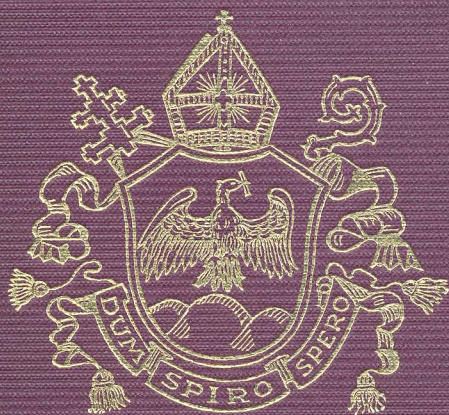

PROHÁSZKA OTTOKÁR
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

GYŰJTEMÉNYES DISZKIADÁS

PROHÁSZKA OTTOKÁR
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

SCHÜTZ ANTAL

VII. KÖTET.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

PROHÁSZKA OTTOKÁR

ELMÉLKEDÉSEK

AZ EVANGÉLIUMRÓL

II.

ÉLŐ VIZEK FORRÁSA

A Szociális Missziótársulat tulajdona.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

ÖTÖDIK KIADÁS.

Fenntartunk minden jogot, a fordítás jogát is.

Copyright by Stephaneum Budapest.

Nihil obstat. Nr. 2206. Dr. Theophilus Klinda, censorum praeses.
Imprimatur. Strigoni, die 28. Julii 1928. Dr. Julius Walter, vic. cap.

Kiadja a Szent István-Társulat.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdalgazdátó: Kobl Ferenc.

TARTALOM.

Elmélkedések az evangéliumról.

VIII. A nagy hét.

	Oldal		Oldal
270. Jézus ünnepélyes bevonulása Jeruzsálembe	1	293. Az utolsó vacsora hangulata	31
271. Jézus könnyezik Jeruzsálem fölött	2	294. «Ez az én testem»	33
272. A Krisztus-közösség nyitja	3	295. «Ez az én vérem»	34
273. Jézus kiúzi a templomból a kufárokat	5	296. A szentvér ereje	35
274. Jézus ostorral is dolgozik	5	297. Jézus áldozat-érzelmei az eucharisztia-ban	36
275. «Legyen hitetek Isténben»... ..	6	298. «Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre»	37
276. A szőlő és a gyilkos szőlőművesek	9	299. Az Úrvacsora életközösség Krisztussal	37
277. A szőlőbe küldött két fiú	10	300. Az igazi Úrvacsora	38
278. A fiának menyegzőt szerző királyember	11	301. Kell áldozat, s Krisztus az	40
279. A menyegzős ruha	13	302. A méltatlan áldozás	41
280. A királyember menyegzőjének eledele	14	303. Előkészületünk a szentáldozáshoz	42
281. Az adópénz	15	304. Hálaadás a szentáldozás után	43
282. A főparancsolat	16	305. Más hálaadás a szentáldozás után	44
283. A képmutató írástudók és farizeusok	17	306. Új parancsolat	45
284. Igazi realizmusünk megítélésében	19	307. Higgyetek bennem!	46
285. Megérteni a jelent és nagy érdekeit... ..	21	308. Szeretet és békeesség a Szentlélekben	46
286. Az Olajfák hegyén, a templommal szemben	21	309. Az igaz szőlőtőke... ..	48
287. A világ vége	23	310. «Maradjatok az én szeretetemben»	50
288. A világítélet	24	311. Az áldozatos szeretet	51
289. «Békétűrésben bírájátok lelketeket» (Luk. 21, 19)... ..	26	312. A Vigasztaló küldése	52
290. A remény	26	313. A lelki ember a búcsúzó Jézus nevelése alatt	53
291. A tíz szűz	28	314. «Bízzatok, én meggyőztem a világot»	54
292. A talentumok... ..	29	315. Ismerjenek meg téged, egyedül igaz Istent!	55
		316. «Nem e világból!»	58

IX. Jézus kínszenvedése.

	Oldal		Oldal
317. Jézus az Olajfák kertjében	60	336. Jézust tövissel koronázzák	81
318. «Atyám, ha akarsz, vedd el e pohárt tőlem!»	61	337. «Ecce homo!»	83
319. «Kezde remegni és borzadni» (Márk 14, 33)	62	338. Fekete lelkek	84
320. «Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek!»	63	339. Jézus kereste és szerezte a keresztet ...	85
321. Krisztus elhagyatottsága	64	340. Jézus keresztútja ...	87
322. Krisztus kínszenvedése	65	341. A penitencia királya ...	88
323. Résztét és szálamom	67	342. A penitencia útján ...	89
324. Az áruló	68	343. A keresztpáthosza ...	90
325. Jézust a tanács elé viszik	69	344. «Jeruzsálem leányai» ...	91
326. Jézus a főpap előtt	70	345. Jézus háromféle bánatot sugalmaz nekem	91
327. Péter Krisztus-tagadása	72	346. Jézus fölér a Kálváriára	93
328. Péter bánata	73	347. «... Ott megfeszítik őt»	94
329. Jézust arcúl verik	74	348. A keresztfá alatt ...	95
330. «Király vagy te?»	75	349. Így szeretett az Isten	96
331. Heródes előtt	76	350. «Atyám, bocsáss meg nekik!»	97
332. «Ime, a ti királyok!»	77	351. A két lator	99
333. Pilátus	78	352. A fájdalmas Anya ...	100
334. A meghurcolt Jézus türelme	79	353. A fájdalmas Szent Szűz	101
335. Jézust megostorozták	80	354. «Beteljesedett»	103
		355. «Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet!» ...	105
		356. A szerető lélek kínjai ...	106
		357. Sponsus sanguinum ...	108
		358. Jézus temetése	109
		359. Szállá alá a poklokra ...	110

X. Jézus föltámadása és mennybemenetele.

360. Kelj föl dicsőségem!	112	tus győz a hitelenségen	122
361. A lélek szerint való föltámadás	113	369. Az emmausi úton ...	123
362. Húsvéti öröm	115	370. «Maradj velünk, mert esteledik!»	124
363. Krisztus a föltámadás és az élet	116	371. Jézus megjelenik a bezárkózott tanítványoknak	126
364. Jézus megjelenik Szűz Anyjának	117	372. «Küldelek titeket!» ...	127
365. «Alleluja»	118	373. A bűnbocsánat szentsége	128
366. «Föltámadott!»	119	374. A hitetlenkedő Tamás	129
367. Krisztus megjelenik Máriának	121		
368. A föltámadt Krisztus			

TARTALOM

VII

	Oldal		Oldal
375. A megdicsőült Krisztus öt szent sebe...	131	gyok mindennap a világ végéig...	139
376. Deum pati!	132	384. Krisztus velünk léte vigaszunk és erőnk	140
377. A hit mint odaadás, elmélyedés és átalakulás ...	134	385. A mennybemenetel	141
378. Isten országának apostolai ...	134	386. Mi az égbe-emelkedésnek értelmi és érzelmi tartalma?...	142
379. A föltámadt Jézus a halászó apostoloknál	134	387. A mennybeemelkedő Krisztus diadalmenete...	143
380. «Szeretsz-e engem jobban ezeknél?»	136	388. A mennybe ment Krisztus nyomán...	144
381. «Te kövess engem!»	137	389. Égbe-nézésünk a mennybemenetel után ...	145
382. Jézus a tizeneggyel mennybemenetele előtt ...	138	390. Krisztus más világba ment ...	146
383. «Ime, én veletek va-			

XI. A Szentlélek eljövetele.

391. Szentlélek-váró imádság ...	148	402. A három nagy pünkösti kegyelem ...	159
392. Csندben kell várni a Szentlélek erejét	149	403. A tanító és bizonyoságtévő Vigasztaló	161
393. Az Úr Jézus viszonya a Szentlélekhez ...	150	404. «Altissimi donum Dei»... ..	162
394. «Veni Sancte Spiritus» ...	151	405. «Ne szomorítsátok meg az Isten Szentlelkét» (Ef. 4, 30)	163
395. Pünkösdök pünkösdje ...	152	406. «Szellem és élet» ...	164
396. A Szentlélekben újjáteremtett ember ...	153	407. A Lélek első hatásai	166
397. Az apostoli Lélek...	154	408. Keresztények csak az egyház által letünk ...	167
398. Az apostolok tűzkeresztsége...	155	409. A Pünkösd szelleme	169
399. A pünkösti tűznyelvek ...	156	410. Az apostoli egyház lelki élete ...	169
400. «S betölté az egész házat» ...	157	411. Paulus apostolus ...	170
401. A Szentlélek világosság és tűz... ..	158	412. Az apostolság áldozata... ..	173

XII. Különálló ünnepek.

413. Mindenszentek...	175	vivunt, venite adoremus!	181
414. Híszem a szentek közösségét ...	176	418. A tisztító tűz élete	183
415. A hadak útja...	178	419. Alázatos hittel a más világ zárt kapui előtt ...	184
416. A tisztító tűz lelkeiről ...	179	420. A más világ tüze ...	186
417. Regem, cui omnia			

VIII

TARTALOM

	Oldal		Oldal
421. A másvilági ősz ...	187	441. Mire céloz a Szent	
422. A tisztító tűzben élő		Szív tisztelete? ...	213
lelkek pszichológiája	188	442. Jézus Szívének stílje	214
423. A búcsúról... ..	190	443. Cor super cor ...	216
424. A tisztító tűz szem-		444. Jézus buzgó szíve...	216
léletében	192	445. Jézus Szívének jel-	
425. Úrnap	193	legei	217
426. Az Úrnap hangulata	194	446. Jézus Szívének képe	218
427. Az Oltáriszentség		447. Jézus irgalmas Szíve	219
iránti áhítatunk		448. Jézus Szíve Isten	
négy követelménye	196	felé való eligazodá-	
428. Az Oltáriszentségből		sunk vezére	220
való a katolikus		449. Engeszteljük a Szent	
áhítat	197	Szívet	221
429. Hármaz fényöv ve-		450. A Szent Szűz szüle-	
szí körül az Oltári-		tése napja	221
szentséget	199	451. Mária neve... ..	222
430. Jézus velünk	201	452. A Szent Szűz bemu-	
431. Isten velünk	202	tatása a templom-	
432. Az eucharisztias Jé-		ban... ..	223
zus Megváltónk, or-		453. Maria-Mercedes ...	224
vosunk, tanítónk...	203	454. Magyarország Nagy-	
433. Jézus az Oltáriszent-		asszonya	225
ségben a mi húsvé-		455. Olvasós Boldogasz-	
tünk	204	szony	226
434. Az egyház kincse...	205	456. Nagyboldogasszony	228
435. Belső világom... ..	206	457. Szűz Mária mennybe-	
436. Megszentesülésem		vétele	229
forrása	207	458. Szent Mihály arkan-	
437. Az Oltáriszentség		gyal ünnepe	230
szeretetünket neveli	208	459. Szent István	231
438. Az áldozatnak és en-		460. Szent Imre herceg	233
gesztelésnek szelleme	209	461. Szent László	233
439. Eucharisztia és en-		462. Szent Erzsébet ...	235
gesztelés	211	463. Szent Margit	237
440. Az Úrvacsora han-		464. Hamvazó szerdára	238
gulata	212	465. Kereszt-felmagasz-	
		tatás... ..	240

Élő vizek forrása.

Előszó	243	5. «Azért jöttem, hogy	
A Jézus-szíve-áhítatnak		tűzet hozzak a vi-	
célja	247	lágira»	260
1. Szent stúdium	248	6. A mindenség érzé-	
2. Jézus Szíve, Krisztus		meivel és az Istenség	
szeretetének jelképe		gyönyörűségével ...	262
és orgánuma	251	7. Szíveken át Isten felé	265
3. A szív az embernek		8. Az élet és szeretet	
mértéke	253	dala	270
4. Az egyszerűség isko-		9. Jézus Szíve legyőzi a	
lája	257	rosszat	273

TARTALOM

IX

	Oldal		Oldal
10. Jézus szívének képe mint szimbólum ...	279	19. A szent öröm isko- lája	320
11. Vétkeinkért engesz- telő áldozat... ..	285	20. «Cor unum et anima una in Corde Jesu»	326
12. Az irgalmas közben- járó Szíve	290	21. Emlékezel, Uram? ...	330
13. Az élet és szentség forrása	295	22. Isten országa Jézus szívének ajándéka ...	336
14. A hatalmas, türelmes, irgalmas szív	299	23. Az istenség édes szavú hárfája	339
15. Gyakorlati kötelessé- geink vezérfonalai ...	304	24. Jézus szívének szere- tete főleg az Eucha- risztiában	345
16. «Titeket pedig bará- talmnak neveztelek»	308	25. Krisztus szeretetének kultusza, mely nün- den ismeretet meg- halad... ..	350
17. Isteni barátunk lábál- nál	312	<i>A kiadó jegyzetei...</i>	356
18. Jézus szíve utánunk kiált	316		

A vasárnapi evangéliumokról szóló elmélkedések.

	Elmélk.
I. adventi vasárnap	290
II. „ „	168
III. „ „	24
IV. „ „	8
Vasárnap karácsony után	93
I. vasárnap vízkereszt után	107
II. „ „ „	121
III. „ „ „	166
IV. „ „ „	180
V. „ „ „	175
VI. „ „ „	176
Septuagesima vasárnap	263
Sexagesima „	174
Quinquagesima „	266
I. böjtvasárnap	117
II. „ „	208
III. „ „	231
IV. „ „	191
V. „ „	223
Pálmavasárnap	270
I. vasárnap húsvét után	371
II. „ „ „	240
III. „ „ „	313
IV. „ „ „	312 b) c)
V. „ „ „	229
VI. „ „ „	312 a)
 I. vasárnap pünkösd után	 384
II. „ „ „	239
III. „ „ „	239
IV. „ „ „	133
V. „ „ „	150
VI. „ „ „	191
VII. „ „ „	163
VIII. „ „ „	243
IX. „ „ „	271
X. „ „ „	256
XI. „ „ „	199
XII. „ „ „	219
XIII. „ „ „	252
XIV. „ „ „	159
XV. „ „ „	167
XVI. „ „ „	238

TARTALOM

XI

	Elmélk.
XVII. vasárnap pünkösd után	282
XVIII. „ „ „	137
XIX. „ „ „	278
XX. „ „ „	127
XXI. „ „ „	216
XXII. „ „ „	281
XXIII. „ „ „	182
XXIV. „ „ „	287

Ünnepekről szóló elmélkedések.

December 8. Szeplőtelen Fogantatás	29
„ 25. Karácsony... ..	57
„ 26. Szent István vértanú	78
„ 27. Szent János evangélista	80
„ 28. Aprószentek	104
„ 31. Szent Szilveszter	81
Január 1. Újév	84
„ Jézus neve	85
„ 6. Vízkereszt	95
Január III. vasárnapján Szentcsalád	108
Jan. 19. v. 28. Szent Margit	463
Hamvazószerda	464
Február 2. Gyertyaszentelő Boldogasszony	90
Március 19. Szent József	112
„ 25. Gyümölcsoltó Boldogasszony	43
Húsvét	360
Áldozócsüdtörték... ..	385
Pünkösd	394
Úrnap	425
Szent Szív ünnepe	441
Június 27. Szent László... ..	461
„ 29. Péter és Pál	201
Július 2. Sárkány Boldogasszony	52
Augusztus 15. Nagyboldogasszony	456
„ 20. Szent István király	459
Szeptember I. vasárnapján Órangelvök ünnepe	212
„ 8. Kisasszony	450
„ 12. Mária neve	451
Szeptember 14. Keresztelőmagasztaltatás	465
„ 23. Mária Mercedes	453
„ 29. Szent Mihály	458
Október I. vasárnapján Rózsafüzér ünnepe	454
„ II. Magyarország Nagyasszonya	459
November 1. Mindenszentek	413
„ 2. Halottak napja	416
„ 5. Szent Imre	460
„ 19. Szent Erzsébet	462

VIII. A nagyhét.

Jézus ünnepélyes bevonulása Jeruzsálembe.

270. a) Ez az Úr virágvasárnapja. Pálmák és olajfák lengnek feléje ; a tavasz illata csapja meg az Olajfák hegyéről, s a nép önkéntes lelkesülése rögtönzött fogadtatásban részesíti. Jézusnak nehéz a szíve, fátyolos a szeme ; sírni is tud ; az utca lelkesülését az Isten fia gondolataitól világok választják el. De ezt a nyitányt, a nyilvánosságnak ezt a megnyilatkozását célozta, hogy megmutassa nekünk, hogy szenvedéseinek útjára pálma- és olajfák tavaszi hajtásai közt lép ; hogy a dicsőség lombja, a pálma, s a békének szimboluma, az olajfák, jelzik e szenvedés mély értelmét. A szenvedés bár teher, de kimondhatatlan kegyelmek forrása is ! Ez érzellel töltekezzem ; emeljek ki magamnak a szenvedésből és megvettetésből nagy kegyelmeket. A világ nem érti e gondolatokat. Az ember degradálja magát türelmetlenség és bizalmatlanság által a szenvedésben ! Azért eltakarja szenvedését, míg Jézus ellenkezőleg a világ figyelmét hívja fölé ; az ember szereti, ha nem látják mások megaláztatását ; Jézus pedig akarja, hogy mennél többen érdeklődjenek ez új, nagy tanítás iránt !

b) *«És midőn Jeruzsálemhez közeledtek és Betfagéba jöttek az Olajfák hegyénél, akkor Jézus elküldte két tanítványát, mondván nekik: Menjetek a helységbe, mely ellenetekben vagyon és azonnal találtok egy megkötött szamarat és vehétek vele; oldjátok el és hozzátok ide nekem»* (Máté 21, 1, 2). Az Úr Jézus számaron akart bevonulni Jeruzsálembe. A számar a békének állata, a ló a harcé. A zsoltáros is mondja : Ők lovaikban bíznak, mi pedig az Úr nevében. Mikor a zsidók harciasakká lettek, lovakat kezdtek használni. Jézus is országot akar szerezni nekünk, az örök boldogság országát, de nem lovon, harcmezőkön, hanem a lélek küzdelmei, az odaadás, az áldozat s a szolgáló szeretet által ; erő s erőszak van itt több, mint Nagy Sándor, Xerxes s Napoleon harcaiban ; hősök is vannak :

«szemérmesek, mint a zárdai leányok, bátrak, mint az orosz-lánok». «Ime a te királyod jó neked szelíden», de erejét érezheted s csak az áldozat, tehát a hősiesség inspirációival léphetsz a nyomába. Fogd pálmádat és olajfaágadat, lengesd meg és mondd: Így akarok járni, küzdeni és győzni. Virágvasárnapi hangulatom van; pálmaágak s rajtuk rengő könnyek. De ez nem baj; ez a hősök hangulata. Sírnom is szabad, de hősnek is kell lennem!

c) Mily eltérő fogadtatásban részesítik az Urat a farizeusok és a nép! Azok bosszankodnak és irigykednek, botráncoznak és átkozódnak, a zsidó nép és hit vesztét látják. Kisméretű gondolataik koruk Jeruzsálemén túl nem érnek. Hogy robbantja szét az Úr e gyarló s alacsony fölfogást. Ez is utca! A népet jóindulat vezeti, olcsó és állhatatlan lelkesülés, kiáltása hozsanna, mely nagyhamar elnémul. Ez is utca! Jézus mégis szívesen fogadja a hódolatot, s példájával és szenvedéseivel dolgozik azon, hogy az mély, tartós, hűséges legyen. «Ha ezeket eltiltjátok — mondja a farizeusoknak —, a kövek fognak kiáltani». Kiáltson a szívem, mely nem kő, a kövek ellentálló, kitartó erejével; kiáltson hozsannát s hódoljon az Úrnak!

Jézus könnyezik Jeruzsálem fölött.

271. *«És amint közeledett, látván a várost, síra azon, mondván: Vajha megismerted volna te is legalább ezen a te napodon, amik békességedre szolgálnak, most pedig el vannak rejtve a te szemeidtől. Mert rád jönnek a napok... és földig lerontanak téged és fiaidat...»* (Luk. 19, 41).

a) Lelkünk nagy apostola nagy benyomások alatt áll, melyek könnyörületre, szánsalomra indítják. Látja a földült várost s a tengernyi kint s ettől telik meg mély megindulással, ettől rendül meg és sír: tehát indulatos, meleg, érzékeny és könnyes lélekkel jár útjain. Ilyennek kell lennie lelkünknek: érzékenynek s harmatosnak; indulat járja és források fakadjanak benne. Keménységre és blazirtságra nem aspirálunk. Míg mély érzés lakik bennünk a lelkek iránt, addig ne feltsetek; míg vízióink súlya alatt görnyedünk, addig ne támogassatok; míg szavunkban az apostol szava a jóbarát megindulásával olvad egybe, addig ne súgjatok; tudunk eleget; nem szorultunk senkire; addig élet s erő van bennünk.

b) Jézus eped, vágyik, könnyes szemmel néz körül, hogy talán segíthetne. Elgondolja, mily közel van a nagy jó ahhoz a kemény, rideg, elvakult világhoz, és imádkozik: Ó vajha megismerted volna azt legalább ezen a te napodon! Vajha

megismernéd látogatásod idejét ; mikor az Úr oly közel van hozzád, mikor eljött s meglátogat. — Az apostoli szív érzi az Isten közelségét ; szeretné lefogni a bűnös lelkek számára, és szívünkre köti, hogy ez a «mi napunk», ez az «Isten látogatásának ideje» ; nyissunk tehát neki ajtót, kaput, ablakot ; ő ne menjen el kegyelmével mellettünk !

c) S jóllehet vágyik, jóllehet sír, a szívek továbbra is kövek s a lelkek nem nyílnak meg a látogató Isten kopogtatására ! Igaz ; de ebből ne vonjuk le azt, hogy íme, tehát fölösleges az apostoli munka, hanem folytassuk Krisztus művét. Lesz szív, mely mállik, s lesz szív, mely nyílik, ha sírunk s buzgólkodunk. Jézus nyomaiban látom apostolait, kik nem azt mondják, hogy lehetetlenség, hanem azt, hogy «szolgálunk az Úrnak minden alázatossággal és könnyhullatásokkal», «emlékezzetek meg, hogy három esztendeig éjjelnappal meg nem szüntem könnyhullatásokkal inteni mindenitek» (Ap. csel. 20, 19, 31).

A Krisztus-közösség nyitja.

272. *«Valának pedig némely pogányok azok között, kik fölmentek, hogy imádkozzanak az ünnepen. Ezek tehát Fülöphöz menének, mondván: Uram, látni akarjuk Jézust»* (Ján. 12, 20).

Valamint a monumentális történet az embert a halhatatlan művek s tények elé állítja és azt sugallja neki : Tégy úgy . . . tehetsz te is így : úgy a szent kereszténység Krisztus elé állít minket és biztat : tégy, tégy . . . tedd meg a legnagyobbat és élj vele közösségben, szent bensőségben. Nem konverzációs-lexikont akarok belőled csinálni, hanem élő, tiszta, tündöklő lelket. Lesz erre erőd, ha következőkép han-golod lelkedet.

a) Karold át az Úr Jézust hitedben úgy, hogy betöltse értelmeket nemcsak mint valami eszmény, kiről leolvasod a legszebb elveket, hanem mint való, reális tény, ki neked Istened, végcélod, üdvösséged ; kinek vére a te lelked ára, bére, megváltása ; ki nem ige, eszme ezekről, hanem testté lett Ige ; mindezek megtestesülése. Nem a róla szóló tan kell neked, hanem ő maga, amint élt, érzett, akart. Hányszor lép elénk a modern világban a vágy, hogy látni akarnák Jézust ! De csak úgy nézik, mint Caesart és Hannibalt, s nem mint megváltót, büntörlesztőt ; ezek meg nem látják. Ezek régi történelmet s eszményeket forgatnak fejükben s nem élik át itt és most az édes, erős Urat. Ah Jézus, Jézus, nekem nem nagy ember, hanem a reális, melegszívű, evangéliumos Isten-ember kell. Credo, credo et amo.

b) Küzdenem kell, és nem szabad a bensőség dalait énekelnem úgy, hogy az önmegtagadásról s fegyelemről megfeledkezsem. Ah nem, az nagy csalódás volna. Rossz természetem van, érzékies és a közönségesre hajlik. Sok gravitáció van bennem a test és vér felé, s könnyen káprázik a szemem a hiúság vásárján. El vagyok tehát szánva, hogy küzdök, hogy megtagadom magam!

c) Biznom kell az Úrban s kegyelmében. Imádkoznom kell, és mikor imádkozom, be kell helyezkednem a Krisztus által alapított testvérület közösségébe. Sok fölséges, szent testvérem segít itt engem. Keresem az Istent, de a nyomokat, melyekkel ők utat tapostak, meg nem vetem. Én a szentekkel imádkozom; ők is segítenek. Mint Fra Angelico képén angyalok, jó lelkek, szentek kezet fogva lejtnek és haladnak fölfelé, úgy törekszem én bensőséges lelki közösségben előre. De a bizalomnak nem szabad ernyesztő gondolatnak lennie; nem azért tágul ki a szívem, hogy elernyedjen karom s kezem.

d) Mérsékeltnek s türelmesnek kell lennem törekvéseimben. Nem szabad duzzognom, zúznom, törnöm, indulatoskodnom, ha nem sikerül valami. Nem vagyok én barbár, s pesszimistának sem készülök, hogy elundorodjam a gyöngeségtől. Az betegség. A bűntől kell elundorodnom, de nem a bűnöstől; magamtól sem. Még ha tisztulni vágyom is, akkor sem szabad túloznom. Láttuk a tisztulás vágyait, melyek a penitencia torzalakulásait állították a világba a szektákban.

e) A természetet a maga realizmusában jóindulattal kell méltányolnom; erejét szeretnem kell s nem szabad szét-törnöm. Nem az az ideál, hogy véresre verjem magam, hogy elfancsalodjam bőjtben, vezeklésben; hogy fejfájós, gyomorfájós, beteg szent legyek. Jézusra nézek és eltalálom az irányt. Szeretem a természetet, mint az erő forrását, mely a lelket, a szellemet szolgálja mindenben; szeretem, mint Isten gondolatát, mint az életgazdagságnak márványos lépcsőjét, mely az «Ara coeli»-hez vezet.

f) Vágyódnom kell szenvedélyesen az élet után, a ki-fejlés, a több-, a különb-ember után. «Vitam petiit a te et tribuisti ei . . .», életet kért Tőled és megadtad neki. Ez a te ajándékod, az élet. A te kegyelmed a több, az isteni élet; a te jutalmad az örök élet. Ebben a vágyban el nem hervadok, ettől ki nem fáradok. Amit a savoyai pásztorfiú felelt az aosztai herceg kérdésére, hogy «Mi a boldogság?» «Egészség, békesség», azt én kiegészíttem hívő fölfogásomban így: igen, a boldogság az az egészséges, békességes, teljességes élet,

melyben Isten, lélek meghódított és színében elváltoztatott testet, vért, érzéket, világot. Az kell nekem.

Jézus kiűzi a templomból a kúfárokat.

273. *«És bemenvén a templomba, kezdé kiűzni a templomban levő árusokat és vevőket, s a pénzváltók asztalait és a galambárusok székeit fölforgatá . . . mondván: Nincs-e megtrva, hogy az én házam imádság házának hivatik minden nemzeteknél? Ti pedig azt latrok barlangjává tettétek» (Márk 11, 15).*

a) Jézus izzó lélek ; szecret s szeretetből hódol Istennek ; gyengéd és figyelmes ; vele jár ; érte eped. Ez szeretetének első lángja ! Van aztán más is, mely szenved az Isten bántalmai alatt, sir, ég, kitör ; lelkesül és lehanyatlík ; remél és csügged. Lángol a temploméért s a templom Istenéért ; ott áll mint kerub és megcsóválja ostorát . . . tűz a buzgalom, az emésztí. — Órizzük, óvjuk szívünk templomát . . . Az Úr egyházát . . . mások lelkét ! Mennyi a kufár ezek körül ! Bátor leszek ; Isten ostroma van kezemben ! Mily erős a gyermek is, mely az erényért kiáll ; vén bűnösök is érzik fölényét.

b) Jézus emberszeretete nem lágy és erőtlen. Az elérzékenyülni, de áldozni és erősen akarni nem tudó «áhitat» hiába hivatkozik reá. Az ő szeretete nemcsak könyörület és jóindulat, hanem fegyelem és szigor. Ne bizzál az áhitatban s az elérzékenyülésben, ha nem meritesz belőle erőt önmagad megtörésére s az isteni akaratnak föltétlen teljesítésére. Így értsd a szót : Annyit haladsz, amennyire megtöröd magad, vagyis amennyire az isteni akaratot átéled, ha kell, letörés s áldozat árán is. A letörés és az önmegtagadás önmagában nem érték, csak eszköz.

c) «Szent» haragról szokás beszélni s Krisztusra mutatni. Az indulat természetes, s bizonyára nem erkölcsi fogyatkozás ; csak el ne ragadjon. Krisztus Urunk haragjában is szent volt ; az ember haragjában rendszerint nem szent ; fölindulásunkba sok nemtelen elem vegyül.

Jézus ostonnal is dolgozik.

274. a) Jézus kevés érzéket talált evangéliuma iránt, s dolgoznia kellett, hogy annak utat vájjon tanítványai szívében is. Dolgozott ezen kitaratóan ; buzgalmának gyökere az ő erős, lelkes, odaadó akarata volt. Győzzön az Isten . . . Neki győznie kell. «Törjön össze a bűnösök íja». — Nem zavarodik meg a viszontagságban, ein tempore malon. Van rossz idő, van rossz út, «via mala» ; látja az Isten ellenfelét,

«qui prosperatur in via sua», ki szerencsés és boldogul. Se baj ; csak előre ; kiált, fárad, dolgozik s e földatán nem csodálkozik. — Uram, itt vagyok, szolgád, harcosod vagyok ; dolgozom s küzdök ; kifáradni nem akarok.

b) Mint ahogy a fatörzs száz meg száz galyba ágazik s ezer meg ezer levelet s virágot hajt : úgy a buzgó lélek is kiterjeszti karjait, vágyait ; fészül, fakad, terjeszkedik ; érzékeny is, búsul is ; hevül is, lehül is ; kiderül és elsötétül. Ezer meg ezer lelket lát, akin segítenie, sokféle bajt és botrányt, melyet megszüntetnie kellene. Építi az Isten templomát s ugyanakkor követ fejt, meszet éget, homokot hord ; mindent megmozgat, vagyis dolgozik önmagán s buzgólkodik a világban ; semmit sem tart magához nem tartozónak. S ez a munkája nem kín, nem napszám, hanem a szeretet ösztönzése ; ily erő s kitartás csak a szeretetben van. Azért tehát ne törj, ne szakíts, hanem mosolyogva dolgozzál.

c) Vannak a buzgalomnak betegségei is ; ezek a *harag*, *bosszankodás* : «Szűnj meg a haragtól és hadd el a búsulást ; ne bosszankodjál, hogy rosszat is cselekedjél» (Zsolt. 36, 8). Azután a *kedvellenség*, mely a prófétákat is megszállja : Mózes, Illést . . . A szentírás biztat : «Ne bosszankodjál a gonosztevőkre, ne irigykedjél a hamisságot cselekvőkre» (Zsolt. 36, 1). Ezek mind üres, széllal bélelt emberek ; céltalanul futók. — Továbbá az *egyoldalúság*, mely csak egyet rögzít ; csak a rosszat látja, s attól elkeseredik, elégiás, siralmas lélekke lesz. — Van ezeknek gyógyszere is : ne zsugorodjál össze, hanem *gyönyörködjél az Úrban és megadja neked szíved kívánságát. Bizzál az Úrban és cselekedjél jót, és megadja neked szíved kívánságát ; lakjál a földön, és gazdagságaival tápláltatni fogsz.* Jézus velünk ; motívumaink az örökkévalóság mélységeiből valók ; vér, Jézus vére táplál és gyújt tüzet szívünkben.

«Legyen hittel az Istenben.»

275. *«Bizony mondom nektek. Ha valaki a hegynek mondja: Indulj meg és merülj a tengerbe! és nem kételkedik szívében, megteszem neki!»* (Márk 11, 22).

Ingadozik a szívünk ; nagy benyomások és megrendülések alá kerülünk ; a haladó világ hódítása és vívmányai mint erős, láthatatlan sugárzás hat szívünkre s fölizgatja azt. Ez izgalomban zavaró benyomást tehetnek ránk, kik mondják: új világ van, új világnézet, új értékek, új irányok ; hagyjátok a régit, éljétek modern emberek módjára. Hogyan álljunk bele ez új világba?

a) Tényleg elváltozik a világ az ember szemében, amennyiben kitágul és óriási méreteket vesz a lét; impozáns nagyságban emelkedik föl lelkünk előtt, és mi nem győzzük csodálni ezt a nagy, tág, mély, titokzatos, csodálatos világot. E világban foglal tért az ember a maga kultúrájával; hatalmasabban érvényesül, győzni és uralkodni megtanul s életének különb formákat alkot, mint amilyenekben régen élt. Abban a mértékben, melyben a világ kitágult előttünk s mi urává lettünk, értékesebbé, tartalmasabbá is vált életünk; új értékeket fedeztünk föl benne, melyeket nagyrabecsülni és élvezni nem szégyen, sőt dicső és élvezetes. A világhoz fordulva gazdagíthattuk a létet, kedvesebbé, szebbé tehattuk, és Isten gondolatát ismerhettük föl ebben is. Nincs kedvünk összetörni a világot; nincs kedvünk elfonnyasztani az életet! Tehetségeink a lét erői és az erők természetszerűen kialakulást és akciót sürgetnek. Nem más világ-e, nem más élet-e ez, mint a IV., V., IX., XI., XIII. századbéli világélet? Összefoglalva a mondottakat: A modern ember szemében elváltozott a világkép, nagyobb, impozánsabb lett; elváltozott a kulturális életmód, gazdagabb, erőteljesebb lett; az életnek ennek folytán nagyobb értéke lett, melyet letörni s megvetni fölösleges; de a hit világa érintetlen, s nehézségeim e részben, még ha hegyek is volnának, elmerülnek a tengerben, az Isten végtelenségében.

b) Minél nagyobb lett az ember világa s erősebb élete, annál mélyebb és tisztább lett öntudata aziránt, hogy mechanika és technika fölött van egy szellemi világ, mely térből s időből kimered, azoktól elvonatkozik s a maga örök értékeit mindenkor s mindenütt fölragyogtatja. Ezek a szellemi lét fölénye anyag s világ fölött; uralkodó hivatása lét és történelem fölött; intézkedő hatalma saját szabadságában; fölényes fölülemelkedése az erkölcsi eszmények s törvények érvényesítésében; öntudatos intézkedés mindazzal, ami egymás mellett áll és egymásra hat; tartalma a lelkiismeretnek s átérzése az erkölcsi méltóságnak, akár rongyba, akár bíborba öltözködik; szóval minél nagyobb s élesebb a világismeret s hatalmasabb a viláгуралом, annál kiemelkedőbb az öntudat a szellemi hit s tartalom fölényéről és szuverénitásáról. Quid hoc ad aeternitatem? mily silány mindez az örökkévalósággal szemben, mondhatjuk a legmagasabb kultúrfokra állva a legtalálóbban. Ad majora natus sum . . . ezt senki sem mondhatja úgy, mint az, ki a legmélyebb ismerettel pillantott be a természet műhelyébe! Szépek a világok, nagyok értékeik,

de ez értékek végre is az én szellemem öntudatának értékei, bennem jelentkeznek, s ezeken át s ezeken fölül ismerem én föl a szellemi világ örök értékeit. Minél öntudatosabb s gazdagabb lesz életünk, annál mélyebb s bensőségesebb is lesz ; s azzal együtt jár a külsőségesnek s a merőben történeti elemnek kicsinylése. Lelkem, lelkem . . . az az én kincsem ; célja a tökéletes, szent élet ; a gazdag, tartalmas fölényes élet egész az Istennel való egyesülésig. Ez a lélek, s a benne kifejlődő isteni élet a lét koszorúja ; nincs alárendelve semminek, senkinek ; sem világnak, sem társadalomnak, sem embernek, sem emberiségnek, sem kultúrának, semminek széles e világon. Ah, hiszen minden, tudás is, haladás is, kultúra is az életet szolgálja s az embert emeli, s ha szolgálja, akkor az az egyedüli, való, édes élet s az ember nem lehet eszköze, hanem ura és élvezője. Élet . . . az én életem a kultúra tartalma ; nélkülüm nincs értelme ; tehát végre is én s ismét én, az én látó, az én nemesen, tisztán szerető, az én erősen érvényesülő lelkem az a legnagyobb valóság, melynek minden szolgál ; ami pedig ezt nem szolgálja, hanem leigazza, az gyilkos és pártütő elem ; így van gyilkos tudomány, gyilkos kultúra, gyilkos társadalom, mely az életet, a valót, a jelent elhanyagolja vagy elfonnyasztja absztrakt eszményekkel, személytelen hatalmakkal, melyek mint rögeszmék s terheltségek gyötrik el az embert.

Ó Uram, illess, érints meg engem. Érezzem a tiszta halhatatlan élet áramát lelkemben ! Tisztuljanak szemeim a füsttől, a ködtől . . . tisztuljon agyam, öntudatom a bódító lármától . . . Jöjj, nézz bele lelkembe és mond d nekem : Te isteni lélek, örök és halhatatlan gyermekem, időben jársz s térben, s sokféle terheltség száll meg végig a kultúrák során ; ne veszítsd el érzékedet természeted fölényes, értékes méltósága iránt ; ne szolgálj semminek ; hanem uralkodjál mindenben : időn is, szépségen is, hatalmon is, hogy elévülhetlen, üde, egészséges légy. Érezd az isteni élet temperamentumát magadban ; szakajtóval ne borítsd le fényévekkkel ki nem mérhető lelki világodat ; izlésedet ne rontsd el, érezd meg a földízt s a hullaszagot mindazon, ami a világot veled fölcserélni megkísérli. Nem, nem ; azok fölcserélhetlen, mert összehasonlíthatatlan értékek, melyek így állnak szemben : világ, erő, tudomány, kultúra, intézmények, lét és életmód egyfelől, másfelől pedig te, akiben a szellemi öntudat képezi fény- és erőforrását, súlypontját és központját tudománynak, kultúrának, lét és életmódnak ! Te vagy a világ koronája, mely kivirágzik akkor,

ha tudással, kultúrával, energiád kifejtésével is szolgálod a legtöbbet : az isteni életet. Deus meus et omnia.

A szőlő és a gyilkos szőlőművesek.

276. a) *«Vala egy családos ember, ki szőlőt ültetvén, bekertlé azt sővénnnyel és sajlót ása benne és tornyot építte és bérbe adván azt a műveseknek, messze útra mene»* (Máté 21, 33). A családatya az Isten, a szőlő az Isten országa, a sővény az Isten oltalma, a sajtó az isteni törvény, a torony a tekintély védelme . . . Mennyit tett nekünk az Úr ! Örvend a lelkem, ha az Isten országára gondolok ; van benne törvény, van tekintély, van kőfal, van vasfoglalat ; de a kőfal be van festve, ékes otthon, s a vasfoglalat művészi és virággal van benőve. Én szeretem ez erős falakat, melyek kedves otthont foglalnak ; e sővényt, mely kertet, virágot kerít ; e tornyot, mely fölényes, impozáns, s oltalmat nyújt. Ez nem terhem, hanem örömöm, vigaszom ; ez nem békóm, hanem biztonságom, és ugyancsak jól érzem magam itt ; végig szökelek e házon, e szőlőn, mint gyermek szülőháza udvarán.

b) *«Szőlőt ültetvén, bekertlé azt».* Van neki szántóföldje is, melyre magvát hinti, de szereti országát szőlőhöz hasonlítani, szőlőhöz azokon a sziklás hegyoldalakon, az izzó napsugárban ; ott csákány és kapa is dolgozik, ott verejték csurog és az ég tüze sziporkázik ; de van ott virágzás, az az édes illat, «odor suavitatis» ; van must, mely erjed ; van bor, mely tüzel, föl-villanyoz. — Jézus szereti a lelkeket, kiknek érzelmei illat, de erő is ; erjednek, zavarosak ugyan néha, de kitisztulnak, s tűz és erő van bennük. Az Isten szeretete fölleskesít, meg-részeget. Jézus szeretete «cella vinaria», «cella aromatum», boros hajlék, illatos, virágos otthon, — édes és erős. Ilyen legyen a lélek, s ne zavarja meg, ha néha érzelem- s gondolat-világa s egész valója erjed ; dolgozza föl érzelmeit s szenvedélyeit tűzzé, erős szeretetté.

c) *«Mikor pedig a terményérés ideje elközelgett, szolgálit a művesekhez küldé, hogy beszédjék a szőlőterményt. De a művesek megfogván az ő szolgálit, némelyet megverének, némelyet megölének, némelyet pedig megkövezének».* Szőlőnek, édes, tüzes bornak kell e szőlőben teremnie, vagyis érzelmes és lelkes, erős szeretetnek és annak időről-időre ki kell tűnnie. Ez az Isten termése ; a buja fa, lomb, az éretlen vagy rothadt szőlő, ez a világ termése. Érezzük mindnyájan a föladatot, hogy az Isten e terményeit meg hozzuk ; mit érne enélkül sővény, sajtó, torony, mit az egyház, ha a lelkek nem lehelnék illatu-

kat, és ha nem gyulladnak ki szent szeretetben? Ó ne kompromittáljuk az Isten remeklését kontárkodásunkkal!

d) *«Vala pedig egy igen kedves fia, végre azt küldé hozzájuk, mondván: Meg fogják becsülni fiamat».* Az evangélium lágy lesz, ha e fiúról szól: Vala neki még egy igen, igen kedves fia... Prófétáknál, vértanúknál, királyi lelkeknél, szenteknél kedvesebb; azok szolgák, ez pedig az ő igen kedves fia...! S nem nézi azt a szőlőt bitang jószágának, hanem úgy szereti, hogy a fiát is rápazarolja, azt az igen kedves fiút... Igen, amilyen igen kedves az a fiú, oly igen kedves az ő szőleje; *«vinea mea»*, *«az én szőlőm»*. Az anyaszentegyház s az én lelkem az Úr igen kedves szőleje, melyért odaadta igen kedves fiát. Ó, hol a helyem? Isten szíven; igen kedves vagyok neki; fiát odaadja értem! Mily öröm és dicsőség ez és mily kötelesség háramlik rám ebből!

e) *«És megragadván őt, megölelé és kivétel a szőlőből».* Vadkanok csörtetnek a szőlőben, a szőlő nem virágzik, nincs édes gyümölcse, sem lelkesítő nedve, és megölik az igen kedves fiút. Pusztulás és mély boldogtalanság kísért ott. — Ezt tették a zsidók régen, s lelkük elszáradt; ezt teszi mindenki, ki Krisztust megveli; lelke nem virágos, nincs benne mélységes tűz, nincs az örök élet lelkesülése. Más virágot, más lelkesülést az isteni szeretet borával összehasonlítani nem lehet; aki ezt nem issza, az nem tudja, hogy mi az élet legmélyebb öröme. *«Megrészegülnek a te házad bőségétől s gyönyörűség patakából itatod őket»* (Zsolt. 35, 9). *«Vajha az én parancsaimra figyelmeztél volna, békességed leendett, mint a folyóvíz, és igazságod, mint a tenger örvényei»* (Izai. 48, 18). E nélkül pedig *«eljö és elveszti a mivéseket s a szőlőt másoknak adja»* Nem, nem, Uram, hű leszek!

A szőlőbe küldött két fiú.

277. a) *«Egy embernek két fia vala. És elmenvén az elsőhöz, mondá: Fiam, menj ma, dolgozzál szőlőmben. Az pedig felelvén, mondá: Nem megyek. De utóbb megbánván, elméne. Azután a másikkhoz menvén, hasonlóképen szóla. Az pedig felelvén, mondá: Elmegyek, Uram! és nem méne»* (Máté 21, 28). Ime, valami az emberi lélek ellentmondásaiból. A nyilvános bűnösök megvetették az Isten kegyelmét, de Keresztelő sz. János s Jézus prédikálására megtértek és jöttek Magdolna és a tékozló fiú nyomaiban Istenhez; aláztosak és szentek lettek; akik pedig mindig szájukban hordták az Isten igéjét, farizeusok és papok, cselekedeteikkel megtagadták azt. — Sok a hívő, ki hagyományosan, szokásosan hisz, de nem él; papok,

kik az evangéliumot élethivatásból hirdetik, de nem élnek; lobbanékony lelkek, kik buzdulnak, sírnak, kik készek fogadalmat is tenni, de komolyan és következetesen nem élnek. Mily kár ez ellentmondó akaratért; akar is, meg nem is. — Nagy kegyelem erősen s örömmel akarni; a jóakarat nemes, szép világát élvezni. Ezt az Isten adja erőben, csírában, de nekem kell kidolgoznom!

b) *«Melyik teljesítette a kettő közül atyja akaratát? Felelék neki: Az első».* Igen; végleg az; de kezdetben nem. Kezdetben nyers, durva, érzéketlen, könnyelmű volt. Mily érdes és tövises a lelke, mikor az atya szeretettel jön feléje, s a felelet a durva «nem megyek». Mennyi dac, durvaság, keménység a fiatalos, tapasztalatlan, önfejű akaratban, ebben a fiatal bikában, mely csak ellenkezik, döföget és gondolja, hogy ez az erő és boldogság. — Mennyi nyersesség, érdeség a különben jó, de durva, ildomtalan akaratosságban. Szüleink, előjáróink, házbelleink és elsősorban az Isten érzik ezt! Ne legyen a lelkünk tövisbokr, sem kemény dió, melyet csak törés után lehet élvezni

c) *«Mondá nekik Jézus: Bizony mondom nektek, hogy a vámosok és parázna személyek megelőznek titeket az Isten országában».* Ha már van ellentmondó akarat, kössük össze azt minél előbb belátással, alázattal, önmagunkbatéréssel, penitenciával, hogy jóakarattá váljék; de ne maradjunk meg az ellenkezés kopár sziklagerincén tüskebokroknak. Mily szegényes élet s mily kudarcos; vámosok és paráznák szégyenitenek meg! Ha nem voltunk ilyenek, vigyázzunk, hogy ne legyünk öntelt, külsőséges céhbeli keresztények, az evangélium látszatával, de belső tartalma nélkül. Uram, törj meg, olvassz meg, zsendíts, tisztíts, teremts újjá.

A fiának menyegzőt szerző királyember.

278. *«Hasonló a mennyekországa egy királyemberhez, ki menyegzőt szerze fiának és elküldé szolgálait, hogy a hivatalosokat hívják meg; de nem akartak eljönni».* (Máté 22, 2.)

a) Istenhez való viszonyunkat, az ő gondolatai szerint berendezett belső világunkat Jézus itt mennyek országának hívja. Az a lelkület, hogy hogyan gondolkozom s érzek s szeretek, az a legmélyebb hangulat és vágy... az én menny-országom. Ezt hasonlítja Jézus menyegzőhöz. Az Isten szeretettel és boldogsággal jön felém, mint jegyes jön és hív, hogy jöjjünk mi is az ő menyegzőjére. — A menyegző ünnepnap, páratlan ünnep; több mint karácsony, húsvét, pünkösöd;

a mi ünnepnapunk ; a lelkünk fölfrissül, kivirágzik nap-sugarában ; nem érzi az élet terhét, mert lelkes és erős. Gond, félelem, rosszindulat távol van tőle ; nem forgácson és törésföldön, hanem virágos pázsiton jár. Ünnepet ül, mely nem köznap, hanem fennkölt érzések s emelkedések napja . . . Ilyen legyen belső világunk. — A menyegző továbbá erős, édes öröm, élvezet, megnyugvás abban, akit szeretünk. Nagy kincset bírunk, szerető lelket találtunk, és azzal egyesülünk ; nem vagyunk árvák, idegenek ; van otthonunk ! — Ezt az ünnepet megteremti a lélekben az erős hit, a kiemelkedés világból, halálból ; napra ébreszt, melynek nincs alkonya, harmatos, üde, pihent, tavaszi napra. Fölemel, királlyá tesz, és a magasból nézem e világot, a várost, a falut, a rétet, a mezőt ; mint a sas úszom fönt ! Ünnepe ez ! Hasonlóképp örömet ad ; «gaudium magnum», mert kincset ad : örök reményt, Istent, erőt, szépséget ; «a reménységben örvendezünk» (Róm. 12, 12), «a reménység Istene töltsön be titeket minden örömmel» (Róm. 15, 13) ; örülünk, mert bírjuk, akit szeretünk. Nem csüggedünk ; szárnyaló lelkek leszünk, kik himnust s zsoltárt énekelnek. Ünnepe kell nekem és öröm ; ha ez nincs, akkor Isten sincs bennem !

b) Izlelem és élvezem Jézus édes és örvendező lelkét, ki mélyen tud örvendezni, és minket is erre nevel. Mások azt mondták, hogy ezt meg azt kell tenni, hétszer imádkozni, annyiszor mosakodni, ő pedig lelkeket akar, menyegzős lelkeket, kik szabad elhatározásból, szeretetből állnak Isten mellé. Őnérzetes, lendületes és énekes lelkeket, kik a kincsnek és a drága gyöngynek szeretetétől «örömmel mennek és eladnak mindent», kik «örömmel tesznek és nem nyögve». Az életet Isten nélkül és Istentől távol nehéz élni, de gyermekként Isten térdein, örömmel szívünkben, bátran és tisztán élhetjük. Ezt az érzést kell magunkban nevelnünk !

c) «De nem akartak eljönni, elmenvén némelyik majorjába, némelyik pedig keresete után». Ezt a szép, édes belső világot elhanyagolják és csak a földivel törődnek ; az ilyenek lassanként üres, fáradt emberek lesznek ; tartalom s érték nélkül ; függvényei a világnak s nem urai s értékei ; a forrást, melyből a világban tudás, művészet, kultúra fakad, a lelket a maga mélységeiben nem tisztelik meg ; világot, szemetet hányanak azokba, mialatt azok a mélységek kitölthetlenek, s belőlük árad a világosság, szépség, öröm ! Vagy kereset után járnak s gépek lesznek és a munka mechanizmusában elvesztik a közvetlen érintkezést Istennel ; a gép az az ő Istenök ; az tör

össze földet, vasat, fát, de szívet s embert is; az csépel ki kenyeret s az ember imádja bálványait! Ember csinálta, s most lelkét is vaskarjaiba fektette; nem atyai, nem is emberi karok! Szolgaságot hoznak s tűrhetetlen sivárságot!

A menyegzős ruha.

279. a) *«És kimenvén szolgálai az utakra, összegyűjték mind, akikkel találtak, rosszakat és jókat . . . Beméne pedig a király és látott ott egy embert, ki nem volt menyegzős ruhába öltözve. És monda neki: Barátom, hogy jöttél ide be, menyegzős ruhád nem lévén? Amaz pedig elnémula»* (Máté 22, 10). A menyegzős házban jók és rosszak vannak; vannak, kiknek nincs menyegzős ruhájuk, nincs ünneplő, örvendező, Istenben erős lelkük. Sajnos, azt látjuk. Mint a száraz fa a májusi erdőben, mint a pásztortűzhely foltja a harmatos réten, s a király álmélkodva kérdi: Hogy jöttél ide be menyegzős lelkület nélkül? Milyen keresztény vagy, ha újjá nem születettél; milyen hívó, ha örvendezni s erősnek lenni meg nem tanultál; milyen katolikus, ha végtelen boldogságod előnyeinek öntudatára nem ébredtél? Ünneplő, örvendező, kegyelmeit élvező, Istenhez simuló, édes-erős jelenlétében élő, lelket kincsnek, drágagyöngynek néző lelkület nélkül nem jutunk számba! Katolikusnak, krisztusinak kell lennem következetesen.

b) *«És monda a király a szolgálknak: Megkötözvén kezeit és lábait, vessétek őt a külső sötétségbe; ott leszen sírás és fogak csikorgatása».* A nagy vendégségek keleten éjjel tartatván, a fényes étteremből kitaszított vendég sötétségre jutott. — Menyegzős lelkület nélkül az ember sötét s az örök sötétség felé halad. Nem hiszek a sötétségben, a szomorúságban, a reménytelenségben; ha fáradt filozófusainktól magam is fonnyadni kezdek, nekimegyek hegynek-völgynek, s a vad-rózsa s a pipacs és a búzavirág azt kiáltja felém: Nincs igazuk. Azután betérek a templomba, ahol az Oltáriszentségben s az egyház áldásaiban vízre, gyertyára, hamura, oltárra, szent szerekre, Krisztus ruhájának szegélyére ismerek: Jézus van velem — kiáltom, — nem járok sötétségben. Házában élek, s világosságát és szeretetét élvezem. De hányan vannak a külső sötétségben, az ő egyházán kívül, s hányan belső sötétségben még egyházán belül is!

c) Mindkét sötétségtől irtózom, mert elfojtják a világosságot s az örömet. Nagyra becsülöm, hogy az egyházban vagyok, mert itt mindenfelől fény és meleg árad belém. Akik kívül vannak, azok ezt átlag nem értik, de aki menyegzős

ruhában ül a király asztalánál s élvezi az Urat s szentségeiben közvetlen benyomásait veszi, az tudja, hogy mi az a «külső sötétség», mi az a «házon kívül» lenni, s érti a szentek kemény beszédjét, mely a bárkán kívül való vízőzönre és a házon kívül való sötétségre óva és fenyegetve figyelmeztet. Uram, királyom, jó nekem itt lennem ! Hála neked !

A királyember menyegzőjének eledele.

280. *«Hasonló mennyeknek országa egy királyemberhez, ki menyegzőt szerze fiának» (Máté 22, 2).*

a) A szentáldozásban két ember találkozik : a királyi ember, ki menyegzős örömet akar közölni velünk és az utcáról behívott tömeg-ember, kinek nagy szüksége, de semmi jogigénye e kiváló kegyelemre. Jézus, az erő s az élet így jön felénk : ép, erős, üde, friss, mint a harmatos fenyőerdő ; ki nem fáradt, mint a hegyi patak ; lendületes, mint a királyi sas, s lejön s e lelket akarja közölni velem, a lápos alföldek lakójával. Tudom, hogy ő azért jön, érzem ruhája illatát, megcsapja lelkemet az erő s életteljes szellem. Be jó ez ; kinyitom számát s teleszívom lelkemet lehetével.

b) *Mi az eledel ezen a menyegzőn ?* Ő maga ; nem valami féle tan ; azt mások is adják, hanem az ő életárama, mely belőle felénk hat. Mondatokban lehet ugyan kifejezni, amilyenekből áll az evangélium, de az is csak szó az életről, lelkületről, érzésről, szellemről ; maga ez a lélek és élet a menyegzős eledel. Ezzel telek el, midőn áldozom. Szebb, erősebb élet van bennem. Tehát nem szó, nem mondat, hanem vér, meleg lelkesülés, öröm az az étel, melyet az Oltáriszentségben veszek. Ez a tűzes vér kilocsolja és kiegészíti tisztátlanságomat, ez amely buzgóvá, aktívvá tesz, ez a lelkesülés fölvidít, ez az öröm bátorra tesz harc és kísértés ellen. Lélek-kenyér ez s édes kenyér, «panis pinguis».

c) Sok-sok ember járul ide mindenféle kéttellyel, bajjal, gonddal, keserőséggel, vággyal, és mind keres vigaszt s erőt. Mélyesse csak bele lelkét Krisztusba : a királyba s bíróba, a szenvedőbe s jópásztorba, a vándorba s szamaritánba ; vegye s egye a lelket ; bizonyára talál gyógyulást és erősséget. Ne gondolja senki, hogy Krisztus megveti őt. Nem azért hívta menyegzőre. Ha pedig becsül és szeret, bizonyára segít. Épen azért, mert oly nagy, kiterjeszti figyelmét a legigénytelenebbre is.

Az adópénz.

281. a) «Akkor elmenvén a farizeusok, tanácsot tartának, hogy megfogják őt beszédében. És hozzája küldék tanítványait a heródiánusokkal» (Máté 22, 15). Mennyi torzalak nyüzsög Krisztus körül; mily fölfogások, ítéletek, ellenszenvek! Lehet, mert az egyén veszi a benyomást, s az alakítja ki magában a maga képére: így az imádandó Jézust meg lehet vetni, a szép Jézus eltorzulhat, Ő, az életteljes, gyöngé, beteges alakká válhatik. Mit nem tud a lélek csinálni és elcsinálni! Ó Jézusom, fájdalmas érzéssel nézek rád e lehetőségek szomorú környezetéből. Én is tükrök vagyok, majd domború, majd homorú; én is eltorzítom a te nagy gondolataidat és megbénítom kegyelmeidet. Mennyire kell fegyelmeznem egyéni érzéseimet s benyomásaimat; mennyire kell tisztitanom, áthevitenem, átalakítanom azokat!

b) «Mondván: Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy, és az Isten útját igazságban tanítod és nem törődöl senkivel, mert nem tekinted az emberek személyét. Mondd meg tehát nekünk, mit állítasz: Szabad-e adót adni a császárnak, vagy sem?» (Máté 22, 16). Hurok minden szó, verem minden kérdés... álarc és cselszövény. A szó hazug, a szándék gonosz, az ember álarchan jár. A száj édes, de a szív mérges. A szó hímes, de fulánkot rejt. «Mester!» ó igen, mester, te tudod, hogy mennyire nem tartanak téged mesternek; «tudjuk, hogy igazmondó vagy», ó igen, te tudod, hogy álprófétaának, népámítóának néznek, de hízelegnek. — Hogyan állja körül a lelket a világ cselvetéssel, illúzióval, rémítgetéssel, hazugsággal, csábos szóval, altató példával, ernyesztő lanyhasággal, rosszindulattal, és meg akarja fogni. S mily könnyen fog meg, könnyen botlunk, bukunk; nem félünk tőle eléggé! Főleg az ifjúság hisz és csalódik. Nevelője a léha társaság, ott hallja a nyomorúság igéit. Vesd meg és kerüld, mint a síma, ragyogó, de utálatos kigyót.

c) «Az Isten útját igazságban tanítod». Te nem theóriát adsz, hanem valóságot mutatsz s arra vezetsz rá. Theória van sok, programmá unig elég; de nekünk az «Isten útja» kell, a reális, erényes életút. Mily erő ez a lehetetlenséggel szemben, a szóvirágos, nagyképűsködő, erőtlen életbölcseiséggel szemben, ahol érvényesül «die Melancholie des Besserwollens und des Schlechtermachens». Komolyan kell vennem az evangéliumot, s okosan kell azt életembe átültetnem. Híven, önmegtagadással, fegyelmezetten és türelemmel.

d) «Tudván pedig Jézus az ő álnokságukat, mondá: Mit

kísértetek engem? Képmutató! Mutassátok meg nekem az adópénzt. Azok pedig előhozának neki egy tizest. És monda nekik Jézus: Kié ez a kép és e fölírás? Felelék neki: A császáré. Akkor monda nekik: Adjátok meg tehát, ami a császáré, a császárnak, és ami Istené, az Istennek». Jézus nem jött nekünk törvényeket adni gazdasági problémáinkban, sem irányt adni politikánkban. Jézus nem felel a kérdésre, hogy a zsidó nép iparkodjék-e vagy sem Rómától függetleníteni magát; ő magasabb törvényeket hirdet. Adjátok meg a császárnak, ami a császáré; a politikai, a gazdasági fejlődést én nem szabom meg evangéliumomban, hanem a hullámozó élet tengere fölé emelem ki a törekvő lelket; lelki függetlenségre, szabadságra, Isten-hűségre nevelem őket. A világfejlődés a maga útján jár; de akár klasszikus korszak, akár középkor, reneszánsz, vagy újkor jár fölöttünk, legyünk az Isten gyermekei; hordozzuk lelkünkön az ő képét. Nem változtathatunk egykönnyen a világon, de mint Isten-gyermekek járjunk benne!

A főparancsolat.

282. a) *«És kérde őt egy törvénytudó, kísértvén őt: Mester, melyik a főparancsolat a törvényben? Mondá neki Jézus: Szeressed a te Uradat, Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és teljes elmédből»* (Máté 22, 35). Szeresd a te Uradat; amit szeretsz s szerethetsz, az mind belőle való; szíved is a szeretet ösztönével, a viszonzszeretet igényével s boldogításával belőle való. Szeresd, benne találsz mindent; azért önmagáért szeretheted csak igazán. «Istenem, mindenem» — hajtogatta Asszisi sz. Ferenc. «Isten a szeretet», mondotta Szent János evangélista. Boldogsága a végtelen, tevékeny szeretet; parancsai szeretetből valók; — mikor büntet s próbára vet, akkor is szeret. — Parancsa nagyon egyszerű: szeress teljes szívből s lélekből, melegen, bensőséggel, érzéssel; szeress engem s minden embert értem. Szeress minden erődből; ne csak szóval, ne csak érzelegve, hanem tettel. — Tégy minél többet a szeretet indító-okából, így: Szeretlek Uram, azért teszem vagy tűröm ezt, járok el így vagy úgy. Nem emberi tekintetből, önzésből, haszonért, dicséretvágyból; hanem érted, feléd fordítva, azonnal rád vetve mindkét szememet.

b) *«A második pedig hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint tennemagadat». Boldog volna a világ, ha ezt a törvényt ismernők s átélnek; de nagyon távol vagyunk tőle. A világ tele van kegyetlenséggel. Lesz-e ez másképp valamikor?! Nem filozófálok, de az én körömben a szeretet lángját élesz-*

tem ; s tegye ezt mindenki tőle telhetőleg. «Ha minden orosz egy-egy fát ültetne életében, Oroszországból kert válnék, s ha minden ember csak egy valakit boldogítana életében, a világból paradicsom volna» (Dosztojevszkij). Ez evangéliumi gondolat. Kevés ember osztja ; a többi gyűlölködik. De akik értik, azok tudják, hogy ez a világ boldogulásának útja. — Szeress minden embert, tekintet nélkül országra, fajra, vallásra ; szeresd őket : 1. viseltessél jóindulattal irántuk ; 2. a polgári élet egész vonalán ; 3. ha miniszter, orvos, bíró, tanító, hivatalnok vagy, hivatalod jól betöltése által ; 4. szeresd az egyest, a társadalmat s a hazát.

c) *«E két parancsolaton függ az egész törvény s a próféták».* Ez a két parancsolat magában foglal minden egyebet. Aki tehát szeret, az magában hordja a törvénykönyvet, s érzi, hogy mit kell tennie. Senkinek sincs szüksége sok tudományra, sem könyvtárakra, hogy jó ember legyen. Pedig ez az én hivatásom s földi célom. Szeretek tehát, s ezáltal leszek jó ember ; s minél több türelemmel s önzetlenebbül szeretek, annál jobb ember leszek s jobban hasonlítok az Úrhoz, aki szeretett s elviselt engem, hálátlan bűnöst.

d) Jól kell szeretni. Felebarátunknak teste s lelke van ; elsősorban lelkére van tekintetem ; nevelem gondolkozását s érzületét, vezetem igazságra, megszerettettem vele az erényt, vigasztalom, meglátogatom s a testi irgalmasság gyakorlatait is végzem. — Senkit sem tartok rossznak, kiről biztosan nem tudom ; de mindenkit úgy kezelek, mint aki többé-kevésbé rosszra is hajlandó ; mindenkit okosan, kíméllettel, óvatosan kezelek. — Nem szabad jóindulatommal fukarkodnom és bizalmatlankodnom, hogy megérdemli-e ez vagy az szeretetemet s nem csal-e meg. Hisz Istenért szeretek embert ! Aki sokat okoskodik, az keveset szeret. — Okosnak kell lennem, alamizsna helyett inkább munkát adnom, — az emberek bizalmát megnyernem, — nekik kedvet csinálnom az élethez, akadályait, nehézségeiket elhárítanom.

A képmutató írástudók és farizeusok.

283. a) *«Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, kik tizedet adtok ugyan a mentából, kaporból és köményből, de elhagyjátok, ami nagyobb a törvényben . . ., az irgalmasságot és a hitet»* (Máté 23, 23). Emberek, becsüljétek meg az Istenért átélt, tiszta, igénytelen, nemes, krisztusi életet. Nem élünk magunknak, ha lelkiismeretünkkel meghasonulva, önmagunkat kerüljük, ha önmagunk szemeibe nézni nem merünk,

s belsőkben csak szemrehányásokat hallunk; ilyeneket: Te farizeus-lélek, kívülrre valaminek látszol, tiszteletet követelsz, becsületet színlatsz, de belül alávaló vagy! Ti fehérre meszelt sírok... mondotta Krisztus: rothadás s undokság van bennetek; érzitek ti ezt jól, mert bensőtök piszkos és alávaló, s kívül akartok érvényesülni. Vétkeztek a belső érték tisztelete ellen, s kívül keresitek az ember értékét. Élteteknek nincs lelke, nincs bensősége, nincs értéke. Ne keressétek az élet értékét külső művekben, foglalkozásban, szereplésben, hivatalban. Az élet értéke a motívum átélt szépsége és melege. Jézus mondotta az özvegyről, hogy két fillérjében több, nagyobb érték rejlik, mint a farizeusok aranyaiban. Ezeknek arany az adományuk, annak arany, erő, szépség a szíve. Ezek nem élték át az adományozás erkölcsi-ségét, az átélte; ezek hidegen adták, az melegen. Az apostol pedig a szeretetről, tehát az átélt, meleg érzésről mondja, hogy ez minden, és e nélkül minden egyéb semmit sem ér. Ha tudományom, ha eszméim volnának, de szeretetem, átérzésem nem volna, holt, üres tudománnyal volna telítve fejem. Szegény fejem hült gondolatok mauzóleuma volna. Kimeszelt sír! Ha cselekedeteim volnának, de szeretetem, vagyis belső életem nem volna, szegényen tengődném.

b) *«Jaj nektek, mert tisztogatjátok a pohár és a tál külsejét, belül pedig tele vagytok ragadománnyal és tisztátalansággal».* Ha szép világot, ha kultúrát teremtenék iparkodásommal, ha kiáradnék szóban, vállalatokban, ha tömeget mozgatnék, de magamnak, lelkem szeretetének nem élnék, a lét céljára rá nem nyitottam. Istenem, hát magamban kell élnem; cselekvéseim jóságának, nemességének, tisztaságának öntudatában kell élnem; annak az öntudatnak telinek kell lennie fénnel, nemes, meleg motívumokkal, önzetlen, jóindulattal szándékokkal! Csak akkor élek igazán. E nélkül automata, a külső világ kényszerzubbonyába szorított rab vagyok. Egyszeróval, éljek azért, hogy mindennap jobb legyek.

c) *«Jaj nektek, kik bezárjátok mennyeknek országát az emberek előtt. Mert ti nem mentek be s a bemenőket sem hagyjátok bejülni».* Nem mentek be, hanem kerülgettek. Per avia et devia... úttalan utakon, zsákutcában jártok és vezettek másokat. Törvényt, parancsot, hagyományt, szokást akartatok... és annak teljesítésére unszolgátok az embert, de a mechanikus elvégzésére szorítkoztok e dolognak, s a behatolásra, átélésre és átélvezésre időt nem adtok. Formalizmussá válik így törvénytek és vallástok, s a sok lim-lom elrekeszti

előttetek az utat. Mert zsidóvá teszitek a prozelitát, de nem teszitek bensőségessé; a tömegben, a számban dicsekedhettek, de több-lelket nem neveltek. Külső összetartást, hatalmat sürgettek, de öntudatot, akaratot, bensőséget, érzést nem gondoztok. Többet mondok: magatok buzgólkodtok, prozelitálkodtok s önmagatok édes bensőségét élvezni rá nem értek. Nem elég, hogy meg vagyok keresztelve: a krisztusi életet is át kell élnem. Mit használ, ha csak keresztelek, de a belső embert ki nem nevelem. Igazán rám illik: magam nem megyek a mennyországba s másokat be nem vezetek. Tehát élni s átélvezni a legkisebb cselekedetet öntudatos moralitásában; ez a titok. Örülni annak, hogy tiszta vagyok s Isten van bennem; szívvel dolgozni erkölcsi tisztulásomon, ha bűnös vagyok; jót tenni átélvezett jóindulattal; örülni a hitnek, a jóakaratsnak, a kísértések fölött való győzelemnek. Örülni, hogy Jézus van itt az Oltáriszentségben, úgy menni hozzá, mint a nyílt paradicsomba. Örülök, ha azt mondom: Jézusom, szívhől szeretlek téged. Beteghez, gyermekhez, emberhez öntudatos jóindulattal közeledem. Ily lelkek nyomában elváltozik a világ!

Igazi realizmus lelkünk megítélésében.

284. *„Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert tisztogatjátok a pohár és a tál külsejét, belül pedig tele vagytok ragadománnyal és tisztatlansággal»* (Máté 23, 25).

a) Első érzésünk az legyen, hogy töméntelen sok a hibánk. Isten felé iparkodunk, de szórakozottságunk világosan mutatja, hogy a kezdet kezdeténél akadozunk; szeretetünknek iránta tettben s áldozatban kevés kifejezést adunk. Az érzékiség buján nő lelkünkben, és mint a vadrepce a búza-termést, úgy lepi el és teríti le a földre az érzékiség a lelket. Fontold meg, mily nehezen tűröd az ignorálást, mily idegen érzélem nálad a türelem, hiú és meg nem tagadott lélek vagy; kívánod, hogy mások kezeiken hordozzanak, s úgy jársz az erény, az alázat iskolájába, hogy prémiumot keressz. Tekintsd, mily nehézkes vagy a penitenciatartásban, mily szorgos az evésben, ivásban, alvásban, mily becézett babának nézed testedet, és ha ételed túlságosan sós vagy cukros, vagy száraz, vagy kozmás, ha zsíros vagy kiszült, elégiára hangolod lelked húrjait. Mily visszataszító vagy néha társalgásodban, megfontolatlan feleleteidben, nehézkes az engedelmességben, ellenkező másokkal való engedékenységben, tervtelen és céltalan foglalkozásaidban, önző számításaidban, dilettáns kötelességeid teljesítésében, szétszórt imáidban; hallgatni

nem szeretsz, beszélni nem tudsz, világias vagy viselkedésedben, fegyelmezetlen gondolataidban, affektálsz, koldús vagy belső életedben. Hányszor győz rajtunk a restség, és mily kevészer szállunk ki ellene erélyesen síkra. Hányszor panaszkodol előljáróidra! Hányszor hanyagolod el a jót emberi tekintetből! Mennyi pelyva és pozdorja, szemét, kóró, forgács... a tisztítótűz élesztésére! Csillagokba nézünk egy beláthatatlan nagy kórház tömkelegéből, mely mindenestül egészen beleszorult lelkünkbe.

b) De nemcsak hibáink, hanem bűneink is vannak; nemcsak kórházról, de hullaházról van itt szó. Bár ne volna rajtunk a halál szaga; de a mult alighanem számtalan sötét emléket mutat, melyek mindegyike megérdemelte a poklot. Nemcsak tényleges hibáink, de nagy bűneink emléke is sürgessen. A pokol lejtőin szigorú, tüzes erény nő, mint ahogy a Vezuv lejtőin tüzes bor terem. Mert akinek máris lángban kellene állnia, az tud tűrni hideget-meleget; akinek «in igne devorante» kellene laknia, az tudja beérni silány kosztal és gyakran fűtetlen szobával; akinek békót kellene viselnie, az tudja mások kényét is elviselni okosan, s aki Isten ellensége volt, nem csodálkozik azon, ha nem minden történik inyére. Ez a reális hit önmegtagadottá, alázatossá, fegyelmezetté tesz. Tekintsünk gyakran a pokolba; iszonyú idealizmus ez, mely a pokolban végződhetik, és kegyetlen realizmus az, mely egyre azt gondolja, hogy oda jöhet. Reméljük, hogy nem jutunk oda, de e végtelen szerencsétlenség lehetőségét látóhatárunkról le nem törölhetjük. Ne botránkozzunk meg ezen; a vértanúk is a pokolra gondolnak. Gondoltak örök dicsőségre, Krisztus szerelmére, a lelkiismeret tisztaságának fölségére, Isten kegyelmére; de gondoltak a pokolra is. Ne hidd, hogy csak nagy bűnösöknek való. Puha a pázsitos, mohos erdő, de sziklák a bordái. Ha csodákat művelnél is, akkor is vigyázz! Krisztus mondotta.

c) Realizmusunk harmadik adata a szent keresztt, a kinszenvedés. Hogy bevilágít ez a puha, kislelkű lélekbe! Isten szereti fiát, de a keresztt felé tereli útját. Mi sem ágyazhatjuk meg úgy életünket, hogy házunk mestergerendája ne a keresztt legyen. Ne ijedezzünk tőle; nem erős ház az, melynek hiányzik ez a mestergerendája. Gerenda is (kemény, durva), de mester is; tanít sokra; különösen pedig nevel szép, erős, formás, életre. Szeressük az önmegtagadást, de nem külső parancsért, hanem a szépségért, mely lelkünkre hármlik belőle. «Féljed az Istent és távozzál a gonoszlól, mert ez

lesz egészségedre testednek s erősítésére csontjaidnak» (Példabesz. 3, 7, 8).

Megérteni a jelent és nagy érdekel.

285. a) *«Ime, én küldök hozzátok prófétákat és bölceket s írástudókat, és azok közül megöltök és megfeszítetek . . . , hogy rátok szálljon minden igaz vér . . . »* (Máté 23, 34). Küldök, kik szítsák köztetek a szellemet; az én úttörőim, az én vetületeim ők. Mindegyik közelebb iparkodott hozni az embereket Istenhez, de kortársai megölték, ti pedig most tisztelitek. Mily nagy baj, nem érteni az időt s a nagy érdekeket, melyeken dolgoznunk kellene, ahelyett gáncsoskodunk; a multat dicsérjük, a jelent félreértjük. Ez téves s veszedelmes eljárás. Legyen érzékünk a sok jó iránt, mely most van, s ne állítsuk ellentétbe a multat a haladással. — Itt vagyok, itt dolgozom, ez az én óráim. Tudom, hogy nagy időket él mindig az, ki az Isten nagy gondolatainak kifejlődését látja korában, s dolgozik rajtuk.

b) Jézus mélyen megindult; utolsó napjait éli, s végigtekint az Isten irgalmas gondolatainak egész vonalán. A «rossz» az Isten elleni pártütés magaslatán áll Mennyien dolgoztak az Úr ellen. Ő mindig Istenért s a lelkekért dolgozott. Szíve vágya mint panasz s óvás hangzik el: mindent megtettem a lelkekért, népemért. Hazám, nemzetem hogyan szerettelek! Mint a tyúk szárnyai alá fogja csibéit, úgy fogtam le én fiaidat. — Sok munkám vész kárba; de azért haladok előre! Istent nézem, neki szolgálók; sikert nélkülözni tudok.

c) *«Jeruzsálem, Jeruzsálem, mely megöli a prófétákat . . . hányszor akartam én . . . és nem akartad».* Te nem akartál; fiaid elpártoltak, ők így akarták; hazájuk elpusztult, ők akarták; templomukból rom lett, ők akarták. A rossz akarát az ember végzete. Az üdv romjai és a pokol örvényei fölött elhangzik a fájdalmas szózat: Nem akartál. Isten pedig akar, azzal az édes akarattal, melynek mélyéből való az anya szeretete és a kotlós tyúk ösztöne! Higgyük, hogy csak akarnunk kell! Rosszakarat a tétovázó, lanyha, nemtörődő, kislelkű akarat is; jóakarat az erős, készséges, elszánt akarat; ez kell.

Az Olajfák hegyén, a templommal szemben.

286. a) *«És midőn kiment a templomból, monda neki egy az ő tanítványai közül: Mester, nézd, minő kövek s minő épületek. És felelvén Jézus, monda neki: Nem hagyatik itt kő kövön . . . »* (Márk 13, 1). Diadalmas érzet, az erő és hatalom érzete szállja meg az embert, midőn saját alkotásait nézi és a kultúra

remekléseit csodálja; máskor meg a «hiúságok hiúsága» remete-gondolatától fázunk. Hány kultúra váltakozott; Tirus s Róma után «Velence köveit» mossza a mulandóság árja, és nemzetek is öregszenek: Cernimus exemplis oppida posse mori! Palmer számárhajcsárának ironiája kacag föl a mi lelkünkben is, ki a Magharahban levő fáraói bas-reliefek kópiázására indulván ki, hallotta hajcsárának megjegyzését: «Holnap lekópiázzuk a fáraót és dicsőségét». Csak a lélek halhatatlan, és hervadatlan szépsége mosolyog felénk Tirus, Jeruzsálem, Róma, Velence ráncos ábrázata fölött el! Ez az igazi diadal és öröm!

b) *«És midőn az Olajfák hegyén ült a templommal átellenben, külön kérdezek őt Péter és Jakab, János és András: Mondd meg nekünk, mikor lesznek ezek, és mi lesz jele, mikor mind-ezek teljesedni fognak?»* Ezek az érdeklődő «látók», ezek a prófétai lelkek, kik Jézus színeváltozását szemlítették a Táboron és szemlélni fogják majd elsötétedését a Gethsemani-kertben, itt is a távol jövőbe néznek és látni akarják a nyomorúság s az enyészet színeváltozását; Antikrisztus, világégés, világ-megújulás, mennyei Jeruzsálem, az ő katasztrófáik. Mi ezzel nem sokat törődünk; látjuk a világlejlődés isteni gondolatainak képzeletünket meghaladó mérveit; a világ és élete isteni stílusban van tartva, s mi alázattal imádjuk az Urat, ha teremtésének elejéről és végéről nincs is fogalmunk. Egyet jól tudunk: eljön az utolsó nap, az Úr napja, melyen meg fogja engedni, hogy terveibe s azok fölséges kivitelébe belepillanthassunk; eljön az ő igazolásának, a theodikeának napja, mikor kiviláglik, hogy neki van igaza, és hogy miért kellett mindennek így és nem másképp lennie. Leszünk mi is «látók»; addig pedig legyünk «hivők», örvendező, a nagy világlejlődést s az Isten győzelmeit sejtő hívők.

c) *«Támadnak hamis Krisztusok... A nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot és az ég csillagai lehullanak... És akkor meglátják az ember fiát jönni a felhőkben nagy erővel és dicsőséggel».* Tudjuk, hogy a világvég kozmikus katasztrófái nem egyebek költői színezésnél és népies leírásnál. Ahogy Mózes népiesen írta le a teremtés történetét, úgy az apokaliptika a világ végét, s hozzá még szenvedélyesen, élénk képzelettel, heves lélekkel, alakzatos nyelven. Mi csak azon iparkodunk, hogy az igaz, ősi Krisztust el ne hagyjuk, hogy napunk el ne sötétedjék s csillagjaink le ne hulljanak! Kozmikus értelemben a világvég e leírásait igazaknak nem tartjuk, mert arra

a néphitre vonatkoznak, mely a földet a mindenség közép-pontjának, a napot, holdat, csillagokat kicsiny és mozgó testeknek képzelte; az a gondolat, hogy ez óriás égítetek ütközésétől a föld, izzó gáztömeggé változnék, teljesen idegen az apokaliptikában; de annál inkább sürgetjük a lélekvég, az élet- és örömvég veszedelmének megszívlelését. Jézus nem akarta megmondani a világvég idejét és módját, használta az apokaliptika nyelvezetét, de a lélekvégre rámutatott: Ha bűnben meghaltok, elkárhoztok. Ezt tudnom elég, hogy bármely kalasztrólán keresztülvágjam magamat tiszta lelkem hitével! Hit és erkölcsi tisztaság! «Vigyázzatok tehát és imádkozzatok, hogy mikor hirtelen eljövend, ne találjon titeket alva» (Márk, 13, 33).

A világ vége.

287. a) *«Midőn tehát látjátok a pusztulás utálatosságát, . . . akkor akik Judeában vannak, fussanak a hegyekre . . . Mindjárt pedig ama napok után a nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot, a csillagok lehullanak az égből . . . és akkor feltűnik az emberfiának jele az égen; és akkor sírnak majd a föld nemzetsegei»* (Máté 24, 15). Az alázatos emberfia dicsőséges eljövelele; leereszkedik ismét, aki elment tőlünk az Olajfák hegyén az első áldozócsütörtökön, s akit vártunk és kívántunk; ez az ő fényes adventje. Angyalok viszik zászlaját, a tündöklő keresztet, s a napnyugta összes színeinek tüzes pompájában égő felhők az ő diadalszekere; angyalok harsonái zengik végig a tisztuló földön az Isten újrateremtő és föltámasztó akaratát, az új «legyen»-t, melynél fogva a lelkek ismét megfelelő testet öltenek; e lelkek mélyéből kiszakad himnus és panasz, a szerint, amint extatikus öröm, vagy vérfagyasztó rémület tölti el őket. — Térdenállva nézem királyomnak és bírámnak e diadalmenetét: mily szép, mily hatalmas vagy, te «rex tremendae majestatis!» Mily édes voltál Betlehemben; mily csendes s igénytelen az Oltáriszentségben; nyelvemen olvadsz el, édességgel töltesz el, te közeli Isten; hitem komolyságával akarok rászolgálni, hogy kegyes bíráim légy. Tőlem függ.

b) *«Akkor majd így szól a király azoknak, kik jobbra felől lesznek: Jöjjetek atyám áldottai, bírtjátok a világ kezdetétől nektek készíttelt országot»* (Máté 25, 34). Jézus megpillantja a krisztusi lelkek tündöklő csoportját; fehér ruhában, pálmákkal kezükben éneklük: Benedictus, qui venit . . . Szeretettel néz rájuk: «Koszorúm, koronám vagytok. Testvéreim, isteni vér! Jöjjetek atyám áldottai; nagy áldás, a teremtő, megváltó, megszentelő Isten áldása teljesült rajtatok. Ti élétek át az

életet dicsőséggé, ti a múlt időt örök ifjúsággá, ti a szenvedést örömmé! Birjátok az országot, melyért imádkoztatok s éltek és küzdöttetek, hogy «jöjjön el a te országod»; Isten hatalma, szépsége, kegyelme mennyországgá alakult ki bennetek». Mily diadalmas örömmel mondja ezt Jézus és mily szenvedélyes szeretettel önti ki lelkét híveire ez utolsó áldásban. Három áldást említ az evangélium: 1. megáldotta a gyermekeket, a kicsinyeket s az ő képviselőjükben mindazokat, kik szívből alázatosak; 2. az Olajfák hegyén mennybemenetelekora tanítványokat, hogy a búcsúzás keserűségébe beleállítsa szeretetének és összeköttetésének biztosítékát; 3. most megáldja győzelmes híveit. A kezdet, a küzdelem, a végleges, szerencsés kifejlődés áldásai ezek. Lefoglalom magamnak mind a hármat.

c) *«Akkor így szól majd azoknak is, kik balfelől lesznek: Távozzatok tőlem átkozottak, az örök tűzre . . . A rosszak lelkületét két vonás jellemzi: rémület és átok. Krisztus mondta róluk, hogy itt a földön nincs békéjük; nyugtalanság jellemzi pszichológiájukat; nem biztosak hitetlenségükben; mondják, hogy «primos deos timor fecit», a félelem csinált isteneket, de ez a «timor» az ő folytonos kísérőjük; ez villan ki abban a fanatizmusban is, mellyel a hitet üldözik. Aki nem fél, az nem törődik folyton a rémületes ellenséggel. — Ez a bizonytalanság rémületté lesz a végítéleten; «életet, irányt, célt tévesztettünk — mondják majd — és mindent elvesztettünk. Az élet nagy kérdései iránt fölületes ellenszenvvel viseltettünk; Az Istent tagadtuk s fölségét komolyba nem vettük. Ime a mi ítéletünk». Távozzatok tőlem, kiknek lappangó átkuk épen az volt, hogy távol voltatok tőlem; most ez az átok mint eltasztás, végleges elszakadás és kárhozat szakad rátok. Ó vegyük komolyba az életet és céljait, hitben, szeretetben, munkában.*

A világtöltés.

288. a) Az utolsó ítélet komoly, fölséges nap; az Isten igazságának, szentségének, nagyságának ünnepe. Öntudatunkra hozza a lét, az élet és a halál komolyságát; világtörténelem, faji, nyelvi, kulturai különbségek mint száraz hüvelyek válnak le a lelki világról; állás, jog, társadalmi állapot olyan lesz, mint a ruha, melyből kivetkőztünk, és a lélek meztelenül áll majd Isten s a világ előtt; sem szóbeszéd, sem látszat nem takarhatja le igazi alakját. Mily szép, nemes, ragyogó az egyik, mily nyomorúságos és szánalmas a másik. Meglátjuk majd, hogy mily természetes előny vagy hátrány

volt benne és milyen volt a kegyelem segítsége ; feltűnik majd az egyén sajátossága s a körülmények és a társadalmi állapotok befolyása ; az adott tényezőkből kijegecesedik az az erkölcsiség, mely a mi tartalmunk. — Ez mind látnivaló ; nem lesz ott pör-, vád- vagy védbeszéd ; minden tárva lesz az Isten és világ előtt. Csontokig ható megvilágításban lesz hiúságom, önzésem, kevélységem, kislelkűségem, hamisságom, és fölkiáltok : Isten, neked van igazad ; te jót akartál ! — Jót akarok én is, jót, szívből, igazán, nemesen, egyenesen ; jót, mely érték Isten előtt.

b) A világitéleten kitűnik majd, hogy mit tett az Isten az emberért, és hogy mennyi kegyelemben részesítette az egyest a keresztségtől az utolsó leheletig ; hogy hány magot hullatott földjére ; hány munkást küldött szőlőjébe ; mily féltékenyen nevelte és óvta ; mily példaképek áldásában részesítette. Ó hány magja hullott a nagy szántóvetőnek tövises földre, és mily későn s mily nyomorék módon serkent ki ! Kegyelem, kegyelem, mily kegyetlen utakon jársz, sorsod az élet sziklás pusztasága, s csak az emberi lélek rest és tehetetlen reakcióit váltod ki ! Kiviláglik majd, hogy mily gyászos kivitelre találtak sokakban Isten erőteljes tervei, ellenben mily szerencsésre Krisztus híveiben ! Ó ne rontsuk el az Isten műveit ! Nem panaszlom föl, hogy sok a rossz, hanem teszek minél több jót.

c) A világitéleten kitűnik majd, hogy mennyi az a jó, amit tényleg jószándékkal, Istenért végeztünk, s mennyi a pelyva és pozdorja az élet szérűjén. A pszichológia homályos, csalfa, bizonytalan világ, tele ösztönösséggel, látszattal és illúzióval ; ezeket csak a komoly önvizsgálat s megfigyelés és fegyelmezett önnevelés képes megtörni. Csak ez lehet némileg tisztában magával ; csak ez látja igazán fátyolozatlanul saját képét. Vizsgáljuk meg magunkat, hogy mennyi az ösztönös, öntudatlan, csalfa, nemtelen elem a mi érzületünkben ; tartsuk szemmel, hogy színezik, zavarják s hozzák forrongásba az öntudatnak tisztuló mélységeit. Fegyelmeznünk s folyton nevelni önmagát.

d) Az utolsó ítéleten Krisztus nemcsak szívünk-lelkünk titkait tárja ki, hanem rámutat a nagy szociális föladatra, az éhezők, szomjazók, meztelenek, betegek, bűnösök fölkarolására, kiknek elgyötört lelke a keresztény kötelességteljesítésnek szinte természetes útjaira mutatott rá. Ébredjünk tudatára a szent, komoly Isten-akaratnak. Isten akarja, hogy könyörüljünk rajtuk. Krisztus azonosította magát ve-

lük, s a természet követeli: natura exigit, imperat Deus, főleg mióta a «natura» Istennel egyesült Jézusban. Aki ezt átérezte, az éhezik az éhezőkkel, szenved a szenvedőkkel és enyhítésükben (mint) Isten akaratának édes teljesítésén dolgozik!

«Béketűrésben bírljátok lelketeket» (Luk. 21, 19)

289. a) Béketűrés kell, tekintve belső világunkat. Ellentétek közt mozgunk és azokat magunkban hordozzuk; ez ellentétek a szellemi és az anyagi világ, metafizika és fizika; mi vagyunk ütközőpontjai időnek és örökkévalóságnak, végesnek és végtelennek. Ezeket csak az alázatos hitben lehet harmonizálni; aki ezt nem teszi, az eltelik az egyikkel és tagadja a másikat. Kísértetbe esik, mert az ördög mutat a szép földre és mindent ígér, csillogó aranyat, hatalmat, élvezetet; bálványokat farag, humanizmust, filantrópiát telve Isten-feledéssel. «Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád» és megnyugszik szavadon; elviselem a nagy világot s titkait szavadért; béketűrésben bírom lelkemet.

b) Sok tekintetben meghasonlott lélek vagyok; szenvedélyeim, rossz hajlamaim és különösen bűneim aggasztanak; az illúziók pusztaságában járok, az erények füstölgő romjai közt. Aki csúnya vidéken, szétrombolt városban vagy leégett házban lakik, aki mindig csak rosszat lát, aki erkölcsi világrendben nem hisz, annak a lelke földült; és azért a fegyelem, az önmeztagadás, a bűnbánat béketűrésére van szüksége, mely végre is békét nyújt neki, és ő jóakaratában, Istenhez való ragaszkodásában kiemelkedik a környékező rosszból s megnyugszik Istenben.

c) Az erényes élet béketűrésében leszünk urai a helyzetnek, s szent öröm tölt el minket. Ha Isten kegyelmét s közelségét érezzük, akkor tölt el öröm. Ezt nélkülözi sokszor az ember. Éljen, mint sziklavárban Istenben, tegyen minden nap öntudatosan minél több jót, bízzék mindig az Úrban, s legyen az élet nyugtalanságát. Féljezzé természetét; ne keressen külső, érzéki örömöket; foglalkozzék, ne morfondáljon egészsége és sorsa fölött, akkor nem szállja meg búskomorság, kedvetlenség lelkét. In patientia et Deo!

A remény.

290. «És hasonlatosságot monda nekik: Nézzétek a fügejál és a többi fákat. Mikor immár gyümölcsözésnek indulnak, tudjátok, hogy közel van a nyár; úgy ti is, midőn látjátok ezeket megtörténni, tudjátok, hogy közel van az Istenországa» (Luk. 21, 29).

a) A fa téli álomból, tavaszi szelek, viharzó éjek, májusi fagyok dacára kihajt ; ti is a világ sok fordulása dacára higgyétek, hogy az Isten gondolatai s az Isten szent akarata érvényesül bennetek, s ez a hit és remény el ne hagyjon titeket. — Lelketek is ily duzzadó, ébredő fa legyen ; reménye az ő tavaszi, ébresztő creje ; remény a lélek lendülete. — Tél van, ha magamat nézem, de napsugár a magasból, az az «*inspirata caritas, spes, fortitudo*», amit Isten ad, biztat. Szelek sivítnak körülöttem, kísértések ; fagyok szomorítanak, sikertelenségek ; de «*spes mea ab uberibus matris meae*», anyatejjel szívtam magamban a reményt, segítő, erősítő, boldogító Istenemben !

b) Szükségem van reményre : 1. hogy éljek, hisz életem pulzusa ez ; 2. hogy erős legyek, «*praecinctus*», fölszerelve ; amilyen volt Ráfael angyal, ki mint útra kész, kedves ifjú jelent meg Tóbiásnak ; vállalkozó, fiatalos erőben ; zavartalan tiszta szemmel nézett az út elé a jövőbe. Ez az a lelkület, mely friss, üde, erős életet sugároz. S ezt megérezik mások is, mert valaminth árnyékot vet testünk, úgy befolyást gyakorol lelkünk ; 3. kell a remény, hogy menedékem legyen, «*altissimum refugium*» ; bajok, kétely, gúny, üldözés fölött elvágatok. «Aki a Fölséges segítségében lakik, a menny Istenének oltalmában marad. Mondhatja az Úrnak : Oltalmazóm vagy te és segítségem» (Zsolt. 90, 1). A magasból nézek le a nyüzsgő világra.

c) Azért aztán a remény nagy stílusban dolgozik ; nagy terveknek és elhatározásoknak él. Mennyi erő, mert bizalom van e szóban : «Mindent megbírok Abban, ki megerősít». Az isteni mindenhatóságot semmi sem dicsóíti meg annyira, mint az, hogy mindenhatókká teszi azokat, kik benne bíznak. Ez a reményteljes lelkület hasson ki belőlünk, hogy másokat is ébreszthessünk s nevelhessünk. «Bízzatok benne, öntsétek ki előtte szíveteket ; Isten a mi segítőnk» (Zsolt 61, 9). Nagyon jó ez nekünk : «Boldogok mindnyájan, kik benne bíznak» (Zsolt. 2, 13). Sohase legyünk kislelkűek, mert «senki sem szégyenült meg, aki az Úrban bízott». (Eccl. 2, 11). Ha megrögzött bűnösről is volna szó, akkor is : «Aki hozzám jön, azt nem vetem ki» (Ján. 6, 37). A halálban is az Úr a bizalmam : «Ha szintén megöl is engem, öbenne reménylek» (Jób 13, 15). «Az Úrban bízván, nem fogok lankadni» (Zsolt. 25, 1).

291. a) *«Hasonló leszen mennyeknek országa a tíz szűzhöz, kik vévén lámpáikat, eléje menének a vőlegénynek és menyasszonynak. Őt pedig ezek közül esztelen vala és őt eszes»* (Máté 25, 1). A tíz szűz képviseli a virágzó, szép életet. Mennyi remény s jókedv van e nyoszolyó-lányokban; menyegzős a lelkületük, kik az élet ünnepeit élik. — Tavaszban kell az embernek állnia; először is az ifjúságnak; derű és fény, erő s öröm kell bele. Azután a küzdő emberiségnek is tavaszban kell állnia, hogy le ne tegyen a szebb, jobb, nemesebb élet reményéről; hogy mindig várja a folytatást; akarjon fejlődni itt, és akarja az élet koszorúját elnyerni ott. — Magamra nézve is mindig sürgetem a folytatást; «folytatás következik», az van ráírva minden lelki fázisomra s minden törekvésemre.

b) *«Késvén pedig a vőlegény, szunnyadozának».* Aludtak, pihentek, de a mécsük égett, már akiknek; voltak, kiknek nem égett. — Az életben állunk mint éjben; kell, hogy egész életünkre Krisztus világossága legyen kiöntve. Az Úrjövet éjében mécsünk a hit mécse; ez ég s eligazít. — Mily «belső» sötétségben élnek azok, kiknek ez a mécs nem világoskodik, és mily «külső» sötétség tetézi majd ezt a belsőt, mikor Isten elfordul tőlük. — Meglóbázom mécsemet, napsugaras lesz a lelkem tőle. — A tudománynak is van mécse, de világossága nem ér messzire; a lélek mélységeit meg nem világítja. Mily csenevész nemzedék lehet az, mely e sötétségben születik, s melynek bölcsőjénél a darvinizmus, történeti materializmus s más ily füstölő kanócok éktelenkednek.

c) *«Éjjelkor pedig kiállás lőn: Ime a vőlegény jő, menjetelek eléje».* Mily fölséges, kegyelmes, isteni tett, hogy jön; virrasztó lelkeket, koszorús lányokat, égő méccsel feléje siető násznépet vár méltán, s ha hozzá még szeretettel és édes, fölséges odaadással jön, ha értünk jön és üdvözíteni jön: úgy-e akkor dobogó szívvel, ragyogó szemmel, világoskodó, szerető lélekkel kell eléje jönnünk. Akiben ez megvan, abban a krisztusi lelkület, a mennyország van; akiben pedig nincs, az nem értette meg az Urat és nem használta föl kegyelmét s nem árasztotta ki életére a hívő és szerető lélek világosságát. — Ó Uram, virrasztani, téged várni, közeledésedet, mely egybekelésem lesz veled, kívánni, az mennyországom, melyről le nem mondok.

d) *«Akkor mind fölkelének; az esztelenek pedig mondták az eszeseknek: Adjatok olajtokból». «Adjatok olajtokból! Adjatok*

világosságotokból; legyen bennünk is fény, derű, öröm, jókedv — mondják a hitetlen, bizalmatlan, hanyag, világias lelkek. Nem adhatunk — felelik az okos szűzek —, menjetek a boltokba s vegyetek magatoknak. — Senkinek sem lesz világossága, ki nem gondoskodik olajáról; nem lesz hite, ha nem imádkozik; nem lesz szeretete, ha bűneit meg nem bánja; nem lesz Krisztus vigasza s derűje rajta, ha áldozatokat nem hoz; száraz lélek lesz, ha áhitatában, bensőségében, föltétlen odaadásában nem fakad olajforrása.

e) *«Világosságodból adj, olajodból ne adj», ez bölcs mondás. Máshol mondja az Úr: világoskodjanak jócselekedeteitek, példátok, erényetek, s igazítsátok el ezzel az embereket az igazság felé; ez kötelességünk. Oktalan volna azonban az az ember, ki másoknak akarván szolgálni, önmagát elhanyagolná; olaja, erénye szeretete ezáltal elapadna, és természetesen mécsese is elaludnék. Lelki életünk kárával másokon segítenünk nem lehet; elsőtétülünk csakhamar mi is, ők is. Olajomat óvom; lelki életemet ápolom; imáimat, elmélkedésemet el nem hanyagolom, a szentségekhez járulok; fegyelemzem s nevelem magamat; így leszek jó másnak, mert előbb jó voltam magamnak.*

f) *«A kik készen voltak, bemenének a menyegzőre, és az ajtó bezáraték. Végülre eljönnek a többi szűzek, mondván: Uram, Uram, nyisd meg nekünk». Kopognak az ajtón, de az nem nyílik. Jönnek az elkésett lelkek, kiknek csak későn nyílt meg szemük s mozdult meg szívük. Megjönnek a halhatatlanság föl nem ismert s elhanyagolt igényeivel, szívük elfojtott, iélreismert ösztöneivel, a fölületes, bűnös élet rongyaiba takarózva az örök kapuk elé, s kopognak; megjönnek hajótöröten, koporsódeszkákon úszva, megviselten, a kegyelem és az idő kincseit a feneketlen mélységekben elvesztve, megérkeznek az örök élet partjaihoz, s révre vergődnek mint koldúsok s nem mint menyasszonyok. Mily szomorú, mily sajnálatraméltó élet és életvég! Jézus mondja: nem ismerlek. Nem látom rajtatok az isteni vért, a krisztusi típust, az örök-kevaló hivatás s remény nagy stílusát... Távozzatok! Hová? kihez? mire? minek? Rettenetes ítélete a célt nem ismert s célt tévesztett életnek!*

A talentumok.

292. *«Egy messze útra menendő ember eléhívá szolgáit és átadá nekik javait. És egynek öt talentumot ada, másnak pedig kettőt, ismét másnak egyet... Elméne pedig, aki öt talentumot vett vala, és kereskedék azokkal, és más ölti nyere. Hasonló-*

képen az is, aki keletől vett vala, más keletől nyert. Aki pedig egyet vett vala, elmenvén, a földbe ásá és elrejté ura pénzét. Sok idő múlva pedig visszajövé ama szolgálk ura, számot vetett velük. És eljövén, ki öt talentumot vett vala, más öt talentumot hozott, mondván: Uram, öt talentumot adtál nekem, ime, más ötöt nyertem rajta. Mondá neki ura: Örülj, jó és hív szolgálk, mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bízok rád, menj be urad örömébe. (Igy történt a két talentumossal is.) Eljövén pedig az is, ki egy talentumot vett vala, mondá: Uram, tudom, hogy kemény ember vagy, aratsz, ahol nem vetettél, és gyűjtesz, ahol nem hintettél; félvén tehát, elmentem és talentumodat a földbe rejtettem; ime, itt a tied. Felelvén pedig ura, mondá neki: Gonosz és rest szolgálk . . . pénzemet a pénzváltóknak kellett volna adnod, és én megjövén, kamattal vellem volna meg, ami enyém» (Máté 25, 14).

a) Talentum sokféle van ; egyiknek öt, másiknak kettő, vagy egy. Ezek természetes s természetfölötti erők és adatok, melyekkel szemben állok «én», akinek e talentumokat egyéni, szép életemmé kell földolgoznom ; dolgozzatok, szerezzetek, alkossatok, — mondja az Úr, — senki sem megy be «Ura örömébe» azért, mert öt, vagy két talentuma van, valamint az egy talentum nem akadály abban, hogy valaki az örömbe bemenjen. Isten ide állított, így szerelt föl, s bármilyen legyenek, van erőm hozzá, hogy bemenjek örömébe. Az «én», a lélek a fő ; ez a lélek a maga öntudatában szemben áll saját maga tehetségeivel is, melyek nem tőle vannak, s boldogsága attól függ, hogy föleszmél és mondja : Ime Uram, itt vagyok ; hálát adok és örülök, hogy vagyok, fölhasználok tehetségeimet s szolgállok neked !

b) Azért sem ment be senki «Ura örömébe», mert öt új, vagy két új talentumot szerzett, ha ezalatt külső műveket, vagy sikert értünk, pl. tudományos műveket, szónoki sikereket, gazdagságot, hírt, találmányokat. A rajtam kívül álló mű, a tudomány, vagy külső érvényesülés nem az én egyéniségem, hanem inkább csak egy-egy funkcióm. Mindez több oly föltételtől és kelléktől függ, ami nem én. — Ha a mű, a siker volna az érték, akkor nem az ember volna a cél, hanem a mű, és az ember eszköz volna hozzá. — Azután meg, kielégít-e valakit a külső mű, a siker? «Es war kaum jemand gross, der nicht eine Kluft zwischen dem Wollen und Vollbringen schmerzlich empfand, der nicht weit mehr zu sagen hatte, als ihm zu sagen vergönnt war.» — A művek csak tükrözései, csak csipetei a belső világnak. Ne szolgáljak tehát sikernek, hírnek és ne bántson, ha e részben szerencsés nem vagyok.

c) A lét súlypontja nincs a talentumokban, sem a sikerben ; nem azért élünk, hogy tudósok, művészek, technikusok, kultúremberek legyünk ; ezek mind a nagy világfejlődés relatív adatai ; hanem a lét értéke maga az Isten dicsőségére folytatott, tehetségeinknek megfelelő munka. Az én értékem nem az, hogy öt talentumom van, s értéktelenségem sem az, hogy egy talentumom van, hanem az, hogy kötelességet s szolgálatot híven teljesítek, s várom az Úr örömét. Tudom, hogy Isten adta, amim van ; tudom, hogy hasonlónom kell hozzá erőm kialakításában, gondolatban, akaratban, érzésben, hitben, szeretetben ; tudom, hogy az életnek végtelen jelentősége van ; erre felé járok bizó, munkás életben.

d) *«Vegyétek el tehát tőle a talentumot és adjátok annak, kinek tíz talentuma van... Mert mindannak, kinek van, adatik, attól pedig, akinek nincs, amivel bírni látszik is, elvételik tőle».* Aki fölhasználja a tehetséget az isteni, egyre több, belső világ kialakítására, az egyre bővelkedik ; egyre több, mélyebb, tisztább öröme lesz ; aki pedig a világrét, az utcáért, az ingerért dolgozik, egyre szegényebb lesz ; minél öregebb, annál szomorúbb lesz, «s míg (reményeid) lepkeszárnyait hiába kergeted, lezajlik életed, és állasz pályád szélén».

Az utolsó vacsora hangulata.

293. *«A kovásztalanok első napján pedig a tanítványok Jézushoz járulának, mondván: Hol akarod, hogy elkészítsük ételedre a húsvétot?... Beesteledvén pedig letelepedék tizenkét tanítványaival»* (Máté 26, 17). *«És kezdé mosni a tanítványok lábait»* (Ján. 13, 5).

a) Jézus hangulata zöldcsütörtök este. Az utolsó vacsora terme telítve van Jézus nagy lelkével. A lelkek is sugároznak, s emlékeikben le van foglalva szellemük. — A köszén a napnak sok ezer év előtt kisugárzott hevét adja ki ; a nagy lelkek műveikben és intézményeikben sugározzák ki melegüket. S van-e mű és intézmény, mint az Oltáriszentség ; nemcsak szelleme van meg itt Jézusnak, hanem ő maga, annak az első, szent, sejtelmes, szeretettől telített estének érzelmeivel. Lelke felhő ; áldás permetezik s villámok villannak belőle. Főérzelme a szeretet, mely nem bír elszakadni ; szeretetről, páratlan, hősies érzésekről beszél ; azután teljes öntudatában annak, hogy «Istentől jött s hozzá megy vissza», mélyen megalázva magát, mossa tanítványainak lábait ; már nem beszél, hanem alázatban leborul mindegyik előtt külön, hogy megrendüljenek annak átérezésétől, hogy mennyire szereti őket ! Azt

érezte, amit Krisztus érzett. Szeiben mély tűz ég; izgatott; keze izzadt, tapadós; lázas érzések járnak át lelkét. El kell szakadnia; szívének ez kín és gyötrelem; de szeretete győz: emlékül itt hagyja titokzatos, szentségi jelenlétét. Az ő szeretete sem tagadja meg a maga természetét; együttlétet akar, és azt meg is teremti. Ime, Jézus tanítványainak lábainál; ha nem szeretne, nem volna oly alázatos, és viszont, ha nem volna oly alázatos, nem tudna úgy szeretni. Félre a sivár, köves, rideg lelkülettel; úgy akarok szeretni, hogy testvéreim lábait is megcsókolom.

b) Látja maga előtt a húsvéti bárányt, és lelki szemei előtt egy rettenetes éjnek perspektívája nyílik, mikor a kétmilliónyi zsidó nép menekült éjjel; mögötte Fáraó serege, előtte a tenger s a pusztaság, és egy nagy imádkozó ember, a 80 éves Mózes ráút botjával a tengerre, és az szétvált, hogy utat nyisson Izraelnek s eltemesse Fáraót. — Ez csak előkép; a valóság pedig az, hogy a hűn éjében örök sírja felé rohan az emberiség, de eléje áll az Isten fia s botjával, keresztjével a boldogulás útjait nyitja és a poklot csukja; e nagy menekülésnek emlékére van az új áldozat, a szentmise. Szabadulásunk emléke, örök sírunk s kárhozatunk záródásának szent jele; fölővezve, útra készen, bittel kezünkben, jelezzén ezzel a lélekkeliséget az Úr szolgálatára, akarunk benne résztvenni, ezer meg ezer éves emlékek szelíd mécsesénél.

c) Azután áldozatul rendeli önmagát; azt a tiszta testet, azt a tüzes vért, áldozatos érzelmeivel a kenyér és bor színe alá rejt, s mondja: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre; mutassatok be így, engem önmagatokért. Ez annyit tesz, hogy meg kellene halnunk bűneinkért örökre, de Jézus helyettünk hal meg, és mi föl szabadulunk. Ez az áldozat fogalma: Isten-imádás és Isten-engesztelés valaminek — itt Jézus életének — fölajánlása által. — Mindnyájunknak meg kellett volna halni bűneinkért; senki elégtételét nem fogadta volna el az Úr; de Jézust rendelte, hogy áldozata által mindnyájunknak irgalmazzon. Hiszem, Uram s örvendek; de kérdem: Miért akartad így? A felelet ez: Valamint a teremtésben kinyilatkoztatta magát az Úr, s hegyei s tengerei, virágai és örvényei hirdetik nagyságát: úgy Jézus édes, majd érdes és hősies szeretetű életében — e mély, magas, nagystilú erkölcsi teremtésben, — újra kinyilatkoztatta magát, most inkább erkölcsi tulajdonságait, azt, hogy mily szent, igazságos s irgalmas; le akarta szívünket foglalni és az emberiséget e mély életáramba terelni. — Így nézem Jézust s

imádandó áldozatát. Térdenállva nézem s hálát adok, én, ki általa élek.

d) *«Ezt cselekedjétek az én emlékezelemre.»* Szenvedésemnek, áldozatomnak titokzatos megújítását megmutattam nektek; magamat, életemet, lelkemet rejtem a kenyérbe, véremet és szívem tüzeit a borba. Ott hódolok, engesztelek, imádkozom értetek; mutassátok be e nagy kincset az Úrnak s vegyétek magatokhoz. Szeretetem és érdemem Istennél célt nem téveszt; tiszteletem mérve szerint meghallgat; jöjjetek tehát ti is; ajánljátok általam szívetek gondját, baját, bűnét s inségét Isten kegyelmébe. *«Az én emlékezetem»* lesz biztosítástok és vigasztok. — Nincs is azóta más áldozat a földön; annál inkább mutatjuk be ezt millió oltáron; tartsuk nagyra; használjuk; Jézust megvigasztaljuk, Istent megengeszteljük, önmagunkat gazdagítjuk vele.

«Ez az én testem.»

294. *«Midőn pedig vacsoráltak, vevé Jézus a kenyeret, megáldá és megszége, és adá tanítványainak és mondá: Vegyétek és egyétek, ez az én testem»* (Máté 26, 26).

a) Sehol sem állnak annyira egymással szemben az Isten nagy s az ember kicsiny gondolatai, mint itt. Változó gondolatainkkal szoktuk mérni a világot; belenézünk, s majd nagy-nak, majd meg kicsinynek tartjuk; szisztémákat csinálunk, aztán megint lerontunk; haladásunk romokon jár: no hát a hit is kis gondolataink romjain jár. Nekünk elég, hogy a szerető Jézus mondotta: Ez az én testem; jelenléte nekünk kegyelem és ünnep, ha nem értjük is. Az apostolok továbbadták nekünk; az evangéliummal világga indult ez a misztérium. Katakombák falaira véste és festette az *«Ecclesia Christophora»* a gyűrűt, a lantot, a pálmát, Jézus szeretetének beszédes szimbolumait; szeplőtelen, tiszta nemzedéket nevelt kenyérén és borán, mely az eget kereste... Gondolatai el voltak vele telve, énekei róla szóltak, minden oltára neki volt szentelve; nagyobbat nem talált, amit hinni, szeretni, énekelni, festeni, kőbe vésni lehetne. E nyomokon járok én is; hiszek; hitem ünnep, erővel s reménnyel teljes.

b) E titok értésére ész nem elég, inspirált ész kell hozzá, mely szeret. Jézus megtette, mert szeretett. A szeretet alkotó erő; akaratot nagyra ez inspirál. Teremtett világot, mert szeretett; új világot teremt ismét, mert szeret. Ez a szeretet inspirál a hitre; aki tud szeretni, az tud hinni; *«Nos credidimus caritati»*! Minden kérdésemre csak a nagy szeretet felelhet. Van-e Megváltónk? Isten-e Krisztus? Megbocsát-e?

Lehet-e lélekért meghalni? Lehet-e hitet mindennél jobban szeretni? Lehet-e végtelenül gyűlölni (pokol)? A szeretet ért hozzá; szeretet nélkül e kérdésekhez nincs kulcs. Hiszsz-e a karácsonyban? Ha igen, hihetsz a húsvétban; és ha abban hiszsz, miért kételkednél a szeretet szentségében?!

c) Test, mely értetek adatik. Értetek, hogy ti ne menjetek tönkre; helyettetek állok én ki az Isten igazságossága elé; haragja engem zúz össze. Nem igazságtalanság ez, hanem az elegettevő s engesztelő szeretetnek tüzes kinyilatkoztatása. Szemléljétek e kápráztató színekben égő tüzet; én gyújtottam azt meg, hogy megmelegedjete, s általam s bennem Istent új, tüzes szeretettel szeressétek. — Ez áldozati érzelmekkel van jelen Krisztus a szentmisében, ezekkel lép Isten elé, közénk s közéje áll, és szeretetért s ragyogó sebeiért kérünk és remélünk Istentől kegyelmet... Értünk adja oda magát Krisztus... mily öröm, mily kincs ez nekünk, s mily áldozat a szentmise!

«Ez az én vérem».

295. «*És vevén a kelyhet, hálát ada és nekik adá, mondván: Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem*» (Máté 26, 27).

a) Jézus szent vére örök ifjú erő, mert isteni vér; a vértől függ az életenergia, a temperamentum, a típus. «A lélek a vérben van». Ez az a regeneráló, fölfriessítő, fölüdítő erő. E vér éltető erejétől van a kereszténységben és a krisztusi lelkekben a szűzies, tiszta ifjúság üdesége s az a kimeríthetetlen termékenység; sem credóján, sem evangéliumán, sem tanán, sem törvényein, sem életén nem venni észre az öregség nyomát. Ez a vér adja a szentek lendületét és izzó érzelmeit. Mindenre kész, ki áhítatos lelkesüléssel suttogja: «Az Úr kelyhét veszem s az ő nevét hívom segítségül». «Ki fog elszakítani Krisztus szeretetétől?» Míg ez a vér hevít, nincs baj; őrzöm a vért, a szent Grált tisztelettel iszom, szívom magamba erejét. Stuart Máriával mondom: «Mindentől megfoszthatok, két kincset azonban el nem tagadhatok tőlem: hitemet s ereimben csörgedező királyi véretem. Isteni nemzedékek vagyunk; titkunk, gondunk, kincsünk az isteni vér.

b) Ez a vér bátorrá tesz; nem éri be vele, hogy legyen, hanem terjeszkedni, hódítani akar; «bátorságra, merészségre nevel» (Tertull.). a rossz ellen e vér erejében küzdök s biztosan győzök, mert 1. az aktuális szeretet érzelmeivel árasztja el lelkemet; egész valóm érzi, hogy Krisztus szeret, édes, tapadó szeretettel; első szentáldozásomtól, ifjúságom extá-

zisain, meglelt korom gyakorlati áldozásain át nagy úti-költségemig érzem ezt. Szeretem és birom; átkarolom, el nem eresztsem, s vele birom vívmányaim aranybulláját s az örök élet testamentumát. 2. Legyőzöm a rosszat örömmel; az örvendező léleknek nincsenek nehézségei; az öröm a győzelem záloga; még meghalni is tudunk vele; a halál sötétségében is biztos utat nyit nekünk: Proficiscere anima christiana... Menj még a halálba is bizalommal, keresztény lélek! Szeretettel s örömmel győzöm le nehézségeimet.

c) Sziénai sz. Katalin vérpadra kísért egy lovagot s fejét igazította a bárd alá; azután eléje térdelt s fölfogta kötényében a levágott fejet. «Valami szenvedélyesen édes szeretet fogott el, — írja gyóntatójának, — mikor a kivégzettnek vére freccsent rám és folyt végig rajtam, mert arra gondoltam, hogy más valaki úgy szeretett, hogy önként ontotta vérért értem». — A szentáldozás egyre szemeim elé állítja azt a más valakit, aki úgy szeret, hogy vérért ontja, vérében mossa meg lelkemet. «Ő vér és tűz, ó véres tűz, ó tüzes vér!» (Sziénai sz. Katalin).

A szentvér ereje.

296. a) Jézus vére végtelen kincs, «pretium magnum», lelkünk nagy ára! Isten végtelen irgalma, e szent kehely keretje. Honnan e vér? Isten kegyelméből. Tekintsd a forrást; szent szíve dobogásával indult meg keringése, azután kifeccsent; azután kiömlött... Tekintsd sziklás útját, párazatában a Szentlélek kegyelmeinek szivárványát. Tekintsd örök erejét; a «pondus aeternitatis», az örökkévalóság energiája dolgozik benne. Hogy nézik a szentek az égből és a szenvedő lelkek a tisztító tűzből e szent vérnek szivárgását lelkeinkre? Én is így nézem, áhítatos csodálattal és hálával.

b) Vére rajtunk; megtisztít; ez lelkünk harmata, ki nem száradunk. Megpermetezzük vele szentáldozásainkban érzelmeinket, jó föltételeinket; áldását lekérjük mindenre, cselekedeteinkre és a szenvedő lelkekre. «Vér, vér olthatja ki csak a kint», mondotta Suso Henriknek egy elhalt társa. Fölhasználok én is.

c) Vére bennünk. «Én vagyok a szőlőtő, ti a vesszők», mintha mondotta volna: Véremből éltek. Meleg élete árad belénk; mi szívjuk. Vére ég ereinkben s hevül arcunk pirjában. Ágnes mondotta: «Vére piroslik arcomon». Vérért kiméljük, ha a mienket nagylelkűen följajánljuk; mert nem szeretet az, ha pazaroljuk Krisztus vérért s kiméljük a magunkét.

Jézus áldozat-érzelme az eucharisztliában.

297. *«Ez az én vérem, az újszövetség, mely sokakért kionlatik a bűnök bocsánatjára» (Máté 26, 28).*

a) Az Úrvacsora áldozat volt; Jézus a kenyér s bor színében az áldozat jellegeivel és érzelmeivel van jelen; ez érzelmek elseje az imádás és hálaadás. — Misztériumának megközelíthetetlen csendjében imádkozik Jézus, az áldozat. Ő ebben remekel. Ez missziója, kegyelme, ez inspirációja és génuszának koronája. Gondolhatod, mily mélyen szánt s mily magasztosan szárnyal! Isten és a világ közt kiterjesztett szeráfi szárnyakkal lebeg lelke; beárnyékolja a földet; fölfelé tör, egyre följebb, följebb, és ihletett lelkében himnussá válik a föld s a szférák éneke. Imájában összefoly szentséges életének harmóniája a zöldesüttörtök, a nagypéntek siralmaival s a föltámadás és mennybemenet himnusával. Ő fölséges, szent, kiválasztott imádkozó; minden szentmisében kiárad imádkozó, zsoltáros, himnuszos lelked. «Sileat a facie Domini universa terra», s ég és föld hallgat imádra. Akarod-e Istent mély, igaz érzésekkel, Krisztus lelkének szenvedésével s diadalával dicsérni? itt a szentmisl!

b) Második érzelme az engesztelés. Az áldozat meghal másért; a legsötétebb lemondást a szeretet legragyogóbb inspirációjával köti össze... e keserűség édes és azért fölséges lesz. Siet Krisztus lelke a halálba, siet menteni; «ha föl-áldozom magamat, ezek mind élhetnek», mondogatja; ő hogyné tenné! Ez érzelmek hevítik lelkét most is; kiáltó lélekké válik. Az Oltáriszentség csendjében hallom prófétánk, vértanúnk kiáltását; hallom a «vér kiáltását». Sámuel egész éjjel kiáltott Saulért az Úrhoz; Jézus éjjel-nappal kiált értünk. — Tanuljunk tőle engesztelést: erős, ellentálló, a jóért kiáltó, a bűnösökért kiáltó lelkiületet, és engeszteljük meg Jézus szívét magát, kit annyian nem értenek s megvetnek.

c) Harmadik érzelme az esedezés, a könyörgés. Rengeteg sok kegyelemre van szükségünk, hogy a rossznak ellentálljunk s a jót tegyük; hogy kitartsunk s jól fejlődünk; hogy arra az öntudatra és örömrre ébredjünk, hogy szeret minket az Isten, és hogy szeretet és nem átok környékez; segítségre és oltalomra van szükségünk perzselő napsugár, rothasztó esőzés s ugyancsak lelki rothadás és kiszáradás ellen. — Jézus e részben is kiált! Ahogy a hegyeken, az erdőkben, a tengerparton imádkozott, úgy imádkozik itt. A szív mélyéből kitörő imának itt van iskolája és forrása. Vele imádkozni, az annyi, mint kitartóan, megnyugodva imádkozni.

„Ezt eselekedjétek az én emlékezetemre.”

298. a) A szentmise annyi, mint bemutatni a szerető, megalázódott, Istent engesztelő Krisztust. A szentírás és liturgia testet és vért emleget. Itt van az én megtört testem . . . itt van az én kiöntött vérem. Gibbons «rettenetes titoknak» hívja s nem hiheti; mi is megrendülünk, de a valóságnak, az erős hitnek alapjain; megrendülve hiszünk. Hisszük, hogy az Úr úgy szeretett, hogy halálba ment, s szent titkában mint áldozat maradt köztünk. A megtört test és kiöntött vér mindenkit megrendít; senki sem hágna rá a vérre, kitérne neki tiszteletből; mi ily alakban mutatjuk be Istennek.

b) Mily érzelmei lehetnek a megtört testűnek, annak a szívnek, mely vérét ontja? 1. Alázatos, mély hódolatban megsemmisül; «belesüllyedtem a mélységes sárba» — kiáltja, — szolgád vagyok végtelen Isten; érzi, hogy reá nehezedik a világ terhe, az Isten utálata; 2. reszket; sokba kerül neki, szenvedésbe, halálba; 3. és mégis tüzes az áldozónak belső világa, meleg; vágyik meghozni áldozatát, mert tudja, hogy mit ér el vele. — Krisztus ez érzelmeit kell osztanunk, akkor lesz imádásunk, engesztelésünk, odaadásunk. Nincs mélyebb, tüzeesebb, ájtatosabb érzélem, mint önkéntes áldozatnak lenni. Ha meghal az anya önkéntes felajánlásból, ha föláldozza magát valaki másért, mily mélységek ezek, mily szépség és bűbáj! Ez van itt.

c) Bizalommal legyünk a szentmise iránt. Krisztus feje az egyháznak, tiszteletben lehajtott, szenvedő, lekonyult fej; e fej árnyékolja be a sebzett testet. Ez a fej mindig imád, mindig ég és fáj. Krisztus e viszonya Istenhez megrendítő, de ugyanakkor okvetlenül győzedelmes; hogyne bíz-nánk e szent, imádkozó áldozóban, ki meleg, érző, átdöfött szívének érzelmeivel imádkozik értünk? ! Ez érzelmeket kell Krisztussal osztanunk; az lesz a jó misehallgatás.

Az Úrvacsora életközösség Krisztussal.

299. A vendégség a jóbarátságnak, vagyis az életközösségnek jele. Együtt eszünk, együtt élünk. Az Úrvacsora is élet-közösséget jelent Krisztussal. Nevezetesen három irányban.

a) Közösség az élni akaró, életet megújítani és kiírasztani akaró Krisztussal. Együtt élni s egyet élni akarok veletek; önmagam életét, az erős, isteni életet vágyom átélni bennetek. Ez erős életnek nem fűzfákra akasztott lant a szimbóluma; nem idegen Eufrátok folyóvizét nézi; nem nyő-

gés az éneke, hanem lélek, örvendező, öntudatos odaadás és vállalkozó szellem tölti el, s lelkében fakadnak vizei, könnyeiben fürdik, s önlelkének dagályán emelkedik. — Ezt az odaadást kezdem *tisztelettel*; ez a durva munka, mely az Isten gondolatait belém vezeti; ezt folytatom gyakorlati, hűséges *szeretelen*, melyben átadom ugyan magamat, de ugyanakkor visszanyerem magamat. Odaadom lelkemet Istennek, és erővel, lélekkel, érzéssel megtöltve kapom vissza. Istent élem át, hogy annál erőteljesebben s tevékenyebben éljek.

b) Közösség a halálba induló Krisztussal. Beleszövődik az eucharisztia szellemébe az árny, az árulás, az élet keserve, az olajfák árnyékában vért izzadó Krisztus képe, vérfoltok és kereszt. Ez temperamentuma az Úrvacsorának. A Mester, kit a kereszt hív, magához inti keresztre s szenvedésre még nem érett fiait. Biztat; jertek közelebb; egy-egy hulláma kinszenvedésének végig söpör lelkünkön s megborzaszt. Úgy ülünk körülötte, mint a vértanú-jelöltek a Kolosszeum padjain; le kell ereszkednünk nekünk is az arénára; minél inkább ereszkedünk, annál közelebb hozzánk a szenvedő Krisztus; megcsap és megittasít szelleme; a szeretet áldozatot hoz!

c) Közösség a föltámadásra induló Krisztussal. Ha valaki meghalni készül szeretetből, annak nagyon kell élni, s aki nagyon él, az a halálban sem hal meg végleg. A szeretet nem halni tanít s ha halált kíván, a több életért teszi. Himnusa az élet, virága az öröm és lendület. A halált tehát szintén az újjászületésért szenved. Meghalni Krisztussal, mindig újjászületést, külön életet, fölvirágzást, megújulást jelent. — Ez az önmegtagadás filozófiája; lefogni az életet, mint a hegyekről vágató vizet, hogy magasabbra szökelljen.

Az Igazi Úrvacsora.

300. a) Mi a mélyebb és gazdagabb életet keressük, melyet a szentírás kifejezései ígérnek nekünk: «Lignum vitae, verbum vitae, corona vitae, panis vitae, semen vitae», s ennek nyitja az egyesülés Krisztussal. Ez egyesülésre figyelmeztet az eucharishtiában a kenyér színe: egyetek, de vigyázzatok, hogy az evés csak jel, mely egyesülést sürget, egyesülést, ahogy a lelkek egyesülni szoktak. Lelkek akkor egyesülnek, ha egyet gondolnak és egyet éreznek. Mi az Úrvacsora? A lelkek egyesülése a gondolatok közösségében, szívek összeforrása az érzelmek egységében. Az igazi szentáldozás Krisztus gondolataival való töltekezés, Krisztus érzelmeitől

való fölgyulladás, Krisztus hasonmásának kiverődése a szemben, homlokon, ajakon, beszéden, szereteten, életen, az egész életen, az egész emberen. Áldozni úgy kell, hogy az ember a lelkét eltölti az Úr Jézus gondolataival, hogy képét soha el ne felejtse. Megnyugtató és élvezetes kontempláció! Én nézem őt s ő néz engem. Il me vise et je le vise. Valahányszor így megnyugodva nézzük az Urat, lelkünk egyesül vele és megpihen benne.

b) Nézzük a szentírásban a lélek megnyugvásának jeleit, valóságos Úrvacsora-jelenetek. Ott ül Betániában Mária az Úr Jézus lábainál. Ez is Úrvacsora. Nem evés, hanem egyesülés. Mária szeme az isteni Megváltónak nemcsak szemébe, hanem lelkébe is elmerül, a szerető lélek megpihen jegyesében. Pihenés a jegyesben, ez is Úrvacsora. — Térjünk be az első zöldcsütörtök estéjén az Úrvacsora termébe. Az aggódo gondolatok ott elcsitulnak, és tizenegy lélek függ a Mesteren, ki értük imádkozik. Ez Úrvacsora. Nem a vacsora miatt, hanem a lelkeknek megnyugvása miatt, a Mesterben. — Nézzük a húsvét reggelét, ez Magdolnának Úrvacsorája. E kétkedő, reményeiben megtört lélek hogyan tud egyesülni, hogyan tud megnyugodni a Mester gondolataiban, azokban a győzelmes gondolatokban! — Tekintsük meg a húsvét délutánján az emmausi tanítványok útját: két ember, akik lemondtak reményeikről; hogy gyullad fel s hogy nyugszik meg azután két ily kislelkű szív a nagy lélek közelében. Ez is Úrvacsora. És a húsvét estéje az egész apostoli gyülekezetnek Úrvacsorája. Nyugodjunk meg szentáldozásaink alkalmával az Úr Jézus biztató, győzelmes gondolataiban. Derítsük föl világi nézeteinket, gondolatainkat, sokszor meghasonlott, önmagával nem bíró lelkünket *Jézus szívében*.

c) Az Oltáriszentség nemcsak azért nyugtatja meg lelkünket, mert gondolatainkat Jézusban megpihentetjük, hanem azért is, mert hitünket rendkívül megerősíti. «Est enim memoria mirabilium». Hitünk az Isten csodálatos műveivel áll szemben. Nagy emlék, melyben megújul Krisztus megtestesülése és szenvedése. Nagy emlék, amelyhez az emberi lelkeknek annyi csodálatos tünete, az aszkézis annyi titka, az elragadtatások fölséges sora fűződik. «Est fidei mysterium!» A hit titka. Csodák alkotják, csodák kísérik e titkot. Ilyen a bolsanói csoda. A miséző pap kételkedett, vajjon igazán van-e az Oltáriszentségben Krisztus teste és vére, és íme, Úr-felmutatáskor a bor a kehelyben piros vérré változott,

felforrott, kiömlött s elárasztotta az oltárt; ennek emlékére építette IV. Orbán pápa a fölséges orvietói dómot. De nem annyira ezek a csodák, mint inkább azok az eleven csodák, a bámulatos szentek, bizonyítják az Oltáriszentség valóságát, kik nem ettek más ételt, mint az eucharisziát, s kik oly erők voltak, hogy legyőztek mindent. — Legyünk mi is az eucharisztia eleven bizonyítékai buzgó életünk által, melyet az Oltáriszentségből merítünk. Változzunk el tőle. A mi gondolataink «infirmæ providentiæ», gyöngé, szürke gondolatok. Cseréljük ki azokat az Úr Isten gondolataival; az Oltáriszentségben, mint tüzes bélyegzővel nyomja bele lelkünkbe. Mit menjek emberek után, akik ha nagy tehetségek is voltak, azzal a sóhajjal haltak el: «Több világosságot!» Ily lelki élet, akármily költemények fakadjanak belőle, akármily szobrot tudjon faragni, akármily színekben tudja rálehelni ideálját fára és vászonra, nekem nem imponál. Nekem az az élet kell, mely egész embert tud kialakítani.

d) Végül a tiszta érzés ózonos atmoszférája kell nekem. Szívünket kétféle szeretet foglalja le: *Charitas et cupiditas*. A *cupiditas* az alacsony érzéki szeretet. Le kell foglalnom szívemet szent szeretetben, hogy az a másik mohó, ösztönös indulat csökkenjen bennem. «*Nutrimetur charitatis et imminutio cupiditatis...*; *ubi charitas, ibi cupiditas non est.*» Mihelyt a szeretet, a tiszta *charitas* kigyullad, annak a másik lángnak tápja elfogy és a láng kialszik. «*Castissima caro sopit concupiscentiam*». A legtisztább, a legszüziesebb test érintése a mi forró vérünk törvényét megtöri. Így kell áldozni, akkor az Oltáriszentség a gazdag életnek forrása lesz.

Kell áldozat, s Krisztus az.

301. a) Kell, most és mindig, míg bűnös földön Istent engesztelők járnak. A Végtelent így kell imádni... megsemmisüléssel. Kezdet óta ez öntudat gyujtja meg a pátriárkális oltárok tűzét; a teljes odaadást az elhamvasztás jelzi; a Golgotán pedig Jézus adja oda magát értünk teljesen, egészen. Kiönti a lelkét, a vérét, és új kifejezése lesz annak, hogy Isten az Úr és minden, s hogy őt imádni és szeretni s megbántott Fölségét minden áron meg kell engesztelni. Ez Jézus áldozatának lüktetése; lángoló szíve végső megerőltetéssel lükteti az érzéseket az ő nagy, sebzett lázas, misztikus testébe.

b) Krisztus érző, imádó, engesztelő szíve a mi áldozatunk itt és most. Nehéz beletalálni magát ebbe a szegényes oltárok sokszor piszkos képe és összetákolt gyertyatartói

alatt; könnyű volt a katakombák oltárain, hol a kővel letakart vértanú sírján állt a fakehely s mellette a kenyér. Nehéz beletalálnunk magunkat a hadaró, rongyos miseruhába öltözött pap mögött; könnyű volt a nikomédiai börtönben, hol a földreláncolt Lucián presbiter saját mellére tette a poharat és a kenyeret. Törj át hiteddel rongyon és látszaton; Krisztus van itt az áldozat érzelmeivel, és ha beléje hatolsz, megcsap az a tüzes, vérpárás, sejtelmes, titokzatos légkör. Te hozd le a szent szívet a fáradt, lelketlen környezetbe.

c) Áldozat a mise annak a lengyel papnak, ki Szibéria ölömbányáiban, láncos lábbal, darócban áll a csepegő sziklánál, és így imádkozik a bor és kenyér fölött, hogy «Vedd föl, szent Atyám, mindenható Isten, ezt a szeplőtelen áldozatot»; lealázva, megbékolva, keserű kényszer alatt jól tudja megérteni Krisztus szívét. A nagy Szenvedő drága és kedves lesz neki. — Szent volt az a mise, melyet az Ausztráliába deportált foglyoknak titokban, éjjel szolgáltak, s halálbüntetés sem tartotta őket távol tőle; érezték, hogy nagy és szent, amit ily áron vesznek, és hogy többre került Krisztusnak. — Szent volt a mise Hunyadinak, Skanderbégnek, Szobieszkinek, mielőtt megütköztek; érezték, hogy hősies erőfeszítéseknek itt fakad krisztusi forrása. — Szent volt a mise XVI. Lajosnak, mikor fogságának utolsó éjjelén, két óraker mutatattatott be! Reszketett a pap hangja, a csengetyű mintha halálharang lett volna, s mily lemondással érezte a szegény király, hogy mi az áldozat. Ez áldozatot, a kenyeret, török meg nekünk; e tüzes vérből, e keserves kehelyből juttatnak nekünk... «Az Úr halálát hirdetitek» ti mise-bemutatók, hogy ráképesítetek magatokat hasonló áldozatra. Az ő emlékezete lelket éleszt; életét, érzelmeit folytatni késztet. A misében Jézusban elmerülünk, és szeretetét s kegyelmét magunkkal visszük haza; kell, hogy megérezzék rajtunk a tömjén- s a mirrha-illatot napközben.

A méltatlan áldozás.

302. «Bizony mondom nektek, hogy egy közületek elárul engem... És a falat után beléje méne a sátán» (Ján. 13, 21).

a) A méltatlan áldozás nagy bűn először is a hit ellen. Az Oltáriszentség mellett őrt áll a hit, és különös nyomatékkal e titokra mutat; ez a «mysterium fidei». Őrt áll az apostol: «amit vettem, azt adom»; őrt áll az egész vértanúság. Az egyház kincse az evangélium, gyöngye az Oltáriszentség; ezt őrzi, ezt viszi zárandokságának útjain; ennek építi templomait és énekli himnuszait; ezt köríti liturgiájának szimbolikus

koszorújával. Az egész kereszténység olyan, mint Veit Stoss mester sacramentáriuma ; maga a mester viszi a hátán remekművét. — Aki méltatlanul áldozik, az kiönti az egyház kelyhét, kioltja lámpáját, összetöri oltárát, tapossa gyöngyét. Az ilyen bárdolatlan nem érti az apostolokat s vértanúkat, sem a kereszténység imádó, kőben, színben remeklő géniuszát ; legkevesébbé pedig a búcsúzó és minket a szentségben megtisztelő Jézus szívét ! Ő ne vétkezzünk a világosság ellen ! Föltétlen hódolattal viseltessünk Jézus szent titka iránt, és a hódolat első kelléke a tiszta szív.

b) Bűn a méltatlan áldozás Jézus szeretete ellen. Nem akar szolgálakat, hanem jóbarátokat ; közelünkben akar lenni, s kívánja, hogy el ne felejsük. A szeretet pszichológiájával egyesülni és bennünk akar maradni. Minden szív tehát hajléka legyen a földön áruhában járó szeretetnek ; nyíljék meg neki úgy, hogy biztosítsa Krisztust : itt otthon vagy, itt bizton pihenhetsz. Hűnek, testőrének kell lennem. S mivé leszek a méltatlan áldozásban ? Elárulom az Urat ! Kizárom házamból ; megszégyenitem és megvetem. Szomorú vándorlása az Úrnak lelkek körül, kik ajkkal veszik és szívvel kitaszítják őt ! Jézusom, adj törhetlen hűséget, mellyel szentáldozásaimban szolgáljalak !

c) A gyakrabbi méltatlan áldozás megátalkodottságba vezet, mert tompítjuk érzékünket az isteni szeretet iránt. A lelkiismeret lassanként elhal ; kap ugyan kegyelmet, de indításai gyöngülnek. Lúggal virágot öntözni, szentségtöréssel lelket fojtogatni nem szabad. Az erkölcsnek is véges az energiája, abban az értelemben, hogy aki «ítéletet eszik magának» és ahhoz hozzászokik, abban a nagy gondolatok kicsinyekké s a nagy motívumok is gyöngékké válnak. Ments meg, Uram, az elsötétedéstől, a megátalkodottság ördögétől ! Mily rémes látvány az, hogy örömtelen alávalóság és fagyos élettelenység környezi a szeretet szentségét ; azért nem árasztja ki ránk kegyelmeit, s evangélium, kenet, balzsam, ige, misztérium dacára elrothadunk. Azért van köztetek sok beteg — mondja Szent Pál, — és sok halott . . . Judástól kezdve mind máig !

Előkészületünk a szentáldozáshoz.

303. a) Térdenállva nézni Krisztust, nézni s csodálni s elragadtatással függni rajta ! Mikor a tengert, vagy az Alpescet, vagy a vihart nézem, letérdelnék ; hát még mikor Jézust nézem. Nézem, hogy mi a magassága, mélysége és végtelensége lelkének, és elmerülök benne. Érzem, hogy ő is néz

engem. «Je le vise, il me visc.» A betegeket a tengerre küldik nézni és a tenger leheletét szívni, mely szenteket s hősöket nevel. Mózes is a kígyóktól megmérgezett tömeget rátánította, hogy hogyan nézzon föl az örökkévalóság s a megifjuló élet szimbolumára, a rézkígyóra. — Azután leülök «annak árnyékába, kit lelkem kíván»; itt az ő árnyéka, a fehér szent ostya; ha csak árnyéka esik rám, meggyógyulok. — Tehát csak nézni a hit szemével, a hit intuícióival... ez a tekintet kihúzza lelkemet.

b) Lelkesen bízni benne. Ő mondja: nem halsz meg, élni fogsz. Jól, szépen, erőteljesen fogsz élni és nemcsak élni, hanem értem és szerintem fogsz élni, «vives propter me». Élni, mikor a halottak napja borul rád; élni, mikor küzdesz s pusztában jársz. Az élet az én bűvköröm, azzal van telítve az Oltáriszentség atmoszférája. — Megyek tehát és mondom: Ha csak ruhája szegélyét érintem, meggyógyulok; ruhája szegélye ez az őt takaró fátyla a kenyérnek s bornak. S nemcsak meggyógyulok, de elváltozom belé. Ő megígérte.

c) Szeretettel közeledem; szeretetem vele szemben örömmé lesz; mert ő van itt és szeret engem. Kincsem és édes lelkem. Élvezem és megnyugszom benne. A szeretet olvaszt, egyesít, álszegez; Jézus szeretete is ezt teszi. Nagysága először elnyom, de szeretete észre térít, és átkarolva mondom: Megtaláltam, akit kerestem; átfogom és el nem eresztém. — Ez az örvendező szeretet gyújtja ki imádásomat. Nincs mély imádás, hol nincs öröm; az imádás az Istenben való bensőséges öröm. — Ugyancsak áthatja lelkemet a szent tisztaság kegyelme. Az örvendező lelkek tiszták is, mert: «Die Reinheit ist die eigentümliche Gabe fröhlicher Geister»; az ő hazájuk a napfény, és az ő hangjuk folytonos énekszó. — Tehát hittel és alázattal, reménnyel és szeretettel, örömmel és imádással készülök szentáldozásaimra.

II. Áldandás a szentáldozás után.

304. a) 1. Első érzelmem mélységes hódolatom: Jön a király, a Fölség! dobog a szívem s csuklik a térdem. A Mekká-ból jövő zarándokjáratok elé borulnak a mozlimek, hogy lovak, tevék menjenek el rajtok. Bevonuló királyom elé terjesztem ki érzelmeim szőnyegét; eléje szórom virágaimat. — Por vagyok, tehát lábaid alá való. — **2.** Majd ismét a trónon, szívem trónján ülő királyt látom, ki szeretettel nézi törekvésemet. Mily vízió! Mily hegyek, montes Dei! — **3.** De végre is az emberséges Úr előtt állok, és hajlékomba vezetem;

tiszta a házam, muskátli és szekfű van ablakaimban. Üdvöz-lég! Leborulok előtted, mint Ábrahám, mint Judith, mint Szalome, . . . mint Szűz Mária.

b) Azután kitör lelkemből a dicséret ; mert itt a menny-ország, kell tehát angyaléneket, a «Szent, Szent, Szent». S hol vannak az angyalok? Ah Uram, még próféta sem vagyok, hanem gyarlószívű szolgád csak. De azért a tilinkót meg nem veted. Angyalok énekeltek fönt, pásztorok tilinkóztak lent. Szívemben is visszhangzik a Glória . . . A szeretet kemencéjében vagyok, és a három ifjúval énekelek ! Nem fojtom el dalaimat !

c) Megnyugszom, megpihenek e keblen, egyesülök vele szeretetben. Minden szerető így tesz, átkarol, átölel, csókot ad, s te is vártad azt Simon farizeustól s nem kifogásoltad Judásban sem. «Haec requies mea». Érzem, hogy szeretsz, Uram ! Elfelejttem szívem változandóságát s élvezem a te változhatatlan, örök szeretettedet. S te eltűrsz, sőt mondd : Ne keltsétek föl szívem szerelmesét, hadd pihenjen nálam. Ó szívem, hát elszakadhatnám valamikor Jézustól? ! Még a gondolat is bánt ; gondol-e a jegyes válsra az oltár előtt? Hát én sem gondolok, beleélem magamat Jézus szeretetébe és boldogságom lesz öntudatlan föltétele hűségemnek.

Más hálaadás a szentáldozás után.

305. a) Kitárom lelkemet, s ha már eltelek az Úrral, hát kérek. «Effundam in conspectu ejus orationem meam», kiöntöm lelkemet. Kérek világos észszel, meleg szívvel, erős kézzel. Mint a reneszánsz mesterei, a nagy génuszok bőrkötényben jártak műtermekben ; úgy én nagyot is gondolok⁷ és munkáskézzel is nyúlok művemhez. Térdelek és imádkozva gyúrom, mintázom, kalapálom lelkemet. — Sokszor «kértem szépen», de nem dolgoztam erősen ; nyafogtam, de nem alkottam ; ettem, de nem erősödtem ; ímmel-ámmal dolgoztam ; most imádkozom és kérek, de erős kézzel dolgozom is. «Nem eresztlek el, Uram, míg meg nem áldasz engem».

b) Tanulmányozom szívemet-lelkemet Jézus inspirációi szerint. Mi van már bennem szolid erényből? Mi fejlődésem akadálya és haladásom veszedelme? Van-e már valamikép krisztusi életem? A kegyelem sokat kikezd, de alakot és szépséget nem ölt e mű. Ó ti lelkek, ti szomorú művészek, kik semmit sem alakítotok, ti a desperáció és nem az inspiráció tanítványai vagytok. Belenézek magamba a hivattott művész szemével, kit Jézus kegyelme hevít és segit.

c) Fölajánlom magamat, szívemet, akaratomat, mert Jézus kéri: Add, fiam, nekem szívemet. Fölajánlom testemet, hogy élő és szép áldozat legyen, «vivens, beneplacens». Fölajánlom életemet, hogy ne éljek már magamban, hanem én öbenne. Életközösséget keres s életet ad; adjam tehát oda viszont szívemet, testemet, lelkemet, s akkor lesz mindez az övé, ha az ő gondolatai s inspirációi szerint alakul ki.

Új parancsolat.

306. «Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket» (János, 13, 34).

Új parancsolat, azaz a réginek új, mert *krisztusi kiadása* vár reánk. Ez újság abban áll, hogy

a) Istent szereti bennünk Krisztus, és ezt a legfőbb szeretetet árasztja reánk. Nem tesz különbséget szeretetében, egy és ugyanabba a szeretetbe olvaszt Istent és embert; a kettő eggyé lett! Ó mennyire lehet szeretni, ha Istent szeretünk emberben. Nem Isten az ember, de a szív szeretetének lángja e kettőt egyszerre átnyalábolja. Ez ereje és páthosza. Próbáld meg az Istent az emberben szeretni, felebarátod sajátos egyéniségét isteni gondolatnak venni; tisztelni fogod őt s méltányos lesz egyénisége iránt. A szeretet a méltányosságnak s nemes fölüllemelkedésnek, és ezzel a jellemességeknek is iskolája.

b) Krisztus az embert istenileg, vagyis isteni hévvel szereti; «ignita caritate», tüzes, lángoló szeretettel. Feléje törtetett elragadtatva; jött, mint «speciosus forma», szépségbe öltözködve; jött, mint aki életet hoz, «vitam aeternam»; jött, mint «sponsus sanguinum», az önfeledés, az odaadás, a véres áldozat jegyeseként. Utánunk járt, míg meghódított és élvezi a szeretet egyesülését. «Lieben ist die höchste Tat, geliebt sein der königlichste Besitz; beides der süsseste Genuss». Ime Jézusnak s ugyancsak a léleknek isteni élete! Ne bizalmatlankodjál; boldogítsd magadat erős, lelkes, hódító szeretettel. Szeress nagyon, szeress áldozattal, szeress kifogyhatatlanul, szeress, s ne hadd magadat legyőzteni nehézségekkel, sikertelenséggel, közönnyel; szeress; jobb lesz a világ.

c) Ily friss, fiatalos szeretettől átjárt társaságot hagyott örökben: «Arról ismernek meg mindnyájan, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz» (Ján. 13, 35); de életerős, friss, teremtető, nem buta, ügyefogyott szeretettel. Szeretet, mely életrevaló nemzedéket teremt és

nevel ; «a bölcsesség fiainak nemzetsége engedelmesség és szeretet» (Eccl. 3, 1). Ezekkel a nyomokkal taposta meg a bölcsék útját ; szent, fölséges út.

Higgyetek bennem !

307. *«Meg ne háborodjék szívetek. Hisztek az Istenben; bennem is higgyetek... Ha különben volna, megmondottam volna nektek»* (Ján. 14, 1).

a) Jézus a föltétlen bizalmat s ragaszkodást köti tanítványainak szívére. Bizzatok bennem, higgyetek nekem ; nem csallak meg ; ha nem így volna, mint ahogy tanítottalak, megmondtam volna nektek. — A világban sok megrendülés van. Könnyes szemmel nézünk föl sokszor Krisztusra, midőn sötétség és kétség vonul végig lelkünkön. Ezzel szemben a mi kötelességünk : «Meg ne háborodjék szívetek». Álljunk a passzió előestéjének hangulatába ; Jézus búcsúzik, szeretete kinná teszi az elválást ; átöleli barátait és megmossa lábait, azután testét-vérét emlékül hagyja és fölemelve szeméit az égre, elmondja hatyúdalát ; szétlebbenti a jövő sötét fátyolát, biztosítja tanítványait szeretetéről... nem érezzük-e, hogy nem kételkedhetünk benne?

b) E hangulatos szent estén tárja ki Krisztus legőszintebben szent szívét ; tartózkodás nélkül szemeink elé állítja a legfőbb igazságokat és legédesebb vigaszokat. Lelkét, misszióját, szeretetét le akarta tenni bizalmas, hű szívekbe ; amit eddig titkolt, azt most előadja ; «Ezeket pedig nektek kezdetben nem mondtam, mivel veletek valék, de most immár ahhoz megyek, aki engem küldött», most tehát szívekre kötöm, ami a legszükségesebb ; s mi az? Kérlek, ne szakadjatok el tőlem.

c) Ha nem volna így, megmondtam volna nektek ; megmondanám most, mert elmegyek. Véres kereszthalál előtt állok ; nem csallak meg ; megmondtam volna nektek. A szeretet őszinteségével és az áldozat erejével biztosítlak titeket, hogy igazat mondtam ; még egy bizonyítékot nyertek a föltámadásban, hogy halálom meg ne zavarjon. Kell-e nekünk más bizonyíték, s nem talál-e szívünk teljes megnyugvást? Ismételjük néha : Ha nem volna így, megmondta volna nekünk. Hiszek neki, mert szeretett engem.

Szeretet és békesség a Szentlélekben.

308. a) *«Ha ki engem szeret, az én beszédeimet megtartja és Atyám is szereti őt és hozzája megyünk: lakóhelyet szerzünk nála»* (Ján. 14, 23). Szeressük az Úr Jézust nagyon ; legyen

lelkületünk vele szemben odaadás, készség, hűség. Lehet Jézust lanyhán is szeretni s nem tartani meg beszédét, de azt az Úr nem nevezi szeretetnek; aki igazán szeret, az mélyen érez és híven tesz. Az ilyen léleknek kijelenti magát az Úr, s ugyan hogyan? Hozzá megy s lakóhelyet szerez nála, vagyis otthon van nála. «Otthon», mily édes valóság! Az otthon nem fal, nem bútor, hanem biztonság, megnyugvás, bizalom, szeretet. Ott szeretik az Urat, ahol úgy van, mint otthon; ahol becsülik, értik; ahol Ő az Úr, a család- atya, s mi mint gyermekei az ő térdein ülünk, az ő nyakán lógunk; négy szem közt beszélünk vele s elmondunk neki mindent, ami szívünkön fekszik. Ő végtelen kegyelem: Isten otthon akar lenni nálam, s úgy szeretni engem s úgy szeret- tetni tőlem, mint otthon! Tiszta szív, te legédesebb otthon, Isten otthona!

b) *«A vigasztaló Szentlélek pedig, kit az Atya az én nevem- ben küld, az titeket megtanít mindenre s eszetekbe juttat mindent, mikel nektek mondtam.»* A Szentlélek tanít; több világos- ságot ad, több megindulást, bensőséget, bánatot, tisztulást; új szívet ad s fogékonyságot; más világításban mutatja be az életet s a világot; bűntől el, jóra indít; föltárja a lélek igényeit s mélységeit; öntudatára ébreszt földöntúli, hal- hatatlan valóknak. «És ez a bizonyágtétel, hogy nekünk Isten örök életet adott», vagyis eltölt a hit, hogy örök életünk van. «És ez ő benne bizodalunk, hogy amiben kérjük őt akarátja szerint, meghallgat minket». Magához vonz s erő- sebbé s jobbá tesz. Ilyenkor érezzük azután, hogy a Szent- lélek a mi vigasztaló Lelkünk, akit Jézus küldött, s aki miatt minden úgy van velünk s körülöttünk, mintha maga az Úr volna köztünk. Azért imádom s szeretem a Szentlelket, lel- kem Lelkét, lelkem kapcsát az Úrral.

c) *«Békességet hagyok nektek, az én békémet adom nek- tek: nem mint a világ adja, adom én nektek. Ne háborodjék meg szívelek és ne féljen».* Adott nekünk Jézus sokat: adott hitet s vértanúkat; adott szót, ígét s apostolokat; adott bánatot s bűnbánókat; de a legjobb, hogy megnyugvást s békességet adott: békességet önmagunkban azáltal, hogy a testet a léleknek alárendelte, békességet Istennel s embertársainkkal azáltal, hogy igazságra s szeretetre tanított s abba be is vezet. E békességből való a vidámság s boldogság keservek közt is s a lélek egyensúlya a viharos életben. Jézus nagy súlyt fektet erre, s ezt örökségkép ránk hagyományozta. Arra kell iparkodnom, hogy e békességet soha el ne veszítsem, — hogy

ki legyen öntve lelkemre s úgy kísérjen, mint egy néma dal. Szenvedni lehet, áldozatot hozni kell; de a békességet nem szabad elvesztenem. «Exsurge psalterium et cithara», zoltárom el ne némulj, citerám szólj mindig!

Az igaz szőlőtőke.

309. a) *«Én vagyok az igaz szőlőtőke s Atyám a szőlőműves, . . . ti a szőlővesszők; aki énbennem marad s én őbenne, az sok gyümölcsöt terem; mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek»* (Ján. 15, 1. 5).

Jézus lejön a Sion hegyéről és látja a közel fekvő szőlőhegyet, buján hajt haragoszöld lombja. Lelke elmerül az őserős élet szemléletébe, mely e többől vesszőt fakaszt, sejteket épít, lombot hajt, s az igénytelen virágból kialakítja a tüzes, édes, zamatos gerezdet; titkos műhelyében porból-sárból méz, illat, zamat fejlődik, s a napsugár tüze fekszik bele. — Így áramlik Jézusból az élet őserője és bűbája a lelkekbe; ő érzi s örül neki, s szenvedélye ezt az életet, erőt és szépséget belelűktetni a lelkekbe; tűzzé, mézzé, élvezetté akarja átváltoztatni az ember köznapi életét: és van benne elég minden lélek számára; a Jancsekiang partján épűgy, mint Alaskában vagy az Andrassy-úton ő életeti a lelkeket; a természetfölötti élet benyomásait tőle veszik. Minden ember Krisztustól vesz indítást; ő vonzza, fölvilágosítja, lelkesíti, irányt mutat neki, mert nála nélkül semmi természetfölötti jót, vagyis ami Istenhez elvezet, nem cselekedhetünk. Ezt a benyomást veszik zsidók, hitetlenek, pogányok, kishitűek, bűnösök és szentek. Ő édes, titokzatos szőlőtőnk, te kipusztíthatlan életforrás; milyen az erezed, mely kegyelmeidet ellűkteti a tüzes lelkekbe épűgy, mint a rögökbe.

b) *«Minden szőlővesszőt, mely énrajtam gyümölcsöt nem terem, lemetsz, s minden gyümölcstermőt megtisztít, hogy többet teremjen. Maradjatok énbennem és én libennelek»*. Nekem is az élet szenvedélyével és az erős boldogulás ösztönével kell a tőkéhez ragaszkodnom; hisz a lét és az isteni végzés köteleivel fűződöm hozzá, bele vagyok szőve, hozzá vagyok nőve. Nincs értelme az elnyesett vesszőnek; épűgy nincs értelme az Istenbe és az örök életbe nem vágyódó létnek, s ez összenőtt és vele egybeszőtt léleknek szomszárban kell szívnia azt a titkos folyást, meg kell nyitnia minden sejtjét az isteni lét lűktetésének. Ő csak többet, minél többet belőled, krisztusi élet! Hajtani, virágozni, gyümölcsöt hozni akarok, vagyis féltékenyen fölhasználok Jézus kegyelmét, a lelkemben kigyulladó világosságot, az érzés, az elérzékenyülés, a

buzdulás, a javulás indításait. Úgy veszem mindezt, mint Isten illetéseit, kivel a lét mélységeiben a lelkem érintkezik. Énekelnék, ha erre az öntudatomba nem eső, de mégis valóságos összeköttetésre és befolyásra gondolok : igen, én benne vagyok és ő énbennem. Ó tehát hajtson ki isteni erővel a krisztusi élet !

c) *«Ha ki énbennem nem marad, kivételik, mint az elnyesett szőlővessző és elszárad».* Aki az isteni sugallatoknak és öntudatában jelentkező indításoknak ellentáll, az önmagát nyesi le Krisztusról, és lelke elszárad. Ez a folyamat lassan áll be. A lélek rendszerint eldurvul, hűtlensége miatt az isteni befolyás erejét veszti, az élénk összeköttetés öntudata vész, a krisztusi érzés melege hűl s az ember kiszabadul az Isten vonzalmainak köréből ; elnyesi a szeretet, a hűség és sokszor a hit kötelékeit is. Szabad lesz, mint ahogy megszabadul a tökéltől az elnyesett és száradó vessző. — Minek hajtott, minek fakadt lombja, minek öntözte rostjait a töke nedve, minek pontosztta ki gyönyörű pajzsa levelét a nap-sugár radirtúje, minek, ha az erőtlől elzárkózott, minek, ha a lom alá illatos virágot, zamatos gerezdet nem rejtett? Minek? Hisz ez az a borzasztó kérdés : minek élünk, ha az életnek, a több, a krisztusi életnek ereit beiszapoljuk, rostjait elnyessük, szóval, ha a kegyelmet pontosan föl nem használjuk?

d) *«Ha énbennem maradok és az én igéim tibennelek, amit akartok, kérjetelek és meglesz nektek».* Ha velem összeforrtok s lelkem világít s ég bennetek, és életemet, érzületemet osztjátok, ha arra a mély, igaz, belső egyesülésre szert tesztek, mely a lelkek mélyében fakadó isteni életet öntudatos kincsetekké emeli : akkor teljesen osztani fogjátok érzéseimet, vágyaimat ; az fog tetszeni nektek, ami nekem tetszik ; azt fogjátok akarni, amit én akarok ; pihegéstek az én lélekzeitem, imátok az én vágyam lesz. Ez a benső, édes élet, az Isten akaratának erős, lelkes teljesítése, a kitartás minden bajban, az erős érvényesülés, a türelem és fölülemelkedés, az örvendező remény, ez a fölényes, isteni élet lesz akkor a ti imátok, és amikor ezt akarjátok és kéritek, biztosítlak, meglesz nektek. Isten nem a félreértésekben utazó, hanem a belső lényét megértő léleknek ígérte meg azt, hogy *«amit akartok, kérjetelek és meglesz nektek».*

«Maradjatok az én szeretetemben» (Ján. 15, 9).

310. Tanuljuk meg az Úr Jézustól, hogy hogyan szeret ő.

a) «Én szerettelek titeket»... «örök szeretettel»... «ő, előbb szeretett», s mint ilyen, vágyik, lelkendez és jár szeretetünk után. Ez az ő temperamentuma; tehát ifjú, virágos üde, erőteljes, túlsorduló a lelke. «Szeretettel jövök feléd — mondja, — tehát szeress». S tudja önmagát odaadni... magát felejtetni... tud másé lenni. Ezt kívánja tőlünk is feltétlenül: «Ha parancsaimat megtartjátok», vagyis, ha tetteleg magatokat nekem átadjátok — «megmaradtok szeretetemben» (Ján. 15, 10). Ezt kívánja az Úr; ez kitör a szívéből; «ezeket mondtam nektek, hogy örömöm tibenetek állandó és a ti örömtök teljes legyen» (Ján. 15, 11). Jézus örvendezni akar szeretetünkben, élvezni akarja azt s boldogítani akar minket vele. Hát ilyen ifjú, lendületes, illatos a lelke! Mintha virágzó őserdőbe néznék, olyan nekem ez a krisztusi lélek! Értem már, hogy mint fakadhatott belőle az evangélium; értem már paraboláit, értem mondasait. Mennyire másképp cseng most a lelkemben az, hogy «mondom nektek, nagyobb öröm lesz az égben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon»; értem ezt a szenvedélyes vágyat és ezt a «teljes örömet». — Ah, Uram, te édes Úr! Édes lesz a lelkem, ha tettekből, valóságos odaadással szeretlek! Azért kérdelem mindenkor: mit tegyek? mit tegyek?

b) «Kijelentem magamat neki» (Ján. 14, 21). A szeretet kívánja: mutasd meg arcodat. Jézus megteszi; megmutatja magát; beleviszi, beleoltja magát lelkünkbe; szól hozzánk, úgy hogy megismerjük (Sprich, damit ich dich sehe); szemeket ad, hogy lássuk, hogy inspirált tekintetünk, hogy érzékünk legyen iránta. A szeretet lát, észrevesz sokat, amit az érzéketlen lélek tekintetbe nem vesz. Másképp látja a világot, az Isten e szeretettől sugalmazott művét; másképp látja az erkölcsi világrend küzködését, és észreveszi a diszharmóniáknak harmonikus egybeolvadását; szeretettel, lelki erővel, bizalommal, türelemmel édesíti ki a természet csikorgását s kegyetlenségét; szóval erőt talál magában, melyet a világba beállít, hogy meghibbant egyensúlyát kügazítsa. Ily szeretettel szívünkben meglátjuk hegyen, völgyön, virágon, csillagon, emberéleten az Istent; ily szeretet vált ki majd bennünk szép, kedves, bizni s megnyugodni tudó életet. Az Istennel teltett világról mondhatjuk:

... sie wartet festgebannt,
 Und will von dir erlöst, geliebt sein und erkannt,
 Dich fragt die Welt, ein Kind mit tausend Fragen:
 Wer sie denn sei? sollst du ihr freundlich sagen.

Csak a szerető léleknek van isteni érzéke; «aki szeret, az világosságban marad» (I Ján. 2, 10); «aki nem szeret, halálban marad» (I Ján. 4, 8), s a világot s önmagát nem ismeri.

Az áldozatos szeretet.

311. *«Nagyobb szerele senkinek sincs ennél, mint ha valaki életét adja barátaiért»* (Ján. 15, 13).

a) Jézus az áldozatot, mint a mély, nagy szeretet igénnyét mutatja be. A szeretet áldozatot akar hozni. A szeretet áldozat, odaadás és szolgálat, mindez igaz, erőteljes érzésből fakadva. Mondhatni-e, hogy ez az érzés édes a keserű áldozatban is? Aligha. A szeretetet nem szabad azonosítanom lágy, édes érzelmekkel. A természetben a halál és szenvedés mutatja, hogy az isteni szeretet is odaadást és szolgálatot sürget. Egyik szolgáljon a másiknak, egyik haljon meg a másikért. Ez az igazi szeretet; a lélek virága. Amit a természet kényszer alatt végez, azt mi készséggel tegyük. A halálnál erősebb a szeretet. De azért édes is, lágy is, élvezetes is. Áldozatokra akarom szeretetemet nevelni; áldozatok által akarom megpróbálni; áldozatok nélkül nem bíznom benne!

b) Ez az áldozatos szeretet nincs közvetlenül adva, erre rá kell magamat nevelnem; elsősorban azért, hogy Jézust s az ő szeretetének jóságos és nemes szépségét, az ő áhítatát, bensőségét, az ő érzelmességét, megindulását, el-érzékenyülését és buzdulását megértsem, szóval az ő szép, tiszta, nemes, meleg egyéniségének légkörébe lépek. Ily környezetben a nevelő behatás nem a szón s az intésen s buzduláson fordul meg, hanem a jó értelemben vett «mételten», az infekción. Kell a krisztusi érzés klímájába költözködnöm; más klíma megrontja szervezetemet, beteg s gyöngye leszek. S ha ez érzést eltanulom, akkor másokra is hatok vele ugyanúgy. Léptesd föl ezt a fölényes lelkiületet; az emberek ezt jobban megszeretik, mint a fegyelmezetlen képzeletnek, az élvágyynak, a házasságtörő örömeknek mámoros világát. Apostolok, papok, szülők, tanítók, lélekkel hassatok.

c) S ha e szeretettől indítva életünket is odaadnók, azt ne panaszoljuk föl; az áldozatok, a vértanúságok nem veszteségek, hanem győzelmek és nyereségek. Az élet azáltal

lesz mélyebb és tisztább s a rossz nem győz rajta. Bízunk e szeretetben, az győz. Ha sokan elpusztulnak is az erkölcsi epidémiákban, nagy baj az ugyan, de mi mégis úgy tudjuk, hogy szeretettel segítünk leghathatósabbban a világon. Ha sok örvény és szakadék van is, az erkölcsi világ hegyei mégis e szeretetben állnak. Ha a filozófia sok borút borít is reánk, ez a szeretet lesz majd a ködöt emelő napsugár. Ha sok szemét úszik is a közélet áramán, de azért mégis csak e szeretet fakasztja egyre a kristályforrást. E szeretetben bízom, ez lesz az én erőm is. Tehát nem kímélek sem önmegtagadást, sem áldozatot a több, szebb, erősebb szeretetért.

A Vigasztaló küldésel.

312. a) *«Mikor pedig eljövend a Vigasztaló, kit én küldök nektek az Atyától, az igazság lelkét, ő bizonyosságot tesz jelölem»* (Ján 15, 26). A Szentlélek behatol a lelkekbe s meggyőzi őket Krisztus tanításáról. Először meggyőzi őket a bűnről, fölébreszti lelkiismeretüket s öntudatukra hozza rémületes adósságukat; azután fölébreszti a felcélosság érzetét, hogy Isten mindenkinek kezére bizta lelke üdvét s hogy azt munkálnia kell; végül bemutatja kellő világításban a világot, annak hiúságát, s vele szemben kigyullasztja az eszméket, hogy beleégjenek lelkükbe. Ő mily hatalmas bizonyosság ez, mely Krisztus felé fordítja szívünket! Mily fölséges, ékes-szólo, meggyőző apostola s tanítója Krisztusnak a Szentlélek! Hangos lesz a szívem tőle; folkavarja lelkemet: indít, mozgat, hív: gyere te is erre! S aki a Szentléleknek hódol, abból is bizonyosság s tanú lesz; «ti is bizonyosságot tesztek». Ha szentek, tiszták, lelkesek lesztek, akkor rólatok olvassa le a világ, hogy Krisztus is szent és jó, ki szentté s jóvá tesz. Ha erényesek s kifogástalanok lesztek, akkor éltetek a Krisztus kegyelmének bizonyossága. Ő tegyünk tanúságot Róla, hogy ő jó, hogy szent, hogy Üdvözítő, hogy erős Isten!

b) *«De most immár ahhoz megyek, ki engem küldött...»* (Ján. 16, 5). Elmegyek helyet készíteni nektek, azután érte-tek jövök s elviszlek, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek... Idegenszerűen hangzanak ezek a szavak, de bele kell találunk magunkat, hogy a lét végtelenszer nagyobb része a halálon túl van. A föld létünknek kezdetleges kiindulási helye, azon kívül «sok lakóház van», telve kinccsel s szépséggel, boldogsággal s otthonossággal. A csillagok s világok s a végtelen Isten csodálatos megnyilatkozásai ezek; mélységek az elmerülésre, szépségek az élvezetre, telve étellel a

lélek telítésére. Kicsiny a föld, mert nagy az ember; de a végtelen bizonyára úgy közli magát a lélekkel, hogy beteljen. E kifogyhatlan élet dagályait várjuk; a halálban nyílnak meg zsilipjei. Ez lesz az ébredés! A halál a léleknek kiszabadulása néhány rőfnyi idegszálnak hálójából! Megyek, megyek, a te házad küszöbe felé; ó eressz be!

c) *«Hasznosabb neklek, hogy én elmenjek: mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jó hozzátok; ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok»* (u. o. 7). Szeretetek nagyon érzéki, be van futtatva sok idegszállal, rosttal és izommal, és jó volna, ha lelkiebbek volnátok. Ti ragaszkodtok hozzám, de a ti ragaszkodástok önző. Szeretnétek, hogyha melengetnélek s vigasztalnálak titeket, mint az édesanya gyermekeit; azt akarnátok, hogy járszalagon vezetnélek; szóval érzékileg szerettek engem. Nem mondom, hogy ne szeressetek, de kívánom, hogy erényetek független legyen a test és vér sugallataitól. Kívánom, hogy önzetlenül, lélek szerint szolgáljátok a jó ügyet, s kifejlődjék bennetek a lelki ember. Ezt adja meg a Vigasztaló Lélek. — Nem vigaszokért s nem bérért szolgálok. Akár érzek vigaszt, akár nem, akár napsugárban állok, akár éjben, hűen teljesítem az Úr akaratát!

A lelki ember a búcsúzó Jézus nevelése alatt.

313. a) *«Egy kevéssé, és már nem látlok engem, és ismét egy kevéssé, és meglátlok engem, mert az Atyához megyek»* (Ján. 16, 16). A búcsúzó Mester mindenképen előkészítli tanítványait, hogy megállják helyüket a nagy megpróbáltatás idején. Elszakadok tőletek, — mondja — testi szemeitekkel nem látlok majd engem, elmegyek Atyámhoz. Üresség, sötétség, vigasztalanság, kedvtelenség környékez meg akkor majd titeket, de e sötétségbe újfajta világosság, ez ürességbe újfajta tartalom, e szakadásba újfajta kapcsolat kell, s az lesz a *Szenllélek*; tőle megnyílnak lelki szemeitek s benne tapasztalni fogjátok a jelenlétemet. — Jézus folyton feljebb vezet a érzéki, a természetszerű embert; nemcsak napvilágot, hanem lélek-világosságot sürget; ébresztgeti azokat a lelki, kegyelmi energiákat, melyeknek az Istennel érintkező lélekben kell fakadniuk. Kereszténynek lenni annyit tesz, mint meggyőződni a lélekbe benyúló isteni erőkről s átélni azokat önmagunkban, hitünkben, bizalmunkban, megnyugvásunkban, folytonos, krisztusi törekvésünkben a jobb, az isteni után. — Járjunk hát ez érzülettel s legyen érzékünk aziránt, hogy necsak benyomásaink szerint éledjünk vagy

csüggedjünk, hanem vessük föl a kérdést, hogy mit gondol Isten s mit akar ő tőlünk e körülmények közt, s tegyük a szerint.

b) *«Bizony, bizony, mondom nektek, hogy ti majd könnyeztek és strtok, a világ pedig örülni fog; ti megszoromodtok, de a ti szomorúságatok öröme fordul».* A lélek embereinek van sajátos szomorúságuk, melyet a világ nem oszt, a világ, az a Krisztus vágyait és gondjait nem osztó, az a fölületes, gondolatlan világ. De az a szomorúság lelki kiválóság, a világ dévaj öröme pedig könnyelműség. Szomorkodunk, mikor bűnösségünket, tökéletlenségünket, gyarlóságunkat látjuk, — mikor észrevesszük, hogy mily távol esünk az igazi belső, nemes jóságtól, — mikor tapasztaljuk, hogy mily nyers, szálkás, szemcsés anyag vagyunk, melyből a művész is nehezen farag ki szépséget s örömet; de minél jobban érezzük ezt, s minél érdeklődőbb, megalázkodóbb lélekkel vesszük ezt szívünkre, annál inkább mozdul meg bennünk a lélek, jelentkezik az érzék, hasonulunk, nemesbülünk; szomorúságunk tehát öröme válik. Az örömek e tiszta forrásához a kulcsot a lélek s nem a lelketlen világ őrzi.

c) *«Az asszony midőn szül, szomorúsága vagy, mert eljött az ő órája; miután pedig megszülte a gyermeket, már nem emlékezik szorongatásáról örömeiben, hogy ember született e világra».* Mindenki, aki új emberiségnek, új, jobb nemzedéknek kialakításán dolgozik, valahogyan az újjászületés fájdalmaiban is osztozik. A szülő, a nevelő, az apostol szülési fájdalmakat s örömeiket élvez. Mennyi nehézség, csalódás, ellenkezés, keserűség éri, mennyit szenved s vágyódik, míg végre lelket lát csillámlani az ösztönös neveltlenségben. De ha azután sikerült embert, keresztényt, nemes lelket föl nevelnie, nem emlékezik többé szorongatásáról örömeiben, hogy van megint egy «emberrel» több a világon — Imádkozzék a nevelő, dolgozzék lelekkel, adjon lelket, ébresszen lelket főleg példájával s egyéniségével; gondoljon saját neveltlenségére a multban s talán a jelenben is s arra a sok szorongatásra, melyet nevelőinek s a Szentléleknek okozott!

«Bízzatok, én meggyőztem a világot.»

314. *«E világon szorongatástok teszen; de bízzatok, én meggyőztem a világot!»* (Ján. 16, 33).

a) Sokat mondó szó «szorongás»; jelenti mindazt a vért, mely az Úr nyomában csurgott. E vérontás kezdődik István kövezésén, folytatódik a kereszténység harcain a római világ-

hatalom ellen. Ez a szorongás érvényesül minden szenvedőben, ki szenvedésében Krisztus tövisszorosujára ismer. Szorongatás, hol minden csikorog és ropog, hol lelkek kinszenvednek és világok elváltoznak, — Jézus látja mindezt lélekben! Nagy, fölséges történet, mely a tisztelet és csodálat érzelmeit váltja ki bennünk; mely gyöngeségben folyik és a hősiesség csodáit mutatja föl. — Mondják, hogy nem értik, hogy miért szenvedünk ennyi türelemmel és ennyi halál-megvetéssel? Hogy miért becsüljük nagyra ez állapotot? Senki sem érti meg azt, aki a türelem forrásához nem emelkedik s ott a türelem s az áldozat motívumait nem meríti. Krisztus szenved értem, bűneimért, szeretetből: én is iparkodom utána ez úton.

b) *«Én meggyőztem a világot»... önmagamban s legyőzöm hűveimben.* «Nem győzte volna le igazán, — mondja Szent Ágoston, — ha le nem győzné bennünk folytonosan». Ő erőnk s győzelmünk oka. Ez az «én», ez az elszánt, erős, biztos, kifejezésteljes «én», vagyis hogy «ő» az, ami megmagyarázza a tettek és tények okait a kereszténységben. Aki ettől az «én»-től elvonatkozik, annak problémává lesz hitünk és erőnk; annak érthetetlen a kereszténység s ellentmondást rejt egyrészt a történet, másrészt az alázatos hit aránytalansága. — Ezen az «én»-en csüggök én; erőit, világosságát, indításait és az Oltáriszentségben őt magát is veszem, s belőle élek.

c) Aki a hitet csak mint az ész aktusát nézi, az mindezt nem érti; az értelmi elem nem magyarázza meg az erőt. A vallás ereje az odaadás a hitben, hogy Jézus az Isten fia, aki megváltott s isteni erővel lát el. Hiszek egész szívvel... ez az én bemutatkozásom. «Zola Emil járása — mondja Negri, — nehézkes és impozáns, mint az elefánté, mely rémséges súlyával és toronytalpával utat tör magának az erdőben. De az elefánt le van kötve a lapályhoz és a lankás lejtőkhöz; a Himalaya magaslataira csak sasszárnyak érnek föl». A műveltek közt a legtöbb hitetlenségnek ez az oka. A tenyér is erő, a talp is az, de ugyancsak nem minden; szárnyak nélkül nem küzdi föl magát a magaslatokra. Szívvel hiszek, így lelkesülök s vágyódom és legyőzöm a világot.

Ismerjenek meg téged, egyedül igaz Istent!

315. *«Ezeket szólá Jézus és az égre emelvén szemeit, mondá: Ez az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél, Jézus Krisztust» (János 17, 1).*

a) Istent megismerhetjük a természetből; de a népek

Isten-ismeretének forrása tényleg a történelem, s abban a kinyilatkoztatás. Mert voltaképen az Isten keres minket, ő áll útunkba ; odaállt a nagy világnak történeti útjaira és a belső tapasztalat kegyelmi ösvényeire, s mi tapasztalást veszünk róla és beigazoljuk Pascal szavait : «Nem keresnéd, ha már valamiképp meg nem találtad volna». Az Isten világtörténeti tényekkel szól hozzánk, milyenek a fölfeszített és föltámadott Krisztus, «signum in nationibus», a nemzetek csodajele ! Ha akard Istent megismerni, fogadd meg az Úr szavát (Jer. 6, 16) ; szemlélj a hadak útját : Szent Pált, Pétert, a vértanúkat és a szenteket, s add meg magadat e páratlan nagyságnak, hogy fölemeljen téged ! *Acquiesce ergo ei* (Jób 22, 21). Igen *acquiesce* . . . akarj, akarj, szeress, lelkesülj ; akard a legjobbat s imádkozzál, hogy áthasd magadat teljesen.

b) Ha imádkozol, kigyúlad lelkedben az Úr Jézus arca, és mint mécses szórja rád sugarait. A világtörténelem szétfoszlik, összes harcai s kínjai elenyésznek a köztünk megjelent Krisztus nagyságától. Ez megint csak történelem és kinyilatkoztatás. Mikor föllép, megelevenedik tőle a gondolat, az érzés, meghajlik előtte a világ és üdvözlö a lelkek tavaszát. Asszúr és Babilon, a szárnyas kerubok, a szakállas harcosok, az agyag-kultúra, Pompejus s Antonius harcai, Róma hatalma s kultúrája eltörpül, s a világ ez arcot látni s belőle vigaszát és bizalmát akarja méríteni, «*cujus vultum desiderat universa terra*», kinek arcát látni akarja az egész világ. S most is így vagyunk Vele ; el-elfordulunk s mindannyiszor visszatérünk hozzá, mert jobbat nem találunk. Hát vegyük föl szenvedélyes szeretettel lelkünkbe minden vonását. «A te arcodat akarják látni az előkelőségek», a szellemi világ arisztokráciája. Téged kívánlak Uram, téged kereslek, ó jöjj felém s világosíts föl engem. Hozzád fordulok Jézusom, s bízom, hogy ha el nem takarom szememet valami rossz, bűnös, nemtelen ragaszkodással, hogy akkor belém ég képed, arcod, szépséged.

c) A legtöbb ember azért nem ismeri meg az Istent, mert nem akar a rossztól elfordulni, vagyis Istenhez fordulni. De én akarok, akarok ; a teljes odaadás árán szert teszek az örvendező hitre, és küzdök majd hitem abszolút igazságáért s örök érvényességeért, mert hiszem, hogy a világtörténelem útjain ráakadtam Krisztusban Istenre. Amit ő ad, amit hozott, az mind örök igény és örök érvény ! A vére zsidó, a szelleme isteni ! Arcfűpusát, öltözetét, életszokásait nem

nézem, az judaizmus és galileizmus, változó kultúrelemek ; hanem nézem az önmagunkba való térésnek, az önmagunk értékelésének, az Isten-szeretetnek, a megváltásnak, a kegyelemnek, az Istennel való egyesülésnek, szóval az Isten-fiúságnak örökérvényű elemeit, és leszek az ő népe (Jer. 32, 38), és megnyugszom benne, mert érzem, hogy lelkem mélységesen eiváltozott, mialatt körülöttem a haldoklás kísért (Iz. 55, 13).

d) Szól hozzánk az Isten belső tapasztalatainkban. Az imént említettem lelkünk színe-változását. Óriási tény ez, szintén csodajel, signum, de a belső világban. Az Isten szól hozzánk, ha nagylelkűen és minden áldozat árán lépünk hozzá s ha kérdezni merjük, mialatt sorba vesszük a tízparancsolat kényes pontjait : Uram, mit akarsz, hogy tegyek? A te akaratodat és nem az én kényemet keresem ; akaratodat, Uram, akaratodat minden áron ! Az én életem, az én történelmem is telve van isteni szózatokkal, tényekkel és befolyásokkal. Először is a lélektisztulás vizén jön hozzám az Úr, kinyújtja karját és biztat : Lépj ki, ne félj, hogy elmerülsz ; én vagyok Urad, Istened, segítőd. Lépj ki, s ne félj, hogy bűn nélkül nem élhetsz. Aki bízik kegyelmemben, annak ez az első sikere.

e) S én megfogadom szavát s megfogom karját, fölhasználok erejét, és tapasztalom, hogy legyőzőm a világot, nem süllyedek, nem merülök ; tisztán élek. Ez tapasztalatom, isteni tapasztalatom ! A bűn kerülésével azonban be nem érem, hanem krisztusi életre törekszem, s magamba oltom gondolatait s indító okait, és érzem lelkem örömét, hogy Krisztus érzéseit oszthatom embertársaimmal szemben. Ez megint tapasztalatom, isteni tapasztalatom ! Látom mások szív-szegénységét s hervadó örömeit, magam pedig haladok és győzők ; tehát tapasztalok. Imádkozom s eltelek Istennel, tehát tapasztalok ; mások vergődését és szenvedését látom, az én szívnyugalmamat pedig élvezem ; tehát tapasztalok. Fokról-fokra hágok s minden örömömre s élvezetemre az van ráírva : folytatás következik ; mialatt a világ dicsőségének útjai zsákutcák, és örömeinek «forrásai» bűzhódó ciszternák. Ó győzelmes, isteni tapasztalatom ! S hozzá nem lettem szegényebb semmiben, nem vesztettem el a kegyelemtől a természetet ; a zoltártól szebben cseng felém a pacsirta éneke.

f) Természet és kegyelem, Isten és világ, történelem és örökkévalóság, világfejlődés s egyéni szentség bennem ülik harmóniájukat. Az életöszönt, azt az életet, mely szívesen s örömet él, nem kellett letörnöm, csak jól beállítanom az örök, lelki élet szolgálatába ; a természetet és természet-

fölöttit sehol sem kellett elválasztanom egymástól; a természetfölöttit nem kellett elsötétítenem, sem a természetet túlbecsülnöm. Érzem, hogy legmélységesebb érzéseimben nagy béke uralkodik, mely világtagadást nem ismer. Érzem, hogy a természet összes erőit beállíthatom a természetfölötti életbe, és ez a munkám biztat és boldogít. — Lelkek, hol támogat ennyi belső tapasztalat valamely meggyőződést vagy kötelességet? Hol fakad ennyi erő és lelkesülés, ennyi öröm és élet? Tapasztald meg, mily igaz az isteni szó: Ha hallgatsz reám, olyan lesz békességed, mint a mély folyam s erényed, mint a tenger dagálya.

«Nem e világból!»

316. *«Ők nem e világból valók, amint én sem vagyok e világból»* (János 17, 16).

a) Mit nyújt a világ? Ámít s nem enged a valóságra rányitnunk. Szóval tart, frázissal; beszél s belénk nevel érzéseket. Beszél odaadásról, hűségről, tiszta becsületről, beszél, és a szó mögött rejlő semmisségbe pillantani nem enged. Ámít és mire kiábrándulunk, látjuk, hogy csalódtunk. Nincs tartalom, nincs érték a mi csinált világunkban. Fölfogásunkat, érzületünket ránk kényszerítette, megcsalt; nagyítóüveget és kaleidoszkópot használt, és mutogatta azt, ami üres hitvány, kicsiny, lapos, s úgy mutatta azt, hogy mi azt mind nagynak, szépségesnek és bűvösnek néztük. Lelkek, félre a csalfa pápaszemmével. Az evangélium mondja: legyen a te szemed egyszerű, azaz legyen egészséges, jó, erős érzék, lásson keresztül a szemfényvesztésen, a tükrözésen, a délibábokon át; lásd, hogy az élet célratörekvés, még pedig örök életcélra; lásd, hogy az út oda Isten- s emberszeretet, szeretet tettben s nem szóban; szeretni Istenért embert, életet, munkát, és szeretni az emberben, a hitvesben, a gyermekben, a jóbarátban, a felebarátban az Istent. Concrete szeretni; szeretni itt és most, ma; és szeretni, vagyis szívességet tenni, elviselni, jóindulattal megítélni, megérteni; híven, lovagiasan, nemesen érezni s viselkedni szemben is, meg az ember háta mögött is.

b) Bűvös itallal kínál; az élvezet mámorával szokott hódítani. Édes dalokkal lefog, de méregkeverő, mint Kirké. Szítja bennünk a rossz irányt a nemi élet téves fölfogása által, melynek hatalma alá hajt gondolatot, művészetet; a képzelet és az érzést beteggé teszi. Idealizálja téves irányban a nőt, csakhogy ingerelje ösztöneinket. Ez az egész ideológia színpadias, mesterkélt és értéktelen alkotás, mely az erős

és ép azért természetes idealizmusnak szemeiben nevetséges és dőre. Tűzijáték, mely a lelkeknek lepörköli szárnyát, s megnyomorítva tenyészetére kárhóztatja őket; ha ugyan nem asznak össze csontvázakká, vagy nem pusztulnak el a mótely gombáitól. Ime a bálványozás vége. «Es stirbt der Mensch an seinen Göttern.» Szeplőtelen, erős érzést mindenbe, nemi viszonyainkba is Fegyelmezni magát, nem prüderiával, de erős önmehtagadással . . .

IX. Jézus kinszenvedése.

Jézus az Olajfák kertjében.

317. *«Akkor méne Jézus velök a majorba, mely Getszemdninak neveztetik és mondd tanítványainak: Üljetek itt, míg amoda megyek és innádkozom . . . , kezde bánkódni és szomorkodni s mondd nekik: Szomorú az én lelkem mindhalálig» (Máté 26, 36).*

a) Sebek, szögek, tövisek, kereszt, vér ékesszóló kinyilatkoztatásai ugyan a fájdalomnak, de a szenvedés mélysége, tüze és kínja belül a lélekben van. Azért az Úr Jézus is oda mutat, szomorú szívére, lelkére; a szenvedés keretében látom a szomorú szívet. Ez a passzió mélysége, a halálíg szomorú lélek; a kereszt belőle nőtt ki, és aki Krisztus szenvedését megérteni és őt szívből szánni akarja, annak nem szabad egy percig sem felednie, hogy Jézus lelke végtelenül szomorú. Elhagyta ereje, leomlott. Krisztus, oszlopa az erőnek, letört; átszakadt a gát, és lelkét elöntötte a szomorúság. Ó mily drága nekünk Szent Lukács 22. fejezete; gyöngyöket hint elénk, Krisztus könnyeit, fohászait említi. Vércseppek gyöngyöznek az Úr arcán, leszivárognak ruháján, rengnek az áprilisi fűszálakon; lelke sötét éjtszaka. Ez a hangulat kíséri végig az Urat egész szenvedésében; gyöngíti idegeit, érzeit; lazítja erejét, inait, karjainak izmait; szegény szomorú Uram! A kereszthalál iszonya, tanítványainak árulása, apostolainak s híveinek szenvedése, népének végzete, mint malomkövek húzzák őt a mélységbe. «A mélység elborította őt, alászállt a fenékre, mint a kő». Ó Jézusom, életem minden szomorúságát átélted már te; úgy viselek el mindent, mint hogyha sziveden keresztül jutna el hozzám; így könnyen viselek mindent.

b) Undor s utálat fogta el büntől, világtól, alávalóságtól, s elernyedtt lelke a sár- és vértenger szemléletétől. A bűn reá nehezedik, rémülve érzi annak egész súlyát; föllázad e teher ellen szentsége, tisztasága, gyengédsége. «Jézusnak, az örök Atya Fiának szíve» a világ bűneinek mocsarában! «Jézus szíve, istenség temploma» piszok- és szennyözönben! «Jézus szíve, mely Istennel való kiengesztelésünket eszkö-

zölte», most ez Isten szemei előtt a világ bűneivel tetézve, mintha egészséges ifjút megkötözve patkányok, százlábúak, férgek, élősdiek közé dobunk ; életereje undorra válik, és borzalom ijeszti halálra, mikor testén végigfutnak. — Sokan elernyedünk, betegek leszünk bánatunknak, örömtelenné válik életünk. A lánglelkű Illés próféta is, ki holtakat föl-támasztott s tüzet hullatott az égből, hogy húzódik meg a boróka akatt s fáradt lelke hogy nyögi : Ó Uram, jobb nekem meghalni, mint élni e mocsárban — és íme, az olajfák alatt a Getszemáni kertben az Úr Jézust is ily utalat töri ! «Lealáz-tatott lelkem a porba, és szívem a földhöz ragadott» (Zsolt. 40, 25). Minden Isten-szerető lélek résztvesz Jézus ez undorá-ban és lelke megernyedésében. Ha ifjaink elzülленnek, ha leányaink koszorúi szétfoszlanak, ha a szentségek megszent-ségtelenítettnek, ha gúnyolják az erényt, akkor érezzük, amit Krisztus érzett, undort és csüggedést. Ilyenkor jó a szenvedő Jézussal egyesülni, őt vigasztalni és az érzési közösségből erőt meríteni.

«Atyám, ha akarod, vedd el e pohárt tőlem !»

318. a) «*És térdre esvén imádkozik vala, mondván: Atyám, ha akarod, vedd el e pohárt éntőlem, mindazáltal ne az én akaratom, hanem a tied legyen*» (Luk. 22, 41). A kertben szomorkodó Úr Jézus bánatának terhe alatt térdre esik, hogy lelkét Istenben megkönnyítse. Sötét a lelke, az «örök szomorú-ság» képe, mert bánatát elsősorban a bűn s az örök kárhozat okozza. Látja a bűnt rettenetes vízióban, melytől elernyed az Isten báránya, ki elveszi a világ bűneit ; érzi, hogy a bűn reászakad, és fölsikolt a teher alatt. Ah, ott vannak az én bűneim is ; bár kitörülhetném rettenetes víziódból, bár leemel-hetném szenvedő lelkedről ; édes Megváltóm ! Látja a poklot s a kárhozott lelkeket, és átérezte a lét érthetetlen átkát és összes borzalmait. Lelke lehajolt a predestináció örvénye fölé, és sötétségében imbolygott, mint a kemény szikrája az óceán hullámai fölött. A lelkek elvesznek . ah, ez a Megváltó halálos bánata ! Értitek-e már, hogy miért szomorú mind-halálágig? Oldala mellől dől ki Judás ; világot váltó keresztye mellett haldoklik a bal lator kétségbeesett lelke, s holnap ilyenkor elnyeli azt is az örvény, azt is, meg más sok milliót ! Ó kegyetlen, istentelen, borzalmas hatalom, bűn ; rajta veszi ki érte sarcát az Úr ! Ő fizet érte ! A mélységből kiáltok hoz-zád Uram, hallgasd meg szómat s irgalmazz nekem !

b) Atyám, — hallom a csendes éjben, — ha lehetséges, müljék el a kehely tőlem, de ne az én akaratom, hanem a tied

legyen. Múljk el e kehely, e keserű kehely, melyet haragod s igazságod szűrt a te Fiadnak, a nagypéntek vigiliájának szomorú kelyhe. Vedd el, mert természetem iszonyodik, ifjú életem rémül, szívem elszorul, s lelkem nem bírja e sokszoros pokoli kint. Atyám, ki mondottad : «Ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem kedvem telt»; Mindenható Atyám, kiről tanúságot tettem, hogy mindig meghallgatsz engem, kérek, ha lehetséges, hogy szent akaratod más utat írna elő nekem, változtass helyzetemen ! — Az Isten jón, rosszon vezet keresztül. A szenvedésnek legalább is oly nagy föladatai vannak, mint az örömnél ; azért a legszükségesebb az, hogy jóban, rosszban egyaránt a lélek-érvényesülés isteni akaratát lássuk. Akaratodat, Uram, szent akaratodat kell teljesítenem küzdelemben, szenvedésben, örömben, betegségben ! Ezt nem értenők meg soha, ha az Olajfák kertjének estéjét nem örökíti meg számunkra az Üdvözítő.

c) *«És a halállal tusakodván, hosszabban imádkozik vala, és lón az ő verejtéke, mint a földre folyó vérnek csöppjei»* (Luk. 22, 43). Harcot vív a lélek a test, az érzék ellen. Körülötte sziklák és tövisek, alvó tanítványok ; a háttérben Jeruzsálem fölött a vészthozó viharfelhő. A halál borzalmaitól megszállt Jézus fölébreszti érzelmes, küzdelmes áhítatának összes erőit ; véres verejtékben gyöngyözik imája, vágya, Istenhez való tapadása, vonzalma, bizalma ; hideg, véres harmata ez tavaszi lelkének. Nem akar engedni. Sokan engednek ; azt mondják, hogy nem bírják, és árulók, hittagadók, bűnösök lesznek. Jézus bírja és akarja és átfogja imájában az Istent. Vérzik, de nem enged ! Ő, azok miatt az engedelkeny, haldokló lelkek miatt is agonizál Jézus, akik oly hamar fölhagynak a küzdelemmel ; megmutatja nekik, hogyan kell ellentállni a rossznak «usque ad sanguinem», a vérontásig. — S pereg a küzdőnek vére ; a fáradt vér méreg, de ez a vér itt erő és élet ; leszivárog fűre, az olajfa gyökereire ; először ömlik ki a bűnös földre, hogy lemossa átkát. Olajja válik, vértanúk kenetévé. Virágokban feslik ki, liliomokban, rózsákban, és Isten irgalmát és kegyelmét esdi ki, «jobban kiált Ábel vérénél». — E küzdőhöz közeledem szent alázattal, erre a véres, harmatos pázsitra leborulok én is. Ah, Krisztus arénája az én harcterem, az ő ügye az én dicsőségem ; vérzek szívesen, de nem hátrálatok !

«Kezde remegni és borzadni» (Márk 14, 33).

319. a) Félt a haláltól, a kintől, melyet előre látott, s megrendült egész valója e víziótól. Most érezte, hogy szeretne

az életet, melybe imádandó lelke oly jól belehelyezkedett. Szíve minden rostjával függött rajta, nem mintha ez a legfőbb jó volna, hanem mert nagy, isteni jó. Ezt az életet fejlesztette ő másokban is; levette róluk a kint, a szenvedést; gyógyított betegeket. Nem kívánczolt a halálba, a világ fájdalmas megsemmisülési vágya nem hervasztotta soha szép lelkét; a lét neki nem izzó kín... Ime, most a halál borul e szép, ez isteni életre! Jézus fél, reszket, vért izzad. Ime az ember, az Isten-ember, ki mindenben hasonló lett hozzánk, hogy kínjainkban is, félelmeinkben is megsegítsen. Hogyne szánám meg, hogyne köszönném meg neki!

b) *Háromszor keresi föl tanítványait, vigaszt keresvén.* Jézus szerette tanítványait, függött rajtuk; azt kívált ez estén érzi s mutatja. Szeretett volna köztük maradni; ragaszkodó bánatosság szólal meg benne már az utolsó vacsorán: «Bizony mondom nektek, nem iszom e szőlőtermésből aznapig, midőn amaz újat iszom majd az én Atyám országában» (Márk 14, 15). Szívesen vette a ragaszkodás jeleit; jól esett neki Mária kenete s nem tartotta soknak érte a háromszáz dénárt. Ez a szerető, baráti szív most vigaszt keres, hű barátot, szerető szívet, aki megvigasztalja s hűségével s barátságával kiédesítse keserű lelkét. — A barátság nagy kincs; Jézus becsüli; becsüljük s élvezzük át mi is, s teljesítsük örömmel a barátság kötelességeit.

«Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy
kísértésbe ne essetek!»

320. *«Mondá Péternek: Így nem virraszthatlak-e velem egy óráig? Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek. A lélek ugyan kész, de a test erőllene»* (Máté 26, 39—41).

a) Az ember meg nem állja helyét, hacsak az Isten meleg lehellete nem éleszti. Kísértéseitek s nehézségeitek közt tehát nagy szellemi munkát kell kifejtetenetek, hogy a mulandóságból s a romlandóságból kiemelkedjete. Azt a szerencsés fölpillantást, melyben a lélek öntudatára jut erkölcsi nagyságának a világ töprengésével szemben, — azt a fáradságot, mellyel az Isten hegyeire emelkedik s az Isten kegyelmét úgy tanulja megbecsülni, hogy nem adná oda semmiért; azt a meleg lehelletet, melytől hideg világban is megolvadnak a szívek, s azt az érzületet, mely a láthatatlan jót szereti s e szeretettől bünt utál s rossz hajlamokat fékez: imádságnak hívjuk. Ó fölséges, áldásos, hatalmas munka, mely világokat emel, örvényeket áthidal, föld göröngyéhez

láncolt embert hössé avat, te légy sorsom, napszámom !
Míg érzéketlenül s passive viselkedem, nem győzők ; de lelkem dolgozni, feszülni, emelkedni akar, a sár legyőzéseig, az állat leküzdéseig, az ember színe-változásáig. Úgy kell imádkoznom, hogy imám erkölcsi erőfeszítés legyen, — hogy komolyan s elszántan akarjak elérni szebb, tisztább, erősebb lelkületet. Az ily imádkozók az Isten szájának meleg, teremtő lehelletét érzik.

b) Ez a küzdelmes, bajvívó Jézus visszatér tanítványaihoz, s alva találja őket. De imája nem teszi rideggé, élessé ; nem vetkőzik ki emberies, gyöngéd, elnéző lelkületéből ; hisz ő átérezte, hogy a lélek kész, de a test erőtlen. Szelíden figyelmezteti, hogy imádkozzanak s virrasszanak, hogy imádkozzanak vele. Ő, a nagy küzdő buzdítja álmos testvéreit, példájával, szelíd szavával nógatja a lélek nagy kötelességteljesítésére. — Kettőt tanulok, először azt, hogy buzgalmam, elmélyedésem, fokozott lelkiéletem ne lépjen föl soha sértő, kemény modorban aluszékonyabb testvéreim ellen. Buzdítunk komolyan, adjunk példát még komolyabban, de ne legyünk érdesek. A másik tanulság édes : Jézussal szívesen imádkozom ; ha az ő érdekében bűn s nyomor ellen küzdök imámban, édes lesz a tudat, hogy Jézussal teszem. Imaórámat e zöldcsütörtöki hangulatban végzem ; virrasztok vele egy óráig !

Krisztus elhagyatottsága.

321. a) A lélek álmatlan, s kínos éjszakája az elhagyatottság ; «solus», voltaképp borzasztó szó. A világban sem lehetünk önmagunkra hagyatva ; a szív édes s erős érzései mind másokkal kötnek össze, s ha szakadnak, az fáj. De mi legyen a lélekből, mely léte s öntudata mélyeiben elhagyatva érzi magát, kérdések közt feleletek nélkül vágyakkal kilátások nélkül ? Mi lesz velem az öntudat pusztaságában ? Mi lesz, ha lelkem kiáltó szava válik a világnézet, a reménytelenségnek sivatagjában, a kilátások nélküli értelmetlenségben ? Ő, ez a kiáltás az érző léleknek a buta lét malomkerekei közt való csikorgása ; kiáltás a föltétlenül szükséges kiemelkedés és fölzsabadulás után. Kiáltás, mely protestál az öntudatnak mechanizálása ellen ; kiáltás, mely az atya-, anya-, gyermek-gyilkosság vádját üvölti a tagadás szelleme ellen ; protestáció, melyet az érthetetlen s szerencsétlen lét poklának kapujára szegsz az ember ! — Nem, nem, az Isten nem hagyhat el ; próbára tehet, de el nem hagyhat, ha én el nem hagyom őt. — Jézus, Atyád látszólag elhagyott téged. «Istenem, Istenem,

miért hagytál el engem», ez szenvedésed egyik motívuma ! Lelked Isten után kiált ; szíved az ő nyomaiban jár és vár és kér : Uram, Uram, múltjék el e kehely tőlem !

b) Tekintsük meg az Urat, hogy elhagyatottságunkban győzni tudjunk. Szent Pál mondja : Meghallgattatott tiszteletének s hódolatának nagy mérve szerint. — E sötét elhagyatottságba Krisztus a föltétlen tiszteletet állította bele ; ne az én akaratom, hanem a tied legyen Ő imádja e kemény, felsőbb akaratot ; látja, hogy a világban az Isten éjszakával s napsugárral, örömmel s keserőséggel dolgozik a lelkek kialakításán ; látja, hogy a fejlődés perspektívái beláthatatlanok, de azért minden parányi alakon ragyog a forma, az észszerűség ; látja, hogy az emberi érzés s ítélet relatív, s a mechanizmus őrlő malmában nemcsak kvarcsczemek, hanem érző lelkek is csikorognak. Tudja, hogy az Istenhez jóban-rosszban alázattal s törekvő jóakarattal kell ragaszkodni ; hogy esedeznünk, könyörögnünk, hozzá fölemelkednünk, szívünket besugárzásainak megnyitnunk kell, sőt hogy küzdelmesen ki kell állnunk s kifeszülnünk, és a sötétség s lehangolt-ság kiáltására a kiemelkedő lélek kiáltásaival kell felelnünk, a szív panaszos kiáltására a bizalom kiáltásával, az elsötétült léleknek fájdalmas kiáltására a zsoltáros léleknek Isten világosságáért esdő kiáltásával, a mélységből való kiáltásra a magasságból hangzó kiáltással. «De profundis clamavi», a mélységből való kiáltásra felel a «Verbum Dei in excelsis», a magasból jövő isteni szózat. Akkor elmondjuk majd mi is : «De ne az én akaratom, hanem a tied legyen».

c) Jóakarattal kell a legsötétebb elhagyatottságban is átkarolnom az Istent. Jó, azaz erős, bízó s föltétlenül hódoló akarat. Amit az Isten akar, az lesz, s én is azt akarom. Bármi legyen az, föltétlen hódolattal hajlom meg előtte ; vétkezni nem vétkezem, s nemcsak ezt sürgetem, hanem azt is, hogy akaratomban még meg se hidegüljek az Úr iránt, ha nem úgy történik valami, mint ahogy azt kértem. Ő meleg, erős, hajlékony, ruganyos, törhetetlen akarat ; illet csak az Istenben való elmélyedés, a vele való egyesülés nevel ! Jézus jóakarattal hódol Istennek, s ime angyal jön ; tán egy azok közül, kik 33 év előtt karácsonykor énekeltek : béke a jóakarató embereknek ; ezt a jóakarató embert vigasztalja meg a békesség vigaszával.

Krisztus kinszenvedése.

322. Belelépünk a világ legszentebb s legfontosabb történésébe, az Úr szenvedésébe, alázatosan s bánatosan, mély

résztétellel kísérjük az Urat. Ó, öltözzünk érzelmeibe s hasonlunk hozzá !

a) Kezdetben vala az Ige, a végtelen életnek önmagában való, értelmi kialakítása . . . Azután lett a világ . . . , az emberi történelem . . . , ez emberi történelemben Krisztus. Ő itt járt s isteni életet élt s isteni tant tanított s isteni tényeket vitt végbe, de életének különösen *egy ténye volt rendeltetésének kulminációja*: gondolatával járt, szívében hordozta tervét; megalkotta s vérével azt írta alája : *opus Christi!* Ez az ő kínszenvedése. — Tanított, sok édes, erős szót mondott, de *egy szóba szorult össze lelke, energiája, tüze*; ez a szó a «*verbum crucis*». — Sok jelet, csodát művelt, de kivált *egy jelet állított föl* szemünk elé, ez a «*signum crucis*». Ezt becsülte, ezt szerette, ebbe fektette bele egész lelkét. Ó édes, erős. áldozatos lélek !

b) S mit hirdet? 1. Az Isten végtelen nagyságát, ki előtt, Krisztus megsemmisül . . . kínban, gyalázatban, halálban, Hogy az Isten nagy, azt hirdeti a természet, a mulandóság, Tirus és Babylon ; csendes, mindent megörlő hatalom. Fáraók-ból múmiák, városokból romhalmazok lesznek . . . s az Isten szent Fiából áldozat lesz. Oly nagy az Úr, hogy minden neki hajlik meg, maga az Isten Fia is mérhetetlen kínban. 2. Hirdeti az Isten tiszteletét és engesztelését ; a déli sötétségben, a feketén kárpitozott mennyboltú templomban, imádja, kéri, engeszteli Krisztus az Urat «*cum clamore valido et lacrymis*» ; hallani esdeklő szavát : «*Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem* ! » 3. Hirdeti a megváltás szükségességét. Testvéreim, nekünk megváltás kell ; nem emelkedhetünk ki bűnből, bajból, örök halálból, ha Isten ki nem emel. Javított, foltozott rajtunk ész és kultúra : de a győzelmes rosszat, bűneink szerencsétlen hatalmát meg nem törte ; de higgyünk a győzelmes jóban, Krisztus megváltásában. 4. Hirdeti az Isten szeretetét. Becsüli lelkünket, szeret halálig ; meg is halt értünk. A szenvedés Krisztus lelkének kitüzesedése. Szeretete itt az égre csapott ; szenvedélyessége itt tört ki. Ezzel a szeretettel lép elénk és mondja : Meghódítlak. S valóban meghódított ; vérével oltotta a kereszténységbe a hősiességet. Apostolokat, vértanúkat nevelt és megindította a legmélyebb részvétnek áramát. S engem meghódított-e? Ó Jézusom, tied vagyok ; ne kételkedjél. Nevelj bennem nagy, mély bensőséget és szeretetet önmagad s kereszted iránt. 5. Hirdeti hogy mily mély a pokol ; Krisztus szenvedésén mérd. Feneketlen lehet a mélység, mely elé tilalomfa gyanánt a kereszt van

tűzve. Megrendülve térdre omlok bűnös életemnek szent tilalomfája előtt.

Részvét és szájalom.

323. a) A szenvedő Jézus legmegindítóbb érzelve a mély részvét volt irántunk. «Menj és segíts rajtuk», ez volt miszsiója, és e misziótól hősies érzelmekkel telt el lelke. A szenvedélyes, áldozatos vágyak útjain járt vele; ment, könnyét, verejtékét el-elkapta a szél. Lelke kigyulladt a nagy könyörület órájában. Oly könyörületes volt, mint a nagy szamaritán, ki szirtes utakon jön segíteni a haldokló emberiségen; olyan volt, mint az a nagy segítő, kire mérhetlen időközön át várt az inaszakadt ember. «Ha akarsz, megmented őket», ez isteni meghagyás zsongott lelkében; különben elvesznek; más nem szeretheti őket úgy, hogy üdvözljenek; nélkülöd «kiég a szívük, elvész a lelkük.» Ettől gyulladt ki a «caritas patiens Christi»; kompasszív lett.

b) Jézus szenvedése nekünk is a szájalozó szeretet iskolája. «Szeretsz-e?» — kérdi az Úr — «ó, ha szeretsz, szájalj meg». S íme, a szerető lelkek a szájalozás élő szobrai lettek. Első a szűz, kinek lelkét átjárja a tör! Mellette Szent János, Szent Magdolna! Szent Pál érti, hogy azt «kell éreznünk, amit Krisztus érzett», kompasszív lélekké kell válnunk; hogy szereti, hogy engeszteli, hogy szájalja föl magát érte! Szent Péter, a könnyes arcú ember, Asszisi sz. Ferenc és a szájalom szent jegyesei telve vannak részvéttel a szenvedő Úr Jézus iránt. Boldog Camilla Varanóval én is legalább egy könnyet sirok naponként az Úrnak. — Ez az út az Isten-szeretethez legkönnyebb, legtermészetesebb útja; szájalni a szenvedőt, ez természetes szenvedélyünk. Jézus akarja, hogy megszánjuk; azért szenved, hogy az Isten-szeretet a legkönnyebb szeretet legyen; hogy ne legyen szív, mely elzárkózzék szeretete elől. Keresztleden tanítasz szeretni, mert készítesz szájalozni.

c) S ez tetszik Jézusnak. A szív keménységét fölpanaszolja: «És vártam, ki szájalozzék, és nem volt; és ki megvigasztaljon, és nem találtam» (Zsolt. 68, 21). Kéri a neki édes részvétet: «Emlékezzél meg inségemről, az örömről és epéről» (Jer. sir. 3, 19). Ó bár felelhetném: «Megemlékezve megemlékezem erről, és lelkem eleped bennem» (3, 20). Folignói Angelának mondja Krisztus: Áldjon meg Atyám azért, hogy szájaloztál fájdalomaimon. Szent Ferenc kérdezi, mit tiszteljen és szeressen mindenekelőtt, és háromszor hallja: «Passio Domini nostri Jesu Christi». — Végezzük el néha a keresztutat. Térdeljünk le mind a 14 állomásnál külön-külön;

elmélkedjünk ott ez állomások jeleneteiről, melyek e könyvben is föltalálhatók, és ébresszük föl magunkban a megfelelő érzelmeket. Sok búcsút nyerünk így, melyet a megholtakért is fölájnlhatunk.

Az áruló.

324. a) *«Keljetek föl, menjünk; íme közeledik az, ki engem eldrub»* (Máté 26, 46). Jézus félt, szomorkodott, vigaszt keresett tanítványainál, bemutatta magát gyöngeségében, de imádkozott is, és győzött. Természete borzadt; azt kiáltotta feléje: kíméld magad; de ő megkérdezte az Istent, és az megmutatta neki az utat, az odaadás és áldozat útját, melyre Jézus elszántan lépett. Életének legnagyobb kísértését megállotta; lehajtotta fejét Atyja kezeibe és az megnyugtatta és bízta őt. — Kettős húsvéti győzelme van Jézusnak; egyikben legyőzte a halált; másikban a testet és vért, s kiemelte élet, világ, halál fölé a győzelmes lelket. Nézz bele Jézus belső világába és annak fölényes, remeklő kialakulásába Getszemaniban. Nekem is ezt kell átélnem; kísértések, nehézségek, küzdelmek fölé kell lelkemet emelnem; legyőzők vele s általa mindent. Ó mily dicsőséges húsvét ez, a lelki győzelem húsvétja, melyet az ember átél!

b) *«Íme közeledik, ki engem eldrub»*. Rémületes közeledés; Jézus találkozik Judással; tisztá, nemes, saját véres verejtékében az alacsony világ fölé kiemelkedett lelke, mely nem engedett a rossznak, szemben áll az alávaló, undok ösztönöknek rabjával, a hálátlan, áruló tanítvánnyal. — Istenem, emberi utak, emberi fejlődések! Mivé fejlik szeretet, ismeret, kegyelem, akarat az egyikben; mivé a másikban! Biztos, hogy azért fejlett Judásban az isteninek karikatúrájává, mert maga sem vette komolyba Istent, Krisztust, az evangéliumot, az élet veszedelmeit és az Isten kegyelmeit. Nagy áldás az, ha komolyba vesszük a lelket és bevezetjük minden áron az Isten országát!

c) *«Míg ő szólott, íme Judás eljőve és vele nagy sereg... és azonnal Jézushoz járulván, mondá: Üdvözlégy rabbi és megcsókolá őt. Mondá neki Jézus: Barátom, mi végre jöttél?»* (Máté 26, 47). Jézus szép, isteni lelkére rávetődik a passzió egyik legsötétebb árnya; a megtestesült Istent megcsókolja a megtestesült sátni; meri; judásbérrel kezében judáscsókkal ajkán lép Krisztushoz. Ez a csók a legmegalázóbb s a legfájdalmasabb emberi illetés; ezt a tanítványtól szenvedte. A világ győzedelmeskedik; nézzétek, ilyenek a tanítványai! — Barátom, lehetséges-e, hogy ily végre jöttél, hogy ennyire

jutottál, te apostolom, barátom és legégetőbb szegyenfoltom? Imádlak mély részvétellel, Jézusom! Értlek, tudom, hogy melyek lelkednek legégetőbb sebei, melyek dicsőségednek sötét foltjai! Nem ellenségeidtől, hanem híveidtől, barátaidtól, papjaidtól valók azok! Az én erényem Jézus becsülete és vigasza; féltékeny leszek rá.

Jézust a tanács elő viszik.

325. a) *«Azok pedig rája veték kezüket és megfogák őt»* (Márk 14, 46). Ime, a mi megkötözött rabunk. Jézus érzi a gyalázatot: mint latorra, úgy jöttetek ki kardokkal s dorongokkal engem megfogni. Ti rabjai a sötétségnek s szolgálai az alávalóságnak, megkötözték azt, ki egyedül szabad köztetek. Jézus, a szeretet rabja, most bűneink miatt a gonoszságnak s gyűlöletnek foglya lett, akit meghurcolnak s a világból kiűldöznek. Ő szegény, szomorú, imádandó rabunk! Júdás eladott a szolga áráért, mert az Írás mondja, ki szolgáját megöli, 30 sziklust fizet; érted már megfizettek, tehát kiűldözhetnek. A rabszolgasors a te végzeted; törvény nem véd, s barbár szívtelenség tombol ellened! Mily szegény s elhagyatott lettél! — Jézus följánlja fogságát a mi rabságunkért. Nyomában Szent Paulin elhagyja Szent Félix sirját s dómját, s a patricius az özvegy fiáért a barbárnak szolgált; Szerápion a főváros könnyűvérű lakóinak élveit élvezte, azután eladta magát s megmentett két lelket; Szent Vince rabságában megtérítette a renegátot. Krisztust is megkötözik, hurcolják, bántalmazzák, hogy bűneink köteleit megoldja. Csókolom köteleidet s szétszakítom a bűn kötelékeit.

b) *«Akkor tanítványai elhagyván őt, mindnyájan elfutának. És a főpaphoz vivék Jézust és egybegyűlének mind a papok és trástudók és vének»* (Márk 14, 58). Ez is bevonulás; mily ellentét e közt s a pálmavasárnapi bevonulás közt! Mily sötét s vigasztalan, s mily nehéz ez az út! Az áprilisi éj most is leheli az olajfák s pálmák s a fakadó lombok illatát, de az emberi szívek rögebe fagytak. Jeruzsálem kegyetlen lett, mint a struccmadár a sivatagban. Jézus fölsége nem vált ki most tiszteletet, szomorú arcát méltán fátyolozza az éj; szeretete nem vált ki viszontszeretetet. Rémületes az ember fordulása kegyelemből bűnbe, életből halálba, meleg szeretetből érzéketlenségbe, ragaszkodásból gyáva elhagyásba! Jézusom, ha e szerencsétlen fordulatok el is járnak itt lelkünk fölött, kérlek, segíts, hogy hűségre, kitartásra szert tehessünk s legalább a kegyelem állapotában kitarthassunk. Te betegje vagy szeretetünk szeszélyének, ó adj hűséges szeretetet.

c) «A főpap tehát kérdezé Jézust az ő tanítványai és tudománya felől. Felelé neki Jézus: *Én nyilván szólottam e világnak; és mindenkor a zsinagógában tanítottam és a templomban, és rejtekekben semmit sem mondtam. Mit kérdezesz engem? Kérdezd azokat, kik hallották, mit beszéltem nekik*» (Ján. 18, 19). Jézus a tanács előtt áll megkötözve; szegény rab, fölséges lélek. Szabad a beszéde, mert tiszta az öntudata; élete mint a napvilág; fölemelt fővel s mégis alázattal áll itt. Ez a legfőbb méltóság, ez királyi kenet és legszebb koszorú. — Kérdezd meg az embereket, — mondja, — ki lett hitványabb, ki alávalóbb nyomaimban, ki lett rosszabb, ki bűnösebb tanaimtól? Inficiáltam-e vagy életet adtam? Kérdezd meg a világot; ne engem, a rabot. «Rejtekekben» nálam semmi sincs; az én életem világítélet; győzelmes világítélet, mely hitelesít engem s útjaimat. Ó Jézus, te legyőzted a világot. Mi a kötél, a katona, a tanács veled szemben?! Idegeimen végigfut valami szent borzongás a fölséges benyomásaitól.

d) «*Midőn pedig ezeket mondotta, egy az ott álló poroszlók közül arcucsapá Jézust, mondván: Így felelsz-e a főpapnak?*» (Ján. 18, 22). A szabadság ez erőteljes szava sértően hangzott a gazok ítélőtermében, a gyűlölködés s irigység kathedrai megrendültek tőle. A szabad, isteni ember önérzetes gondolata vihart támasztott a csúszó-mászó szolgálattelkek gyülekezetében, s a szolga arcucsapja az Urat. Jézus alázatának borzalmas megvilágítása, s Jézus szól, protestál, de nem sértően, és megbocsát. Álljunk apró és nagy sérelmeinkkel s nehezteléseinkkel a mi meggyalázott s értünk megalázódott Jézusunk elé. Sok a neheztelésünk s nagy a kényességünk. Legyünk elnézők és kíméletesek, hogy szabadok legyünk. Mint a kavics a Duna ágyában gördül, törődik, simul: úgy az emberek az élet folyamában.

Jézus a főpap előtt.

326. a) «*Sokan hamis tanúságot mondanak ellene és nem voltak egyezők a bizonyságok. És jölkelvén közepett a főpap, kérdezé Jézust, mondván: Semmit sem felelsz-e azokra, miket ezek ellened mondanak? Ő pedig hallgata*» (Márk 14, 56). Krisztus szenvedésének szelleme ki van fejezve szentséges arcán. E megrendítő képen néma az ajak; szelíd, bánatos a szem; szomorú s szenvedő az arc; hanem ez a szenvedés is felsőbb szépségtől van átjárva: az a türelem. Türelmének ékesszóló kifejezése az ő néma ajka. A lélek fönségét mi sem hirdeti annyira, mint ez a némaság, melybe a szenvedő merült. Ez az ember, kit úgy ismertek, hogy hatalmas tettben és

beszédben», most szótlánul tűri a rágalom s gyűlölködés kínját.

b) Vessünk egy tekintetet az ő szeléd, szomorú arcára. Sokszor igyekszünk el nem árulni érzéseinket ; de mily nehéz ez ép azokkal, melyeket igazságtalanság, sértés, erőszakoskodás támaszt szívében. Nézzünk Krisztus szentséges ábrázatára, arra az imádandó, komoly képre, melyen áttetszik a szenvedő, türelmes lélek. Nincs az a halvány tavaszi piradás, amilyen halvány volt ez álmatlan arc nagypéntek reggel — még halványabb, mikor az ostorcsapások alatt vért vesztett ; a kereszt láttára föléledt keveset, mintha az imádság mosolya lebbent volna el reszkető ajkairól ; a keresztúton a végkimerülés teszi lelkiebbé fáradt arc kifejezését ; végre a keresztfán teljesen elcsigázva a mély imádság csendjébe merül. Ó Istenem, nemde fölségesebb ez, mint a holtak föltámasztása? S mily diadalmas erő ez a szenvedő türelem. Tekintsünk e győzelmes szenvedésnek arcába ; úgy kell túrnunk, hogy lelkünk le ne törjék ; ez a türelem.

c) *«Ismét kérde őt a főpap és mondá neki: Te vagy-e Krisztus, az áldott Istennek Fia? Jézus pedig felelé neki: Én vagyok; és látni fogjátok az emberfiát ülni az Isten erejének jobbján és eljönni az ég felhőiben»* (Márk 14, 61). Az arculcsapott ember kimondta a zsidó nép legfőbb hatósága előtt, hogy ő az Istenfia ; óvta bírait, hogy ő az örök bíró. Kilépett lelkének egész erejével s hatalmával, hogy e helyzetnek, az ellentétnek ez örületének ura legyen: Nagytanács, népemnek s reményeimnek hivatalos képviselője, mérhetlenül messze esnek egymástól a ti gondolataitok s az Isten gondolatai ; rémületes a fejlődés e sötét útja, melyen Isten nevében járok, de mégis bizonyosságot teszek, oly igazat, amely vakmerőt, én, én a meggyalázott ember, vagyok az Istenfia ! — Borzasztó kinyilatkoztatás, hihetetlen vízió ; igazán nem emberi gondolatok és utak. De hogy ilyen vagyok, a szenvedő szeretetnek végleges diadala miatt vagyok ilyen ; isteni ez a kín és áldozat, mely az Isten fiát kötéltre fűzte, taposta és arcul ütötte. — Imádunk téged édes, isteni Megváltó, te megrendítő és vigasztaló kinyilatkoztatása a szeretetnek ; mi már értünk téged s könnybe-lábadt szemekkel nézünk föl rád. Hála, hála neked !

d) *«A főpap pedig megszaggatván ruháit, mondá: Minek kívánunk még tanúkat? Hallottátok a káromlást; mit ítéltek? Kik mindnyáján halálra méltónak ítéltek őt»* (Márk 14, 63). Jézus szíven mély, szentelt fájdalom nyilall át ; tudta ő azt, hogy mi lesz vége, de azt úgy hallani szemtől-szembe, hogy

méltó a halálra, az megrendítette az élet szeretőjét, a virágos lelkű Jézust. Lelke mély alázattal leborult az élet s halál Ura előtt s följárnlotta magát neki; íme jövök, jövök meghalni. Méltó vagyok a halálra, mert a világ bűnét hordozom; méltó vagyok, hogy összetörj, s összetört lelkem a leszakított élet illatát lehelje feléd s megengeszteljen téged! De én is leborulok előtted Jézusom, ki értem elfogadod e halálos ítéletet; az én ítéletem az, s te viseled helyettem. Te meghalsz értem, én élek érted! A halál hatalmával karoltál át engem! Köszönöm imádott Szeretője lelkemnek!

Péter Krisztus-tagadása.

327. *«Péter pedig távolról követé őt be egész a főpap tornácába, és a szolgálkával a tűzhöz ülven melegszik vala . . . jöve egy a főpap szolgálói közül, mondá: Te is a názareti Jézussal valál. Ő pedig tagadá . . . Azután ismét látván őt egy szolgáló, kezdé mondani: Ez is azok közül való. Ő pedig ismét tagadá. És kevés vártatva megint az ott állók mondták Péternek: Bizonyára azok közül vagy, mert te is galileai vagy. Ő pedig kezdé átkozódni és esküdni, hogy nem ismerem azt az embert, kit mondotok» (Márk 14, 54).*

a) Péter szereti az Urat, de pszichológiája rohamos, ösztönös s nincs kialakítva. Szeretete át van szöve sok szenvedélyes, öntudatlan elemmel. Ő tud kardot rántani, de tud félénk, sőt gyáva is lenni, s nincs e forgandóságnak öntudatában. Ő természet, s még nem egyed. Jó szív, de megbízhatlan. S e pislogó lángocskát beleviszi a szélvészbe; mi lesz vele? Elfújják, s füstölög! Jézus ismerte ez ösztönös, fejletlen egyéniségeket; panaszkodott: meddig viseljelek el? Mikor lesztek már típusok, megállapodott egyedek?! Hogyan kell önmagamra reflektálnom, az ösztönös, öntudatlan természet iránt bizalmatlankodnom; imádkoznom, vagyis az isten: kegyelmet e mélységbe belevezetnem; fegyelmeznem magam. vagyis kihámoznom az ösztönből az öntudatos, intéző akaratot!

b) Emberek közt áll, kik Jézust nem ismerik, nem szeretik; környezetben, hol szívének nemes érzelme visszhangol ki nem vált; hol hideg van, s a tűz nem melegíti a lelket. Egy idegszál sem reszket ott úgy, mint az övé; magára maradva elgyöngül s elveszti önmagát. Ily hideg környezetben csak mélyen izzó szívek állják meg helyüket, kiknek nem imponál az emberi hiedelem, a világi tekintet, kik fölötte állnak a mobnak, s a lélek mély gyökereiből élven hidegben, melegben, szélben s szárazságban megállják helyüket. Ő föl-

séges lelkület ; ő bensőség impregnálva az ideál vonásaival, mosolyával, könnyével, szerelmével ! Te szikla is, gyökér is, virág is vagy, vagyis minek is a sok szó : Te lélek vagy !

c) S minél tovább marad a benyomások alatt, annál inkább elgyengül, — eltávolodik önmagától s alkalmazkodik a keserves-idegen miljökhöz. Szenved alatta, de szolgálja. Legfőbb baja pedig, hogy szíve, öntudata szóhoz nem jött ; itt szolgálok, szolgálak, a terefere, az utca beszél és dominál. Ily körülmények közt csak mélyebbre süpped. A mocsárban szikla-alap nincs, ki kell abból jönni ; a rothadásban nincs balzsam ; az máshol van, azt másutt kell keresni. — Rendkívül fontos, hogy kiemelkedjünk az alkalomból, mely erkölcsi érzékünket zsibbasztja s energiánkat érvényesülni nem engedi. Meglehet, hogy imádkozunk, elmélkedünk ; de a mételyes vagy tikkadt s elernyedtt miljöben hiába várunk lendületet. Olyanok vagyunk, mint a virág rossz földben ; él, de halaványságával nem örvendeztet. Kerüljük hát a rossz alkalmat, legalább is úgy, mint egy maláriás vidéket.

Péter bánata.

328. a) *«És megfordulván az Úr, Péterre tekinté. És megemlékezék Péter az Úr ígéről, amint mondotta vala: hogy mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem. És kimenvén Péter, keservesen sírt»* (Luk. 22, 61). Az Úr megfordul, s tekintete, erős lelke, vádoló, de irgalmas szeretete Péter lelkébe mélyed. Néz reá, mint a nap a márciusi óra, az áprilisi bimbóra, s olvaszt s bont édesen. Egy tekintet, s mily élet ! Uram, tekints napsugaras, mennyei energiával telített lelkeddel ránk . . . tekints . . . , győzz. Változtass el ; sugározz erőt, kedvet, fényt, meleget e bénult életbe, ez erkölcsi depressziókba. Ne legyen vakondok-lét életünk, kik az Isten csillagait nézzük, s ne legyen denevér-életünk, kiket virágos, erőteljes lelki világba hívsz ; fényt, Uram, fényt, színt, szépséget, örömet. Ez a te életed s a te kegyelmed.

b) *«És megemlékezék Péter . . . »* Nem a statisztika, nem a mnemológia funkciója volt ez az emlékezés, hanem a megrendült, belső ember ébredése . . . Ah, mi vágatott végig lelken ; mily megszégyenítő, bűnbánó, rémülő, szenvedélyes érzések törtek ki lelke mélyéből ! Hogy zúgott benne a szózat : Te Péter vagy, e kőszálon . . . ! hah, kőszál-e vagy sár, lelkek vezére-e vagy inkább áruló, tagadó ? Ismét : Imádkoztam érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited . . . ! Ó Jézusom, hogy tettem csúffá imádat ! Te imádkoztál, de én nem imád-

koztam veled ! S ismét : Ha meg kell halnom veled, akkor sem tagadlak meg téged . . . Igen, ezt is mondtam, s sok más mondtam, s láttalak csodákat művelni, láttalak a Táboron dicsőséges színe-változásodban, s mégis azt mondtam, nem ismerem ezt az embert ! Nem lehet azt leírni, hogy hogyan szoktunk ilyenkor «megemlékezni» ; jobb itt sírni, sírni keservesen, s jobb félni s elmenni, hol magunkhoz térhetünk, erőre kaphatunk s bukásunkon is erényre s bátorságra okulhatunk.

c) «*És Jézust Kaifástól a törvényházba vezették . . .*» (Ján. 18, 28). Mialatt Jézus imádandó lelke Péter lelkébe hatolt s fölzavarta a tisztulásnak gyógyvizeit, a «keserves sírást», az alatt tovább sziszeg a kígyóhad ; számukra Jézus tekintete, elsőtétedésében is sugárzó lelke, ékesszóló hallgatása mitsem jelent ; a bűn erőszakossága érzéktelenné teszi a lelkeket. Ily közel Krisztushoz, s mégis oly messze tőle ! A lelkek távolát nem méterrel mérni, hanem rokonérzéssel ! Lélekhez lélekkel kell közeledni, jóindulattal, figyelemmel, rokonszenven, érzéssel.

Jézust areul verik.

329. «*És a férfiak, kik őt tartják vala, csúfolák, vevén őt. És befödözék őt és verék orcáját és kérdezők, mondván: Találd el, ki az, ki téged ütött? És sok egyebet káromolva mondanak ellene*» (Luk. 22, 63).

a) Megvetették s meggyalázták, utálatuknak és gyűlöletüknek szabad folyást engedtek a halálra ítélttel szemben. Minden köpés folt, tűzfolt volt Jézus lelkén ; minden gyűlölködő szó gyilok volt ; égetett és ölt. — Mit gondoltak a zsidók a Messiásról? Hogy király, hogy Úr — mit a hódolatról, mely neki járt, — hogy «Tharsis» s a szigetek királyai nyalják előtte a földet ; és ah, mit nyer ebből a meggyalázott Krisztus, ez a hamuban ülő, ez a megvetett, megrugdosott király? A világ Kaiás háza, s benne a Krisztus most is a meggyalázott Úr. Mind így teszünk vele, mikor vétkezünk ; szenvedélyeink mocskával, utálatosságával illetjük ; megvetésünk, ignorálásunk most is izzó, égető gyalázata a Messiásnak ! Istenem, hogyan félreismerjük az Urat, mennyire kiüresítjük bölcsességét ; mily fonákul mutatjuk be életünkben az evangélium szépségét. Ő «mysterium crucis», én nyomorék, szerencsétlen bűnös ! — Engesztelésül, kárpótlásul hangoztatom én is Szent Pál szavait : «Minden térd meghajoljon . . . Minden nyelv hirdesse Jézus dicsőségét». Ó Pál, mily gyönyörrel, mily lendülettel, mily diadalmas érzéssel írtad ezt ! Értlek, értlek ; Krisztus kínszenvedésének láttára ez a vágy szenved-

déllyé, ez a szózat viharra nő! Meg kell fordítanunk az eszeveszett világ irányát! Föl kell emelnünk a meggyalázott Krisztusnak dicsőségét.

b) És befödözték arcát és verték... Gúny és kegyetlenség környezte Jézust ez álmatlan zöldcsüörtörtöki éjjel. Profétának mondtak, nohát e piszkos kendőtől már nem látsz, vak vagy; arcul csapunk; találd ki, ki ütött meg... Aki vétkezik, az úgy tesz, mint aki nem törődik, hogy látja-e őt az Úr. A vétek a tiszteletlenség kultusza; ebben részesítette Jézust a kegyetlen hitetlenség éjszakája. — Mély tisztelettel viseltetik a hívő a jelenlévő Úr iránt; effronteriával a hitetlen, a szemtelen. Ennek szemén van ám sötét fátyol. — Mindenütt Isten jelenlétében járok, hiszen «látó» vagyok. Szántson végig rajtam az Isten közellétének érzete. Ez tisztít, ez kitölt; akkor merek magamba nézni, s érzem, hogy kiserken, kizöldül lelkem; nincs ehhez fogható föléledés, kitavaszkodás, nedv- és vérpezsdülés a természetben.

«Király vagy te?»

330. a) «*Jézus pedig a helytartó előtt álla...*» (Máté 27, 11). Itt találkozunk az Úr hivatalosan a római hatalommal, mely minden hithez tudott alkalmazkodni politikából, s végre egyet sem vett komolyan. E hatalom féltékenyen kérdezi: Te vagy-e a zsidók királya? Nem látszik meg ugyan rajtad szegény, elkínzott ember; de a hatalom hatalmát gondolzza, s nem fér meg mással. Jézus feleli: «Magadtól mondd-e ezt, vagy mások mondták neked énfelőlem?» Vagyis így néznek-e ki a királyok, kik szálkák a te szemedben? «Az én országom nem e világból való. Ha e világból volna országom, szolgálaim harcra kelnének, hogy kézbe ne adassam a zsidóknak. Most azonban országom nem innen való» (János 18, 36). Jézus leereszkedik és tanítja a pogányt. Mit tud ez arról a krisztusi országról? Magyarázza tehát neki: van ország, melyet nem lehet fegyverrel megvívni; ország, mely hatalmas és édes; páratlan királyság, fölséges értelemben; szép és örök. Az az én országom! Jézusom, mi már értünk téged, kiket ez országba bevezettél, s fölségét s szépségét és királyi, isteni hatalmát átélni engedted; ó igen, ez az igazi ország».

b) «*Mondá erre neki Pilátus: Tehát király vagy te?*» (Ján. 18, 37). S mégis van országod? S abban az országban uralkodol tehát? Szegény, megtépázott ember vagy, és mégis király? Igen az, még pedig milyen király! Erővel, lélekkel, szépséggel s örömmel fölkent király! S királyokká teszed testvéreidet. Mind király, és egyik sem löki le a másikat a

trónjáról, és országuk végtelen. Üdvözlégym Uram és királyom, ki királlyá neveltél engem is; a bűnnek szolgáló, öntudatlan tömegből kiemeltél, megcsókoltál, fölkentél...! Mindegyikkel ezt teszi, aki hódol neki, mert neki szolgálni annyi, mint uralkodni. Tisztulnom, tökéletesbűlnöm, istenülnöm kell... ez az ő és az én királyságom! Azért lett testvérem, hogy a királyi öntudatot fölkeltsen bennem és királyi életre tanítsa. «Was nützte es, du wärest ein König und wüsstest es nicht?» (Eckhardt.) S mit használna, ha csak a testvérem volna király, s én züllött alak?

c) *«En arra születtem s azért jöttem a világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Minden, aki az igazságtól vagy, hallgatja az én szót».* Fölséges és hálátlan misszió! Az «igazság» Isten-ismeret, Isten-szeretet s az erény szolgálata; ezzel szemben áll a világ, telve a «szemek kívánságával, a test kívánságával s az élet kevéségével»; e hármassal kívánság az ember terheltsege, és az «igazság» ki akar vetköztetni belőle. Bár volnék fény s igazságszomjas lélek! Remélem, hogy az leszek abban a mértékben, melyben hallgatom az Úr szavát, s feltékenyen járok el szavának megfogadásában, hogy «igazságból való» legyek. — Magam is e misszióban akarok járni; bár tudom, hogy ez úton a legszebb lélek a Getszemáni éjnek árnyaiba merült, és a királyi homlok, melyet Isten csókolt egyetlen szeretettel a Jordánban s a Táboron, töviskoszorús lett. Égek s élek az igazságért, hogy a skepszis átkát ne érezzem, mely Pilátust érte, ki miután megvetőleg mondotta: «Mi az igazság?», Krisztusnak szavát többé nem vehette: «És egy szavára sem felele neki, úgy hogy fölötte csodálkozték a helytartók» (Máté 27, 12). Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád; készséggel, térdenállva, feszült lélekkel hallja!

Heródes előtt.

331. a) *«Heródes pedig látván Jézust, igen megörüle, mert sok idő óta kívánta vala őt látni, mivel sokat hallott föléle és reménylette, hogy valami jelt lát majd tőle tételni. Kérdezé pedig őt sok beszéddel; de ő semmit sem felele neki»* (Luk. 23, 8, 9). Ismét két ember áll egymással szemben, Jézus és Heródes; ég és föld, napsugaras május és sötét éjjel köztük a különbség. Világfi; szép asszony és uralom az ideálja, és még csodát is szeretne látni. Az ilyen fölött végtelen magasan állnak és vonulnak el az Isten gondolatai! Jézus hallgat; gyöngyeit sertések elé nem dobja! Mily félelmetes hallgatás, mily rettenetes ignorálás...! Heródes házasságtörésben élt! Jézus

látja e léleknek mélységes nyomorát, és azt is, hogy jelenlétének kegyelme nem vágja el a kevély világi útjait. Hatástalanul vonul el mellette a szenvedő Jézus! Ó szív, ó Isten, ó hódolat és megvetés, ki érti meg utaitokat? Azért én féltékeny és elszánt szigorral kezelem lelkemet; Istennek számára nyitva akarom tartani; tiszta legyen szívem, hogy az Úr kegyesen pillantson rám s szóljon hozzám! Tisztelettel kell eltelnem s térdenállva kell kérnem, hogy a Fölséges szóba álljon velem! Ó ne fordulj el, Felség, ne némuljon el ajkad; szólj; hallgatlak; szenvedélyem hódolnom neked!

b) *«Ott állanak pedig a papifejedelmek és írástudók, szüntelen vádolván őt. Heródes pedig megvélé őt hadi népével együtt és csúfságból fehér ruhába öltöztetvén, visszaküldé Pilátushoz.»* Ez a hallgatás feszélyezi a világiit, komoly sejtelmekre ad okot, de végre is tehetetlen bosszúra ragadja; megveti s bolondnak itéli az Urat; így fölszabadul tiszteletet parancsoló fölsége alól. Az alávaló ember örül, ha az eszményektől szabadul, s ha a prófétákat bolondoknak mondhatja. Jót tesz neki, ha nincs semmi, ami nagy, szép és fölséges. Rémületes fölszabadulás, az állatnak, az ösztönnek fesztelensége. — De az Úr is erős; megveti a megvettetést, s szó és szitok és gúny nem fog rajta; királyi lelkét a szolgakörnyezet nem hajlítja meg. Imádkozik magában; engeszteli az Istent a királyi széken ülő paráznáért, s kegyelmet kér azoknak, kik félreismerve élnek s a világ ítéletét és az emberi tekinteteket hősiesen megvetik és mennek az erény önérzetében szolgáló királyok s királyi szolgák közt el. Uram, csak a te tetszésed az én örömöm s erőm; mily könnyen nélkülözők emberi kegyet, mikor telve van szívem az erény önérzetével. Ó, ez az igazi királyi öntudat. Láttam királyokat mezítláb és szolgákat királyi ménen; legyek inkább én, mint a lovam királyi!

«Ime, a ti királytok!»

332. a) *«És ettől fogva azon volt Pilátus, hogy elbocsássa őt. De a zsidók kiáltának, mondván: Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja, mert mindaz, ki magát királlyá teszi, ellene mond a császárnak»* (János 19, 12). Pilátus szomorú alakja a világit, a gyáva, szolgalelkű jellemet képviseli e tragédiában. Nem tudja az igazságot boldogítóan szeretni; nem tud nagylelkűen tisztelni; azért azután fél, alkuszik, elárul, elítél. Aki fél a világtól, az rabbá töpörödik; akinek a hatalom, a világ imponál az örök királlyal szemben, annak lelke elborul apró kis perspektívákban s a csúszás-mászás lesz «hadi-

útja». Ó Uram, hadd legyek királyi; hadd legyen királyi, nemes öntudatom; hadd gondoljam mindenekelőtt ezt, s kérdést először is ennél tegyek minden ügyemben. Akkor férfiú leszek a magam helyén, s becsület, jellem, tisztelet e révén lesz kincsem. Úr akarok lenni, senkinél sem hódolni kötelességet, jellemet, erényt, illetőleg csak neked, Király és Úr, ki királyokat nevelsz s úri lelkeket inspirálsz. Ez a színvonal, ez a kenet, ez a koszorú kell nekem. «Soli Deo».

b) «*Vala pedig a húsvét készület-napja, mintegy hat óra tájban monda a zsidóknak: Ime, a ti királytok!*» Ó igen, szomorú, gyöngé királysága van az Úr Jézusnak köztünk! Ingó, bizonytalan az uralma fölöttünk; nád a jogara; örömtelen a hatalma; töviskoszorú a koronája, mert gyöngé és hitvány a népe. Erősítsük meg uralmát, tegyük dicsőségessé hatalmát. Legyen Úr a szívünkben! — «Ime, a ti királytok», mily páratlan király! Más királyok, hogy a halálból meneküljenek, álruhába öltözködnek; Jézus megfordítva, sebbe, gyalázatba öltözködik, dicsőségének, fölségének álruháját ölti föl, hogy a halálba mehessen érettünk. Ó egyetlen, hősies királyom! Hogy kell téged szeretnem, érted égnem, hogy kell gyalázaton, szenvedésen át a te fölismerhetetlen királyi lelkedig hatolnom, hogy lefoglaljam szeretetedet, szépségedet; hogy szemedbe nézzek s mindent odaadjak, mindent neked.

c) «*Azok pedig kiállának: Vidd el, vidd el, feszítsd meg őt!* Mondá nekik Pilátus: *A ti királytokat feszítsem-e meg? Felelék a főpapok: Nincs királyunk, hanem csak császáruk.*» A szegény zsidó nép szakít Messiásával, a született királlyal s szerencsétlenségének útjaira tér. Ime, a bűn képe: az Isten királyi hatalma, mely fölemel s szentséges isteni szívéhez szorít s a lelki fölség trónjára emel, nem kell nekünk; hanem föld, sár, inger, mulandóság. Elindul az alacsony ember «zu essen, was er immer ass, die Schlangenkost, dich Erde». Forduljunk el a lélek e sötét örvényeitől, s utáljuk a bűnt, utáljuk zsarnokságát és igáját. Uram, adj erőt közös ellenéseink ellen! Erős kezet és fegyelmet, Isten-félelmet és szabadságot.

Pilátus.

333. a) «*Látván pedig Pilátus, hogy semmire sem megy, hanem inkább nő a zajongás, vízel vévén, megmosá kezeit a nép előtt, mondván: Én ártatlan vagyok ezen igaznak vérétől; ti lássátok*» (Máté 27, 24). Mit ér a szó, mit a mosakodás, mikor gyöngé s jellemtelen az akarat. Ez a «jó» akarat, mely Krisztust igaznak s ártatlannak mondja, nem állít a világba semmi

jót. A jóakarát erős akarat, mely megküzd a nehézségekkel, mely a szenvedélyek zajongásában sem tér el a legfelsőbb akarattól. — Pilátus megmossa kezét. Ha ez a víz mint könny csurgott volna is szemeiből, akkor sem segít rajta ily viselkedés mellett. — Érezzen a szív mély megindulással; valljon színt az ajak nagy nyíltsággal; de tegyen, tegyen az akarat. Érzés, szó és akarat fogjon kezét. — Kicsoda közülünk «ártatlan ez igaznak véréből»? Voltaképen senki; de mennyire akarok színt vallani ezentúl test, zajongás, csöcselék, szenvedély ellen! — Nem vízben, hanem Jézus vérében kell mosakodnom, ha ártatlan akarok lenni.

b) *«És felelvén az egész nép, mondá: Az ő vére mirajtunk és a mi fiainkor».* Rémületes, kegyetlen ítélet, melyet magára mond a zsidóság. Rémületes dolog, ha valakinek lelkéhez vér tapad, hát még ha az Isten fia vére! Mindnyájunkhoz tapad ugyan, de nem egyformán, tapadhat mint átok, de tapadhat mint erő; kiáltó vér lehet Istenhez kegyelemért; oltalmazó vér lehet a harag öldöklő angyala ellen; átok csak akkor lesz, ha a rosszban megrögzünk, s így megyünk át a másvilágba. A pokol szava és átka; az ő vére rajtunk, kit mi gyűlölünk; a mennyország szava és áldása; az ő vére rajtunk, kit imádunk s szeretünk. Legyen áldás rajtam, erő bennem, legyen tűz és termékenység lelkemben, a te véred, Jézusom!

c) *«Akkor elbocsádá nekik Barabbást, Jézust pedig, miután megoszlóztatta, kezeikbe adá, hogy feszíttessék».* Ez tehát a sok «jóakaratnak» vége: Barabbást fölszabadítani, Jézust keresztre feszíteni! Nem undorodom e tehetetlen jóakarattól? De mily jóakarata ez az Istennek s Jézusnak: ennyi áldozat árán fölszabadítani a bűnöst. Barabbásban magamra ismerék, aki megszabadulok a kárhozattól Jézus halála által. Jézus így akarta; Pilátus ítéletében, e rosszakaratban, az Isten végtelen jóakarátát látta s azt alázattal fogadta. Szenvedésben, félreismerésben, bajban az Isten akarata az, hogy érenyesen álljam meg helyemet. Mások rosszakarata, igazságtalansága, a természet sora ne homályosítsa el e nagy föladatomat!

A megbürcölt Jézus türelme.

334. Az Úr Jézuson nemcsak a gyöngeség látszik meg, hanem szent, nyugodt erő ömlik el rajta: *a türelem*. Ez ül néma ajkán, szelíd, szenvedő arcán s kivált lelkének mélyében. Hagyjuk magunkra hatni e passziflóra szépségét!

a) Az Úr türelmének ékesszóló kifejezése az *ő néma ajka*. Ez a csend hangos, ez a némaság kiált; Pilátus bámulja. Ez

a «vir potens sermone» önmagát nem védi; pedig sürgetné Atyja dicsősége, önmagának igazolása, botrányok megakasztása. De minek szólna ajka, mikor kiált egyénisége, ártatlansága? Minek a vad orkán ellen kiáltani szóval s a buta erőszak ellen küzdeni hanggal? Hagyta maga fölött eltombolni az árt s meghajolt alatta földig, mint a mezei virág a szélben. Erőszakkal szemben a lélek győzelme a türelem, vagyis a fölségnek önmagába vonulása.

b) Türelem ül szelid, *szomorú arcán*. Királyi alázat s szent komolyság a foglalatja; a szenvedés nem torzítja el; lélek néz ki szemeiből, s nem ösztön és indulat. — De hát bűn-e az indulat? Nem bűn; bűn csak akkor, ha az indulat elfojtja a lelket s végiggázol rajta. A türelem az a hősi reakció, mely vad indulatok s ösztönök s a szenvedés keserű áramai közt is kezében tartja a kormányt; nem tudja lecsendesíteni a vihart, de a viharban is megtartja az irányt s halad célja felé. Azért ez az arc gyönyörű, bár szenved. Olyan, mint a pécsi templom szentélyeinek angyalai, fölséges, szomorú szépségükben!

c) Lépünk szent szívébe s tudakoljuk *érzéseit*. Tenger jár ott, keserű és viharos, de a hányatott tengerre a türelem olajrétegét önti ki lelke, s bár az el nem simítja a dagályt, de ki nem feccsen tőle a hullám. A szív nem szakad le. Éjben áll Krisztus lelke; most is van hatalma a sötétség fölött, de nem használja, mert tudja, hogy Isten végzéséből ez a gonoszok órája. Öntudata mécses; azzal áll a sötétségben s várja a napfelkeltét. Lelkem mécsesével világítok én is a rosszindulat éjjelére; ha nem is tudom nappallá deríteni, de türelmemben lelkem világosságát árasztom kifelé, s ezáltal érzem s éreztetem mással is, hogy napsugaras a lelkem s rokonom a világosság, a fény, a meleg. — Az éjben elég a mécs; a bajban elég a «lucerna lucens», a világoskodó lélek. Tehát a türelem a lélek mécsese a szenvedés éjében!

Jézust megostorozzák.

335. Van az Úr Jézus szenvedésének két preludiuma, melyek nélkül a fölfeszített Krisztus szálnalmas alakja színtelen; van az Úr megtörésének két rémületes, véres lépcsője; ezen kell hozzá ereszkednünk.

a) Az első az ő *vérkeresztisége*; lelkek véres jegyesévé keresztelték megostoroztatásában. Ez a szolgák büntetése. A rabszolgát verni szokás, mert «állat-forma». «Pílátus fogván Jézust, megostoroztatá». A régi törvény 40 botnál többet lilt: «A véték mértéke szerint legyen az ütések száma is, de úgy,

hogy a 40 számot meg ne haladják, nehogy atyádfia rútul megszaggatva menjen el szemeid elől» (Deut. 25, 2). Az Úr Jézus tényleg rútul megszaggatott; csak így volt szabad a kereszt függni. Ő szent kereszt bárdolatlan fája, míg ez a rabszolga rádszegeztetett, mily kegyetlenül kellett felöltözködni, sebbe, vérbe! Tetőtől talpig nincs benne épség e reszkető, lázas, vonagló testben! Rettenetes kép; aki ránéz, földre borul «et infremet spiritu», a borzalom s a fájdalom viharja vonul át lelkén!

b) Testén tombolt a bűn, átjárja a kín, hogy az a természet, melyet mi is viselünk, a fájdalom tüztől tisztuljon, s megszagattatásának érdemei által tiszta nemzedék álljon elő. Jézusnak nehéz a szíve az érzékies világra! Ez az oszlophoz kötött s «rútul megszaggatott» rabszolga testvéreit akarja kiszabadítani az érzékiség lealacsonyító szolgaságából; kínjainak hideg borzalmával meg akarja őket óvni a pusztai szél forró lehelletétől, mely a velőbe beleég, «a spiritu fornicationis», a paráznaság szellemétől. Minden izma reszket, minden tagja vérzik, hogy kivegye belőlünk a tisztátlanság ingereit, s a rémület borzalmával lehűtse a tiltott vágyak tüztét. Nézem, nézem, lelkem kővé mered, mikor sejteni kezdem, hogy íme mennyire gyűlöli az Úr a testiség bűnét.

c) Felszökik és szétfecsen vére; íme az Isten gyönyörűségének új kertje a földön; Jézus szent vére permetezi. Valamint a régi «paradisust» nem eső, nem harmat öntözte, hanem a földből feltörő, párás, meleg lehellet: úgy az erény, a tisztaság és szűzesség kertjét ez a szökőkút, Jézus vérenek meleg, párás lehellete termékenyíti. Ő gyerünk közelebb, hadd hulljon a lelkünkre! Közvetlen mellette áll a Szent Szűz, ott állnak a tiszta lelkek, a küszködő lelkek, s akire ráhull egy csepp édes, drága vér, kivirágzik. Ő lépünk hozzá, most megnyitja szívét, minden pórúsát, számlálhatatlan sok sebből árasztja ránk kegyelmét! Mint a mirrha-fa, melynek kergét száz helyen megvágják s csepeg belőle a rothadást meggátló mirrha; olyan a mi édes Urunk. Kábító illat száll szerte-széjjel e vérpiros, kivirágzott geránium-bokorból; aki magába szívja, élni fog. Ő vonzz magadhoz! Krisztus vére, ittasíts meg engem!

Jézust tövissel koronázzák.

336. Krisztus megaláztatásának mélységébe a második lépcső az ő töviskoszorúztatása. *«És levelköztetvén őt, bíborszín palástot adának rája és tövisből koronát vonván, fejére tevék és nádat jobb kezébe. És térdet hajtván előtte, csűfollák őt, mondván:*

Üdvözlégy zsidók királya! És rápökdösven, vevék a nádal és fejét verék vele» (Máté 27, 28).

a) Szegény rabszolga, ki királyságról álmodozott. — Spartacus is arról álmodozott; szabadságot akart kivívni 100.000 testvérének; elfeledte, hogy rabszolga s megsínylette; Dózsa György is szolgálta létére szabadságról álmodozott s tüzes trónon tüzes abronccsal koronázták meg. — Szegény szolgák, kik királyok akartok lenni! Ime itt is egy, aki mondta, hogy király; elhozták hát koronáját, palástját s kormánypalcáját... s hódoltak neki! Ó legázolt, megtaposott király, ki kerubok fölött ülsz s napsugárba öltözködöl, imádlak téged borzalmas színe-változásodban s mondom: Mégis király vagy te, szívem királya, — király, ki megaláztat magadat, hogy engem fölemelj, — király, ki nem kiméltél vért és áldozatot, hogy fölszabadítsd testvéredet, — hogy levedd fejéről a gyalázat koszorúját s adhasd neki az «élet koronáját»! Jézusom, sokba került megalázott, tövissel koszorúzott fejednek az én szabadságom, az, hogy mondhattad nekem: «Fiam, emeld föl fejedet, ne szégyenkezzél».

b) Ez a töviskoszorú jelenti a bűn átkát, melynek a tövis a virága! Töviskoszorút nyujt Krisztusnak a hitetlen, ki leveszi az Úr fejéről a fénysugárt, s nem ismeri őt el Urának, Istenének; töviskoszorút a kevély, ki mondja: nem szolgálok neki; töviskoszorút az élv sóvár világfi, ki az Isten igéje magvát tövissekké fojtja; töviskoszorút a tisztátalan életű, ki rózsával koszorúzza magát s Megváltójának a tövist mutatja; töviskoszorút a könnyelmű, ki életének javát a világnak, száradó csontjait pedig Krisztusnak szenteli. Jézusom, nehéz neked ez a koszorú; örülök, ha tövis helyett igénytelen, de hűséges életem mezei virágaiból kötök neked koszorút! Úgy-e ez szebb, mint Salamon koronája — magad mondtad —; fogadd tehát szívesen!

c) Jézus e töviskoszorúval fején s náddal a kezében, mélységesen megalázta magát «az idők halhatatlan királya» előtt, mert érzi, hogy rajta a világ bűne, következésképp ő méltán szenved a gyalázatot. Akin bűn van, az viseljen el minden megvetetést. Sokat tettem én is, amit a világ nem tud; ha tudná, méltán megvethetne; sok lappang bennem, mi nem válik becsületemre. Egyesülök az én meggyalázott Jézussal; hálát adok neki, hogy megaláztatását értem viseli, s közösségbe lépek vele; kivált, ha méltatlan megaláztatás ér! Ó mily közösség! Hány töviskoszorús lélek egyesül az Úrral, kik legjobbak voltak, s a világ mégis megvetette

őket, kik nagy gondolataikkal, nemes törekvéseikkel alvajáráó nagyok voltak, s hogy bántak velük Kaifások, Heródesek, Pilátusok! Veletek megyek, töviskoszorús lelkek, Jézusom nyomában! S ha néha nehéz a fejem, lehajtom azt az Úr Jézus kezeibe. A nádat kiveszem, s fejem hajtom oda. Jézus, tied ez a tej, ez a szív, ez az akarat . . .

«Ecce homo!»

337. «*Kiméne pedig Jézus, töviskorondát viselvén és bíborruhát. És monda nekik Pilátus: Ime az ember!*» (Ján. 19, 5).

a) Pilátus a nép elé vezeti a megostorozott és töviskoszorúzott Úr Jézust, és mindenki láthatja az Isten leg-szeretőbb és legtüzesebb kinyilatkoztatását. Van itt is csipkebokor s tövis, van tűz, tüzes vér, van lángoló szeretet, van szent föld, Krisztus vérével behintve, s a kinyilatkoztatás szava hangzik: Ecce homo! Ime mennyire alázza meg magát, ember lett, sőt szenvedő, elkínzott ember lett! Nézzünk arcába. Verjen gyökeret lábunk; nem moccanhatunk, hisz az ő vérét taposnók; nézzünk föl hozzá az imádás, a borzalom, a viszonszeretet viharos érzelmeivel. Ez az arc beleég lelkünkbe; ez a szenvedés és szeretet áthasítja szívünket. Ah Uram, édes Uram, hogy épen így jöttél, így tekintettel reám a szeretetnek ez önfeladásával, te édes, fölséges, imádandó ember! Hogy tárod ki szánakozó szivednek világát, te édes szamaritán! Ah Uram, nagy a te érdemed; a te arcod az Isten kegyelmének és mértékének és erejének szimbóluma! Semmi sem állhat ellen neki! Mindenki nyerhet már bármily nagy kegyelmet. Ami tövis volt, abból virág lehet, ami rongy volt, királyi palást lehet; ami seb volt, tiszta szépség lehet Krisztus keze által.

b) «Ecce homo» — mondja Pilátus. Ime a szegény, elkínzott ember. Ne bántsátok, könyörüljete rajta! Jó ember, szeretett, jót tett, segített; szeressétek viszont, vagy legalább sajnáljátok meg. — «Ecce homo» — mondja menyeyi Atyánk, — akit küldtem nektek, hogy segítsen rajtatok a nagy Bethездában; van segítőtok; nem kíméli magát! Látjátok ebből, mennyire szeretlek titeket; reá háritottam bűneiteket; nem kíméltem én sem őt. — «Ecce homo» — mondja a Szentlélek — az én remekem; de ő azután önmagán kivéste, hogy mily aljas és nyomorult hatalom a bűn. A bűnös lélek is belül szomorúság és kín, seb és láz; külre meg koszorú; a világi örömek külre királyi palást, melyet moly emész és alatta a lázas, sebzett élet senyved. Ó Szentlélek, «digitus paternae dexteræ», te Alkotónak remeklő keze, e

borzasztó szimbolumban, az «ecce homo»-ban tártad elém, hogy mivé fokozta le magát az ember! Bánom, utálok a bűnt. Ezért mutattad be nekem Őt. Én pedig szintén ezért kérek, Uram, Istenem, hogy tekints Krisztusod arcába s légy irgalmas nekem.

c) «Ecce homo»... íme a tökéletes ember! A szenvedés keretében szemlélem itt a páratlan lelki nagyságot és szépséget. Milyen kép, melyet keresztút s kínszenvedés nem bírt elhomályosítani, sőt új ragyogó fénnel borított el. Ahogy nézzük, úgy imádjuk s kópiázzuk e képet, s mily szerencse, hogy kópiázhatjuk. Minden művészet megtermékenyül e víziótól, minden lélek fölmelegszik ez ihlettől, s teremt s alakít nyomában. Csak ő az eredeti remekmű; nem koncipiálták az evangélisták és galileai halászok, nem idealizálták Fra Angelico és Michelangelo. A legfölségesebb ethikai szépségnek s nagyságnak ez ideális képét Isten teremtetta meg. Bemutatta Fiában az embert, ki «telve van» kegyelemmel s igazsággal, telve természetfölötti valósággal s történelmi igazsággal.

Fekete lelkek.

338. a) A félrevezetett, föllázított nép sekélyes, fölületes, sötét lelkét két alkalommal érezte a maga egész kegyetlenségében az isteni Megváltóval. Két plebiscitben mutatta meg, hogy tud hálátlan és kegyetlen lenni. Először: «Az ünnepnapon pedig szokott vala nekik Pilátus elbocsátani egyet a foglyok közül, akit kértenek Vala pedig egy Barabbás nevezetű, ki a lázítókkal fogatott meg és ki a lázadásban gyilkosságot cselekedett» (Márk 15, 6). Ez állt Jézussal szemben, s a nép választott. Az utca piszkos árja elsöpörte Krisztust, a gyöngyöt, és kiemelte a szemetet. Megtagadta saját érzelmeit, a pálmavasárnap diadalát, a jótétemények emléket, s választotta magának Barabbást, ezt a rideglelkű, szenvedélyes rablóbanda-vezért; aki nem tudott szeretni, embert gyógyítani, vakoknak édes napsugárt, szenvedőknek irt és békét nyújtani; aki nem hordott mennyországot magában, s másokat még kevésbé vezetett be abba. Ő emberiség, ő lelkem, ő örültje a szembeállításoknak, örültje a választásoknak! Hányszor állítsz szembe Istent s valami hajlamot és ingert, lelket és testet, mennyországot és sáros világot, kiralyi öntudatot s gyáva meghódolást, fölséges, lelki világodat s nyomorult emberi tekintetet, és választasz... többet nem mondok, mert a logikának, az észnek itt nincs többé szava: gyilkolod önmagadat! Ő kinek szavazta meg a szabadságot

a zsidó nép? Ki érdemelt szerinte életet? Kivel akart megosztani levegőt, kenyeret, napsugárt? Kinek akart örömet szerezni? Kitől várt áldást magára, gyermekeire? Mélyen imádlak, megalázott Úr Jézus; látom, hogy az a töviskoszorú, mely homlokod körül fonódik, tulajdonkép szívedet sebzí, s értlek! De mit mondjak, mikor magam is oly gonosz és őrlt és oly fekete voltam, hogy elfelejtettelek világtól, testtől, ingerektől!

b) A második plebiscit az «Ecce homo»-jelenet. Jézus töviskoszorús, vérző alakja jelenik meg az erkélyen, s a levegőt áthatítja a visongó, rivalgó kiáltás: «Feszítsd meg, feszítsd meg őt». Nem tekintem itt már tovább a csöcseléket, de a gyűlölet ez exploziójának kegyetlen rombolását nézem Krisztusomnak, a Szent Szűznek, a híveknek lelkében. Mint a dinamit, mely szakít izmot, testszövetet, ideget, szervet és ronggyá tépi az embert: úgy a gyűlölet e kitörése szét szakította Krisztus lelkét és édes övéinek szívét. Mily rémületes kiáltás! Mily rettenetes átok Krisztus fejére! Elnémulok és Jézusom lábaihoz kuporodom! Ó halálra ítélt isteni Megváltóm, ez a te viszonzásod. Így fizetnek néked! Ezt a keserűséget ajánlod föl az Úrnak, te nagy földönfutó, te édes száműzött! Tehát elmégysz, mert üldöznek, mert megölnék? Ez a te utad, ez úton keressz számomra életet, kegyelmet és vigaszt, s megutáltatod velem a gyűlöletet, az Istenbántást, a kegyetlenséget.

Jézus kereste és szerette a keresztet.

339. *«És minekutána megcsújolák őt, levevék róla a bibort és jelöltözteték saját ruháiba és kivivék őt, hogy megfeszítsék»* (Márk 15, 20).

Jézus saját ruhájában megy a kálváriára, hogy mindenki ráismerjen; teljesen kiüríti a gyalázat poharát. E ruháiban, melyeket édesanyja szőtt és varrt, karolja át a keresztet. Mily megrendítő az az első szempillantás, melyet Jézus keresztjére vet, mikor meglátja, amit úgy keresett, úgy szeretett, s most Isten kezéből vesz.

a) Jézus kereste a keresztet; e gondolattal járt, ez volt szívébe vésve, úgy hogy felejteni nem tudta. A szentírás bele enged pillantani Jézus lelkébe, melynek a kereszt uralkodó gondolata. Mikor Péter Isten fiának vallja az Urat, hozzáteszi az Írás: «Attól fogva kezdé Jézus jelenteni tanítványainak, hogy neki Jeruzsálembe kell menni és sokat szenvedni a vénektől és megöletni» (Máté 16, 21). S ismét: «Magához vevé a tizenkét tanítványt külön és monda: Ime fölmegyünk

Jeruzsálembe, és az Emberfia elárultatik . . . » (Máté 20, 17). S a Táboron színeváltozásakor szintén erről beszél. Ime az Úr szerelmes lelke és az ő gondolata! Mária kenetében is a kereszt fuvalma csapja meg lelkét! Ó Istenem, szerelmem, megfeszítésed volt gondod, kereszted volt címered és zászlód . . . s ezt mind értem! Ha te nem felejtet, hogy felejtsem én? Ó édes, csapongó lélek, hogy becsüllek!

b) Meglátta Jézus a keresztet, megcsókolta és szívéhez szorította e szent fát, mert mint Isten akaratát s kegyelmét az ő kezéből vette. Ha az embereket nézi, csúf, kaján, gyáva, alávaló alakokat lát; ha a kezeket nézi, porkolábok és hóhérok kezeit látja; hallja a tanítvány árulását, a hamis tanúk vádaskodását, a gúnyt, a szitkot; kegyetlen éjt virraszt át; a nagypéntek reggelét pirosra festi ostoroztatásában; eltikkadva a keresztre fekszik, epét s ecetet izlel; de mindezt azzal a lélekkel teszi, hogy a keresztet neki Isten küldi, Isten, Isten; nem Judás, nem Pilátus, nem a zsidók; azok eszközök; ő az Isten tervét látja és nagy gondolatait imádja. Ezt kell látnunk, csak így sikerül élnünk és szenvednünk.

c) Szerette a keresztet, átkarolta, vitte; vérével öntözte; sebeivel, öt rózsával borította; hősiecs lelkének illatával elárasztotta; szemeiben a kereszt az élet fája, a mennyország kulcsa; trón és királyi pálca; kard és ekevas. — E keresztről tanított; evangéliumát, nyolc boldogságát itt foglalta egybe; kegyelmeinek forrását itt fakasztotta; keservei által itt szerzett örök örömet. Keresztje Jeruzsálemtől el volt fordítva, felénk nézett, voltaképp pedig az igazi örök várost szemlélte, itt az anyaszentegyházat, ott a mennyországot. Ezt a két várost szerette! Ó Jézusom, szeretlek téged és keresztedet s országodat; szentmiséimben, fájdalmas olvasómban, keresztúti ájtatosságomban, bőjtőmben e szeretetet élestem!

Jézus keresztútja.

340. a) Kivezették Jézust, *«ki a kereszttel hordozván magának, kiméne azon helyre, mely agykoponya helyének nevezeték»* (Ján. 19, 17). Mezítláb, töviskoszorúval fején, vállán a kereszttel teszi meg Jézus ez utat, melyet keresztútnak hívunk. Ezt az utat behintette könnyeivel, vérével; ez úton járt az üdv, a hit, a szájalom, a szeretet. Ez úton csúszott térden a kereszténység; véres nefejejs nőtt ki Jézus minden könny- és vércseppjéből. 1900 év óta jár ez úton az áhítat; izzó légáram csapja meg arcát; itt állomást tart, nem tud előre menni, gyökeret ver lába; tízennégyyszer megáll s elgon-

dolja : mit tett, mit szenvedett értem az Úr! 1. Keserű, szomorú út ez. Kivonul Jézus Jeruzsálemből, ki a nép szívéből; átok és iszony környezi. Hol vannak, kiket meggyógyított, kiknek édes napsugárt és örömet adott? Hol vannak, kik énekelték: áldott, ki az Úr nevében jön? 2. Nehéz út. Nehéz a szíve... fáj; temetése. Nehéz a kereszt. Ime, az Isten báránya, ki viszi és elviszi a világ bűneit. 3. Rossz út; vérzik lába, dülöng keresztje; tövises fejét verdesi; mélyen meghajolva megy a kemény kövezeten, kemény emberek közt, kik nem félnek összetörni a Megváltót, s két latrot állítanak melléje. — Mély részvéttel, megszegyenülve megyek mögötte: értem megy a halálba! Elviselem-e ezt?

b) Jézus szemeiben mégis ez az út «királyi út»; igaz, hogy az áldozatnak, de egyszersmind a fölszabadításnak útja. Látja lélekben a romlás útjait, látja a predestináció sötét titkait, és elindul nagylelkűen megváltani az embert. Az odaadás, a készség, a végleges megfeszülés indulataival jár ez az elgyötört ember. Isten várát be kell vennie, az emberi elfogultság s ösztönösség falait le kell törnie; a kereszt zászlaját a világ fokára kell tűznie, azért megy, tántorog, leesik s újra fölkel s újra indul lelkünk Ura s királya. Ó gyalázatba, kínba, gyöngeségbe merült Jézusom, mibe került neked szabadságom! Hogy vívtál, hogy küzdél, mert szerettél! Küzdeni és áldozni, ha kell vérezni akarok érted... kitarok melletted «usque ad sanguinem».

c) *«Kimenvén pedig, találának egy Simon nevű cirenei embert; ezt kényszeríték, hogy vigye az ő keresztjét»* (Máté 27, 32). Az Úr útja tipikus út, a keresztviselés útja. Keresztet visel mindenki, de kevesen járnak a királyi keresztúton, melyet Jézus érzelmei avatnak ilyenné. A latrok is a keresztúton járnak, a bős tömeg is azt tapossa, de nem mennek rajta a megilletődés és a penitencia szellemében; keresztet hordanak a világ pogány útjain. — Cirenei Simon is csak kényszerülve viszi a keresztet, de azután beletörődik, s részvétell, szeretettel a szenvedő Jézus iránt megy rajta. Ez a mi típusunk. Természet szerint iszonyodunk a kereszttől; de az események rákényszerítenek. Ó vigyük Jézus keresztjét, vagyis vigyük keresztünket Jézus érzelmeivel; vigyük bűneinkért, vigyük másokért, vigyük Krisztust utánozva; akkor vad, bős, profán tömeg közt is, hitetlenek és elkeseredettek közt is járva keresztünkkel, Krisztus királyi keresztútján járunk.

A penitencia királya.

341. Teljes bíbordíszben, koronával fején, jogarral kezében, kísérettel lép föl s vonul el a kereszttúton a *penitencia királya*. Aki ezt megérti, sírni kezd, — aki elindul nyomában, nem győzi tisztára mosni lelkét.

a) Jézus alázatba s szenvedésbe öltözve eleget tesz bűneinkért; mélyebben fölfogva bűneimért. Mert akit a penitencia kegyelme megérint, annak szemei előtt a passzió izgalmas jeleneteinek alakjai szétfoszlanak, a zaj elcsitul, Jeruzsálem környéke pusztá lesz, a két lator kereszttje eltűnik, s a lélek magára marad Jézusával. Keresztje előtt térdelek, vérének csepegését hallom, összes kínja lelkemre borul; megnyitja ajkait s kérdi: Ember, mit tettél? S öntudatom feleli s az egész világnak kiáltja: Vétkeztem! Bűneimet senkivel meg nem oszthatom, értük mások könnyeit föl nem ajánlom; hisz úgy állok itt, mintha az egész világban én magam volnék, mintha nem volna anyám, atyám, barátom! Ezek tényleg most számba nem kerülnek; mert nekem, nekem magamnak kell penitenciát tartanom!

b) De a penitencia érzése tüzeesebb s mélyebb; azt az öntudat, hogy vétkeztem, nem jellemzi eléggé. Jézus, miután kérdőre vont, magára veszi bűneimet; megremülve kérdzem: Mit akarsz Uram? Hová mégysz? «Kereszthalálba», feleli. Én voltam a bűnös, de a penitenciát az Úr Jézus tartotta meg helyettem s meghalt *értem*. Érttem halt meg. Ne mondd, hogy sokakért halt meg. Minden virág a földön azt mondhatja: A nap értem van az égen. Belőle, általa élek. Úgy az Úr Jézus értem szenved; értem gyullad ki a lelke vérvörösen. S azt mondják a szentek: Érttem, érttem halt meg; ezt mondja a Szent Szűz a maga módja szerint; ezt mondom én is: Érttem, értem szenved; úgy szeret, hogy érttem halt meg. Ah, Istenem, van-e melegebb, feneketlenebb mélység, mint ez az igazság: Érttem halt meg az Úr!

c) Erőszakos, szenvedélyes bánattá válik szeretetem, ha hozzágondolom, hogy hol volnék nélküle. Bűnben születtem, s ha jogról van szó, nincs a kegyelemre nagyobb jogom, mint a kannibál négeknek! Örvényből, pokolból emel ki minket Jézus Megváltó szeretete. Ha az Úr nem könyörül rajtunk, «lettünk volna mint Szodoma, és hasonlóknak volnánk Gomorrához» (Iz. 1, 9). Azért karolják át a kereszttet bűnösök és szentek. Nem, nem szentek; itt nincsenek szentek; a keresztt alatt a ragyogó szentek is mind-mind elkárhozandó lelkek. Az ő kegyelméből lettek szentek, lettek bűnbánó,

lettek szerető lelkek ! A kereszt alatt megszállja őket is méltatlanságuk érzete, nem találják helyüket. Zsákba öltöznek Jolánta, Margit, Kinga, Erzsébet ; penitenciát tartanak és sírnak ! Mindnyájan lelkek vagyunk, kikhez lehajolt a keresztrefeszítettnek kegyelme s fölemelt minket.

A penitencia útján.

342. Mily alázattal, mennyi önmegtöréssel jár az Úr Jézus a kereszttúton, a penitencia útján ! Ily testi-lelki önmegtagadással kell nekünk is bűneinkért eleget tennünk.

a) Kell ; a bűnös léleknek nincs más ruhája, mellyel meztelenségét takarja, mint a penitencia. A penitencia lelki, belső érzület, de okvetlenül van külső megnyilatkozása, s az a szenvedés a bűnért. Krisztus megmutatta, s a krisztusi lelkek mind így értették. — Két eszközt ismerünk az elégtételre : itt a földön Jézus vérét, a túlvilágban a tüzet. Vér, mely sajtó sebekből csepeg, mely ostorcsapások alatt hull, mely szűrő tövisek alól gyöngyözik . . . és tűz, az a lángpallos, az a lángnyíl, lángnyelv, mely behat a lélekbe is, s megveszi rajta a bűn elégtételét. — Ne csodáljuk, hogy véres szenvedés a mi elégtételünk ; kell ez, hogy a mélyen rejtőző rosszat kiemelje. «Csalárd a szív mindenek felett» ; elrejtí indokait, félremagyarázza tetteit ; hízeleg és álnok ; kíméletlen kezekre van szükség ; kínra s fáradságra, hogy kijózanítsuk. Ki kell bontakoznunk a látszat csalódásaiból ! Tekintsünk Jézus komoly, szenvedő arcára.

b) De mi többet akarunk, midőn Jézussal szenvedni kívánunk. Minket nemcsak bűnös szívünk szentelt igényei kényszerítenek a penitencia útjaira, hanem Jézus iránt való szeretetünk is. Nem, nem maradhatunk el tőle. Az ő nyomai-ban akarunk járni ; élhetünk-e akkor elegettevő penitencia nélkül ? Nem égne-e belénk Krisztus fájdalmas arca, s elviselhetnők-e a szűrő hasonlatlanságot ? Nem, Uram, én is kegyelemkérésben járok ; azért öltözködöm beléd. Lelkemet tündöklő kegyelembe, testemet önmegtagadásba öltöztetem ; legyen rólam is igaz : «Ruháját borban mossák meg, s öltözetét a szőlő verében».

c) Kivált a szentáldozásban érezzük, hogy bűnnel szaturált világban élvén, másoknak is segélyére kell lennünk, nekik erőszakosan is utat törnünk ! Ime, zárva az ég ; kevés az «Isten embere», s az ő «igéje ritka s drága» ; vakság lepi a szemeket, s hervadnak a szívek. Jézus szent kereszttjének, szenvedő szeretetének, áldozatának titokzatos energiájával

lendített a lelki halálón ; értsük meg s kövessük példáját. Ő értünk, mi meg másokért is. Másokért bűnhődve gyors előhaladást teszünk az erényben !

A keresztpáthosza.

343. Miért van ennyi kín, ennyi szenvedély, energia, erő, ennyi hősiesség belefektetve a kereszthez ?

a) Akarja, hogy lázától vérünk meggyulladjon, hogy szenvedélyes szeretetétől szenvedélyünk föléledjen ; páthoszt, érzést fektetett bele, és vérben akarta magának lelkemet eljegyezni ; tehát szenvedélyt, szeretetet akart viszont tőlünk, lelkes, érzelmes ragaszkodást, életet s önfeledett odaadást. Hogy ezt elérje, bemutatja lelkét az utolsó este és éjjel a búcsúzás érzékenységében s az elhagyatottság s a halál szomorúságában. Krisztus nekünk élt ; szerette, ha szerették ; Betánia az ő legkedvesebb háza. Vasárnap bevonult s megsiratta a várost ; az utolsó vacsorán mindegyikhez külön tapadt a szíve és külön kellett elszakítania azt ; az Olajfák kertjében jó, vigasztaló lelkeket keresett. Járuljunk hozzá ; az Oltáriszentségben az utolsó vacsora emléke és hangulata van megörökítve ; szánjuk meg, szeressük szimpatikus szeretettel.

b) Azután beleállt a kegyetlen napszámba, a kegyetlen éjbe csütörtöktől péntekre, melyet annyi hű lélek könnye öntöz. Harmatos éj, álmatlan éj ez ; a kicsüfolt prófétának éje ; utolsó éj. Mily különbség az első, a karácsonyén s e közt ; az édesanya szeretete, csókja, imádása s a hóhérok káromlása közt ; az angyali ének és a durva szitok közt ! Szent éj mégis, melyre hasad az örök tavasznak, a vérharmatos áprilisnak nagypéntekje, amikor április, vagyis megnyílás lett, szent testének erei s az ég kapui és a lelkek elátkozott földje megnyíltak ; amikor a via dolorosán megkezdődött a szánakozó szeretetnek beláthatatlan fölvonulása, az átszegezett lelkek sora, akik sírni és siratni tudtak. Az első a Szent Szűz, az átszegezett első lélek . . . utána a többi.

c) Mi átszenvedjük az Őr szenvedését ; megszáll a részvét ihlete. Fölszítjuk szánakozó szeretetünket *imádandó egyénisége* iránt. Ez isteni ember szeretett és így szeretett. Lélek, mely úgy szárnyalt, úgy emelkedett, majd megint leereszkedett. Ó, hogy felejtethnélek el lelkem atyja, barátja, őrangyala, megváltója ! — Szívet kell fektetnem vallásosságomba ; szív által van hit, meggyőződés, eszményiség, erő. — Szívhiány miatt nincs érzékünk Jézus gondolatai, érzelmei, parancsai iránt, s míg az nincs, addig ezek árnyak. Tehát nem

kétkedni, nem félni, hanem szeretni részvétellel, viszonzással, áldozattal, barátsággal. Szívem megesik rajtad, isteni Megváltóm; ezt akarod!

«Jeruzsálem leánya!».

344. «Követé pedig őt nagy népsereg sok asszonnyal, kik siránkoznak és kesergének rajta. Jézus pedig hozzájuk fordulván, mondá: Jeruzsálem leányai, ne sirjatok énrajtam, hanem sirjatok magatokon s fiaitokon» (Luk. 23, 27). Jézus tanítványainak körében kitűnnek az asszonyok; gondozták a Mestert, megosztották vele vagyonukat. Betánia a Mester pihenője Mária és Márta szeretetében. Magdolna a lelki föltámadás kegyelmével a Mesterhez láncolva a föltámadás hajnalán is az első kegyelt. Johanna, Chuza felesége, az előkelő társadalmat képviseli. Többen közülök kísérik a Mestert, függnek ajkán s lelkén. Jeruzsálem leányai siratják keresztútján, és fölfeszítettésekor is az asszonyok egyetlen hívei, kik e borzalmat távolról nézik. Mily vigasztaló mindez a mesterre; de ő, ki végtelenül szereti a viszonzszeretőket, önmagukra, lelkükre, üdvükre irányítja figyelmüket, mintha Mondaná: Úgy sirassatok, azzal a szeretettel, melytől magatok szebbek, nemesebbek, kitűnőbbek lesztek.

b) «Mert íme, eljönnek a napok, mikor majd mondják: Boldogok a magtalanok és a méhek, melyek nem szültek és az emlők, melyek nem szoptattak» (23, 29). Rémséges gondolat az: szülni Judást; hóhért, ki az Urat keresztrefeszíttette; gyermeket, ki elkárhozott! Életet adni, mely örök kínná válik! Sok édesanyának keresztúti keserősége gyermekeinek hitelensége s erkölcstelensége. Sírnak el e keservüket a keresztút jelenetében! Krisztus is sírt Judás fölött. — Azután pedig szeressék az Urat tovább, s szeressék forróbban; ismerjék föl hivatásukat, mely abban állt s áll most is, hogy ahová apostolok nem férkőztek, oda az evangéliumot ők plántálják, és ahová semmiféle prezbitér nem vihette el az Oltáriszentséget, oda az asszony tisztelete s szeretete vitte el. A római palatiumba asszonyok vitték be az evangéliumot s a misztériumot; ők lettek hősei és végtelen jótéteményeinek közlöi. E nyomokon járjanak.

Jézus háromféle bánatot sugalmaz nekem.

345. «Ha a zöldelő fán ezt mivelik, a szárazzal mi fog történni?» (Luk. 23, 31).

Krisztus a zöldelő fa; a száraz mi vagyunk. Ime, mit művelt az Isten igazságossága rajta! Rajtam sok a bűn;

hervadok, száradok. Krisztus nyomaiban akarok járni és a bánat és elégtétel érzelmeiben élni. Három bánatot sugalmaz nekem Jézus:

a) Az első a hatalomnak és szükségességnek, a hajthatlan isteni akaratnak motívumaiból való. Szolgálnom kell a végtelen Úrnak; a «pondus aeternitatis», az örökkévalóság gondolata, összezúzza lelkemet. Dicsőségét szolgálom, akár szeretem, akár gyűlölöm; piramisainak kockáit hengeritem akár szeretetből, akár gyűlöletből; de ha gyűlölök, szerencsétlen is leszek. Ó Uram, íme a te szolgád; megtörődik lelkem a te hatalmad s az én bűnösségem malomkövei közt; ez az «attritio», a zúzódás! A te szolgád éneke a «kyrie eleison», és te nem léssz süket és kegyetlen vele szemben.

b) A második bánatot inspirálja az isteni szeretet, jóság és bensőség. Ő nemcsak Űr, hanem Atya is; jót ad, elvisel, eltűr! Ennek bennem megfelel a készség, a szeretet, a bánat. A szolga azon veszi észre magát, hogy ő az Isten édes fia, s ugyanez az édes fiú azon veszi észre magát, hogy tékozló gyermek; a juhocska azt látja, hogy eltévedt, de azután megint a jó pásztor vállain találja magát. — Az Isten arca elváltozik, a kemény hatalom vonásait a kegyes méltóság, a pátriárkális szeretet, az atyai jóság kifejezése váltja föl. Itt én a «családos ember» fia vagyok, aki megvigasztal, aki nyakamba borul és fölken a vigasz olajával. Megszállja lelkemet az apostol érzete: Ne fajuljatok el az Isten fiainak nagylelkű gondolataitól... Úgy bánkódom már, mint édes gyermeked.

c) A harmadik bánatot inspirálja a «hamuban élő király», ki mindent ott hagyott; koronáját töviskoszorúval váltotta föl; vágyott utánam és eljött keresni! Kopog ajtómon... kiált utánam! Az atya szeretete itt a jegyes szenvedélyes szeretetév válik. Szenvedélye az «excessus», szeretet a halálig; meg akar halni értem. Arca kigyullad, majd megint halálhalavánnyá lesz, melle piheg, szívét emlékem sebzí. Ó mily emlék! Vértó seb! El nem felejt; «Íme, kezeimbe irtalak föl». — S íme, mily «métélyes» lesz szeretete! A léleknek is van infekciója. Keresztje alatt tanult sírni Péter, töviskoszorújától nem nyugszik Pál, míg vérharmatos borostyánnal nem koszorúzza meg önféjét az osztiái úton; Magdolna nyomában a Golgota sziklái bűnnek s raknak fészket ez isteni jegyes galambjai! S ki ad nekem is könnyet, hogy sírjak éjjel-nappal, hogy Jézusomat s magamat sirassam!

Jézus fölér a Kálváriára.

346. a) Jézus pihegve, lélekszakadva, háromszor térdre rogyva s arcra borulva, a húsvéti ünnepre Jeruzsálembe csődült zsidóságnak szemei előtt vonul föl a Kálváriára. Ez az ő stílusa. Csendben, éjjel jött, senki sem vett róla tudomást Betlehemben, és az angyalok maroknyi szegény népet küldenek jászolához; most pedig gyalázatát a zsidóság vallási és nemzeti ünnepével azonosítja. Akkor éjfélkor jött és barlangba rejtőzött, most délben jön s a hegy tetején mutatkozik be! Ó Jézus, hogy tudtál te megsemmisülni! Hogy nem kértél s nem igényeltél a világtól semmit! Hogy taposod egymagad emberi gondolatoktól eltérőleg a te útaidat! Ez nem gyöngeség, hanem erő; nem szolgaság, hanem fölény. — Az alázat s megalázódás csak akkor érték, ha erőből való s ha erő eszközli; az alázat nem passzivitás, nem élettelenység!

b) *«És adának neki epével vegyített bort inni. És midőn megízlette azt, nem akará inni»* (Máté 17, 34). A bor erősítő ital legyen és ne mámorosító, vagy életzsibbasztó. Epét ne keverjünk bele! Jézus nem akar inni belőle, mert szenvedését nem akarja eltoimpult érzékkel viselni. Egész szenvedést ajánl föl értem! Nemes, nagylelkű Jézusom! Legyen lelkületek színbor; hitem világias fölfogások, imám akaratos szórakozás, szándékom hiúság nélkül. Uram, Jézusom, én is epét kevertem borodba; bünt, gyarlóságot szolgálatodba, de kivált mértékletlenségemben epével itattalak. Drága, szinarany lelkek azok, kik Jézusnak színbort nyújtanak; azt vissza nem utasítja.

c) Levetköztetik Jézust, ki mélyen megszegyenülve, véres meztelenségében jelenik meg a világ előtt. Ez a meztelenség, mely telítve van lélekkel, fájdalommal s erővel, senkiben sem tesz kárt; e nélkül azonban rendesen ösztönös hatalom az, mely megzavar és pusztít. Később elosztják ruháit, sorsot vetnek köntösére; hiszen neki azokra már nem lesz szüksége. Mily kegyetlen fosztogatása a szegény szenvedőnek! Jézus ezt látja, hallja; édesanyja nézi... Ó li szegény számkivetettjei az emberi szívtelenségnek! — Jézusom, ne bántsa szemeidet lelki meztelenségem; nem akarok kivetközni sem erényből, sem kegyelemből, de még a kegyelemből sem. Nem prédálom el gyöngyeimet, nem vetek sorsot királyi palástomra. Sőt felöltözködöm beléd; ezt akarja apostolod; «Öltétek föl Krisztust», erényét, szellemét. Meztelenséged kínjaira kerlek, öltöztess föl lelkemet erőbe s szépségbe.

... Ott megleszték őt.

347. *«És midőn ama helyre jutottak, mely Aggokoponyáénak hívaték, ott megleszték őt» (Luk. 23, 33).*

a) Jézus lefekszik a keresztre, nyugágyára s kintpadjára. Lefekszik a nagy beteg. Ha máshol van ilyen, ahol szeretni tudnak, ott lábujjhegyen járnak; megkenik az ajtót, hogy ne csikorogjon; többször megvetik az ágyat; megigazítják a paplant, hogy ne nyomja a fájós részt; lesik a beteg lélekzetét, pihegését, rángatózásait. Az Úr Jézus is nagybeteg lett; fázós, elgyengült, lázas volt teste-lelke..., ő ha tudtuk volna, s szamaritánusai lehettünk volna akkor! Pedig ő várta; elmondta paraboláját a nagybetegről... S íme mily ágy jutott neki; kötés, tépés, vatta helyett szegek, kalapácsok; karbol helyett ecet; balzsam helyett epe. Ó jöjjetek mentők! Hozzatok hordágyat; kimélettel emeljétek rá s vigyétek. Mít érdemelt Krisztus tőlünk, s mit nyert?

b) Természetes rémülettel s borzalommal feködt Jézus a keresztre. Midőn végig nyújtózott, el akarta takarni a földet, s magát Isten s ember, ég s föld közé vetni; midőn kiterjesztette kezeit, föl akarta fogni az Isten villámain; midőn tövises párnájára lehajtotta fejét s az égre nézett könnyes, vérrel befutott szemeivel s pihegő melléből ellebbent az irgalom halk suttogása: akkor áradt ki lelke mint a kiöntött olaj, az imádás, az engesztelés, a könyörgés és esdeklés imája. S betelt a föld ez ima illatával. Ez az olaj balzsam az Isten szívére s a bűnösök lelkére... e könnyek a mi sebeink karbolos vizei..., ez az epével kevert bor a szamaritán bora lesz a latrok kezébe esett vándorléleknek sebeiben! Ó Uram, mibe kerültem neked, s hogy gondoztál engem! Most, mikor öntudatára ébredek végtelen szeretetednek, csak a hősies viszonzás útja nyílik meg számomra! Viszonzás a halálig!

a) Leszegezték, három szeggel két dorongra; leszegezték eleven húsban, s kiszakadt szívéből a legmélyebb s a legmegszégyentőbb fájdalom fohásza; kezeiből s lábaiból kiserkent a vér. Szegény Krisztus! Láttam valahol pajtakapun leszegezve egy vércsét; szegény merész szárnyaló, — mondtam magamban; — de ah, itt le van szegezve az a királyi sas, ki a legmagasabb égből szállt le hozzánk, hogy vállaira vegyen s fölemeljen, s itt a koponyák dombján, a nagy szemétdombon, leszegezték s föltűzték a világ csúfjára! Leszegezték kezeit..., le lábait..., négy forrást nyitottak a lelkek új paradicsomának számára; szívárgott le a vér a keresztfá héján, bejárta repedéseit, öntözve mohát s leért a földre: az

első üdvöztető csepp vér! Ah, hogy rendült meg tőle a föld, hogy cikázott végig rajta az élet villáma, de egyszersmind egy nagy, öntudatlan fájdalom, az a fájdalom, hogy az Isten verére volt szükség bűneink lemosására!

d) Azután fölemelték az átok fáján dühüknek áldozatát, azt a ronggyá tépett szent testet, a kinszenvedő Jézust, az átok és káromlás céltábláját. «Átkozott, ki a fán függ...», visszhangzott a tömegben. Permetező négy sebet kitárt Krisztus az érzéketlen világra; véres sugarakat lövelt belőlük, hogy stigmatizálja a szíveket. Végigtekintett bágyadt szemeivel a gyűlölség és elvakultság viharzó tengerén; könnybe lábbadt szeme, elhomályosult körötte a világ, megfűrésztve látta könnyeiben...! S íme, a káromlásba megtérő lelkek vallomásai vegyülnek; a szenvedély tombolását itt-ott fölváltja a könnyörület s szánalom érzete... mellett verve lopózik haza a tömeg, s marad a keresztfá alatt a Szent Szűz s egy-két jó lélek. Ezek kezdik az új imát: Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit... Imádunk téged Krisztus és áldunk, mert szent kereszted által megváltottad a világot. Főleg pedig belőlük fakad az, amit Krisztus elsősorban keres: a résztvevő, mély szeretet!

A keresztfá alatt.

348. Ott állok magamban... az Isten végtelen szeretetének igézetében; lelkemet elfogja a könnyörület s az imádás mély érzése, szemembe könny gyűl; lehajtanám fejemet, de a kereszttel vonz, késztet, hogy nézzek rá; mert «rám néznek és sírnak...», igéri.

a) Mit adtunk neked, Uram, neked, kit szeretnünk s imádnunk kellett volna. Eljöttél s barlangba szorultál; körülnéztél s Egyiptomba futottál; álruhában járó, faragó ács voltál. Egyszer indultunk eléd pálmaágakkal, s te sirtál; egyszer biztad magad ránk, s Barabbást választottuk; egyszer akartunk koszorút kötni neked, s tövisből kötöttük; egy arcképedet vettük, s az «Ecce homo» arca maradt ránk; egyszer tűnt föl, hogy anyád is van, s íme, fájdalmas anya lett belőle; egyszer kértél inni, s ecetet nyújtottunk. Ó, ki hitte volna, hogy ez legyen köztünk sorsod, hogy ilyen legyen utad. S most függsz itt, mint megfagyott imádság, mint megkövült, kiáltó szó. Kitárt karokkal s nyílt ajkkal kiáltasz irgalomért. Sok hegyen imádkoztál; de az ezen hegyen végzett imád az örök «interpellatio» kiáltása. A végtelen nagy Isten bús haragjának éjjelében megfagyott ajkadon a fohász. Nagy, szent az Úr, ki önfiaának sem kegyelmezett...! Mily

rémseges fölségben hirdeti ezt a kereszt! Emberek, féljétek az Istent s szeressétek Krisztust. Ezt kiáltja ő felétek, kiáltja a végkimerülésig. Ő, ha valamikor, hát ma halljátok meg szavát; esd, hogy kíméljétek s becsüljétek meg lelketeket.

b) Mélységesen meghat e meztelen alakon az az egyetlen «disz», a töviskoszorú. Kiindult mint jegyes, mint hős, neki tehát koszorú kellett; ő küzdött a koszorúért, s ezt kapta. Dicsőség s szeretet helyett az átok koszorújával koszorúzták... Mily átok: ez a bűn, a pokol, a gyűlölet átka. S ő ezt mind magára hárította, csak hogy minket ne sujtson. — Winkelried magába döfött néhány ellenséges dárdát; Krisztus pedig koszorúba kötötte az egész világra szóló átkot, hogy fejére vegye. Töviskoszorú, pusztaságban égő csipkebokrunk, végtelenül édes és erős szeretet tüze lángol benned, serceg, fölcsap... itt is hallok a szózatot: szent a föld, ahol állsz; vedd le lábad saruit! De mennyire szent! S ez a mi Mózesünk nem ellenzi népe megváltásának misszióját, hanem meghajtja töviskoszorús fejét az Isten szent akarata, az áldozat szent törvénye alatt. Csipkebokrunk vagy keresztrefeszített Úr Jézus, halványpirosak, édesek rózsáid, a te szent sebeid, de a keresztfád ugyancsak tövises! Tövis is kell, szépség is kell, hogy a lélek kivirágozzék.

c) Jézus vérének áldása s ereje mély szent titok, «mysterium fidei». Megtörte szívét s kiöntötte utolsó csepp véré, s «eltelt a ház a kenet illatával», eltelt vele az ég, a föld s kivált az egyház. Oltárán áll e szent vér Grál-kelyhe! Csak egy cseppet, Uram, csak egy cseppet! Ez a tüzes vér, ez a véres tűz kiéget mérget, kint, bűnt, halált! Minden cseppje örök tavaszt fakaszt lelkünkben; ez az édes vér szomjat olt! Homlokunkon mint királyi kenet ragyog, mely elől kitár a bosszú s az öldöklés angyala. Ajon ez a vér isteni édesség és örök mosoly. Szívben hősök vére. Mi volnék nélküled, édes, isteni vér? Mi volna nemzetségem, ha nem te pezsegnél bennem, s mily átok sötétednék rajtam, ha nem a te véred volna rajtam s testvéreimen? Mikor győzni megyek, e vérben mosom meg lelkemet; mikor áldozom, ezt veszem, s arcomon piroslik tüze.

Igy szeretett az Isten.

349. a) Az élet küzdelmeibe bele kell világítania az öntudatnak, hogy szeret az Isten; kell ez, mert meleg, nagy szívre van szükségünk, s a nagy szívnek temperamentuma az Istenszeretet öntudata. Ez ad türelmet, örömet és erőt; ez támaszt hitet és lelkesülést; ez indít áldozatra. — Isten egyre

hirdeti, hogy szeret. A próféták kemény emberek, de e kemény arcok közt is az isteni szeretet mint jegyes mutatkozik be s az «Énekek énekét» énekli. Az örök bölcsesség utánunk kiált s kér : «Add nekem fiam szivedet» (Példab. 23, 26). S a régi «Sapientia» azután köztünk megjelent, belenézett szemünkbe mint gyermek, s nálunk lakott s a szomszédság közelségét élvezte, azután föllépett s beszélt, s szavai mint a szerető lélek dalai, s parabolázott s preludált az irgalmas szamaritánusban, a tékozló fiú atyjában, a jó pásztorban ; sejtették, hogy nagy szeretet lakik benne, s kitört belőlük ez a tudat, mikor Lázár sirjánál sírni látták : s mondták «Ime, mennyire szeretted őt» ! Nekem ez mind ének és öröm !

b) Azután az «excessusra», a szeretet kihágására készült. Arról beszélt elragadtatásában a Táboron is. Koszorút font, «diadémát», s mirrhás csokrot kötött magának ; odatűzte magát is a fához, mint a szőlőtövet a karóhoz, s őt gerezdől csepegett aztán vére ; megtört a szíve s illatárban áradt szét lelke. — Ez lett a szeretet revelációja ; így szeret az Isten. Aki fölne, annak szívéből kienged a fagy, s mindenki azt hajtogatja : dilexit, dilexit. Magdolna, Péter, János, Pál apostol, Assisi sz. Ferenc, Sziénai Katalin szeráfokká válnak, s szárnyaikkal a keresztet keretezik. — Ránk is árad ez ismeret, ez érzelem, ez elragadtatás. . . dilexit, dilexit.

c) S ez «excessusban» tönkrement. Mint ahogy sötétben tűzzel adnak jelt ; úgy itt is, a világ éjtszakájában, a kétely homályában a kereszt tűzoszlopát állította föl az Úr. Szeretett-e, kérdelem én is ; igen, úgy hogy fölemésztette magát : «szeretett, s odaadta magát értem». Égett és elégett ; de belém is égett A kereszt alatt a legmélyebb érzés az, hogy Krisztus értem halt meg ; ne bánkódjам ott a fölött, hogy a világ ilyen, olyan ; ott az én gyötrődésem nem más, mint az én saját lelkem s az a megsemmisítő öntudat, hogy Krisztus meghalt értem Elfelejték mást, csak az én lelkem sebeire gondolok, hiúságomra kevélységemre, kényeimre ; ezeket siratom, mert szeretek.

«Atyám, bocsáss meg nekik».

350. « Jézus pedig mondá: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek » (Luk. 23, 34).

a) A közbenjáró Jézusnak imája ! Végignéz az üvöltő, hálátlan népen, s végtelen nyomorultnak látja a tömeget ; a kurta tekintetű, elborult lelkű tömeg ott zavarog, mint egy kígyófészek, mint férgek a porban, a sárban, s fölöttük ez a szárnyaló szeraf, aki az Isten irgalmát kéri s a fölismerés

napsugarait hinti a sötétségbe : «Atyám . . .» ! Vakmerő szó ! Első szava Krisztusnak a keresztfán ; ennyi keserűségtől s kegyetlenségtől körülözönölve, édes, erős lelke megtalálja az alkalmas szót, «Atyám». Fiad vagyok, különb vagyok, szívedből s nem a föld sarából veszem érzéseimet ; lelked, s nem a vér, mely bosszút kér s önmagát keseríti, szól belőlem : «Bocsáss meg nekik . . . ! Rászorulnak ; hitványak lévén kimondhatatlanul. Bocsáss meg nekik . . . ! Add, hogy lelkem nagysága nevelje ki őket törpeségükből, s isteni érzéseimtől fölocsúdjanak állati ösztönösségükből !

b) «*Nem tudják, mit cselekszenek*». A keresztt alatt ez előttünk világos ; nem tudják, hogy mit tesznek, mily éjben állnak és Istentől mily távol járnak. Nem tudják, bár rászolgáltak ; elfordultak a naptól és sokszoros éjfélt vontak le magukra hidegségük, közönyük, elfogultságuk, gyűlöletük révén. Uram, bocsáss meg nekik s áraszd rájuk tiszta, nemes, jószágos érzéseket ; azoktól kivilágosodik értelmük is. Enyhítsd meg őket, hogy igazságod megközelíthesse őket. A gyűlölet, a harc, az uszított lelkület nem talál rá az Isten útjaira, mert sekélyes, rohamos, piszkos és egyoldalú irányzat. Ellen-ségeskedést ápol magában és nem érti meg a Fölségest. Mikor vétkezem s ingerért, ösztönért, kurta tekintetért megtagadom az Urat, én is örületesnek bizonyulok. Vétkezni a fölséges Isten ellen átok és örület. — Ezt akarom szem előtt hordozni ; ekkor tudom majd, hogy mit cselekszem !

c) Megmondotta nekünk Jézus többször, hogy ki nekünk az Isten. Megdicsőítve Pétertől, tanítványai körében, monddta : Nem a test és vér jelentette ki azt neked, hogy én az Isten fia vagyok, hanem az «én Atyám». — Imádkozni tanított és monddta : Ti pedig így imádkozzatok : Mi Atyánk. Megdicsőülve Lázár föltámadásában, a hatalom ihletében monddá: Hálát adok neked, Atyám ! Búcsúzva, az örök dicsőség perspektívájában hirdette : elmegyek Atyámhoz. De ugyancsak az olajfák kertjében földre borulva és a kereszten kétszer hirdeti, hogy az Isten az ő Atyja, itt is, most is atyja. Az egyik nekünk szól : Atyám, bocsáss meg nekik . . . A másik önmagának szól : Atyám, kezeidbe ajánlom lelke-met. — Ha szenvedek, ha üldöznek, akkor is ez az én imám s örömöm : Atyám, Atyám !

A két lator

351. a) *«Egyik pedig a latrok közül, kik ott függnek vala, káromlá őt, mondván: Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg tenmagadat és minket is»* (Luk. 23, 39). Nem értjük, hogy minek szenvedünk; ha szeret az Isten, minek kínoz? *«Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat és minket is...»* Ime, a kereszten függő emberiség káromlása. De a szenvedés a mostani világrendben elkerülhetetlen, véges, vergődő, fejlődőfélben levő természetünk, erkölcsi harcaink, gyarlóságunk s bűneink miatt. Krisztus is, a lator is szenved; de a lator káromkodik, és Krisztus imádkozik; a latornak sötét a lelke, s Krisztus mennyországot hord magában. Ez a különbség, és ez a problémának megoldása. Erkölcsi fölényünk által emelkedünk ki a szenvedés mechanikájából. Fölemelkedve a hit, remény s a türelem magaslatára, napfényt és értelmet sugározunk a szenvedés észbontó mélységeibe.

b) *«Felelvén pedig a másik, fedd őt, mondván: Te sem jéled az Istent, holott ugyanazon büntetés alatt vagy. S mi ugyan igazságosan, mert cselekedeteinkhez méltó díjt veszünk, de ez semmi gonosz nem cselekedett»* (40, 41). A világ legtöbb szenvedése a bűnből való; mert részint saját bűneink, részint mások gonoszságainak átka alatt nyögünk. Istent megbántva, kegyelmeit megvetve, a lelkiismeret szavát ignorálva élünk; csoda-e, hogy szenvedésekbe bonyolódunk. Aki nem látja, *«hogy cselekedeteihez méltó díjt vesz»*, abban többnyire hiányzik a mélységnek érzete! Szegény világ, telve a szemek, a test kívánságaival s az élet kevélységével, nem ismeri föl, hogy miért szenved. — Minden szenvedésemet bűneimért ajánlom föl.

c) *«És monda Jézusnak: Uram, emlékezzél meg rólam, midőn országodba jutsz»* (40, 42). A szentírás egyik legmegragadóbb és legfölségesebb helye. Akasztófán függve fölismeri az elgyötört Krisztusban a királyt, még pedig azt a királyt, ki a halál portáján lép be országába. Ő imádandó hódolat a dicsőség királyának! Ő hit, mely a gyalázat s a megvetés és a zsidóság aposztáziájának sokszoros éjjelét átszakítja, s ezt a himnust zengedezi Jézusnak: Uram... királyom... örök országnak királya... emlékezzél meg! Ha megemlékezel, akkor megkegyelmezel. Erre hangzott az Úr Jézus szava: Még ma velem leszel a boldogságban! Bevezetlek, mint keserű szenvedésem édes kincsét magammal viszlek. Ne félj; tűrj; csontjaidat megtörik, de lelked az országot bírja majd! — Így lehet túrni keresztet s kínt, s ezt adja Jézus! Nekem

is mondja : Velem leszesz, velem ! Ó Uram, hadd legyek veled : vigy be országodba.

Me receptet Sion illa
Sion David, urbs tranquilla,
Cujus faber auctor lucis,
Cujus porta lignum crucis,
Cujus clavis lingua Petri,
Cujus cives semper laeti.

Urbs coelestis, urbs beata,
Supra petram collocata.
Urbs in portu satis tuto,
De longinquo te saluto,
Te saluto, te suspiro,
Te affecto, te requiro.

A fájdalmas anya.

352. a) Jézus bizik keresztyében, bizik, hogy megindítja az embert, mert szenvedésében a megindulásnak mély forrásai nyílnak ; egyike ezeknek az ő anyja. Bármennyire méltasuk Urunk szenvedését, a legbámulatosabb és a tragikumot a végtelenbe fokozó vonás rajta «az ő anyja». Keresztútján jár. E kereszttűt temetési menet is, e temetésen megy «az ő anyja» ; de ugyancsak a szégyen, a gyalázat, a megvetés és átok menete ez, és ott megy «az ő anyja», az az asszony, aki szeretett. Gondold el, mily sötétség borult ez asszony lelkére a gyűlölet és megvetés éjében . . . ! A káromlás és szitok hogy hasogatta szívét, és ajkai hogy hajtogatták édes nevét a keserű, kegyetlen világban : Jézusom, fiam ! Az Isten szeretete nem olyan, hogy a legédesebb lelket ne vezette volna a kín s gyalázat ez útján ! Az Isten szeretete erős is, áldozatot, odaadást s föltétlen kitartást követel. Ezt nehezen értik, akik a szeretetet csak édesnek vélik. Szeress és áldozz !

b) «*És ott áll a nép, nézván és csúfollák őt . . .*» (Luk. 25, 35). De állt ott más is, aki a hallgató Krisztussal mély bánatba merült fiának bitófája alatt, «az ő anyja», kinek mindez a gúny tüzes, éles tör volt. Állt . . . ő hová került azóta, hogy a Szentlélek szállt reá, azóta, hogy Betlehemben a glóriát hallotta ! Hol vannak a szent királyok, kiket az ég csillaga vezetett öleiben pihenő fiához, kik a nemzetek hódolatát jelezték ! Nézd anya, mily hódolat, mily ünnep ! Hol van a ház, hol a gyermek játszott, Názáret, az «Isten-velünk» megvalósulása ? Isten velünk ? Itt is, most is ? Igen, örömmön s keserűségen át vezeti az Úr az «ő szolgáló leányát», és a leány követi híven az Urat, híven gyalázathban, szégyenben, kételyben, tagadásban. Hű, nem kételkedik ; hű, hisz és szeret. Jöjjetek ide, tanuljatok hinni, tanuljatok megállni aposztáziában és décadence-ban !

c) «*Jézus lehát látván anyját és a tantványt, kit szerel vala, mondá anyjának: «Asszony! Ime a te fiad». Azután mondá a*

tanítványnak: «Ime a te anyád» (Ján. 19, 26). Jézus búcsúzik : Isten veled anyám ! Te, ki jászolba fektetted, fektess sírba ; ki pólyába takartál, takarj halotti gyolcsba ; ki a gyermek ragyogó szeméire csókot nyomtál, csukd le szemeimet. A világ tombol, örvend ; fogadd fiaddá tanítványomat. A Szent Szűz fölnéz fiára : Isten veled, — imádkozza — Fiam, szemem fénye ; menj be országodba ! — Most már rajtunk a sor, megvigasztalni a Szent Szűzet, mert szeretjük őt s kínjaiban részesülünk ; övéi vagyunk. Fájdalmával hozzánk fordul. Este van ; tavaszi est a bitófa körül ; áprilisi pompában díszleleg a föld, az olajfák illata s a pálmák lehellete lejt végig a koponyák hegyén és ott áll a fájdalmas anya, az ácsnak özveggye ; nagy, mint a tenger, az ő keserve ! Szeretetnek szent forrása, Szent Szűz, lelked bánkódása, add, lelkemé is legyen ! Szeretlek, lelkemnek bánatos anyja ; bízom benned, mert a nagypéntek fájdalmával vagyok lelkedbe írva ; ha azt nem felejtetted, nem felejtesz el engem sem ! Ó Jézusom, bízom ! Anyádból merítem az engesztelést, mellyel szivedhez bízvást közeledem !

A fájdalmas Szent Szűz

353. a) Nagy szeretete képesítette őt a leglágyabb szimpatiára ; meleg viasz volt a lelke, s abba belenyomódott Krisztus arcának minden vonása ; az anyagi köszöntés éjjele s Betlehem s Názáret fölébresztették érző lelkének összes energiáit, s azokkal fonódott fia köré. Lelke lelkéből élt, s a mély árnyékok fia lelkén fájdalommá változtak el benne. Izaiást ismerte ; tudta, hogy mit jövendölt fiáról ; az Isten kövicses útjait már kitapasztalta, s Betlehem s Egyiptom nem a hatalom motívumaira, hanem a szenvedés gondolatira utaltak, s azután . . . azután ? Lelke csupa gyengéd s mély érzés volt Jézus iránt, s azért valamint abba a finom iszapba lenyomódik a libellaszárny minden erecskéje, úgy a Szent Szűz lelke magába vette fia minden bánatát, ostorcsapását, minden sebéit és fohását. Ó, hogy fúródott hát mélyen lelkébe harminchárom éven át annak a keresztnék fája, s mily tüskés lett szeplőtelen szeretetének csipkebokra s az a nagypénteki kegyetlen fájdalom, hogy lángolt, hogy sercegett benne. Ki felejt el téged édes, fájdalmas anyánk ? Ime a «pietà», a részvét iskolája. Jézust mélyen megsajnálom, mert nagyon szeretem. Lelkemben forgatom, hogy mit, mennyit tett értem ; viszont ez az emlékezés fölszítja szeretetemet, olaj lesz a tűzre. S mindebben az édes Szent Szűz igazít majd el, tőle tanulok szólni és szeretni.

b) Az Úr Jézus a maga szenvedését s halálát nem vésette kőbe, fába ; leírták ugyan néhány sorral az evangéliumban, de az ugyancsak kevés ; hanem igen, belenyomta a szívekbe, s a leglívőbb, a legmélyebb, a legremeklőbb és ugyancsak szenvedés lenyomatát a szent Szűz szíve őrizte. Szent sebeit, kékségeit, fájdalmait s fohászait a kereszténység vigaszára a Szent Szűz szívére bízta. Itt vannak eltéve, itt sértetlenül megőrizve, s aki a fájdalmas anya szívébe tud hatolni, az ott megtalálja a maga szomorú fölségében Krisztus élő s folyton sajgó kinszenvedését. Így kell hordoznom nekem is Uram szenvedését szívemben. Nem, nem felejthetem. S ez a szenvedés őrizi annak a törrel átdöfött szeráfnak is képét, ki a kereszt alatt állt, s azt mondják róla : «az ő anyja».

c) A Szent Szűznek kellett ott állnia, mert szereti Jézust. Az Úr Jézus magához csatolta őt, méltóságban, kegyelemben s főörömben, magához tehát bajban s bánatban is. Ő nem maradhatott el, nem maradhatott lent ; amint megosztja fia koszorúját, trónját, szívét, úgy kell megosztania keservét. Ő a résztvevő bánatnak vértanúja. Bánkódik vele, mert szereti őt. Eleget tesz, eleget szenved vele, mert nem szakadhat el tőle ; vele bánkódik, siratja bűneinket, s megnyitja sorát azoknak az ártatlan, de elragadóan szép lelkeknek, kik mások bűnéért szenvednek s magukat értük Istennek elégtételül bemutatják. E nyomokat Jézus taposta a kemény, önző világba, mint páratlanul mély s gyengéd érzésű lelkének nyomait. Sokak előtt ez beteges lelkületnek látszik ; igen, látszik, mert látószögük téves ; de a legnagyobb szeretet szempontjából ez lángoló lelkület s győzelmes erő. Résztünkben ne roskadjunk össze, hanem mint a lélek erősei viselkedjünk !

d) De a Szent Szűz magára való tekintetből is áll a kereszt alatt. E kitüntetésben kellett részesülnie, hogy érdemei itt nőjenek föl egész az égig. Nagy hivatások kegyetlenek. Meztelen kardok közt vezet el útjuk ; a Szent Szűznek az a nagy hivatás jutott, hogy teljes odaadásban, a legnagyobb áldozatban törődjék meg ; lelkének a Golgota szikái közt a rettenetes keresztfán kellett fölkúsznia s ott elrebegni azt, hogy : legyen meg a te akaratod. Lelkivilága mint a tenger háborgása, de e keserves tenger gyöngye a föltétlen odaadás. E lekonyult, alázatos, szép fej az Isten remekműve ! Ő gondolta, ő mintázta. A földült lelkek sötét világába állította bele mint a bánatos lelakiszezség új motívumát. Mily különb-

ség közte s Jób között! Türelem s megadás s bizalom itt is, ott is; de a szenvedés páthosza ez istenanyai szenvedésben utólérhetlen; a fájdalom itt a meg nem zavart boldogság öntudatával párosul; tüzet éleszt a csipkebokorban, de a vadrózsa virágát le nem perzseli. Ah, tűrni szépen, szenvedni istenileg, sírni igen, de nem földült, eltorzult arccal, arra az arc nem képes, csak a lélek, mely Krisztussal szenved. A türelem a szenvedés szépsége

e) S azért szenvedése nem volt ájulás, nem a szerencsétlen anyának világias önelhagyása, hanem erős reakció; a hit, az isteni szeretet reakciója ereszkedett e szenvedésbe, s rendezte és ihlette a szívnek kitöréseit; erény, lélek járt itt át mindent. Láta, hogy a szenvedés szent fiának útja, tehát az ő hivatása is, s úgy vette azt mint kitüntetést, mint koszorújába való vadrózsaágakat. Kívánt ez úton menni, hisz Jézus nyomában ment. — Mi pedig az édes, keserves Szűz nyomában járunk. Bosnyák Zsófia Sztrecsnó várából Teplickára járt templomba, télen is, hóban is, s ha szolgálócskája fázott, azt mondta neki: «Lépj az én nyomomba; s íme a nyom meleg volt. Izzó lelkek hóban, fagyban is meleg, kőben, sziklákban is puha nyomokat hagynak maguk után. Gyerünk nyomaikban! Mily dicsőséges s édes a Szűz lábnyomában járni; összetört sátánfejet, letör az hát tővist s bojtort-jánt is!

«Beteljesedett».

354. a) «*Hal órától pedig sötétség lőn az egész földön kilenc óráig*» (Máté 17, 45) Elsötétedett a világ, gyászba öltözött; jelezte, hogy a lelkek mily elsötétedése kellett ahhoz, hogy az Isten fia két lator közt kereszten hal meg. Hogy lehet elborítani lelkünkben a napot, az Istent magát! A legsötétebb éjjél az Istentől elfordult lelek. Jelezte továbbá ez az éj az Isten sötét haragját, melyet csak Jézus deríthet föl. — Talán azért is lett éj, hogy az Úr Jézus elvégezze utolsó esti imáját. Csendet, megilletődést teremtett az Isten Fiának keresztfája körül, hogy annál hatalmasabban hangozzék föl imája: «Sítio», szomjazom! Szomjazom világot, életet, mindenekfölött pedig lelkeket. Szomjazom kegyelmet, irgalmat számukra. Szomjazom hitet, örök reményt, szeretetet, Istenfiúságot... nekik! Adj nekem lelkeket... Jézus e sóhaja van belelehelve az apostoli lelkekbe. Utolsó éjének imája! Mily nagy a lélek, mily szép a kegyelem, melynek szerelme ébresztette föl az Urban e végsóhajt!

b) «*És kilenc órákor fölkiáltta Jézus nagy szóval, mondván:*

Eloi, Eloi, lamma sabaktani ! Én Istenem ! én Istenem ! miért hagytál el engem?» (Márk 15, 34). Ez az áldozat heroizmusának végső kinyilatkoztatása. Már az olajfák kertjében hallottuk e panaszt, de akkor «megjelenik neki angyal a mennyből, biztosítván őt»; most utoljára tör ki szívéből a panasz, mely nekünk panaszolja föl, hogy mit tűr, mit visel el szíve-lelke az Isten haragjának éjében ! Elhagyatást panaszol, mert átszenvedi a legnagyobb kínt, hogy Isten elhagyta őt vigaszával; panaszolja tán azt a másik elhagyatást is, hogy kereszt és szenvedés dacára lelkek vesznek el ! Ez Jézus végső bánata ! Hogy kell szembeszállnunk üdvünk ellenségeivel Jézus bánatának enyhítésére. Ó Uram, bár meg ne sirattál legyen engem is.

c) *«Beteljesedett!»* (Ján. 19, 30). Amit Isten gondolt irgalmasat s könyörületet; amit a próféták által ígért, azt Fiában kiváltotta. Üdv és öröm lett nekünk reményünk s üdvünk. Hála s imádás ezért neki. Adoramus te Christe, plenitudo gratiae ! — De ez a beteljesedés nem magától ment; ami beteljesedett, azt voltaképp ő végezte. «Bevégeztem» — mondhatta volna — «s átéltem, átküzdtem értetek az Isten könyörületos végzéseit. Nemcsak tanítottam, hanem átszenvedtem mindent». Mi volna a tan élet nélkül, mi az evangélium az édes s erős Jézus nélkül? Ő maga a beteljesedése mindennek. Ó hála, hála Istennek, hogy vagy, hogy köztünk éltél, hogy értünk szenvedtél ! A te isteni életed nekünk minden. Mit csinálnánk szegényes egyéniségünkkel, mit korlátolt bölcsességünkkel s tapasztalatunkkal, hogyan oktathatnánk s igazíthatnánk útba másokat, ha te nem vagy? Most pedig imádásunk, hódolatunk s ragaszkodásunk is teljes.

d) *Beteljesedett...* megtelt színültig kegyeimmal az Isten szíve, túlsordul s erő patakszik belőle, és aki beleáll ez áramlatba, az megújul. Bűnevész s ereje visszatér. — Jézus erő is ad; élete nekünk életforrás; biztosít, hogy igenis bírom azt, amit szépek, jónak, szentnek ismerek. Kétkednem nem szabad az erőben. Vallásom nem fáradt lelkek temetési éneke, hanem teremtő lehellet új ember teremtésére. «Der Mensch ist etwas, was überwunden werden muss»; helyes; de itt be is teljesedik ez a nagy program, mert erőt találok hozzá. Erkölciségem nemcsak ideális lelkesülés, hanem megokolt s erővel ellátott lelki világ. Tudom, hogy van sok akadályom, s nehézségem, de mindegyikről hiszem erősen, hogy legyőzöm.

e) *Beteljesedett; megtett, amit értünk tenni, — áldo-*

zatul hozott, amit föláldozni lehetett; mindent odaadott. A kereszten földmagasztaltatta magát, hogy vonzzon; lelkét odaadta s vérét kiontotta; nincs egyebe. Mint a gót dómok tornya keresztnben végződik, úgy Jézus ereje, szeretete a kereszten virágozik ki. Lelkét eltölti a végleges győzelemnek tudata; ez a szó: «Beteljesedett» a legszebb győzelmi ének. Ez a szent verőfény, mely lelkét eltölti, ez az az öntudat, mely mint végtelen energia jut öntudatára életének alkonyán. Keresztfán is mennyországot jelent a «Beteljesedett»; aki azt elmondhatja, annak a bitófa is királyi trón, s ez a fohásza világítélet. Bár elmondhatnám én is valamikor; hogy hol, mikor s mily keretben, az mindegy.

«Atyám, kezeldbe ajánlom lelkemet!»

355. *«És Jézus nagy szóval kiáltván, mondá: Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet. És ezt mondván, meghall» (Luk. 23, 46).*

a) Ez az a győzedelmes kiáltás; éj, kín, keserv, keresz, gyalázat, halál fölött fölemelkedik Jézus lelke, s bizalmában és szeretetében énekelni kezd: Atyám . . . ! Ez az ő győzelme, éneke! Neki itt is, most is Atyja van; ő a keresztről atyjához lép, s a töviskoszorús párnáról atyja kezébe leheli lelkét. A szenvedésből boldogságba, a Koponyák hegyéről örök dicsőségbe, sötétségből éjt nem ismerő világosságba, halálból virágos tavaszba lép. Nincs a világon ellentét nagyobb, mint a Kálvária s Krisztusnak elköltözött lelke közt. Ez ellentétet hordja magában a hívó, bízó lélek, s hordja úgy, hogy egyszer kiegyenlíti azokat. Ez az ő győzelme.

b) Ez a mi halhatatlanságunk végső fohásza is: Lelkemet az égnek! Mély meggyőződéssel tudom, hogy a lelkem halhatatlan. A pesszimizmus kételkedik, de szenved ez alatt kimondhatatlanul, s szenved azért, mert természetellenes, lehetetlen nézetbe fúrja magát. Ha minden hiú és semmis, akkor a halál gondolata nem bántana, s nem támadna szívünkben az az óriási kontraszt. A mulandóság, a halál nem volna olyan nagy baj, ha mindenestül a semmiségben gyökerelnénk. A mulandóság csak oly lénynek kín, mely örökkévalóságra való! Érzem lelkemet. Semmi sem képes az önmagába vonult, szabad lényt megfékezni; azzal a borzasztó kiváltsággal bír, hogy ellentállhat az észnek, a szeretet kérésének, a szépség bájainak, magának az Istennek is, mert szabad, vagyis mert lélek. Lélek nélkül ez a nagy tény érthetetlen, nélküle kín, küzdés, komédia az élet. Lélek nélkül föl

nem ismerjük magunkat s félreismerjük a létet s világot. Azért hiszek én tehát lelket, halhatatlan lelket és örök életet.

c) A tapasztalat ugyanezt bizonyítja. A nagy fájdalom nem vezet el a tagadásba, sőt kifejleszti bennünk a tudatot, hogy felsőbb rendbe tartozunk. A valláshoz az embert leg-erősebben az a tudat fűzi, hogy valójának legbelsőbb magva ellentáll a mulandóságnak; készületlennek, befejezetlennek, észszerűtlennek látja a világot s önmagát, s ha nem él örökké, nem tudja egyáltalában, hogy minek él. Itt úgy élek, hogy halálomban a halhatatlanság hitével elmondjam én is: Atyám, ki megszabadítasz a gonosztól, a végleges haláltól, a legnagyobb rossztól, kezeidbe ajánlom lelkemet!

A szerető lélek kínja.

356. a) A történeti Krisztust gyakran szemléljük. Krisztussal járunk kivált nehéz napjainak, sötét zöldcsüörtöki s nagypénteki küzdelmeinek emlékével Egyetérzünk vele; értjük vágyát, ájulását, gyötrődését, kínját... a szívtelen, kegyetlen, borzalmas piszkos, utálatos világgal szemben. Értjük a halálig való szomorúságot... és azt a kegyetlen szót: «Ez a ti órátok, a sötétség hatalma». Megsajnáljuk a küzdő, imádkozó, szomorú embert! Ah, ezt a mély szomorúságot legjobban értjük, ha elgondoljuk, hogy mikép tekint a bűnös, szívtelen, halátlan lelkekre... veszendő művére..., alkotásának romjaira... Mit kellett volna még tennem?, panaszolja! Hogyan fordul hozzám és kér szánalmat: Emlékezzél meg szegénységemről... Ő a «pauper servus et humilis...» e kegyetlen sorsban..., ez éjben..., e vadállati szenvedélyek ütközésében. Azért vésődik lelkünkbe a «tristis imago». Veronika kendője arcunknak fátyola lesz; azon át látjuk a világot.

A sajnálkozás odaléptet hozzá; az egyetértés a hűségnek s a fölbuzdulásnak temperamentumába foglalja az egész fájdalmat: értelek Uram, közel vagyok hozzád. «Tecum usque cruciari, parva vis doloris est, malo mori quam foedari, major vis amoris est». Szegénységed, ürmöd, epeitalod s mirrhás csokrod az enyém is; a töviskoszorú már két szívet fon egybe: a tiedet s az enyémet. Mondhatnám, hogy kegyetlen sors; mindegy; de így kell lennie, így, így... ez a léleknek, akiben lélek van, sorsa; ez jegyesi hozománya, ez szenvedélyes közössége, édes terheltsége, s mikor Krisztussal együtt szenvedek, azt sutlogom magamnak: Ime megvan,

amiről álmodtál, hogy szenvedni akartál vele, az most édes végzeted . . . , élvezd . . . !

b) Krisztus most. S ah, hogy fölsír bennem a bús vihar, a szenvedés, hogy borul el lelkem láthatára . . . , hogy szakadnak le templomai, oltárai . . . , hogy fonnyad el élete, mikor Krisztust itt és most látom, itt művében, e haldokló kereszténységben . . . , mikor szemlélem e szomorkodó, gyászoló krisztusi örökséget . . . , itt és most azt a bús haragot . . . , azt a keserű, kegyetlen óceánt, azt a végtelen éjt . . . Itt, itt állok én most Krisztus helyett ; itt küzdök és sírok helyette, állok s letörök, leroskadom. Nagy az én kínom a te szeretetedért, Úr Jézus ! Mert míg a lelkek számum-szelét szívem lehellete által párázatossá teszem, míg az országút porát könnyeim-mel termőföldre áztatom, míg a lelkek poláris fagyát tavasszá változtatom, sok fohászra, könnyre s lelkesülésre lesz szükségem. De hát ez gyönyöröm ; gyönyöröm tudni, hogy ugyanazon kereszten szenvedek, melyen Te, s hogy ugyanazon ostorcsapás szaggat szét, mely Téged. Gyönyöröm tudni, hogy lelkemet egy véres, kéklő ajak csókolja, melyet imádok.

c) Egészen értem. Minél mélyebben merülök el gyötrelmembe, s minél bensőségesebben érzem át annak baját, ki lelkem reménye : annál mélyebb bepillantásokat enged szívébe s pszichológiájába, s úgy érzem, mintha lassanként másra fordulna kínom figyelme ; mintha elfelejteném azt a hálátlan csúnya, világot . . . s a keservet. Mintha a világ kitörlődne öntudatomból, s én magamra maradnék keresztlemmel, Krisztusommal, s a kint már nem a világra, hanem magamra vonatkoztatnám, okát nem másban, hanem magamban látnám. Jézus rám néz, s tekintete megnyitja nekem a belátást, hogy hisz az a világ én vagyok. Mit világ? Az gyűjtőnév, általánosítás . . . te, te, te, azaz, hogy én, én magam vagyok e kín, e szenvedés oka. Nem másért, értem folyik vére . . . E köves út az én életem útja, mely Krisztusnak keresztútja ; a szitok, a gáncs, a gúny lelkemből viharzott felé, e tövises bogáncsot nyomorúságom földjén szakították. Hallom már : szeretett engem, s átadta magát értem . . . , bűnömért sebeztek meg.

Én, én, én, nekem, engem, értem . . . Bűnöm az egész krisztusi kínt fölzaklatta, terméketlen lelkem az egész Krisztus-vért szomjazta . . . , utána kiáltott borzalmasan. Ó ha e kiáltás öntudatára ébredek, e kegyetlen, Isten-gyilkos kiáltásra, mely lelkemből hangzott . . . ó, ha a gonoszság ez örvényébe tekintek, melynek tilalomfájául Isten a keresztet tűzte

oda, megbódulok . . . , megrendülök. Ez egész Krisztus-vér és kín *értem van*; az egészet értem adta, hogy bűnöm meg legyen bocsátva, hogy szerethessek, hogy megtisztuljak, hogy örvendhessek, hogy remélhessek, hogy mirtuszkoszorúval fejemen, hogy pálmával kezemben jöhessek feléje, hogy keblére szoríthasson . . . ah, ah, ah, értem. De hát a többivel mi lesz? Quid ad te? Ne zavarjon. A szeretet mélysége felejt mindent s átadja magát egészen; én, látod, egészen neked adtam magam. Egymagadért egészen. S jön felém az áldott Jézus s rám borul, ki nem térhetek neki, hová térjek? Nem kérhetek föl mást, hogy fogja fel e reszkető, édes testet . . . , nem hajthatom le fejemet . . . Nem süthetem le szemeimet; lelkemben törik meg végső tekintete, s csókjában rám leheli lelkét: érted, érted éltem s haltam! Tehát Krisztusért kell viszont élnem-halnom a vértanúk szeretetével.

Sponsus sanguinum.

357. a) Az Úr Jézus a bűnbe merült, érzéki világban az új, a tiszta, az isteni embert szolgálja. Ez az ő gondja, melyet szívében hordoz, mint a művész ideálját, mint az anya gyermekét. E gond beszédes lesz ajkán; beszél Isten-gyermekről s Isten országáról. Ez új világ megteremtésére küldte őt az Úr: az Úr lelke rajta. A próféta is biztatja: Csak ezt keresd. Apostolait erre oktatta; a lelket jegyesének tartotta; Szent Pál tanú rá, hogy úgy szerette a lelkeket, mint a jegyes jegyesét. Éjjeli imái, hegycsúcsok és erdők tanúi e vágyódó szeretetnek: bünt irtani, embert nemesíteni. Ez kegyetlen, nehéz, szomorú napszám; elhervadunk, megöszülünk, vérrel verejtékezünk tőle. Ment-e sokra vele? Ó mesterem és vigaszom!

b) De neki győzelmesen kellett a világgal megküzdenie; az éjbe fényözönt, a mocsárba kristályforrást árasztania; föl kellett ráznia az érzéki, a nehézkes világot; öntudatára kellett hoznia, hogy mi a bűn, s azért fájdalomba öltözött. Szétszagatva, megtörve, sebekkel tetézve, fölszántva áll elénk: olvassátok le rólam, — mondja — mi a bűn! Ostorozzák, tövissel koszorúzzák. Nézzétek lelketek e fáradt munkását a keresztfán! S áll e szent jel az érzéki, a szabados, az élvezetvágyó, a szabadszerелеmről félrebeszélő, orgiákat ülő, színházaiban, művészetében megmételyezett világ szemei előtt; áll az út mellett a bűnnek sikamlós országútjai mellett; támoilog mellette a bódult, rohan el mellette a sóvár világ; áll a városok boulevardjai mellett, a prostitúció éjjeli

ösvényei mellett, hol a bűn már tüdővészbe, infekcióba öltözködött. E bódulatban, e kábulatban, ez élvezeti mámorban áll a kereszt, az Isten gyűlöletét s szeretetét, a bűn büntetését és bocsánatát hirdető szent jel. Ó ti mindnyájan, kik általmentek . . ., figyeljetek, tekintetek föl rám !

c) Azután leemeli sebzett kezeit s lábait az Úr Jézus a szegekről, lelép a keresztről, s elindul a bódult világba, melyre oly nehéz a szíve, s véres kezeivel borogatja az ifjúság fölhevült homlokát, meghinti a tiszta leánylelkek lilio-mait, a rothadó világ fekélyeire ráborítja lázas sebeit, s mint Elizeus hajdan a halott fiúra, úgy borul rá a szenvedő Krisztus sebzett testével a világra. Végigmegy a családok szentélyein, parketten és taposott földön ; a családi otthonok falára fölakasztja tövisszoros arcának képét. Elmegy a múzeumok, színházak, tánctermei, klinikák, szanatóriumok, tébolydák mellett ; megrendül és sír, mint egykor Jeruzsálem fölött. Ó jöjjetek utánam s küzdjetek ; jöjjetek közelebb, ha gyöngék vagytok ; éreztétek meleg szívem s vérem lehat. Küzdjetek a vérontásig, s kérjétek a kegyelmet szenvedésemre való tekintettel, győzni fogtok !

Jézus temetése.

358. *«És mikor már esteledett (mivelhogy készület vala, azaz szombat előtti nap), eljőve Arimathei József, egy nemes tanácsos, ki maga is várja vala Isten országát, és bátran beméne Pilátushoz és elkéré Jézus testét»* (Márk 15, 42, 43).

a) Egy tekintetet vetek a Kálvária nagypénteki esti jelenetére. Leereszkedik az est árnya ; a tömeg részint mellét verve, részint megrögződve eloszlik ; fáradt fájdalom borong a természetben s a harminchárom év előtti karácsonyj utolsó akkordjaként halkán suttog az egyetlen Krisztus-hívó léleknek imája. A Szent Szűz ölében tartja s imádja Fiát. Nézi, csókolja sebeit. Az ő szíve az égő mécs a szent kereszt tővé. A hit s a krisztusi szeretet mind az ő szívébe szorult. Jézus s Magdolna bánata csak emberi : a Szent Szűzé krisztusi. Érzelmek a szent kereszténység : hit, áhitat, hála, bánat, fájdalom, tisztaság, vértanúság ; ez érzelmekkel csókolja s imádja Krisztust. *Salve Mater dolorosa, martyrismeque prima rosa, virginismeque lilium !*

b) Azután előjönnek Jézus barátai : Arimathei József, Nikodémus, a megtért százados. Ők vették le a keresztről Krisztus testét, ők hozták a mirrhát és balzsamot, az áloét s a gyolcsot. Leveszik fejről a tövisszorosút, megmossák szent testét, megkenik, s amily édes illat száll most szerte-

széjjel e szegény ravatalról, oly mély, édes s bensőséges ez a gyász. Valóban, mily érzelmes mélységek nyílnak meg a szívekben e temetésre való előkészületben! Hogy temették régen a macchabaeusi Júdást, s hőst! Hogyan temették Lőrinc vértanút! Megindul itt is a menet: Arimathei József, Nikodémus, Szent János s a százados viszik az Urat, utána a Szent Szűz s néhány asszony, az Úr elválaszthatlan hívei. Pompa, káprázat nélkül indulnak meg az öreg estébe s a sírnak éjébe. De a szívek csordultig telve; mirrhát csepegtetnek, illat száll belőlük; s az Úr emléke lelkükben, mint a ma kifeslett nefelejts.

c) A sziklafalba vájt új sírba fektetik az Urat; tündöklő gyolcsba takarják, száz font mirrha- és áloévegyítékre ágyazva! Szent Pál akarja, hogy haljunk meg: temetkezzünk el az Úrral a világ számára. A mi sirunk Jézus átszegezett szíve, érzelmeinkből van szöve gyolcsunk, s az önmegtagadás mirrhája megóv a rothadástól; így lesz elrejtve s biztosítva életünk Istenben. De a sziklasír körül lelki szermeimmel látom a betlehemi angyalokat, kik ezt a szent éjt itt néma dicséretben s imádásban töltik; glória helyett gráciát sutognak.

d) Sürgőldök ott azután a kaján ember is; lepecsételi a sírt, öröket állít... A sírkövön van a Szent Szűz csókja s a zsinagóga pecsétje. Ily kontrasztokkal van tele az élet. Az én szenvedélyem is ez; én megcsókolom e sírkövet, s a hálás imádat, a szerető emlékeztetést állítom oda örül. Ezek nem alusznak el feledésben! Jézus akarja, hogy ne feledjük. Karácsonykor örvendünk, nagypénteken gyászolunk. Mély részvétellel tekintünk a Szent Szűzre is, de a lelkünk el nem fojthatja magában a biztatást: Viszontlátásra, királynőnk, harmadnapra.

Szálla alá a poklokra.

359. a) Keveset tudunk a lelkek világáról; Jézus is csak itt-ott érintette azt; emberi képzeleteink s kategóriáink nem alkalmazhatók reá. Csak érzéseinkkel vagyunk rokonaik. A jó lelkek is várják Krisztust. Míg ő el nem jön, addig nem látják meg az Istent; azért főérzelmük ez a nagy advent; imájuk a vágy s Krisztus megjelenése az ő nagy karácsonyuk; így lett karácsony a limbusban! Hogy ragyog föl köztük az Úr Jézus lelke, az örök boldogság napja! Hogy lett ott éledés, üdülés, tavasz a fáradt lelkek világában! Hogy csendült meg ajkaiokon az ének: Hozsanna, áldott ki az Úr nevében jön! Hogy hódoltak neki pátriárák, próféták, Szent József, Keresztelő

sz. János! Ó, ahol Jézus van, ott tavasz s éledés, ott erő és öröm van, ott tudnak énekelni. Jubilate Deo omnis terra!

b) Mily szent örömmel, mily diadalmas érzéssel néz végig az Úr e tiszta lelkeken. Ezek az ő szenvedélye; vért és életet adott, hogy tiszták legyenek s «szeplő és ránc nélkül»; íme most belépett a piszkos földről a szép, tiszta lelkek verőfényébe. Ez már isteni zóna; oda vágyik az erős élet! Istenem, bennem is oda vágyik! Mennyi a bűn az életen, mennyi a tökéletlenség, elfogultság, kicsinyes látószög, egyéni színezés, korlátoltság, gyöngeség, gyávaság s makacsság, engedékenységség és kevélység, lágyság és keménység! S mily siralmas látvány, ha lelkem hajótörötten, rongyosan, szegényesen jönne az örök révpartok felé s ott betegen hosszú «quarantaine»-be kerülne. Jézusom, tisztíts, égess, hogy mikorra megpillantasz, örömré gyulladjon szemed!

c) Ezeket elviszi magával. Nagyok az igényei a szív-tisztaságra, de kielégítettnek. A «háromszor szent» fölemeli a tisztult lelkeket, és mint ahogy a fecskék költözködve az Alpeselek fölé emelkednek: úgy a lelkek az isteni Megváltó Fölségéhez. A fénynek s életnek végtelen óceánja hívja őket, s mennek, röpülnek. — Tisztelem az Isten nagy igényeit lelkem tisztaságával szemben; föltétlenül meghajlok előtte, mikor megpróbál, meglátogat betegséggel, szenvedéssel, lelki vigasztalansággal; tudom, hogy tisztít és közelebb jutok hozzá!

X. Jézus föltámadása és mennybe- menetele.

Kelj föl dicsőségem !

360. a) Kelj föl, siess ! Csak 37 óráig van Jézus a sírban ; a három nap és három éj ugyancsak összeszorult. Jézus földi élete s a végtelen örökkévalóság közt ez a sötét mesgye vonul ; azt is hogy keskenyítette ! Siet ; korán reggel támad föl. Ő a mi hajnalunk, az örök élet hajnala. Ő a mi ünnepünk ; ezt a föltámadást hirdeti minden vasárnapunk ! Siess jó nap, ragyogj ránk ; hasadj ránk fölséges vasárnap ; akár a bűn éje, akár a vigasztalanság éje kurta legyen. Az lesz, ha vasárnap i lelkem leszünk.

b) Jézus lelkével a lelkem vonulnak a sírhoz, kiket a pokol előtornácából kiszabadított, mint hajnali fényes felhő . . . költöző lelkem csoportja ezüst szárnyakon Mily néma zene ! Elvonul a föld fölött az örök élet. Jézus örül ; a fölszabadulás énekét zengik körülötte a lelkem ; «Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est !» Ez az első föltámadási processzió ! Mily hála, mily imádás Krisztus vére, sebei iránt ; mily öröm győzelme fölött ; mily epedés és vágyódás szíve és a szívéből áradó örök élet után ! Így járunk processziót ! A sírba érve szent szomorúsaggal, hálás epedéssel nézik a lelkem Krisztus holttestét, szent sebeit, melyek a világ üdvét lehették Jézus lelke is mély megilletődéssel látja testét, érdemeinek csodálatos szervét ; látja rajta a halál képét és most szembenéz vele, úgy ahogy ő tud nézni, nem passive, hanem pathetice ; a diadal páthoszával : halál, — mondja — megtörlek, meghaltam, hogy az élet föltámadjon Ez a sír a te sírod, itt te rothadsz el ; én, az élet, föltámadok Imádandó, szent hatalom, mely a rosszat legyőzi Akik nem hisznek, azok csak passive, mint áldozatok nézik a halált és viszik a szenvedést ; «Hinter dieser Weltauffassung sitzt das Grausen» Nálunk nem ; nálunk a halál mögött is élet int felénk ! Jézusom, életem, erőm, győzelmem !

c) Azután Krisztus lelke ismét megeleveníti testét, azzal

az erővel, mellyel a megdicsőült lélek tudja lefoglalni s átváltoztatni az anyagot. A Táboron megmutatta, itt végleg megvalósította. Szépségbe, fénybe öltöztette; átszellemesítette; akaratának hajlítható eszközévé és szervévé változtatta. — Mit tesz a lélek a hipnózisban, mily érzékenységet, lelkiséget lehel a testbe az extázisban! A megdicsőülésben meg épen áthatja a testet s abban új energiákat léptet föl. Ezentúl át tud hatni ajtón, kövön; megjelenik, ahol akar; elváltozik úgy, hogy meg nem ismerik. — Ó fölséges, szép, dicsőséges Jézus, létünk eszménye és példája; szemeidből villan ki a megdicsőült élet sugara; te érezted át először az örök dicsőséget idegeidben; erőd, szépséged benned vált az örök ifjúság örömévé. Üdvözlégy elsőszülött testvérünk, te újjászülött! A megdicsőült élet után epedünk. Lelkünk valamiképen átszellemesíti testét, és akkor átéljük a te húsvétedet. Azért akarjuk már most a lélek győzelmét kivívni testünk, ösztönösségünk fölött; fegyelmezni akarjuk magunkat; a lélek uralmát akarjuk biztosítani a halandó testben a szép, erős halhatatlanságért!

d) A föltámadt testnek sajátosságai: 1. A *fényesség*, mellyel a lélek árasztja el a testet. Van fényesség karácsonyéjjel, van a Táboron; az apokalipszis víziói is fényben úsznak; a szentek is szépek és fényesek, például Pazzi sz. Magdolna s a valenciai imádkozó, kinek fényétől ragyogott éjjel a templom; Jézus leírhatatlan szépségben ragyog. 2. Azért többé nem is szenvedhet; a szenvedés, a szomorúság, keserűség meg nem környékezi. Arca nem esik be, nincs rajta a savanyúság s elégtelenség kifejezése. Ó, hogy szántja s szaggatja a lelket a szenvedély és hervasztja a szenvedés! 3. Gyors, mint a szellem, a tér korlátait nem érzi; az erény útjaira is, azokra a sokszor egyhangú, göröngyös, nehéz utakra részvétellel néz le és biztat: Csak rajta, előre! Kik sírva vetnek, örvendve aratnak majd! 4. Teste átszellemült. Mily különbség a pocsolya sara s a virág szirma közt; ez át van járva étellel, az meg nem. A lélek egyre jobban járhat át testet, míg végre a test átszellemül tőle. Átszellemülni, magunkra öltöni a szépség, a készség, a fegyelem lelkét! Ezek a föltámadás jellegei. Minél többet belőlük, hogy tűnjék el az «állati ember».

A lélek szerint való föltámadás.

361. «A stírok megnyílnak és sok szentnek teste, kik aludtak vala, föltámadának» (Máté 27, 52).

Jézus a mi föltámadásunk példaképe. Mindenekelőtt pe-

dig lélek szerint kell föltámadnunk, amire buzdít Szent Pál : «Ha föltámadtatok Krisztussal, az ottfennvalókat keressétek» (Kol. 3, 1).

a) Föltámadunk-e? Sok a halott. A szentírás ismer eleven holtakat. Ismer holt hitet : «A hit cselekedetek nélkül holt» . . . ismer holt «jócselekedeteket» : «Úgy látszik, hogy nagy, erős, gazdag vagy, pedig szegény, meztelen koldus vagy» . . . , ismer holt kezet, holt szívet ; ismer örök halált, melyben megfagy a boldogság vágya. Ismer holt tagokat az egyház testén, kiket Isten lelke nem éltet. S a világ is ismer eleven holtakat ; Ibsen ír róluk «Wenn wir Todte erwachen» című drámájában. Holteleven szerinte az, ki a világnak él, dolgozik, alkot, szerepel és dicsőséget keres : «Es ist nicht der Mühe wert, sich so immerfort abzunützen für den Mob und die Masse und die ganze Welt». Dolgozni semmiért, ez a világi élet tragédiája ; a divina commedia más, az az örök élet. — Elevenholt, aki élni elfelejtett, mert nem értette föl az életet. Ilyen az a nő, az a férfi, ki vad szenvedélyben fölemésztette erőit, és végre annak öntudatára ébredt, hogy ez nem élet. Ilyen az a művész, ki mikor művész lett, megszűnt ember lenni, ki a szépet modellnek nézte és nem értéknek, mellyel szívét eltöltse és nemesítse ; ideálokat alkotott, de életében rájuk cáfolt. Művész, ki a művészetért megölte másnak lelkét, hogy azután a bánatot modellálja. Ki önmagán kívül kereste, elismerte, tisztelte a jót, de csak kőbe véste és nem saját eleven öntudatába . . . stb. Szegény világ, nagy hullaház ; száraz csontok az Isten elevenítő fuvalmai nélkül ! Küldd ki Lelkedet, és az majd teremt, teremt életet, élő embereket, élő hitet, élő jócselekedeteket, élő szívet ! Ezt a halált kell utálnom, ezt a holteleven tétnfergést, ezt a tehetetlen hitet és holt kezet !

b) Föltámadunk hát? Ó, hogyne támadnánk ! E végett mindenekelőtt hitünk öntudatára kell ébrednünk s alvó erőit fölszabadítanunk. Ez erők átvonaglanak majd rajtunk és kiegészítik belőlünk a bűn penészét, a földies, világi, buta érzést ; azután megmozgatnak, kifeszítenek, kinyújtanak, megindítanak ; alakulni, Krisztushoz hasonlítani készítenek. Ez életnek számtalan foka van. Megvan csiraképen a keresztelt csecsemőben ; ébredszik az első-áldozásra jól előkészített fiúban ; feslik a buzgó, ideális leányban ; fejlődik a küzködő és hűsvéti gyónását jól végző hívőben. Megvolt Ábrahám, Juditban . . . , megvolt Assisi sz. Ferenchen, Szent Alajosban, megvan a legmodernebb keresztény férfiúban. Mily skálái,

mily fűgái, mily színvegyületei az életnek ! A kegyelmi erők dolgoznak a föltámadáson, hogy föltámadjunk az igazi, az értékes életre ; itt és most akarunk föltámadni és élni, hogy egykor örökké éljünk. A lelket, az Úr Jézus szellemét támasztják ez erők bennünk ; lélekből akarunk élni ; lélekkel az életet s nehézségeit épűgy, mint örömeit kiegyenlíteni.

c) A végleges föltámadás hite és reménye ezt a lélek szerint való föltámadást sürgeti. Az örök élet telje s bősége irtózik a jelen élet űrességétől, és ezt a jelen életet a maga képére alakítja át. űres, hitvány, lelketlen életből nem fejlődik ki az örök élet ; űres magból nem nő ki tölgy. Azért kell élnem már itt és most örök életet a földön, vagyis természetfölötti módon, hitből, szeretetből kell gondolkoznom, akarnom, tűrnöm, küzdenem, élveznem, szenvednem ; a hit motívumai szerint kell hangolnom lelkemet ; a halhatatlanság fuvalmát kell megéreznem, hogy tudjak gyöngeség, nyomorúság fölé emelkedni : akkor érzületemben eljátszom már a boldog halhatatlanság prelűdiumát. Ma többször gondolok halhatatlanságomra, örűlök neki, s kedvetlenségemet legyűzöm vele.

Hűsvétű örűm.

362. a) A föltámadt Jézus ujjongó örűme volt az ő hűsvétű imája : kiáltása a gyűzelmes harcok kiáltása volt : «Miért agyarkodnak a népek» — kűrdi a zsoltárossal — «a mennyekben lakó kineveti őket . . . én pedig királlyá rendeltettem». Vígad, «mint kik vígadnak aratáskor». Ez az ő űnnepe ; őrvend, «mint őrvendenek a gyűzedelmesek a nyert zsák-mánynak». Három nap előtt szűvébe szorult az Olajfák kertjében a halálos szomorúság, ma végigárad rajta az örűm ; az örűm mint dicsűség, mellyel az «excelsa» felé tartott s megközelíthetetlenű magasra följutott ; az örűm mint boldogság, az első megdicsűűlt ember boldogsága !

b) De szűvével, érzésével köztűnk maradt s el nem felejtett. Ez az örűm folyton a földre emlékezteti, érdeklűdése élénk s meleg, s ezzel a lelkűlettel van az Oltáriszentségben. Ne képzeljűk lelkűletét fáradtnak s gyűngének ; mindig a megdicsűűlés temperamentuma él benne. Az örűk gondolatokból merítűnk mi is erűt. Ne zaklassuk föl magunkat hiábavalóan ; a buzgalom néha elkűnozza magát ; abba is megnyűgvás kell ; sikertelenség ne borítsa el az Isten gyűzelmeinek perspektíváit.

c) Ily tisztá, dicsűséges örűm nem lakik a földön ; örűmeink fájdalokkal vegyesek ; de az nem baj, sűt elűny ;

mert az öröm itt gyakran felületessé tesz, míg ellenben a fájdalom kimélyíti a lélek érzelmeit. Hát mélyítse, de ne fonynyassza; tisztítsa, de ne apassza. Szolgáljon a fájdalom arra, hogy észre térítsen, megjavítson, fölrázzon s végre is, hogy mindezek által jobban, mélyebben tudjunk örvendezni.

Krisztus a föltámadás és az élet.

363. *«Én vagyok a föltámadás és az élet: aki énbenem hiszen, ha szintén meghal is, élni fog»* (Ján. 11, 25).

a) A valósággal föltámadt Krisztus a mi pálmánk. Ezt a pálmát nyújtja minden hívőnek, s aki kézbe veszi s erősen tartja, megosztja vele győzelmét: föltámad majd ő is. Ez a hit az örök élet vágyával fölláztotta az emberiséget, mint hogyha a Krisztus kegyelme, e pálma leveleiről hulló harmat, tüzes eső alakjában hullt volna a lelkekre s vértanúkat avatott volna. Minden vértanú a hitért halt meg; minden halál ezt kiáltja, ez örületes, vakmerő szót: «Föltámadunk». E hit Krisztus sírjából való, s nem a régi mithoszokból. A fénix-madár már régen jelezte a halhatatlanságot, s abból vértanúi hit nem lett; a tavasz már régóta csattogtatta az életvágyat lehelő, szerelemittas éneket, s abból halhatatlan remény nem kelt; költők, énekek, eszmék dacára az emberiség föl nem ébredt; héroszok, mithoszok dacára a kultúrák egymásután letörtek; az élet vágya dacára, mely szenvedélyes panasz-ként járta be a világot, a skepszis elhervasztotta a gnóvizist. Ó szent sír, halhatatlan életet lehelsz; biztos öntudatot reményeinkbe.

b) Az eszme nem elég. A gondolkozó az eszme mögött valóságot keres; mert mire való az eszme, a kép, ha nem a valónak képe? Mire való, ha nem egyéb, mint érthetetlen törekvésnek hímes virága? Mire való a halhatatlanság eszméje, ha azt a sír sötétsége nyeli el? Minek az örök élet vágya, ha koszorúi koporsókon hervadnak s menyasszonyi fátyolai szemfödökké lesznek? Mit csináltok eszméitekkel a halál, a mulandóság csendes, kérlelhetetlen hatalmával szemben? Szemfényvesztők vagytok, kik absztrakciókkal dolgoztok. Az ábrándos elvonás helyett nekünk valóság kell; nekünk az kell, hogy «föltámadott», szó szerint s nem képletesen, betűszerint s nem szimbolum szerint.

c) Csak az egyéni, örök élet a valóságos halhatatlanság. Ezt mutatta be a föltámadt Krisztus. A test szerint való föltámadás mozgatta meg a világot, az hozott tavaszt. Csak egy reneszánsz van: az a tavasz, melyben Krisztus pálmája

leng ! Fogjuk meg a pálmát . . . Vigyázzunk, hogy el ne hervadjon hideg kézben, száraz szívben, sötét környezetben ; el ne hervadjon kételytől, közönytől, világiasságtól ! Hadd a holtakat temetni halottaikat ! Gyerünk, «palmae in manibus!»

Jézus megjelenik Szűz Anyjának.

364. a) A Szent Szűz várta Jézust, várta hitben ; hiszen megmondta az Úr : föltámadok. Isteni szó, melyet követ majd isteni tett. S ezt a tettet ő teszi majd meg ; addig pedig édesanyja vár és hisz és bízik s imádkozik. Imádkozik forrón, lelke sugárzik szemeiből ; ajkai suttogják : «Exsurge, exsurge», kelj föl, kelj föl napom, erőm és örömöm ! Kelj föl, eredj ; anyád virraszt s vár ; kurtítsd meg szent vigiliáját. — Igy állunk mi is Istennel szemben. Hiszünk nagy isteni kijelentésekben s várunk isteni tetteket ; áldozatos lelkesüléssel rábízunk magunkat. Különbben pedig hívjuk, keltegetjük az Urat mi is : Uram, ébreszd föl erődet s uralkodjál ! Ragyogjon föl igazságod, s villanyozza föl a lelkeket a megújult kereszténység tavaszi éledésével. Mi hisszük, hogy te új világot teremtesz most is, itt miköztünk. «Exsurge Domine !»

b) Az Úr is vágyott a Szent Szűz után ; az édes Úr a legédesebb lélek után ; vágyik, mert hű volt hozzá szenvedései közt is, s szerette őt akkor is, mikor nem volt szépsége s ékessége ; keresztútján járt s keresztje alá állt ; az ilyen lelket megvigasztalja az Úr, s vigaszában elfelejteti vele baját, bűjét ; érezteti vele dicsőségét s erejét, s átönti bele saját életét. Azért ki kell tartanom száraz, kelletlen lelki hangulataimban ; sőt ilyenkor mutatom ki, hogy többre becsülöm az Urat vigaszainál, vagyis önmagamnál.

c) A Szent Szűz e vágyait megvalósítja az Úr, megjelenik neki dicsőséges szépségében, s a Szent Szűz térdre omolva imádja szent Fiát. Ah, ez istenanyai boldogság ! Amilyen édes az inkarnáció éje, oly édes és fényes a föltámadás hajnala. Jézus szívéhez szorítja anyját, s mérhetetlen örömmé változtatja tengernyi fájdalmát. A Szent Szűz pedig megcsókolja Jézus sebeit, s beléjük leheli tüzes, szép lelkének szeretetét. Meglátja, leborul, ráborul, elomlik s megpihen rajta : most már jól van, jól van, édes Uram ; jó nekem, mert jó neked ; életed életem. Élsz ; alleluja ! Ez a Szent Szűz páratlan hűsvétja ! Öröm, melyet csak az Isten adhat. «Én leszek örömöd s jutalmad» — mondja ő nekem is, — s ha megörvendeztetlek, úgy érzed, mintha zsoltár és citera csengne lelkedben ; «exsurge psalterium et cithara». A Szent

Szűz ez örömet köszöntjük az antifonában : «Regina coeli laetare».

«Alleluja.»

365. a) Öröm kell a szívekbe, melyekben a Szentlélek lakik ! Öröm kell a keresztet viselő lelkekbe, öröm a bánatos és sebzett lelkekbe, öröm a küzködő s harcot vívó lelkekbe ; ahol Isten van, ott öröm is legyen. És pedig azért legyen, mert az öröm erő, s a lehangoltság gyöngeség. Örülni annyi, mint az élet erejét érezni, — szomorkodni annyi, mint gyöngülni. Azért az öröm sokszor gyógyít, — a bánat pedig beteggé tesz ; — az élet kedvvel s örömmel jár karöltve, a halál bánattal és gyásszal. Minden, ami jó nekünk, ami növel és gazdagít, egyszersmind örvendeztet ; minden, ami üresít s szegényít, az szomorít ! Nincs erényem (erő), ha nincs örömöm. Legtöbb erő a lelki élethez kell, mely kicsiben való hűség s a reggeltől estig való apró szolgálatok láncolata. Itt nem szerepel a nyilvánosság ingere, nincsenek meg az ünnepélyes gyűlések villanyozó hatásai, sőt gyakran meg kell küzdenünk a szokás unalmával is ; azért tehát örömökre szorulunk, melyeket a Szentlélek ad nekünk.

b) Azért kell öröm, mert ez képesít az emberekkel való legjobb bánásmódra. Ha lehangoltak vagyunk, nehezen viseljük el embertársainkat s letűnik homlokunkról és arcunkról az a jó lélek, mely beleelegyedik érzelmeinkbe, szavainkba és hangunkba. A legnagyobb terhet testvérkéz rakja az ember vállaira. Ha jókedvűek vagyunk, nem vesszük föl e nehézségeket ; de jaj nekünk s másoknak, ha rosszkedv bánt. Kiállhatatlan akkor nekünk a világ, s mindenkiiben ellenséget látunk. Jókedv jó orvosság ; semmi sem jön rosszkor a jókedvnek. Semmi sem lepi meg s hozza ki sodrából. Nem zsémbes, nem baltaszemű, az embereket jó oldalukról nézi ; mindenkiről kész jót gondolni ; nem ütődik, nem akad fön, előre nem látott kis nehézségeket jól fogad. Lelke nem a búbánat völgye, melybe beleavasodott a panasz ; ahol ecetfák és keserű lapu, varjútövis és bogács díszlegnek, s savanyú a levegő is.

c) Azért kell öröm, hogy önmagunkat megtagadjuk. Mivel az evangélium a keresztet sürgeti, azért örömeire kell minket nevelnie. Az öröm képesíti a lelket az önmegtagadásra ; a szeretet hevében égő lelkek áldozatosak. Ne csodálkozzatok, hogy nem síró szemek, hanem mosolygó lelkek hozzák a legnagyobb áldozatokat. Az öröm az áldozat forrása. Komornak játszik a kolostor fala, vasrács tartja fogva még a tekintetet

is, hogy ki ne szökelljen az élet víg zajába ; de ne higgyétek, hogy ott a szomorúság lakik ; azt az életet csak öröm s áldozatkészség tartja ki. Ez a jókedvű önmehtagadás szabadítja föl a szívet az önzés békóiból s képesíti, hogy törjön fölé, tehát hogy szeressen ! Miért hagytátok el az önmehtagadást ? Mert kifáradtatok, elsavanyodtatok. Úgy-e, mikor az önmehtagadást szerettétek, akkor friss tavaszi, fűszeres szellő dagasztotta melleteket, harmat rengett fűvön, virágon ; titkos sugallatban zsongott a lomb, s most minden hervadt, száraz, poros ; miért ? !

d) Az örömet a *szezségekből* s az *áhitatból* merítjük. Magunk vagyunk tanúk rá, hogy éledésünk a lelki öröm behatása alatt történt. Mikor szívünk kitágult vigaszban s lelkesülésben, akkor nőttünk s izmosodtunk. S mi volna belőlünk, ha sohasem lelkesülnénk ? — Múltán mondjuk tehát, hogy az öröm *élet*, növekvés, fölbuzdulás, lelki megerősödés ; hogy az öröm napsugár, mely éleszt, éltet, fejleszt, s belőle gömbölyödik a fa törzse, virul, érik gyümölcse, mialatt télen összehúzza rostjait, teng, de nem él ! Vessünk tehát ügyet rá, hogy örvendjünk ! Gaudete in Domino semper. Iparkodjunk, hogy szent áldozásainkból s imáinkból kellő lelket merítsünk, vigaszt és örömet. Nem kell könnyen exkuzálni a resteket és életteleneket ; ők okai bajaiknak, s tán nekünk is azért van kevés örömünk, mert sok önzés, sok kislelkűség, sok szeretetlenség van bennünk ; szabadosak vagyunk beszédeinkben, fegyelmezetlenek érzéseinkben s képzeletünkben, áhítozunk multság, élvezet és dicséret után ; bizalmas durvasággal és faragatlansággal bánunk az Úrral. — Változtassunk ezen !

•Föltámadott !•

366. *«Szombat elmúltával szürkületkor pedig . . . nagy földindulás lön, mert az Úr angyala leszálla mennyből, és oda járulván, elhengerlté a követ és ráüle. Vala pedig az ő tekintete mint a villámlás, és ruhája mint a hó. Tőle való féltőkben pedig megrettenének az örök, és lőnek mint a holtak. Felelvén pedig az angyal, monda az asszonyoknak: Ne féljetelek ti, mert tudom, hogy Jézust keresitek, ki megfeszítetett. Nincs ill, mert feltámadott, amint megmondotta» (Máté 28, 1—6).*

a) Ti ne féljetelek, kik Krisztust keresitek, sőt vigadjatok s örömet üljetelek . . . a sírban is, mert végtelenül nagy, hatalmas és dicsőséges a ti Uratok. Ő a föltámadás s az élet, s a fölfordított sírkövön nem márványalak, hanem én, a Fölségesnek eleven angyala vagyok emléke. Mint karácsonykor a

pásztoroknak a megtestesülés anygala hirdette a «nagy örömet»: úgy húsvétkor a föltámadás anygala hirdette az erő és győzelem evangéliumát, azt, hogy «Föltámadott». A hitetlen, diadalt ülő világban, hol Jézus végleg tönkrement s reá a Messiásra csak akasztófa és sír emlékeztettek, a hivatalosan, ünnepélyesen, nyilvánosan, millió ember értesülésével, három törvényszék beleegyezésével lepecsételt sírkövet harmadnapra elhengerítette az Úr keze, s Jeruzsálemnek fülébe dörghi az üres sír s a legújabb evangélium: «Nincs itt, föltámadt». Ez minden tekintetben a legnagyobb «signum». Krisztus legnyilvánosabb csodája. Egy csodában sincs a nyilvánosság úgy lefogva, mint ebben; e csodájához kíséri Krisztust millió hitetlen ember, e csodájára figyelmeztet a zsidóság minden intézménye, a leglármásabb felvonulás riasztja fel a pascha emelkedett hangulatú népét s meghívja, hogy lássák Krisztus meggyaláztatását, hogy tanúi legyenek kereszthalálának, de tanúi egyszersmind üres sírjának. Szent Péter mondja: «Zsidó férfiak és mindnyájan, kik Jeruzsálemben laktok: a názáreti Jézust, az Istentől tikóztetek erők és csodák és jelek által igazolt férfiút megöltétek. Kit az Isten föltámasztott halottaiból... Ezt a Jézust föltámasztotta Isten, minek mi mindnyájan tanúi vagyunk. Ezeket hallván, megilletődének szívkben és mondák: mit cselekedjünk?»

b) Ez egyszersmind a kereszténység legünnepélyesebb proklamációja, ezen csodában lett a kereszténységből a legnyilvánosabb tény. E csoda lefoglalt 3000, azután 5000 lelket ugyanabban a Jeruzsálemben, mely a Golgotán a keresztet és a kertben a sírt látta; tanúságuk hangos és világos, hagyományuk folytonos és ünnepélyes volt, s midőn Szent János állítja, «quod vidimus et manus nostrae contrectavere», amit láttunk és megtapogattunk, nem érti azt egymagáról, hanem érti százakról, kik mind tanúi Krisztusnak.

c) Ez a legnagyobb csoda, mert legistenibb, legalább legkevésbé emberi, hisz benne megszűnt, elveszett az ember! S Krisztus ehhez kötötte hitelét, az ember bukásához, hogy ne kételkedjünk istenségében. Tudjuk, hogy mennyire tehetetlen a halott; annyira, hogy azt kell róla mondani: «vult». Az ember csak erejében, lelke, teste épségében, szava ékeszolásában, szíve melegében, szeme tüzében tehet nagyot, amint Krisztus is tett életében «vir potens in opere et sermone»; de ő különb lett, mert a saját érvényesülésére a halálban kimutatott erejét használta föl. Ha lenyugszom, akkor támadok fel; ha tönkremegyek, akkor győzök; ha meghalok,

ha nem leszek, ha az ember-Krisztus nincs többé, akkor meglátjátok, hogy Isten vagyok! Uram, hiszek benned; hiszek csodáid miatt. «Operibus credite» (Ján. 14, 10). Apostolai nem fáradnak ki hirdetni a csodák világraszóló tanúságát, ezt hirdetik a keresztény községek s az egyes keresztények a szájukkal, vérükkel. Máté 42, Márk 37, Lukács 43, János 14 csodáról tesz említést. Az evangéliumban tehát, mely kis 8-adrétben alig 200 lapot számlál, több mint 100 csoda van felsorolva: halottak föltámasztása, gyógyítások, kenyérszaporítás, s végül a föltámadás! Hiszek benned Jézusom, mert ugyancsak kinyilatkoztattad magadat.

Krisztus megjelenik Máriának.

367. *«Mária pedig kinn áll a sírboltnál, sírván. Midőn tehát sírt, lehajolván a sírba tekint, és két angyalt lát a fehér ruhában ülni... Mondák neki azok: Asszony! mit sírsz? Mondá nekik: Mert elvitték az én Uramat, és nem tudom, hová tették őt. Midőn ezeket mondotta, hátrafordula és látá Jézust ott állani, de nem tudá, hogy az Jézus. Mondá neki Jézus: Asszony, mit sírsz? kit keressz? Amaz vélvén, hogy ez kertész, mondá neki: Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hová tetted, s én elviszem őt. Mondá neki Jézus: Mária. Megfordulván amaz, mondá neki: Rabboni! Mondá neki Jézus: Ne illes engem...» (Ján. 20, 11).*

a) Mária szeret, szorgos; a holtat keresi, látni akarja, szolgálni szeretne neki még most is; el akarná vinni; mint Tóbiás vitte temetésre holtjait, mint a régi «fossore» vitték a katakombákba halottjaikat, úgy ez az erős, mert szerető asszony is el akarja vinni őt. Kit? őt! Ah, ennek szíve van! Mások is sürgölődnek a sír körül, Péter is, János is, de ez az egy itt gyökeret ver, és néz és sír és félrebeszél. — Az intuíció s az érzelmi mélység a tettek forrása; az okoskodás pedig a tett halála. De talán túloz Mária? S ha túlozna, mi baj volna? De hol van túlzás a szent és hű szeretetben?! Ó dolgozzunk szívvel, szeressünk, örvendjünk, sírjunk, epedjünk. Saját tapasztalatunk az, hogy nehezebben dolgozunk lelkünk üdvén, mikor okoskodunk, s könnyebben, mikor imádkozunk. Vannak munkák, melyeket csak a szív végezhet! A nagy, odaadó, hű szeretet a szívnek zsenialitása.

b) Ezt a hű, vágyódó, tapadó lelket vigasztalja meg Jézus. Fölséges Szent Márkban az a sor: «Feltámadván pedig reggel a hét első napján, megjelenék először Mária Magdolnának, kiből hét ördögöt űzött vala ki» (16, 9). E sorban lüktet

az evangélium páthosza, Jézus szívének nagy s fölényes szeretete. Sok kurta tekintetű lélek fönnakad ezen s kérdi : Tehát jobban szereti-e Krisztus a megtért bűnöst, mint a szeplőtelen? De ezen nem akadnak fönn azok a szeplőtelenek, kik Jézust nagylelkűen szeretik, s szeretetükben összehasonlításokra s alkudozásokra rá nem érnek. Mi szeretünk, és senkire sem irigykedünk. Nem hányjuk föl, hogy mindig tiszták voltunk, hanem örülünk neki ; ez nekünk nem teher, hanem kegyelem, s ebből előjogokat nem kovácsolunk. Ó örvendjünk, ha el nem buktunk. Mily kegyelem ez, mellyel Magdolna nem birt ! Azután pedig szeressünk, szeressünk jobban, lelkesebben, hiszen el nem buktunk, hiszen többel tartozunk. — Ha pedig oly szerencsétlenek voltunk, mint Magdolna, ó legyünk azután oly buzgók, mint ő, s Jézus meg nem vet. Ime megmutatta. Egy szót szólt, egyetlen, s Mária térdreerogyott. Sugárzó szót mondott, melyben lelke vibrált. Ó Mester, Mester, hogy tudsz te szólni ! Ó szólj, beszélj s lelkünk meghódol neked !

c) Mária át akarta karolni lábait, de a Mester mondotta : Ne illess ! A lelkek a túlvilágon mind fölségek, arisztokratikus szellemek. Itt a földön az ember mint a gyerek ; nagyon érzéki, mindent szájához emel és majszol. Bizonyos szent tartózkodást parancsol az Úr, mely a nagyságot önmagunkban tisztelettel környékezi s piedesztálján megtartja. Kell ez nekünk ; kell belénk szent, alázatos tisztelet Jézus iránt. Ezt érvényesítenünk kell mindenütt, imáinkban s kivált szent áldozásainkban.

A föltámadt Krisztus győz a hitetlenségen.

368. *«De menjetelek, mondjátok meg tanítványainak és Péternek . . . Azok pedig elfutának a sírból, mert elfogta őket a rettegés és a félelem»* (Márk 16, 7).

A fölfordított sírkövön mint piedesztálon mutatkozik be az a titokzatos, halált és bűnt legyőző hatalom, s minket is valami szent borzalom száll meg. Krisztus győzelme megrendítő ! Győzött a hitetlenségen.

a) Diadala az a fényes világosság, mely a kételyt eloszlatja, az a rendületlen megnyugvás, mely a föltorlódott hullámokat elsímítja, az a biztonság, mellyel összes aggodalmainkra azt feleljük : Ő az Isten Fia. Már nagypénteken este ragyog föl ez a sugár, de az csak esthajnal volt ; ott mondta a százados : Valóban az Isten fia volt. De ami ott alkony, az itt ragyogó napkelet. Nem a keresztfán, hanem a dicsőséges föltámadásban kaptuk meg az Isten kinyilatkoztatását, hogy

Krisztus az Isten Fia. A hitetlenség, a keresztfeszítés szentségtörése, a tagadás diadalmi mámore szükségessé tette ezt a legfőbb kinyilatkoztatást: föltámadott, tehát Isten.

b) Krisztus is titokzatos valójának e fejlődésére mutat rá. Suttog körülötte a kétség; a halandó lét s a halál kettős homályt borít rá; igaz, hogy a hit mécsét tartja mellette az apostol, aki mondja: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia. De a mécses kialudt nagypénteken. A Messiás meghalt, vége van! A bizalom pálmaága elhervadt az apostolok kezében is. Meg kell tehát újra gyújtani a mécses, de nem földi tűzzel, hanem örök fénnel, «lux perpetua»-val. Krisztus sírjában Isten gyújtja meg azt s megmutatja nekünk: «Lumen Christil» «Deo gratias!»

c) Mindennek így kellett történnie; így, páratlanul. A halál kapujában kellett Krisztusnak győzelmi zászlaját leszárnia; az élet urának a halál keretében kellett bemutatkoznia; ez a fekete keret ezt a glóriás képet ezerszer vakítóbbnak mutatja be a világnak, mint a betlehemi éjszél a szent karácsonyt. Csak dühöngjetelek, van nekem trónom, van zsámolyom; gyöngykoszorúmat abból a mélységből hozom, melyben ti mindnyájan hajótörést szenvedtek, mind, mind, fáraók, cézárok, satrapák, bölcsek, próféták, költők, szépségek; s babérom lengő szálát az örök élet virányairól tépem. Meglátjátok, mily «victoriát» éneklek; megsüketültök, megvakultok, ha nem szerettek; de ha szerettek, elragadtatásban tágranyílt szemmel néztek s lelkendeztek: Jézus, Jézus, utaid a dicsőség magányos útjai, csak te járhatsz, rajtuk; be jó, hogy a dicsőség s erő ez útjain hozzánk jössz s értünk jössz.

Az emmausi úton.

369. a) *«És íme kellen közülök az napon menének egy Emmaus nevű helységbe, mely halván fulamnyi távolságra vala Jeruzsálemtől. És ők beszélgetének egymással mindazokról, amik történtek vala. És lön, mikor szól váltottak és kérdezgettek egymás között, őnmaga Jézus odaérkezvén, velök méne. Az ő szemeik pedig tartóztatva valának, hogy meg ne ismerjék őt»* (Luk. 24, 13). Mint a pásztortűz foltja a májusi réten, olyan a hitetlen lélek a világban; csúnya, szomorú, fáradt, reménytelen. Íme az emmausi úton is baktat két ilyen fáradt ember, s a világ útjain sok jár ilyen. Hittünk, reméltünk; most nem hiszünk, nem remélünk. Kinjainkkal a szórakozás, a világ felé fordulunk; szeretnők elfelejteni magunkat. Ez nem az Isten útja. Minket is elfog néha a csüggedés s az unalom, s a világ-

hoz fordulunk enyhülésért. Kereshetünk vigaszt a természetben, szórakozásban, jó barátainknál, de azután térjünk ismét vissza Jeruzsálembe, a szent városba ; Jézus lesz a mi igazi vigasztalónk. Mily vigaszt találtak volna a tanítványok Emmausban, ha Jézus nem jön feléjük? Tehát szórakozni Isten akarata szerint, vagyis hogy lelki ruganyosságunkat megóvhassuk ; gazdálkodjunk erőinkkel s okosan fejlesszük azokat.

b) Az Úr Jézus csatlakozik hozzájuk s nem ismerték meg őt s kérdezi őket : *«Micsoda beszédek ezek, melyeket egymással váltotok útközben, és szomorúak vagytok?»* Jézus lelke a húsvéti reggel örömében úszik, ragyog is, boldog is, de azért nagy részvéttel nézi ezeket a lehangolt lelkeket, és örül, hogy elpanaszolják előtte szomorúságukat. Még biztatja is őket : *Micsoda beszédek ezek, amelyeket váltotok?*

A tanítványok engednek a biztatásnak és előadják szívük fájdalmát. Mily jól eshettek szavaik Jézusnak, főleg melyek őreá vonatkoztak : *«...ki próféta-férfiú volt, hatalmas a cselekedetekben és beszédben Isten és az egész nép előtt».* Nagyszerű dicséret volt ez, ennél szebb tanúságot nem tehetek volna róla. Jézus tölem is azt akarja, hogy meditációimban, naponkinti lelkiismeretvizsgálataimban adjam elő részletesen bajaimat. Ez nagyon bizalmassá teszi Istenhez való viszonyomat s fölvilágosít és nevel.

c) *«Mi pedig reménylők, hogy ő megváltja Izraelt».* Mert ugyancsak rászorultunk. Vártunk Megváltót, mert sok a bajunk, a kínunk. A szívnek ez a régi várandósága, mely kínból, bajból menekülést remél, a mi örökségünk is volt.

Igen, az övék volt s a mienk is. Nekünk is megváltás kell. E bamba, bűnös lét, mely először bepiszkolódik, azután elrothad, érthetetlen s elviselhetetlen. Ez óriási ellentmondás a törvény s a bűn, az eszmény s az alávalóság, a halál s az örök élet vágya közt, kiegyenlítést sürget, s ez csak isteni, kegyelmes tett lehet. Ezt reméljük ! Azonkívül remélünk kiutat és segítséget hozzá ; remélünk erényt és érdemet az örök élet koszorújára. Mindezt Jézus adja nekünk. Maradunk ez úton ; lelkesít az örök élet reménye ! Ez boldogít már itt is s kedvet s kitartást ad küzdelmeinkben !

«Maradj velünk, mert esteledik !»

370. a) «Ó balgatagok és késedelmes szívlűek» (Luk. 24, 25). Jézus fölségesen kezeli az eltévelyedteket ; erejének öntudatában képes kiemelni őket depresszált hangulatukból.

Föléleszti bennük az Isten nagy gondolatait ; kitarja a hitnek fölséges perspektíváit ; inti, de feddi is őket. «Ő balgatag és késedelmes lelkek». S a két tanítvány érzi az idegen vándor lelkének fölségét, érzi azt a friss, üde légáramot, melyet lelke lehel ; jól hat rájuk, jót tesz nekik. Csak lélek nyúljon a lélekhez ; a lélek, az élet, az erő fölényével lehet csak gyógyítani ; veszekedéssel, zsémbeskedéssel nem. Aki lent van, ahhoz le kell ereszkednünk. Tegyük, mint a nap tesz, mely a magasságból le nem száll, de leküldi sugarait. A mi magasságunk a lélek jósága, nemessége ; ne jöjjünk le veszekedni s bepiszokolódní. Tisztítsunk másokat saját lelkünk előkelőségével.

b) *«Nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe? És elkezdvén Mózesen és mind a prófétákon, fejlegelé mind, amik az Írásban jelölte szólnak».* Isten Messiását máskép gondolta el, mint ti ; szóval : Isten gondolatai nem a ti gondolataitok. Az ő alapján oly vonások is vannak, melyeket ti szívesen feledtek, az önmehtagadás és a szenvedés ; de hát nem nektek van igazatok, hanem neki. Hányszor leledzünk mi is e hibában ! Azt gondoljuk, hogy az evangélium csak vigaszt helyez kilátásba s áldozatot nem kér. Ha Jézus a szenvedés útján ment be dicsőségébe, nem kell-e nekem is ez úton, az ő útján jánom? Tépjük már egyszer szét az öntudatlanság káprázatát ; állj lábaidra — mondja a próféta — s beszélj s tégy, mint férfias lélekhez illik !

c) *«És elérkezének a helységhez, ahová mennek vala, és ő tovább látszék tartani. De kényszerítették őt mondván: Maradj velünk, mert esteledik és már hanyallik a nap. És betére velők».* Jézus úgy tett, mintha tovább akart volna menni, pedig szíve vonzotta, hogy őket a legnagyobb kegyelemben részesítse ; kívánta mindazonáltal, hogy ez a nagy kegyelem alázatos kérelemnek legyen a jutalma ; akarta, hogy kérjék : Maradj velünk !

Üdvözítőnk vágya, hogy velünk lehessen s lelkünkben lakozhassék. El akar minket halmozni kegyelmének áldásaival, de kívánja, hogy kérjük a kegyelmet, s forró imáinkkal tartóztassuk őt magunknál. Sokszor azért vagyunk levertek, mert nem iparkodunk eléggé buzgón imáinkkal Jézust magunknál tartóztatni. Ne viseltessünk csak passzive ; tegyük ! Vizsgáljuk meg magunkat, vajjon van-e forró óhajunk az Üdvözítő kegyelme után ? Ha azt találánk, hogy nincs, kérjük buzgón ; kérjük, hogy maradjon mindig velünk, kivált amidőn a kísértések felhői tornyosulnak fejünk fölött,

mikor a kétely és a szenvedés éjtszakája borul reánk, de legfőképen halálunk óráján. «Maradj velünk, mert esteledik és már hanyatlik a nap.»

Jézus megjelenik a bezárkózott tanítványoknak.

371. *«Midőn tehát este lőn azon nap, és az ajtók betéve voltak ott, hol a tanítványok egybegyűltek vala a zsidóktól való félelmük miatt, eljőve Jézus»* (Ján. 20, 19).

a) Mikor este lőn, s az izgalom egész nap hánytá-vetette a kishitű tanítványokat; mikor féltek is, reméltek is; mikor suttogtak csak, de a szívük hangos volt; akkor eljött az Úr és megállt körülükben. Későn jött. A Szent Szűzhöz, Magdolnához korán jött; azoknak reggel volt húsvétjuk, a tanítványokhoz későn jött. Talán nem érdemelték meg, talán nem voltak alkalmas hangulatban, talán próbára tette őket az Úr, talán várta, hogy együtt legyenek; van sok oka az Úr késedelmeskedésének, és senki sem vetheti szemére: miért nem előbb? Ó, hisz jön hozzánk, jár köztünk az Úr, s akár siet, akár késik, irgalmas szándékait mindig szeretetben, tiszteletben kell kiváltanom. Ha késik, kitartok; ha vigasztalan vagyok, nem baj; tudom, hogy ilyenkor kell kimutatnom hűségemet. S megteszem, meg szívesen, hogy annál édesebben vigasztalódjam.

b) Ajtóbetéve, szeretetben egyesülve... ez Jézus vonzó köre; oda szeret jönni, hol önmagukatért és mégis egymást szerető lelkek várnak reá. Az önmagábatérésben magunkra találunk, s a szeretetben szociális lelkeknek bizonyulunk. Mindkettő kell a szép fejlődéshez. Aki magában nem egész, az másnak jó, másnak kincs nem lehet, és aki elfordul a testvéri közösségtől, hogy önmagát keresse, az rideg lesz és kifárad. Tehát összeszedettnek, fegyelmezettnek, de amellett szíves testvéri embernek kell lennem.

c) *«Mondá nekik: Békesség nektek!»* Jézus köszöntése. Ne féljete, hisz szerettek. Ne féljete később sem, bármi történjék! Ne kérdezősködjete sokat: mi lesz? hogy lesz?, hanem szerezzéte meg magatoknak a békét, s akkor jó lesz minden. Békét lelketeknek a szívtisztaságban; békét véreteknek a fegyelemben; békét kedélyeteknek nagylelkű világnézetben! Békét kívánok nektek, hogy higgyete és reméljete erősen, s ne hagyjátok magatokat szétszedni kesernyés, zsémbes, sötét, hideg gondolatok és érzések által. Legyen kedélyetekben igazi húsvéte, élvezzéte át, hogy tietek a föltámadás, az erő, tietek kegyelmem és szeretetem. S hogy

erősen hihessetek, «lássátok kezeimet s lábaimat, tapintsátok meg és lássátok, mert a léleknek húsa és csontjai nincsenek, amint látjátok, hogy nekem vagyok». «Örvendének a tanítványok, látván az Urat.» Erős hitet nevelek magamban, mely örvezdeni tud, miután a kételyt s a kislelkűséget kizárta.

«Küldelek titeket.»

372. a) *«Mondá azért nekik ismét: Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket»* (Ján. 20, 21). Mily kedves fokozás van e kifejezésben: ismét mondá: «Békesség nektek»; ezzel nyomatékozza, hogy erre van szükségünk; bele kell nőnünk, belegyökerezniünk a békébe. Az evangélium azzal kezdődik: «Békesség a földön» s azzal végződik: «Békesség nektek». Ott a vágy és óhaj, itt a tény! Ugyancsak békességre tehettek szert szenvedéseim s föltámadásom után. Bűnt bocsátani, lelkeket megnyugtatni küldlek. Kompromittálnátok küldetésemet, ha a békét magatok nem élveznétek. Azért oly hatástalan gyakran a szó, mert az élet magyarázó ténye hiányzik bennetek!

b) Engem az Atya küldött, én meg titeket küldlek! Ó kedves küldöttje az Atyának; galamb is, sas is; mezítlábos apostol s ugyancsak eszménykép; dicsőségére vált küldőjének s áldásává küldetésének. S hozzánk küldte őt az Atya; hozzánk, a sötétséghez a világosságot, a léthez a szépséget, a halálhoz az életet; elküldte világoskodni, fejleszteni, éltetni. S most ő is küld minket, hogy mi is legyünk napsugár a napból, üdítő vízér a mélység forrásából és virágos ág Jézus törzséből. Ő küld, vagyis ő adja belénk ezt a fényt, ezt az üdítő, virágos életet. — Jézus saját lelkével s erejével avatja föl méltósággá s hatalommá apostolait, kik Krisztus helyett járnak, kikben Krisztus beszél, kiknek lábai azért oly szépek, kik nekünk azért oly kedvesek. Ezt tiszteljük s szeretjük az apostoli egyházban; e küldetés miatt drága és szent és kedves nekünk az anyaszentegyház. Itt van az Úr, itt van lelke s küldetése; akárcsak ő járna köztünk!

c) *«Ezeket mondván, rájuk lehele és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. A kiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva»* (Ján. 20, 22). Lelkemet, az Atyától s tőlem származó Szentlelket lehelem belétek s az anyaszentegyházba. Ez a Lélek szül újjá, ez bocsát bűnt; ez imádkozik bennetek s fölken prófétákat és vértanúkat. Ti csak médiumai vagytok e Léleknek: a bűnbocsátó, tisztító, éltető erő nem belőletek, hanem belőle való.

Ez öntudattal menjete a világba s ha valaki kételkedik, mondjátok neki, hogy én mondtam, hogy nem ti, hanem ő, nem az ember, hanem a Szentlélek általatok bocsátja meg a bűnt! Mily édes, nagy kegyelem! Mily közvetlen, isteni ajándék a penitenciátartás szentsége. Úgy járulunk ide, mint Krisztushoz, úgy hajtom meg fejemet, mint a Szentlélek sugárzatába. — S a papnak is szívesen kell bűnbánatomat fogadnia; hiszen a Szentlélek ihletében áll és foglalkozik velem! Ez érzésekkel járulok a szentgyónáshoz.

A bűnbocsánat szentsége.

373. *«Rájok lehele és mondá nekik: Vegyétek a Szentlélek. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik s kiknek meglatartjátok, meg vannak tartva»* (Ján. 20, 22).

a) Bűnt bocsátani: csak Isten teheti, és ezt szívünk ösztönszerűen érzi s igényli. A bűn jóvá nem lesz, csak bocsánat által; aki más úton kíván bűneiből kimenekülni, az téved s az istenit önmagában föl nem ismeri. Javulhatok, sírhatok, vezekelhetek; de mi lesz a bűnnel, melynek tudata lelkemben ég? Itt én elégtelen vagyok, hanem az Úr dönt. — Mennyire bizonyítja a bűn tudata a törvény uralmát fölöttem; mennyire kiáltja: van Uram, és én megsértettem őt! Akaratom akarata ellen lázadt; ez a rossz, ez a kín! A bűnös lélek szinte jobban érzi az Urat, mint a csendes szív. — A bűn tudatát és kínját a bűnbocsátó Isten kegyelme veszi le rólam: Megbocsáttatnak bűneid! Ó mily ének ez nekem, mily kegyelmes szeretete s mily engesztelő ölelése Istenemnek: Ő megbocsát... Ő nekem! Nem taszít el; leereszkedik s fölemel! Ezt nem teheti velem tudomány, művészet, hatalom, élvezet. Sajátos, isteni érzete a léleknek: mikor azt suttozhatja, hogy megbocsát, akkor a szíve is tele van, a szeme is.

b) Semmi sem bizonyítja jobban, hogy az Isten köztünk járt, mint a bűnbocsánat intézménye; bűnt bocsátani jött, mert ezt kérte, várta, ez után törte magát az emberiség, és a bűnbocsánatnak istenemberi módját rendelte a szentgyónásban, hol mindenki külön-külön lábaihoz borul és lesi az isteni vigaszt: Én téged föloldozlak. Krisztus küldte a lelkiatyát a bocsánat isteni hatalmával, a vigasz olajával, az engesztelődés kegyelmével. Elsüllyed körülöttem a világ, az egyház, az ember, és én csakis Krisztussal állok szemben gyónásomban. Neki sűgom bűneimet; az ő szavát hallom; a szentségben vele lépek összeköttetésbe; az ő vére hullását érzem lelkem, és megtisztulok. Jézus elérte, hogy mi kell

nekem ; nem elég nekem megbánnom bűneimet ; nekem több kell : szent, titokzatos érintkezés és összeköttetés kell vele ; ez a penitencia szentsége ! Hála neked ezért Jézus ! Forró, igaz köszönetet mondok minden szentgyónásom után.

c) Vegyétek a Szentlelket . . . erre a lelki, isteni hívásra, ti papok ! Krisztus nyomaiban, az evangélium áldásával jöttök felénk, mikor bűneinket bocsátjátok. «Mily ékesek a békét hirdetők lábai», mily olajos s atyai a kezük, mily résztvevő a szívük ! E nagy, fölséges hivatáshoz krisztusi emberek kellene ; e megrendítő bizalomhoz, mellyel lelkekbe öntik a hívek kínjukat s szégyenüket, angyali szellemű apostolok kellene. Éreztétek át. S mennyire tisztelünk s szeretünk mi titeket, örök vágyaink és aggodalmaink bizalmasait ! Hogyan értjük Sziénai sz. Katalint, ki a papok lábanyomát csókolta ; bizonyára az örök életet látta ott sarjadni !

A hitetlenkedő Tamás.

374. *«És nyolc nap mulva ismét benn valának az ő tanítványai, és Tamás is velök. Eljőve Jézus és monda: Békesség nektek! Azután monda Tamásnak: Ereszd ide ujjadat és lásd kezeimet; és hozd ide kezedet és bocsásd az oldalamba, és ne légy hitellen, hanem hívő»* (Ján. 20, 26).

Az isteni Megváltó öt ragyogó sebével úgy áll itt, mint a nap az éjjel szemben. Ezen a fehérvasárnapon ez a Tamás egy fekete lélek. Fekete, mert hitetlen ; fekete, mert csúnyán szenvedélyes ; fekete, mert szomorú és szenvedő. Szent Tamás a világias, Istentől elfordult lelkületnek a valóságos típusa : kevély és hitetlen, mert rendetlenül szenvedélyes ; és mert hitetlen és szenvedélyes, azért szomorú és szenvedő.

Senki sem akarna cserélni Tamással a többi tíz közül. Szinte látjuk dúlni a vihart szívében. Látjuk, mily fekete felhőkkel van lekárpitozva Tamás kedélye ; megsajnáljuk az erőszakos és öntudatos embert, de nem kérünk belőle. Az isteni Megváltó e lelkülettel szemben ragyogtatja öt szent sebet s biztosítja : Ne légy hitetlen, hanem hívő. Hogy ilyen légy, érintsd meg sebeimet és biztosítlak téged, elváltozol lelkedben, más szellem száll meg téged.

Az Úr Jézus azért tartotta meg dicsőséges testében is az öt szent sebet, hogy a lelkekben ezt a páratlan kihatást a világ végéig gyakorolja.

a) Szent Tamás első baja az ő hitetlensége. Hogy a hitetlenkedő ember kigyógyuljon, tekintsen figyelemmel arra a nagy tényre, mely az Úr Jézus. Mert az Isten tényekkel

beszél, eseményekben fejezi ki önmagát. A legragyogóbb, napnál ragyogóbb esemény s tény a feltámadott Krisztus. Krisztus sirjától kezdve megváltozik az apostolok érzése, gondolkozása. Nem az eszme tette azt, hanem a velük beszélő Messiás. Az evangéliumnak a pszichológiája oly hatalmas, mélységes tény, mely megtérít mindenkit, aki gondolkodik. De Szent Tamás nemcsak látott, hanem meg is nyugodott. Megnyugodott épen a sebek érintése, vagyis Krisztus szeretetének átértése által. Egy racionalista meg kételkedő lelket hogyan akartok megnyugtatni? Éreztessétek meg vele, hogy az Isten szereti őt. Át kell neki érezni azt, amit a kegyelem meleg áramának mondhatunk, Krisztus szeretetét, mely őt szent sebéből sugárzik. Azért mondta jól Fülöp az eunuch-nak: «Ha egész szívedből hiszesz, akkor megkeresztelkedhetel»; s hinni akkor fogsz erősen, ha Krisztus szeretetében megnyugszol. Aki így szeretett, az meg nem csal engem. Teljünk el az isteni Megváltó ideális szeretetével, és akkor a világnak hidegsége kihív majd, nem arra, hogy kételkedjünk Krisztusban, hanem hogy izzó, nagy szeretettel iparkodjunk győzedelmeskedni a világon.

b) Szent Tamás szenvedélyes lélek. Az ő szenvedélyessége lelkének keménységében nyilvánkozik meg. Gyarlóságunknak a lélek és szív keménysége, a test és vér szenvedélyessége képezi egyik főforrását; ez a szív a rossz értelemben vett «világ». Minden szívben van belőle elég, s majd mint kevélység, majd mint testiség nyilvánkozik meg. A római asszonyok nyers húst tettek éjjel arcukra, mert ez megóvta a bőr üdeségét és az arcszínt; Krisztus megtartotta feltépett testének sebeit, a szép lelkek miatt. Az Úr Jézus sebhelyeit kell érintenünk. Gyermekének forró homlokkal, lázas, dobogó szívvel kell odatapadniok Krisztus sebeihez, hogy enyhet találjanak. Az a tűz kioltja a mi tűzünket. Érintsük bizalommal Krisztus sebeit, e benyomástól kialszik bennünk minden csúnya érzés.

c) Vannak szomorú és szenvedő lelkek és senki közülünk s az egész világ folyása sem lesz képes arra, hogy mindenkit vigadozóvá, örvendezővé tegyen. Egyáltalában ne gondoljunk arra, hogy a kultúra haladásával a szenvedések kevesbednek. Szomorú és szenvedő lelkek mindig lesznek. Az isteni Megváltó megtartotta sebeit a szomorú és szenvedő lelkek számára, hogy megvigasztalja őket, s hogy megnyugodjanak és felemelkedjenek a krisztusi szenvedés méltóságára. Megtartotta szent sebeit, hogy buzdítson és bátorítson, hogy

szenvédéseinket mint Isten jótéteményeit megbecsüljük s Krisztusért elviseljük. «Ime, kezeimbe jegyeztelek téged», térj be megbézett szívembe, az oly menedék, melyből nincs kiút. Mert amint szépen írja valaki: A kezek át vannak ütve, a lábak át vannak lyukasztva, aki azokba betér, az azokon átjut; de a szív úgy van átdöfve, hogy aki oda betér, az ott marad.

A megdicsőült Krisztus öt szent sebe.

375. «Ereszd ide ujjadat és lásd kezeimet, és hozd ide kezedet s bocsásd oldalamba» (Ján. 20, 27).

a) Krisztus megtartotta sebeit dicsőséges testében, glóriába foglalta az öt mirrha-szemet, mintha azt mondaná: Nézzétek, én is olyan voltam, mint ti; e gyöngeségből való a dicsőség, mint hűvös völgyből a felhő, mint virág a földből, mint diadal a harcból. — A kezek sebei jelzik a nehéz munkát, melyet Krisztus végzett, az «improbus labor»-t... Nehéz, hálátlan munkában állunk sokszor; tartsunk ki! A lábak sebei jelentik a göröngyös, nehéz utakat... A szív sebe utal a világ gyűlöletének, rágalmánának, szeretetlenségének nyilaira! Távol legyen tőlem is a puhaság, a csüggedés, a kényesség; tőlem pedig távol legyen másban dicsekednem, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében, ki által nekem a világ megfeszítettett, és én a világnak» (Gal. 6, 14).

b) Hogy fogják e sebek fölszítani buzgalmunkat, ha megfontoljuk, hogy nemcsak felénk ragyognak, hanem Istennel szemben is biztosítanak aziránt, hogy irgalommal s könyörülettel néz ránk s el nem felejt. Hirdette az Úr sokszor, hogy el nem felejt, de mi biztosít erről inkább, mint az, hogy «kezeibe írt föl minket». Ide van fölírva, hogy ki vagy te nekem; ide van beírva, hogy mennyibe kerültem neked. Ime megtörtént, amit az Énekek-éneke mond: «Tégy engem mint pecsétet szívedre, mint pecsétet karodra, mert erős mint halál a szeretet» (8, 6). Az irgalom e biztosítása szítja föl szeretetemet; Jézus sebei nekem tüzlángok. Gondol rám az Úr, s gondolata áldás! Mint a világító tornyok a hajósoknak, olyanok nekem e szent sebek. Ide menekülök viharok elől, lelkem harcaiban. Itt tanulok szeretni; itt tanulok áldozatot hozni s áldozni!

c) Rettenetek e szent sebek a megátalkodottaknak. Mit fognak mondani, ha ez az ötszörös fénysugár hatol sőtét lelkükbe, s mint irtóztatós vád s kárhoztatás szúrja át őket. Ime, mit tett, mit adott, mit nyitott nekünk az Úr! Volt-e okunk bizalmatlankodni, elsötétülni, elfordulni? Az utolsó ítéleten Krisztus öt szent sebe a gonoszak kárhoztató ítélete.

Ha pedig sebeket tudok elviselni Krisztusért, az őt szent sebigazat ad majd nekem. Addig is bemutatom Istennek megkérlelésül gyávaságomért, bűneimért Jézus őt szent sebet, s küzdök tovább rettenthetlenül; nem panaszkodom, hanem dicsőítem s követem vezéremet.

Deum pati!

376. *«Mondá neki Tamás: Én Uram s én Istenem!»* (Ján. 20, 28).

a) Tamás átélte e pillanatban azt, amit a latin úgy mond, hogy «Deum pati», Istent átélni. Nagy az Isten; világomnak kis méreteiből nézem a végtelent. Korlátoltságom bizonyítja őt. Világról beszélek ugyan, de nem bírok vele. Kis mozaikdarabka az én világom. Mily keveset foglalok le a valóságból képzeitemmel, fogalmaim tartalmával... Ez a nagyság rám borul; értelmem, érzésem, kedélyem, akaratom reagál, és ami e reakcióban lesz gondolattá, lelkületté, imádássá, lendületté, odaadássá, azt vallásnak hívjuk. Ezt Ő, a végtelen tapogatja ki bennem; ez az ő érintése, közlekedése, behatása... És ha a lét mélységeibe ereszkedem, nem tartom ki nélküle; íme átfog, lefoglal, vonz... Deum pati! S mikor magamba veszem gondolatait, akkor tisztulok, akkor bünt bánok s hódolok.

b) Annyira nagy, hogy egyedül önmagában való; a világ szétfoszlik vele szemben. Mint ahogy «a nap a jó Isten árnyéka», úgy az egész mindenség ily árny, ily nyom; valami a végtelennel szemben, ami szinte nem esik latba. «Tu solus sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus...» Rám erőszakolja magát, még pedig joggal, minél mélyebb s lelkibb vagyok, annál inkább. Uralkodik értelmemen, szívemen, akaratomon, és én azt mondom: Uram, Istenem, te vagy az egyedüli, igazi valóság, jóság, szépség, szentség. Így lesznek a próféták, kik belenéznek, s csakis bele; apostolok, kik róla beszélnek, és csakis róla; szentek, kik neki élnek, és csakis neki; nagy lelkek, kiket ő szerencsésen lefoglalt magának.

c) S ha Uram és Istenem vagy, akkor legyen meg a te akaratom. Mi a te akaratom? ez a főkérdés, főérdek, főkötelesség. Mi az Isten akarata állásomban, hivatásomban, életem jelen körülményei közt? Mi az Isten akarata kísértéseimben, csábítások, nehézségek közt? Csak ez nyom a latban! Aki magát odaadja az Istennek, azt az Isten visszaadja önmagának, életének, tevékenységének. Annak lelke erőforrás lesz. Add oda magadat és visszkapod magad csordultig örömmel, erővel! Azért vagy szegény, mert keveset adsz az Úrnak!

A hit mint odandás, elmélyedés és átalakulás.

377. *«Mondá neki Jézus: Mivelhogy láttál engem, Tamás, hittél; boldogok, akik nem láttak és hittek»* (Ján. 20, 29).

a) Hit kell nekünk először is, mint odaadás Isten iránt, mert a végtelennek problémái közt semmi sem igazíthat el, csak a hit; az viszi a fáklyát. Tudományunk, kultúránk, esztétikánk csak pitymallatba s derengésbe állít. Nem vetjük meg ezeket, de nem érjük be velük. Esztétikai műveltségünk ki nem elégít, ha még oly pedagógusunk van is, mint Goethe; a világias szépség, a földi élvezet, a nyelv plasztikája nem csitítja el a lélek érzékét a mélység, a fölség, az Isten iránt; a szívbe Isten-félelem s Isten-szeretet kell. Lerázom magamról a szemfödők porát, az vakít és mérgez, még ha Goethe koporsójából való is. Lelkem az öntudat pitymallatában sipogó madár, mely a világi létből a «másik világ» életére ébred. Mélységes vágy van előntve rajtunk, «die Sehnsucht nach dem Licht als Symbol alles Grossen und Ewigen». Boldogok, akik nem láttak és hittek.

b) Hit kell nekünk mint elmélyedés; öntudatra ébredésünkben egyre mélyebb perspektívák nyílnak; ablak előtt állunk, melyből a létbe és annak ősokába látunk. Összefoglalunk gondolatainkban létet, célt, vágyat; érezzük a szellemi lét fölényét anyag és elmúlás fölött, s a halhatatlanság meggyőződésében lelkünk anyanyelvére ismerünk. Az elmúlás, a buta vég, a megsemmisülés barbár nyelveit nem értjük; azok állati hangok. S ez elmélyedésben érzékünk támad az isteni kinyilatkoztatás fölsége s Jézus isteni és világtörténeti alakja iránt. Lelki szemeimmel látom az Urat s hiszek benne.

c) Hit kell mint átalakulás és újjászületés. Nem csak fölébredünk, de fényeskedünk; lelkünk megnyugvásában és örömeiben érzékünk van a krisztusi tökély és szépség iránt. A modern kultúra gyümölcseit, a fajgyűlöletet, a gazdasági érdekek kizárólagos méltatását, a műveltségnek félműveltséggé való eldurvulását, a tekintély megvetését, az önzés, az irigység, durvaság, szemtelenség túltengését sajnáljuk; de tudjuk, hogy minél jobban erőre kapnak ezek, annál mélysegebb vágy szállja meg a világot a lelki átalakulás után. — Újjászületni nem testből, vérből és önzésből, hanem Szentlélekből, az isteni élet lelkéből. Ez érzéssel térdelek le az Úr előtt s mondom: Uram hiszek, változtass át hasonlatosságodra!

Isten országának apostolai.

378. *«Negyvennap alatt megjelenvén nekik s szólván az Isten országáról» (Ap. Cs. 1, 3).*

Az Isten országáról beszélt velük, melynek bennük, általuk, körülöttük itt a földön kellett keletkeznie; igen itt, s ehhez erőt adott eleget, és csak rajtuk fordul meg, hogy ez ország erősen, fölségesen lépjen bele a világba. Ez Istenországnak tehát ők a bírlalói és ugyancsak az eszközlői.

a) Bírlalói lesznek, ha átérzik az Istent és ha eltelnek vele. Egyre mélyebben vezeti be őket az evangélium igaz értelmébe; új kilátásokat nyit nekik. Akarja, hogy a föld sava s napvilága legyenek, «sol et sal», és hogy sokat megnyerve a testvérek községét alkossák egy fő alatt, ki az Isten házának és országának első szolgája és sáfárja legyen. — Jussunk öntudatára annak, hogy itt, köztünk van a «regnum Dei». Van hozzá erő, képesség, ha Krisztus nincs is láthatólag köztünk. Mily bizalommal kell tehát viseltetnünk, még akkor is, ha elváltozik körülöttünk a világ, s oszlopai leszakadnak; a regnum Dei-nek fönn kell állnia! Mily meggyőződéssel kell lefoglalnunk magunknak e regnum Dei-t: legyen, legyen s meglesz!

b) Eszközlői lesznek az Isten országának először az egyéniségükben megtestesült és egész valójukból kisugárzó evangélium s másodsor a kezükre bízott szentségek által. A házasságban megszenteltetik eredetünk s vízből születünk újjá; egy kenyeret, a krisztusi közösség szimbolumát esszük, s szent olajjal kenetünk meg éltünk harcterén s betegágyunkon, és lelki sebeinket az egyház bűnbocsátó szeretetére bízuk. — Hogy kell tisztelnem e szent jeleket! Igénytelenek; víz, néhány olajcsepp, kenyér; de hatásuk égető, szűrő, tisztító. E vizet a Lélek megtermékenyítette, az olaj annak az olajának bogyóiból való, melyet Krisztus verejtéke áztatott. Tárjátok ki lelketeket e titkos behatásoknak; isteni erő áramlik belétek. Vegyétek úgy e lemosást, e kenetet, mintha Krisztus végezné rajtatok; ő az, ő itt van; ő szül újjá, ő bocsát meg, ő ken föl, ő ken meg gyógyító olajával, járuljatok azokhoz és kérjétek, mint Krisztus nagy kegyelmét. Magatokra vessetek, ha Krisztust a szentségekben meg nem közelítetek.

A föltámadt Jézus a halászó apostoloknál.

379. a) *«Együtt valának Simon, Péter, Tamás és Natánael, Zebedeus fiai és mások, kik az ő tanítványai közül. Mondá nekik*

Simon Péter: Halászní megyek. Mondák neki: Mi is elmegyünk veled (Ján. 21, 1—3). Föltámadás, dicsőség, istenfiúság dacára a fizikai és gazdasági áram előre tör; ezen az erkölcsi rend nem változtat egyszerre. Ime, Krisztus apostolai is, ezek a tenyeres-talpas emberek a galileai halásznép szokásaiban és gazdasági életében gyökereztek, csak nézeteikkel emelkedtek ki belőle. Az új idők kiindulásai belőlük valók; az új világ csíráját ők hordozták magukban. — Ez a mi fejlődésünk mintaképe; a jelenben gyökerezünk s egy jobb jövőn munkálkodunk; halászunk, robotolunk, de végtelen, mert örök életet adó erők feszülnek meg bennünk. Járunk ez öntudatban; a gazdasági élet a talaj, melyből örök élet nő ki, ha ugyan van hozzá lélek, vagyis hit, remény, szeretet, tevékenység.

b) *«De azon éjjel semmit sem fogának».* Éj és nap, siker és kudarc váltakozik fölöttünk; öröm és keserv, bánat és vígság tükröződik lelkünkön. Így gondolta Isten a világot. Mi sohasem gondoltuk volna így. S mégsem mondhatjuk, hogy ez a világ az Isten világa; csak akkor volna az, ha a jóakarat érvényesítené az ember legjobb erőit. Sok erő van ugyanis, mely nem, vagy nem jól dolgozik. Pedig Isten ezt akarja. Lesz tehát éj, lesz sikertelenség, lesz keserv, lesz bánat, de ne legyen önhibánkból. Pozitív erőink mindig a világosságot, az érvényesülést, az erőt szolgálják! Emberek, mindent megtenni, ez az Isten akarata s azután... az éjt is elviselni!

c) *«Megvirradván pedig, Jézus a parton állt, de nem ismerék meg a tanítványok, hogy Jézus az. Mondá azért nekik Jézus: Fiaim, van-e valami ennivalótok? Felelék neki: Nincsen. Mondá nekik: Vessétek a hajónak jobbjá felé a hálót és találtok. Oda veték tehát, de nem bírák azt kihúzni a halak sokasága miatt».* Jézus partja felől, az örök élet felől virrad; tekintete napsugár; szeretete jótétemény; mi ködben, fázósan, lucskosan nézünk feléje és várjuk segítségét. Ő kérdez: Úgy-e éhesek vagytok? Vész erőtök s éltetek? Ne féljete! majd juttatok nektek is életet; de éreztétek át, hogy az örök révpart igazgatja a tengeren küzdőket.

d) *«Akkor mondá a tanítvány, kit szeret vala Jézus, Péternek: az Úr az. Simon Péter a könlöst azonnal magára övezé és a tengerbe ereszkedék...»* Pszichológiánk tele van itatva érzéssel és attól függ fölfogásunk, megnyugvásunk, kételyünk, hangulatunk, vérmérsékletünk, egészségünk és jellemünk. — Péter nem ismerte meg az Urat, de hallja, hogy ő az, és rögtön a vízbe ugrik és úszik; a hajó lassan megy neki. János

pedig, ki megismeri, magába issza s élvezi, ülve marad, mert mindig vele van. Ez az égi, az a földi szeretet; ez a kontemplatív, az az aktív élet. Nekünk nagyon kell ez utóbbi; dolgozzunk s iparkodjunk közelebb jutni, jobban hasonlítani Krisztushoz; földön járni, hullámok közt úszni, de mindig feléje törni. — A szeretet ad szemet, az színez, inspirál; az ad intuíciót. Nézz Jézus tekintetével; mennyit fogsz látni! Akkor is fogsz látni örömet, reményt, mikor más hangulatban, álmos világba néz bele.

«Szeretsz-e engem jobban ezeknél?»

380. *«Midőn tehát megebédelték, mondá Jézus Simon Péternek: Simon, Jónás fia, szeretsz-e engem jobban ezeknél? Mondá neki: Úgy van, Uram! te tudod, hogy szeretlek téged»* (Ján. 21, 15).

a) Jézus háromszor kérdezi ezt, vagyis sürgeti: Péter, nagyon, nagyon szeress engem. Nagy szándékaim vannak veled, s csak akkor termettél rá, ha szerető lélek van benned. Forrj velem egybe, akkor vezethetsz majd másokat hozzám. Különben nem lesz érzéked erre. Nagyon szeress: a) ne legyen bűnöd; b) legyen pozitív erényed; c) nyugodj meg bennem, mint barátodban. Ne lépjen feléd többé a kísértés, hogy világ-e vagy Isten? A világ szétfoszlik az Isten-szeretettől, s maradok én egymagam szívedben. Mily fölséges tan: aki embereket akar Jézushoz vezetni, annak háromszorosan fölszított szeretete legyen, különben nem lesz alkalmas az Isten nagy művére. Ellenkezőleg, sok a sikertelenség s az üres formalitás!

b) Péter lelkében furcsán hangzik ez a háromszori kérdés. Kétkedik-e a Mester, vagy csak buzdít? Nem reflektál-e a háromszori tagadásra? Mily fájós emlék ennyi mézzel vegyessen? Uram, szeretlek; bízom, hiszem, hogy szeretlek. Uram, te mindent tudsz, s én a jövőbe nem látok, de aggódva s lelkesülve hozzád simulok, Uram; úgy-e szabad azt mondanom, hogy szeretlek téged? Vigyázok majd, éber leszek, imádkozom! Zöldcsütörtök óta sokat tapasztaltam; okultam javamra. Kell téged szeretnem, s szeretlek.

c) *«Mondá neki: Legeltesd az én bárányaimat... az én juhaimat».* Pásztorrá, királlyá tesznek. Királyságod hatalom, mely gondoz és áldoz és szolgál, mert szeret. Nem tesznek úrrá, hanem pásztorrá. Sok az eltévelyedett; járj utánuk a pusztában! Sok a bukás, a botrány; járj, dolgozzál «in sollicitudine», aggódva, de *temperamentumodból* ne hiányozzék az

öröm, mely a jó pásztor szíve mélyén honol. Aki szeret, annak nem lehet sötét, elborult lelke ; még ha sír is, akkor is könnyei édes mélységből fakadnak. — Szeress practice, ahogy emberek szeretni kell ; érintkezzél velük, s melegítsd őket ; joggal és rendeletekkel pásztorok be nem érik. Gyöngé s elhaló lesz szereteted, ha parancsolsz s nem teszesz. Állj bele az életbe egész szíveddel, rátalálsz nyomaimra. Erősen vezet, ki úgy jár elől, hogy vonz is, segít is, lelkesít is.

«Te kövess engem!»

381. *«Bizony, bizony mondom neked, mikor ifjabb voltál, felővezted magadat, és jártál, ahol akartál; de midőn megőregszel, kiterjeszted kezeidet, és más övez föl téged, és oda visz, ahová te nem akarod. Ezt pedig mondá, jelentvén, minő halállal fogja Istent megdicsőíteni. És ezt mondván, így szóla neki: Kövess engem. Megfordulván Péter, látá utána jönni azt a tanítványt, kit szeret vala Jézus, ki a vacsorán az ő mellén feküdt . . . Ezt tehát látván Péter, mondá Jézusnak: Uram! hát ez? Mondá neki Jézus: akarom, hogy ő így maradjon, míg eljövök; mi gondod rá? te kövess engem» (U. o. 18—22).*

a) Péter, ismét mondom neked : kövess engem. Három év előtt is ezt mondtam neked : jöjj, kövess, vezetlek. Hadd itt honi tavad csendes partjait, s kövess buzgón s lelkesen. S te követtél ; nem mondhatod, hogy kegyetlen utakon vezettelek, s hogy szeretetem nem kárpótolt hálódért s kunyhódért. De most külön hangsúlyozom, hogy kövess akkor is, mikor az érzékelhető, édes szeretet elvonul tőled, s keményebb s nehezebb utakra állítlak ; légy akkor is hű hozzám. — Péter ezt nem igen értette ! Róma s a Janiculus, hol keresztje áll majd, ismeretlen volt előtte. — Ha ez a titokzatos meghívás nem cseng oly sajátzerű erővel lelkében, messze a világ zajától, az édes természet idilli magányában, csendes halászkunyhóban fejezte volna be életét ; de ez a meghívás kiragadta s kiállította a hadak útjára, ki a rettenetes halál elé, mely lefelé fordított keresztre szegezte a megvetett, obskúr zsidót ; a kevély Róma megvetése zúzta őt össze, de halála magával rántotta az imperium kolosszusát. Ragaszkodjunk szorgos hűséggel Jézushoz, bármint vezet, s ha az érzékelhető vigasz néha hiányzik is szolgálatunkban, se baj ; jelszavunk : föltétlen hűség.

b) Könnyű az a megtagadás, melyet az ember az áhítat s a buzgalom melegében kiro magára ; de sokkal nehezebb az, melyben mások részesítenek. Az életben millió nehézség áll

útunkba ; legszentebb érzéseinket sértik ; szívünk vérzik ; elvtelenség, erkölcstelenség, hitetlenség környékez és kínoz ; ez kereszt, melyre nem én magamat, de mások feszítenek engem. Ezt elviselni nehéz, de nagyon szükséges. Fogjuk föl ezt mint keresztet, mely elé Jézus nagy lelkével, fölséges öntudatával állunk ; mi e sötétségbe belevilágítunk, mi e fagyos, torzvilágba szép lelkünket állítjuk be ; ez a mi küzdelmünk s krisztusi győzelmünk.

c) S mi lesz Jánossal? kérdé Péter. Azzal ne törődjél, hogy mi lesz ezzel vagy azzal. Ne mondd, miért készítesz nekem keresztet s nem neki : miért kerüljek én a Janiculusra, s nem ő? Tiszteld magadra nézve az Isten gondolatait, s légy hű a halálig. Nem elég neked tudnod, hogy Isten akarata szerint ez a te útad? Botránkozol-e azon, hogy Istennek sok útja van, s a hűségnek elég, ha a maga útját futja be a csillagjárásnak fényével és pontosságával? Ó igen, az én útam, az én csillagom ! Bármily sötétségen s hideg zónákon megyek át, arra lesz gondom, hogy a csillagjárás fényével s hűségével fussam be utamat. Legyen életem bár januári éjben is ragyogó csillagjárás !

Jézus a tizeneggyel mennybemenetele előtt.

382. a) *«A tizenegy tanítvány pedig Galileába méne ama hegyre, hová Jézus rendelle vala őket»* (Máté 28, 16). S nemcsak a tizenegy, hanem sokan velük. Csődül az «Ecclesia» föl a hegyre, talán a Táborra, a tündöklő Krisztus-látás hegyére ; a megnyugvás sátrainak hegyére. Mily menet ; ragyogó nap, virágos erdő, illatos fuvalom ! Hová nem mennének föl, hogy az Urat lássuk ! És látván őt, imádnak, némelyek pedig kételkedének» . . . Nem voltak a nagy érzések zónájába beállítva ; hegyen jártak, de emberi nehézkességükben ott fönn is törpék maradtak s a nagy Krisztushoz föl nem értek. Ó belső világ, magaslataid lehetnek bennem, ha lapályban sínylődöm is. Pusztaság lehetek, gazdag környezetben, sötétség a verőfényben. Alakítani akarom magam, hogy magas, fennkölt, nap-sugaras, krisztusi legyek. Bízom, hogy azzá lehetek, bárhol, bármikor.

b) *«Végre a letelepedett tizenegynek jelenék meg . . . s monda nekik: Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek»* (Márk 16, 15). Örülök Krisztus hatalmának. Erős Üdvözítőm van, kinek lábai alatt összetöporodik a világ. Az ördög is hatalmat ígért neki a hegyen ; ó, de mily más hatalom ez, mely legyőzte a világot. S ezt a hatalmat Jézus nem bosszúállásra használta, nem tört össze

senkit, csak a bűnt és halált. E hatalmát adja most tanítványainak: menjetek bűnt törölni, embert újjáalakítani, a világ terhét csökkenteni, eget nyitni. Ezt mind megtehetitek; menjetek ez öntudattal a világba, a világgyőzelem páthoszával; menjetek; el kell foglalnotok a világot, mert tehetitek; én akarom, küldlek erre boldogító hatalommal. Ily lelkülettel kell járnia az apostolnak, ilyenell Krisztus minden tanítványának.

c) *«Aki hiszen és megkereszteltetik, üdvözül; aki pedig nem hiszen, elkárhozik. Azokat pedig, akik hisznek, ezen jelek követik: Az én nevemben ördögöket űznek, új nyelveken szólnak, kígyókat vesznek föl, és ha valami halálost isznak, nem árt nekik; a betegekre kezeiket teszik és meggyógyulnak»* (Márk 16, 16). Hozzuk jól öntudatunkra, mily kötelesség a hit. Maga Krisztus meghalt a hit proklamálásáért! Komolyan követelte az őbenne való hitet a főpap előtt. A vértanúk mind a hitért vérzenek; Szent Pállal az örök reményért hordanak láncokat. Az egész kereszténység tanúság a hit mellett! Mily rémséges tévely, mely el akarja szakítani az erkölcsöt a hittől, gyökerétől; lekonyul szegénykének a virága. — Mily sivár gondolat élni hit, tehát Isten nélkül! Hogyan legyen az erős és nagy-lelkű, ki az Istent, a minden-szépét és minden-jót a kinyilatkoztatás hitével átkarolni nem tudja. — Az én föladatom: hinni, megkeresztelkedni, vagyis újjászületni, élni a hitből és üdvözülni. — «Ujjászületni», mily erős kifejezés; az isteni élet mélységes erőre utal, s mily édes, biztató tény, hogy isteni, boldogító életet élhetek. Élni, új életet, új örömet, beszélni új nyelvet, énekelni új éneket.

«Ime, én veletek vagyok mindennap a világ végéig.»

383. a) Jézus a mi erőnk és a mi tartalmunk; győzelme, megváltása, kegyelme, igazsága, eszményisége és egyháza mindenünk. Mi nélküle nem számítunk. Azért akarja, hogy köztünk, velünk és bennünk maradjon. Ha el is hagy testileg, az ő ereje nem test, hanem szellem és élet. — De ez öntudatban azután nagylelkűeknek kell lennünk; az «Isten-velünk» erő is, kedv is. Az a tudat, hogy Jézus van velünk, a mi legnagyobb vigaszunk. Könnyen jár az ember még a hitetlen, hideg világban is, ha szívében hordja Istenét. — «Én veled vagyok» — mondja Mózesnek, midőn Fáraóhoz, Izaiásnak, Jeremiásnak, midőn a zsidó néphez küldi; tehát ne félj. «Az Úr van veled» — mondja a Szent Szűznek az angyal biztatásul

s vigaszul. Velem is van, velem; nem vagyok árva, sem száműzött!

b) Hogyan van velünk? 1. mint mindennek ősoka és célja, aki teremti, fönttart s boldogítani is akar; 2. velünk van kegyelmével; 3. velünk van egyházában, a csalhatatlanságnak s szentségnek ajándékaiban; 4. különösen a legfőbb tanítói tekintélynek és az Oltáriszentségnek intézményeiben. Ő örvendj lelkem; hisz összes megnyilatkozásaival jelen van az Úr: egyénisége, szelleme, tana, szeretete, kegyelme a tied. Hogy kell ezért hálát adnom s ebben örvendezve megpihennem! Hogy kell az egyházat, tanát, szentségeit szeretnem és javamra használnom! El nem tévedhetek, el nem sorvadhatok; házában élek, asztalánál ülök, vele töltekezem.

c) *«Egész a világ végeig...»* Akár közel legyen, akár messze a világ vége; épűgy, akár tíz nap, akár 1900 év válasszon el tőle, ő velünk van. Reám pedig az a fontos, hogy az «én világom» végeig, halálom órájáig velem legyen. S velem lesz, ha én is vele vagyok, ha hűséges emlékezetet őrzök meg számára. Gondolok sokszor Istenre, de nem mint statiszta, ki konstatálja, hogy Isten van, hanem mint szerető, hozzá simuló lelke. Vonzódni s nemcsak gondolni akarok; örvendezni benne s örömmel élni neki! Őt lélekzem; kinyitom számat, kitárom lelkemet, őt szívom. Ő levegőm, elemem, világosságom, s örülök neki, s így legyen ez végig; egy percet sem nélküle, egy percet sem a kegyelmi állapoton kívül.

Krisztus velünkléte vigaszunk és erőnk.

384. *«Ime, én veletek vagyok mindennap a világ végeig»* (Máté 28, 20).

a) Ez kimondhatatlan vigaszunk, melyet a legteljesebben lefoglalunk magunknak, mert mindenben s mindenütt s élénken és közvetlenül érintkezni akarunk vele. Érezzük jelenlétét, szinte megcsap lehelle; fényes árnyék gyanánt kísér akár szőnyegen, akár gyaluforgácson vagy törésföldön járunk. Szavai csengnek fülünkben; virág, madárdal, hajnal, alkony, harangszó és lelkünkön átvillanó gondolatok figyelmeztetnek rá. Beszélünk vele, rendeleteit vesszük, ellátogatunk hozzá az Oltáriszentségben. Üdvünket intéztetjük szolgálai által; a gyónásban vérével hintjük meg lelkünket, a szentáldozásban az egyesülés szeretetét és melegét élvezzük. Mindez a hit azt hirdeti: itt a Krisztus; minden vigasz így szól: Itt a Krisztus. Hideg, sötét van máshol; nálunk Krisztus szeme és lelke ragyog; máshol csupasz templomok, poros

bibliák, üres oltárok ; nálunk nemcsak a háza, hanem ő maga a házban. Telve van a világ Istennel, gondolataival, műveivel, erejével ; nálunk azonkívül telve és telítve van minden Krisztussal ; az ő ügye, céljai, dicsősége, szentségei, egyháza . . . mindenünk.

b) Ez kimondhatatlan erőnk. Nem vért és sín, kard és fal, hanem lélek és érzés ; behatol értelmünkbe és akaratunkba. Gondolatai rügyeznek ; érzései, vágyai feszülnek bennünk. Aki átadja magát neki, az a tavaszt átéli önmagában. Minél fogékonyabb és tisztelettudóbb a lélek, annál édesebben és önkéntesebben fejlenek ki benne Krisztus gondolatai és érzései. Vihar és napsugár, béke és harc, siker és kudarc váltakoznak fölötte is ; de hűsége és ragaszkodása, szorgossága, istentisztelete átsegíti mindezen. Jézus a mi csendes, mély, kitartó erőnk. Hívek, kitartók tudunk lenni általa vigasztaláságunkban is ; tudunk várni az éjben is a napra.

e) Ez kimondhatatlan lelkesülésünk. Jézus velünk-léte ugyanis egyre bensőségesebb egyesülést sürget, s ez az egyesülés egybeforraszt, áthevít és tisztít. Úgy érezzük, hogy immár nem szakíthat el semmi Krisztustól, sem kard, sem szenvedés, sem élet, sem halál ; a bűn erőszakos szív- és lélekrepezetésnek, öngyilkosságnak látszik. Jézus velünk-léte idomítja a mi zsémbes, elfogult, hideg, egyoldalúan szubjektív, másokat meg nem értő, nem méltányló, tüskés, szögletes természetünket, és kezdünk örülni azon, hogy másokra szeretettel gondolunk, jóságosan tekintünk, hogy előzékeny, derült, meleg, nemes indulatú lelkek vagyunk. «Nektek, kik az én nevemet félitek, föltámad az igazság napja és üdvözülés jár sugaraival» (Mal. 4, 2).

A mennybemenetel.

385. a) *«Kivive őket végre Betániába és fölemelvén kezeit, megáldá őket»* (Luk. 24, 50). Sokfelé vitte őket ; végre kiviszi Betániába, föl az Olajfák hegyére. Tavasz van, napsugaras, illatos a levegő, a föld virágos, s Jézus az örök élet erejével s örömével megy végig az olajfák ösvényeken. Szíve tele van ; lelke bontja szárnyait, mint a költöző madár, és fölemelvén kezeit, megáldja édes híveit az örök főpap s a Megváltó áldásával. Ismét elrebegi : «Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben», a te erődben s kegyelmedben. «Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg Fiadat. Nem kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. Szenteld meg őket az igazságban. Én öbennük

legyek, ahogy te énbennem ; azt akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek.» Jézus megáldotta egyházát ; ez áldásban részesülök, ha házában megmaradok. Hathatós, erős áldás ez, Jézus győzelmes lelkének diadala.

b) *«És lőn, mikor őket áldotta, elvállék tőlük és mennybe vitélek»*, eltűnt egy ragyogó felhőben. Ez a fölmenet szemmel látható volt egy darabig, azután a dicsőséges Krisztus egy pillanat alatt bárhová eljutott. Számára a tér nem bilincs, nem korlát. Ami a térbe nincs lefogva, az nem méri kiterjedéssel, vagyis pontjainak a tér pontjaival való összemérésével a távolságot. Jézus e fölemelkedése nagy kiáltójel, nagy útjelző, mely az égbe mutat. Jertek utánam, keskeny úton, meredek ösvényeken, de a szellem erejében és mennék utána mindazok, kik vágnak *«ad aeternitatem»*. Excelsior... emelkedjünk hitben, reményben, szivtisztaságban. Húznak, emelnek a hegyek... húznak az örvények, vonz a tenger ; hát e fölséges mennybemenet hogy vonz !

c) Útjelző a hazába. A melancholikus Tamás azt mondta az utolsó vacsorán Krisztusnak : *«Uram, nem tudjuk, hová megy»*. A jövőnek képe, a mester nélkül való jövőnek szomorú kilátása elborította lelkét. Nem értette meg az Urat : *«Atyám házában sok lakóhely vagyon, elmegyek helyet készíteni nektek.»* Haza megyek. Most már látja Tamás is, hogy az Úr a *«más világba»*, haza megy ; hiszi már azt is, hogy *«ismét eljövők és magamhoz veszek»*. Most a jövőnek képe már nem homályos. Krisztussal leszek, otthon leszek, és ő az én útam. Nem vagyok sötét, kóbor, hazátlan lélek. Vándor vagyok, de nem *«örömtől idegen»*, sőt reményem halhatatlansággal teljes. Tamás lemondó szavát : *«Menjünk mi is, hogy meghaljunk övele»*, kijavítom : *«Menjünk mi is, hogy éljünk övele !»*

MI az égbe-emelkedésnek értelmi és érzelmi tartalma?

386. a) Győzelmi bevonulás abba az országba, hol ő a király ; az erény, a szépség, az erő, a lelkek országába. A földön csak ez ország útja kígyózik, biztos bár, de poros ; a templom nem kész, csak építési telkén folyik a munka ; múzeum helyett csak műtermet látunk sok vajúdással ! Itt lenn az élet gyökerei a nyirkos földbe ereszkednek, ott a virág az Isten világosságában illatozik. — Krisztus uralma itt csak alakulóban van ; itt a harc, ott a diadal. Föltúrt harctér s elpusztult város (a bukott angyalok helyei) fölött vezet el Krisztus útja. *«Csakhogy győztél !»*, ezt leheli a harctér, ezt a romok. A harctérből húsvéti barázdák szántóföldje készül,

a romokból a «coelestis urbs» új városrésze épül. Itt lenn dolgozunk, építünk, harcolunk ; majd mi is győzünk !

b) Az örök kapuhoz jön az Úr, s azok megnyílnak ; «Krisztus pedig, a jövőendő jók főpapja . . . tulajdon maga vérével (ezt vivén mintegy szent helyben) bement egyszer mindenkorra a szentélybe, miután az örök váltságot megszerezte» (Zsid. 9, 11). Ott mutatta be mindenkorra művét, biztosította sikerét s áldását. Bízunk e honfoglalásban ! «Oly főpapunk vagy, ki a Fölség székének jobbán ül mennyekben» (Zsid. 8, 1). Ez a lélek inspiráljon ragaszkodásra s hűségre. Övéi vagyunk ; ereje képesít rá, mely a legmagasabb égből belénk száll, hogy fölemeljen. Vérének cseppjei mint tüzes nyelvek szóródnak majd ránk. Lehelletéből zúgó vihar lesz. Erősnek kell lennem !

c) A túlvilág «más» világ. Az erdő más, mint a tenger ; a pacsirta dala más, mint a papír. Más-más ! «Szem nem látta, fül nem hallotta» ; abból, amit a szem lát s a fül hall, azt a «más» világot fölépíteni nem lehet ; transzcendentális világ. Ki kell emelnünk gondolatainkat a színek, hangok, a test kategóriáiból ; ki kell emelnünk céljainkat az érzéki javak szféráiból ! Mily ébredés lesz az a halálban ! Mily találkozás Krisztussal ! Mikor elváltozik a lét, s a lélek eltelik új élettel, új gondolattal, új vízióval, új érzéssel ; mikor isteni mélységek nyílnak meg benne, hogy az erő s öröm óceánjának friss, eleven árama szakadjon bele. «Mily nagy az Isten háza, s mily roppant az ő birtokhelye» (Bar. 3, 24).

A mennybe-emelkedő Krisztus diadalmenete.

387. «És mennybe vitelék» (Luk. 24, 51).

a) «Fölment az Isten örvendezéssel, az Úr harsonaszóval ! Énekeljete Istenünknek, énekeljete királyunknak» (Zsolt. 46, 6). Mint ahogy a harmatba s illatba fűrésztött mezőkről fölszáll trillázva a pacsirta, napugárt iszik s a lelkét önti ki énekében : úgy fölszáll vele az én lelkem is «in dulci jubilo», elbódulva az ünneplő, májusi vidék csendjétől s szépségétől ; ez is mennybemenet. De legfölségesebb mennybemenete van Krisztus édes, diadalmas lelkének ! Átélté már érzelmes, erőteljes, isteni életének sok «excessus»-át, a «beata passiót», a föltámadást, most éli át a «gloriosa ascensio»-t. A szenvedésben ünnepelt az alázat, a föltámadásban az erő, a mennybemenetben az édes öröm. Jézus lelke énekel «juxta dies juventutis suae», éneкли az örök ifjúság énekét, s a föld felel neki : «Jubilare Deo omnis terra» ; énekeljük mi

is az áhitat, az öröm, a vágy, a mélység szoltárát. Lejön eléje az angyalvilág, a szárnyaló lelkek világa . . . mintha az egész égbolt két nagy szárnyra válnék, melyen az örök szeretet leereszkedik fogadni fiát. Valamikor a csendes éj, s a Szűznek éber szeretete fogadta őt Betlehemben, most a napsugaras, diadalmas mennyországot fogadja. Itt is cseng a «gloria, laus et honor».

b) E diadalmenet angyalszárnyakból formált diadal-kapuk alatt vezet el. «Emeljétek föl fejedelmek (királyi szellemek) a ti kaputokat is, emeljétek föl örök ajtók (melyek eddig zárva voltak), hogy bemenjen a dicsőség királya» (Zsolt. 23, 7). Elért az Isten trónjáig, ki jobbra felől ültette, vagyis dicsőséget s hatalmat adott neki, adott neki «koronát a hamuért, örömmek olaját a keservért, dicsőség palástját a lélek kesergéseért» (Izai. 61, 3). «Adott neki nevet, mely minden név fölött legyen», akarta, hogy «királyok királya s urak ura legyen» S bár ilyen, nem felejtí el azt a kis Terra-bolygót; ott van hazája, ott ringott bölcsője, ott van még édesanyja, emlékeit onnan hozta, a vérével öntözött földet nem felejtí el soha; engem sem.

c) E diadalmenet nyomában nyitva az út az örök boldogságba. Nehéz volt ez utat nyitni, nehezebb út ez, mint a Behring-szoros vagy Magelhaens útja, út az örökkévalóság óceánjain. Elfoglalja a várost, a «coelestis Urbs»-t és «fölépíti régi pusztaságát, és a hajdani romokat (az angyalok bukása óta) fölemeli és megnyitja az elpusztult várost» (Izai. 61, 4). És kitűzi jelét, a szent keresztet az égre; oda tűzi csillagait, szent sebeit; ezek az örök tavasz csillagai, pirosuló fényük reményünk hajnalpírja, s tüzet bocsát az égből, pünkösdi tüzet, lelkek melegét és hevét. Ó én dicsőséges királyom, hogy örülök annak, hogy vágy, hogy hatalmas, boldog és dicsőséges vagy. Ez az én boldogságom egyik szent öröme!

A mennybe ment Krisztus nyomán.

388. Fölment az Úr; dicsőségének sugárzata s az elragadott lelkek fényes tekintete jelzi útját. Fölment s elvitte szívünket, s mély, szenvedélyes vággyal töltötte el lelkünket: gyerünk utána. Menjünk a «regnum Dei»-be.

a) Jézus akarja; fölegyenésítette az embert s az égre irányította tekintetét: «Ad astra» Fölvitt minket a hegyre; megindította a haladás áramát s egy szebb, fejlettebb világ megteremtésére képesített a technika terén épűgy, mint a jogok s a javak élvezetében. Embert csinált belőlünk s az

Isten fiai méltóságának öntudatára ébresztett. Szép, fölséges magaslát! Csodálatos eszményi törtetés! Ő, az örök élet s a föltámadás mestere vezeti az «ascensio»-t. Aki utána tör, nem éri be tudással, hogy mint járnak a folyók, a szelek s a csillagok. Lelkünk mélyéből más vágyak törnek elő, más célok, más eszmények, s kicsi lesz a föld annak, «qui ascendes super omnes coelos»; nagyobb lesz időnél, térnél, nemzetnél az utolsó halhatatlansági «aspirans», ha pincelakásban is, vagy padláson lakják. Ez már nem hegy, hanem maga az ég... az igaz ember szívében. Eddig kell emelkednie mindenkinek, az égig, melyet magában hord.

b) De vannak, akik lemutatnak s mondják: Elég nekünk a szép föld. Ez hiba; a föld nem szép ég nélkül. A világ szűk nekünk ég nélkül; haladás, műveltség, testvériség elfonnyad az ég nélkül. A műveltségbe a természetfölötti hitet kell beállítanunk, mely gyermeki érzést s Isten-félelmet ébreszt. Másban nem bízhatunk. «Nem hiszem — mondja Rousseau, — hogy az ember vallás nélkül erényes lehessen; magam is sokáig vallottam e téves nézetet, de már kiábrándultam belőle.» S a vallást a gyermek bizalmáig s az Úr Jézus rajongó szeretetéig kell fokozni. — A haladásban a finom erkölcsöt kell ápolnunk s a tisztaság szeretetét... tisztelnünk kell a világ nagy intézményeit, például a házasságot, a szívek közösségét kell benne látnunk; az egymást tisztelő szeretetet s boldogságot. — A testvériség csak mint krisztusi testvériség tartható fenn; az önzés, a kegyetlenség, a raffinált élvezetvágy a tarantella-pók mérge; a mese szerint az ember érzéketlen lesz tőle s csak a zenére reagál. Nekem csak a krisztusi szeretetben van harmóniám.

c) S mi van a haladáson, műveltségen túl? Van még ascensio a hősies, nagylelkű erényben, az áldozatos lélekben. Oda az «animalis homo» el nem jut, ha az elefánt súlyával vág is magának csapást, de oda sasszárnyak kellenek, melyek Dantét is a paradicsomba viszik. — Mily ascensiót mutat a szűzies élet, az eucharisztia; mennyi áldozatot, mily tisztaságot, mily önzetlenséget! Égni és lelkesülni kell ez ascensióért s annak egyetlen, páratlan, édes vezéréért.

Égbe-nézésünk a mennybe-menetel után.

389. *«És midőn nézték őt, az égbe menőt, lme két férjiú állá melléjök fehér ruhában, kik mondák is: Galileai férfiak, mit álllok az égbe nézven? Ez a Jézus, ki fölvetelt tőletek az égbe, úgy jő majd el, amint látlátok őt az égbe menni»* (Ap. Csel. 1, 10).

a) Hogy nézték őt a Szent Szűz s a hívek ; hogy nézünk mi is még utána ! Ha egy ragyogó felhőt látunk, gondoljuk : íme Krisztus bárkája az égnek mélységén ! Nézünk az égre ezentúl is. Nem pesszimista elfordulás a világtól irányítja tekintetünket, hanem az örök szeretet. Eljött hozzánk, hogy oda irányítsa szívünket. Célt ért. Bizony nézünk is, megyünk is feléje ; folyton őt keressük. «Nem keresnél — mondja az Úr —, ha már valamiképp nem volnék benned». Igaz ; hite, képe, emléke, érzelme, kegyelme bennünk van, s minél inkább nézünk feléje, annál több lesz bennünk belőle.

b) Fölnézünk. Jézus akarata, hogy nagy, erős vágyunk legyen Isten, üdvösség, kegyelem s erő után. Különbö is érezzük, hogy a világ lefolyik rólunk, s mi kimeredünk az időből, mint a vándorszikla a lapályból ; kimeredünk a térből, melynek korlátjain átlátunk. A világ nekünk mint a ketrec a sasnak ; ez is mindenütt kiált, de szárnyát ki nem bonthatja, neki más kiterjedések kellenek. Kicsiny nekünk minden itt lenni ; azért vágyódunk a lét, az élet, a boldogság ösztönével az örök, szép élet után. De ez a vágyunk visszahat itteni életünk nemesbítésére s az örök élet erejét és szépségét fekteti bele ; a meggyőződés üdeségét s a gyakorlat közvetlenségét éli át már itt. Át kell élnem már itt az isteni, meleg bensőséges életet ; ez az az örök élet, melyet más kiadásban élek majd ott túl.

c) Fölnézünk, mert e diadalmenet nekünk öröm és vigasz. Mily nagy s erős az a Krisztus, kinek lábai alatt köddé foszlik a dicsőség, s ponttá vékonyul a világ. Hogy néz vissza innen a kísértések hegyére, ahol hallotta : Mindezt neked adom, ha imádsz engem ! . . . Hogy érzi ki a hitvány hazugságot ! Visszanéz a boldogságok hegyére ! . . . Hogy élvezi azok erejét. Visszanéz a Táborra . . . s a Golgotára ! «Montes Dei», de a hegyek s ormok fölött ez az ő hegye ; dicsőségének, örömének hegye, s mi is e hegyen állunk, mert ott nagyok vagyunk s kicsiny lesz szemünkben a föld. De azért lemegyünk s dolgozunk s küzdünk a lapályban. Egy-egy tekintet a dicsőség hegyére fölemel ; megcsap magaslatairól az örök élet biztató lehellete.

Krisztus más világba ment.

390. a) Más világba, egészen másba. Az ember a föld szülöttje, világa ez a föld s ez a naprendszer ; érzékei e világ benyomásai ; fogalmait, érzelmek, ösztönök, hangulatok színezik. Ő e világ exponense, funkciója, ő a rezgő főlája. E világ nyelvét beszéli, érzelmeit, igényeit, reményeit érti.

De van más világ is. Ha majd kiszakadunk érzékiségünk kategóriáiból s a földgömb s a csillagok ködbe vesznek ; ha az éterrengés nem lesz többé szín, s ha a hang nem üti meg fülünket ; mikor a valóság az érthetőség mély, isteni fényében mutatkozik majd be : akkor megismerjük azt a másik világot. Mily látás lesz ez, mily szemlélet ! Mily életfakadás s mily világ-fölényesség és uralom ! Lelkem új energiái ébrednek majd a lét ez új tavaszában ! Mint ahogy a gyermekben kifejlődik az öntudat csodálatos világa : úgy bontakoznak ki a kiköltözött lélekben is az örök élet mélységes világai.

b) *«Atyám házában sok lakóhely nagyon»*. A mi városunk s házunk az, ahol otthon vagyunk, ahová belenőttünk. Az anyagi lét korlátaiból kikelve pedig más házunk, más fogalmaink, más vágyaink, más ízlésünk lesz. Áthatolunk a léten, elmerülünk nagyságába s szépségébe, s Istent magát s teremtesét szemlélni fogjuk. Minden fűszál, minden levél extázisba ragad, mert telve lesz Istennel s keze remeklésével. A földön túl a sok csillag «mansiones multae». Az ember most csak sejti e teremteseket, azután élvezi majd. Földünkről fölnézünk a lelkek úszó szigeteire.

c) Mily titok a lelkem, akárcsak az évülő gyökér a téli avarban, vagy a mag téli álmában ! Lekötött szellemi világ vagyok, mely egykor fölszabadul, s színeivel, világosságával, vonalainak harmóniájával, bájával halhatatlan, szép életet párosít. Ez értelemben is igaz, hogy elásott kincs, ismeretlen gyöngy a lelkem. Mikor jövök, mikor lépek eléd, Istenem ? Mikor indítod meg bennem ezt a csodálatos metamorfózist, hogy földiből égi legyek ? Jöjj, Úr Jézus ! Erősen dolgozom, hogy a föld ne rontsa el az eget hennem !

XI. A Szentlélek eljövetele.

Szentlélek-vérő Imádság.

391. *«Maradjatok a városban, míg nem felruháztatlok erővel a magasságból» (Luk. 24, 49).*

a) Üljetek le a szent magányban, s teljesül rajtatok a próféta szava : «Ülni fog magában s hallgatni, s maga fölé emelkedik». S mialatt ül és hallgat, imára kulcsolja kezét, égre emeli révedező szemét, s «oranté»-vá válik. Az Ecclesia «orante». Azóta ez oratóriumból kerülnek ki az imádkozó, vágyódó, szárnyaló lelkek, mondjuk szentek, akik imádkoznak, mert Istenbe visszavágnak, visszasírnak ; belőle valók ; magukkal hordozzák az örökkévalóság ösztönét, a végtelenség gondolatait ; az istenség érzéke van bennük. — Mint ahogy a kotló tyúk által kiköltött kacsák nem hallgatnak anyjuk aggódó szavára, hanem neki indulnak a víznek a úsznak : úgy a test és vér kötelékébe fonódott, a térbe s időbe beleakasztott lelkek is, kikben «a lélek» kínlódik, neki mennek az Óceánnak, az Istennek s elmerülnek imádságban, dicséretben, szeretetben.

b) Azonkívül érezzük, hogy korlátolt lények vagyunk, másra utalva. Mindenhol benyomásokat veszünk, hullámokban fürdünk s ezek fejlesztenek. Nem az elszigeteltség, hanem az összekapcsolás által fejlődünk . . . A lét gazdagsága szép világgá alakulhat ki, a természetes rendben épűgy, mint a természetfölöttiben. Igen, nem kész az ember . . . ; gyöngé és gyarló, s az elégedetlenségnek érzése megint csak imává válik bennünk. Hiába mondják : mit imádkoztok? hisz Isten tudja, mire van szükségtek? Hah, félre blazírt lelkek ! Természetes, hogy tudja, de én is tudom, mert érzem, hogy vágyódó, fejlődő lelket adott, annak lendülnie kell ; keblet adott, hogy tele szívja magát ; szívet adott, hogy lángba boruljon ; szárnyakat, hogy kifestüljenek. Eszmények égnek bele lelkembe ; mit tehetek mást, mint hogy futok, küzdök értük. Ó igen, van Istenem, s nem én vagyok az Isten ; nincs mindenem ; a több, a jobb után vágyódom, azt kérnem kell ; elmerülök,

meditálok, imádkozom, gondolkozom, vágyódom... Istennem segíts meg! *φύσις δαίμνια, οὐχ θεία*... természetem szellemi, de nem isteni (Plato). Érzem, hogy öntudatom végtelensége még inkább sürgeti az isteni segílyt!

c) Kell imádkoznom; ez lelkem növekvésének szabálya, ez kelléke és ösztöne. Mert gondolatot kelt, érzést s indulatot ébreszt s azután e meleg, lelki világban erősödnek meg a gondolatok mély meggyőződésekké s épülnek föl világnézetekké; e meleg bensőségben mélyednek ki az érzések szenvedélyekké s válnak győzhetetlen energiákká; az imádság a lelkek zónája, ott nőnek nagygyá. Aki pedig nem imádkozik, az gyöngye lesz, mert Istenhez nem közeledik; azután meg nem fejtheti ki azt az erőt, amit kapott. Azért mondják oly mélyértelműen, hogy a lélek emelkedése, fejlődése az imával tart lépést. Úgy kell imádkoznom, hogy a lelkem lélegezzék s töltekezzen Istennel!

Csöndben kell várni a Szentlélek erejét.

392. *«Maradjatok a városban...»* (Luk. 24, 49).

a) Üljetek le... csendesedjétek le; legyen mélységes csend a lelketekben. Zaj és vásár az élet, s a lélek e profán, lármás piacokra nem száll le; tehát csendet kérünk. Csendet a földies, nyugtalan, csapongó, magamagát gyötrő gondolatokba; csendet az örökös perpatvarba; a hazug, mert nem őszinte, e tettetéssel s álnoksággal s ugyanakkor gyávasággal telt nagyképű komédiába. Nem félni, nem aggódni, nem kapkodni, hanem összeszedni magát s észszerűen s alázattal s bizalommal Istenhez járulni. Tömegesen, erőszakosan jár keresztül-kasul lelken a gondolat, szíveden az érzem; szenvedsz ez örökös rendetlenségtől. «És mint a szülőasszonyé, úgy szenved a te szíved képzelgésben. Hacsak Istentől nem adatik a látomás, ne add azokra szívedet» (Eccl. 34, 6). Kérlek hát, ülj le; nézz szívedbe s kérdezd: mi az, ami eltávolít a Lélektől? Mi zavarja békémet? Testi vágy, érzékiség, fegyelméletlen, csél-csap kedély, hiú töprengés, bizalmatlan félelem? Üljetek le s gondolkozzál s imádkozzál; «tégyszert jótanácsú szívre; semmi sincs hozzád annál hívebb» (Eccl. 37, 17).

b) *«Míg nem felruháztatok erővel»*. Nézzétek, hogyan, mibe öltöztet az Isten: a mezőt szépségbe, a tavaszt virágba, a földet fénybe, napsugárba, s remekül csinálja, mert Salamon dicsősége elhomályosul a búzavirág szépségétől. Ő van hivatva a lelket felöltöztetni, s ugyan mibe? Már nem lilium-fehérségbe, nem aranykalász-szőkeségbe, nem a búzavirág kelmébe, hanem önmagába. Isten lakik bennem, ha kegyelem

állapotában vagyok, s az ő szépsége az a lelki szépség, át-tetszőség; mélység s édesség verődik ki rajtam; ezt nem lehet hasonlítani semmi külsőséghez, bájhoz, ezt kegyelem-nek hívjuk. Kegyelem az Istennek szépsége, átverődése a lelken, az Isten térfoglalása, az Istenhez való hasonulás, a vele való színváltozás. Az erény e szépségnek s színváltozás-nak öntudatra hozása, öntudatos átélése.

c) Elizeus megkapta Illés köpönyegét, abba öltözködött, s mint próféta jött át a Jordánon. Mi is Illés köpönyegét keressük, hogy prófétáknak, apostoli, buzgó lelkeknek ké-szüljünk; Jézus pedig mondja: majd felöltöztettek... erőbe. A szentek ereje az ő lelkiviláguk. «Vegyétek tehát magatokra, mint Istennek szent és kedves választottjai, az irgalom indu-latát, a kegyességet, alázatot, szerénységet». «Vetközzetek ki az ő emberből s öltözzetek amaz újba, ki megújítatik annak képmása szerint, ki őt teremtetten» (Kol. 3, 12 9). Tündöklő lelkek kellene; «indutus lumine sicut vestimento», kik vilá-gosságba öltözködnek.

Az Úr Jézus viszonya a Szentlélekhez.

393. Mély áhítatra gerjeszt. a) Mindent tőle vár; sokszor igéri s nagy reményeket fűz hozzá, rendkívül kiható eredmé-nyeket vár tőle. «Mikor eljövend a Vigasztaló, kit én küldök az Atyától, az igazság lelkét...» Attól megolvadnak szíveit-ek s vonzódtok majd hozzám. Most nem hisztek, majd fog-tok hinni... Nem értetek meg most, majd megértetek akkor. Vonzalom, világosság, készség jár nyomában. Azért én imád-kozom, hogy az Isten küldje le lelkét szívetekbe. Minden jó anya, atya, tanító imádkozzék övéiért, hogy az Isten küldje le Lelkét, hogy a szó érzést keltsen. Biztat, bátorít, majd másképp lesz minden, ha az lejön. Az megtanít imádkozni... Ez a jó, bensőséges Lélek, az áhítat lelke.

b) Művét reá bizza. Akar büntetlen lelkeket, de a leg-nagyobb érv a hűn kerülésére: «Nolite contristare Spiritum», ne szomorítsátok meg a Lelket. Akar lemondást; mert «ne-scitis quid petatis», majd a Szentlélek imádkozik bennetek. Akar szűzi lelkeket; azt attól várja, ha majd a szív «a Szent-lélek temploma lesz». Akar buzgó apostoli lelkeket, akik úgy beszéljenek majd, «mint ahogy a Lélek ad neki szólást». Nincs nagyobb büntetés, mint a Szentlélek elvonulása s vissza-vonulása: «Nem marad meg lelkem az emberben, mert test». Azért gondja van rá, hogy a Lelket elküldje: kit én küldök nektek, ki belőlem való, szívem forró lehellete; ti nem mehet-tek érte, de majd elküldöm, eljön a magasból.

c) Azért mi ugyanazzal a szeretettel, mellyel Krisztuson függünk, fordulunk a Szentlélekhez. A Mester elment, de helyette itt a Szentlélek. Eltávozott Krisztus, de a Szentlélek támaszunk. A coenaculumot ez az érzés, ez a vágy töltötte be. A tanítványok mindent Tőle vártak. Mennyire kell megbecsülnünk a Lelket; semmit sem szabad tennünk, ami őt megszorítja, elriasztja, leszorítja; Krisztus szándékai ellen tennénk. Nem prosperál Krisztus műve, mert a Szentlélek nincs bennünk. Vigyázzunk rá úgy, mint zúgó, sötét viharban biztosan világoskodó mécsre, mint szemünk fényére és lelkünk lelkére. Krisztushoz közelebb jutunk, amely mértékben nagyra becsüljük, szeretjük s megértjük a Szentlelket, s végleg elszakadunk magától Krisztustól, ha a Szentlélek ellen vétkezünk, vagyis, ha lelketlenek vagyunk hit, remény, szeretet, üdvösség, örök élet iránt.

«Veni Sancte Spiritus».

394. a) Várjuk a jó lelket. A jó lélek a Szentlélek, s azt az Isten adja nagy kegyelemképen. «Isten jó lelket ad az őt kérőknek». Mindenki akar jó lelket, a világ is; lelket, amely képes legyen az élet küzdelmein eligazodni s boldogulni. Mily sokat tesz a jó lélek, az a jóindulatú lélek, a hívő lélek, mely szemét megnyitja a hit világosságának; az aggódó lélek, mely üdvéért reszket; a lelkiismeretes lélek, az élet nagy föladatainak teljesítésében. Ha jó, derült lelkünk van, akkor csilлагfénnyel és napsugár az életünk, de ha elborult a lelkünk, akkor egész világunk borús, bosszantó és unalmas. Mit használt Saulnak, hogy volt királyi öltözete, mikor nem volt hozzá jó lelke, hanem megszállta őt a rossz, szomorú lélek s izgalomba hozta? Jézus megjelent Szent Katalinnak, és kivette szívét és a magáéval cserélte föl. Ezt teszi a Szentlélek is a mi lelkünkkel. Lelkünk az elfogultságnak, a szeretetlenségnek, lemondásnak, gyávaságnak lelke, s a Szentlélek jó lelket ad e helyett. Azért éneklünk az egyház oly esengő s csengő szóval: Veni Sancte Spiritus ! . . .

b) Veni Creator Spiritus. A Szentlélek oly erő, mely terem, s nekünk is jól és erősen akaró, kiinduló, teremő lelket ad. Erre van szükségünk. Erős lélek nélkül tudomány, műveltség, állás mit sem használ. Erősen kell fogni a kardot is, különben mit sem használ pengéje ! Skanderbég kardját is ócskavas közé dobhatjuk, ha nincs hozzá Skanderbég karja. Az egyház valamennyi kegyzere és szentsége is csak úgy használ, ha erős odaadással fogjuk s vesszük, ha erős, hajthatatlan a lelkünk.

Jöjj el tehát Szentlélek ! Bennem is erős leszek a lélek, ha tárt ajtót nyitok a Szentléleknek, ha bízom benne s egyre javítom magam. Lelke az én lelkesülésem lesz, melyet az erő érzete fakaszt. Lelkes emberek kellene, mert csak lelkes emberek képesek valamire. Szent Ferencnek kordája megkötötte a XII. század forradalmának kerekét, hogy örvénybe ne rohanjon ; én is képes leszek sokakat menteni, ha lesz bennem lélek. Teremts hát lelket belém, te teremő Lélek ; megsemmisülök előtted, mert a Teremő semmiből teremtett ; megalázom magamat s úgy kérlek !

Pünkösdök pünkösdje.

395. *«És mikor elérkeztek a pünkösd napjai . . . , lőn hirtelen az égből mint egy sebesen jövő szélnek zúgása, s belőlt az egész házat, ahol ülnek vala»* (Ap. Cs. 2, 1).

a) Mikor végre hosszú vártatva pünkösd lett ! Ah, a várakozó szíveknek a tíz nap egy kis örökkévalóság ! Sinai hegyen e napon kötötte meg egykor Isten népével a szövetséget ; ez tehát a megfélemlítő törvénynek ünnepe volt, melyen inkább a szigor, a szolgaság érzett meg, mint a szeretet s a szabadság. Sinai alatt ébredt a nép a fölséges Isten uralmának öntudatára. Nyakas volt, s azért a törvény iga lett nyakában. Most azonban más pünkösd lett : szeretet, bensőség, lelkesülés, öröm tölti el a szíveket. A lélek a Szentlélekkel szeretetben egyesül ; tud hevülni s olvadni ; tud áradozni s vértanúvá lenni. Ó pünkösdök pünkösdje ; édes, lelkes születésnapja a készségnek, erkölcsiségnek, szeretetnek ! Te vagy lelkem ünnepe !

b) *«Mint egy sebesen jövő szélnek zúgása»*. Zúgva jött le az égből az élet lelke . . . zúgott, figyelmeztetett, ébresztett, csodított ; ez volt a pünkösd harangszava ! Átjárt zeget-zugot, megrendített farizeusi házakat és római praetoriumot ; különösen pedig átjárta azt a zárt ligetet, az apostoli lelkek gyülekezetét ; megmozgatott benne minden ágat-bogot, minden lombot és levelet ; fölpattantott minden ügyet, fölébresztett minden energiát ; lelkesítet, szabadságot lehelt s kimelegítette s kitágította a belső világot ; ez az ő világa, az öntudat, az érzések, a motívumok világa. Külré csak az általános s közös viszonyok rendezésében s intézmények alkotásában nyilvánul. Mily mély s nagy ezzel szemben a belső világ ! Akarjunk jól, nemesen, erényesen, szépen, fölségesen, tiszteletteljesen, tisztán, szemérmesen, fegyelmetten, türelmesen, bátran, kitartóan, alázatosan, előzékenyen, ájtatosan, örvendezve s bízva ; ez a mi világunk.

c) *Betölté az egész házat . . .* Ez az egyház ; ide vonzódt a Lélek. Mint ahogy Noé galambja nem dögre, tuskóra, romra, hanem a bárkára szállt le : úgy a Szentlélek az egyházra ; ez is bárka a vízözönben. — Leszállt a galamb Krisztusra is, az Isten szerelmes fiára, keresztelésében ; most pedig híveinek gyülekezetére, a tűzzel keresztelt apostoli egyházra száll. Szállhat ide bátran ; minden lélek várva várja ; nem magányos fa, hanem egész erdő hívogatja tavaszi pompában. Leszáll ő száraz ágra is, bűnös lelkekre, hogy szárnya csatogásával fölébressze őket ; leszállt magányos fákra, az őszövettség szentjeire ; de fészket csak erdőben, a lelkek közösségében rak, ott van otthon, ott bűg, szeret és költ. Örüljünk az egyház e galambjának, ez édes vendégnek. «Dulcis hospes animae», lelkünk édes vendége.

A Szentlélekben újjáteremtett ember.

396. *«És mikor érkeztek a pünkösd napjai . . ., lőn hirtelen az égből mint egy sebesen jövő szélnek zúgása, és betölté az egész házat, ahol ülnek vala»* (Ap. Cs. 2, 1).

A Szentlélek fölségesen és páratlanul jött le az apostoli egyházra. Lejött ő azelőtt is ; lejött a Sinai hegyre . . . lejött, mint ködoszlop a frigyszekrényre . . ., lejött a salamoni templom fölavatására ; de most nem keresett frigyszekrényt, gránitsziklát, templomot, hanem lelkeket ; villáma szent tűzzé, ködoszlopa az ima tömjénfüstjévé lett s ismételte a régi szót : teremtsünk embert . . . embert, isteni hasonlóságra. Milyen az?

a) A lelki szépség típusa. Ezt nézik próféták, apostolok, szentek és hívek ; ezt beszélik, ezt festik, vésik ; ezen dolgozik az apostoli egyház : az erényes, művelt, tiszta lélek szépségén. Athénben szép szobrok álltak úton-útfélen, hogy a nép ízlése finomodjék ; a kereszténységben a lelki szépség múzeumi nyílnak ; az oltárok piedesztáljain állnak a műrekek ; azokat nézzük, tiszteljük, csodáljuk. Első a Szent Szűz, a legszebb királyleány s Isten-anyja ; arcán a szüzesség hava, keblén a gyermek. Nem festett szépség ; hanem «flos agri et lilium convallium» ; nem hideg szépség, gyermeket szeret ; csillagkoszorúja van ugyan, de názareti házban lakik ; nap övezi, de sírni tud, s keresztúton megy hazafelé . . . S a többi mind ilyen ; fiai hasonlítanak rá. S én is fia vagyok ; lelkemnek szépsége az ő anyai jegye ; csakis az !

b) Az isteni ember az erő típusa, annak a törhetetlen, egyenes, természetes erőnek kifejezése, mely az erényben rejlik. Nem az izmok, nem a versenyfutás ereje ; nem az erő-

szak vagy a szenvedélyesség ereje ; ez mind csak test és szeszély ; hanem annak a nyugodt, egyszerű, harmonikus, isteni érzésnek ereje. Együttérzés Istennel ! Ez lehet a gyermekben, a leányban . . . Ez bevonul az Isten törvényének szeretetével szívünkbe s naggyá nő bennünk abban a mértékben, melyben áldozatot hozni s magunkat megtagadni tudjuk. E szeretetben egyszerűvé, életrevalóvá, gyakorlativá, kedvessé válik a lélek ; nemesíti környezetét s érvényesül mindenütt, ott-hon, a tűzhelynél, a betegágynál, a társaságban, a koporsónál. S mily nagy az ereje, mikor gyermekarcra néz föl a dühöngőre s a világháoszában énekelni kezd ! — Bízunk az evangéliumi érzésnek erejében . . . Olvassuk gyakran az evangéliumot, s hagyjuk lelkünkre vetődni szellemét ; olyan lesz az, mint az éjféltutáni harmat a tikkadt fűvön. Szent József bőrköténye s a Szent Szűz konyhaköténye alatt ilyen érzés lakott.

c) Az isteni ember az Istennel tele lélek típusa, melynek érzéke van a mélység iránt ; érzéke Isten s a kegyelem iránt. Sokan a «fin de siècle» fáradtságával vagy a frivolság kihívó könnyelműségével néznek rájuk ; de a mélység mélység marad ; belőle emelkednek a metafizika s a túlvilág. Az ilyennek érzéke van az élet tisztasága iránt, melyből öröm, vidámság, jókedv fakad. A világ szomorú ; előbb-utóbb kiverődik rajta az üresség, mint szomorúság. Klasszikus példa erre a pogányság a derült élet-programmal s a szép istennőkkel, kik nem bírták mosolyra gyujtani a földet. Ő be jó nekünk, kik a földre a tiszta szív öntudatával s az égbe az örök remény lelkesülésével tekinthetünk.

Az apostoll Lélek.

397. *«Leszálla mindenikre közülök»* (Ap. Cs. 2, 3).

a) Lelket adott apostolainak először is a csalhatatlanság ajándékában, hogy ne tanítsanak helytelen ; kitöltötte őket mélységgel, hittel, odaadással, hogy akik hamisítatlan tantanítanak, azok a tant át is éljék. A tan legfőbb kritériuma a tény. A tény az élet. Az infallibilis tannak szenteket kell nevelnie s a tanítóknak szenteknek kell lenniök. A tant cáfolja az élet ; saját életünk ; nem vagyunk apostolok, ha nem vagyunk szentek, a tan eleven kiadásai ! Az apostolok meg vannak keresztelve tűzzel és lélekkel. Ó, csak akik átélnek tant és hitet, azok apostolok.

b) Missziójuk megvolt, most erőt adott hozzá ! Eritis mihi testes, tanuim leszte ! Bár gyöngék vagytok, erős testimoniumot várok tőletek . . . In signis et portentis . . . Bámu-

latra ragadjátok majd a világot s a legnagyobb tanulság lesz a ti fölséges szellemetek ; az a bölcsesség, melynek nem áll ellent senki. Csak akiben lélek lakik, annak van igazi, hathatós missziója.

c) Jurisdictiójuk, joghatóságuk megvolt ; most kegyelmet adott a lelkek neveléséhez. Nagy és nehéz dolog lelkeket vezetni, kik az apostoli vezetésen függnek, kik az apostoli intézményben nagygyá nőnek ; de másrészt nagy szerencse biztos, erőteljes vezetés alatt állni s abban mintegy az Isten kezét és karját érezni. Ez a biztos, erőteljes vezetés a mi részünk az anyaszentegyházban ; egy-egy lelki vezető a legnagyobb áldás sokakra. Ő simuljunk az egyházhoz, tapadjunk forrásaihoz és kérjünk s keressünk erős, fölvilágosult vezetőt, kit azután bizvást és nagy szívvel lehessen követnünk. A Szentlélek is ezt akarja ; szépen fejlődő lelkeket gondoz ; egyházát virágos kertnek nézi, melyre napsugárt s szépséget áraszt. «*Omnia propter electos*», mindent megtesz választottjaitért. A kiválasztás egyik tünete a mélységes, lelkiismeretes ragaszkodás az egyházhoz.

Az apostolok tűzkeresztsége.

398. «*És eloszlott nyelvek jelenének meg nekik, mint a tűzláng*» (Ap. Cs. 2, 3).

a) A Lélek kereszteli apostolokká a tanítványokat. Jézusnak nagy fogalma van az apostolról ; ki nem születik vérből és csontból, hanem Szentlélekből. Jézus már megkeresztelte Simon Pétert, Andrást s a többit ; iskolájában nevelte, de a képesítést nem adta meg nekik földi életében, azt az égből küldte ; ez volt az a «*virtus ex alto*». Tűzbe s fénybe merítette lelküket és látók lettek igazán ; nem vízzel, hanem tűzzel járta át őket, mely kivette a földies érzés salakját ; mely ahhoz a Krisztushoz forrasztotta őket (eritis *mihi testes*) ; lelket adott nekik, mely félni elfelejtett (non timebis a *facie eorum*) és homlokat, kovakemény homlokat (dabo tibi *frontem siliceam*). Szívük kigyulladt s melegített, s e melegtől lett tavasz a földön ; kizöldült az egyház gyökere, kifakadt szelleme és megkezdődött a *történelem*, az igazi emberélet ! S ezekre a tűzzel és fénnel átjárt lelkekre öntötte ki a Szentlélek a maga ajándékait : *mély Isten- és Krisztus-szeretetet, csalhatatlan theológiát, világküldetést s hozzá kedvet és joghatóságot*. Ő Szentlélek, te jól keresztesz, tűzzel keresztesz és tüzes lelkeket szülsz, és amellet alázatos, türelmes, kenetes, édes lelkeket. Csupa «*vas electionis*» kerül ki kezedből, te ihletett, teremő művész. Veni sancte Spiritus !

b) S hol születnek az apostolok? A coenaculumban, az utolsó vacsora termében. Oda gyűltek, hol legédesebb emlékeik, hol Krisztus főpapi imájának visszhangjai zsongtak, hol a padlón meg voltak még a lábmosás vízfoltjai, ahol még Krisztus lelke járt. Itt e szent, édes helyen, Jézus szíve kiáradásának legemlékezetesebb színhelyén. Itt, hol minden oly hatalommal ragadta meg őket s Jézus emlékezete szívüket lángra élesztette. Itt, ahol az utolsó vacsora asztala, az az oltár állt, melyen először mutatta be az Úr a maga titokzatosan szerető szívét Istennek. Itt, ahol az «ingyen adott kegyelem» legfőbb ünnepét ülhette! Itt, e titokzatos atmoszférában lépett föl az a típus, mely nem zsidó, nem római, nem görög, hanem krisztusi, azaz apostoli! Itt csendült meg az emberi nyelvnek az az akcentusa, mely nem férfi, nem női hang, hanem az igazság hangja, az angyalok akcentusa, kik se nem férfiak, se nem nők, hanem szellemek. — Az apostolság legmélyebb inspirációit azok bírják, kik az Eucharisztia életét élik. Azok mondják: Ecce ego, mitte me... íme Uram, itt is van szív, mely megért téged; megért, mert belőled él.

c) Erre a kegyelemre készültek tíz napig s imádkoztak egyesült erővel, a szívek áhítatos melegében. Sok kalóriát nyel el az eper, az őszi barack, míg az a csepp olaj, melytől zamatját vesz, benne leszűrődik. Sok elmélyedés és áthevülés kell a léleknek is, míg édes, tüzes, zamatos lesz. Néha ugyan gyorsan érik, kivált az olyan izzó nyáron, amilyen az első pünkösdi volt; Pál is hamar ért meg a damaszkuszi kapu előtt Krisztus verőfényétől; különben pedig a léleknek idő kell, míg bensőségesebb, összeszedettebb s tisztább lesz.

A pünkösdi tűznyelvek.

399. *«És eloszlott nyelvek jelenének meg nekik, mint a tűzláng...»* (Ap. Cs. 2, 3).

a) A nyelvek pünkösdi ajándéka azt jelzi, amit a jó pásztor képe: közlekedést, utánjárást, egymástmegértést; azt jelenti, hogy menjetek a népekhez, beszéljétek nyelvükön, értsétek meg őket, hogy megértsenek titeket. Igazság s kegyelem van nálatok; közöljétek azt velük, járjatok utánuk. Ne álljatok félre mondván: Krisztus megigérté, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajtunk; nem mi szorultunk a népekre, hanem a népek reánk. Ez nem pünkösdi nyelv; ez nem a szellem nyelve, mely hódít; ez nem a lélek nyelve, mely éltetően, üdítően akar kihatni. A mi elvünk nem a «l'art pour l'art»; nem az elszigeteltség, hogy ez evan-

géliumból csak morzsák hulljanak a világnak ; hanem legyen az övé az egész pünkösdi igazság. Adni, adni, szórni, közölni . . . , ez pünkösöd.

b) *«És betelének mindnyájan Szentlélekkel . . . »* Krisztus lelkével teltek be ; ez a lélek lett az ő lelkük, és ettől elváltozott világuk. Mondhatnók, a génusz kongeniális férfiakat támasztott. — Ez kell ; Krisztus nagy gondolatait kell felvennünk ; motívumainak mélységét és erejét átélnünk, és azokat egyéniségünkben sajátosan és szerencsésen kialakítanunk. Apostolok lélekből lesznek ; papok csak apostoli rokonlelkek lehetnek ; kongenialis emberek ; lelkük a Szentlélek. Ezt a lelket kell a szentelésben venniök és azt fölgerjeszteniök, mert bennük van a «kézrátétel» által.

Higgyük azt, hogy bennük van ; de energia, elmélyedés, megindulás, érzékenyülés kell hozzá, hogy azt fölébresszük s erejét kifejtessük.

c) Különben pedig mindenkinek való a Szentlélek s napjainkban számosan vannak, kik utána vágynak. Ő az egyház lelke. Ő nevelte a kereszténységet hősies életre. Ez egyházban minden lélek közvetlen összeköttetésben áll a Szentlélekkel, az élteti és eleveníti. Az egész életet kell e Léleknek átjárnia : szemléletet és akaratot, spekulációt és cselekvést, s meg kell nyilatkoznia gyengéd érzékben az erkölcsi iránt. Jöjj te csodálatos, teremő, alakító lélek !

«S betöltő az egész házat.»

400. Az egyházat ; ő most itt a vezető, nevelő, vezető Lélek, a «Spiritus rector». Házinépet nevel magának :

a) Apostolokat ; először megkereszteli a tizenegyet, azután Pált s azután nyomukban egyre folyton az apostoli férfiakat, a pogányok térítőit, Bonifácot, Oláfot, István királyt, Adalbertet, Xaveri sz. Ferencet, Claver sz. Pétert, Szent Vincét s azokat a buzgólkodókat, kiknek lelkében ég a vágy ; mentsük meg a lelkeket.

b) Tanúkat, vértanúkat nevel ; Szent Istvánt, a bíboros diakonust, a vértanúság piros zsengéjét, «kinek arca fénylik, mint az angyal arca», «ki telve van hittel és Lélekkel». Sorban állnak, pálmákkal kezükben ; «tanúi ez ígéknek mi és a Szentlélek» (Ap. Cs. 5, 32). Mily tanúság ; ők és a Szentlélek, s mily méltóság, mily hivatás !

c) Liliomos leányokat nevel, élükön a Szent Szűzzel, az «Isten templomával, a Szentlélek szentélyével». Ágnes, Cecilia, Katalin, Lucia, Agatha, s a liliom nem hervad el ezer év után sem, s kivirágzott Mechtild, Gertrúdban, s később Teréziában,

Pazzi Magdolnában, Limai Rózában. Királyi leányok ápolják nálunk is : Margit, Jolánta, Kinga.

d) Finom lelkeket nevel, kik alkalmasak az Urat magukba fogadni, s organumaivá, médiumaivá válnak. Ha nincs is tűznyaláb fejükön, de mély tűzű szeretet izzik bennük, mint Szent Erzsébetben, Szent Vincében, Szent Szaniszlóban, Szent Alfonzban !

e) Mily fölséges ház, ahol én is élek, ahol engem is nevel a Lélek tisztaságra, bátorságra, bizalomra, bensőségre. Ez elite-társaságba csak nemesen érző s jól nevelt lelkek valók. Azért írja az Apostol : «Ezeket írom neked, hogy tudjad, mint kelljen foglalkoznod az Isten házában, mely az élő Isten anyaszentegyháza» (I Tim. 3, 14). Isten ad erőt a tiszta, buzgó élethez, a korrekt, következetes fegyelmezéshez, mert «rád száll az Úr lelke és más férfiúvá változol» (Kir. 10, 6). Azért vagyok e házban, hogy belőlem is előkelő lélek váljék ; Isten is akarja s a Szentlélek dolgozik rajta.

A Szentlélek világosság és tűz.

401. a) Ajándéka az Úrnak ; oly sajátságos és isteni és páratlan, amilyent ő tud adni, például megérinti a vakot, és lát ; megérinti a koporsót, és a naimi özvegy örvendező anyja lesz ; s úgy tesz most is : megnyitja szemünket, «illumina-
tatos dat oculos cordis» s szemünkben fölragyog a fény : látók leszünk. Látjuk az Isten nagy gondolatait . . . , bevonulnak lelkünkbe és eltöltenek, és világosság kél nyomukban. Előbb éjben álltunk, élettelen homályban ; minden erőtlen volt : az eszme, a gondolat, a remény . . . Végre «in lumine tuo videmus lumen», világosságában látunk. Ezt az erőt, illetőleg erőtlenséget tapasztaljuk a lélek változtatával magunkban s a világtörténelemben. Vannak gondolatok, melyek őserők gyanánt vonulnak át a lelkeken, például a keresztes hadakon a szentföld igézete, a szent kereszt ; az Ágoston korabeli egyházon Szent István ereklvének tisztelete ; a XIV. századon Ferreri sz. Vince alakja ; máskor meg mint gyöngye vízerek alighogy szívárognak. Egyszer a lelkek tüzet fognak tőlük, máskor meg csupa «caput languidum et cor moerens», fáradt fejek, fonnyadt szívek veszik körül őket. «In tenebris et umbra mortis», sötétben s a halál árnyékában ülünk nélküled, szent édes Lélek, elfajulunk és dicsőséges hivatásunk mint foszló álomkép jelentkezik néha-néha előttünk ; úgy vagyunk, mint az Inkák elfajult nemzetsége, mely rongyosan, pipázgatva lopta a napot őseik palotáinak

romjai közt ; nem értették meg a génuszt, a lelket, mely hajdan lelkesítette nemzetüket. Segíteni akarok magamon, s mély tisztelettel töltekezem az Isten gondolataival szemben ; szívesen olvasom térdenállva a Szentírást.

b) A nagy gondolatokat szenvedélyekké fokozza a Szentlélek. A hideg gondolat nagy sohasem lehet ; nagy csak az, amit nagyon szeretünk. Ha Isten gondolatait nem szeretjük, azok is eltörpülnek. Tehát szeretettel kell átkarolni az Isten gondolatait. Az ember szeretettel gondol szülőjére, jegyesére, hazájára ; e szeretet által lesz az asszonyból anya és jegyes, a földből haza. A magyar földre a dán, a norvég is gondolhat, de nem gondol rájuk a haza szeretetével. Az Úr Jézusra is gondolhat hitetlen, zsidó, pogány ; de azzal a gondolattal, mely lelkeket vonz, fűz és forraszt hozzá, csak a szerető lélek gondol rá : «Senki sem jöhet hozzám, ha Atyám nem vonzza őt». Lelkünket is megszerethetjük ; de más a földi élet szeretete, más az az aggódó szeretet, mely végtelen kincset lát benne és Krisztus vérért őrzi benne. Gyönyörködhetünk az életben, a tavaszban, de más az örök élet öröme. Gondolatainkban úszhatunk a titokzatos lét örvényei fölött ; de más az az élvezet, mely a titkok örvényei fölött a halhatatlanság reményével telik el. Goethéről is hirdetik, hogy harmonikus lélek volt ; de sír, szenvedés, örök vágy, halál, örök élet nincs e harmóniába olvasztva, s így e szerény csalogányéneket síró viharok nyelik el. Ó Szentlélek, te kiemelsz ünneplő, fölényes magaslatokra ; benned nem zavarja meg semmi sem örömlenket : sem halál, sem szenvedés, sem vihar, sem éj. — Élvezük magunkban a szentlelkes lélek diadalát.

c) Mindezt csak az Isten Lelke adja. Az ember imádkozhatik s vágyódhatik utána, és ugyan ki ne tenné, miután biztat rá a bölcsnek tapasztalata : «Könyörögtem, s belém jött a bölcsesség lelke» (Bölcs. 7, 7). Ó igen, imádkozni fogok az édes Lélekért. Az Úr is kívánja őt nekünk, s ő is imádkozik Lélekért számunkra. Biztosan megnyerjük. A szegény, kevély világ nem nyeri meg «az igazság Lelkét, kit e világ nem vehet, mert nem látja s nem ismeri őt» (Ján. 14, 17). Beledisputálja magát a sötétségbe és összes értelmi energiájával kételyt s éjt teremt. Visszaviszi a szellemi világot a khaoszba, ahonnan az Isten szelleme ép azáltal emelte ki, hogy világosságot teremtett.

A három nagy pünkösdi kegyelem.

402. *«És kezdének szólani különböző nyelveken, amint a Szentlélek ad vala szólanio» (Ap. Cs. 2, 4).*

A pünkösöd a legmélyebb értelmű ünnep, mert jóllehet minden ünnepen szellem és lélek ünnepel, de itt az áttüzese-dett Lélek árad ki; innen indul hódítani, alakítani, teremteni... Különösen *három nagy kegyelem alakjában*:

a) Az első a *szeretet*. A Szentlélek a szeretet lelke, és a pünkösöd a szeretet legfölségesebb kinyilatkoztatása. Megjelenik mint gyermekszeretet karácsonykor, szenvedő szeretetté fokozódik a Golgotán; izzó, hódító, diadalmas szeretetté pünkösdkor... Szeretet, mely a legjobbat adja (datum optimum), a lelki életet s a leghathatósabban adja. Jézus lehelte (insufflavít), és viharzó impulzusokban megy végig a világon; kigyullad Pálban, Ágnesben, Perpetuában, Teréziában, Ferencben, Néri Fülöpben... Mint lávafolyam, mely nem hül ki soha... «Caritas diffusa», a kiömlött, tüzes szeretet. Ő, én is szeretek, s szeretni akarok mindjobban; aki szeret, az erős; azért erős, mert szeret; aki gyöngé, azért gyöngé, mert nem szeret.

b) A második kegyelem a *buzgóság*. Jézus keresztségnek nevezi, tűzkeresztségnek. A szeretetnek hódítania kell. Jézus tüzet hozott, és akarta, hogy égjen; parazsat hullatott szívünkre; de hogy a parázból tűzláng legyen, ahhoz szító, viharos fuvalom kell, «spiritus vehemens»; így lesz belőle «nagyobb szeretet (diligis plus his)». Ez a tűz ég az egyház ereiben, ettől «suspirat et aspirat ad sanctitatem», fohászko-dik és törekszik a szentségre. Nincs nyugta. Kibocsátja rajait: apostolokat, kik Szent Pállal bemutatkoznak, hogy «kitágult a szívem felétek, korinthusiak»; «kitágult szív» jellemzi az apostolt, belefér a világ. A szeretet tágitotta ki s buzgóságra nevelte... «suspirare, aspirare» tanította.

c) A harmadik pünkösdi kegyelem az *imádság lelke*. Az ima a Szentlélek atmoszférája. Imá várta, ima hívta, ima kísérté, és a Lélek maga «imádkozik bennünk kifejezhetetlen nyögésekkel», «gemitibus». «Gemitus», ah ez az igazi szó, olyan mint gerlebűgás és esti harangzó! Bensőséges, mély, lágy érzelem! Nincs bensőségesebb, mint a hő ima. Hogy fest, hogy sugárzik, hogy lágyít, hevít s boldogít! Mel et oleum, méz és olaj! Enyhít és édes. Az ima lelkét kérnünk kell és feltékenyen óvnunk kell; mikor megnyertük, meg kell köszönnünk; ha nélkülözzük, utána kell járnunk. «Spiritus gratiae et precum», az egy; a kegyelem és imádság együtt jár. A szentek az ima stílusai! Tehát imádkozzunk, vagyis vágyódjunk, törekedjünk, fohászkozzunk, esedezzzünk, alázódjunk meg mélyen, hogy lehajoljon hozzánk az Úr!

A tanító és biznyságtévő Vigasztaló.

403. a) «A vigasztaló Szentlélek pedig, kit az Atya az én nevemben küld, az titeket megtanít mindenre és eszelekbe juttat mindent, amiket nektek mondottam» (Ján. 14, 26). Megtanít arra, amit nem értettetek meg; tanításától a dogma érzéssé, a hit életté, a remény gyakorlattá válik bennetek. Nem tanokra, hanem életre tanít. A Lélek nem iskolamester, hanem életelv; tudománya nem betű, hanem érzés, lelkesülés és erő. E tekintetben a Szentlélek arra törekszik, hogy a hit eleven életté, a tan érzéssé és tapintattá váljék bennünk, hogy föl-kent, lelkes emberek legyünk, kik egyéniségükkel bizonyítják az Urat. Tehát át kell élned a hitet és a tant az életről és erényről, akkor lesz a tied. Míg csak fogalmaid vannak róla, addig nem hat akaratodra igazán; nincs tapasztalatod. A fogalom, a képzet is csak akkor erős, ha érzéseket ébreszt; az újra és újra átélt érzés a hatalom. Azért tehetetlen a tan, hit, elv, melyet értünk, de érzéssé, tapasztalattá nem változtatunk. Onnan az űr a beszéd és a tett közt; másképp beszélnek és másképp tesznek; «die ewige Melancholie des Besserwissens und Schlechtermachens».

b) «Én kérem az Atyát és más Vigasztalót ad nektek... Nem hagylok árván titeket» (Ján. 14, 16, 18). A Szentlélek «paraclytus», segítő lélek. Megvéd és megvigasztal, bátorságot önt belénk az igazság öntudatos átélése által, fölemel, emancipál a világ illúzióinak s lázainak gyöngesége alól. Azután megóv az elzúllástól, melyet az élet értéktelenségének kísértete hoz reánk. Megsegít, hogy érezzük létünk s lelkünk végtelen értékét, s ne vessük el magunkat; hogy mindenekfölött becsüljük a szívbeli tökéletességet s a belső értéket. — A világgal szemben is megvéd, mert rámutat jócselekedeteinkre, melyeket lehet tagadni, de nem lehet súlyukat nem érezni. Ez a lélek legyen segitőm s forraljon föl; a vízből is akkor lesz feszítő energia, ha forró; a vér, a lélek is úgy van.

c) «Mikor pedig eljövend a Vigasztaló, kit én küldök nektek az Atyától, az igazság lelkét, ki az Atyától származik, ő bizony-ságot lesz felőlem» (Ján. 15, 26). Az a szív, amely a Szentleket vette, nagy fogalommal bír Jézusról s forrón szereti őt, áthasonul hozzá s feltünteteti magán képét. Ezek a kipusztíthatatlan Krisztus-képmások ráutalnak a krisztusi élet mélységeire; ezek a folyton hajtó és zamatos gerezdeket termő szőlővesszők a tüzes, mézes szőlőtőke örök erejére. Aki tehát a Szentlélek erejét életté változtatja, az tanúságot tesz Krisztusról. — Bennem is tanúskodik a Szentlélek bűnről és igazság-

ról; hűségesen meg akarom fogadni tanúságát, s a szerint ítélek.

«Altissimi donum Dei.»

404. a) A Szentlélek a «fölséges Isten ajándéka», nekünk is ajándékot hoz; étellel kedveskedik, édes, szép, gyöngy-étellel. A földi élet akkor édes, ha nem üres s ha nincs telve mulandósággal. A mulandóság fájós érzéssel tölti el öntudatunkat, s ez telíti a világias lelket. Nem szeret szétnézni; magaslatokra nem emelkedik; a jövőbe nézni fél, a mélységet kerüli; ha pedig tényleg a mélybe néz, borzad s elváltozik arca. Amily mértékben nőnek rajta a mulandóság öreg estéjének árnyai, abban a mértékben vigasztalan. Van-e szomorúbb látvány, mint egy ledér öreg embernek arca? Ellenben a Szentlélek a legmélyebb, a legerőteljesebb, a legöntudatosabb életnek lelke... Ő is édes étellel kedveskedik, de ajándékai az élet teljét hozzák; életet ad az Isten s megleveníti; egészséget ad; erő megy ki belőle, s a vér folyásos lelkek, kiknek életük szétfolyik, meggyógyulnak; tiszta vért ad; szemvilágot ad: «respice», nézz rám s ismerj föl. Hitet ad, erőt, megindulást, megolvadást, ad könnyeket, lelkesülést, halhatatlan reményt.

b) Tűzzel jön a világ szelleme is; de tüze emészt; füstös és sötét; szenvedélyes; energiákat ébreszt; erőlködésekét végez; nagy port ver föl; nagy lármát csap. Az emberek dolgoznak, lótnak-futnak, de kiélik magukat, s minden ilyen élet olyan, mint a pásztortűz helye a virágzó rét közepén. Másnak juttatják életük erejét; az ifjúkor a gyönyörnek, a férfikor az érdeknek él, s miután kiadták erejüket, nem marad nekik más, mint a bánat s blazírtság. Szegény, leperzselt lelkek. Ellenben a Szentlélek tüze, a bensőség melege, a lelkesülés heve, az élet jótékony melege kiégeti a salakot, a rosszat! Emésztí azt, amit a Szentírás rossz értelemben testnek mond; mert ahol az uralkodik, ott meg nem marad; nem marad meg lelkem az emberben — mondja az Úr — mert test; de ezt a testi embert elpusztítom majd s kiöntöm lelkemet a nehézkes, érzékies emberekre, s prófétákat nevelek; kidörzsölöm szemeikből az álmodat s mámort. Ez a tűz ég bennünk, belénk ég, s nem akarunk szabadulni jótékony melegétől. Ez az élet melege!

c) A világ lelke is akar világot teremteni, megújítani, átváltoztatni s nagy kultúrmunkát végezni, nagy intézményeket teremteni; de a földbe növeszti őket, «és elfordítják elméjüket és lesütik szemeiket, hogy ne lássák az eget» (Dan.

13, 9). A «horror futuri saeculi» veszi körül őket. Munkájuk inkább fáradságot, mint szabadságot hoz s gépeikhez köti őket, ezek által akartak uralkodni; de a nagy erők, melyeket ők szabadítottak föl, szolgálkává tették őket. Személytelen zsarnoki hatalmakká válnak, külön pszichológiával, temperamentummal, s elgyötrik az emberiséget; a szenvedélyes törtetést tűzik ki életfeladatul nagy logikai következetességgel, de pszichológiai képtelenséggel. Ellenben az Isten lelke a világot belülről, belső elveiből, a jóság- s igazságból akarja kialakítani, s azért aztán szépségbe fejleszti. Lelkeket szabadít föl szabadságra, melyek kevéssel beérik, s a világot, a munkát, az ést s vívmányait csak arra használják, hogy a lélek élete szépen, nemesen kifejlődjék. Méltóságot, lázas ön-emésztést sehol, soha. Így kell járni a világban Isten-szerető, igénytelen lélekkel; úgy kell nézni minden virág szemébe, hogy mondja: azért vagy, hogy én is ily szép legyek; úgy kell leülni a forrás mellé az árnyékos pázsitra, s szeretettel gondolni az isteni mélységek forrásaira, melyek bennünk mint gondolatok s érzések fakadnak.

«Ne szomorítsátok meg az Isten Szentlelkét» (El. 4, 30).

405. a) Megragadja a lelkemet a gondolat, hogy megszomoríthatjuk őt. Ha megszomoríthatjuk, akkor hát szeret, törődik velünk. S valóban, mily mélyek megszomorodásai! Első a pokol, az ő «elbúsult haragja»; második a halál, mely a szép életre akarata ellenére szállt; harmadik a bűn, mert a «fegyelem Szentlelke elriasztatik az érkező hamisságtól» (Bölcs. 1, 4). Ha őt megszomorítjuk, akkor voltaképp magunk szomorodunk el; elvesznek lassanként igazi örömeink, melyek az Istennel telt lelkekben fakadnak; érzékünk, hajlmaink földízűek lesznek. Lélek, szellem, kegyelem átlátszó köd-képekké válnak, s kiverődnek rajtunk az unalom s az öregség vonásai; meghasonlunk. Isten ments; szolgáljunk az Úrnak «in laetitia».

b) «A lelkét el ne oltsátok» (I. Tess. 5, 19). A Szentlélek tűzláng, de a tüzet is ki lehet oltani; ki lehet ölteni a lelket. A bocsánatos vétkek gyakori s könnyelmű elkövetése ki-ki-oltja a bensőség s ragaszkodás érzetét, lehűti ezt a finom, kényes lelket; «res delicata Spiritus». Nem csoda, ha a könnyelmű lélek, mely kis bűnökkel nem törődik, halálos bűnbe is esik. Azért vigyázok s minden készakaratos Isten-megbántást kerülök; kényesnek kell lennem életemre.

c) El ne riasszátok a lelket . . . alacsony, nemtelen visel-

kedéstek által. Átérezem, hogy a Szentlélek figyelmet, készséget, előzékenységet érdemel, s nekem mindig az előkelő érzés e magaslatán kell állnom. A lélek is eldurvulhat, elvesztheti az érintetlenség méltóságát s a korrektség szépségét, s a Lélek indításait alig érzi meg. Ime, érzékenységem által a Szentlélek organuma lehetek, s ő bennem lakik; eszköze lehetek, s ő általam dolgozik; de lehetek tört lant s eliszaposodott lagúna is. Figyelek tehát a Szentlélek indításaira s sugallataira!

Szellem és élet.

406. a) Pünkösöd van, a Lélek ünnepe. Lejött az égből a fergeteg szárnyain, a szél zúgása az ő beharangozása, villámait lehozta s tüzes nyelvekké olvasztotta; angyalait fönthagyta, de kerubos, szeráfos, bátor lelkeket állított a világba, apostolokat; tüzes szavak, ihletett arcok, megindult tömeg az ő művei. Pünkösöd van. Ez a Lélek a hitnek lelke s ugyancsak az isteni szereteté, a tisztult lelkeségé, a remeklő erkölcsisége; caritas et spiritalis unctio.

1. A Lélek nem tudomány. Sokat tudhatunk, s még sincs lelkünk. A Lélek az a bensőség, melegség, indulat, meggyőződés, életöröm, tetterő, mely az embert áthatja és emeli.

2. A Lélek nem műveltség; az írás-olvasás, a kultúrművek hidegek, nem húznak, nem töltenek ki; hidak, gépek, emlékek inkább terhek, melyek gyakran lenyomnak igénytelenségünk érzetébe. A Lélek az teltség, élvezet, édesség, lendület.

3. A Lélek nem külvilág, akár pompa, hír, érvényesülés legyen; szép-városok, boulevardok, szobrok, diadalívek, mindez szürke és hervadt lehet; feledjük vagy rászokunk; a Lélek az a belső világ, az öntudat az isteni életről s erőről.

4. A Lélek nem haladás; a haladás ködös, göröngyös út, mérhetetlen perspektívákkal, telve rejtelemmel, de céltalansággal is; a Lélek pedig az én édes jelenem s tavaszi reménységem. A haladás az emberiségre nézve olyan, mint a viruló ákácfasor, melyen át a gyorsvonal vágat s virágos ágaiba leheli fojtó füstjét; e fojtó füstöt érzem, s e virágos ákác olyan nekem, mint a menyasszony fátyola, melyet szemfedőből csináltak. Ellenben a Lélek az az örök, fölényes élet, melyet már itt kezdek meg, s biztos vagyok halhatatlan jövőjéről!

5. A Lélek nem test, nem érzék, nem érzéki öröm és élvezet; az mind gyorsan hervadó virág, s hozzá még könnyen kábító s mérges virág; a Lélek test s érzék fölött álló, saját útjain járó, a végtelen Isten felé törekvő hatalom, mely a

tisztaságban, az erényben, az öntudat harmóniájában bírja szépségét, mely ezt a szépségét az Istennel való érintkezésből, az ő befolyásából fejleszti s azt odaadásában teljesen neki adja át; üresnek érzi magát nélküle.

6. A Lélek nem te . . . , nem ő. Nem világ, sem család ; nem atya, anya, gyermek, nem az a másik, ha még oly közel áll is hozzám. A Lélek az az «én», az az enyém. Az én valóságom, öntudatom világa ; ahogy én hiszek, élek, tűnök, küzdök, bízom . . . én, én magam . . . , egymagam úszva a vihartól elragadott légghajón . . . vagy egymagam az óceán hajóroncsán... vagy egymagam elevenen eltemetve. Én, kiben az Isten él ; én, ki önmagamban s önmagamon át Istenre nyitok s vele egy vagyok.

7. A Lélek nem teológia, sem tudományos iskola. A teológia igyekszik az isteni létnek s életnek valamiféle kifejezést adni ; azt megérteni s formulázni. Ez az igyekvés többé-kevésbé csütörtököt mondhat ; a formulák elégtelenek lehetnek. De teológiai szisztémáktól független a titokzatos, isteni élet. Mennyi szisztematikus teológia van az Isten szentjeiben? Nagyon kevés.

b) Ezt a belső világot a szentírás mennyországnak, Isten országának is hívja. Az Isten országa, az az isteni belső világ, melyet lelkemben a Szentlélek formál : erényesség, béke és öröm. Az erényesség fény is, erő is, szépség is, összhang és forma, fegyelem és arányosság ; átélem ezt a belső valót erényes aktusaimban ; hitben, reményben, szeretetben, bizalomban, áhitatban, küzdelmes, törekvő, bátor, Istenhez ragaszkodó, nemes, tiszta, áldozatos, türelmes, készséges, finom, kíméletes, jóindulatú, érdeklődő, nagylelkű, elnéző, alázatos, igénytelen, fennkölt lelkületben. E lelkületet élvezem, mint békét s édes örömet. Ez Isten-országnak végtelen sok kiadása lehet ; de mindegyikét a Szentlélek ihleti s élteti. A lélek ez állapotát kegyelmi állapotnak hívjuk, s azt mindennél többre kell becsülnünk : az isteni élet az igazi kincs.

c) Kiesünk ez állapotból a halálos bűn által. Aki halálosan vétkezik, annak lelkéből az Isten lelke kivonul s a bensőséges szeretet kapcsa Istennel megszakad ; kiesik belőle lelki életének szépsége, az a sajátos, isteni szépség, isteni forma, isteni harmónia. Ha tudóssá, ha híressé válnék is, ha angyal adná át neki szépségét, nem használna neki, mihelyt a végtelen élettel megszakadt összeköttetése ; az örök isteni élet tőkéjéről le van tépve e venyige ; gyümölcsöt, vagyis isteni értéket s érdemet nem hoz életre. Honnan hozza, ha gyökere

nem az Isten többé? Nélkülem semmit sem tehettek többé? Nélkülem semmit sem tehettek . . . , ami latba esik nálam, azt nélkülem nem tehetitek. Ha halálos bűnben vagytok, segítlek titeket, hogy térjete meg, hogy tartsátok meg a törvényt, de isteni élet, melyet velem való édes öntudatban, egyesülésben élhetnétek, melyet a szívemből adok s osztok meg veletek, az nem lesz bennetek. — Vannak azután kisebb bűnök is. Ezekre azt mondom : Nézzetek a Szentlélekkel egyesült isteni lélek arcába, teljete el szépségével s ne borítsatok rá árnyat. Aki bocsánatosan vétkezik, egykedvűen, nem törődve a lélekkel, az megszomorítja a Lelket. Ne szomorítsátok meg a lelket. Ne zavarjátok meg ezt a tiszta szemet, ne borítsatok hervadást és lelketlenséget e felhőtlen arcra. Ne durvítsátok el ; oly átlátszó, hát ne homályosítsátok el ; oly lágy, érzékeny, amellet erős és ruganyos, ne mérgezzétek meg erejének forrásait.

A Lélek első hatása.

407. a) *«Amint pedig e szózat lön, sokaság gyülekezék egybe . . . Álmélkodának pedig mindnyájan és csodálkozáának egymás között. Ekkor előállván Péter a tizeneggyel, fölemelé szavát és szóla nekik . . . »* (Ap. Cs. 2, 6, 12—14). A Szentlélek beszédre is s figyelemre is indít ; arra, hogy adjunk, s arra is, hogy vegyünk. Indít arra, hogy mások lelkes gondolatait szívesen fogadjuk és azokat hasznunkra fordítsuk. Mások buzditásából és prédikálásából mindig lehet hasznot meríteni, ha nem a szónokot, hanem önl elkűnket kritizáljuk. «Nincsen az a rossz prédikáció, amelyből valamiféle hasznot nem méríthetnénk», — mondja Szent Teréz, egyike a legszellemesebb nőknek. Ha épületes olvasmányt olvasunk, ne nézzünk arra, hogy ezt másokkal is közöljük, hanem, hogy őszintén megalázkodva lelki hasznot merítsünk belőle. Istenről, lélekről, szent életről, az Isten nagy dolgairól beszéltek az apostolok, mert ezzel voltak tele ; mások a világiás életet dicsérik, mert az isteni bensőséget és mélységet önmagukban nem ismerik. Ásunk mélyebben ; mily nyomorult az ember, kinek a világ, az arasznyi lét imponál, s saját nagyságának öntudatára nem ébred. A Szentlélek önmagunkba fordít s végtelen világokba int.

b) *«Álmélkodának pedig mindnyájan s csodálkozáának egymás között, mondván : Vajjon mi lesz ebből? Mások pedig csúfolódva mondák : Ezek tele vannak musttal»* (Ap. Cs. 2, 12). Ime, két benyomás s két ítélet ; álmélkodás és csúfolódás egy és ugyanazon jeleneten. A Lélek a maga hangulatai szerint veszi

benyomásait; objektív és szubjektív elem van azokban. A reflektáló léleknek szét kell ezeket szednie, nem szabad egyoldalúan a szubjektív impulzust követnie, különben önmagának bohócává válik. A világ tele van szubjektívizmussal, és mégis kevés benne az igazi szubjektum, a reflektáló, emancipált, tisztult egyéniség; az ilyen szétszakítja a szubjektív benyomások illúzióit, s nem ítél anélkül, hogy előbb objektíve informálódni ne próbálna. Ne ülünk fel benyomásainknak; mondjuk mindig: ilyen a benyomásom, de utána nézek, nem nagyon relatív és szuggesztív-e?

Keresztények csak az egyház által lettünk.

408. *«És hozzájuk áll a napon mintegy háromezer lélek»* (Ap. Cs. 2, 6, 41).

a) Keresztény vagyok és reflektálok az elvekre, melyek által azzá lettem. Kereszténnyé lettem azért, hogy Krisztusban az *isteni tekintélyt* fölismertem és magamat neki átadtam, ő vezet, ő nevel engem. Az *igazságot* illetőleg a *Mester* isteni tekintélyét követem; a lelki élet fejlesztését, növelését illetőleg a Megváltó kegyelemszereit használom; a híveknek, testvéreimnek összműködéseit illetőleg a kormányzó, intéző, *apostoli tekintélynek* hódolok. Mindezt az isteni tekintélyt az egyházban találom fel. Isten fektette az egyházba; ő áll jót; ő gondolja e nagy vezérlő, intéző hatalmat. Nem is csoda. Hisz ez az ő intézménye. A levegőt nem lehet a kémiára bízni és a vizet nem lehet a laboratóriumok szűrőiben előállítani; a termést nem szabad üvegházaktól várni s az anyai szerepet sem felsőbb leánynöveldektől; más forrásokból kell ezeknek a létet fönttartó elemeknek áramlaniok; épúgy az összeköttetést az Isten és az emberi lelkek közt nem lehet a tudománytól, nem a kathedráktól várni, annak oly általánosnak kell lennie, mint a napvilágnak és levegőnek: ez az egyházban megörökített, isteni tekintélyre van bízva. Hiszek s örvelek! Nem nézem az embert; a pápában nem nézem, hogy olasz-e vagy francia; nem kutatom az egyház történelmében is érvényesülő ármányt és politikát. Mindez emberi, de a tekintély döntése s iránya isteni; nekem ez elég!

b) Kereszténnyé lett mindenki nem a «rabbi» tanán való kedvtelés, nem filozofálás által, hanem az apostoli tanítókhoz kellett szegődnie, ha keresztény akart lenni s nekik engedelmeskednie. Hogy mit mond a Mester, azt az apostoloktól kellett megtudnia; aki okosabb akart lenni, az megszűnt kereszténynek lenni; kizárattott. Ime, a kereszténység nem tan,

hanem tény, a meggyőződést követő fölvétel az egyházba s magában az egyházban hódolás, engedelmesség, ragaszkodás az apostoli tekintélyhez. Ime, a nagy tény: ragaszkodni a tekintélyhez s élni belőle! Mint ahogy az Oriens népeinek élete a tradíciók hatalma alatt ma is olyan, amilyen volt a pátriárkák korában: úgy az egyház, amennyiben a hitet és erkölcsi elveket hordozza, a változatlan, folyton élő régiség. Élő és el nem múló évezredek! E tekintély alatt élek s halok..., e tekintély révén közel vagyok Krisztushoz; van «szentséges atyám», van lelkiatyám. Jó nekem! Ha Európa a változatok színtere, leghatalmasabb intézménye mégis a változatlan tekintélyen álló egyház. A népek életét az hordozza; a lelkek világát is az gondolja. Az összeköttetést az örök régiókkal az eszközli; jó nekem itt lenni! Élek, élek ragaszkodó hűségben, s ha Krisztust keresem, az egyházhoz fordulok. Hogy mit kell hinnem, azt itt veszem; hogy mit kell éreznem bűnnel, erőnnel szemben, azt itt merítem. Lelkem ez otthonának intézményeit s szokásait tisztetem; nem járok azok nyomai-ban, kik az okoskodástól élni és örvendezni elfelejtenek. «Itt az Isten háza és az égnek kapuja». A kapu előtt nem kell ácsorogni, hanem be kell szaladni s magát otthonosan érezni!

c) Kereszténnyé lett mindenki a szentek nagy közösségének földi kiadásáért, az egyházért való lelkesülés által. Föl-séges, isteni alkotás; Krisztus szemefénye; elites lelkek gyű-lekezete. Mindenkinek égnie kell javáért s becsületéért. Le-gyen nagy, fölséges dóm az Isten egyháza; az evangélium és a sacramentum foglalhatja, Krisztus való, igaz ábrázatának kerete és az ő kenetes lelkének Grál edénye, legyen egységes, egyetlen egyház; előbb nemzeti egyházakat akartak. Bossuet-nek írja De Bausset: «Eminenciád, nekünk független, szabad (nemzeti) egyház kell; ez az a pont, ahol elválunk». Nem, nem; nekünk egységes, krisztusi egyház kell. Legyen szent, szellem-mel és lélekkel telt; ez legyen ambíciója. Előbb az volt a tendencia, hogy az egyház úr legyen s nagyhatalom, s az állam fölött is uralkodjék. Mi ezzel nem bibelődünk; a mi vágyunk az, hogy az anyaszentegyház minél több és minél szebb lelket öleljen föl szívére. Szeressük az egyházat úgy, mint a zsidók Jeruzsálem városát: «Ha elfeledkezem rólad, Jeruzsálem, legyen elfeledve jobbkézem. Torkomhoz ragadjon nyelvem, ha meg nem emlékezem rólad, ha nem teszek fővigasságom-nak» (Zsolt. 136, 5, 6).

A Pünkösdi szelleme.

409. *szemben a Karácsony s a Húsvét szellemével:* a) Az első Karácsonykor künt Betlehemben nem volt ünnep, hanem inkább vásár; nagy sokadalom hömpölygött az utcákon, és Őt, ki már köztük járt, nem vették észre. Azután beállt az éj, s lett nagy, mély, éjjeli csend; nem várta őt senki. Ellenben a Pünkösdi ünnep, nagy nap, a törvény ünnepe, ünnepélyes, délelőtti óra Jeruzsálemben. Benn pedig várják, imádkoznak; és íme, akkor tör le zúgó viharban a magas égből s leszáll és kigyúl az apostoli gyülekezet fölött. Ezzel jelzi: 1. hogy várjuk őt lelkendezve. Várjuk, ő majd eljön és ad kegyelmet; mi meg nem teremthetjük az erőt, de ő adja ezt és magát adja; készítsünk neki helyet; az alázat vonzza őt. 2. Vágyódjunk utána: Veni, Veni, ez a lélek vágya. Hogy kívánczoltak ők, és ki ne kívánczolt? Mily dicső s bőséges ez a Szentlélek! Vágyik a lélek az ő atyja, tanítója, mestere után. Hisz ő atyánk; születünk Szentlélekből, megkereszteltetünk Lélekben, megerősödünk a Lélek által. A Lélek imádkozik bennünk *kifejezhetetlen vágyakozással*; bűgünk, mint galambjai. Hogyne jönné hozzánk?

b) A Húsvét a győzelem, a diadal ünnepe, de a szívek még nem veszik be. A színen vérfoltok, kereszttek éktelenkednek, no meg a kifordított sírkő. Vert hadsereg az Úr csapata, melyet ármány, hazugság s erőszakoskodás félelemmel és rémülettel tölt el. Az élet már föltámadt a sírból, de csak tanítványainak jelent meg, ereje még külre nem áradt. Ellenben a Pünkösdi a diadalmas s kiáradó élet ünnepe; a magas égből lezúg ereje és tért foglal. Tüze gyújt; mécseséből tűz-oszlopok indulnak világgá. Ah, nézzétek e diadalmas Lelket! Lelkem neki kristályhasáb, melyben sziporkázva töri meg sugarait, ragyog, vakít. Villanásokkal, sziporkázásokkal be nem éri, neki tűzvész kell. Tüzet fog tőle az apostolok lelke, a vértanúk szíve, a szűzek vére. Minden testet meg akar emésztetni; «kiöntöm lelkemet minden testre»; elváltoztatom «a szikrát üde ligetté és a pusztát «oázissá» és énekelni fognak «juxta dies juventutis suae», jegyesi éneket. Ó Lélek, test, szikla, puszta vagyok én is, s néma is vagyok, énekelni nem tudok; segíts s taníts.

Az apostoli egyház lelki élete.

410. «Az első keresztények állhatatosak valának az apostolok tanításában, a kenyersezés közösségében és az imádságokban» (Ap. Cs. 2, 42).

a) A Szentlélek rámutat az apostoli egyház lelki életé-

nek három jellemvonására. Egyszerű erőkn épül föl a szép világ; egyszerű elvek teremtik meg a keresztény élet zsenge tavaszának szépségét. Kitartóknak kell lennünk az apostolok tanításában. Forma, arány, keret kell mindenekelőtt a szép élethez; kell gazdag tartalom, melyből a lélek kialakítja világát; kell termékeny talaj, melyből gyökerei táplálkozzanak. Ezeket az apostoli tan nyújtja. Gazdag forrásokat, áldott rétegeket nyújt. Önmagunkra hagyatva sötétben tapogatódzunk, téves irányban indulunk s szuggesztióinknak s illuzióinknak leszünk áldozatai. Terméketlenül, meddön állunk a világban. Az apostoli tan nyújt nekünk eszményi, erkölcsi irányt s erőt. Bármily tehetség és tűz legyen bennünk, foglaljuk le bizvást az élet és szépség és boldogság e telepeit; hajtsunk ki tavaszi pompában. Ne imponáljon a sok kontár. ki mind eredeti a kudarcban!

b) *«A kenyérszégés közösségében»*. Az élethez kenyér kell; kell folyton friss vér, üde lélek; ezt Krisztusból vesszük. Ő a mi kenyérünk; életünk, erőnk, válik. Hányszor fordult azóta a világ; milyen más a liturgia most, mint volt akkor; a templom és az ember most, mint volt az apostoli időkben; de az oltáron a szentség ugyanaz, és az oltár előtt térdeplő éhség is ugyanaz. Kenyeret kérek; Jézus életét veszem; ez az apostoli egyház és a XX. századbeli krisztusi élet kulcsa.

c) *«És az imádságokban...»* Jól tudtak imádkozni; gyakran olvassuk, hogy mikor imádkoztak, lejött rájuk a Szentlélek; látni való, hogy az ő imádságuk eget ostromló, erőszakos imádság volt. Én is buzgón akarok imádkozni, úgy, mint aki valamire szorul és csak könyörgés s esdés útján juthat hozzá. El akarok érni valamit imámmal; nem szokásból, hanem kiáltó szükségből imádkozom. Tudom, hogy azonkívül bele kell fektetnem életembe egész valómat, s a természet erőt époly buzgalommal kell kifejtenem, mint a lélek imaenergiáját. Így érvényesül természet és kegyelem, s nem megfordítva, hogy aki imádkozik, az mindent Istentől vár és meg nem feszül, és aki megfeszül, mindent a természettől vár s nem imádkozik. Ezek torzulások és elfajulások.

Paulus apostolus.

411. a) *«Nem tudjátok-e, hogy kik a szentélyben foglalkoznak, a szentélyből valókat eszik...? Én pedig ezek egyikevel sem élek»* (I Kor. 9, 13). Szent Pál kitarja lelkét. Nem kenyérkereset viszi. Ő apostol szenvedélyből s nem hivatalból. Az ő

apostolsága hæv és tűz, életét a lelkek üdvözítésére szentelte, és a lelkeket azért kell üdvözítenie, mert szereti Krisztust. Neki nemcsak az lebeg szeme előtt, hogy a lelkek pokolba ne jussanak, hanem ösztönzi őt az Úr szeretete, mintha így szólna hozzá: Pál, szeretsz-e? Ó, ha szeretsz, akkor tudod, hogy mit tégy? Ments, üdvözíts! Ez a szeretet ragadja őt, ez a szeretet az ő ura s ő a szolgája. Szent Ágoston ezt «luminosissima, flagrantissima caritas, ineffabilis potestas»-nak nevezi. S hogy mennyire hatalmas ez erő s heves e szenvedély, azt Szent Pál találóan jellemzi, mikor azt szükségességgnek mondja. «Necessitas mihi incumbit». Látjátok, hogy dolgozom, buzgólkodom, égek; de ne csodálkozzatok. Nekem ezt kell tennem, ragad a hæv. Annyira megy, hogy azt mondja: «Mert ha jókedvvel cselekszem azt, jutalmam vagyon; ha pedig kényszerűségből... micsoda tehát az én jutalmam?» Nekem ebben érdemem nincs. Ne dicsérjetelek mindezért a munkáért, mert úgy vagyok vele, hogy édes kényszerűségből teszem, oly élvezet ez nekem, hogy repülök feléje; s mit dicsérjetelek ezért? Én ragadtatom. Azt mondhatnók erre Festussal: Pál, félrebeszél; a szeretet megzavart téged! Az ösztön kényszerűségét máshol fölpanaszolta, mikor mondta: más törvényt érzek tagjaimban és véremben; nem azt teszem, amit akarok; de a szeretet kényszerűségének örül, s az égő, a lángoló szeretet alattvalójának vallja magát. A szeretet tesz velem, amit akar; ne dicsérjetelek. Infelix ego homo! kiáltott föl az előbbi törvény említésénél, most pedig mi kiáltjuk: o felix homo! Mily boldog ember, aki így szeret. Szent Pált a buzgóságra, a lelkek iránti hevülésre az Úr Jézus iránti szeretet izzítja. Ha valaki buzgó akar lenni, annak sok mindenféle motívumból lehet kiindulnia. De a legtermékezebb motívum a szeretet az Úr Jézus iránt. Ha valakit hevít az Úr Jézus, ha a szeretet ragadja, annak van mérhetetlen, kifogyhatatlan buzgósága.

b) *«Mert midőn mindenkitől független valék, mindenki szolgájává tellem magamat. hogy annál többeket nyerjek meg»* (1 Kor. 9, 19). Szent Pál ezt a buzgalmat a teljes odaadással azonosítja. Ő mindenét, egész életét fekteti bele apostoli munkájába; örömeit, gondjait, szabadságát; mindenkihez alkalmazkodik, hogy mindenkit megnyerjen. Ezt is azért említi föl, hogy lebilincselje a szíveket s Krisztushoz vezesse; független voltam és senkire sem szorultam, de lemondtam szabadságomról s mindenkinék szolgájává lettem. Élhettem volna mint tisztességes farizeus, elvonultságban; nem tettem,

szolgálni jöttem s szolgálatba fektettem bele életemet. Lehetnék anachoréta, élhetnék magamnak ; most pedig mindenkinek élek, mindenkinek szolgállok, hogy mindenkit Krisztushoz vezessek. Máshol elmondja, hogy olyan mint a dajka, nem is édesanya, hanem szolgáló dajka. Dajka, aki tejével táplálja Krisztus gyermekeit ; aki odaadásból és nem bérért teszi. Miféle aranyos, felséges ragyogó lélek lehetett ez a Szent Pál ! Hogy kell itt e tűznél melegednünk, hogy kell ide iskolába járnunk ! Csak akkor leszünk teljesen boldogok, ha ezt eltaláljuk, ha vérünkkel, életünkkel iparkodunk másokat segíteni és mindenkit segíteni, akit lehet. Mily áldott hivatás apostolnak beválni s a boldogságot a lemondásban föltalálni ! De ez a lemondás gazdag boldogsággal s élvezettel teljes.

c) *«Jobb nekem meghalnom, mintsem hogy valaki az én dicsőségemmel megütsa»* (9, 15). Szent Pál teljes önzetlenségében mutatja be magát. Azokra fáj a szíve, akik gyanúsítják, hogy keres valamit. Nem keresek semmit, pedig a törvény azt mondja : «Non alligabis os bovi tritुरanti», a nyomtató ökörnek be nem kötöd száját, és Cézár katonái is zsoldot kapnak, s különben ő maga is vallotta, hogy akik az oltárnak szolgálnak, az oltárról egyenek ; és mindezek után mégis azt tartja : nekem az sem kell. Inkább meghalok, semhogy le ne foglaljam a teljes önzetlenség dicsőségét. És mi lesz végre is dicsőségem, koszorúm ? Nem egyéb, mint az evangélium maga ; én boldognak érzem magam, ha az evangéliumot hirdethetem. Önzetlenség legyen lelkületünk. Az önzés degradál ; a hőst lefokozza béressé. Maradjon a sas sasnak, a hős hősnak, ne keressen alábbvalót ! Az én glóriám, hogy én csakis titeket szeretlek és töletek semmi szolgálatot nem fogadok el ; én szolgállok nektek.

d) És mikor ily hévvel és tűzzel és teljes odaadással és önzetlenséggel szolgál a «Paulus insaniens», ugyanakkor olyan alázatos, mint a gyermek. Nem bizik magában, s a hős és apostol lelkének legragyogóbb vonása a gyermekded alázat : «Úgy futok, úgy vívok, sanyargatom testemet, nehogy, midőn másokat tanítok, én magam elvessem» (9, 27). Ezek a termékeny lelkek ; lelkek, melyek égneek, de amellett alázatosak ; hősök, de amellett aggályosak ; nem mintha kételkednének Istenben, de mert tudják, hogy bennük lakik az «inferior homo», akinek mindig sarkantyú, fegyelem, önmegettagadás és letörés kell. — Tanuljunk e nagy léleknek izzó szívétől lelkesülést, buzdulást. Ha megcsappan buzgalmunk

s az emberi hálátlanság kioltja a szent tüzet, ha a nagyvilágnak posványos légköre veszéllyel fenyegeti az apostoli önfeláldozást, olvassuk Szent Pál leveleit, s dolgozni fogunk önzetlenül, odaadással Krisztusért.

Az apostolság áldozata.

412. *«Háromszor verellem meg vesszőkkel, egyszer megköveztettem, háromszor hajólőrést szenvedtem, sok utazást tettem, gyakran forogtam folyóvizek veszedelmében, veszélyekben a pusztákon, veszélyekben a tengeren . . .»* (2 Kor. 11, 25).

a) Miért kellett Szent Pálnak annyit szenvednie? Először azért, mert Krisztus ezeket az utakat taposta ki apostolai számára. Az Úr Jézus a szőlőtőke, melynek venyigéi aranyos gerezdekkel ékeskednek, kavicsos földben a karóhoz, a kereszthez van kötve. Aki a venyigét karóhoz nem köti, gyümölcsöt nem remélhet. Minden tökéletességi fokon kíván az Úr Jézus áldozatot; az apostoli munkásoktól még nagyobb önmegtagadást vár. Krisztusi típusok azok. Ezen krisztusi arcon a méltóság kifejezése ül, de van rajta szent ború is, a gond árnyéka. Minden apostol szenved és aggódik; siratja gyöngye gyermekeinek botlásait, bántja őt visszaesésük s a világ érzéketlensége. Aggasztja a lelkek üdve s elszomorítja azok kárhozata. S hozzájárul az a belső munka, a lelkekért való tépelődés s önemésztés. Áldozat, áldozat kell neked, buzgó lélek, a tökéletesbülésnek minden fokán; akár a tisztulás útján jársz, akár a fölvilágosulás útján, akár haladó vagy, akár már az egyesülés magaslataira törsz, mindez az út, küzdelmes út, áldozatok nélkül nem járhat sz rajta.

b) Áldozatot kell hozni, mert az apostol embereket munkál, lelkekkel dolgozik, szenvedélyekkel küzd, s ez az anyag porfirnál keményebb; a lelkek nehezen kezelhetők, a szenvedélyek a vadállatoknál vérszomjasabbak. Ha porfirkövet munkálunk meg, sok acélvésző csorbul ki benne, s aki lelkeket munkál meg, sokat izzad, szenved, gyötrődik; szikrázik és csorbul, s az mind fáj! Kell sokat és buzgón imádkoznia, magát mélyen megaláznia, számolnia az emberi lelkeknek változékonyságával. Nem lehetünk egészen nyugodtak, míg a haldoklónak le nem csuktuk a szempilláit s nem vittük át szinte kezeinkben lelkét a föloldozás kegyelméből az Isten színe elé. Ó mily munka és gond; de megéri, Mert ha intézeteket emelsz s szegényeket segítesz, nem teszesz oly nagy jót, mint ha egyetlen egy lelket üdvözítesz! Az apostol sem akar más dicsőséget, mint azt, hogy lelkeket ment-

het. «Ti vagytok a mi dicsőségünk, ti», mondja Szent Pál a hívekről. Nem akarok más virágot, mint azt, amelyet szeretetemennek tüze nevelt.

c) Hol nyílnak pedig ezek a virágok? Mindenfelé, a népek szenvedő rétegeiben csak úgy, mint a királyi udvarokban. Nyomorult földből fakadnak, sárból, de az Isten kegyelmének s a gondos nevelésnek erejében, melyben én részesítem őket, fejlenek. Ne fokozza le buzgóságunkat sok nyomorult példának szemlélete. Gondoljunk az apostolokra, akik a világot mozgatták s a szent kereszténységet nevelték, vérrel, verejtékkel. Csont és vér termékenyítette meg a világszántóföldjét. Az apostolok örökébe akarunk mi is lépni s buzgó és lánglelkű keresztények akarunk lenni.

XII. Különálló ünnepek.

Mindenszentek.

413. Az egyház egyik legfölségesebb, leggyönyörűbb ünnepe a «Mindenszentek»; apotheosis és apológia. A «szentek községe» ez, mely a zúgó, zajló, khaotikus «profánok községéből» kiválik.

a) A világ lelke nyugtalan, forrongó, tolakodó lélek; a jobbat keresi; ez ösztöne is, kísértete is. Igaza van, kell törekednie, mert durva, alacsony az ösztönös ember; troglodita volt, kannibál volt, vad volt. Azután iszonyú történeten gázolt át, s most ide ért s itt lakik Bécsben, Pesten, Párisban; itt épít városokat, színházat, itt ápol művészetet, s töri fejét, hogv mi legyen még belőle. E nyugtalan, törtető áramlatnak élére odatúzi a kereszténység a legjobbat: «Dii estis», istenek vagytok, s rá is mutat a szentek közösségére: ime, ezek nem földi emberek, hanem «istenek». Jézus Krisztus áll elől, a megtestesült Isten, a Szent Szűz . . ., lilimos leányok . . ., koszorús ifjak . . ., áldozatos, tiszta, egyszerű lelkék . . ., hősök és napszámosok . . ., itt megy végbe az istenülés folyamata; a végtelenül szerető Isten szerelmes a lelkékbe, életük kincs neki (érdem minden), utolsó lehetetük neki klenódium (pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius). Bennük él kegyelmével és az örök élet vágyát éleszti! Vita . . . vita aeterna, az evangélium kadenciája. Itt már ismerik az élet vizeit, s a szép boldog élet a nyolc boldogságban mutatkozik be. Ó Krisztus, szeretem az életet, az örök ifjúságot, s tudom, hogy ezt csak általad nyerhetem... testvéreimhez kell hasonulnom, kiket szeretek.

b) Mondják, hogy ez *bánatos élet*, hogy nem szereti a virágos földet, a kék eget, az illatos rózsát, a csillámló márványt, hogy nem mosolyog s halállal álmodik. Ellenkezőleg; szereti ezeket, de mivel a kék ég elborul, a rózsza elhervad, a márvány elporlik, szeretete ezeken túl terjed s harmóniát terem a föld és sir, idő és örökkévalóság, rőzsanyílás és elmúlás közt. Mélyebben szállt le s az örök élet credójának sirályszárnyain emelkedik föl. Nyolc boldogságba foglalja

a lélek s az élet minden emancipációját, hívják bár szegénységnek, könnynek, vértanúságnak, üldözésnek ! Ó fölséges, vígságos, harmonikus élet ; csak az haragszik rád, ki arcodba nem nézett. Én ismerlek és szeretlek !

c) Azt gondolták, hogy *alacsony és nemtelen élet*; hogy önmagát utálja és gyűlöli, hogy önmagát tisztátalannak s bűnösnek tartja, s kéri, hogy tapossanak rá. Flagelláns lesz s nem mosakodik ; házat nem épít, hanem lyukakat kotor a hegyoldalba. — A külsőség nem szentség ; a lelki élet pszichológiájában is vannak körtünetek, s van divat, ahhoz semmi közöm. Annyi tény, hogy eredeti bűnben születünk s magunk is vétkezünk, de ezt csak azért vesszük szívünkre, hogy megdicsőüljünk, s bánatban, penitenciában is dicsőségért dolgozzunk. Különben a lelki élet is olyan, mint az építési telek : mészgödrök-, homok-, kő-, téglarakások közt csakány s kalapács dolgozik, csak azután áll elő a ház, a templom. Lelkünk építési telek ; tűz, vas, könny, vér dolgozik rajta ; és lesz belőletek, ha majd gyarlóságaitokból kinőttök : «Isten temploma».

d) Azt gondolták, hogy *gyöngye és gyáva*. Gyöngye, mert irgalmas, szereti a szenvedőt, a nyomorultat. Könyörületről szól és búsul. Életét éleszti a szegénységnek, a koldúsnak, el-érzékenyül. Igen ; de ezt szeretetből teszi, mely erős, mint a *halál*; leereszkedik, de azért, hogy fölemeljen. «Fortis ut mors», kegyelemmel teljes ; ez az isteni elem dolgozik benne, s ez erőben megküzd a világgal s nem fél !

e) S hol teremnek e lelkek? A szentek községében. Ott van hit ; a kegyelem hét forrása, a szentségek ; az áldozat, a kulcsok az örök kapukhoz, a vállvetett munka a nagy földadatokra, az önségely (érdem) és községely (ima, szeretet, közbenjárás, búcsúk). Tehát ideál és erő a szentek községében ! Lelkesüljünk és tegyünk ; mondjuk : Ha nekik sikerült, miért ne sikerülne nekem? Van a lélek életében *örök tavasz*, ebben állnak a megdicsőült lelkek ; de van *örök halál* is, melyben a letört élet él, örök kinja önmagának. Van a léleknek nyara is, amikor gyümölcsöt hoz, érdemet szerez, s az a földön van ; de van a lélek életében ősz is, a szegénység, a szomorúság, melanchólia, a levélhullás, a csupaszság, időszaka, s ez az ősz ott túl a tisztító tűz élete.

Lilszem a szentek községét

414. a) Az emberi életben három hatalom van, mely községet alkot, nyelvet formál, otthont épít, kincseket

gyűjt; ez a három: a test és vér, — a tudás és művészet, — az Isten s az örök élet. A test és vér családot s nemzetet alkot, melyben bár vannak szellemi szálak, tisztá erkölcsi elvek, mégis a szeretetet s hagyományokat a vérrokonság hordozza; édes otthont, illatos légkört, erőteljes és boldog életet ismer, sok küzdelemmel, sok csalódással. A test és vér otthonai s közösségei fölött állanak a szellem s a gondolat közösségei; nagyszerű községek új élettel, ragyogó atmoszférával; a gondolat egysége ignorálja a test és vér különbségeit, a nemzeti különállást; országa a határkövek s a vámfák között terjed; Kárpátok, Lajta, Rajna, Alpések, a Lamanche-csatorna számára nem léteznek. Valamint a nap-sugár nem ismer nemzeti határokat, hanem egyaránt kiömlik Párisra s a Kárpátok irtásaira, az Andrássy-útra és a Hortobágyra, úgy a szellemi élet a családok, a nemzetek otthonaitól függetlenül egy más otthont épít, más nyelven beszél, más kincseket nyújt. Hatalma a tudás, mely nem külön-út, hanem egyesít; legyőzi a természet féktelen erőit; megállítja a villámot, föltárja a földet, gyógyforrást nyit, betegségeket gyógyít! Nézzétek a szellem közösségét! E közösségnek országa a gondolat, ereje a feltalálás, kincse a tudás s vágya a haladás...

b) Haladni? Hová? A gondolat világa is, amely magas, oly elégtelen; szűk a természet kerete; kevés nekünk a fizikai erők leigázása, szerény a haladás, mely a halállal végződik, mert lelkünkben a végtelennek s az örökkévalónak érzése s a halhatatlan életnek gondolata él. Lelkünk nem test és vér, nemcsak tudás és gondolat, hanem isteni lét és szeretet... Az igazán szép lelkek nem testből, sem tudásból, hanem Istenből születtek... s az Isten gyermekeinek községét alkotják. E község irányzata a Végtelen; feszülése az Isten-szeretetnek ereje, atmoszférája az örök élet vágya, nyeive az igazi anyanyelv, az örök boldogság nyelve; kincsei halhatatlan érdemei; házai templomok, kerevetei zsámolyok, sírjai oltárok, testtartása a térdenállás, a pihegő mell, a ragyogó szem, a tiszta homlok, a félig nyílt ajak, az áhitat melegében kipirult arc; élete az erény, tendenciája a föl-szabadulás hálál s enyészet alól; ideálja a tökély, köteleke az Isten-s a felebaráti szeretet. Tágas, mint az Isten országa, országok, nyelvek, népek eltűnnek benne; időközön, századokon át hömpölyög életfolyama; mély, az eszmék s a gondolatok, a szív s az élet bensőségétől s érvényesül az ember összes viszonyaiban. Az új nemzedék, a «tertium genus» az

ő lakossága, új nemzedék, a «filii lucis», kik legyőzik a világot, kikre a világ nem méltó.

c) Nézd e sort : Jézus, a Szent Szűz, a ragyogó lelkek ; fény és hő, szeretet és fölség az atmoszférájuk ! Jézus szájából kétélű kard, az Isten igéje villan elő, feléje röpülnek, — a vadgalamb rohamos repülésével — akik szeretnek ! Gyönyörű lelkek, az eleven *Te Deum* laudamus ; nem ajakkal énekelnek, himnusuk *életük* ; a legszebb, a legédesebb harmónia ; Isten dicsősége ragyog föl rajtuk : nem napfény, hanem erény ! Hatalmad győz bennük, nem karddal, a kard nem bír velük ; sem kard, sem örvény, sem halál. Illatos lelkek : rosa et lilium a viráguk ; tiszta magaslatokon laknak, erdők leheletéből élnek.

d) Mi lesz velünk ? Mily közösségbe tartozunk ? A test és vér közösségéből származunk, de abban végleg meg nem maradunk ; fészket ott csak az élet tavaszára s nyarára rakunk. A szellem s a gondolat közösségében is élünk, a tudomány örömeink, kincseit élvezzük, ünnepeit üljük, de ez a fény maga utat mutat nekünk ki e községből ; a szentek közösségébe utal, ahol Isten lakik, ahol a hit egyesít, a szeretet hevit, ahol a tiszta érzések nyelvén beszélnek, ahol a legszebb lelkek nyílnak ; velük hitben, érzelemben, erényben összeforrunk : cor unum et anima una. Példájuk kincsünk, kegyelmük erőnk, segítségük bizalmunk !

A hadak útja.

415. *A hadak útján* hősiek alakok járnak. Az Úr Jézus szavainak a «spiritus et vita»-nak eleven kiadásai. Szótlan győzelmi ének hangzik ajkaikon, amilyen a szférák éneke ! Vannak különböző énekei az Istennek : minden virág, cserje, csillám, hullám egy-egy dala ; de a szentek az ő győzelmi énekei ! Ha reájuk gondolok, úgy érzem magam, mintha magas, csendes hegycsúcsokon járnék. Jöjjetek e hegyekre ; vessük föl tekintetünket a szentekre !

a) Az ember nagysága eszméitől függ. Vannak alacsony és vannak magas gondolatok. A legmagasabb, az utólérhetetlen eszme a «verhum Dei», az Isten örök, személyes képe ; és belőle van a többi : «Fons sapientiae ; Verbum Dei in excelsis !» (Eccl. 1, 5). Krisztus az Isten dicsősége, a «splendor gloriae». Feléje közelítenek a többi szentek, a «montes Dei» ; belenyúlhatnak az égbe, az örökkévalóságba . . . Meredek vonalak az ő körvonalaik ; nehezek az ő útjaik ; kúsznak föl az égbe. Lent van a lapály, a közönséges, hétköznapi föl-

fogás, a tucatemberek unalmas gondolkozása ; de e köznapi érzület láthatára fölött uralkodnak az óriások, merész, erőteljes egyediséggel, nemes, kifejelett erénnyel. Csoda-e, hogy öntudatlanul is tiszteljük őket, vonzódunk feléjük, az Isten e dicsőséges világa felé? ! Ezek a hegyek is vonzanak, az Isten teremtésének összes szépségeit bámuljuk rajtuk !

b) Ha földünk sík volna, mindenütt kétségbeejtő egyformaság uralkodnék ; a hegyek nem fognák föl a szeleket és a felhőket ; a szelek örökké egyformán száguldanának a föld körül ; folyók nem folynának, hanem tespedő mocsár és pusztaság váltakoznék a világon ; lomha, buta világ volna az. De most a víz a hegyekről és főnnsíkokról szakad le ; a felhőket hegyek fogják föl ; tagozott, szép a világ. — Az eszmék hegyei és főnnsíkjai a szentek. Küzdelmeket állítanak be a világba, megakasztják és föltorlasztják az energiákat. Megbolygatják a testiség kényelmes egyensúlyát, fölzavarják a lelkiismeretek temetői csendjét. Hegyekről jönnek le ragyogó arccal, mint Mózes, és kereszteshadakat indítanak nemcsak a szent sirért, hanem elsősorban az örök életért. Ó fölséges testvéreim, rajtatok emelkedem és buzdulok én is. Ragyogjatok bele lelkembe és segítsetek.

c) A hegyek keletkezésében is megtalálom a hasonlatosságot. A szentek azért magasak, mert mélyek. Mély erők emelik ki a hegyeket is. Tűz és a tenger mélye az ő bölcsőjük. A szentek lelkét is a magány, az önmagábatérés, az odaadás és lelkesülés vájja mélyre, és a tűz dolgozik bennük, mely magával sodor néha félvilágot. Assisi sz. Ferenc, Szent Domonkos, Szent Klára a középkori vallásos lelkesedésnek útjelzői. Mily nagy ereje volt Szent Margit példájának ; az ő műve, hogy hazánk akkor a vallásos ihletnek malasztjában egysorban haladt a kereszténység más hű országaival. Ne féljünk hát a mélységtől, az önmagábatéréstől ; «vezz ki a mélyre» ; lelked a mélység ; ha az sekély, akkor neked az Isten sem mély.

A tisztító tűz lelkeiről.

416. A sírhant virágain játszik a napsugár, fönt az ágon madár énekel, a mezők jókedve elkacag a sirok fölött, de a hit komoly s a síron túl fölséges világot láttat, a lelkek világát. Komoly világ, a halhatatlanság, örökkévalóság, a szépség és szentség s az erkölcsi tisztaság stílusában ! Milyenek azok a tisztuló lelkek?

a) Mi még nem tekintettünk oly szembe, mely az örökkévalóságot szemléli és nem ismerünk lelket, mely átéli a hal-

hatatlanság öntudatát. Igaz és mély értelmű az a szó, hogy «más világ». Mi földön járunk, míg a tisztuló lélek lábai alatt nincs talaj. Időben és térben élünk ; ők is időben élnek, de a halhatatlanság érzetében nincs végük ; fáradságot, gyöngeséget, elhalást nem szenvednek ; a korlátokból kiemelkedve az örökkévalóság benyomásai alatt állnak. A legmélyebb kérdések előttük meg vannak oldva ; a legmélyebb filozófia s a legmagasabb teológia problémáin túl vannak. Más fényben és léghen, más világban élnek. — Milyen ezzel szemben a mi életünk? Valóságos álcák vagyunk ; begubózva függünk a lét szálán ; tompán és renyhén érzünk, valami elmosódott fény hat el elborult lelkünkbe ; várjuk, mikor lesz már több világosság!

b) Föllép ott a túlvilágon a maga pompájában a végtelen szentség, mint fény, mely vakít, mint szépség, mely minden fogalmat meghalad, mint nagyság, melynek méretein a gondolat kifárad. Szemben állnak a lelkek az Istennel, mint a lét óceánjával, mint emésztő tűzzel, melytől világok zsugorodnak s lehellettétől hamuvá válnak. Ez a végtelen Isten veti latba a fejletlen lélek súlyát ; de Krisztus vérét s a kegyelem zónáncát látván rajta, kegyelmez neki, hár a tökéletlenséget tűzzel veszi ki belőle. Az Isten megnyitja a lélek szemét, hogy lássa saját alaktalanságát, csúfságát, nyomott, alacsony lelkületét ; e szemlélettől lesz igazán alázatossá és bűnbánóvá. Mint a művészek körébe tévedt palatáblás gyermek szegényesen áll a perspektívának s a színek harmóniájának titkaival szemben : úgy áll ügyefogyottan az elköltözött lélek Istennel szemben. Izleli nyersességét s érzéketlenségét a természetfölötti világban ; ki nem forrt gondolata mindmégannyi bütyök rajta ; szenvedélyei durvák, érzelmei faragatlanok ; szatócs-, kofa-stilus, királyi koncepciókhoz nem szokott ; kicsinyes, töpörödött. Érzi, hogy az Isten távol van tőle és a szeretet húrjai meg vannak eresztve ; alacsony, keskeny liomlokán nincs meg az áhitat kenete.

c) A túlvilág fölséges atmoszférájában érzi át a lélek az erkölcsi tisztaság nagy köteleességét, s elmaradottsága, mint nagy szomorúság verődik ki arcán. Mit csináljon? Mindenre kész volna, hogy mulasztását jóvá tegye! Itt ismeri föl, hogy szenvedés által közelítheti meg Istent és törölheti le foltjait, és azért az isteni célok öntudatában, a boldogság vágyától üztve, szívesen megy a szenvedés tűzébe! Szenved a végleg boldogulni s tisztulni akaró lélek szenvedélyével s áldozatkészségével. Szenved mohón, szenved lelkesen, mert

ki akar irtani mindent, ami rossz ; ki akar égetni minden foltot, szennyet, hogy az Isten szeme ne akadjon fel rajta. Pedig az Isten élesen lát, lát a lélek fenekére. Ha az ember gondolatai szerint való átalakuláshoz annyi kín, annyi tűz és a könnyeknek annyi választó vize kell : mennyi kell az Isten gondolatai szerint való átalakuláshoz ! Ők már értik a keresz-tény tökéletesség jelszavát : törd meg magad, s az eleget-tevő Krisztussal tudnak túrni és szenvedni.

Regem, eul omnia vivunt, venite adoremus !

417. a) Azt a nagy, azt az igazi királyt, azt a fölényes hatalmat, mely halált nem ismer, jöjjetek inádjuk. Hozzá futamodunk, hogy neki hódoljunk. Aki ugyanis e hatalmat fölismeri s ahhoz híven ragaszkodik, az hasonlóképen halált nem ismer. E nagyhatalom alá tartozik a mi Istent ismerő, Isten felé vágyó lelkünk. Isten és halhatatlanság úgy függ-nek össze, mint Isten és az ő vetülete, a lélek. Ő mily hata-lom ez : elgörbülő koronák, elfakult koronázási palástok, hervadó nemzetek fölött el ; mily magasan s impozánsan áll, s mily tavaszi üdeségben ! Mily lágy s vigasztaló vonzalmat gyakorol a halottak estéjének homályában. Szemünkbe néz, mintha mondaná : Nem ismersz, nem érted meg önmagadat ? Ilyen király, ily nagyhatalom kell futamodó lelkednek ! Sirok közt botorkálsz, pislogó mécseket gyujtasz, jól van, jól ; de kedélyed e megnyugtatása után jöjj felém : «*Altiora canamus !*»

b) Az örök élet e nagy hatalmának kezei közé kerülnek a lelkek. A halálban megériinti őket, s levetkőzik gubójukat és kibontják szárnyukat. Maguk is fölényesen nagyok lesz-nek. A halál portáján áthaladva a térből ki, egy új világba lépnek. Előbb az érzéki lét apró látószögei szerint voltak be-állítva a mindenségbe ; most a látószög oldalai szétlebbentek, szög már nincs, hanem a fény s a lét és a mindenség óceánja ömlik beléjük. Mi egy ilyen lélekkel szemben a király a maga trónján, Ráfael a maga Madonnái előtt, Michelangelo a maga Mózesének lábainál ? Új, hatalmas, nagy világ ! Mi a tojás a belőle kibújt s a napsugárba merült sasfiókkal szem-ben, mely az égen úszik ? Mi a szerény, alakatlan magocska a belőle kinőtt, színpompás virággal szemben ?

c) S mily benyomásokon ment az a lélek keresztül, melyen egy ily új mindenség tükrözött ? Mily benyomáso-kat vett, midőn az élet és a rendeltetés erkölcsi fölsége, a szabadakarat nagy felelősségével rendítette meg öntudatát ?

Midőn a szentség s a tökély ítélőszéke elé lépett, hogy Krisztus szemébe nézzen, s arcáról leolvassa a tetszés, vagy nem-tetszés örök ítélését? Ah, mily komoly, nagy lelkek ezek! Hogy kivedlettek a földi érzés és fejetlenség báb- és álca-szerűségéből! De ami őket mindenekelőtt jellemzi, az az örök üdvösség és az örök hála kifejezése arcukon. A lelkek, kik kegyelem állapotában halnak meg, az örök boldogság, a célbaérés győzelmes öntudatával teljesek: immortalitate pleni; átharsog rajtuk a végleges diadalnak néma éneke. Az egész föld öröme és szenvedélye, szerelme és élvezete csak a novemberi éjnek ködfoszlánya az élet s az öröm ez elragadtatásával szemben. Ezek alapjában mind extatikus lelkek. A végtelen boldogság énekének húrjai már föl vannak hangolva: várják a szerető jegyesnek, az Istennek kezét, hogy közéjük nyúljon.

d) De az Isten késik; az ének még néma; tudják ők jól, hogy miért. Érzik tökéletlenségüket s bűneik és gyarlóságaiknak nagy adósságát. Halálos bűn nélkül is egy gyöngye, gyarló, bűnös élet elégtétele nyomja őket. S ők eleget akarnak tenni. Nem hogy készíti őket az Isten igazságossága, nem; ők maguk égnék a vágytól, hogy eleget tegyenek, hogy lelkükről a foltot, az árnyat letöröljék, hogy szívük nagy, nagy fájdalmát oltsák s a sokszor megvetett, ignorált és gyávaságban meg nem követelt Istent megengeszteljék. Mert hiszen ép e lelki nagyságban és fölényben s az élet erkölcsi földadatainak átérzésében járja át őket és zúzza össze őket tökéletlenségük öntudata. Ó, hogyan adjunk elégtételt neked, neked imádott isteni szépség, melyet ignoráltunk s annyiszor megvetettünk? Hogyan töröljük le e szomorú öntudat árnyát lelkünkéről? Mit tegyünk? Hah, tenni, tenni itt már különbet nem lehet, mint a legnagyobbat, amit a szeretet tehet: a szenvedés tüzeiben valamiképp megsemmisülni és a lángon keresztül az imádott jegyes karjaiba megtisztulva repülni kívánnak! Az extatikus szeretet meg akar semmisülni foltjaiban, salakjában, hogy megdicsőülten s szerelem-ittasan nézzen az örök szeretet szemébe. Van itt tűz, van itt extázis, van itt vulkanikus szenvedély az istenülni kívánó lelkekben. Szeretetet és áldozatot lehelnek. Azért nagyilelkű és epedő vágygal rohannak a szenvedés lángjaiba!

e) S mit teszünk mi, kik e «divina commedia» szemlélői vagyunk és kik bennük testvéreinket tiszteljük és szeretjük? Amily mohó vágygal akarnak szenvedni, hogy Istennek elégtételt nyújtsanak, époly mohón kívánják, hogy az elégtételt

értük mi is Istennek bemutatassuk, hogy szenvedéseinkkel, bűjtjeinkkel, imáinkkal segítségükre siessünk. Igen, segítsük őket! Lábainknál a virágok, a jócselekedetek, melyekből koszorút köthetünk nekik. Hatalmunkban áll levenni fejükről a gyászfátyolt és levonni lantjukról a szemfedőt. Testvéri kézzel elsimíthatjuk arcukról a szent szomorúságot és fölajánlhatjuk nekik a vígság olaját. Hozzuk hát elő a lilimos jegyesi öltönyt, kenjük föl fejüket olajjal, koszorúzzuk meg őket, mirtust a hajukba, pálmát a kezükbe, s zörgessünk a mennvország kapuin; megnyílnak nekik. Egy lelkes tekintet az örök hazába, egy mély lélekezés az örök tavasz leheletéből, az megoldja némaságukat, s ők rázendítenek az örök ifjúság és az isteni élet énekére! — Szent tehát és üdvös cselekedet a holtakért imádkozni, hogy megszabaduljanak bűneiktől.

A tisztító tűz élete.

418. A lelki világban nagy ellentétek vannak: szenvedés és öröm, félelem és remény, vágy és megnyugvás együtt járhatnak. A legnagyobb ellentéteknek, de ép azért a mélységesen mély s bensőséges életnek világa a *tisztító tűz*. Édes, fölséges Isten-szeretet jár ott együtt mély, sötét szenvedéssel, nagy, örök béke szenvedélyes bánattal, lelki szépség és kegyelem mély szomorúsággal. Az élet e nagy ellentéteivel találkozunk Jézus szívében s... a tisztító tűzben. Ezt a felséges teológiát tanítja Genuai sz. Katalin.

a) A tisztító tűzben szenvedő lelkeket mélységes öröm tölti el, öröm, csendes, szelíd, nyugodt, mély érzélem. Dante rányitott a lelkek pszichológiájára, mikor ecseteli, hogy könnyen siklik a purgatorio vizein a bárka, nem is fodrozza tükrét, s a lelkek nyugodtan ülnek benne s énekelnek: *In exitu Israel de Aegypto...* kimenekültünk Egyiptomból, száműzetésünk földjéről, hazamegyünk..., győztünk, Isten szeret minket; leányai vagyunk, kik a menyegzőre készülünk. Gondolatai rólunk irgalmas gondolatok, tervei ragyogó predestináció. E lelkek érzései testből s világból kiemelkedett, kristálytisztá érzelmek. Nincs a földön szent, ki úgy átérezné, hogy Isten az övé. Nincs lélek a földön, mely oly közel járna s állna az Úrhoz...! Ez érzésből fakad a béke, béke a szenvedésben is. Tudja, hogy tisztulásában szépül meg. «Ha egy lélek tisztulás nélkül jutna Isten szemlélétére, tizszer többet szenvedne, mert látná a nagy ellentétet önmaga s a ki nem elégitett isteni igazság közt; a végtelen jószágot ily állapotban el nem viselné.» «Nem hiszem, hogy

létezzék mélyebb megnyugvás s mélyebb megelégedettség az égen kívül, mint a tisztító tűzben. Nincs az a nyári esti tájkép, nincs az az erdei csend, nincs az a kerti illatban zsongó zümmögés, mely oly megnyugtató volna, mint a lelkek nyugodt, édes békéje a tisztító tűzben.» Ezek annak a szép theológiának nyilatkozatai. Ő fölséges, lelki világ, tisztító tűz . . ., de hogy is nem jutottam én e gondolatra, hogy ahol Isten-szerető s boldogságukról biztos lelkek élnek, hogy ott az érzés, a béke mélységei is nyílnak. Szeretlek titeket, fölséges lelkek.

b) S e mély, szent, békés öröm mellett ott sötétlik a szenvedés. A lélek abban a pillanatban, melyben a világból kilép, belátja egész valóját, tökéletlenségeit, rovásait. Félelmes fölségben emelkedik föl előtte az Isten szentsége, mellyel szemben a Szent Szűz tisztasága is csak árnyék; ha nem is sötét árnyék, de olyan, mint az akácfa gyenge árnyéka. Érti, hogy itt a végleges leszámolás órája, s szívéből kitor a legideálisabb bánat, mely reá száll, mint ahogy sűrű felhő száll virágos hegyecsúcsra. Lát akadályokat önmaga és Isten közt, melyeket csak a tisztító tűz elégtétele háríthat el, s magára veszi a fájdalmat, melyet Isten ró ki rá, hogy eleget tegyen mindenért. Szívesen szenvednek, s az imát, a szentmiséket, a jócselekedeteket is, melyeket értük följajnlunk, Isten kezei közé teszik; szenvednek, míg neki tetszik. Ő vértanúi lelkek, ti már szert tettetek arra a nagylelkű érzésre, mely magát felelti Istenért; taníthatok rá minket is; akkor mi sem felejtünk el titeket.

Alázatos hittel a másvilág zárt kapul előtt.

419. Álljunk alázatos hittel a *«másvilág» zárt kapui elé*; sejtethetünk sokat, de tüzetes fogalmunk nincs róla. Az isteni kinyilatkoztatás tanít rá, hogy van ott túl egy tisztuló s szenvedő világ is, — hogy van ott bensőséges, mély lelki élet, melynek motivumát a szenvedés adja, s hogy az az élet mérhetetlenül lelkesebb, izzóbb, erőteljesebb mint ez itt, hol a napsugár s a fájdalomtól való idegenkedés alkot és alakít.

a) Ezt elhiszem, sőt valamikép értem is. Értem, hogy jólétben s örömben a lélek sekélyebbé válik, elpuhul könnyen s elveszti a mélység érzetét, az alázatot. Érzékiesség vagy kevélység lesz. Vannak tiszta, isteni örömek, de ezekben is könnyen elveszithetjük nyomorúságunk érzetét. A fájdalom az érzékiesség s a kevélység ellen is jó; az érzékiségen végigcikázik, mint a láng a pókhálósálak közt; megtisztít, s ugyanakkor alázatra tanítja az embert. Mily alázatos a szenvedő; érzi gyön-

geségét ; mily alázatos betegágyán a haldokló ; mily alázatos az ostorozott Krisztus, szinte összekuporodik. A szenvedés tehát az alázat szellemét leheli. Ez a szellem való a mennyország tornácába ; ilyen tisztulás vezet a boldogságba ! Ez alázatos, tisztuló lelkekért imádkozunk mi. Megszeretjük őket, s megesik a szívünk rajtuk : «Ave pia anima, sit tibi terra levis . . .» mondta már a latin ! De kívált a kinyilatkoztatásban mily szép a Memento a megholtakért : «a megenyhülés, a világosság és béke hazáját» kívánja nekik. A tisztító-tűz környéke mindig mélyen alázatos imára hangol ; térdén állva imádkozunk alázatos, szenvedő testvéreinkért. Fölötünk ellebbenek őrangyalaik, az ő arcukon is átszellemült alázat tükrözik ! Ó szent, alázatos gyülekezet !

b) A tisztulásnak *szenvedésben* való eszközlése megfelel az isteni igazságosságnak is. Azt lehetne tán mondani, hogy a lelkek ott túl tulajdonképen a belső szeretet által tisztulnak. Mikor lefoszlik róluk testük vályogos háza s leesik szemeikről a szemfödő, mikor tiszta fény övezi őket : akkor kigyullad szívükben a tisztuló szeretet. Ó bizonyval ők szeretik Istent. Ha mi a földön szeretjük Istent, mennyivel inkább most ők. Minek tehát a szenvedés? Bizonyára e nélkül is lehetne tisztulnunk ; de a fölséges isteni igazságosság kielégítésére, a lelki szépség feltüntetésére, a lelki élet kimélyesztésére, az isteni szeretet szenvedélyességének fokozására Isten a szenvedést róta ránk. A lélektől is a bűnért szenvedő szeretetet kívánt az Úr. Szenvedje Jézussal a bűn ideiglenes büntetését. Ezt a jótéteményt meghagyta nekünk azért is, hogy könnyelműek s fölületesek ne legyünk, hanem bensőségesek és mélyek. A nagystílú engesztelő szeretet miatt van a tisztító tűz.

c) Mi mindnyájan a purgatórium ösvényén járunk ; amennyiben szenvedve, megtagadva magunkat tisztítjuk lelkünket. Fogadjuk az erre való készséget s vágyat a purgatórium lelkeinek ajándékául. A lelkiség öntudatossága ezzel halad ! Annál inkább lélek valaki, minél tisztább kíván lenni ! Amplius lava me !

d) S mivel minél inkább lélek, annál közelebb áll az Úrhoz, ne csodálkozzunk azon sem, hogy annál hevesebb, izzóbb s emésztőbb az engesztelés vágya és kínja ; hiszen az Úr magáról mondja, hogy «emésztő tűz», mely «elemeszt minden bűnt». «Colabit filios Levi.» Nem hiszek annak, aki mondja : Szeretem az Istent, de szenvedni nem akarok érte. A hit szenvedni akar itt a földön már csak azért is, mert itt érdemszerző az engesztelő szenvedés s közvetlenül szeretetből fakad.

e) Az Isten-szeretet rávesz minket arra, hogy szenvedjünk s tegyünk minél többet megholtjainkért, s kivált a szentmisét s a búcsúkat ajánljuk föl értük.

A más világ tüze.

420. A modern ember könnyen botránkozik a két tűzön, mellyel Isten a maga fölségét s szentségét megvilágítja, *a pokol s a tisztítóhely* tűzén. Bizonyára ez a tűz nem a fa vagy kőszén elégesi folyamata, de valamelyes fizikai ható, mely tűzféle.

a) Nem szabad az önszeretet s a szubjektív fölfogás és érzés lágy, meleg szuggesztióira hallgatnunk, mikor a végtelen erkölcsi tökély rendjéről van szó. Az ember elfelejti, hogy teremtmény és szolga, s kényes úri gyermeknek tartja magát; elfelejti, hogy Isten az abszolút végcél, s minden érte van; félreérti az örök szeretet akcentusait s az isteni irgalmat, mely szintén csak a tökéletességet szolgálja. Egyoldalúan, érzelmiei szerint ítél, melyek csupa lágyság s erőtlenség, s nem gondolja meg, hogy a szépségnek telítve kell lennie erővel. A hársfa nemcsak illat, hanem keménység is; a tölgy nemcsak lombkoszorú, de fejszével dacoló hatalom is; a fenyő nemcsak olaj, de árboc is; az oroszlán nemcsak puha szőr, de szaggató fog és karom is; a levegő nemcsak zefír, hanem vihar is; a tenger nemcsak kagylókat öblöget, de elsöpör kontinenseket is. Ő az Ur... a nagy Ur; Ő az erő, s szépsége nem egyéb, mint az erőnek virága. Kemény a hit a pokol tűzéről, de lelket erősít és szépít.

b) Az Isten a teremtmő, alakító, remeklő elv; szeretetből dolgozik, de minden műve az örök bölcsesség kisugárzása. Tökéletesnek kell lennie a maga módja szerint a nagy világnak, de tökéletesnek az erkölcsi világnak is. Sőt ami ott tökéletlen, az itt pótlékát s kiegészítését nyeri. A léleknek tehát vissza kell tükröznie az isteni szentség s fölség szeplőtelenességét. Minden lélek visszfénye lesz a szépségnek, mely Istenből árad; minden léleknek vissza kell térnie az Úrhoz teljes odaadással..., vissza az állításba minden tagadás nélkül! — Mily ártatlannak kell tehát a léleknek lennie, hogy Istent visszasugározza! Mily simának e tükörnek folt és sávok nélkül; mily tökéletesen összehangoltnak, mily teljesen átszellemültnek, fénytől átjártnak. A szívnek minden érzelme, mely nincs összhangban az Isten iránt való szeretettel, ott tisztul; a lélek ragaszkodásai, melyek lehútik a teremtményekhez való vonzalommal az Isten szeretetét, — a hajlamok, melyek nem egészen őszinték és tiszták, bár a szív legtitkosabb redőiben rejtőznek, — a leglágyabb ellenkezések,

a leggyöngébb ellenszegülések, minden, ami a cél föltétlen érvényesülésével, a lét alfájával s az uralom omegájával ellenkezik, — minden kivettetik. Ő örök világosság, mely áthatsz mindenben, mint a sötét (röntgen) sugarak, — ő villamos áram, mely átfutsz a testen s nincs akadályod, világosítsatok föl, hogy szent az Isten. — Irgalmazz nekem !

c) Értjük-e már az Isten igazságának két kerubját, melyet az égi paradicsom elé állított ? Mindkét tűzlángból hallok a szózatot : Vesd le saruidat ! Tisztulj ! Tűz által is. Örök tűz s ideiglenes tűz által érvényesül a Végtelen uralma s kikerülhetetlen akarata. Az Isten a valóság, az igazság, a szentség ; ami van, ami erő, szépség, erény, tökély van, az az övé ; ami nincs, ami tagadás, ami ellenkezik vele, az meg nem áll előtte. Már most gondoljuk el, mennyi bűnünk van ebben a világításban, s mily érdemesek vagyunk a büntetésre ; csak az erénys, erős élet segít rajtunk.

A másvilági ősz.

421. *Van a lélek életében örök tavasz, ebben állnak a megdicsőült lelkek ; van örök tél, a «secunda mors», melyben a «halál él» . . . örök kínja önmagának ; de a túlvilágban van ősz is, a szegénység, a szenvedés, a szomorúság, a melankólia, a levélhullás, a csupaszság szaka, s ez az ősz ott túl a tisztító tűz élete.*

a) A halottak napját őszkor, novemberben üljük. Őszi a hangulatunk. Azért is, mert egy elmúlt, elsárgult, elhervadt életre emlékeztet a természet ; de azért is, mert a hit rámutat arra a földöntúli állapotra, mely a lélek ősze ! A tisztító tűzben szenvedő lelkek az örök élet őszében állnak ; gyümölcsöt már nem hoznak : virágjaikra, lelkük indulataira nem száll le az érdem himpóra. nincs termékenyítés ; a lélek, mely a földön ezer pórussal szívta a kegyelmet, csupaszul áll ; szomorú, terméketlen földön, melyen nem lejtnek patakok, nem szivárognak források ; napfénye fátyolos ; az öröm, a lelkesülés homályos körvonalakban, elmosódva, mint a távoli élet int feléje. E szomorúságot énekli Ezekiás : «Az én napjaim közepén megyek az alvilág kapuihoz, keresve esztendeim maradványait . . . Életem elvétetik és összegöngyöltetik, mint a pásztorok sátra» (Izai. 38, 10). Ha kevés a napfény, elhervad az élet ; ha a nap alant száll, az éj csókja deres, s e dértől borzong a természet ; hasonlóképp elhervad és szomorú a lélek, ha távol van Istene ! Mennyivel jobb nekünk, kik az Isten napfényében szép életet élhetünk, kik ismerjük igazi értékét. Foglalkozásunk kedves lesz, könnyen viseljük el csip-csup

bajainkat, mint ahogy kedves lesz szobánk s tudunk örülni ezer apróságon, mely környékeztet, mikor a szegénység kunyhóiból hazavetődünk.

b) Az ősz szegény, díszeit egymásután leszedi az enyészett; kérlelhetetlen s megtörhetetlen hatalom malomkövei őrlenek meg mindent. Az Isten igazságossága ily kérlelhetetlen hatalom. Egy idege sem rándul meg. Követeli s megveszi a lelkek tartozását. — Itt a földön is érvényesül, de szigorú szeretettel párosul, és inkább elenged, mint behajt. A másik világban azonban kérlelhetetlen; ráborul a lélekre s megveszi szenvedésében a tartozás utolsó fillérjét. E szigorú Isten-arc lehellelte és teszi a tisztító tüzet, vele szemben állnak szegényen a lelkek. E szigorú Isten-arcra már itt a földön is találkozunk a szenvedésben, betegségben, halálban; vonásai kemények, s nem fődözünk fel benne a mienkhez hasonló szeretetet. Ott túl is az arca néznek a lelkek, melyen a kérlelhetetlen és megsértett erkölesi rend szigorú tükrözik. «Iratus Dominus, tradidit illum tortoribus...» Ki ne könnyöznék e lelkeken? Kivált ha gazdag kegyelem önzőli körül; érdemeket gyűjthet lépten-nyomon!

c) Azonban ez a szomorúság szép szomorúság. Hiszen ezek szép lelkek; úgy képzelem őket, mint angyalarcokat lefátyolozva, gyászba borítva. Vannak olyanok, kik angyaloknál magasabban állnak! Szép, szomorú arcok! Továbbá, ez a szomorúság az örök boldogság tornácában ül, szívében hordozza az örök öröm öntudatát! Ó mily nemes, szent szomorúság az, mikor a boldogság szomorkodik. Ez is egy neme annak az érthetetlen lelki mélységnek, mely ellentéteket rejt magában. Hasonlít Jézus Szíve érzelmeihez, aki boldog és szomorú, keresi az embert, bár megvan Istene: így a tisztuló lélek szomorú és boldog. Ha arra gondol, hogy övé a dicsőség, és nincs hatalom, mely kiragadja, mintha már készülné diadalmi énekéhez; de boldogító szeretetére szívének árnyékai esnek, melyeket föl kell világosítani, át kell tüzesíteni tüzével, és a boldog szomorúság kész arra is! — Tartsuk szemünk előtt e szép, szomorú lelkeket, kik oly méltóságos fölségben alázatosan kérnek minket: Segítsetek! Egy hálás tekintet e szenvedő boldogoktól, egy meleg kézszorítás az Istent szerető szomorkodóktól, kárpótol mindenért. Ne felejtjük el e szép, szomorú lelkeket.

A tisztító tűzben élő lelkek pszichológiája.

422. a) Öntudatára ébrednek örök rendeltetésüknek; az örökkévalóság súlya, a «pondus aeternitatis» nehezedik a lélekre s kiváltja legmélyebb és leghatalmasabb energiáit,

mindenekelőtt a halhatatlanság és az örök élet öntudatát. Ez öntudat, mint új tavasz hajnalhasadása örvények fölött ! S bár erőteljes s győzelmes érzettel jár, de jár egyszersmind mélységes, hasító fájdalommal a világiás, földies érzés, az elbabrált idő és az örök hivatás szégyenletes s nyomorult ignorálása fölött. Mily értékeket hordoztam, mily erőket rejtettem magamban, s mily bambán s bután éltem ! Ó föld, te szomorú csillag, az ignorált halhatatlanság s a félreértett örökkévalóság szemfödője borul rád ! Te előkelő idegenek úszó szigete, kik érzik, hogy idegenek, de előkelőségükre rongyaikban nem ismernek. Föld, föld, hogy néznek rád a lelkek, melyek hajdan rajtad tiptegtek ; fejletlenségük tojáshéjaival vagy tele, mint a kotlós tyúk fészke ! A léleknek ez ébredés keserves. Vajudás ez neki. Az örök élet szülési fájdalma járja át. Itt vagyok hát az örök élet révpartján, — mondja a villámszerű öntudat, — itt vagyok tisztára Isten kegyelméből ! És fölharsog benne a boldogság imája : Deo gratias ! Itt állok az örökkévalóság magaslatán — rehogi ájuldozva, — és látom a férgek kavargó örvényeit lent a földi élet homokjában ; emberek világa ; én is ott vergődtem. Ah, mily élet az, mily élet az, melyen az örökkévalóság érzete át nem tör ; mily szerencsétlen öntudatlanság, melyre a világiás élet korlátlansága ráül, mint lávakéreg az olajfás berekre ! Most látok, a végtelenség tornácaiban kitágult kilátásom ; az Isten hegyein állok, s a végtelen öröm s erő élete leng felém. Deus meus et omnia ! mondom ; szerafikus szent leszek e hegyeken én is, megtanulok szeretni és Istenben végtelen boldogságot élvezni. De hozzátok is van szavam — mondja az elköltözött nekünk, — ébredjetek, míg éltek ! Föl, föl, e hegyre, lelkek ; csapjon meg a másvilág szenteket és hősöket nevelő óceános lehellelte ; hozzátok öntudatotokra, hogy kik vagytok ti, ti, a mulandóság álruhájában járó örökkévalóságok ! Ah, édes elköltözött, juttasd ez érzést nekem, megdicsőült barátságunk és összetartozandóságunk zálogául ! Emelj magadhoz ; nézz reám, hogy megnyiljék az én szemem is !

b) Öntudatra ébrednek a lelki világ és a lelki élet nagy stílusának. Ah, az a stilizálatlan, kontár, földi élet, telve léhasággal és falusi pletykával ! Mint aki romok közt nevelkedik és vályogos házak alacsony mestergerendái alatt görnyed, ha egyszerre remek dómok ívei alá kerül, hol a kő kicsipkézve s ágba és lombba átvarázsolva a megkövült őserdő igézetét leheli lelkébe, bizonyára hódolatos elismeréssel és lelkesen szemléli a szellem nagy stílusát : úgy az Isten kegyelmében

elhalt hívek lelkei a közönséges, lapos életből kibujdosva, a túlvilág nagy méreteit szinte el nem bírják. Ah, mily kicsinyek voltunk, mondják, mint a szakajtóba lefogott csirkék sipogtunk, tipegtünk, és nézzétek, mily sasszárnyalásra való erő és lendület volt lefogva bennünk. Kár, kár érted, elhanyagolt isteni élet! Kár, kár érted, te elfogult, önmagad ismeretére nem ébredt lélek! Félre a deszkafalakkal, félre a gondolatlanság gyermekszobáival; halljad az apostolt: «isteni nemzedék vagytok» és Szent Jánost: semen Dei, Isten lesz belőletek. Ó fejlesszétek ki magatokban az isteni életet: fogadjátok meg a nagy stílt, Krisztus követését!

c) Azután megcsendülnek lelkükben az elhanyagolt, a félreértett, a megvetett Istennek panaszai; megszólalnak a Szentlélek szemrehányásai. Ha a földre vetik szemüket, hangos lesz a teremlés remekműve, mely telítve van az Isten szeretetével s epedő költészetével; hangos lesz s zűgő orkeszterré válik a megváltás s megszentelés bűvös, szédítő, kegyelmi világa. Ah, szegény, szegény, vak, süketnéma lelkem, Isten kórházának dédelgetett betegje! Természetes, mint beteg, mint rekonvaleszcens jártál te az Isten csodái közt. Ezek környékeztek, és nem hallgattál himnuszainkra s nem vetettél ügyet az örök szépség és szeretet pihegésére; hideg voltál, s ah, hacsak az lettél volna, de hálátlan, kegyetlen, barbár voltál. No, de az édes, lágy s erős, örök szeretet mégis ide emelt és álmomból az örök élet csókjával ébresztett föl. Szemembe nézett, s én az övébe, s láttam, amitől szinte megsemmisültem, láttam a szemrehányó fájdalom kifejezését az Isten arcán! Ah, ez nekem szólt. Ő finom, érzékeny, lelki Lélek, szent, szent, megszorított Lélek, árnyékodba borulok, a te nagyságod s erőd árnyékában húzom meg magam. Te teremtesz semmiből, és újjáteremtesz most durvaságom, érzékellenségem semmiségéből üdvözült lélekké. Te teszed ezt, te, aki mindent teszesz, aki mindent alkotsz, vályogból embert és léha vályogvetőből üdvözült lelket. Ó, a te kezéd bennem lét s rajtam üdvösség. «Posuisti super me manum tuam»... Alleluja!

A búcsúról.

423. Az egyház is, meg szívünk is buzdít: törlesszétek a szenvedő lelek büntetését, engeszteljétek meg az Isten haragját. Bár minden jócselekedettel segíthetünk rajtuk, mégis kiváltképp kettőt gyakorol e részben az egyház: ez a szentmise és a búcsú. A búcsú nem bűnbocsánat, hanem formális büntetés-elengedés.

a) A búcsúban az egyház fölhasználta hatalmát, azt, hogy «amit megoldasz a földön, meg lesz oldva a mennyben is»; fölhasználja vergődő gyermekei számára, kik hozzá folyamodnak, hogy segítsen meg elégtelenségüket. Az egyház nem az elengedésen s nem a búcsú-megadáson kezdte, hanem hősies erőlködéseket vitt véghez; penitenciát teremtett, mely fölzaklatta az önmaga iránt való szigort, medret vájt a könnyeknek, alázatba és zsákba öltöztette bűnbánóit és több hamut szórt háromszáz év alatt híveire, mint a próféták évezredek alatt. De ez a komoly, bűnbánó sereg ugyanakkor az egyházra fordította könnyes szemeit és kérte, hogy pótolja ki hiányait és gyámolítsa penitens fiait. Ez a bizalom egyre kiáltóbb lett: Egyház segíts, oldozz föl. Törekszünk bűnt bánni, de gyámolíts, segíts! Gyönyörű egyház, Krisztus jegyese, kincstárosa, kinek kezeire Krisztus vérének gyöngyei bíznak . . . ó segíts! Nem kimélem magamat, vért, könnyet adok én is; ciliciumot töviskoszorúdhoz, keresztedhez szenvedéseim vándorbotját kötöm: de kérek. — A penitencia szelleme megmaradt; de hozzákapcsolódott a vágy az egyház enyhítő közbelépése után! Ezt az alázatos, bizó lelket az Úr és sáfárja iránt kell a búcsúban látnunk.

b) A búcsú ily gyakorlatában az ember megszereti az egyházat és áldott, anyai hatalmát. Látja, hogy ez a hatalom a szív minden igényének megfelel; gyermekeit megtanítja hinni, bízni, lelkesülni; lépcsőket váj a tökéletesség magaslataira; megindítja a bátor, a hősies lelkek sorait; de a szív sebeit is gondozza; letérdeltet a tisztító hely párkányaira, s imádkozik: Emlékezzél meg szenvedéseidről s szentjeidnek érdemeiről, és engedd el kevésbbé jó gyermekeid, sőt hálátlan híveid büntetését. Ó kedves, szép egyház, engedd, hogy hozzád simuljak, te nemes, édes anyám! Engedd megcsodálnom érzelmeidet, gyermekeidet el nem felejtheted; hisz Krisztus vérével tápláltad, adtál nekik tejet és bort, édesebbet, mint Engaddi szőlőből. Hogyne szeretnéd tieidet ott túl is; hiszen gyermekeid, megismered arcukat, hangjukat; emlékszel, hogy énekeidet énekelték, evangéliumodat hallgatták, relikviáidat tisztelték; kebledre rejtették arcukat; te birtad őket csitítani, te egyedül; most is segíts rajtuk.

c) Továbbá a búcsú gyakorlata által megszeretjük a lelkeket, kik iránt szimpathiánk ébred úgy is, mint kedves szenvedők iránt, úgy is, mint testvéreink iránt. A búcsú szemeink elé állítja az Isten után vágyódó lelkeket, s beletanulunk vágyaikba, és kiérezzük azt, hogy segítenünk kell

rajtuk. A világi fölfogás legfőllebb ijeszt, üres, átlátszó árnyaknak gondolja őket; elvonatkozik szívüktől, a halál érzéketlenségét viszi át rájuk, s ha megemlékezik róluk néha, ravatalról veszi színeit s vonásait; kísérteteket alakít. A segítő szeretet ellenben szerencsés ecsettel dolgozik; a hit inspirálja; eléjük áll, a kegyelem állapotában levő, szerető, izzó, de bűnhődő lelkek elé. Nem kísértetek azok, hanem édes, szent szenvedők. Így lesz áhítata lágy, bensőséges. Hogy is ne, mikor évek hosszú során ily vágyódó és türelmes szenvedésnek angyalarcai körítik? Ez úton teszünk szert mi is arra a bensőséges természetfölötti természetességre, Isten, Krisztus, a szentek s a lelkek iránt.

A tisztítótűz szemléletében.

424. a) Megszeretjük lelkünket, igaz szeretettel. Az önhietség s kényesség elpuhít, beleringat sok hamis nézetbe, helytelen, hiú életbe, elbizzuk magunkat, hogy szeretjük az Istent, sőt buzgóknak látszunk. Elfelejtjük, hogy mily kevésbé fejlett ki bennünk az ellenkezés a rosszal szemben, s mily nagy a hamis szeretet önmagunk s a hálátlan hidegség Isten iránt, s mennyire vagyunk a krisztusi szeretet viszonzásától. Aki ezt elgondolja, az megérti, hogy mi szerepe van a tisztítótűznek; az megérti, hogy ép az a tűz, az a kín biztosít, hogy üdvözülni fogunk; mert Isten gondoskodott róla, hogy az ily tökéletlen teremtesek is végtelen boldogságra jussanak, de föleszmélve s kiábrándulva a «tűz által». Mily alázat leng a tisztítótűz felől! A lelkek érzik, hogy mit érdemelnék; a tisztítótűz telítve van fölséges alázattal.

b) De ugyanebből a meggyőződésből fakad az őszinte buzgalom, mert hiszen a tisztítótűz lángjainál fölismerjük lanyhaságunkat, kényességünket, hanyagságunkat! Észrevesszük, hogy ájtatosságainkban mennyi a megszokás s a formalitás. Mily buzgóknak kellene lennünk gyónásainkban, penitenciáinkban, szentáldozásainkban! Mily tisztaságra törnénk, ha a szívtisztaság kötelmét Isten a tisztítótűz lángjaival ébresztené öntudatunkra! Ime, a tisztítótűzben szenvedő lelkekért fölajánlott bűsűink. Áhítatunk pszichológiája szeretetre, buzgóságra, tisztaságra, alázatra figyelmeztet; szeretetre az egyház, a lelkek s az önmegtagadás iránt. Ki nyer hát többet, mikor értük imádkozunk? Mi vagy ők? Ők büntetés-elengedést, mi bűn- és büntetésbocsánatot, kegyelmet, buzgalmat s erényt. Gondolom, hogy mi nyerünk ezzel is többet.

Ürnap.

425. Zöldesütörtökkel be nem értük ; az nyomott, bánatos nap ; a hívőknek pedig örömnép kellett ; mert fölujjongott a lelkük abban a tudatban : Itt van Jézus ; itt van köztünk ! Ezt hirdeti a három evangélium s Szent Pál, ezt a katakombák homálya, ezt a győzelmes, klasszikus, vértanúi nemzetség, s az alázatosan hívő s gót dómokat építő középkor. Ezt mi ! Forró ez a nap, nem a napsugártól, hanem az áhítattól ; illatos, nem a mezők virágaitól, hanem a szívek fakadásától ; «solemnis dies».

a) Ünnepel hitünk, mert diadalt ül. Ki akarják küszöbölni az Istent, feledni s feledtetni, félreértik, el-elsötétítik, mindhiába ; köztünk él, közénk áll s mondja : Itt vagyok. Nem emléke van itt, hanem ő, ő maga. Folyton van itt hitetlenség, hűtlenség, hálátlanság, nemértés dacára. A valóságos Krisztus, a rejtett Isten. Itt van az Úr . . . , beszéljünk s félrebeszélünk örömünkben. Itt van. Éreztük, sejtettük, hogy így lesz valahogy, s íme, így van ; sejtettük, hogy bár végtelen, mégis közel lesz, — hogy érthetetlen s mégis érezhető lesz, — hogy sokat, mindent elvisel, s mégis rettenthetetlenül kitart köztünk ! Ah, a hit ünnepel és csodál és élvez. Mint ahogy a sas a magas égen úszva gyönyörködik a mélységen : úgy úszunk mi a magasban s gyönyörködünk Istenünkben ; mint ahogy szárnya feszül, s mégis élvez : úgy vagyunk mi ; értelmünk elapad, de érzésünk tengerré dagad. Credo, credo . .

b) Ünnepel reményünk, mely bátorsággá fokozódik az Oltáriszentség közelében. S rászorulunk. Sokszor megszáll a csüggedés. A lelki élet nélkülözi a lármás, izgató motívumokat, melyeket a közélet s a tömegpszichológia nyújt. A világ benyomásaiból sem meríthetünk rokonérzést és buzgalmat. Roppant sok kísértéseink látlára félelem, aggodalom, csüggedés szállná meg lelkünket ; de az Oltáriszentség atmoszférájában gyöngeségünk vész s erőnk ébred, s az erő s öröm merészséget, bátorságot önt belénk, felemeli fejünket s énekelni tanít. Szent Terézia mondja, hogy a lelki életben époló szűköség az alázat, mint a bátorság. Mind a kettőt a szentáldozásban fejlesztjük hatalmakká. Oroszlánokká, sasokká nevel. «Sumam de medulla cedri sublimis . . . et plantabo in montem excelsum» (Ezech. 17). Együnk a cedrus velejéből, s hegyeken lakunk majd ; a nagy érzések magaslatain.

c) Ünnepel szeretetünk. A szeretet szava, akcentusa, éneke visszhangzik az Oltáriszentségben. A szeretet a hitnek királyi áhítata ; mikor a hit uralomra jut, szeret. Itt ugyan-

csak uralkodik, tehát szeret. A szeretet boldogság; az öntudat, hogy Jézus van, s hogy itt van, végtelenül boldogít, s e boldogságunkban szeretünk s másokat is boldogítani igyekszünk. — Szeretetet lehelünk Isten, emberek, Jézus s az egyház iránt. De különösen ünnepel szeretetünk a heroizmus kikezdéseiben, melyek a jó áldozókban jelentkeznek. A szeretetnek odaadás, áldozat kell, anélkül nem bíznék meg önmagában; akkor ül diadalt, ha áldozatot hoz, tehát ha hősiek érzületű. A szentáldozás odaadást eszközöl; belőle való a bátor, törekvő, nagylelkű érzés; belőle a szentek heroizmusa.

Aki pedig így érez, az ifjúságot élvez. Erejének s szépségének titka az eucharisztia. Az az egyház, mely az eucharisziát őrzi s szellemét leheli, nem öregszik; arcán nincs szeplő, nincs redő, hanem szép és üde. Az eucharisztikus lélek is ilyen!

Az Úrnap hangulata.

426. *Koporsója, sírja, temelése-e Jézusnak az Oltáriszentség?* Nem; mert jóllehet áldozatáról emlékezünk meg vételnél, de Jézus hangulatát az Oltáriszentségben ki nem meríti sem a zöldcsütörtök, sem a nagypéntek, kell oda még egy jellemző vonás, a diadal, s azt ez az ünnep jelzi. Az ünnep hangulata diadalmas érzést inspirál.

a) Bátorságot... A lelki életet lépten-nyomon követi valamiféle szent csüggedés, szent panasz s elégiás érzület. Nemcsak elégedetlenek, de csüggedők is vagyunk; lenyomgyarlóságunk, győzelmeink sem lendítenek rajtunk s kudarcaink száma nagy. Kisérteteink, mint hiénák, mint karvalyok követnek, s nem kell sötét világnézet ahhoz, hogy fölpanaszoljuk a sikertelenséget. A dogmatika kigyózó, keskeny ösvényt mutat a boldogulásnak, s ahhoz merészség, bátorság kell. Kell ének és himnus, mely dicsőíti az Urat s igazat ad neki az élet minden körülményei közt, nyomorúságainkban is, s ugyanakkor tudja, hogy azokon is győzünk. Hogyne győznénk, hisz itt van, köztünk van. Jézus van itt. Titokzatos jelenléte az egyházat az Úr seregévé avatja, mint a frigyszekrény a zsidó népet! Nem szabad félnünk. Több ő diadalmas seregeknél.

b) A bátorságon kívül tetterő kell. Kellenek nagy indítóokok, melyek törekvéseinkben, mozgalmainkban lelkesítenek; különben elfáradunk és elernyedünk. Kellenek energiák, melyek duzzadásától a nehézségek kergei s rétegei megszakadnak, mint kőfalak a gyökerek tavaszi duzzadásától.

A legnagyobb tetterő a tökéletességhez kell. Ha az alázat az első kegyelem, mely alapja a lelki életnek, bizony époly szűk-séges a tetterő! Ezt az Oltáriszentségből merítjük; világ-feledést s vigaszt s kárpótlást azért, amit elhagytunk.

c) Áhitatot. Az Oltáriszentség szeretete: a hitnek királyi áhitata, rózsája és illata. A hit gyökér, de dogmái az Oltáriszentségben virágoznak ki; pl. hogy az Isten szeret, hogy el nem hagy, hogy elvisel, hogy nem kegyetlen; hogy az Isten országa elrejtett kincs, hogy az egyház közösség Istennel; hogy velünk az Úr, hogy királyunk. Az Oltáriszentség szeretete építi a dómokat; kinő belőle gyönyörű stílből az az Isten-tisztelet. Hol az az eget átható imádság? Hol az az Isten-tisztelet? Hol a főpap? Hol az áldozat, mely Istennek tetszik? Térdelj le az Oltáriszentség előtt; itt van mindaz.

d) Nagy bizalmat. Az ember elvész az Istenben, mint csepp a tengerben, mint levél az orkánban, mint lehellet a kemény éjszakában. A filozófia beszél Istenről, providenciáról... de ez még mindig jégkéreg vagy tarló; a hóvirág, mely áttöri a kérget, a hajtás a tarlóból; az a hit, melyet Jézus hoz és hordoz, melyet szíve lehel s bennünk kipusztíthatatlan bizalmat ébreszt, akár bűnösök, akár igazak legyünk. Nagy, extatikus szeretettel járt köztünk; szívvel, melyben senki sem kételkedhetett. Elváltozott színében a Táboron, elváltozott a föltámadásban; de nem változott el szívében. Mennybemenetele után sem változott el. Hűségének bizony-sága az Oltáriszentség. Elfonnyadna a hit gyökere, ha nem bírná virágait kihajlani; virága pedig a halálon is győzedelmeskedő szeretet. A halál sem változtat rajtam; íme, látjátok, hűséges, tapadó, emberséges szeretetemben egészen a régi vagyok. Ezt fejezi ki az Oltáriszentség! A hit csak alacsony, tengő moszat vagy lengő vízfonal, ahol nem hajt ki az Oltáriszentség! Azért a hit ide vágyik.

e) Nagy szeretetet az egyház iránt. Az egyház Jézus gondolata, ő tervezte, ő építette, ő fejlesztette, ékesítette. Mint művész dolgozott rajta. Hogy folynak ajkairól a leg-szebb hasonlatok! Az Úr szereti az egyházat... szereti, hogy szép, szeplőtelen, kedves legyen az ő háza, az ő pihenője, otthona legyen. Nagy közösség az Istennel. Azért oly szent benne minden. Szent közösség. S hol e közösségnek lelke, hol a szívek szent kapcsa? Maga Jézus itt e szent község kebelében a «vinculum perfectionis», az egyesítő, összekötő karminvörös fonál, Jézus az Oltáriszentségben. Valóban,

csak az egyház bírja őt, az juttatja nekünk ; lehet valaki buzgó keresztény, de ha Oltáriszentsége nincs, legédesebb kenyere hiányzik, idegenben jár. Ez az egyház diadémje, ez kincse, kezeiben tartja az Evangéliumot s ölében az Oltáriszentséget ! Azért ez Oltáriszentség szeretetet inspirál az egyház iránt. Megérezni rajta az Urat, mindenütt van valami abból a melegből. Szellemén ragyognak az Úr erényei, rendelkezésein észrevenni az Úr házának szellemét, a gyermeki érzést. Észrevenni rajta az Úr jelenlétét, az ő erejét . . . s ragaszkodni hozzá, mint a zsidók Jeruzsálemhez. Lojalitást is nevel bennünk s nagylelkűséget.

Az Oltáriszentség iránti áhítatunk négy követelménye.

427. a) Az első követelmény a szívtisztaság ; ez a legigazibb, legédesebb Isten-tisztelet, úgyis mint előkelő, nemes lelkület, mely egyedül méltó arra, hogy az Úrhoz közeledjék, úgyis mint tökéletesség, mint lelki mű és szellemi munka. Megtiszteljük az Urat márványtemplomokkal, aranyos oltárokkal, virágos szőnyegekkel ; akarjuk, hogy az Úr háza különb-ház legyen ; de a legdrágálatosabb hely, mű, remek, a legkiválóbb valami a tiszta szív. Mennyi fokozat van ebben, a falusi hívő lelkétől Szent Teréziáig, az iskolás fiútól Szent Alajosig ! Aki az Oltáriszentséghez buzgón járul, abban a tiszta szív finom érzékké, a tisztaság féltékeny kincssé fejlődik. Tisztulási folyamatok indulnak meg bennünk ; minden szentáldozás egy-egy beoltás a lélekfertőzés ellen. Legyen is úgy ; érezzük át, hogy a hitet meg nem tagadhatjuk, a szentséget meg nem törhetjük ; tehát szentek legyünk. Azzá kell lennünk.

b) A második követelmény a mély alázat. A lélek bár tiszta, mégis az az érzés tölti be, hogy nem tud hová lenni a leereszkedő Krisztussal szemben. «Unde hoc mili?» mondogatja. «Domine, non sum dignus». Az alázat a Szentnek, a fölségesnek jár. Az angyalok nagyok, mégis elfödik arcukat ; a próféták hatalmas szellemek, mégis földre borulnak ; az ember bár tiszta, mégis mélyen elfogódik a hegláncok lábánál, a tenger partján s a csillagos ég alatt. Alázat kell belénk is a nagy Isten közelében ; le kell sütnünk szemünket, meg kell hajtani térdünket, össze kell kulcsolnunk kezünket . . . ez az Isten-udvariszolgálat !

c) A harmadik a gyengéd, édes vonzalom az Úr felé. Illuc feror, quocunque vehor . . . feléje tartok, bármerre járok. Ő vonz ; emlékéét édességében s vigaszaiban hagyta ránk, s mi oda vágyunk, ahol jó nekünk. Ki a Tisza vizét

issza, vágyik annak szíve vissza : mennyivel inkább vágyik az Isten vigaszainak folyamához. «Melior est dies una in atriis tuis super milia» . . . egy nap a te közeledben többet ér, mint ezer nélkülöd !

d) Negyedik követelmény az engesztelés szelleme. Akit úgy szeretünk, annak följánljuk összes szimpathiáinkat . . ., bántalmait is szívünkön viseljük. Itt az Oltáriszentségben kell Jézust megkövetnünk, itt ahol szeret, itt ahol bántják. Mit csináljunk a bűnök sárözönével? Könny és vér, az akasztja meg e pusztító, szégyenletes árt ; lángoló, résztvevő szeretet, az apasztja ki dagályát. Mintha vadrózsakoszorút kötnénk az Oltáriszentség aranyos tartóira, virágos tövist s tövises virágot. Ilyen a mi áhítatunk ; virágos is, illatos s fájdtó is. Mindegy ; a lélek is, mely ez érzelmeket ápolja, szép, kedves, bájos, s Isten szemeiben oly elegáns, mint a vadrózsának erőteljes tavaszi hajtása !

Az Oltáriszentségből való a katolikus áhítat.

428. A szentírás az áhítatot, a kellemet, az Isten előtt való kedvességet olajhoz hasonlítja ; az «unctio» Istenhez való közeledés. Puhul, vidul, hajlik tőle lelkünk. Virágkelyhekből való. De nem minden virág egyaránt olajos ; épúgy nem minden hittitok egyformán áhítatos. A Szent Szűz lilium, a szent kereszt illatos fa, de az áhítatnak legolajosabb virága az Oltáriszentség. Ez fő áhítatunk ; katolikus ájtatosság.

Azért a legáhítatosabb : a) mert itt van legközelebb a valóságos Krisztus hozzánk. Isten mindenütt van, réten, mezőn is van ; Krisztushoz is mindenütt imádkozhatunk, de az a köztünk járó «realis et substantialis» Úr Jézus itt van köztünk s hozzánk legközelebb. «Ego sum», mondja itt, s elvárja a folytatást : «et procidens adoravit eum». «Ez az én testem», mondja a pap, s rögtön térdet hajt, imád. Meltán ; ha itt van Jézus, akkor itt van helyén a benső, meleg vallásosság ; ha itt fekhelyén van a király, «rex in accubitu», akkor a szívem neki illatozik : «nardus mea dedit odorem suavitatis». Ne kételkedjél ; ha lehetséges volt Betlehem és Golgota, miért nem volna lehetséges az eucharisztia ? ! Aki az egyikét spiritualizálja, az a másikat is tagadhatja.

b) Azért a legáhítatosabb ájtatosság, mert Krisztusnak is szelleme s hivatása az imádás. Aki a mélybe hatol, imádkozik. Aki Istent élénken sejt, hát még aki látja, az imádkozik. Jézus lelke legközelebb állt Istenhez. Azért tölti el őt az ima szelleme, s aki feléje tart, annak a tömjénfüst az arcába csap. Jézus magával ragad, s imádkozunk. Az élő,

izzó Krisztust megérezzük. Elgondoljuk születésében, színéváltozásában, verejtékezésében; elgondoljuk, hogyan terül el, térdel, borul le... , elgondoljuk, hogy lelke mint a kiöntött olaj... , hogy nincs az a balzsamos, fűszeres sziget, melynek atmoszféráját össze lehetne hasonlítani a Krisztustól la kott oltárok környezetével; tömjén s mirrha telíti azokat. Az imádkozó Úr Jézusnak nagy s mély érzelmei, azok a színt elváltóztató s lelket áttüzesítő érzelmek s ugyancsak az imádkozónak nagy kegyelmei, melyeket régen kiosztott s melyeket most is osztogat, képezik az Oltáriszentségben imádkozó Jézusnak gazdagságát. Mily tartalom, mily tűz és meleg! Nagy tisztelettel s nagy gondolatokkal akarunk eltelni az Oltáriszentség iránt; kívánjuk, hogy ez a csend kiáltó csenddé, hogy ez a mozdulatlanság izgalmas tevékenységgé váljék... Legyen a mi szentélyünk Szentlélekkel s szellemmel teljes... , öntse ki ránk az Úr keneteit, «oicum laetitiae». Legyen imádásunk mély, mint a patriarkák imája; küszködő, mint Mózesé; izzó, mint a prófétáké.

c) Nevezetesen pedig elgondolhatom azt, hogy az Oltáriszentségben egybe van foglalva Betlehem, a Tábor és Golgota, az *édes, a fényes, a könnyes* imádság. Mert Betlehemben kelt szárnyra Jézus szívéből az az ima, mely Ádám imája óta ismét önmagáért volt kedves az Úrnak. Erre nézve tudnunk kell, hogy a tényleges, isteni rend szerint a bűnbeesett ember megváltás nélkül nem segíthetett volna magán, s így természetesen a bűnbeesett ember imáját önmagában nem kedvelte az Úr: Non est mihi voluntas in vobis... , nem telik kedvem bennetek. Ezüsthárfám voltál, ártatlan tiszta ember; de elbuktál, húrjaid elpattantak s összetörtelek. De íme, megjelenik a földön a megtestesült Isten, Krisztus, s benne az Istennek kedves ember! Megjelenik az, ki Istennek tetszően imádkozni tud, «aki énekelni tud, mint ifjúsága napjaiban» (Oz. 2, 15), mint a főlzabadulás, az ascensio napjaiban. Ah, ez a szív tud emelkedni... Ó kedves Betlehem, rendesen megakadunk barlangodon, csillagodon, angyalaidon, s elfelejtjük a nagy imádkozónak, a gyermek Jézusnak szívét. S úgy-e oltárszekrényünk is Betlehem, hol a kenyérszíne alá leereszkedő Úr Jézus imádkozik, imádkozik úgy, mint az első karácsonyi éjben?

d) Ugyancsak az Oltáriszentségben folytatja táborhegyi imáját. A Táboron folyt le a színtelváltoztató imádság. «Amidőn imádkozék, ábrázata másszínű lett» (Luk. 9, 29). Úgy-e itt is elváltozik színében, mialatt szeret, lángol értünk?!

A szíve lángol, a lelke fényes, kegyelem s áldás áramlik belőle. Jó nekünk itt lennünk! Mennyi kegyelem áradt mindig Krisztus imájából az egyházra, kezdve az apostolok megváltásán (Luk. 6, 12), Szent Péter Krisztus-megvallásán (Luk. 9, 19), a Szentlélek leküldetésén (Ján. 16, 7). Az itt említett mozzanatokban a szentírás kiemeli, hogy Krisztus imádkozott, s hogy az apostolokat s az egyház köszlét, Pétert s a Szentlélek lejövetelét imájának köszönhetjük. Hogy kell nekünk is imádkoznunk a régi ember elváltóságáig!

e) Végül itt folytatja a küzdő, a kiáltó imát. Legkiáltóbb imája az a verejtékező, könnyező imádság a kertben s a kereszten; «könyörgéseit s esedezéseit nagy kiáltással s könnyhullatásokkal bemutatta» (Luk. 5, 7). Érezzük ki mély, bús szenvedélyét e nagy kiáltozónak az Oltáriszentségben is. Látja a nagy pusztaságot s a pusztuló lelkeket. Oltáraink ma is az ő Getszamani kertje s Golgotája. Pusztá neki a világ; kiált; aki ezt érzi, az meghallotta szavát.

Hármas fényőv veszi körül az Oltáriszentséget.

429. A hit mélysége, a szeretet bensősége s az engesztelés buzgalma. A röplő szcraf is két szárnyával földte magát, kettővel repült, kettővel védte fejét.

a) Hit nélkül mit látsz a világban s magadban? Igényszeretelséget. Csupa tünemény, tehát látszatosság, hogy ne érz az alatta lappangóhoz. De a hitben mily új világ nyílik meg előtted; mily mélység s mily erő! A hit mélységének egész hatalma, mint az óceán gazdagsága, emelkedik ki belőle: bámulatos, csodálatos világ, élet és erő, mely párját nem leli. A világtörténelem a kereszténységnek új csoda-életét lépteti föl; élénk tárja a megváltoztatott föld színét, s e keretnek közepébe teszi az Oltáriszentséget. A szellem s az erény pompáját mint új paradicsomot lépteti fel köztünk s a lelki virágzás forrásait az Oltáriszentségben leli föl: onnan fakad a szentek ereiben s szívében fölpezsdülő vér, a Krisztus vére. — Fölleptet hősöket, akik mind hasonlítanak arcbn, fiziognómiában, akcentusban, termetben; Krisztus testéből valók, s az ő vére lüktet bennük. Mily fölséges hit ez, mely élni és halni kész, mely az élet odaadásával csügg a titkon, a szeretet s az erő titkán; hit, mely szenvedni s meghalni is tud, mert tudja, hogy a halálban is győz.

b) Honnan kell ezt az erős meggyőződést vennünk, azt hogy Krisztus itt van s értünk van itt? Minden dolgot okaiból

kell megértenünk. Az Isten műveinek oka a szeretet ; «*úgy szerette Isten a világot . . .*» Szeress s megérted. A szeretet így okoskodik : Aki szeret, meg nem csal ; Krisztus is szeret ; ha tehát szeret s mondja, hogy itt van jelen, elhiszem neki. A szeretet *az ösztön csalthatatlanságával* nyugszik meg benne. Így tesz mindenütt. Bemegyünk a kórházba, betegek vagyunk ; hoznak orvosságot, nem tudjuk, mi az, nem elemezzük ; bevesszük ; méreg-e vagy élet? nem kételkedünk, hisz itt szeretnek minket. Fáradtan az úttól barátunk karjaiba dőlünk ; szívéhez szorít, örül, hogy lát, megveti ágyunkat szobájának másik sarkába ; csakhamar lehajtjuk fejünket, édes álom kerülget, de nem zavar a gondolat, hogy ez meggyilkol téged. Vajjon a csecsemő kételkedjék-e, hogy édesanyja emléje nincs-e méreggel bekenve? Nem gondolkozik ; a természet nem is hagyja gondolkozni, hogy szörnyet ne gondoljon, ami szentségtörés volna ; ösztönét a szeretet vezérli ; a szeretet pedig nem csal. A keresztény hit nagy dolgokat mond : Krisztus van itt ; az ő valóságos szent teste és vére, s élő teste mintha szellem volna, az van itt. Nagy igényeket támaszt e tan az emberi ésszel szemben, hódolatot követel ! S miért higgyünk? Azért mert az apostoli egyháztól körülvéve a búcsúzó Úr Jézus kezeibe vette a kenyeret, mondván : «*Ez az én testem ; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre !*» Az apostoli egyház lehajtja fejét s azt suttogja : az Úr mondja, tehát hiszem. Nem kemény beszéd ez? Dehogy kemény ; nincs oly puha beszéd ! Puha, mint a szeretet ; lágy, mint a szerető szív suttogása ; puha és édes, mint a búcsúzó édesanya ölelése. Nem, nem kemény az Úr, hisz szeret. Szeret, «*in finem*», mindhalálig. Akkor rendelkezik, mikor már megolvadt a szíve, mikor lelkére már árnyat vetett szenvedése s véres keresztje. Mikor ezt mondja, akkor tudja, hogy holnap ilyenkor már édesanyja ölében fekszik s nem lélekláz ; szeme akkor már kék, ajka szedres, arca véres, keze s szíve sebes lesz . . . szeretetből ! Mi a jegyes szeretete, a barát hűsége, a kedves testvér ápolása, az édesanya lelkendezése ezzel szemben ! Isten küldte őt szeretni, adott neki szívét a szeretet apotheózisának kialakítására, hogy megolvassza a jéghideg világot s örök tavaszt fakasszon rajta.

Ez a szeretet mondja : «*Ez az én testem*», ahogy a kórházi ágyról mondja az irgalmas szeretet : ez az én ágyam, s tudjuk, hogy nem kárpát ; ahogy a vendéglátó nyughelyről mondja a baráti szeretet : ez az én nyughelyem, s tudjuk, hogy nem ravatalunk ; ez az én emlémem, mondja az anya, s tudjuk, hogy

nem méreg, hanem az élet forrása. Mindezek nem csálnak s mi nem csalódunk s úgy vagyunk Krisztussal. Azért nem kételkedett Szent Pál, hanem hirdette: *In fide vivo filii Dei, qui dilexit me!* Szeretett, tehát hiszek neki! Azért nem kételkedett az őskereszténység; átérezte, hogy Krisztus szeretett, tehát meg nem csalta. Ez a hit belenőtt a katakombák földtúrásaiba; vérrel öntözte s megtermékenyítette azokat. Kiverődött festményeiken; a pálma, a líra s a gyűrű szerezetről és hűségről beszélt. Ott áldoztak, ott dobogtak a szívek, melyek minden percben vértanúságra készen voltak; ott járt Perpetua, ott Ágnes . . . onnan ment ki Tharzicius, onnan indultak ki a diakonusok a mamertini börtönbe. Onnan mint fénylő mécsesek az éjbe! az eucharisztia világított . . . s az angyalok mind térdet hajtottak előttük. Ah, édes Uram! hiszek neked. Kinek hinnék, ha nem neked. Hiszek s veszek s viszek, beleállítlak életembe! Boldog vagyok, hogy Krisztus él bennem s köztünk. Ő a mi életünk.

Jézus velünk.

430. a) A legnagyobb áldás az, hogy Isten velünk. Az izraelitákkal a pusztában volt, s éjjel mint tűzoszlop őrködött fölöttük. A pusztító éj megszűnt rémes lenni, a sátrak alatt lakó nép föl-fölriadva álmából a vadállatok ordításától, megnyugodott, midőn látta a tűzoszlop vörös fényét: velünk az Úr — mondogatták — nem félünk. Jákob idegen földön járva, kövön pihenteti fejét s álmában látja az égig érő lajtorját; íme, itt az Úr háza — mondogatta, — s az ég kapuja; közel van az Isten. — Ezt hirdették Mózesnek a csipkebokor s Sinai sziklái, ezt Fárán és Nún hegye; ezt minden prófétának a küldetés szözei. Mennyire kell ez nekünk; de be is érjük vele.

Az Oltáriszentség ezt nyújtja. Látogassuk gyakran, hogy beszéljünk vele, hogy hódoljunk neki, hogy tanácsot s erőt kérjünk tőle, hogy meneküljünk hozzá s elsírjuk szívfe bajainkat. Itt van a mi Istenünk, atyánk, testvérünk, pástorunk, királyunk, fejünk; helyezkedjünk el hozzá a kellő viszonyba.

b) Istenhez való természetfölötti viszonyunkat az Oltáriszentség jellemzi igazán. «Már nem vagytok vendégek s jövevények, hanem polgárok és Isten háznépe.» Istennek városa az egyház, a háza pedig az Oltáriszentség. A városban nem vagytok jövevények s e házban nem vagytok vendégek. Én, e város polgára, otthon vagyok Jézusnál. Mily édes, erős kapocs ez a bensőséges viszony, mely egyszersmind az ima szellemének forrása; érzem a tisztelet, hódolat kötelességét,

s ugyanakkor szent öröm fakad lelkemben. Ezek erős, friss érzések; mintha üde, harmatos, virágos alpesi völgyben állnék, hol minden érintetlen s erőteljes, hol a szökellő patak fáradságot nem ismer, s a hegyek mint óriás hullámok lejtnek s emelik a lelkemet ég felé; majd ismét mintha hegy-csúcsokon járnék fölséges csendben, hol köznap nincs, csak vasárnap, vagy tengeren úsznék, sejtve a mélységnek csodáit. Jézus lelki világát kontemplálom; vele emelkedem, örvendek és sírok.

c) Az édes otthon éneke ez: Ugyan ki választhat el Krisztus szeretetétől? Senki, soha! Akik otthon vannak, külré nem gravitálnak; nem kell őket bezárni, sem lekötni. Ezer gyökeret ver a lelkük az édes szeretetbe. Tudják, hogy magas, fölséges várban laknak, a «Magasságbelinek oltalmában», hol nincs cselszövény, sem ármány. Itt lehet pihenni, s ez a pihenés töltekezés s erő. — Jézus szeretete emel s a világra s esélyeire, a szívre s nehézségeire mintegy végtelenül kitágult látókör központjából nézünk le. Ez az Isten gyermekeinek fölényes önérzete; eltelnek e ház, e környezet, e kiváló helyzet nagyrabecsülésével s Jézus föltétlen híveivé s megbízható háznépévé nevelődnek.

Isten velünk.

431. a) Az ember könnyen elhagyatva s magányosnak érzi magát; nem érti a világot, sem önmagát, s gyötrelmei fenyegetik hitét. A «solitudo» s a «silentium» sehol sem szállnak lelkünkre oly félelmesen, mint éjjel... Mily nagy az Isten a térben, hol én mint pont sötétlem, s az időben, hol mint perc percek. Mily szuverén és szent; megsemmisülünk törpeségünk s bűnösségünk öntudatában előtte. Szigor és erő az Úr! Túl nagy, túl szent, túl igazságos, semhogy hozzá bizalommal emelkedjünk. Ilyenkor megriadt gondolataink elvetődnek a szomszéd templomba s mérhetetlen bizalom száll vissza szívünkbe; ah, itt az Isten, s valóságos jelenlétével bizonyítja, hogy a jóság s az irgalom az ő sajátosságai. Nem hagyta el az Úr a földet; itt maradt; az eucharisztia az inkarnációnak koronája. Ez az öntudatos katolikusnak pszichológiája: Jézus közel, Jézus köztünk, Jézus bennünk; hiszünk s bizunk s örvendünk.

b) Az «Isten velünk»-nek kell áthatnia társadalmi életünket. Egyenlőségre nevel, mellyel szemben minden különbség szétfoszlik. Nézzétek a szentáldozáshoz egymás mellé térdelt embereket: gazdagok és szegények, hatalmasok és gyöngék; mind egyformák az elevenek és holtak szuverén

bírája előtt, s mind egyesülnek szent testvériségben. Sok nemes érzés gyullad ki szíveikben, Isten érinti s gyújtja föl azokat; nemcsak igazságra, jogi szolgálatokra, hanem szeretetre s áldozatra hevíti. Ez az igazi szabadság útja. Világosságot s erőt önt a nép szívébe, s kenetességétől megerősödik minden viszony s minden kötelék. Uram, légy velünk, s testvérek, szabadok s egymáshoz méltók leszünk.

Az eucharisztias Jézus Megváltónk, orvosunk, tanítónk.

432. a) Jézus hozzánk jön mint Megváltó. Magas hegyről jön le, a Golgotáról, ahol vérét kiöntötte, s a szeretet bihorába öltözködve jött le a világra, hogy azt meghódítsa, megvigasztalja s fölemelje. Minden szívbe oltárról jön, az áldozatnak, a Megváltónak érzelmeivel, s a szentáldozás részvétel magában Jézus áldozatában. Az áldozat érzelmeivel van jelen köztünk: minden tabernákulum az első nagypéntek emlékeivel van telítve. Hát ha ily áthevült, a világváltság érzelmeitől áthatott szívvel jön, mit tegyek, mit adjak, mit mondjak neki? Hozzam öntudatomra, hogy mily öserős értelmi s érzelmi világ központja a szent ostyá s hogy mily dagályai az indulatoknak, mily kitörései a vágyaknak töltik el azt. Fény- s tűzcsóvak ezek sötét s hideg lelkek közt, akárcsak a déli jégsarknak fölséges csendben égő vulkánjai!

b) Jézus orvosunk. Jézus számára a föld egy orientális város végtelen sikátora, betegekkel sövényezve, s Jézus jár benne; ez az ő sétája. Holdkórosok és ördöngösök s azok hozzátartozói, haldoklók s rimánkodó rokonaik, kananei asszonyok s leányaik... Én is kiteszem betegeimet, szenvedő gondolataimat s vágyaimat; én is kifektetem sebesültjeimet, szívemnek gyötrelmes érzelmeit, s bízom. Jézus megy el köztünk, világosságot, fényt s erőt árasztva. Belső melegre van szükségünk, hogy lelkünk ne fázzék s ne hűljön meg; ez rossz hűdés!

c) Jézus tanító. Tanít, nemcsak tant ad elő, de tehetőséget ad hozzá. Szemet ad, hogy lássunk, s értelmet, hogy értsünk. Vegyük ezt szó szerinti értelemben. Kegyelmetől a szavak értelmet s a belső világ valóságát nyer(nek); új fény ömlik el rajtunk. Valamint van érzéki s értelmi világosság, úgy van kegyelmi, természetfölötti fény, melyben lelkünk összeköttetésbe lép Istennel, mint Atyjával, mint az őt kitöltő örömmel s erővel. Ez a tanító életet ad.

Jézus az Oltáriszentségben a mi húsvétünk.

433. a) Jézus él köztünk ; élete a föltámadás utáni élet. Titokzatosan van jelen köztünk ; érezteti magát velünk, megmutatja magát a lelkes hit s szeretet édes víziójában, azután eltűnik. Az Oltáriszentség a húsvéti Krisztus életének folytatása ; belőle árad a megdicsőült, erős életnek szelleme. Körülötte izgatott, kapkodó, sírhoz futó emberek, bánatban és elragadtatásban élő Péterek, Jánosok, Magdolnák mozognak a színen ; mialatt az Oltáriszentségben a köztünk megjelenő, minket vigasztaló s vonzó Krisztusnak évezredekre kinyújtott húsvéti élete folyik. — Adj húsvéti lelket, Uram, hogy ne nézzem szentségi léted igénytelenségét, hanem lássam az istenit ; a hit szemével nézzek. Iparkodom magas szempontokra, hogy átnézetem legyen világon, történelmen, Jézus művén, vágyain, érzelmein, s ne legyek «stultus et tardus», bornírt, nehézkes lélek, hanem váltsam ki hitemet imádásban, szeretetben, hódolatban . . . húsvéti érzelmekben.

b) *Ugyanő a mi pünkösdünk.* Jézus forró, égő szeretettel van itt jelen ; a pünkösdű lelket önti ránk. Minden templom s oltár e lélekkel van fölkenve ; ha e lelket bírjuk, áttörünk a látszaton, a tüneményen, a kérgen s eljutunk az esszenciáig, a cél fölismeréseig a tudásban, a lelki szépség fölismeréseig a művészetben, eljutunk az élet tartalmas, erőteljes kialakításáig a világ kháoszán át. Csak akkor lesz vigaszom s örömöm. Ezt a vigasztaló lelket kérem áldozásaimban. Ő rendíts meg, gyujts meg, oldd meg nyelvemet, hogy énekeljek s örüljek neked !

c) *Ő a mi ünnepünk.* Minden ünnep öröm, és örömünk, tehát ünnepünk van, midőn Jézushoz közeledünk. Krisztust hordozni, bírni, Krisztussal élni szívtisztaságban a legmélyebb öröm. Itt vannak a világoskodó fényes lelkek, a látók a sötétségben. Sötétség a lét, s «honnan legyen örömöm, ki az ég világosságát nem látom», mondja Tóbiás ; azonban Jézust bírva látom az ég világosságát, van tehát örömöm. Látom az örömtelen embereket : sötétségben s az élet igájának kényszerében élnek ; nincsenek megelégedve, nincs örömük. A kultúra sok munkát, nagy terhet rak ránk. Azt elviselni nem lehet mély hit, édes béke, élettartalom nélkül. — Ha van is műveltség és jó nevelés, de az életnek nem lesz tartalma és öröme Jézus nélkül. Nem lesz tisztaság s önbecsülés benne. — A fennkölt, szent, erős öröm az igazi ünnep ; ezt adja Jézus az Oltáriszentség vételében, misztikus csókjával !

Az egyház kincse.

434. a) Jézus az Oltáriszentségben az egyház kincse. Mikor azt mondom: szívem kincse, indulataimra, örömeimre, ragaszkodásomra utalok. «Schätze schafft die Liebe.» Mint ahogy a munka kincset termel, úgy a szív munkája is. Jézus thesaurus noster, az azt jelenti, hogy kimondhatlan sok szeretet, bensőség, öröm, lelkesülés áradt ki szívünkéből rá. Ha nem szerettük volna, nem volna kincsünk; de mi szeretjük és csókoljuk sebeit, keresztjét, s könnyekkel öntözzük lélekben lábnyomait. S ugyancsak mennyi lendület, bensőség, föléledés veszi körül az Oltáriszentséget, hány porban és vágyban elnyúlt lélek végzi előtte adorációit! Itt vannak a legnagyobb motívumok, melyek szívekre hatnak. A nagypéntek siralmát, a nagyszombat temetői csendjét, a húsvét tavaszi dalát itt élvezem. Lelkem panaszával s reményeivel ide nőttem. Hát hogyne volna kincsem! Szeretem, óvom, becsülöm, mint kincsemet.

b) Jézus az Oltáriszentségben az egyház gyöngye. Nemcsak kincse, hanem ékessége, tehát gyöngye. Van sok ellenszenv az egyház ellen; hatalmi vágyról, papi érdekekről beszélnek; rámutatnak az egyház «foltjaira». Valóban van ott árny és folt is, de ezt emberek borítják rá; mialatt ő szeplőtelen. Az ő szépsége a fátyol alatt is ragyog; ez az ő örök természetfölkelti jellege. E fátyol borítja királynői természetét; alóla sugárzik ki arcának komoly szépsége; féhérlenek erős, szép, művészi kezei, melyek a szent Grált viszik és benne a gyöngyöt, a «pretiosa margarita»-t. S e gyöngy sugárzatát látom minden választott lélek homlokán a Szent Szűztől kezdve Ágostonig, Ágostontól lüttichi Juliannáig s Assisi sz. Ferencig, Assisi sz. Ferentől Néri sz. Fülöpig, onnan Liguori sz. Alfonzig, s Szent Alfonztól az arsi plébánosig. — Ne panaszkodjam a foltokra, hanem váltsam ki erős szeretetben az Oltáriszentség kegylemét; legyen gyöngye lelkemnek.

c) Az Oltáriszentség a cédrus sasoknak való veleje. Ezechiél látja, hogy a sasok a Libanon cédrusának velejét eszik. — A Libanon magaslatai, a cédrus veleje és a sasok egymásnak megfelelnek; verebeket más összeköttetésben kellene emlegetnünk; itt nem ezekről van szó! Jézus s az Oltáriszentség, a Libanon és a cédrusok veleje sasokat hívnak emlékezetünkbe. Ő a magaslat s a titokzatos energia egyben. — Emelkedjünk munkával, gondolattal, érzéssel a magaslatra. Aki hegyre mászik, nagy munkát fejt ki; én is nagy munkát végzek, mikor Jézus gondolataiba szívvel-

lélekkel belefúrom magamat, mint a pacsirta a napsugaras égbe. Nem a világ homályába, hanem Jézus szemeibe nézek, s a magaslatok tisztább, kristályosabb világossága, a «limpidezsa» vesz körül. E friss, tiszta fuvalomban lelkesülök, lendülök, bátorságot nyerek, hogy megküzdjek az értelmi s erkölcsi khaosszal, mely ott lent ijeszt. Ime sassá válok, és őt eszem! Mint sas, örvényektől sem félek, a halál örvényétől sem; ételem az erősöknek, a szárnyalóknak étele.

Belső világom.

435. Jézus nagyszerű belső világot hozott és állított közénk a földre, az Isten-közelség és az isteni erőnek világát. Közel állt Istenhez a lelke; Istené volt lényeges egyesülésben, azért kiváltotta a lélek legszebb életét.

a) Tényleg kimondhatatlanul közel, személyi egységben állt lelke Istenhez. A végtelen telíti, nagysága feszíti, mint a gőz a katlan dugattyút; izzítja, mint villamfolyam a sodronyt. Mélység s magasság benne imádassá és érzéssé válik, abból meríti világnézetét, lelkesülését, kedélyvilágának harmóniáját, akaratának lendületét. — A külvilággal szemben egy belső világot kell kialakítanom magamban. Jellegei: az, hogy enyém, hogy... váram, kertem; további jellege, hogy a külső világgal érintkezik, de felülről leereszkedve; végül, hogy természetfölötti, s benne ragyog a kegyelem; a hitnek e fényében ismerem föl a lélek értékét.

b) Jézus odaadja magát, leköti őt a nagyság; foglya lesz. A szépség vonzza lelkét; belőle, érte él, s teljesen elválik Istenbe. Friss és üde; kísértések, szomorúság, lemondás nem veszik el szépségét. — Lelki világomat ez útra tereli az Oltáriszentség; szenvedélyem, hogy Istenhez közeledjem egyre jobban. Ez a közeledés tisztulásban, tökéletesülésben, szeretetben megy végbe, szeretetben az áldozatig.

c) Áldozat..., ez a krisztusi típus, mely Jézusban a legnagyobb crescendót érte el, mert nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki lelkét odaadja barátaiért, még pedig úgy, mint azt Krisztus tette. S ez a szenvedély, mert lángoló tűz, átcsap azokra is, kik lelkét megközelítik, Magdolnára, az apostolokra, Pálra. Jézus nyomaiban járnak az elmélyedő (imádkozó), az odaadó (szűzies), a hősie (vértanú) lelkek. Az áldozat szikráit magamban tűzzé szítom; ne aludjanak ki!

Megszentesülésem forrása.

436. Jézus egyik diadala az Oltáriszentségben: a tiszta nemzedék. Az egyház szervezeti jellegei az «unitas, catholicitas, apostolicitas»; a «sanctitas» pedig a szelleme. Ha ezt megteremti, győzött; ha ezt nem bírja, akkor vereséget szenvedett. A szent, tiszta erkölcsiséget semmi által sem képes úgy megteremteni, mint a penitenciatartás s az Oltáriszentség által. Kivált az Oltáriszentség emel az erkölcsi tisztaság magas fokára, mert átéreztetni velem, hogy

a) *lelkem szent Grál-edény*, melyben Krisztus teste pihen. Szent Bernát mondja: Ha Krisztus vérének egy cseppjét bízták volna rád, hogy őriznéd a keresztes vitézek elszántságával s szembeszállnál megszenteltségtelenítőivel: nos, benned van vére is, teste is: lelked a szent edény; ne profanáld azt önmagad. A lorettói litánia ránk is vonatkozik: lelki edény, tiszteletes edény, ájtatosságnak jeles edénye... Művészi a formája is lelkemnek, mikor kegyelemben vagyok; a szerénység, az átlátszóság, a szemérem, a harmónia szépsége van rajta... Különös báját képezi érzékenysége, melynél fogva a külvilág nemtelen benyomásaival szemben úgy csukódik be, mint a virág éjjel. Ime mennyi szépség s előkelőség a lelken, ez mind elvész, ha vétkezem, és mind elborul, ha öntudatos, erkölcsi életet nem élek. Igénytelen legyek bár mindenben, de érzületemre nézve előkelőnek kell lennem.

b) *Tiszta, angyali léleknek minősít*. Mint *tiszta lélekhez közeledik hozzám az angyalok kenye*, angyalinak föltételez. Barátjának tekint, ki a rossz világon a Krisztushoz ragaszkodó hűség érzelmeivel megy végig és ellentáll a rothadásnak. Ez öntudat a lelket friss, életadó atmoszférával köríti, utálatra neveli a bűn és a bűnre vezető alkalmakkal szemben; nemkülönben érzékennyé teszi rossz társak-, képek-, olvasmányok-, társalgások-, színdarabokkal szemben. Nem hagyja magát inficiáltatni, hanem mennyországot hordozván magában, dezinficiál minden idegen árut: minden gondolatot, képzeletet, irányt, elvet, melyet a szellemi világ forgalma vet lelkébe; «malo mori, quam foedari».

c) Az Oltáriszentség úgy tekinti az embert, mint alakúféltben levő szentet. Dante leírja azoknak az elkárhozottaknak kínját, kikre kígyók csavarodnak s mint fába a repkény, beléjük nőnek; egyre mélyebben hatolnak beléjük és végre teljesen fölszívják őket. Arcuk kígyófejé, testük a kígyó tekervényeivé válik, földön kúsznak s földet esznek; elváltoztak! Nekünk Krisztussá kell változnunk; azért

járuunk hozzá, hogy minél többet vegyünk belőle, hogy gondolatai tért foglaljanak lelkünkben, hogy érzelmeit osszuk és így egész lényünkben Krisztushoz hasonlítsunk. Nagy és fölséges feladat; higgyük, hogy testvérei lévén, hozzá hasonlítani hivatásunk; bennem van teste-vére, hiányozhatik-e típusa és lelke? Az áldozónak föladata a háladásban az Úr Jézus vonásait önmagára átvinni; sorba kell vennie gondolatait, érzéseit, viszonyait és föl kell vetnie a kérdést: Hogyan gondolkoznék, hogyan érezne, hogyan tenne ilyen körülmények közt Jézus? Ez is jó és praktikus áldozás.

Az Oltáriszentség szeretetünket neveli.

437. Az Úr Jézus iránt való szeretetünknek erősnek, lelkesnek, édesnek, gyengédnek kell lennie, szeretetnek kell lennie, amilyen a szívből fakadni szokott. Nevezetesen két jellege van: az egyik a gyengéd, mondjuk *passzív*, a másik a rohamos, a küszködő, mondjuk *aktív* jelleg.

a) A szeretet gyengéd, finom, érzékeny, lágy érzelem, s ép azért szenvedni, résztvenni, sírni, örvendezni tud. Caritas patiens est. E lelkület élő kommentárjai a szentek. Ők a szív bensőségével fordulnak Jézus felé; úgy szeretik az Urat, mint ahogyan szeretni szoktunk: gyengéden, tapadóan, tisztelettel, félően... Félnék, hogy nem szeretnek eléggé s mindig jobban akarnak szeretni; félnék, hogy meghidegülnék, hogy az Úr nincs velük megelégedve, hogy elvonul tőlük. Gondolataik úgy járnak feléje, mint szemek: «oculi nostri semper ad Dominum», s e szemekben annyi önfeledés s a szeretetnek oly lázas tükrözése ég. E szemek a mélységbe hatnak, s érzik, hogy beléjük ég a szeretőnek édes arca. Úgy járnak a világban, mint az alvajárók, a lelkük másfelé van; járnak, mint éneklő lelkek, kik az Énekek énekének harmóniáira felelnek; járnak, mint csodálatos médiumok, telve az Isten illetéseivel... E lelkek telve vannak részvétellel Isten iránt, fáj nekik a bűn, kínjuk az Isten megbántása; szenvednek, engesztelnek, följajánlják szenvedéseiket a világ bűneiért. Jézus is ily szeretettel járt köztünk, koronatanú rá az Olajfák kertje, s az engesztelő szeretet evangéliumát tűzte föl a keresztre! Ő kívánja, hogy égjünk, hogy részvétellel viseltessünk bánatmai, testvéreinek bűnei iránt, hogy a szimpatikus szeretet szellemétől nedvesedjék a szemünk. Ez érzelmek vezessenek az Oltáriszentség imáadására, kivált a farsangban! Ő elfeledett, ő megvetett Jézusom, mit tegyek, mit adjak? Szívet úgy-e, mely mint a nardusz illatozzék neked? Lelket úgy-e,

mely beteged legyen, mint Assisi sz. Ferenc, Limai Katalin, Pazzi Magdolna, Alacoque Margit? Könnyeket úgy-e, melyektől kizöldüljön a közönynek parlagja. Nem élnék, ha nem éreznék; titokzatos tested élő tagja nem volnék, ha nem fájna minden régi s új sebed!

b) A szeretet második jellege a küzdelmes, tevékeny, aktív irányzat. Szükséges ezt szem előtt tartanunk, hogy fájdalmainkban s részvétünkben el ne ernyedjünk, hogy bús, gyöngé, megtört lelkekké ne váljunk. Nem értenők föl igazán a mély részvét forrását, a szeretetet, ha ily érzés környékezze meg minket. A szeretet erő; s mikor szenved, erejéből nem veszít, hanem a szenvedés az ő fölszított, kicsapó lángja. Megolvad, de nem hogy szétfolyjon, hanem hogy égjen, mint ahogy a gyertya olvad, hogy égjen, s a vas olvad, hogy izzásában új alakot öltön. Ily szívvel járt köztünk Szent Pál, ez a gyengéd s vágyódó, ez a síró s panaszkodó, de erős s tevékeny lélek; viharok szántották; szenvedett, csüggedett, elborult, kiderült, de el nem fáradt, s ha 195 botütés alatt görnyedt is a háta, utána ismét kiegyenesedett. Így kell tennünk; nem szabad csüggednünk; hisz a szeretet hódító, alkotó, kitartó erő; csak ha teszünk Istenért s dolgozunk ügyéért, akkor tudunk szeretni igazán.

Az áldozatnak és az engesztelésnek szelleme.

438. a) A földön járó Jézus szelleme az áldozat szelleme volt. Szemei előtt lebegett küldetése, érezte a nagy terhet, mert vitte a világ bűneit, s e nagy föladathoz megfelelő lelkelet járta át szívét; «keresztséggel kell megkereszteltetnem, és mint szorongattatom, míg be nem végeztetik» (Luk. 12, 56). Szívszorongva jár az Úr. Beszél kenyéréről, melyet mások nem látnak, kelyhéről, melyet innia kell; mint áldozati bárány jár, kinek torkára szegezve van a kés; érzi s följánlja magát. Szíve az a tüzes gyökér, mely már-már kivirágzik őt piros rózsában; lelke pedig kifeszíti szárnyait, hogy árnyékával oltalmazza a bűnös földet, addig is, míg engesztelő vérével meghinti göröngyét. Ó édes, szent, nemes, könnyes lelke Krisztusnak..., nyomaiban akarunk járni!

b) S a megdicsőült s köztünk titokzatosan élő Krisztusnak ugyanez a szelleme. Az eucharisztia ugyanis először áldozat; a szerető Jézusnak égető, meg-megújított följánlása, melyben a véres, régi keresztáldozat tüzével, érzelmeivel, szeretetével lép Isten elé. Átadja magát értünk, s halálát s véres áldozatát ez emlékebe foglalta. Szent és fölséges, szinte ijesztő titok; vért s halált s mindent összetörő szeretetet

emleget. Ó bár tudnánk a legnagyobb szív legünnepélyesebb s legszentebb kitöréseinél lángra gyúlladni s tisztelni s imádni őt a szentmisében úgy, mint ahogy azt a pillanatok szentsége sugallja! Ó bár meg ne szoknók a legnagyobbat, mely oly közel áll hozzánk!

c) De ez áldozat után is köztünk marad az Oltáriszentségben, s bár akkor már nem áldozat, de megvan rajta az áldozat illata; tódul kezeinek, lábainak, oldalának rózsájából. Megérzik kezein a tömjén . . . , ujjairól mirrha csepeg . . . , ruhái véresek . . . Izsák megérzi Ézsau ruháin a virágzó mező illatát: Jézus is a mirrha s a tömjén hegyéről jön. A bevégzett áldozat illata köríti az eucharisziát. S az eucharisziában az áldozat s az engesztelés életét éli az Úr. Baboeuf mondotta: «A halhatatlanság álmába merülök»; Jézus az áldozatos szeretetnek álmát alussza az Oltáriszentségben.

d) Az Oltáriszentség tehát az engesztelés szellemét leheli. Bűnös földön áll az oltára; ölmos fölötté az ég; de mikor feltör az imádás, engeszteléssé válik. Jézus most is, itt is, bűnnel áll szemben; a bűn az ő bántódása; szerető szívének kínja; kín a boldogságban is. Gondolj arra, mikor az Oltáriszentség előtt térdelsz: ez a nagy Jézus itt látja e város bűneit, látja azokat, kik halálos bűnben térdelnek előtte; kiknek nyomora szánalmat, de talán utálatot is kelt benne. Iszonyú kórház a világ; az eucharisztia szentélye e kórház kápolnája . . . miserere, suttogja benne a mi lelkünk főpapja. Ki bírja elviselni a látványt: a lebujok, a matróz-korcsmák, a bűnbarlangok . . . a világ bűneinek látomását? Szomorú prófétának kell annak lennie, ki e romokon ül és sír s engesztel! Aki e környezetbe belép, azt megszállja Krisztus lelke; 1. engesztel ő is. Szeretete a szerető szívnek segítségére siet; szíve melegével melegít a hideg világban; a szép lélek kellelmével enyhíti a világ kietlenségét; meleg szívet, tisztá vért, ragyogó lelket ajánl föl; megsajnálja s kéri: felejts, ne nézz oda, tekints rám. Emlékezetünkbe hívja híveit, szentjeit; rámutat a csillagkoszorúra, mely e szentség köré lelkekből kötődik. Azt állítja oda a sötétséggel szembe. A feledést emlékezéssel, a hűtlenséget hűséggel pótolja; sajnálkozik és sír. 2. Azután végre is nem bír magával; szeretete áldozattá nő. Akiben megvan az engesztelő szeretet, az áldozatra szánja rá magát: dolgozni, küzdeni, szenvedni akar Jézusért. Az élvezet világ nem érti azt az éneket, melyet e lelkek zengedeznek: «Croce e delizia». «Aut pati, aut mori.» Mondogatom, próbál-gatom én is, hogy megértsem.

Eucharisztia és engesztelés.

439. a) Krisztus Urunk életének jellege az engesztelés; ez az érzés uralkodik lelkén, mely lényének legmélyebb mélységeiből való. Sok titka van a kinyilatkoztatásnak; a legfőbbek: a természetfölötti rend, élet felléptetése Ádámban és a kibukás belőle; utána jött a visszahelyezés abba Krisztus által, még pedig kereszthalála révén. A legsötétebb ezek közül az eredeti bűn, a legmerészebb Krisztus helyettesítő áldozata. Krisztus az új ember, a külön ember, az Istent lángolóan, sőt a keresztszentségéig szerető s lelkülete által őt a bukott emberért is megengesztelő ember. Ez embernek nagyon, vagyis lángolva, szenvedve, tönkremenve kell szeretnie. Ha lábát letette a földre, szenvednie kellett; az imádás tömjénfüstjének, az önmegtagadás érzéseinek s az égő áldozat lángjainak kellett szívéből kicsapniok. Ezt az engesztelő életet élte át; ez érzelmek mélységei nyíltak meg éjjeli imáiban hegyeken, völgyekben; e víziókkal járt Táboron s a genézreti partokon... Ecce adsum..., suttogta; itt vagyok... Helyettük állok, élek, halok... S úgy-e te is engem vársz, engem kívánsz? Jövök, jövök!

b) Ez érzelmekkel zárkózott az Oltáriszentségbe, ezekkel kinyilatkoztatja magát, hogy hasonló érzelmekre neveljen. Az engesztelés a bánat virága, a nemes, nagylelkű bánatnak kivirágzása, mely nem éri be bűneinek törlesztésével, hanem jóvátenni iparkodik azokat. Áhitat, hála, szent bosszú van benne. Így bánkodott Magdolna; nemcsak bűnt törleszteni akart, de kárpótolni akarta az Urat hűtlenségeért. Így Julianna Falconieri, ki nem tud aludni, miután Isten-káromlást hallott. Így éreztek Limai Róza, Oignies Mária, Keresztről nevezett szent Pál, Avellinói András. Ezek a lelkek értik, hogy mit akar, mint szeret az Úr, s rémületes tapasztalatból tudják, hogy mit nyer cserébe; óriási benyomások alatt állnak, elolvadnak a gondolattól, «montes sicut cera», s szét-török szívüket alabástromedényekként, hogy Bethánia olaját öntsék az Úr Jézus lábaira. Van valami fölséges tragikum a szentek pszichológiájában: minél jobban szeretnek, annál inkább szenvednek. Organumai s folytatói Krisztus szenvedésének; de ez áldozati sors boldogságuk.

c) Csak az szenved Jézussal, aki közel áll hozzá lélekben, vagyis aki megérti őt; aki megérti, hogy mi az isteni szeretet s mi a bűn; kinek érzéke van Jézus nagy küldetése s hivatása iránt. Nevelnünk kell érzékenységünket az Isten s Jézus nagy érdekei iránt; lelkesülnünk kell érte, s mivel

annyi a hideg, kegyetlen ember, föl kell magunkat ajánlanunk kárpótlásul s engesztelésül. Átviesszük e törekvéseket érzésünkbe; melegen, lángolóan érzünk Krisztussal; leborulunk a földre, megcsókoljuk, könnyeinkkel áztatjuk azt; megtagadjuk magunkat s engesztelő imánk szárnyaival betakarjuk a hálátlan nemzedék lelki ocsmányságát. «Omnia suffert. ., plus anhelat.» Mindent elviselünk . . . s többre fölkínálkozunk; csak Urunkról vegyük le a gyalázatot s édesítsük ki kelyhét.

Az Úrvacsora hangulata.

440. *Jöjjetek, barátim, üljete le s egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem.* Az Úrvacsora hangulata ez:

- a) egymással élni,
- b) egymásból élni,
- c) egymásban élni.

a) A legmélyebb, a legédesebb közösségbe akart minket belevonni az Úr Jézus. Együtt élni, vagyis velünk, köztünk. Az Oltáriszentség nemcsak szentség, hanem jelenlét. Pszichológiai momentuma abban áll, hogy Jézus, az üdvözítő s vezető Istenember titokzatosan ugyan, de mégis valóságban itt van, mint ki köztünk él s közénk való. Az Istentől krisztusi kiadásban többé nem szabadulunk. Lelkünkbe, vérünkbe, létünkbe van oltva. Közösségek lelke vagyok, testvériségek szíve, közös éltetek idege: én köztetek! Ti boldog hívek! Ha kidől a fa a sűrű erdőben, rést vág a szomszédok lomb-sátorán: épúgy ha kiszakad testvérünk, megérezzük. Barátim, — mondja Jézus, — én veletek összenőttem, szívem belétek forrt, ha kiszakadnék közületek, elborulna világotok, elsorvadna életek; rideg, hideg, kegyetlen enyészet környezne. Nincs fogalmatok, hogy hogyan változnék el a kereszténység szelleme, ha Jézus édes, közvetlen jelenlétének öntudata kiveszne a lelkekből. Csak annak lehet erről halvány sejtelme, aki mélyen át van hatva az Oltáriszentségnek kedves és bensőséges szellemétől; akinek a Krisztust szerető szívek ritmusa hangzik fülében. Az ilyen azután mély meggyőződéssel hajtogatja: igen, igen, Krisztusnak köztünk kellett maradnia . . ., köztünk . . ., jelenléte nélkül nincs központunk . . ., kiesnek keblünkől szívünk.

b) Egyemből élni, azaz hogy belőle; azért közli velünk gondolatait s érzéseit, s mi elfogadjuk s átéljük azokat, s megnyugszunk bennük. Mily édes és fölséges öröm az, hogy megpihenhetünk nagy művészek gondolataiban; az ő nagy lelkük napsugaras világ nekünk, s érzéseik mint a hegyek s az erdők

fuvalma. Hát még mily édes és győzelmes érzés az, hogy megpihenhetünk s elmerülhetünk Jézus gondolataiban s átélhetjük a magaslatok s mélységek kedélyhangulatát s az ő szép, gazdag, erőteljes belső világát. Mily új élet az, hogy átélhetjük az ő szerető gondolatait, amilyenek Betlehem, Názáret, a puszta, a Tábor, Genezaret tava, az Úrvacsora, Bethánia, a húsvét reggele, Emmaus; oltárainknak minden tabernákuluma egy-egy Betlehem, Názáret és Bethánia; a megnyugvás, az egymásba olvadás, az egymásból való élet háza!

Mily édes, hogy megpihenhetünk az Úr biztató gondolataiban, hogy el nem hagy s erősít, hogy ő a tőke s mi a vesszők, s azután a győzelmes gondolatokban, hogy ne féljünk. A világ, az őrző világ, az ugyan üldöz, de ő gondolkodik ránk s gondunkat viseli; Atyja házában lakást rendez, s ott leszünk mi is, ahol ő végleg otthon van.

c) Egymásban élni... , vagyis jó, jó a pszichológia, jó a lelkek harmóniája, a szívek ritmusa; de neki több kell; ő hozzám akar jönni úgy, hogy bennem legyen. Magamhoz veszem, s amit a csók, az egyesülés szimbóluma jelent, az itt tényé lesz. Az eucharisztia nemcsak szimbolikus, hanem szubstanciális csók; akit ajkaim érintenek, az szívembe száll. Ajkaiban lelkem nyílt meg s Krisztust elcsókolva, őt, életét zárta magába. Ah, osculum Domini... titokzatos drága, csodálatos csókja az örök szeretetnek, te boldogítasz, te kielégítasz; te isteni vagy, mert Istent adsz; nem vágyban csak, hanem valóságban; nem biztatásban csak, hanem az isteni élet óceánjának belémszakadásában. Hála neked, szerető Úr Jézus, hogy ennyire méltatsz és boldogítasz!

Mire céloz a Szent Szív tisztelete?

441. a) Fölvonul egünkön mint ragyogó csillagzat, hogy besugározza lelkünkbe Jézus nagy alakját s főléses imádandó egyéniségét. Szeretett titeket — hirdeti — s viszont hálás megemlékezéseket kérte. A Szent Szív tisztelete bevezet Jézus belső világába, melyből a legszebb élet fakadt s az evangélium forrászott, s lelkesüléssel akar eltölteni iránta; akarja, hogy szeressük, tiszteljük, imádjuk, engeszteljük s kérjük kegyelmét s ugyanakkor utánzását sürgeti, mintha csak azt mondaná: aki boldogulni akar, az teremtsen magában szívet; «sursum corda».

b) A Szent Szív tisztelete nevezetesen a hit szellemének elsajátítására segít. Minden Isten-ismerethez szív kell. Hit inspirált gondolkodás nélkül nincs. Szemek, melyek Jézust látni!

akarják, a szív tüzetől legyenek megvilágítva. Minden nagy gondolatainkban a szív lelkesülése lüktet. Azért kíván az apostol a hívőknek: «illuminatos oculos cordis»; azért jött Jézus, s adott nekünk érzéket, «dedit nobis sensum», mintha csak azt mondta volna az evangélium: adott szívet. — Jézus a jó, nemes, tiszta érzület útjaira, a jó szív útjaira tereli az Isten kegyelme keresőit. Szívünkben a hitből «Herzensglaube» lesz.

c) Jézusi életre segít. Ez életnek a Szent Szív volt organuma; a szükséges nagy s finom motívumokat, az erős, szerető, indulatos akaratot a szív szolgáltatja. Apostolokat csak a szív nevel s csak a szív ismer föl igazán. Vértanúi csak a szívnek vannak. Nagy törekvések, harcok és győzelmek a szív inspirációiból valók. «Schätze schafft die Liebe»; amit nem szeretünk, az nem érték nekünk. Ha Istent nem szeretem, nincs Istenem; ha Jézust nem szeretem, nincs Megváltóm; tehát ha nem szeretek, poklot hordozok magamban itt s elmerülök benne ott túl. — Szeress nagyon, szívvel-lélekkel szolgálj, küzdj, dolgozzál. Így szeretted legjobban önmagadat.

Jézus szívének stílje.

442. *Jézus szíve* tisztelete a mi tanulmányunk. Akinek megnyilatkozik, az úgy néz bele lelkébe, mint ahogy hegyről nézünk nagy, szép, fölséges vidéket. Nemcsak szemünk lát, de a lelkünk telik el a magasság érzésével. Egy ilyen bepillantást enged királyi lelkébe, midőn paraboláiban mondja: Én vagyok a jó pásztor, ki vérét odaadja, — ki a pusztában egy juhocskája után is étlen-szomjan tud járni, ki 99-től, amely megvan, nem tudja felejtetni az elveszett századikat, s ki ha megtalálja, becézi s vállára veszi s úgy indul vissza, hogy nem érez fáradságot. Öröme nagy, oly nagy, hogy hallja az angyalok énekét; tudja, hogy az ő öröme az angyalok öröme a mennyországban. Ez nagy stíl; ez a jellem, ez a kedély, ez az érzelmi világ; ez a pusztában is virágos, belső világgal járó s egész erejét, életét fölszánó lélek, ki nekem él, nekem a «perditá»-nak, s azután ha megtalált, úgy örül, hogy a homok csikorgása lábai alatt angyali énekké olvad lelkében. Ah, ez a lélek, melynek világa erő és virág, ifjúság és tűz; királyi fölény s gyermeki vonzalom. Végtelen perspektíváiban, melyekben Istent látja, megjelenik fájdalmának víziója, az «elvesztett», s az adja meg neki az útírányt s buzdítja őt: járj, járj az elveszett után; most terhed ő, mikor nem a tied; akkor nem terhed, ha majd válladon lesz, mert akkor a tied

lesz ; addig, míg töröd magad, légy erős, hogy miután eléred, amit keressz, erőd örömöddé váljék.

Ezt a nagy stílt utánozzuk ; a) össze nem töpörödni a mi apró kis méreteinkbe s kereteinkbe, hanem a minket környékező, nagy végtelenség felé tárva-nyitva hagyni az út-irányt. Érzékkel bírni az Isten nagy gondolatai iránt, még ha ellenkeznek is nyárspolgári modern gondolatainkkal. Tudni, hogy azokban is sok a divat. Mindig magunkból ki, azok felé s ezek fölé iparkodni, kifelé gravitálni, de nem úgy s nem annyira, hogy elszakadjunk s megszakadjunk. Gravitáljunk Isten felé az ő gondolatainak alázatos elfogadása által, mint ahogy a rügy gravitál kifelé, mikor kipattan ; mint ahogy a virág, mikor kivirágzik, s a forrás, mikor kibuggyan ; hiszen mind kifelé vágyik, hogy annál inkább magában maradjon. A léleknek is a végtelen nagy felé kell kilengenie, kinyújtózkodnia ; szívesen kell fogadnia az Isten nagy gondolatait : azt, hogy teremtett, jóllehet végtelen s ránk nem szorult ; hogy megváltott..., hogy itt van az Oltáriszentségben ; hogy a végtelent bírni lehet, közvetlen jelenlétét élvezni lehet. Ezen örülni kell s nem kételkedni. Minek van szárnya a madárnak, ha lépes vesszőre ül, s minek van hulláma a folyónak, ha fenékgig fagy, s minek van napsugár, ha pincékbe zárkozunk?

b) A nagyot, a fölségest, az erőt, a lelkesülést át kell élni s tettekre átvinni. Aki kételkedik s szétrág mindent, az diszharmónikus, aszimmetrikuslélek. Gondolatai mint koloncok vetődnek lábai közé s nincs jól egyensúlyozva ; az rosszul épített hajó, mely mihelyt vízre kerül, oldalt fekszik. Lehet rosszul építeni hajókat s lehet rosszul nevelni lelkeket egyensúly, szimmetria nélkül. A jól nevelt lélek olyan, mint az óceánra kifutott hajó vagy mint a szárnyaló madár ; a végtelenségtől meg nem hillen, a mélységektől meg nem riad ; halad, repül, célt ér. Az ilyen lelkeknek egyenes, bizó lelkületük van ; nyílt, tiszta a tekintetük s praktikus az érzékük. Úgy tudják, hogy a gondolatnak a tett az édes gyermeke, a szó csak mostohája. Azért az ilyen lélek tesz, a szent hitet gyakorolja s a formáktól el nem pártol, de nem gépiesen végzi azokat, hanem öntudattal s bensőséget önt beléjük ; — misére jár, de úgy, mint aki az utolsó vacsora hangulatát tudja átélni ; rózsafüzért tud mondani, de úgy, hogy titkaiba elmerül s azokban föléled.

Cor super cor...

443. Borulj szívemre s forj velem egybe. Szív jelezze *hűségedet*.

a) Aki szeret, az hű tud lenni; sőt a hűség az ő szíve vágya s szenvedélye. Hű vagyok, Uram, hozzád a véték elkerülésében; a caritas fidelis sugallataira hallgatok. Hű a kicsiben is, akár küzdelem, akár szolgálat legyen; hű az esz-közöknek használásában; kivált önmegtagadásban, szemfékezésben, szerénységben. Hű az etikában és etikettben; fegyelmezett és készséges!

b) Jelezze a szív érzékenységedet. Megérezni, hogy mily szolgálatot vár tőlünk a Szent Szív. Érzékenyek legyünk az ima, a szentáldozás végzésében, az Oltáriszentség látogatásaiban. Valami meghittebb léleknek kell lennem vele szemben, aki érti őt, akit nem bottal kergetnek. Olvasóm van zsebemben, lelki olvasmány kezemben. Nem vagyok már az a faragatlan lélek. Van érzékem, van szemem hozzá; megérzem közeledését, s átjár s megfog a gondolat lépten-nyomon, hogy hogyan is tenne Jézus itt és most, az én helyemen. Ez édes szenzóriumom új világba vezet bele, s amely mértékben fejlődik, abban a mértékben válik finommá, nagylelkűvé; érzővé a lelkem. Noblesse oblige.

c) Lássátok egész valómon, hogy a nagy Krisztus szíve tanítványa vagyok: lendületes lelkületben; vir cordatus; a szellem ruganyosságának megfelelően. Ne hagyjuk magunkat lelohasztani sem a rosszal, amit látunk, sem a bajokkal, melyek megnehezítik életünket. Ezeket Isten kezéből fogadjuk s nem nézünk rájuk mint ellenségünkre. Tudjuk, hogy ennek így kell lennie a világterv szerint. A rosszat pedig, az erkölcsi rosszat zárjuk ki magunkból s másokból. Ne sokat szimatoljunk az élet posványai, pletykák s romok körül; ne szívjuk magunkba a miazmát akár olvasmányok, akár beszélgetések révén. Tiszta levegőt; inkább ki a mezőkre, mint nyílt temetőkhöz. Szítsuk föl buzgalmunkat, acélozzuk erényünket, tegyük többoldalúvá nézeteinket. S ne teljesedjék rajtunk Kempis panasza: Quoties inter homines fui, minor homo redivi; ahányszor emberek közt voltam, mindig kevesebb ember lettem.

Jézus buzgó szíve.

444. Miből fakad buzgalma?

a) Az Isten szentségének mély felfogásából. A szentség az Isten fölségének, erejének s jogainak kifejezése: szent, szent, szent; szuverén és kifogástalan; ellenkezik mindennel,

ami bűn. E meggyőződést bele kell állítanunk a sürgő-forgó világba, mint sziklát a tengerbe, mint csillagot az éjbe. Meredjen, ragyogjon, kiáltson. A bűnnel való ellenkezés szent, isteni papság; ezt kell képviselnünk; ne veszekedjünk, de dolgozzunk az Isten gondolatainak térfoglalásán. Meggyőződésünk nyugalmat s ihletettséget kölcsönöz; arcvonásainkon is a küzdőnek ereje és a szenvedőnek átszellemültsége tükröződik majd. Csak egész, hatalmas férfiak valók apostoloknak.

b) *Igaz szeretetből* s erőből fakad, mely lélek, mely nem harap, nem öl, nem szaggat. Jóindulatot sugároz, s az ellenfélben is sok jót lát; nem gyűlöl senkit, s azon motívumok szerint tesz, melyek az ellenfélben a belátást, a méltányos érzést segítik s a jobbnak győzelmét előmozdítják. Vonzani kell kellemmel; ha tiszta és üde a lélek, ha lelkiséget sugároz, akkor vonz. A világ az ilyen lélekhez mint oázishoz vonzódik; élvezi a lélek magaslatainak hegyi levegőjét. A Tábor harmatos völgyének lehellete nem bájol el annyira, mint az ilyen lelki lélek. Ezt különösen a nagylelkűség s a jóindulat adja.

c) *Türelemből* fakad a buzgóság, mely erős kifeszült lélek. Nem törik, de hajlik; szívós s alkalmazkodó; ellentáll és sokoldalú. Ez az erő a magasból való: klímája az ideális élet; de ugyancsak a mélyből is való; áhítat, bensőség, Istennel való érintkezés kell hozzá. Az apostoli lélek sokszor csikorog és ropog, de nem veszti el lelki békéjét s nem tompítja el érzékét. — Uram, adj eszményszeretetet; adj szerencsés, finom érzéket s erős kezet, akkor hasonlítunk majd hozzád, ki túrni, kitartani, vonzani s hódítani tudtál!

Jézus szívének jellegel.

445. a) Az Isten nagy, virrasztó gondolatai aureoláként körítik e szívet. Az élet terhének komolysága s a halálba mélyedt tekintet emelik fölségét. Arcán mulandóság, végséggé, de egyszersmind erő, új világ, örök élet tükröződnek. Nem tudást, nem művészetet, nem kultúrát hoz — azok diribdarabok s részben divatok — hanem életet hoz, kedvet, üdéséget, friss életáramot, s bemutatja magát mint egész, új, isteni embert. Az egész életet beönti ez alakba, s mikor ily istenileg remek, akkor szívünkre köti, hogy az ő élvezete az emberek fiai közt lehetni. Lelke mint a tüzes bor; azért erős, mert édes.

b) Hatalmas szív. Két szárnya van; az egyik a világot átfogó ismeret, a másik a világot emelő, isteni érzés, — tehát a mélység érzete s a magaslatok vágya. A mélységből kiált;

senki úgy, mint ő; hegyekről néz végig, páratlanul. Érzi, hogy mire született: testis veritatis. Tudatában van missziójának s hatalmának: adatott nekem minden hatalom... Tűz ég a lelkében, melyet szór: tüzet jöttem bocsátani... Van lelke, mely mint pünkösdi vihar, megújíthat világokat... Sciens, quia ex Deo exivit, tudja, honnan szakadt ki, Istentől. Ő biztató, szárnycsattogtató sas, te, ki a megközelíthetetlen napfénybe mereszted szemedet... Vir propheta... Hatalmas szóban, tettben. A te szellemed az apostolok, vértanúk, szentek lelke... Te erős, fegyveres férfiú: fortis armatus... lelki világunk pitvarában állj; őrizz, segíts, óvj!

c) Türelmes szív. A türelem lelki reakció; erő a ránk szakadó teherrel szemben. Ellentállni, kitartani, nem engedni. még pedig rendületlenül... ez jellege. Jézus a nagy teherhordó; a világ holt terhe alatt görnyed; az ő földadata egy-szersmind kínja is. Mélyen érez, de érzelme tűzben, a viszon-tagságos, küzdelmes élet tűzében kipróbált szintiszta érzület. Ha nem is vehetjük le töviskoszorúját, de a lelke ugyanakkor tölgykoszorúsnak mutatkozik be nekünk. Tavaszi frissesség rejlik a szenvedésben. Ez kell nekünk; a türelem nemcsak tűrés, de győzelmes erő is; azért mikor tűrünk, ébresszük fel magunkban az erő öntudatát.

Jézus szívének képe.

446. a) Jézus szívéből lángok törnek elő, jelzik szeretetét, mellyel e nagy kórházban jár és cseppekben gyógy-szerként saját lelkét és életét csepegteti a haldokló lelkekbe; önmagát adja, hogy mindnyájan éljünk. Azért szíve a szeretet iskolája is; így kell szeretni; adni, áldozni kell. — Lángjai jelképezik a mi lelkünk szenvedélyeit is, ellentétjeit az ő lelki életének s e lángok kínozzák őt. Mennyi korom van szívünk lángjaiban, mennyi homály és megzavarodás. A szentáldozás szentségi kegyelme e piszkos lángot tiszta izzássá változtatja.

b) Szívét töviskoszorú köríti; ez szenvedéseit és keserűségeit, a mi tövises lelkünket jelenti. Az önszeretet mások-nak tövis, másokba szúr; az Isten-szeretet mások szúrását elviseli, magába fordítja töviskoszorúját. — Van tövisünk nekünk is: betegségeink, melyektől tán nem szabadulhatunk, gondjaink, bajaink, keserűségeink. Viseljük e koszorút; 1. győzdünk meg, hogy ez is jóra van; 2. szemléljük a szenvedést Istenben; 3. enyhítsük vele lelki nyomorúságunkat érdemet szerezve; 4. viseljük el bizalommal, jólelkűen.

c) Kereszt nő ki szívéből, szent kereszt. A miénk mind-annyiszor nem szent, valahányszor nem Isten kezéből, bü-

neinkért s megdicsőülésünkre fogadjuk ; ilyenkor a kereszt teher, nyomasztó s esztelen. Észszerű a kereszt csak akkor, ha az isteni szeretetben gyökerezik ; akkor virág is s gyümölcs is van rajta ; különben száraz fa, bitófa.

d) Szívén seb tátong ; minden vére kiszivárgott rajta és vitte szerteszéjjel a kegyelmet. E sötét seb tehát a kegyelem forrása ; itt meritünk, itt üdülünk. — Szívünkön is sok a seb, s élet is szivárog ki rajtuk, ami azonban nálunk életveszteséggel, elhalással jár. Ezek a sebek erjednek, gennyesek ; nem a szabadság, hanem a szolgaság jegyei. Jézus sebei ellenben dicsőségesek. Szeretem Jézust, kinek szívét megsebeztem ; szeretetemtől heged megint sebe.

Jézus Irgalmas Szíve.

447. a) A nagy szív sohasem rideg, hanem meleg ; ki-
gyúlt benne az érzés, mint a napban a fény, s onnan árad ki
reánk is. — Testvérek, az emberiség szenzóriumának érzi
magát ; azért irgalmas is. Jézus programja az irgalmas sza-
maritán, nem pedig a rideg pap, sem a szívtelen s segíteni rá
nem érő levita. Nem nézi ő a ruhát, sem az állást ; az elsőbb-
séget annak adja, ki tevékenyen szeret. «Irgalmat akarok», «de-
gyetek irgalmasok» ; ezt hirdeti. Szent szívének miséje is e
szóval kezdődik . . . Van imádó, hódoló, ünneplő, boldog, meg-
nyugvó szeretet ; Jézusé az irgalmas szeretet. — Legyetek
irgalmasok nevezetesen a gyöngeség iránt, hogy ne legyen ez
álnokká, hazuggá, orvultámadóvá. Emeljétek. — Ne degra-
dálja patkányokká, ne rongyokká társadalmatok a szegénye-
ket. Társadalmi irgalmat is akar. Irgalom által ereszkedett le
közénk a nagyság, a fölség, s hirdette, hogy van joguk az
élethez, s életre is támasztotta a szenvedőket. Harcha is vitte
ez irgalmas szeretetet a vértanúkban, és megtörte vele a
római világ klasszikus keménységét. Sőt Assisi sz. Ferenc
az irgalmas szeretettől sugalmaztatva, a szegénységet király-
nőjének vallotta.

b) Átadta szeretetét s irgalmát a kereszténységnek, és
zárt, illatos édenkertté lett a testvérek közössége. Nem soká
ugyan, mert azután konkolyos búzafölddé lett. De a régi
tradíciókat sürgeti az Úr, és amikor fölélednek, mintha ki-
ömlenék ismét az irgalmas szamaritán olaja. Ez az olaj el
nem fogy. Engem is fölken vele ; áldozásaimból az irgalmas
szamaritán nyomaiba térek, s gyakorlom az irgalmat a meg-
holtakkal, a betegekkel, éhesekkel, rabokkal. Ezeket az irgal-
mas cselekedeteket most szociális műveknek hívják ; kár az
új elnevezésért, mert a régieken Krisztus védjegye van

rajta ; az irgalmas szamaritán parabolájában vettük programjukat.

c) Jézus szívének irgalmát mimagunk kivált irgalmasági cselekedeteinkben érezzük meg ; megérezzük mint csodás, jótékony meleget ; átjárja szívünket a tudat, hogy amit más-sal mi teszünk, azt az Isten velünk százszorosán teszi. Tudatára ébredünk annak is, hogy mily sokan gyakorolnak velünk irgalmat ; mindazok, kik valamiképp szolgálnak nekünk, s hogy mi erre az Isten s ember szolgálataiból szőtt életre, erre a nagy irgalomra érdemesek nem vagyunk. Irgalom éltet, irgalom tart fenn ; ó mily jól esik hát irgalmasnak lennem.

Jézus Szíve Isten felé való ellgazodásunk vezére.

448. a) «Initiator fidei», ki számunkra kitapossa a hitnek Isten felé vezető útjait, és azért először is mély alázatba öltözik. A végtelen Istennel szemben álló öntudatos lelke mindig kimondhatatlanul alázatos volt, s az imádás s hódolat vágya töltötte be s nyújtotta el lelkét. Legmélyebb lett alázatos imádása az Olajfák kertjében s a kereszten ! Az Isten ezt az imádkozó lelket hallgatta meg és általa minden mást. «Meghallgattatott tisztelete miatt.» Mily alázatos s tapadó lehetett a lelke ! Velser Philippina képén is látom ezt az alázatos, esdő tekintetet. Sóhaja, epedése, indulata egy-egy kocsánya lelkének, mellyel fölfelé küszik. Ez adoráció telít Jézus szívét az Oltáriszentségben . . .

b) Jézus lelkét inspirálja az Istenség az önfelajánlásra. Kegyelmei közt ez az uralkodó irányzat ; ezért felel rá : Ime, jövök ; jönni, magát odaadni, ez szenvedélye. Odaadni magát azokért, kik nem szeretik s kik holt terhe lelkének ; ezért panaszkodik : meddig viseljelek el titeket ? Az Isten szívesen veszi Jézus lelkének ez érzelmeit : Ime, — gondolja magában a végtelen Isten, — fiam ruháin megérzem a virágos mező illatát, a szebb földnek, a virágos lelki világnak lehelletét, és halála «kellemes illatú áldozat» nekem. E biztató tudatban közeledek az Úrhoz ; Jézus szíve áldozatos érzelmeiben bízom, általuk győzők ; Isten kegyelmét megnyerem és magamat is áldozatra tanítom.

c) Jézus szíve nemcsak áldozni akar, hanem tűzáldozat akar lenni, «holocaustum», egészen el akar égni és megtörödni. Kemény és kegyetlen szándék a test és vérnek. Az Isten mint szentség és igazság és Jézus lelke mint szótalán, áldozati bárány állnak szemben ; sujts, törj össze . . . Te igaz vagy . . . Mutasd be magadat áldozatomban is az elkábult embernek

Jézus szenvedése a heroikus léleknek világa, szebb mint az Alpesek s a Cordillerák faciese. Ez erkölcsi világ — Krisztus élete s halála, — Istennek époly bemutatkozása, mint a teremtetés. A legnagyobb szeretet inspirálja. Lelke nem sötét; nem veszni induló gladiátor, de nem is csak hős ő, hanem lélek, mely legforróbban szeret és azért áldoz. «Atyám, bocsáss meg nekik . . . »

Engeszteljük a Szent Szívet.

449. a) Az első péntek erre való: engesztelni . . . Jézus engesztelt. Tűz volt a szíve; buzgalom a lelkülete; a pozdorját fölégette, a jeget megolvasztotta. Ezt leheli, ezt árasztja . . . ez az ő illata. Hogy járt itt ezzel az engesztelő, áldozatos szeretettel hegyeken, kivált egy hegyen, a Golgotán; járt köznapokon s ünnepeken, kivált nagypénteken. Van-e valami váltakozás mostani életében? Van-e most is vasárnapja? Van péntekje? Van most is; no hát ma péntek van. Engeszteljenek egész nap; lihegjenek, buzduljanak, égjenek. Reggel engesztelve áldoztok; este megkövető ájtatosságot tartotok, és közben sem tehettek mást lélek szerint! «Odor Christi» . . . az engesztelő szellem illata környez, s azért «cum odore suavitatis» emelkedik égbe engesztelések.

b) Mária engesztel. Első engesztelője a Szent Szívnek; úgy is, mert szépségén megenyhül az Úr tekintete, úgy is, hogy szíve eltanulta Fia lelkének nyelvét. Hogyne, hisz egy vér, egy lélek! «Midőn a király (Jézus) pihent, ez a nárdus (Mária) illatozott neki». Hathatós engesztelő a Szent Szűz: rózsás szeretet, liliomos tisztaság a lelkülete! Így engesztelünk mi is 1. lelki szépségünkkel, 2. reflexív aktusainkkal, áldozatainkkal.

c) Sok engesztelő van most is a világon, kivált női szívek, Magdolna nyomaiban, Szűz Mária tradícióival. Katalin, Pazzi Magdolna, Julianna Falconieri, Merici Angela és sok ezer névtelen. Olajat csepegtetnek Jézus sebcire; könnyekkel öntözik a piszkos, bűnös földet. Mint ahogy az éj harmattal megmossa s napsugárral letörli az erdőt, a mezőt: úgy a Jézust szerető lelkek égi imákkal s a résztvevő áhitat könnyeivel permetezik s mossák meg a bűnös világ útjait. Ha reggel harmatos rétek közt misére mégyesz, gondoldj erre a megtisztított, megszentelt földre s megszentelőire.

A Szent Szűz születése napja.

450. a) Örömnap az égben. Isten ismét teremtett egy lelket, melyet a bűn nem homályosított el. Ez a teremtetése nem

romlik; ez a remeklése érintetlen. A teremő Isten ismét mondhatja: *Tota pulchra, egészen az enyém, s ez a szép lélek ma indul meg az élet útjain. A legnagyobb kegyelem, külön őrangyal, különös gondviselés kísérik. Salve, salve virgo gloriosa!*

b) Örömnapi ez a földön, hajnalhasadás. Éjben álltunk s hiába vártuk a napot, végre ránk hasadt ez a leheletszerű, királyi bíborba öltözött hajnal; ez napot jelent. S mint az erdő madarai énekelnek a pirkadásban, úgy ébred lelkeinknek imádó, hálaadó éneke. Csakhogy eljöttél édes, szép hajnal, életünk reménye! Mily erő s bizalom sugárzik belőled!

c) Örömnapi a kereszténységben; megszületik végre az első Isten-gyermek, a született királynő; a mi Kisasszonyunk. Első is, legszebb is, s leghatalmasabb; szemünk fénye s dicsőségünk, soraink elé áll. Mit tesznek a népek a saját vérükből eredt s történetükkel összeforrt királynőért? *Vitam et sanguinem pro rege et domina Maria!*

d) Örömnapija az életnek; most fakad az erős, szeplőtelen, romlatlan életnek bimbaja; ez az az *«inclita vita»*, a kitűnő élet, *«illustrans ecclesiam»*, mely fényt áraszt ránk. Őszkor születik, mikor a természet halni készül, mintha jelezné, hogy az elhaló természetben kigyúlad a kegyelmi élet, s hogy ne féljenek hervadástól, kik Istenből élnek. Azért tehát örvendünk e kedves őszi ünnepen, melynek igénytelenségében őserő s örök élet lüktet. *«Nem halok meg, — éneklí a lelkem — hanem élni fogok».*

Mária neve.

451. A név csak jel a gondolat, az érzés, az akarat, a szenvedély és szenvedés országában. Jel, mely fényt vagy sötétséget áraszt, édes örömet vagy keserűséget ébreszt. Mit jelent hát nekem a név: *«Mária?»*

a) Fényességet, világosságot; a lelki világ hajnalfényét; minden erénynek, alázatnak, egyszerűségnek, engedelmességnek, elvonultságnak, Isten akaratán való megnyugvásnak sugárzatát; de különösen jelenti azt az érintetlen, fölséges tisztaságot, mely arcán, lényén, egész valóján előmlí, a megtestesült s megkoszorúzott szüzességet. Ez az érzékes, tisztátalan világnak tűzoszlopa. Romlott természetünkben egyre támadnak testi kívánságok; sokszor föllobog a tisztátlanság sötét tüze; kísért gondolatban, vágyban, szóban; belopódzik szemeinken, belopódzik mosolyogva, hízelegve, búbájosan, s a szégyenérzet megnehezíti e bűnök gyónását. Minél inkább szeretjük a Szent Szűzet, kinek neve is tiszta sugárfény, annál

mélyebb utálat s irtózat fog el a tisztátalansággal szemben. A szentírás hangoztatja hatalmát: Ki az a szép s az a félelmetes, akár a seregek csataéle, s honnan ez ereje? 1. Lelkének szépségéből s ragyogásából, mellyel legyőz mindent. Hódolunk neki s azáltal fölszabadulunk. «Mint a pálma nőtem föl»... 2. Közbenjárásából; ő az Isten gyermekeinek anyja s oltalma.

b) «Mária» annyit tesz, mint keserűség. Ő a keresztfeszítettnek az anyja; tehát maga is oda volt szegezve. Illett reá a név: «Mária» Keserűségének gondolatánál megszállja lelkünket a részvét s a fájdalom. Halkan suttogjuk nevét: «Mária, tenger keserűsége», ó fogadd köszönetemet, sokat szenvedtél, sokat túrtél, mert édesanyám lettél. Neved hallatára a tenger keserűsége jut eszembe, de neved mégis édes nekem. Ha keserű lesz valamikor életem, akkor a Szent Szűz nevére gondolok, az biztat s vigaszt ad.

c) «Mária» annyit is tesz, mint úrnő, uralkodó. Midőn az izraeliták a Vörös-tengeren átkeltek és az egyiptomiak a hullámokba veszttek, Mária, Mózes nővére énekelte el a győzelmi éneket, s utána vonultak az asszonyok mind dobokkal, énekkarokban. Ez a Mária előképe Szűz Máriának, aki ugyancsak tud győzni s himnust énekelni. Győzött a bűnön, mely őt soha meg nem zavarta, s hatalmas volt az Isten fia szeretetétől, ki alávetette magát neki. Úrnője a nemzedékeknek, melyek neki hódolnak s őt boldognak mondják, hozzá futnak s nála megnyugodnak. Mária az én asszonyom. Un Dieu, un roi, une Dame.

A Szent Szűz bemutatása a templomban.

452. a) Édes az a bensőség, mely a Szent Szűzet kisleánykora óta kíséri s figyelemben részesíti s gyengédséggel őrzi emlékét, s azért bemutatásának is a templomban nov. 21-én külön ünnepet szentel. Kedvünk telik azon, hogy az Isten a Szűzet mint kis leányt siet magának lefoglalni. Pedig több-e neki egy gyermekfej, mint a szőke kankalin vagy a százszorszép? De ő világoknál többre becsülte ezt a gyermeket, s nevelője, mestere lett. Szerette őt; tetszett neki: «sola sine exemplo placuisti»: senki úgy, mint ő, s tetszése annyit jelentett, hogy senki sem nyert annyit kegyelemből, bensőségből, lelkiségből, finom érzékből, mint éppen a Szűz. — Az én lelkem is Istené; elég ezt tudnom, hogy becsüljem, szeressem s neveljem azt.

b) Nevelkedett a templom légkörében. A templom szeleme is más, mint a családi köré; törekvőbb, keményebb s

hősiesebb. A sas fészke is másképp van rakva, mint a pelyhes, puha stiglicfészek. Az istenes életben is vannak elszántabb, keményebb irányzatok, teljesebb odaadások, magányosabb s magasabbra törő utak; ezekre tisztelettel s szeretettel tekintünk, e hivatásokat ápoljuk. — Ne mondjuk: «Minek az, hisz a közönséges életben is lehet az ember szent?» Hogyne lehetne, de ki fogja a művészt tartóztatni, hogy el ne mélyedjék, s ki a lelket, hogy Istenbe ne merüljön! Merüljön bátran.

c) Szent Erzsébetet már négyéves korában vitték el a Wartburgba, hogy tanítsák szeretni Lajost, jegyesét; a Szent Szűzet is korán vitték és adták át a templomszolgálatra. Korán hív az Isten, boldog, aki hallja szavát. Gyümölcsöt keres az Úr, melyen még az éj lehelete s virágot, melyen a reggel csillogó könnye van; nem vesz piacról, kofától. «Veni de Libano», jöjj, az érzés tiszta magaslatairól; nem fagysz meg; «coronaberis», megkoszorúzlak. Ne félj, hogy életed sivár lesz. A Libanontól Szíria felé sivatag van, de a tenger felé illatos tamarinta s cedruserdők illatoznak! Mily nemtelen dolog végiggázolva a világon, prostituált szívvel állni az Úr elé.

d) Készséggel megy föl a kis leány a templom lépcsőin; nemes szíve érzi, hogy hol van ő otthon. Megy, mint Eszter királyné; bevezetik, mint az Úr jegyesét, sőt mint a frigszekrényt; be, mint a szent Grált; itt van az ő helye. — Fogadja őt a templom angyala, a szentély angyala, s éneklik: «ecce tabernaculum Dei», íme, ez az Úr igazi hajléka, templomnál is szentebb.

Maria-Mercedes.

453. Van egy kedves Madonna-arc, a Mária-Mercedes. Spanyol Szűz Mária, minőt Murillo fest. Ez a Szent Szűz megjelenik három szent férfiúnak nehéz álmaikban, hogy buzdítsa őket a szaracenok és mórok keze alatt nyögő keresztények kiváltására, ha kell, saját szabadságuk árán is.

a) Hogy képelem el magamnak ezt a Szent Szűzet? Ég az arca, szent tűz hevíti keblét, segíteni jön s gondolom, hogy gyorsan jön, mint egykor, «cum festinatione». A szent szeretet sürgeti, a könyörület lágyítja el szívét. Szemei előtt a mórok pincéi, azokban sok hervadó szív, sok elkeseredett s fohászzkodó ember. Ave Maria . . ., suttogják, ó segíts, ki minket nyomorogni látsz. Láncok csörömpölését hallja, s azalatt más rabságra is gondol, melybe a szenvedés, a kételty, a kétségbecsés taszítja az embert. Mi lesz velünk? Elfonnyad a lelkünk is . . ., o clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria. A Szent

Szűz ezt el nem bírja, imádkozik s jelenésben közli szent szívének *lágý, erős s tevékeny* szeretetét.

b) Szeretete lágý. Sokan látják az élet éjtszakai oldalait, hallják a panaszt, de lelkük nem veszi be. Nincs érzékük, gyengédségük. Mások nyögnek alatta, álmodnak vele, égeti őket az embernek kínja. Mi ez? — Nehéz megmondani; alighanem finom, nagylelkű természet s gyengéd, mélységes kegyelem. Nevelik ezeket a körülmények, benyomások, tapasztalatok. Gondoljunk Szent Pálra, Amiens-i Péterre, Claver sz. Péterre. Sűrgeti, hajtja, édesen kínozza őket Krisztus szeretete.

c) Szeretete erős; áttör a nagy tömeg érzéketlenségén s fönn nem akad rajta, hogy csak kevesen tesznek, dolgoznak, áldoznak. Se baj; ösztönszerűen tudja, hogy érző, lelkes szívek a haladás tűzhelyei, s hogy nemes lelkekből sugárzik a fény a nagy tömegek szellemi éjébe. A génusz nem mindenkít csókol meg, az Isten sem. De aki érzi csókját, az nem panaszkodik ezért... Osculetur me osculo oris sui... Csókolj meg, Uram, adj lelket, gyullaszd föl szívemet; ha megszenvedek is érte, mégis boldog leszek. Zászlómon a jelszó: «Auspicium melioris aevi»; harcaim, küzdelmeim biztatnak, hogy jobb lesz majd a világ, legalább az, amelyikért szenvedünk s áldozunk.

d) Szeretete tevékeny; nem tűr akadályt. Hisz lelkek szenvedése öntözi, s a nyomorúság földjére sűti le szemét. Amit látott, az bele van égetve lelkébe; attól serken vére, szivárog könnye. Tövises az ilyen Illések és Pálok útja s párnájuk kereszt és szegek. De az Isten gyönyörködik bennük; lelkük illat neki, s ha kilehelik lelküket, szívébe fogja föl azt...!

Magyarország Nagyasszonya.

454. «Salve Regina», ez a köszöntés hangzik minden nyelven. A hívó lovagias középkor pajzsra emelte az «Úr szolgálóleányát» s megadta neki a címet: «Regina», «Fölséges Asszony». Fölség ő tényleg lélekben, nemes, érintetlen erőben; Fölség koronás szépségében, mellyel a többi közül kiválik; nevezetesen pedig

a) *Angyali Fölség*; tiszta, szeplőtelen, ragyogó fénnel átvárt; angyalarcok mosolya tükrözik rajta; angyalszárnyak zománca ragyog körülötte. A «diadema speciei», a szépség koszorúzza. Bernadette látta a lourdes-i Szűzet, azóta elhalt szemeiben minden földi szépség! A szépség nagy, kiváló hatalmasság a világon. Van igazság, van jószág is, de az aligha

győzne szépség nélkül. Ez érvényesül, ez hódít kellemben, gráciában ; a «*gratia*» ereje van a Szűzben. Hódító erő ; előtte térdre hull mindenki. Nem az az erőtlen szépség, mely azt mondja : «*In mir ist keine Kraft, nur Schönheit*». *Tota pulchra es, electa ut sol* !

b) *Apostoli Fölség* ; buzgó, lelkeket szerető és mentő hatalom, ki az Istenért lánggal égett ; egy sem úgy, mint ő ! Szent István apostoli Fölség lett, de ő csak az apostolok nyomán járt ; de az apostolok maguk az apostoli erőt ott a Sion hegyén, a Szent Szűzzel való imában nyerték. Az apostolok koronája a tüzes nyelv, az a tűz, melyet a Szentlélek gyújt, s mi így gondoljuk, hogy ez a tűz pünkösdnapiján a Szent Szűz szép fejére szállt alá, s onnét verődött szét a tizenkettőre. Mint a napsugár, mikor a tükörre vetődik s ott megtörik s tört sugarainak szivárványos sziporkázásával bomlik szét. Hol keressük hát az apostoli Fölséget? Akire leszáll a Lélek, s akit a kegyelem szivárványos koronájával megkoronázott, az ő !

c) *Vértanúi Fölség*. A vér azáltal lett nemes és királyi, hogy harcokon folyt, sebhelyekből szivárgott a nagy, szent ügyért, a nemzetért, a gyöngékért. A királynak oda kell adni életét nemzetéért ; akkor lesz igazán király, ha az áldozat dicsfénye vegyül bele koronája ragyogásába. A Szent Szűz vértanúi Fölség : *Regina martyrum* ; *Salve virgo gloriosa, martyrumque prima rosa* ! Ez a vérpiros lélek, mely hét törrel van átdőfve, hogy fájdalmában sokak édesanyjává legyen ! Ez a fölséges asszony a mi asszonyunk. Ezt állítja elénk s emeli trónra maga az Úr ; fölkenete ; adott neki hatalmat. *Prospere procede et regna* ! Hódíts s uralkodjál !

Salve Regina ! hódolunk, mert hatalmad meghódított. Hódolunk az angyali, az apostoli, a vértanúi Fölségnek.

Olvasós Boldogasszony.

455. a) *A szent olvasót* nyomja a kezünkbe a pápa, kihez a lelkek zárandokolnak, mert neki adta az Úr a mennyország kulcsait ; hitünk úgy köt hozzá, mint Péterhez ; buzdít : Imádkozzátok az olvasót. S íme, a köves Abruzzók vagy a szűk Hernád-völgy falucskáiban, ahol nehézkesen prűszköl az esti vonat, a Kárpátok irtványain, az alföldi tanyákon és az Alpeselek sajtos gulibáiban, Formosa-, Szent-Móric- és a Sandwich-szigeteken peregnek a rózsafüzér szemei, mert a pápa, a keresztényeknek atyja, buzdítja híveit. Buzdítja valamennyit, legyenek bár laposfejű indiánok, mulattok, négerék ;

tengődjenek bár a kínai folyók deszkakunyhóiban vagy legye-
nek elárusító leányok japán legyezősboltokban. Sokat ígér :
az egyház s a társadalom bajaira írt ; rózsalalet, illatosabbat
Bagdad rózsakertjeinek olajánál, csepegtet szíveinkbe. Igéri,
hogy valamint eretnekek s török-tatár elleni küzdelmekben
segített az Olvasós Szűz Mária, úgy megsegít most is. —
Azután igéri, hogy az ima által megerősül hitünk ; az Isten
gyermekének érzülete vesz erőt lelkünkön. — Igéri, hogy
erősek leszünk kísértéseinkben. Nézd, hányan küzdenek s
győznek. — Szentkeresztől Kőrmöcre három órán át a
rengetegben vezetett egy asszonyka Lutilla faluból, egy ken-
dőt vitt magával és olvasóját kézben ; «ezzel megyünk min-
denhová — mondotta, — hogy ne féljünk». Legyen hát imánk
a hit imádsága, mert a hitbéli tekintélynek, szent Atyánknak
szavára fogtunk hozzá ! Örvendünk annak a nagy közösség-
nek is, melybe olvasónkkal beléptünk, az atyjuk szavát
fogadó keresztények gyülekezetének !

b) Az Úr Jézus a hitből való imának csodaerőt ígért.
Gyönyörű, egyszerű szavak ezek : Ha hitetek olyan lesz,
mint a mustármag, azt mondjátok az eperfának : mozdulj
s dobd magad a tengerbe s meglesz ! A hitben erős ima a szent-
tek fegyvere, lelkük erőssége, kihatásaik titka. Ó ha tudnánk
hitből imádkozni ! Hitből imádkozunk, ha Krisztusba el-
mélyedünk. Ezt tesszük a szent olvasóban, melynek legfőbb
kelléke, hogy elmondása közben az illető hitcikkelyekkel
foglalkozzunk. Krisztus személye, élete, halála, a benne meg-
nyilatkozó szeretet és fájdalom, az ő küzdelme és győzelme
lebeg szemünk előtt. Ez alázatos szemléletünk szívünket
puhítja, alakítja, könnyekkel öntözi, hajlékonnyá teszi.
Csoda-e, ha ez alázatunkban szíves-örömmel foglalkozunk
e titkokkal, ha azoknál időzünk. ha reményünket rajtuk
élesztjük, ha érzelmeinkkel, vágyainkkal, örömeinkkel alát-
tuk megvonulunk. A hit e képekkel álmodik, rajtuk vigasz-
talódik. Egyre azt hajtogatja, hogy az Isten ember lett, köz-
tünk élt és szenvedett, s hogy megújította a világot s föl-
támadásában legyőzött minden rosszat. Nézi, mily alázatos,
szelíd és édes az az Úr. Majd meg megdermed, mikor szen-
vedni látja, s egyre csak azt dadogja : Érttem, érttem szenved ;
megyek én is vele. Megfordul Istenével istállóban és názáreti
házban, templomban, hegyen-völgyön, kertben, éjben, osto-
rok, tövisek közt ; sírját húsvéti fényben látja, és elviszi a
glóriát haza, és a mennybemenet aranyporával hinti be a
levegőt. Ez imádkozó lélekbe Krisztus képe nyomódik bele.

Bár nyomódnék bele mélyen ! Tízszer gondolom el, mialatt egy tizedet elmondok, hogy hogyan is volt az, hogy mit is gondolt, mit is érzett az a Szent Szűz, aki Istent foganta, hordozta és szülte . . . ; lelkem, ne felejtsd el őt soha !

c) Azok a nagy eredmények, hatások és remények, melyek a rózsafüzérrel összekötve, csak a kegyelem erejére utalhatnak. — A természetfölötti rend új világ, s e világnak melege és harmata, villamossága és delejessége a kegyelem, az épít és éltet. Mint ahogy a napsugár szövi a lombot az ágak szövészékén, levegőből és harmatból : úgy a kegyelem kifejti a lelket. De a kegyelmet magát a hitből való ima szerzi. Azért a szívek meghódolását is az ilyen imának igéri az Isten. Aki mondotta a Szent Szűz Szent Domonkosnak : hadd el a szóharcot, nem az a szívek kulcsa ; *imádkozzál hitből* s tanítsd az embereket hitből imádkozni. A hit alázata a megtérésnek és az Isten-keresésnek kulcsa. Az *arsí plébános* nem disputált, hanem gyóntatott, alázatra és imára tanította az embereket. A Lourdes-i Szűz is penitenciára, magábatérésre szólít föl. S igazán ez kell ; élő, való, meleg, lelkes hit kell nekünk. Ezen nagy valóság előtt lehajtja fejét az ember és egy új világ sejtelme szállja meg.

Nagyboldogszony.

456. «Kívánok elválni s Krisztussal lenni» (Filip 1, 2, 3).

a) A Szent Szűz vágya évek haladtával Krisztus után nőttön nőtt. Az anyagi köszöntésnek és Betlehemnek éjjele csillagaival folyton tükrözött lelkén ; a Kálvária és a mennybemenet hegye s a pünkösöd emlékei mint viharok tűzvészé szították föl hozzá vágyó szeretetét. Megjött végre halálának napja s ezzel a hazavágyó vágnak tetőpontja ; lelke röpült mint a galamb, mint a szeráf, s az apostollal imádkozta : «Kívánok elválni s Krisztussal lenni». Ki mondhatta azt inkább?

b) Idegenben született, tehát haza vágyott. A szeplőtelen fogantatás földje idegen e világban ; nincs itt helye ; úszó sziget. Minél nagyobb és finomabb a lélek, annál inkább érzi, hogy innen mennie kell ; ki érezte ezt édesebben, mint a Szűz?

c) Csupa eszményi, túlvilági cél és törekvés miljójében élt. Jézus volt mindene, ki az utat mutatta a teljesebb, gazdagabb világba. — Lelke, mint a nyílt tenger tükre, az eget tükrözte. Tiszta volt vize s mély, s vonzotta az eget. Levonta a Szentlelket, le az Igét s most az ég vonzotta s ragadta őt, ki Istennel teljes volt ; szívében folyton visszhangzott Simeon éneke : Most bocsátd el Uram a te szolgádat békességben.

d) A világ nem vonzotta őt, mert nem szereti Krisztust ; sőt mert a világ hálátlanságának s bűneinek céltáblája az Úr : jel, melynek ellene mondanak. Az ilyen világ nem kell a Szűznek. Különben is neki a világ keresztre volt már feszítve. — Az első vértanúk forró vércseppjei gyöngyök és virágok voltak ugyan neki a földön, de hát hisz azok is a túlra mutattak.

e) A végtelen sok kegyelem, mely lelkét elárasztotta, az örök jószágba gravitált. A tengernyi érdem koszorút sürgetett. A jegyes jegyeséhez, az anya fiához készült menni, s az Isten is mondta : «Veni sponsa, coronaberis» ; gyere édes lélek, Leányom, megkoronázlak. — Így készült a Szent Szűz haza. A halálra az készül legjobban, aki lélek szerint él.

Szűz Mária mennybevételé.

457. *«Fővétellett Mária a mennybe, örvendeznek az angyalok».* a) Legillatosabb a rét, mikor kaszálják ; a «Titkos értelmű rózsza» pedig akkor volt legillatosabb, mikor letörte az Úr ; eltelt illatával és bájával a föld, és mi mindnyájan ittasak letünk tőle. Ma szakadt ki a legszebb lélek a földből az égbe, kiesett a világ gyöngye az Isten ölébe. — Halála nem volt gyötrellem, sem rettegés. Mi görcsösen kapaszkodunk az élet-hez és félünk a jövődőtől ; ellenben a Szent Szűz halála az ő szíve vágya ; nincs mitől félnie. Halála nem sötét kapu, hanem diadalív ; sírja nem örvény, hanem virágos rét ; ő megy haza igazán, és Isten csókolja el lelkét, «in osculo Domini». Iparkodjunk a földön járva Istenhez hasonulni, kegyelmét növelni ; így egyre feléje tartunk s a halál nem rémít majd.

b) A Szent Szűz a legszebb halott ; nincs benne romlás. Jézus akarta így ; akarta, hogy amint neki dicsőséges, úgy anyjának virágos sírja legyen ; amint neki föltámadása volt harmadnapon, úgy anyjának is legyen ; amint neki mennybemenetele, úgy anyjának mennybefölvétele legyen. Szép halott, «frigyszekrény». Nem rothad ; a szeplőtelen test külön gondviselés alatt áll ; a fölséges lélek laka nem lesz porrá. — Ime, hogy kell testet nevelni és nemesíteni ! Csakis lélekkel, a kegyelem s a szépség lelkével !

c) Dicsőséges lelkétől átszellemült teste, s elváltozott színében ; arca ragyogott mint az angyal arca ; a szeplőtelen leánynak szépsége s az Istenanyának bája párosult a megdicsőült királyné fölségével. Nincs koszorúja, nincs koronája ; koszorú és korona szépséget kölcsönöz, de a Szent Szűzből maga a szépség sugárzott, ő az Isten legszebb remeke. —

Jézus jön érte ; ő mondta : ismét eljövök és elviszlek ; viszi anyját. Mihály az «erős asszonyt», Gábor a «malaszttal teljes» üdvözli ; az angyalok pedig csodálva kérdik : Ki az, aki fölkel s emelkedik, mint a hasadó hajnal? Ah, ez bevonulás ! Mily trón és hatalom lett osztályrésze ! Mennysorságunk első csillaga a dicsőséges asszony !

Szent Mihály arkangyal ünnepe.

458. «*Sancte Michael, defende nos in praelio.*» Szent Mihály, segíts a küzdelemben !

a) Szent Mihály a küzdő szellem, a küzdő lelkek vezére. Mily hadsereg ez, kezdet óta ; «a sanguine Abel justi», akik a jobbat akarták. Óriási a sor, s a toborzó egyre járja : «Aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét». Isten szemeit gyönyörködteti ez a «revue» ezen a nagy vérmezőn : «Omnes sancti, quanta passi sunt tormenta» . . . «Te gloriosus apostolorum chorus, Te prophetarum laudabilis numerus, Te martyrum candidatus laudat exercitus». Némely korban rémségesen kigyullad a lelki harcok csóvája s lángba borítja a szellemi világot, akkor — gondolom — Szent Mihály megforgatja kardját s jelt ad vele, merre tartsunk. Ha sötétségen át, ha villámok közt vezet is törtetésünk, bátran induljunk utána ! E mai világban is ádáz harc dúl, a legmélységesebb, a legradikálisabb harc, a harc a világnézetért ; bátran mondhatjuk : Pro aris et focis. A világtörténelem rámutat a harc kiélesítésére a középkortól kezdve fölfelé ! Ó te, a küzdő lelkek vezére, taníts küzdeni, vezérletedben bízni ; inspirálj és fegyverezz ! Értelmed villáma világosítsa föl sötétségünket, akaratodnak szerető, heroikus hűsége inspirálja szívünket, hogy kitartsunk az egyház harcaiban. Add, hogy megértsük a fejlődés irányait s megóvjuk a változó viszonyok közt a régi bensőséges hitet és szeretetet.

b) A harc a körül foly, fönnálljon-e még a keresztény hiten s szereteten épülő szellemi, erkölcsi, társadalmi világ. Sokan kimondták rá a halálos ítéletet. Kimondták pedig azt theóriákat produkáló filozófok, kik egymás filozófiáit temetik el ; kik a keresztény világrenden épülő társadalom kenyerét eszik s levegőjét szívják, s kik maguk képtelenek reális életet nevelni ; szó- és gondolatszátyárok, hüvészek, kik semmit sem produkálnak szemfényvesztésen kívül. Azaz. hogy mégis valamit : hitgyengéséget, kételyt, blazirtságot. Híveik az eszmék sápkórságában szenvednek, s akik kezeikből kiszabadultak, azok is rekonvaleszcensek . . ., őszi legyek ! Ó fölséges, édes, szent kereszténység, a te eged fénnel telt-

tett, a te légköröd átlátszó, finom, s mégis imponderábilis erőkkkel van átitatva, foglalj le minket ; borulj reánk, hogy nagy elveid őserije őserdős, üde, friss életet váltson ki belőlünk. Erőket, nem szavakat — életet, nem theóriákat szomjazunk, — nem vérszegény tengődés, hanem diadalmas öntudat kell nekünk... Archangele Michael, defende nos in praelio...

c) Hogy hullnak a lelkek, mint a legyek az élvezetvágy légyvesztőin! Falu s város versenyez az idegek s érzékek ingerlésében. Ettől dagad, mint piszkos utcák árkaiban felhőszakadáskor, a tisztátlanság árja. Mit használ szociálpolitika, munkásvédelem, béremelés, ha nincs lélek, vagyis takarékoság, mértékletesség, önmegtagadás, fegyelem, tisztesség, hűség; mit használ a szociálpolitika remeklése, ha állatokkal van dolga? Aszkézis kell, ellenállás kell, önmegtagadás kell az ingerlő rosszal szemben... Archangele Michael, defende nos in praelio...

d) Ezek hát a te fegyvereid, dicsőséges szellem! Végívtad a korszakok harcait. Ismered az ész s a szív lázait; a kevélységet s petyhüdséget, a gyűlöletet és közönyt. Lelkemet neked ajánlom életem küzdelmeiben s halálom óráján. Te vezesd be, te a «Praepositus paradisi». az örök életbe. Harcaid az örök élet útjai. Ezeken küzdök én is.

Szent István.

459. a) Szent Istvánban a középkori mély, alázatos kereszténység lépett föl a magyar történelem színterére. Az a kereszténység mélységes törekvés volt a végtelenbe s örökkévalóba, mely az egész európai emberiséget lefoglalta egyházával, római császárságával, királyságaival, énekeivel, művészetével, társadalmával, könyörületességével, gót dómjaival, keresztes-hadaival, s mely tetőpontra emelkedett főleg a XII., XIII. században. István király a XI. századbeli kereszténység megtestesülése volt; papja, királya, prófétája népeinek; kinek hitéből s buzgalmából milliókra áradt élet. Azoknak a radikális embereknek fajtájából, kiket Renan az újkor szociáldemokratáihoz mert hasonlítani, kik egy gondolatnak élnek s annak az egész világot meghódítani akarják.

b) A középkori kereszténység a lelki szegények vallása, azoké az embereké, kik fölértették, hogy a Végtelennel szemben senki sem gazdag; mindnyájan koldusok vagyunk. Nemcsak koldusok, de bűnösök is, kiknek egy reményük van, a kegyelem; boldogulásukhoz egy útjuk, az ima s az erény.

Ezek az emberek gyöngédek lettek a kereszt tövében, mint a gyermekek ; tudnak sírni, mint a veronai síkon az a 20.000 ember, kik Vicenzai János beszédét hallgatták s egymás nyakába borulva kibékültek. Az a harcias középkor szeretett sírni ; sírni énekeiben, sírni gót dómjaiban ; azoknak a hősöknek, kik embert egy csapással kettészelték, megrepedt a szívük Jeruzsálem láttára. Az első ezredvég kiváltkép a penitenciának korszaka volt ; István király korában várták a világ végét, s a kereszténységen végigvonaglott az önsanyargatás vágya. Szent István a kereszténység ez ünnepélyes hangulatában ült a királyi trónon ; koronája emlékeztette őt Krisztus töviskoszorújára ; kormánypálcaja pedig arra a győzelmes fára, mely a menny kapuit megnyitja. Szent István király e gyöngéd, bánkódó, engesztelő kor gyermeke volt. Szomjúhozza a megaláztatást ; éjjel titkon körüljár, végzi az irgalmasság gyakorlatait ; félreismerik, gyalázattal borítják, ez mennyei örömmel tölti el szívét. Kezeit csókolta becsmerlőinek s mély tiszteletből Krisztus szegénysége iránt a koldusoknak. Szent testvériségben simult a barátokhoz, és valamint a középkor legnagyobb lovagja s királya, IX. Lajos, távol Afrikában haldokolva, szülőföldje szent pásztorleányának, Genovénának ajánlja lelkét : úgy a koronát szerző, trónt alapító, törvényt alkotó István a szegények imáiba ajánlja magát, koronáját pedig a Szent Szűznek !

c) S amily keresztény király, oly vitéz harcos és hős volt Szent István. Nincs eszme, mely oly hősokeket állított a világba, mint a kereszténység. A kardra áldást az Istentől kértek, s fegyvereiknek biztos győzelmet bójtben és imában kerestek. Montforti Simonnal rohantak egyenlőtlen harcokba, ha mondhatták vele : «Az egész Egyház imádkozik értem, nem hátrálhatok». Ők állítottak föl eleven sáncokat domború mellükkel a barbárság előnyomulása ellen ; a középkori csaták az eretnkség, pogányság, tatár, török s a mörök ellen egyaránt a kultúra s a kereszténység ünnepei, keresztény hősök vérével pirosra festvék a történelem nagy naptáraiban. — Magyar kereszténység, ilyen a te apostoli királyod, Szented, hőöd ! Ime, angyalomat küldöm neked, ki vezessen, — mondja róla is az Isten. Ajkairól hangzik a pátriárkális áldás, mely boldogságot ígér, ha a jelenbe beleveisszük a multnak hitét, erkölcsét, erejét, a hit fényét . . . , az erény termékenységet . . . , a jellem erejét.

Szent Imre herceg.

460. a) Az Isten a magyar nép elé nemcsak szent, dicső királyt, hanem szent, királyi ifjút is állított. A szent király az országra emlékeztet, melyben szent a törvény, szent a kormány, szent az igazság; de a szent ifjú a szent családra utal; nem a názáretire, hanem az első, Árpád véreéből való, királyi családra. Családokból áll az ország, s a gyermek a család virága; a szent család az ország boldogságának föltétele.

b) Valóban csodálatos dolog, hogy amint első ember az országban a király s első család a királyi család, a legelső királyi családnak első gyermeke, *a nemzet első fia*, egy szűzies ifjú, Szent Imre herceg. Isten adja, hogy a többi is ilyen legyen. Szent Imre azt hirdeti: Népem, ha élni akarsz, tiszta ifjúságod legyen. Ha folyik ereidben magyar vér, akkor az tiszta, szűzi vér legyen; nézd az első magyar ifjút! S az Isten azt a gondolatot a majdan törekvő nép szívébe bele akarta vésni azzal is, hogy Szent Imre még a házasságban is megóvta szűzességét. De hisz akkor magva szakad István családjának s nem lesz, ki a trónon Imrét kövesse? . . . Félre, emberi gondolatok! Szent Imre hivatása más; ő eszményt hirdet; példája kihat századokra, s nemzetének nagyobb szolgálatot tesz, ha az erény uralmát benne biztosítja, mint ha az országot a maga arasznyi uralmával boldogítja.

c) Eszményt keres, sürget mindenki; az eszmények pusztulását siratja a hazafi. De ne használjunk üres szavakat, mert az eszmények ragyogó lárvák a keresztény hit és erkölcs tartalma nélkül. Ne eszményeket csak, hanem szenteket keressetek; ne eszményekhez, hanem szentekhez vezessétek fiaitokat. A szentek erényében megtestesült eszményeket megértik s megszeretik. Hit, remény, szeretet nélkül néznek a század fiai a kétes jövőbe; a szabadság, mely éltethette volna vallásosságukat, elpusztította ezt, s ez a Számum nem keletről, hanem nyugotról fújt! Isten azonban gondoskodott rólunk; Ő szeretett minket; Ő tűzte elénk az eleven ideálokat. Nevelni, menteni, lelkesíteni akartok? Rajta, járuljunk mindnyájan ifjúságunk Istenéhez és hitéhez; való eszmények csak e talajon nőnek.

Szent László.

461. a) A magyar eszmény Lászlóban lett kereszténnyé és szentté. Szent László nem tanít; ő nem apostol; de ő küzd, harcol s győz a kereszténységért. A nép hajlamait, harci hagyományait, bátorságát, vitézségét lépteti be az eddig

inkább csak tűrő, szenvedő, csöndes megadású kereszténységbe, s ezzel vezeti be az egyházat a magyar népéletbe. A népnek ugyanis a hős, a dalia, a vitéz harcos tetszik. Az ősi dicsőség pogány egén ott ragyogtak a hősök ; a magyar kar, a bátor szív, melytől egy világ reszketett, nem szűnt meg lelkesíteni a népet, s eddig ez mind hiányzott a kereszténységben ; az emberek meg voltak ugyan keresztelve, de a nép lelke még nem ; mert a nemzet akkor válik kereszténnyé, mikor eszményeit keresztelik meg. A régi vitézséget Szent László tüntette föl önmagán ; e jellemvonása által szívén ragadta meg a nemzetet ; öröme s eszménye László lett ; dicshimnust zeng a legenda róla ; alakjába beleszövődik a keresztény lelkesülés minden nagy gondolata s meleg érzelme.

b) A kereszténység ezentúl már nemzeti létté, a keresztény király a nép hősévé vált. Szent István koronája a hős Szent László fején a keresztény királyságnak s e királyságot megalapító vallásnak szimboluma lett, mely minden más csillagot elhomályosít, mely vízvázlatot magaslatot von Szent László kora óta a pogány s a keresztény Magyarország közé. Ez az a férfiú, ki alatt Magyarország végleg kivívta függetlenségét, s belső békéjét, ki alatt nagyot haladt polgári s egyházi szervezkedésében, s hatalommá vált keleti Európában. Szent László dicsőséges alakja rámutat a nemzet életében érvényesülő világosságra. A vallás élet legyen, nemzeti élet is legyen. Erőtlen, dicsőséges nemzetek a vallásosság s a tiszta, szigorú erkölcs életét élik ; erejüket onnan merítik ; szemeiket oda-függesztik, bajaikra gyógyfüvet ott keresnek. Tegyük nemzetivé a keresztény erkölcsöt, azt a szigorú, tiszta erkölcsöt, melyet Szent László élt s törvényeiben védett ; természetesen nem a betű, hanem a szellem szerint.

c) László király vallásos, buzgó, szent, azért csodák körtik ; bárdjában, kardjában természetfölötti erő is megnyilatkozik. Kettéhasad a sziklabérc, hogy a tátongó örvény elválassza őt üldözőitől ; arany-ezüst értéktelen pitykövekké válik, hogy vitézeit az ellenség üldözésétől el ne vonja ; ő röpíti el a nyil vesszőt, mely mikor lehullik, megmutatja a dögvész ellen a Szent László-füvét. Gyomláljuk, szántsuk, műveljük Szent László példájára a keresztény életet. Építsünk templomokat, mint ő ; tiszteljük a római pápában Szent Pétert, mint ő, aki az Egyház leghatalmasabb titáni harcában, melyet függetlenségért, és szabadságért vívott, a jognak s az erkölcsi hatalomnak harcában a nyers hatalom ellen, VII.

Gergely pápa pártján állt. Tehát az egyház szabadságharcának egyik zászlósa is volt.

Szent Erzsébet.

462. a) A női szív összes bájaival és vonzalmaival s a középkor mély kereszténységének szigorával, változatos fiatal élet varázsával s az égbeemelkedő erény érettségével lép eléünk. Tizenhárom évvel már hitves, tizenkilencel özvegy, huszonnégy évvel halott lett Erzsébet, a kereszténység öröme és dicsősége. A keresztény asszony-ideál, Szent Ferenc «nővére», Fra Angelico ecsetjének alakja, «spectaculum mundo et angelis».

b) S mily réven lett a wartburgi leánykából a világ szentje s ünnepeltje? A szerencsésen hangolt, minden jóra hajló, gyöngéd, nőies, *aranyos szíve* s e szívre hulló *bő kegyelem által*. A hitből vett benyomások iránt csupa érzékenység, csupa lélek volt.

Gyermeksége óta indult ő meg e szerencsés irányban. Kis gyermekkorában, midőn még olvasni nem tudott, ott térdel a templomban megfordított könyvvel; játék közben egy lábon ugrálva került meg a kápolnát s úgy tett, mintha odaesett volna falához, hogy azt megcsókolhassa; zálogot kiváltani nem csókkal, hanem «Üdvözlégy»-gyel kellett. Hibáit érző szívvel teszi jóvá; ha szemeit mise közben Lajoson felejtí, mindjárt a vértől cseppegő Úr Jézus jut eszébe, akinek áldozatánál ő most jelen van. A templomban nem imazsámolyla, hanem földre térdelt; leveszi fejéről koronáját, mert megakadt szeme Krisztus Urunk töviskoronáján. Megvan benne az Isten-félelem s a hozzávaló vonzódás érzéke, az Isten jelenlétének érzéke, az áhitat s a felebaráti szeretet érzéke, a könyörület s az odaadás érzéke. S ezt a finom, bensőséges életet hintette szét környezetére is a «kedves Szent Erzsébet», sőt most is ott lebeg Erzsébet emlékével ez a hangulat Wartburg várán és vidékén. Csupasz és mohos a magas wartburgi kápolna, de mily meleg színben jelenik meg sötétlő, mohos fala lelkünkben a kis Erzsébet áhitatától. Ijesztő a régi keresztkép az eisenachi templomban; a töviskoszorúról s a véres erekről szinte borzadva vonjuk el tekintetünket; előtte Szent Erzsébetünket mély részvétben elolvadva látjuk. Hideg ott lenn a temető; dült keresztjei, behorpadt sírjai, zörgő avarja nem vonzanak; de ragyogó dicsőségben látjuk minden sírból fölemelkedni Krisztusnak hithű és szerető testvéreit, ha Szent Erzsébet gondolataival meggyünk végig rajta.

c) E mellett ez az érzékeny lélek nem szentimentális

Kemény fegyelemben tartja testét; hideget-meleget tűr; utazik lóháton hegyen-völgyön, s a bűnbánat ostorát suhogtatja maga fölött, ő, a fiatal jegyes s később boldog anya. Meztláb jár a körmenetekben; szegény asszonynak öltözve látogatja nagypénteken Krisztus koporsóját. A hit ez örök poézise dacára Erzsébet mindig a földön jár; emberek körítik; anyósának nehéz a szíve rá, sok irigy s tuskés-szívű ember veszi körül. Erzsébet túrni tud, s tud kedves feleség s előkelő asszony lenni. Erzsébet nem valami a világról fogalommal nem bíró, kis zárdanövendék. Egyszerűen öltözködik, s az egyszerűség s kedvesség mezei virágai szebben ékesítik őt, mint a gyöngyök a «francia királynét». Juditnak Isten ad szépséget, Szent Erzsébetnek is; mikor gyapjúruhában megjelenik a magyar követség előtt, — mert selymén s bársonyán már túladdott, — elbűvöli a magyar urak lelkét.

d) Így élt boldogan, szíve férjén függött, háromszor lett áldott, boldog anya; de mivel hősies volt s nemcsak izzó rózsza, forró szívű feleség, hanem tiszta lélek, tehát hóvirág is volt: azért hóban, fagyban, kegyetlenkedésben, emberek részéről szívtelenségben kellett megpróbáltatnia s megnyílnia. A Wartburg-várból istállóba került, midőn kiutasítatva, három gyermekével az eisenachi korcsmának istállójában húzta meg magát; onnan indult templomba, midőn éjjeli szolozsmára harangoztak a barátok, s kérte őket, hogy e nagy kegyelemért, e Krisztus-hasonlatosságért, hogy a Wartburgból téli éjben istállóba kerülhetett, Te Deumot zengjenek.

e) Szent Ferencnek köpenyét küldte el neki IX. Gergely pápa; azóta nem kellett neki II. Frigyes koronája, aki kezét kérte; ott maradt a marburgi szegényházban, melyet ő alapított; ott szolgált, ott halt meg, s három év múlva kiemelték sírjából; a hét választófejedelem vitte koporsóját, s II. Frigyes rátette a koporsóra azt a koronát, melyet Erzsébet elfogadni vonakodott életében.

Mit csodáljunk benne? Azt az örökszép hitéletet, mely őt a világból felsőbb, tisztább fénybe emelte, vagy azt a fesztelen, kedves lelkületet, mely erőszak nélkül mindent eligazít, eltűr s kellemével bilincsel és győz? Mit csodáljunk benne? Azt, hogy gyermek maradt végig, s huszonnégy évvel már a paradicsomot s a Golgothát bejárta? Azt-e, hogy Szent Ferenc köpenyét II. Frigyes koronájánál többre becsülte? Mit csodáljunk benne? Azt a Te Deumot az éjjeli, téli csöndben, vagy azt az éneket, melyet halálakor a legenda szerint Marburg vidékének éneklőmadarai zengtek a halottasház szerháján?

Harmónia, Glória, Te Deum az egész élet. Ime az Istennel egyesült, gazdag fogékony léleknek élete ; a tudomány szét-szedi elemeit, a bölcsészet kommentálja ; de azt megalkotni egyik sem képes : az Isten kertjében szokott az nőni, ott feslik, ott virul és illatozik. A magyar egyháznak alig van más emléke Szent Erzsébettől, mint egy darab száraz fa a nyoszolyájából az esztergomi székesegyház kincstárában ; bár virágoznék ki a hétszázéves emlékeknek száraz fája Szent Erzsébet erényeinek követésében ; bár éledne föl köztünk szelleme, a gyakorlati hit, mely az égbe néz, midőn a földön jár, mely nemcsak lát, de tesz is.

Szent Margit.

463. a) Minden korszak megtalálja bajaira a gyógyfüvet ; a XIII. század is ráakadt. Magas, rideg sziklákon termett ; igénytelen, de zamatos és illatos volt ; csupa tűz és olaj. Ez a gyógyfű a hitéletnek s a vallásos buzgalomnak elmélyedése volt, melyet Szent Domokos és Szent Ferenc föllépése jelez. Krisztus jegyesét, a szent szegénységet Szent Ferenc újra bevezette a világba, s ime számtalan lovagja támadt, kik szolgálatára elszánták magukat, s Szent Ferenc ideális kereszténységében s Szent Domokos hitbuzgóságában hódítólag jártak be a világot.

Csodálatos idők, midőn a költők a szent szegénységre himnusokat szereztek ; midőn Giotto Szent Ferenc eljegyeztetését a szent szegénységgel megfestette, s az édes szellemet a nagyok palotáiba bevitte ; midőn Assisi völgyeiben ötezer önkéntese a szent szegénységnek táborozott, földön aludt s kenyeret evett ; midőn IX. Lajos Porciunkula ajtaján kopogott, s örömet lelte abban, hogy a koldustarisznyát nyakába akaszthatta ; mikor Szent Ferenc haldokolva kérte társait, hogy adják oda valakinek köpenyét, hogy teljesen szegényen halhasson meg ! Ó, ti csendes Appeninek, mi lett extatikus koldusaitokból ? ! A tarisznya megmaradt ; de a koldusság sokban a szívre vetődött, azt senyveszti. Keljetek föl Umbria zárdái, s leheljétek a lemondás illatát a kábult világba ! Ez a csodálatos bensőség, ez az elmélyedés, ez a költészet és lelkesülés föllépett a magyar királyi családban is. Liliomos, szűzi lelkek hulltak Szent Domonkos fehér gypjúruhájára ; királyleányok zárkóztak el Szent Ferenc zárdáiba ; ő, az isteni szeretet trubadúrja, ragadta el őket. Szent Margit, Szent Jolánta, magyarországi és Arragóniai sz. Erzsébet tűnnek föl e szent pátriárák nyomaiban, s ezek közt egyike a legszebbeknek : Szent Margit.

b) Ime, a Margitszigeten meláz az az egy-két rom, a híres világmegvető Szent Margit emléke ; itt, a hullámoktól körülvéve, a kontempláció mélyeiben felett ragyogó gyönggyé. Nem kell neki korona, sem királyi vőlegény ; neki áldozat, penitencia, szeretet kell ; áldozat ifjú életének huszonharmadik évében való elhervadásáig ; de illata bűbajos, évszázadokra terjed. Minden szentbeszéd között, melyeket hallott, — írja a legenda — ez a mondat hatotta meg leginkább : Istent szeretni, önönmagát megutálni ; senkit meg nem utálni, senkit meg nem ítélni. «A szentséges szűz oly igen hozzá voná ez tanulságot, hogy ez időtől fogva az Úr Istennek szerelmében, mennyire teheti vala, gerjedősb vala, hogy nem ezelőtt.» Szívében az önmegtagadás nem fojtotta meg a szeretetet ; tudta szeretni szülőit, családját ; szomorkodik az egyház bajain, sebeit érzi s gyötrődik miattuk «szívének mélységében». «Metélik tagjait, mikor az egyház szenved» . . . ez Szent Margit érzése. Szeretete csak érdemet keres ; ez az ő önzése. Föllángol a lelke, midőn «veszi vala Krisztusnak szent testét nagy, édes-séges ájtatossággal». Ő tartja a keszkenőt az áldoztatásnál, mert minél közelebből kívánja látni Krisztus szent testét. S végre a legenda szerint : «meggyullada a mennyei jegyes szerelmében, kit kíván vala, kit szeret vala, kinek szerelméért atyját, anyját világi országának birodalmát elhagyta, az ő ártatlan lelkét ajánlván Teremtőjének, az ő édességes, kíváncsú jegyesének, elnyugovék sírban.»

c) Ez Magyarország Margaritája, vagyis gyöngye. Kifejlik, virágzik s elhervad ; de fiatal élete mégsem vész el, sőt a fiatalság emlékében örökös ; örök tavaszban áll ; arca bájaiból az örök szépség vonását hatszáz év el nem törülte. Szellemere, szinte erőszak, de csak a szeretet erőszaka ; iránya meredek, az örökkévalóság sarkcsillaga felé tart ; élete szigorú önmegtagadás és penitencia a lélek tisztulásának vágyában. Életet nem becsült ; hirt nem keresett ; tenni, alkotni nem kívánt ; rejtőzött, s élete mégis tett, kihatás, áldás, dicsőség egyben.

Hamvázószerdára.

464. Hamut szór fejünkre az egyház, bőjtbe, s Krisztus kínszenvedésének benyomásai alá állít ; mindezzel mély megtörődést s penitenciát sürget, valamint nagylelkű szeretetet a szenvedő Jézus iránt.

a) Meg akarunk alázódni hamuban ; a hamu halálunkat hirdeti, hirdeti éltünk elhervadását, érzékiségünk s testiségünk elporladását s bűnösségünk büntetését : por vagy, porrá

leszsz ! A halál az ember műve ; szerencsétlen művész ; az első halott a testvérgyilkos áldozata. Ádám rémülten tekintett e műre ! A halál is életről beszél, életről, melyet éltünk, s melyet élni fogunk. Nagy kegyelem az életre a halál átérzett jelenlétében visszapillantani. Ha az élet jó volt, akkor a halál olyan szép, mint az alkony, telve az erdők s mezők illatával s a munkás emberek fáradt, de bízó szemefényével. Ha pedig az élet rossz volt, akkor a halál olyan, mint a romokat takaró, csillagtalan éj. De ez is, az is magábatérést sürget ; ó hisz élsz még, kezeden van még az életfordulás kegyelme ! Keveset éltem, sokat elfecséreltem, de még az enyém az élet, a szép élet, mindjárt kezdem.

«All das Tal hinunter, längs selnem rauschenden Strand,
Ging ich vor 30 Jahren an teurer Hand,
All das Tal hinunter wandelt' ich heut wieder,
30 Jahre sanken wie Nebel nieder.

(Tennyson)

b) Azért szállunk lélekben halálunk percébe, hogy erőteljesebben s örvendezőbben éljünk. Nem, hogy búsuljunk s elhervadjunk, hanem hogy föllelkessedjünk s kivirágozzunk. Szenvedélyem, hogy a jónak morzsáját se hanyagoljam el, hanem földolgozzam, mert még van időm. Ime, e gondolataimban édes érzelem tölti el a szívemet, s a csúnya halálváz szép testet s angyszárnyakat ölt s az Úrhoz emel föl, ki a lét s elmúlás váltakozásaiba állított, de csak azért, hogy gazdagabban éljek. Elrontottam-e életemet ? Előmunkása voltam-e annak a halálnak, mely torzulás és enyészet ? A haláltól tanulok szépséget s az enyészettől életet.

c) Bőjtölni akarok Jézussal, ki negyven napig bőjtölt, s megteszem ezt szívesen, mert az egyház, a fegyelmezett lelkek tanítója, parancsolja. Ez önmegtagadásban kitűnő nevelő és fegyelmező eljárás rejlik ; mert parancsol a szemek, az íny vágyainak, fölemeli a lelket, s testem is tisztább s hajlékonyabb lesz ; az a sűrű, állati, ösztönös vér higabb, üdőbb, energikusabb lesz, s bűneimért penitenciát gyakorolok bőjtömben.

d) Az önmagábatérés s tisztulás szellemével bele akarok hatolni Jézus szenvedésébe. Ehhez lélek, érzékeny, nemes, nagystilú lélek kell. Értetni az áldozat szeretetét s átérzeni, hogy ez értem van. Ó, mily elfogódottan ereszkedem e tüzes léleknek, a szenvedő Jézusnak párás, tropikus érzelmi világába ; hogyan nézek ez örvényekbe s ez égbemenő csúcsokra ; hogyan várom epedve s imádkozva, hogy a bensőség s az érzékenyülés gyógyító vizeit kavarja föl bennem is a részvét-

nek anygala ! Le a sarukkal ; a hely szent föld ; lábhadjon könnybe szemem, hogy többet lássak, s verjen gyökeret terem, hogy gyorsabban haladjak a kereszttúton. Igazán szent idő ; meg akarom szentelni !

Kereszt-felmagasztalítás.

465. a) Isten magasztalta föl a keresztet, s mint dicsőséges, áldást hintő, örök győzedelmet jelentő szent jelet tűzte a világ homlokára ; vigaszunknak, erőnknek, reményünknek jele ; kincs és emlék egyben. Nagy a kereszt, mert gyökere Jézus szíve. Jézus szívéből, szent akaratából, szeretetéből nőtt ki a kereszt. Képét lelkében hordozta, dajkálta ; emléke dobogtatta meg szívét. Ó, hogy vágyom — kiáltotta, — lelkem előtt lebeg művem ! Fáj is, s vonz is. Árnyéka lelkének s szívének prése lett az Olajfák kertjében ; akkor nehezült rá úgy, hogy vérét kipréselte. Vessünk mindig mély tisztelettel keresztet.

b) Nagy a kereszt, mert gyümölcse az örök élet. Jézus érdemei rajta hajtottak ki s koszorúkká lettek ; ez érdemből van kegyelmünk, érdemünk s örök életünk. Minden lélek Jézus keresztfáján úszik ki a hajótörés tengeréből, mindegyik e fán megy el a pokol örvénye fölött. A mennyországot ez a kulcs nyitja. Ez ekével szántotta föl Krisztus a köves, átkozott földet, s ezen a fán küsznek föl a szőlőtőkének, Krisztusnak venyigéi, mindnyájan. A vértanúk, a szűzek, a hősök, a szentek koszorúi borítják ezt a fát ; dicsőséges fa. A kereszt erő nekem ; rettenet tőle a legyőzött szellem ! Az én pajzsom, az én kardom, az én vándorbotom.

c) Nagy a kereszt, Jézus szenvedése, pihegő melle, reszkető teste, fájós feje, imái, fohásza, könnyei miatt. Ezt a fát karolta át, csókolta meg s vitte vállán az Úr ; e fára feküdt, s rajta terjesztette ki halavány kezeit. Ezen a fán emelték föl ; rajta szivárgott le cseppenként a vére ; szíve dobogását, teste reszketését ez a fa fogta föl ; karjaival ez tartotta s emelte magasra az elkínzott örök áldozatot. Megrendülve nézem a római San Lorenzo-templomban Szent Lőrinc márványkövét, azokkal a véres égési foltokkal ; ó Istenem, mily kín nyomta azokat ide ! S mi volna velem, ha látnám Krisztus ősi keresztjét, ha homlokomat szoríthatnám bárdolatlan fájához s mondhatnám : ezen a fán reszketett, kínlódott s imádkozott Krisztus értem ? ! Testvérek, magasztaljuk föl a keresztet, koszorúzzuk meg ; ne boruljon rája az elfajult keresztények árnyéka ! A keresztet csak életünkkel magasztalhatjuk föl igazán.

ÉLŐ VIZEK FORRÁSA

HARMADIK KIADÁS.

Hogyan olvassuk ezt a könyvet?

Ez a könyv lelki olvasmány. Él ugyan az irodalom eszközeivel, de nem irodalom a célja, hanem a lélek.

Aki verskötetet vagy regényt vesz kezébe, az művészi élvezetet akar. Gyönyörködni akar egy kiváló ember gondolatjárásának, képzeletszötteseinek szép játékában. Elsősorban érzelmeket akar.

Aki tudományos könyvet vesz kezébe, az tanulni akar. Meg akar tudni valamit a világból, a külső vagy belső mindenségből, meg akar nézni jól valamely valóságot. Elsősorban ismeretet akar.

Aki lelki olvasmányt vesz a kezébe, annak nem lehet célja sem művészi élvezet, sem valóságok tudomásulvétele. Ezek lehetnek eszközei, s a lelki olvasmányok élnek is velük. Aki lelki olvasmányt vesz kezébe, az akarjon dolgozni önmagán. Akarjon szemlét tartani tettei felett, hozzányúlni lelke mechanizmusához, megszokásaihoz, legyen kész revideálni, átformálásra készen az olvasandókkal szembesíteni cselekvésének stílusát, indítóit, értelmét és összefüggéseit, szóval egész karakterét.

A lelki olvasmány célja nem az érzelem, nem a megismerés, hanem a tett.

Ez a cél meghatározza a lelki olvasmány természetét.

A lelki olvasmányra fordított munkában az irodalmi vagy tudományos érdeklődés nem lehet irányító elem. A legnemesebb értelemben vett kíváncsiság is eltereli, csökkenti az olvasmány lélekformáló erejét. Aki lelki olvasmányában megállás nélkül szalad, akit a következők iránti érdeklődés az átgondolás alatt álló részletek sietős otthagytására készítet, az saját kezével veti a termő magot a tövisek közé, mert a lelki olvasás munkájában az irodalmi érdeklődés túltengése a legközelebb fekvő tuskés bozót.

Aki tehát olvasnivalójából komoly lelki hasznot akar meríteni, az ne a téma iránti pusztá érdeklődés tengelyén járjon. Az ne akarja könyvét gyorsan «befejezni». Aki átfut a könyvön, azon átfut a könyv is, elhagyják egymást, mint a szembeszaladó gyerekek. A gondolatoknak a lélekformáláshoz időre van szükségük. A lelki olvasmány lélekszántás; az ekevasnak idő kell, hogy a földet felforgassa és termékenységeit munkára bírja. Aki a lelki olvasmányt irodalomnak nézi, nem von barázdát vele a földjén.

Ez azt jelenti, hogy az olvasmányon épülő, belőle önmagát építő lelki tevékenység nem a gyönyörködés, nem a

tudomásulvétel, nem is az elsajátítás, hanem az átdolgozás, a feldolgozás munkája. Azt jelenti, hogy az eszmélés, mely a gondolatokba nézett, nézzen vissza önmagára. Kérdezze újra meg újra: mit mond ez a könyv *nekem?* mit szán *nekem?* mit keres *nálam?* mit követel *tőlem?* mit kér és mit ígér az *én* *lelkemnek?* melyik tettemhez van köze, melyik tökéletlenségemre világít? miért idegen *nekem* ez a szó, miért jön amaz oly közel hozzám? milyennek látom magamat e gondolatok világításában? mivé kellene lennem? mivé akarok lenni?

A lelki olvasásban nem kell az irodalmi olvasásnak kifelé néző szeme. Nem kell az eszmeszövés, a stílusbeli sajátosságok érdeklődő fontolgotása. Vannak mélységes hatású lelki olvasmányok, melyek irodalmi értékelésben nem rendkívüliek. Titkuk nem az írásművészet külső fogásaiban rejtőzik. Valami mást tudnak ők, tudják a lélekszövés ismeretlen fonálvezetéseit, ismerik a belső életjárásnak finom ösvényeit, melyeken Istenhez talál a lélek. A lélekformálás mestereinek sohasem voltak szépirodalmi céljaik. A fejlődni akaró léleknek se legyenek. A lelki olvasás szeme befelé nézzen. Mindent ezen önmagára nézés eszközének lásson. Minden benyomást e tekintet cselekvő termékenységének szolgálatába állítson.

Ez a befelé pillantás nem tiszta kontempláció. Igaz, hogy a Mnemosyne kútjába néz, ahol emlékekben tükröződik az élet. Igaz, hogy a jövődőnek áttetsző fátyolfüggönyére néz, melyen bizonytalan vonalakban futkosnak vára-saink. De nemcsak néz, hanem ítél és akar. Itél a multról, akar a jövődő felé. Ez azt jelenti, hogy feszültségek, szándékok élednek, irányok rajzolódnak, utak vésődnek, medrek szakadnak, újul, ifjodik, tisztul, szerveződik minden.

Hogy a lelki olvasmányra fordított munkában ez az intenzív alakító tevékenység meginduljon, annak első kel-léke a bizalom. Vonzódo, közeledő magatartás kell a lelki könyvek elé. Úgy kell hallgatnunk, mint benső barátunk szavát. Úgy viszonzoznunk, mint segítő lélek testvéri kéz-szorítását. Ez a leghelsejéig nyitott lélek a tettese azoknak a csodálatos hatásoknak, melyeket olykor végtelen egyszerű, naív mondatok termelnek a lelkekben és annak a kívülről nézve oly érthetetlen ténynek, hogy magas kultúrájú, nagy képzettségű lelkek tanulhatnak boldog alázattal egyszerű kis emberek szavaiból. A bizalomra tárt lélek új mértékeket s új értékeket talál, s bármerre jártunk, bármeddig jutottunk, mindig végtelen sok marad a tanulni valónk. A legnagyobb tudós, a legmélyebb filozófus nem meríthet-e határtalanul a galileai halászok Krisztus-megértésének gyermeki szavaiból?

A bizalom testvére a készség. Felkészülten, tettekre-szen kell olvasni. Ez egész lényünk cselekvő beállítását jelenti azon magatartások elfogadására, melyek elé megnyílt a lélek. Ilyen az öntudatos, akart cselekvés prelúdiума. Irodalmat

lehet passive, elfogadólag olvasni. A lelki olvasmányt tetterősen kell olvasni. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a szépirodalmi és a tudományos művek tettekre nem hangolhatnak; hogy azok nem vehetnek részt tevékenységünk etikai beirányításában, karakterünk formálásában. De akkor már erről az oldalról lelki olvasmánnyá váltak, gyakorlati jellemalakítássá emelkedtek, a művészet területéről, hol a szépség törvényei rajzolnak karámot, az erkölcsi élet munkamezejére nyúltak át, hol a lélekközösségek természetfölötti utai vezetnek minden lelkek rendeltetése felé.

Ezeket az utakat járja a lelki olvasmány munkása. Ahova a művészi célú írások látogatóba járnak, ott a lelki olvasmány otthon van. És csupán azért használhatja eredményül a művészet-nyújtotta eszközöket, mert maga is művészet. Nem a színek, a formák, a hangzások, szavak, mozdulatok, hanem a lelkek formálásának művészete. Amit a szépség keresése a lét materialitásain kipróbált, azt munkába viszi a nagy imponderábilison, a lelken, s így a természet eszközeivel a természetfölöttiség mezőit munkálja. Nem minden művészet etika, de minden ethosz-teremtés művész-munka s a lélek tartományában folytatja azt, amit a művészet az anyag átszellemesítésével megindított. Ezért vannak oly mély kapcsolatok a művészet legmagasabb termékei s az ethosz legfőkésebb követelményei között. Ethikailag alacsony lélek igazi művész nem lehet. Gyakorolhatja művészetének technikai fogásait, káprázatot hinthet úgyis homályos szemekbe, de ha a művészetnek eleven forrása, a tiszta ethosz, nem buzog benne, művészete ideig-óráig ható szemfényvesztés marad.

Minden emberlélek a saját formálásának művésze. Minden emberlélek önmagának romlása vagy remekműve. A lelki olvasmány oktatás a lélekművészetben. Minthogy minden emberlélek egyetlen és ismétелhetetlen, a lelki olvasmányt önmagává kell asszimilálnia. A gondolat más lesz benned, mint bennem, ha az én szavaimmal halod is. De épen ezáltal lesz a tied. Ezáltal lesz azzá az egyetlenné és sajátossá, melyet te sem adhatsz másnak, mely csak neked való, csak téged formál, csak benned növekedhetik. A gondolatnak ez az egyéniségünkre olvasztása az elmélkedés munkájának lényege. A meditáció nagy tanítómestereinek minden utasítása ezt célozza. Ez a nehéz, ez a fáradságos, ez a feszültséget kívánó: egyéniségünk feloszlása a gondolatban és a gondolat feloszlása egyéniségünkben. Két tényezője van; ellentétesek s mégis egyetlen szoros valóságot alkotnak a lélek kegyelmi életében: teljes odaadás és sohasem fáradó tevékenység.

A gondolat így cselekvő principiummá válik bennünk. Nem száraz viszonylatok váza, melyet készen kapunk, változatlanul tartogatunk, hanem énünkkel azonosuló, eleven,

tetterős valóság. Nem idegen jövevény, kire eszmélésünk ámulva nézne, hanem igazi érzelmi szférát teremtő, léleknevelő, lélekmentő otthonosság, önünknek igazi benszülötte, és munkájával megteremti, megszerzezi bennünk az öntudatos lelki haladás nemes művészetét.

*

Az «Élő vizek forrása» alatt Jézus Szívét értem. Jézus Szíve a nagy indulatok, a nagy akarások s a nagy eljárások organuma. Aki a szív alatt a légyságot érti, az a legkevesebbet mondja róla; figyeljen inkább a Megváltót jellemző indulatra s arra a lelkületre, melyet Krisztus lelke s Szíve a Szentlélektől vett. Igaz, hogy az isteni Szívből való az, hogy «szánom a sereget», s az is, hogy «jöjjetek hozzám mindnyájan», — de belőle való az is, hogy a bűn a lélek halála, s hogy az ördög nagy hatalom a világban. E Szívben lakik az Isten, de e Szív maga a kispolgári názáreti házban dobog s nem únja azt a szürke életet harminc éven át, akárcsak más dolga sem volna a világon. De hát mi dolga legyen, s mi külön s sürgősebb lenne mint az isteni élet, melyet ő épen a közönséges hétköznapha s még annak macskazúgaiba is bele akart vinni?

Aki e két jellegnek, a külső igénytelenségnek s a belső kiválóságnak szinthezisést megcsinálja, az Jézus Szívében őserőt, mélységet, küzdelmet és békét, hősiességet és szent örömet s végtelen érdemet lát, — az talál benne szívet, mely a világot érti s mely a földön is már mennyországot tud számunkra teremteni.

Boldog ember, aki a Szentszív imadását, tiszteletét s utánzását, a Szentszív életének saját szívébe átplántálását tűzte ki magának célul s aki azon töri magát. E könyvecske az ilyen törekvőnek társa és segítője akar lenni!

Székesfehérvár, 1926. Szent Katalin napján.

A Jézusszive-áhitatnak célja.

Jézus isteni szívének áhíthatos kultusza mint ragyogó csillag áll lelki világunk látóhatárán, s az Úrnak nagy alakját, Krisztus fönséges, imádandó megváltói egyéniségét mélyen besugározza lelkünkbe. Ez az áhitat hangosan hirdeti: «Szeretett benneteket, hálát és viszonz szeretetet akar tőletek». Bevezet Jézus lelki világába, az isteni élet forrásához, az evangélium szent patakjához. Magas szállású, átszellemült szeretettel akar bennünket betölteni, akarja, hogy félő tiszteletben imádjunk, engeszteljünk, kegyelemért esedezzzünk. Krisztus követésére küld, és szívünkbe írja: aki az üdvösség útján akar járni, alkosson magának Isten szívéhez hasonló szívet... *sursum corda!*

Jézus Szívének áhíthat-kultusza a hitnek igazi szellemét gyújtja ki bennünk. Az Isten-ismeret az ember szívével szemben is követelményeket állít fel. A hit a megvilágosodás gyümölcse. A szemeknek, melyek Jézust látni akarják, a szeretet lángjától kell ragyogniok. Minden nagy emberi gondolatban ott lüktet az emberi szív. Az apostol a hívőknek a szív tündöklő szemeit kívánja, s a szentírás azt mondja, hogy Krisztus jött «et dedit nobis sensum», — érzéket adott nekünk. Az evangélium szerint ép így mondhatnók: «szívet adott nekünk, az isteni dolgokhoz való szívet». Jézus az istenkeresőt tisztább, nemesebb lelkület útjaira, a megtisztult jó szív ösvényére vonja. Azt akarja, hogy hitünk szívünk hite legyen.

Jézus az élet mestere. Az ő saját isteni Szíve az igazi élet szerve. Mindenikünknek megadja a nemes motívumokat, az erős indításokat arra, hogy szeretettel és eredményesen akarjunk a krisztusi élet programmja szerint.

A szív teremti az apostolt, a vértanút, a szív segít a legmélyebb, legteljesebb ismeretre, és ott áll az emberiség nagy törekvései, hatalmas küzdelmei és diadalai mögött. «Kincseket szül a szeretet.» És valóban, amit nem szeretünk, az a maga igazi értéke szerint nem a miénk. Ha Istent nem szeretjük, akkor gyakorlatilag szólván nincs Istenünk. Aki Jézust

nem szereti. megváltatlan marad, és poklot hord szívében, mely egyszer elnyeli. Igen, szeretet kell nekünk, szeretet! Szolgáljunk szívvel-lélekkel az Úrnak, harcoljunk, dolgozzunk érte. Ez a mi legnagyobb nyereségünk, kincsünk, ez az Isten akaratából folyó, cselekvő, nemes szeretet.

Ez a szív a mi nagy közösségünk szíve. A szentek közössége az a nagy, titokzatos, élő szervezet, melynek minden sejtje egy-egy üdvösséges lélek. Ennek a csodálatos spirituális testnek megvan a maga életformája, vérkeringése, ideglete, vagyis egységes célra vivő lélekjárások, életáramlatok, s ha szabad volna ily szóval élnünk, anyagcsere-folyamatok mennek végbe benne. Nekünk ugyanis csak ily képek és hasonlatosságok árán lehetséges emberi gondolat-, képzelet- és érzésvilágunkkal ezt a bennünket meghaladó s nálunknál sokszorta valóságosabb lélekországot megközelítenünk. Benne élünk és nem ismerjük, belőle élünk és alig érezzük. Ennek a nagy, fönséges organizmusnak vérkeringése a Szentlélek-járás, szíve pedig az a krisztusi szív, mely ezen a földön végigdobogott egy emberéletet, hogy azután örök időnkig minden lüktetésével a szentségek áramát küldözze határtalan lélek-közösségének minden izületébe. A mi lelkünk is e fönséges, ismeretlen lélekáramlásoknak átvonuló helye; lehet őket passive, egyszerű engedés formájában fogadni, de lehet rájuk tevékenyen, egyéni forró lendülettel válaszolni, s erre csak akkor leszünk képesek, ha öntudatunk és öntudatlanságunk minden szálával, eszmélésünk és eszméletlenségünk minden izületével belefogódzunk a mindenek életárasztó középpontjába, a szentséges isteni Szívbe. A Jézus Szíve áhítat-kultusza tehát öntudatosná tesz bennünket a szentek közösségébe való tartozásunkról, kiemel egyéni létünk szűkös köreiből, korlátos értékei közül, titkos és hatékony erőkkel járat meg bennünket, kitágít, átad, s egészen a nagy együttesbe olvaszt, melyben minél jobban elveszünk, annál fölségesebben mintázódik az örök értékek szempontjából egyetlen és megismételhetetlen egyéni létünk. Így parányiségünkben dobog a szívek Szíve, így semmiségünkben ég a lelkek Lelke, a legnagyobb spirituális valóság, minden élet forrása, végcélja és teljesedése.

Szent stádium.

1. Jézus Szívének áhítatos tisztelete szent stádium. Aki belemélyed, az az Úr lelkébe lát, mint magas hegyhátak utasa a fönséges völgyvidékre. Nem szemmel lát, hanem a magaslatok tisztult hangulatától teleénekel, szárnyaló lélekkel.

Ilyen szent meglátásokat ad az Üdvözítő az ő fejedelmi lelkének tájékaírói, mikor így szól: «Én vagyok a jó pásztor, aki életét adja juhaiért» . . . aki a pusztába siet eltévedt báránya után s a kilencvenkilenc meglevőért nem feledheti az egyetlen-egyet, mely elveszett. A jó pásztor vagyok, aki az eltévelyedet vállára emeli és hazaviszi. És a pásztor öröme oly nagy, hogy az angyalok énekét hallja. Megtalált egy elveszett bárányt, s az égi halmok visszhangoznak lelke ujjongásától.

Ime a pompás isteni lélekstilus, a Megváltó érzésvilágának főnséges stilusa. Hervadhatatlan élet, melyet Jézus e világ pusztaságán végighordozott. A megváltó lelki magatartása, mely az elveszettért él s az eltévedtek keresésében leli teljesedését. Krisztus szelleme ez, hol minden egyesül: az örök ifjúság virágzó, tüzelő ereje, az isteni méltóság, a gyermeki közvetlenség. Míg végtelen távlatokból látja Istent, gyönyörűségébe vegyül a fájdalom víziója, az eltévedt, elveszett ember szörnyű képe. És ez a látvány szüntelenül űzi az eltévedtek után, hogy keressen fáradatlanul, míg utól nem éri az elveszettet. És a gondok ólomsúlya csak akkor hull le szívről, mikor a bűnösnek terhét karjain hordja hazafelé.

Krisztus lelkének e főnséges stílusát kell utánoznunk. Tartsuk nyitva magunk körül folytonosan a végtelenbe futó ösvényeket, hogy bele ne nyomorodjunk kicsinyes nézőmódokba, szűkös értékelésekbe. Maradjunk fogékonyak Istennek nagy világmegváltó gondolatai iránt még akkor is, ha azok modern nyárspolgáriás gondolatainkkal szembeszállanak. Törekedjünk folytonosan többé válni, mint vagyunk, menjünk határtalanul Isten felé azzal, hogy gondolatait alázattal fogadjuk és magunknak kisajátítjuk. Így tör kifelé magából a bimbó is, ha nyílik, a forrás is, ha a föld mélyéből szabadul. Mindkettőt ez az önmagából kifelé törés juttatja lényének teljes kibontására. Így kell a léleknek is a Végtelen felé kinyújtania s magát Isten nagy gondolataiba beleélnie. Bele az igazságba, hogy Isten megteremtett, bár ugyancsak nem volt szüksége ránk; hogy megváltott, hogy oltárainkon itt maradt, hogy a miénk, hogy jelenlétének forró közelségében szüntelenül gyönyörködhetünk.

Ezeknek az igazságoknak örülnünk kell, ujjongva kell őket szívünkhöz ölelnünk. Miért van a madárnak szárnya, ha lépes vesszőre ül, miért a folyónak hulláma, ha fenéki fagy, és mit ér a tündöklő napsugár, ha sötét pincékbe zárkozunk?

A nagyot, a főnségeset, az átszellemülést, az erőt, melyet

Jézus közöl velünk, elevenen kell megtapasztalnunk és tettekbe öntenünk. Aki folyton kételkedik és mindent széthasogat, az mindig harmóniátlan marad, sohasem jut el a lélek fonséges egyensúlyáig. A kétségek mint ólomterhek függnek az emberen és gátolják lelki haladását. Aki nem lesz úrrá felettük, olyan mint a rosszul épített hajó, mely félredül, mihelyt vízre eresztették. Lehet a lelket rosszul nevelni, úgy, hogy hiányzik belőle az egyensúly és a szimmetria.

A helyesen nevelt lélek pedig jól épített hajó, biztos szállással hasítja a tengert, akár a madár, mely félelem nélkül lebeg a magasságok felett. A végtelenség nem ijeszti, a mélységek nem rémületesek előtte. Megállás nélkül száll Isten felé, és célhoz ér. Az ilyen lelkek tele vannak egyensúllyal, biztossággal, tiszta, nyílt tekintetük egészséges érzékkel ismeri fel a gyakorlati vallásos élet fontosságát. A hitet cselekvésre váltják, híven ragaszkodnak az egyház előírásaihoz, külső formákhoz és ima-gyakorlatokhoz anélkül, hogy lelketlen üres formalizmusnak esnének áldozatul. Mindent öntudatosan és igazi belső megérzéseik mélyéből tesznek. Úgy mennek a szentmisére, mintha az utolsó vacsorára mennének. Úgy mennek gyónni, mintha az eleven Krisztus elé térdelnének, úgy fogadják a feloldozást, hogy megérik Jézusnak fejükre tett megbocsátó kezét. Úgy mondják a rózsafüzért, hogy elmélyednek titkaiba, s úgy ismételik ennek a szép alázatos imádságnak sok Üdvözlégy Máriáját, mint a szavakban nem hatalmas egyszerű ember, akinek nem tud betelni a szíve a megtanult szerető köszöntésnek szüntelen és túláradó megisméltéseivel. Kis lelkekké szelidülnek az egyszerű imán, s a felületeseknek mechanikus szomorzosolásai helyett igazi lelki épülést élnek, mely a szentcsalád meghittjeivé teszi őket. A forma lelket hordoz bennük, s a lélek engedelmesen és termékenyen ömlik a szent formák tradícióiba, melyek nem törik meg, hanem táplálják egyéni lendületét; mert tele vannak szeretettel az egyház iránt, és külsőségeiben az édesanya karját érzik, mellyel egyre szorosabban öleli őket magához. Ki vádólna formalizmussal az anya ölelését, és ki félne attól, hogy e karokban majd az ölelés vonalára gondol és elfelejt szeretni? A szentségek, az imaformák ezek az ölelő karok, a szentelmények mint édesanyánk ránk hajló köntöse; rejtőzünk el e titokzatos, emberfölötti ölelésben és teljesítsük hűségesen, termékeny lélektűzzel egyház-anyánk rendelkezéseit!

Jézus Szíve, Krisztus szeretetének jelképe és orgánuma.

2. Jézus Szíve a krisztusi szeretetnek, e lángoló, világgyújtó, világemelő, világmegváltó szeretetnek szerve és szimbóluma. Jelképe mindannak, amit nekünk a Megváltó jelent, s egyszersmind orgánuma mindannak, amit nekünk mondott, értünk cselekedett. A Jézus Szíve ájtatosságban tehát nincsen semmi új. Az evangéliumnak összefoglaló magyarázata s egyszersmind színhéze ez, gyakorlati bevezetetésünk az Úr gyakorlati életébe és belső világába. Ha tudni akarod, ki volt Krisztus, nézz a szívébe. Ha munkáját ismerni és méltatni akarod, kérdezd meg a szívét, mely e munkát neki sugalmazta. Ha tanítását érteni, példáját követni akarod, szíven keresztül törj az igazságok felé, melyeket nekünk hozott, a parancsok és intézmények felé, melyeket számunkra hátrahagyott.

Igy vagyunk akkor is, ha embertársunk élő személyével, gondolkodásával, érzelmeivel akarunk érintkezésbe jutni, ha életét, tetteit, tanítását akarjuk helyesen felfogni és igazi értéke szerint megítélni. Jézus emberségének szent titkaiba is csak úgy hatolunk be eleven érintkezéssel, ha közvetlenül szívébe, e szívnek szeretetébe, vágyaiba, küzdelmeibe, szenvedéseibe merülünk. Csak akkor lesz nekünk nyilvánvaló, csak akkor kezdjük igazán érteni, ki az a Jézus, és mi az a Jézus nekünk.

Belső, életteli kapcsolatba kell lépünk Jézus Szívével és lelkével, és értelmünk nagy megvilágosodásban részesül: a hit tételeit, az evangélium követelményeit, a keresztyény tökéletesség ideálját, a vallás szent titkait, az Úr életével elibénk tett életmintát illetőleg.

A hit nehézségeiben, az erkölcsi törvény szigorú követelményeivel folytatott küzdelmeinkben nem a száraz fogalmak, a dialektika fegyverei adják nekünk a leghatékonyabb támogatást. Magasabban kell keresnünk, a Megváltó szívéhez kell folyamodnunk. Akár a Megváltóról, akár a legszentebb Oltáriszentségről, akár Krisztusnak közöttünk mindenkor tovább élő tekintélyéről van szó, minden kérdésünkre ő maga a válaszunk. Meneküljünk szerető isteni személyiségéhez s mondjuk magunkban: ilyen volt ő, a szelleme, a teste, a vére, ilyen volt a lelke és legbelsőbb megérzései... Szíven és lelkén át akarok nézni mindent, amit mondott és cselekedett, mindent amit akart és parancsolt nekünk.

Amit ő akart, amit ő parancsolt nekünk. Itt elhalványul a kétség, megdől az ellenállás. Ő beszélt és cselekedett így,

ő, az egyetlen, a csodálatos, kinek hatalma sátánt űzött, kiből erő áradt, kinek ajka-nedve gyógyított, ki járt a vizen, megdicsőült a hegyormon... Ő, ő mondotta, hogy azokhoz jött, akik fáradoznak és terhelve vannak, s aki tudta, hogy bizalmukban soha meg nem szégyenülnek... Ő volt, aki szerette az élet hajótöröttjeit és mentő karral hajolt feléjük. Ha tehát Ő, aki úgy szeretett bennünket, ki értünk szenvedésbe és halálba ment, aki sírjából diadalmasan feltámadott... ha ő szól és kívánja, hogy higgyünk, ha ő rendelkezik és kívánja, hogy engedelmeskedjünk, akkor nincs tépelődni valónk, akkor nem lehetnek kételkedő kérdéseink, akkor hallgatva kell érteni próbálnunk, ki ő, ki az a csodálatos, fonséges ember, aki mindezt akarta, tette. Gondolkodásunknak az övével való benső egyértelműségében, teljes odaadásunkban, szellemének szomjazó belelékezésében eltűnik körülöttünk minden homályosság. Az Úr maga, a lelke, a szíve lesz tanításainak eleven magyarázata. Az evangéliumot nem azért kell hitelesnek vélnünk, mert ezt vagy amazt a peripatetikusok is tanítják belőle, mert egyetmást talán az idealizmus vagy a dinamizmus is igaznak minősített állításaiból. Ép oly kevésbé szabad benne kételkednünk azért, mert a materializmus vagy a hitetlenség más iskolái azt hirdetik, hogy a kereszténység képtelenséget tanít.

Nem, lépünk oda magához Krisztushoz, keressük szívének magatartásában minden tanításának, parancsának magyarázatát. Nem lesz nehéz elhinnünk igéit, megadni magunkat akarátának. Szent János erre utal, mikor levelében írja: «És hittünk a szeretetben» (Ján. 4, 16). Ezt így is fordíthatnók: «És hittünk Istenünk Szívében».

Hittünk a Szívében, mert szavának értelmét tárja fel nekünk. Csak Szívén át érthetjük meg őt és tanítását. És csak ha személyiségének, tanításának, szeretetének megértése a mi szívünket is összejárja, akkor virágozik ki bennünk egészen és a maga teljességében az isteni Szív és leszünk ama «lakóhely», melyet az Istenember földön jártában keresett és azóta szakadatlanul keres az emberlelkek sivatagos úttalanságain.

Nem tanulásról, hanem összeolvadásról van itt szó. Semmit sem tudunk addig, míg az részünkké, eleven lényünkké nem változott. Ez még a külső, technikai, vagy formászerű, logikai ismeretekre is áll, mert egyik sem a miénk addig, míg valami módon, akár észjárás, akár mozgásforma, akár szellemi magatartás alakjában be nem költözött szokásainkba. Technikai valóságok igazi ismerete dolgok elkészítésében

vagyis cselekvéseknek izom- és idegéletünkbe vitelében áll. Tudományos ismeretek elsajátítása a szó igazi értelmében csak akkor teljes, ha úgy tudjuk azokat magunkban értelmi valóságra váltani, mintha mi lennénk a felfedezői. Művészi dolgok elsajátítása a cselekvésnek és az érzelemvilágnak teljes igénybevételével történik, az ilyen tanulás kezét, testet formál és lelket alakít. A krisztusi tanítás pedig a szívet formálja s azon keresztül mintáz kezét, testet, rendezi a magatartást, csoportosítja a tetteket, szervezi az életformákat, melyekben létünket pergetjük. Ez nem lecketanulás, nem recitálás, ez élet. Nem elég templommá lennünk, bár azon kell kezdenünk. Végre azonban Krisztussá kell válnunk. Előbb «lakóhelyek» vagyunk, az Istenség leereszkedésének alázatos kunyhói, de ez a kunyhó elevenedjen, isteni lakójára köntösként rátapadjon, minden vonalával testébe olvadjon, belenőjön, hogy így mennyei lakójában fölemésztsődjön, benne megsemmisüljön. Ha beszáll hozzánk Krisztus, ne legyen más gondunk, mint az ő lélekjárása, ne legyen más szándékunk, mint az ő akarata, ne legyen más szívünk, mint az ő Szíve. «Nem én élek, hanem Krisztus él bennem.» Az Isten-szív kultuszának ez az iránytűje, ez van a véghetetlen perspektíva végén, mint ellenállhatatlan vonzóerő. Jézussá lenni... Jézussá lenni... dobogja minden emberszív, mely ebbe a végtelen portikuszba nézett.

A szív az embernek mértéke.

3. Hogy az egyes ember morális tekintetben mire képes vagy képtelen, az lelki mivoltából, szívéből ítélhető meg. Ha Krisztus tetteit, rendelkezéseit, parancsait csak fogalmilag osztályozzuk, akkor isteni lényét nem azzal a mértékkel mérjük, amely megilleti.

Az Úr tetteinek igazi mértékét a szentírás ezekben a szavakban adja meg: «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adá» (Ján. 3, 16). Urunk és Megváltónk Jézus Krisztus azért jött a világra, hogy az odaadás, a közvetítés művét, szenvedéseinek és megváltói halálának művét végrehajtsa. Úgy jött, mint aki adni és szeretni akart, és mindenkettőt egyetlen és hasonlíthatatlan módon tudta. Buzgalmának tüzeiben üdvösségünkért és Atyjának megdicsőítéseért önmagát adta minden tettében, tanításában, fáradalmaiban, elibénk élt életében és kiváltképen szenvedésében és halálában. Tele kézzel jött és hozta ajándéku gondolatait, fontos érzésvilágát, isteni belátásait. Erőt, kegyelmet, áldást

szórt és osztogatta szellemének átható erejét. Adta szívét, adta lelkét és életét, teljesen, mindenestül. Így tudta adni magát földi napjaiban. És azóta is adja magát titokzatosan tovább, az idők végéig, minden örökkévalóságon át. Ki fogja fel ezt az isteni adakozást, önmagának e teljes átengedését? Mi fogja fel ezt más, mint a szeretet?

A krónika mesél Toblach grófjáról, aki egy elfogatott ellenfelét a vártömlőben felejtette, s az éhenhalt, mert senki sem kapott parancsot, hogy ételt és italt vigyen neki. A gróf e mulasztásának súlyos következményein úgy megborzadt, hogy nehéz láncot kovácsoltatott saját nyakára és lábaira, és e kemény vezeklésben tartott ki halálig. Ez mélységes, valóságos bánat volt. A lelkületben van a tettek kulcsa, és ez a tett komoly és fenntartás nélküli bánatról, a bűnhődés szigorú és végleges elfogadásáról beszél.

Nézzünk végig a vértanúk fonséges alakjain. Nem nagyon régen a kínaiak egy Hammer nevű püspököt halálra kínoztak. Fejszével levagdosták ujjait, hogy a keresztényeket ne áldhassa. Késekkel bélelt nyugágyon köves úton hurcolták végig, hogy az út egyenlenségeiből származó rázkódások folytán a késhegyek testébe furódjának. Homokot szórtak a szemébe, megszámlálhatatlan gyötrelmeken át a leggyalázatosabb módon végezték ki. Mindezt örömmel viselte, mert szerette Krisztust, és Urát nem akarta megtagadni.

Ezt a hősiességet csak az érti, aki mindennekfölött szereti Istent. Úgy szereti, hogy szeretetébe belesemmisül. A nagy, a szenvedélyes szeretetnek az önfeláldozás, a teljes átadás, a személyes eltűnés, az akár gyötrelmek árán való megsemmisülés a vezető motívuma. Ezen a *Leitmotiv*-on ráismerünk a szeretetnek fonséges, nemes eredetére: magának alkotta Isten az emberszívet, s úgy teremtette bele a szeretetet, hogy ez a maga teljesedését az Istenben-merülésben, a benne való eltűnésben, megszűnésben keresse. Mert minden szeretet, még a természetes földi vonzalom is, már első virágzása idején áldozatról, halálról beszél. Ez a szeretetnek alázat-témája; emlékeztető arra, hogy Alkotó gondolta el teremtménye számára. Mintha a lelkek valami fonséges energia-megmaradás-törvényének alapján a szív csak akkor érezné viszonzottnak a lét nagy ajándékát, ha azt egészében visszatéríti, és legalább is szándékában, vágyában, akaratában Teremtőjébe visszasemmisül.

Az én-nek ez az elfelejtése, elhanyagolása, átengedése s

feláldozása a szeretet mélységmérője. Mennyire szeretsz? Amennyire átadod magad. Azért »legjobban szeret az, aki életét adja barátaiért.« Isten idejött azt megmutatni. Szívünkbe teremttette az odaadásnak természetfölötti ösztönét, és aztán eljött közénk, hogy földi küldetésének, egy valóságos ifjúságos, virágzó Isten-élet feláldozásának csodálatos drámájában megélje azt nekünk. Hogy az Isten-alkotta, Istenbe viasszánt szívek megértsék a tetteknek e félelmetesen világos beszédét: »Igy adjátok oda magatokat mindnyájan érettem, én megelőztelek titeket.«

Nem kell hinnünk, hogy ehhez a hőstettek kiváló alkalmaira van szükség. Szomorú ember az, aki így beszél: »Isten nem kíván tőlem semmi rendkívülit, bizonyára mindegy, hogyan élek«. Földi létünk tele van apró hősiességek alkalmával, seregestül kínálkoznak kis látszatú napi áldozatok, melyekre a szeretet adja az erőt. A szívek értik ezt. Az anya, aki beteg gyermeke ágya mellett heteken át nem ismer nyugalmat, a másik, aki egész éjszakát végigvirraszt, hogy többórás vonatkéséssel érkező lányának megadja első anyai üdvözlését, nem méregeti tettét, hanem szeret. Ezek nem az okoskodás tényei, ezeken az ész fejet csóvál, vagy mosolyog, itt a szív dolgozott, ez a szeretet stílusa. Ha szeretet az életünk atmoszférája, önmegtadadásainkkal, áldozatainkkal nem várunk nagy alkalmakra, válogatás nélkül adunk, és minden tettünkön magától ömlik el az ajándékos szeretet. A minden tetteben odaadott élet a maga egyszerű és következetes kitartásával, hangtalan tűrésével, helyesen adagolt energiájával szintén annak a legnagyobb szeretetnek gyümölcse, mely »életét adja barátaiért«. A föld egyformán a tengeré, akár sustorgó lávaként ömlik beleje, akár lassan gördülő homokszemenként hordja el a lassú folyó. A felelmes hőstett diadalmas adása, vagy az ismeretlenség árnyékában lepergő élet homokórája egyformán a szívet méri, a szív pedig az embernek mértéke.

Az isteni Megváltó Szívére mutat, mintha mondani akarná: Kétségeskedésbe estetek, mert nem a helyes lelki magatartásban léptetek a hitnek titokzatos témáihoz. A tisztán tudományos módszerek keretei túlságosan szűkek, a hit főnséges világa nem fér el ott. A természetfölötti világnak mások a mértékei. A tudomány tapogató szervei az anyag szokásairól vannak mintázva, hogyan érezhetnék meg a természetfölötti életet? Itt nem antennák kellene, hanem átszellemülés, inspiráció. A hit a szívnek tudománya, a hit

módszere az intuíció, s az intuíció kapuja az összeolvadás, a szeretet.

A kereszténységnek a szívre kell utálnia. Rá kell nyitnia Jézus szívének szeretetére, mely személyenkint, egyenkint mindenikünké úgy, mintha ki-ki egymaga volna a világon. Több az ő Isten-szívének rám eső szeretete, mint minden, egészében nekem adott emberszív. Egyetlenegy pillantást vessünk Krisztus szeretetére, s már átöleltük az egész hitvilágot, az erkölcsi rend, az erkölcsi ideálok világát. Abban a tudatban, hogy Krisztus minden hatalmasságok ura, bennünket megváltói Szívének egész bensőségével szeret, megtaláljuk az imádás, a szeretet igazi vonatkozásait Isten tökéletességéhez, mindenhatóságához, szentségéhez. Ez a tudat a lelket új életre ébreszti, a hitnek új műveire buzdítja.

A legfölségesebbnek trónusát körülvevő ünnepies hallgatás mélyén a végtelenség fogalmán elmélkedő emberi szellem elkomorul. Ránk súlyosodik, elnyom az Úr mindenhatóságának gondolata, hiszen egy lefutó villámlás-szalag már borzalommal tud eltölteni. A szeretet azonban a léleknek éltető eleme. A végtelen szeretet nem mint valami idegen jó felénk, hanem otthon érezzük benne magunkat. Lelkünk örömeivel sohasem mélyedünk bele eléggé, szomjúságunk vele soha be nem telik. Minél több szeretetben van részünk, annál boldogabb a szívünk, de annál szomjasabb a vágyunk. Az Üdvözítő Szent Margittal együtt minket is hív: «Nézd ezt a Szívet, mely úgy szerette az embereket»... Igen, nézünk fel reá, értsük meg őt. Jó itt gyökeret vernünk, jó itt minél mélyebbre ásódnunk. Jó itt megtanulnunk, hogy ahova e Szívnek vére cseppent, az a mi talajunk, ahová a dobogása hallszik, az a mi levegőnk. Jó nekünk lesni e Szív sóhajtasát, elérteni suttogását, lelkünkbe, mint háladatos virágba, beleszőszteni sugarait. Ez a Szív majd eldobogja nekünk az evangéliumot, ez a Szív majd mennyei mezőkké tárja az írott szavakat, ez a Szív majd homlokunkra égeti Krisztus nevét. Ő, majd elmondhatja velünk a Miatyánkot úgy, mintha most tanulnók az igés Isten-ajakról a napsütötte domboldalon; majd megint elvisz hódolni az éjtszakai puszták magányosságába, hol forró küldetését éli, és Atyjába fogódzik a földönjáró Istenfiú; majd lelkünkbe énekeli «az út, az igazság, az élet» eleven szavát és az «élő kenyér» félelmetes szent ígérését. Majd meghordoz a Betlehem barlangjában és Názáret gyalupadjainál, a Táboron és a Golgotán úgy, hogy végigremegjük a valóság közvetlen közelségéből ezt a hatalmában

megsemmisítő, szépségében minket újratereztető életet. Hinni fogunk és Izraellel «énekelni... mint ifjúsága napjaiban, Egyiptomból lett feljövetelek napjaiban» (Oz. 2, 15). Kibontakozik, tavaszi pompába öltözik a lelkünk, megismerszódik a személyiségünk, kitisztul az öntudatunk, egyenesek, harmonikusak lesznek a szándékaink. Az Isten-szív szemlélése a szeretetet földünkké és légkörünkké teszi; belőle nővünk, beléje nővünk. Benne sarjad a hitünk, benne fogan a reményünk belőle épülnek áldozataink. Ő, mondjuk mindennap gyermekszívvél: Uram, hiszek, mert szeretek; remélek, mert szeretek; áldozatot hozok, mert szeretek Téged, téged szeretlek, Uram, ki a miénk lettél, téged szeretlek, ki a véreden megvettél, téged, aki úgy szerettél, hogy szépséges ifjú emberségedet halálra adta a lelkemért!

Az egyszerűség iskolája.

4. Nemes egyszerűség Jézus Szívének stílusa. A Megváltó mindenkinek világosan, mindenkinek hozzáférhetően mutatja belső világát. Átlátszó tisztaság, abszolút világosság az igazságnak jellemző vonásai, s a tökéletességnek, a bevégezett lelki szépségnek elsősorban egyszerűség a sajátja. Ezzel szemben könnyű megfigyelni a lelkileg készületlenek ziláltságát. Minél tökéletlenebb, annál szövevényesebb az akarat; mert még nem követi az erénynek egyszerű nagy vonalát. Belső világunk eleinte hasonlít az összevissza fonódott gondolatok és érzések kuszált gombolyagához. Könnyebb kicsomózni célnafonatokat, melyekkel néhány vidám kis macska játszadozott, mint eligazodni eszmélésünk útvesztőiben. A bonyodalmat magunk teremtjük. Önmagában minden élet, a lélek is, egyszerű, és csak a szétszedés bonckése, tépelődéseink, egyéniségünknek százfelé húzó igényei, filozofáló szkepszisünk teremti bele a komplikációt. Nem értjük önmagunkat, mert okoskodunk és egyre vitatkozunk magunkkal, a helyett, hogy szent egyszerűségben átengednők magunkat Isten akaratának, melyben önmagunkat feladva önmagunkra, legjobb énkre találunk.

A kegyelmi élet iskolája a lelket az egyszerűség nagy művészetében nevei. «Add nekem fiam a szívedet», ez a mottója minden «lelki szegénység»-nek, a «boldogságok» elsejének, minden földi és mennyei boldogság alapföltételének. Úgy kell élnünk, hogy a tapasztalás, a személyes meg-gondolások, minden emberlélekkel való érintkezésünk, minden adásunk és megajándékoztatásunk a lélek teljes átengede-

désének útján vigyen előre bennünket. Minél előbbre jut, minél jobban kibontakozik, annál egyszerűbb, tisztább, átlátszóbb a lélek. Mert Isten örömmel járja be a neki teljesen átengedett lelkeket, léppei ösvényeket hagynak ott; tekintete világossá, egyszerűvé tesz mindent, eloszlatja a tépelődések ködeit, kibontja az emberi szempontok zavaros bozótjait. Így a lélek Isten akaratával egyre jobban összeilleszkedik, a kegyelem követelményeihez egyre jobban idomul. Földi tekintetektől szabadul, környezetén mindjobban felülemelkedik, megtagadja kedvteléseit vagy kedvetlenségeit, mihelyt a kötelesség és az erény kívánja. A súlypont e belső fejlődésben nem arra irányul, hogy teljesen kiemelkedjünk az emberi kötelékek közül és eltépjünk magunk körül minden személyes vonatkozást, hanem arra, hogy mindezt önmagunkkal együtt készségesen rendeljük alá Isten szolgálatának, és Isten akaratát életünk végleges iránytűjének tekintsük. Az ennek következtében életünkben fellépő egyszerűsítés abban jut majd kifejezésre, hogy minden körülmények között, egyéni akaratunk kielégülésétől függetlenül, egészen spontán módon a jót választjuk. Gyakorlatilag ez annyi, mint minden körülmények között hűségesen azt tenni, amit tőlünk ész, hit és kegyelem követel. Minden helyzetben felismerhetjük Isten akaratát. Kövessük, mint világító látközlőt. Ez Krisztus lelkületének nagy és mégis oly egyszerű vonása, melynek bennünket is át kell hatnia.

Hasonlatosságot használva mondhatjuk, hogy az egyszerűség bizonyos értelemben a lélek egyensúlyának. a lelki súlypontok mindenkor korrekt elhelyezésének érzéke. Minden földinek van súlypontja, és csak akkor van egyensúlyban, ha ez a súlypont centrális helyzetbe kerül. Csak az a művész teremt élethű alakokat, aki rágondol, hogy a nyugalom vagy a mozgás ábrázolásában a súlypont a maga helyére kerüljön. A léleknek ilyen műtárggyá kell válnia, és itt az lesz a mester, aki minden élethelyzetben megtalálja lelke «súlypontját» és egyensúlyát. Itt az a mester, aki létének minden pillanatában Isten akaratát követi. Krisztust ebben az értelemben az egyensúly legfinomabb érzékével megáldott léleknek kell gondolnunk, ki a *«pondus aeternitatis»*, az örök értékek hatalmas súlyát, leghelyesebben érezte és minden körülmények közt számon tartotta. S az emberek körében azokat kell lelkileg nagyobbaknak neveznünk, akik a lét problémáinak és feladatainak kezelésében ezen örök súlyok nyomását érzik és érvényesítik. Minő ellen-

tét az ilyen fönsségesen kialakított egyének s azon jellemek között, akik ide-oda ugrálva majd a jóhoz, majd a rosszhoz hajlanak, és lelki egyensúlyukból minden semmiség kibil-lenti őket! Nem jutunk végig az életen belső rázkódások nélkül, — Jézus isteni Szíve sem volt kivétel, — de törhe-tetlenül arra kell dolgoznunk, hogy fájdalomban, küzdelem-ben, szenvedésben Krisztus példája szerint találjuk meg utunkat és álljuk meg helyünket.

Az ilyen lelkületnek átlátszó egyszerűsége tiszta, mély hegyi folyóhoz hasonlít, melynek fenekére látunk. Bármilyen nagy víztömegek fekszenek is egymáson a mélységek felett, továbbmozgásuk szüntelen. Az Isten-szerető lélek egyszerűsége is telve van élő tetterővel; passzív aluszékonyaságból és gon-dolattalanságból nincs benne semmi sem. Az egyedül Istenre és a jóra irányított lelkület minden igazi életet felölel, a lét-nek minden fontos és értékes elemét magábazárja. A kül-világot a maga helyére, az életfolyam partjára teszi. És mint parti tájak a tovasiető víznek tükrében, úgy verődik vissza a külvilág az ilyen tiszta élet átlátszó elemében. A kép tükröződik ugyan, de nem állítja meg, siető előretörésében nem tartja vissza a folyót. Az ilyen egészen belső tevékeny-ségétől áthatott léleknek kristályos mélyén van otthon Jézus Szíve; az a Szív, melyben az ethikai motívumok minden helyzetben elevenen váltódtak ki, mely szüntelenül a jót látta és valósította még akkor is, mikor könyörgött, hogy «múlják el a pohár». Ilyen eleven tudattal kell minden jót végbevinnünk és minden jónak örvendeznünk. Szívbeli örö-möt kell benne éreznünk, mint a rét virágaiban, a táj szép-ségeiben, a hanyatló napnak bíboros sugaraiban. Az erköl-csileg jó cselekedetek szívünknek értéket és szépséget köl-csönöznek, melyen örvendeznünk kell. Ebben az örömben meg-nemesül az öntudat, növekedik a lélek finomsága és jóra való hajlandósága. Helytelen tanítás az, hogy lelki haladá-sunkat szerénységből nem szabad észrevennünk. Szabad és kell tökéletesedésünket éreznünk, szabad és kell minden előre tett lépésnek, minden tisztulásnak, öntudat-növeke-désnek, motívumrendezésnek örülnünk. Háládatos szívvel kell haladásunkban gyönyörködnünk; Isten adja, örömünkre szánja, biztató arcától ne fődjük el tekintetünket. Bizni kell és félni egyszerre, örvendezni és aggódni egyszerre, úgy hálálkodni, mintha semmit sem tettünk volna, úgy akarni, mintha senki sem segítene.

Aki lelkének nem tud örülni, az hálátlanságot követ el

az Alkotóval szemben. Aki bűnösségén úgy bánkodik, hogy lelke elborul, hogy zavaros érzések felhőzik látóhatárát, hogy kűszált, önkínzó, tépelődő vádaskodásba merül önmaga ellen, az sajátkezüleg állítja meg lelke lendítőkerekét, az ernyőt tart a kegyelem sugarai elé. Lehet a bűnt mélyen és egyszerűen bánni és mellette szent örömben mondani hálát a tisztulásért. Lehet át meg átérezni gyarlóságunkat, képtelenségünket, a kegyelemtől való alázatos függésünket, és mellette bízva, mosolygó arccal, ünnepi tekintettel menni előre. Lehet a multban egyre távolodó bűnt szent fájdalommal újra meg újra bánni, a bűnben elveszett kegyelmi időket lehet siratni, miattuk szenvedni, elfecsérlésükért irgalmat esdeni és mellette az újjászületésben énekes szívvel örvendezni. Ezek nagy és egyszerű érzések; ezekből egyenes, következetes élet lesz; ezekben el van vetve a tisztaság magva. Így szeplőtlen, nyílt tekintettel, alázatos örömben, bátor alázatban, hálaénekes szívvel fogunk haladni a krisztusi egyszerűség diadalmas útján.

«Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra.»

5. Jézus belső világának rugójára utal, isteni Szívéből levonja a leplet és szól: «Nézd ezt a Szívet, mely úgy szerette az embereket...», mely a szeretet és áldozat küldetésével jött a világra. Jézus Szíve égett a szeretet tüzétől s üdvösségünkért egészen áldozatul adta magát. Azonban nemcsak maga akart égni, lángba akarta borítani a világot, hogy a világ szeresse Istent, az Urat, kinek mindent köszön, hogy mi emberek egymást ne csupán szóval, hanem mindenekelőtt tettel szeressük. Jézus akarta, hogy a szeretet által az emberlélekben szebb, jobb világ származzék; ez volt az ő izzó, szenvedélyes kívánsága. Saját evangéliumi szavaiból tudjuk: «Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra, és mi más akarok, mint hogy égjen...» Ez a tűz Szívének szeretete, melynek izzása elegendő, hogy lángbaborítsa az egész világot. Akárcsak azt mondotta volna: «Kívánom, hogy a világ égjen és meg ne merevedjen önszeretben, keménységben, földiességben... ó mennyire kívánom, hogy égjen!» Az Úrnak e vágya oly sok szavából kicsendül, belesejtjük éjtszakai imáiba, meghalljuk panaszaiban, lelki szűkölködésében és gyötrelmeiben, a Getszemani bokrai között.

Jézus isteni Szíve mélyén kavarogtak a lángok, melyekkel a világot gyújtani akarta. kitortek onnan és küzdeni mentek a bűnös földön heverő súlyos árnyékokkal. Ez a küz-

delem adja kezünkbe az Olajfák hegyén átélt kínos éjszaka kulcsát, magyarázza, miért hullott Urunk arcáról a veríték vérző cseppekben a földre, megérteti velünk a keserű gyötrelmet, mely az Urat a világ vétkeinek, hálátlanságának láttára eltöltötte, mikor szentséges emberlelkét a halálfélelem borzongása járta át.

Jézus szívének érzelmeit hűsége sen festik nekünk hozzá közelálló, vagy vele különösen kongeniális szentek lelkei. Szent Gertrudnál olvassuk: «Láttam Jézus szívét mint sugárzó napot» — és később elbeszéli: «Arra kért az Úr, hogy ajándékozzam néki a szívemet. És én könyörögtem, hogy vegye el. Kivette, az övébe tette, és láttam, hogy mint valami port, a lángok elöntötték és egészen fölemésztették. Aztán újra elővette a szívemet, mely most lobogó lánghoz hasonlított és visszaadta nekem. Míg testembe mélyesztette, így szólt hozzám: Nézd szerelmesem, ez legyen az én szeretetem záloga: E szeretetnek parányi szikráját tettem a szívedbe, hogy emésszen életed utolsó pillanatáig». Ez az elbeszélés mély bepillantást ad nekünk Jézus lelkületébe, a szeretetnek és áldozatnak szenvedélyes vágyába, mellyel telve van Jézusnak isteni Szíve.

Jézus Szívében a Szentlélek tüze égett, az Isten-szeretet, a buzgalom hatalmas érzéseinek tüze. Azért jelent meg Jézus mint Megváltó a názáreti zsinagógában az Irásnak következő szavaival: «Az Úr lelke énrajtam; azért kent föl engem és elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek és meggyógyítani a töredelmes szívűeket, szabadulást hirdetni a foglyoknak, látást a vakoknak, szabadon bocsátani a sanyargatottakat, hirdetni az Úr kedves esztendejét és a fizetés napját» (Luk. 4, 18, 19). Mindezt vágyódott tenni az Úr, és fölösen volt rá ereje. Szíve tudta, hogy küldetése minden szenvedőhöz és minden elesetthez szól és hogy bőségesen tud neki segíteni. Úgy jött, «mint akinek hatalma van» és belekialtott az elbágyadt, lélekszegény világba: Nézd, nincs véred, nincs szíved, nincs életed, hozok neked. Nincs igaz lelkületed, nincs benned érzés, szellem és lélek... Nem tudod, hogyan kell bánnod fájdalommal, tompa, rideg és szívtelen vagy... De nézd, itt az én Szívem! És e Szívben érzék, értés mindarra, ami kell neked. Ez a Szív új lelket teremt beléd, tüzet hord szívedbe, hogy az Úr szellemére fogékonná legyen, s hogy benne a jámborság és áhítat tüze lakozzék. Megoldja némaságát, megtanítja szeretni, imádkozni, áldozatot hozni. Emberszívek, adjátok nekem magatokat...»

Uram, hiszek Szívednek, hiszem küldetésedet. Tudom, hogy mester vagy és minden szívet magadhoz vonasz. Hiszek a szeretetenednek, és tudom, azért izzó a Szíved, hogy a világot lángra gyujtsa. Hiszem Uram, igen, a kezemmel fogom, hogy a világnak kell a te Szíved. Uram, én is egy kis darab ilyen világ vagyok, melyet még nem egészen fogott meg a láng, melyben a tüzet még sok füst borítja. Uram, kérlek, gyujts meg engem, hadd fogjon tüzet Szíveden a szívem, hadd égjen és világítson a lelkem. Ez legyen életemnek erős, áhitatos célja és imáimban mindennapos könyörgésem.

A mindenség érzelmeivel és az Istenség gyönyörűségével.

6. Aki úgy szeret, mint Jézus, az viszonzást vár, viszonzást akar. Igen, a Megváltót viszont kell szeretnünk. Lelkünknek ez oly világos, oly szükségszerű, oly kötelességszerű. Szent Gertrud, a nagy középkori misztikus lélek, megtanít rá, mit jelent e kötelesség. Ez a csodálatos, tűzből szőtt emberszív, napról-napra «minden teremtmények szeretetével s az Istenség kimondhatatlan gyönyörűségével»* vitte forró vonzalmát a Megváltó elé.

Vele akarunk menni, s őt követve a világegyetemet átreszkettető minden érzelmek tűzével s az Istent betöltő boldogító gyönyörűséggel akarjuk Jézust átölelni. A teremtményből kell ezeket az érzelmeket kiolvasnunk, mert bele vannak szöve. Mennyi szeretet ömlik el a tavaszon, mikor a tél merevsége lazul, ébrednek a természet titokzatos erői s mindenütt új élet fakad! Mikor a dombok bársonyos szépségbe öltöznek s az ifjú gyepek, az erdő májusi zöldje mint fejedelmi palást borul a hegyek vállaira. Vagy mikor az Úr a földeken esőt hullatva, áldva jár. Mikor csiráztatja a vetést, ezt az évente visszatérő csodálatos kenyérmegegyülést. Mennyi szeretetről beszél az este, az alkonyi harmat, melyben éjtszaka fürdik a rét és az erdő. És az újranyíló reggel, a fák és bokrok csillámló harmata, az ezernyi finom pókhálószőttes, mely ezüstözve veri széjjel a napsugarat. És a hanyatló fénykorong a csendes órán, mikor hatalmas színekamrájából az ég alján hosszú sávokban kirakja a nap a bíboros, violás, tüzés, aranyos fátyolszöveteket s a hullámozó színtengeren a felhőpárkányok mögé hanyatlik a nappalnak forró ábrázata. Mennyi törtetés a füvek, a vetések növéseiben, a rügyek

* Ex affectu totius universitatis et cum delectamento divinitatis.

duzzadásában. Micsoda félelmetes erővel húzza fel a nap a bokros sűrűből az erdőnek törzsökös óriásait, hogy kinőjenek onnan és beleágazzanak az égnek kék teljességébe. Mennyi mozgás a szelek és viharok, a fellegek és esők járásában, e zivatarszárnyakon nyílsebesen utazó vitorlások vonulásában, a villámok vonaglásában, az ég méltóságos morájában, a záporok susogásában, a kavargó hópelyhek karácsonyi táncában.

Mennyi lendület a futó patakokban, az Alpok zuhatagiban, a Niagara siketítő bűgésében, félelmetes vízomladékaiiban, a Nilus árjának szélesritmusú lüktetésében. Mennyi a tengerek örök nyughatatlanságában, viharverte vízcsúcsaiban, dübörgő mélységeiben! És a földnek, a csillagoknak szédítő forgolódásában, egymás köré hajított végnélküli kavargásában a mindenség határtalan párkányáig...

Hogy vonul a madársereg földeken, tengereken át feltarthatatlanul, a vágy hajszolja őket messze, messze. Hogy lüktet az élet az elevenek sejtjeiben, a szívek millióiban. Mennyi megindulás, mennyi félelmetes szenvedély a világtörténelem eseményforgatagában, a népek élet- és szellemáramlásaiban, a háború szörnyű indulataiban. És az érzések, szent szenvedélyek minő túlradása a boldogok csarnokában, az egek magasságában, hol «a folyó rohama fölvidítja az Isten városát» (Zs. 45, 5). A teremtesnek mindezt a lendülését, reszketését magunkba kell ölelnünk, magunkba kell szívunk, magunkba olvasztanunk, megélnünk, és szeretetünket, imádásunkat «*ex affectu universalis*», a világegyetem minden teremtményének érzelmeivel, vinni az Úr felé. Az ég és föld minden szépsége, nagysága, fölséges formai tökéletessége örömet, csodálatot, dicsérő éneket váltson ki lelkünkben.

A világegyetem minden érzelmének Isten felé zengő akkordja legszebben, legteljesebben, legbensőségesebben hangzott fel Jézus szívének magasztaló himnuszában. Ez a csodálatos emberlélek szüntelenül hallotta Istent. A tenger zúgása, a puszták csendje, a mezők liliomának salomoni köntöse, az égi madarak szárnyarebbenése mind Atyját emlegette. Érezte az örök Szeretetet, ezt az égből szüntelenül idénző tekintetet, melybe éjtszakai imáiban helemélyedt. Ez a minden tengereknél túlradóbb Szív értette magába ölelni a mindenség reszketését a mustármag induló növéstől a terebélyes fáig, a vetést ölelő földszemeknek hallgató munkájától a csillagok Isten-köszöntő daláig. Itt orgonázott a mélyhangú dicséret,

énekelt a tisztacsengésű gyermekima. Ó, a pusztai éjtszakák s a hegyi tündöklések ily szimfóniáját még nem hallotta a föld. Az első, a teljes *«ex affectu universalitatis»* imádság, az első, nagy integrális odaadottság, mely kevesli önmagát mindaddig, míg be nem ölelte és szent önfeledkezésben a Végtelennek lábaihoz nem gördítette a szeretetével áttüzesített mindent... Kövessük, kísérjük, táruljon a szívünk és karunk, égjen a szomjúságunk, gyötörjön a tehetetlenségünk, és öntsön el bennünk a szeretetnek gyümölcsöző túláradása mindent, nordja be Teremtő aranyfövényével kergesre száradt földünk repedéseit, és nőjünk a Végtelen felé kenyértermő munkás kalászbán, énekes szent virágzásban. Ott áll, ott él, ott imádkozik a mi életmintánk a krisztusi Szív, nem kép, nem emléklap, hanem valóságos, vérrel lüktető, eleven szív, hívjuk és közelít, öleljük és a miénk, merüljünk bele és eltűntet bennünket örmagában, szeretetének mondhatatlan mindenség-himnuszában.

«Cum delectamento divinitatis» ... az Istenség gyönyörűségével. Ez a mindenség-kórus hullámlásában nem áll meg az Istenig, Isten mélyéig, Isten mélységes gyönyörűségéig. Isten örül, fonséges, megfoghatatlan örömmel örül műveinek és önmagának, saját titokzatos lényének, és szépségével eltelten léte a mindent átjáró szenvedélyes örvendezésnek szüntelen himnusa. A boldogságok ez újjongó, fénylő áramának, méltóságos, komoly öntudatának naptüzelte orma az az öröm, mellyel Isten legtökéletesebb művében, Jézus Szívében pihen. Ez az öröm előmlik az egész teremtesen, ez az öröm a mindenségre árad, s a Szentlélek beleéneklí az emberszívbe: *«Tiéd Uram a fölség, a hatalom, a dicsőség és a győzelem, dicséret neked, mert minden, ami égben és földön van, a tiéd. Tiéd Uram az ország és minden fejedelme. Tiéd a gazdagság, tiéd a dicsőség, te mindeneken uralkodol; kezdedben az erő és hatalom, kezdedben a nagyság birodalma»* (Kron. 26, 11, 12). Ez az öröm legyen lelkünk levegője, tárgítsuk ki emberszívünket e végtelen lehelletek befogadására. Sóhajtsuk magunkba Isten örömét, énekeljük vele a boldogság dalát, a mindenhatóság győzedelmes, titkos gyönyörűségét: *«mely nagy, Uram, a te édességed sokasága»* (Zs. 30, 20) — és epedjünk az Isten önmagával való mélységes harmóniájának titokzatos boldogsága felé, *«hogyan lássam az Úr gyönyörűségét»* (Zs. 26, 4). Meg kell sejtenuünk a zsoltárossal az Úrnak csodálatos isteni örömét, meg kell éreznünk, hogy *«ezért újjong az ég, s ezért van feltöltve a föld gyönyörűséggel. Ezért lép ki partjaira*

a tenger, «ezért örvend a mező és az erdőnek minden fája», mikor az Úr arcának fényességét tükrözi a komoly bükkök, a fehérkarú nyírfák és az izmos tölgyek ölelkező erejében.

Igy imádjuk, így keressük, így énekeljük az Urat. Találjunk rá az ő Istenségének gyönyörével. A természet csodáiban, a lélek mélységeiben, a gyermekek szemében, a lelki ismeret sugárzó tisztaságában árad, hullámszik Isten öröme. Ismerjük fel, fogjuk egybe, szőjük be imádásunkba, öntsük szeretetté, és szívünk amforájában vigyük az isteni Mester lábaihoz. Kérezkedjünk a Szívéig, az Istenség örömének tüzes forrásaig, és imádjuk a mindenek Teremtőjét ebből a minden szentségek gyönyörétől reszkető szívből. Az ilyen szeretet-aktusokban az Istenség titkos mélységeiből buzog az élet, benne örvendezik, mert művére ismer, az Isten. Kedve telik benne, mert e szeretet-aktusokon át a lélek Jézusnak eleven izületévé válik, mert ebben az örömben szomjas venyige módjára issza és bírja sarjadásra a szentséges Tőke tiszta nedveit. Kedve telik az Úrnak az ilyen emberszívből, mert minden rezzenésén clömlik Krisztus lélek-színe, és mert minden dallamából Krisztusnak fonséges organuma hallszik. Kedve telik a Teremtőnek e lelkekben, mert helyettük Krisztus imádkozik, helyettük Krisztus áldoz, érdemel és szeret, mert odaadottságukért Istent kaptak cserébe, és emberszívkért, mint Gertrud, Isten-szívet, — lángoló izomszálat Krisztus Szívéből, — mely emészti őket mindhalálíg. Testvéreim, ez nincs messze, ez nem a szentek elérhetetlen piesz-táljáról való, ez egészen közel van, közelebb, mint a levegőnk. Be kell lélekzeni, megnyílni rá, mint a lombok táguló pórusai tavaszon. Isten öröme bennünk van, ott keressük. Ha nem találjuk, menjünk beljebb önmagunkba. Ez a «beljebb» merre van? A több szeretet felé. Munkánk, embereink, alantásaink, társaink, parancsolóink szeretete felé. A fáradalmak, a nélkülözések, a türelemprobák, a fájdalompharak szeretete felé. Amen.

Szíveken át Isten felé.

7. Isten mindenütt van, mindenütt jelenvaló, és mégsem találunk mindig egyenesen hozzá. Istenhez az út gyakran teremtményeken át vezet: emberszíveken át Isten Szívéhez. Aki a szíveket teremtette, úgy akarta, hogy az emberek szíveikkel fonódjanak egymáshoz. Előbb-utóbb mindenikünk megtapasztalja, mennyire rá vagyunk utalva embertársaink szívére, és mennyire hivatva vagyunk arra, hogy másoknak szívbéli szolgálatokat tegyünk. Vannak lelkek, kiknek köze-

leben szeretetre, tisztaságra, bátorságra gyulladunk, minden erőnyre indíttatunk. Vezetők, akiknek önként adjuk, akikre önként bizzuk magunkat. Szeretetük melegít és emel; szívünk megnyílik nekik, mint napnak a virág. Van abban a tényben valami csodálatos, hogy az ember nem marad magára, hogy szív szíven, lélek lelken fejlődik, s az ember más, őt szerető emberek kezén és szíven fogódzva vezetődik Isten felé.

Ez a lélekközösség különösen krisztusi, különösen kaiholikus. Az ázsiai gondolat az egyedülvalóság himnusát énekeli. A tropikus erdők jámbor, magányos óriásának mintájára tanácsolja: «vándorolj egyedül miként a rinocerosz». A földtellen, a kimerevített egyedülvalóság jeget ver az emberlélekre. A lélek másik lelket akar. Az emberszív dobogása visszhangra vár. És Krisztus, a lélek ismeretlen mélyeinek egyetlen pszichológusa azt mondja: «Ahol ketten vagy hárman együtt vannak az én nevemben, én velük vagyok . . .» (Máté 18, 20). Gyónni küld, bűnvallomást kíván, másik emberlélekhez utasít, aki fejünkre tegye Isten megbocsátó kezét. Szent Pálnak a megtérés félelmetes pillanatában nem azt mondja: «vándorolj egyedül», hanem elküldi Ananiáshoz: «ott majd megmondják neked, mit kell tenned». Ezekben a szavakban és tettekben fonséges tervszerűség lüktet. Az emberi lélek mélyeire látó Istenfiúnak az a gondolata, hogy a Végtelen emberlekeken át akar rajtunk dolgozni. Nem mondom meg neked, mit kell tenned, «menj a városba, ott majd megmondják neked». Eseményeken, életünk tényeiben, emberajkáról, a mi nyelvünkön akar beszélni hozzánk. A szív nyelvén. A minden lelkekkel közös szeretetnyelven. Megáldott, szent léleklfonatokat készít magának, egyiket sem világítva meg önmagának, mint ahogyan senki se látja meg saját arcát soha. Emberleleket választ akarata irányító tengelyéül, ember-szíveket használ tetteinek lépcsőjéül, mert tudja, hogy ember embert tud szeretni, ember embert tud követni, és valami fölséges mennyei pedagógiával más emberlelekben mutatja meg a mi útjainkat.

Ennek a természetfölötti, isteni neveléstudománynak legsugárzóbb tette az inkarnáció. Az ember nem élhetett meg a testbe öltözött Isten nélkül. Kellett, hogy a Végtelennek emberarca, szerető tekintete, ígés ajka legyen, és kellett, hogy a mennyei Szeretet emberszívben lüktessen végig egy földi életet. Ah, ez, ez mindennek a beteljesedése! Ez minden szomjazásunk kielégítése, ez a valóságos Isten-corpus, olyan, mint mi vagyunk, és sugárzó homloka, imádságos emberhangja

van, áldó keze és leboruló térde van, édesanyja szőttésében jár közöltünk, és szentséges lábának körvonalát útjaink porába nyomja. És szíve van, igazi véres emberszíve, hogy legyen nekünk egy biztos, ragyogó Isten-kapunk, ahonnan egy ölelésnyire sincs a Végtelen. Megtudjuk-e valaha, mi ez a Szív nekünk? «Hiszünk a szeretetben» — mondja Szent János. Szeretném hozzáfűzni: «Adósai vagyunk a szeretetnek». Mind adósai vagyunk a nagy, végtelen Szeretetnek, s amint ezt sorra megéljük forró emberszívekben, érezzük, hogy szeliden lejtő lépcsőkön járunk az Isten-szív sugárzó magaslatai felé. Igen, vannak édes, közelálló emberszívek, testvérek, szülők, hitvestársak, jóbarátok; s mondhatjuk túláradó szeretettel: Szíved volt a csillagom, pusztában vezető angyalom, a te fénylő tisztaságodnak meleg sugaraiban jobb lettem, utamra leltem, . . . de az Isten-szív lelkemet áhítatos hallgatásba meríti, és hálám, örömöm, hódolatom szótlán imába öltözik. Én fényességes napom! Én boldogságom, legmélyebb örömöm, irányító tündöklő sugárkévé, te aki fényseprőddel utamat belesodrod a világ zürzavarába! Ó szerető szíveknek bőséges kezű osztogatója, én lélekjáró Istenségem, aki minden szívemhez símuló szívvel önmagadra mutatsz, aki minden vágyamat szító lélekközösségben a te szent tükörképedet mosolyogtatod felém! Minden szeretet egyfelé néz, mint ahogy minden iránytű egy hatalmas meridiánnak erőfolyamát szolgálja. Amely szív nem mutat Istenre, annak csak csúfneve a szeretet, mert «szeretet az Isten, és aki szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne» (Ján. 4, 16).

Az a szellemi égholtozat, melynek szelíd csillagai szereteim szívei, ragyogó napja Jézusnak isteni Szíve, szüntelenül az eleven erkölcsi erőnek legtisztább, legnemesebb impulzusait küldi felém. Erre az erőre sokszorosan rá vagyok utalva, nélküle nem élhetek. Lelkem járása el-ellassul, tévedten megáll, lendítés kell neki. Az emberszívből sok a «holtpont», és sokszor hasztalan keresünk hatékony érzéseket, melyek túllendítenének rajtuk. Jellemünk gátlásai, merevségei, örökölt gyengeségei lassítanak, megakasztanak, mint kerekeket a súrlódás vagy a beszáradt gépolaj. Tudjuk, hogy fölébük kell kerekednünk, de nem boldogulunk, hiányzik az erős lendület, mely diadalra vinne. Igazán «holt pontok», nincs bennük tetterő, nincs tevékenység, nincs élet. Ilyenek első-sorban a kedvetlenség, a passzivitás, a földiesen nehézkes érzék, lélektelen hangulat, melyben elvesztetten élünk, nem mint öntudatosan tevékeny teremtmények, hanem mint

renyhén, parttalanul terpeszkedő, megrekedt vizek. Hiányzik az öröm, az életkedv, az életnek édes, fűszeres illata, az átszellemülés nemes lendülete. Mi kell az embernek, mikor nem elég önmagának és semmit sem tud adni önmagának? Mire van nagyobb szüksége, mint új erőforrásokra, intenzív élettel, tüzes, életfakasztó szívekkel való kapcsolatokra? Lelkek és szívek kellene ilyenkor, hogy rajtuk felgyulladjunk, átszellemültségüktől lángbaboruljunk. Egy forró, istenjárta emberlélek érintése a lelkek nagy természet törvényeinek erejével irányítja be lelkünk kormányvasát; egyszerre újak, erősek, munkaképesek leszünk a mágneses illetéstől. Nem úgy, hogy a varázslat tüntén elaludtságunk visszatérne, hanem úgy, hogy új termő élettevékenységek indulnak, ismeretlen erőforrások nyílnak bennünk, mint Mózes vesszejére a sziklának rejtve várakozó vize. Az ilyen illetésnek nem tétlen emléke, hanem szüntelenül tevékeny munkája kíséri, eljön velünk a napi tettek kúszá hálói közé, hordja velünk az életterhek súlyát, — a cselekvés életét éli, mert élő vizeket indított meg lelkünkben.

Ezek a hatalmas, élettermő emberi érintések, erőskező, melegszívű lélekvezetőknek titokzatosan gyümölcsöző tettel, mind az Isten-szívből élnek. Ezek a nagy lendületek megássák a lelket a szeretet forró ekevasával, s ennek a vasekének Krisztus a földművese. Mindennél égetőbbnek kell nekünk ez a jézusi kapcsolat, ez az életközösség, igazi lelki synbiosis, melynek színes metaforáit játssza a földön viruló élet. Aki bennünket ebben segít, az Krisztusból való, aki nekünk Krisztust adja, az krisztusi kéz, krisztusi ajak, krisztusi szerv, a Megváltót szeressük benne.

Életünknek, létünknek értelme, célja, csúcspontja Krisztus. Reszkessünk meg a neve hallatára, hulljon ki szemünkéből a könny, ha szent szava megérint. Ez a bensőség minden emelkedő élet titka. Ha nincs meg, esdjük le szívünkbe. Tegyük meg mindent, amit tehet az akarat. Igyekezzünk komolyan ráésszélni Krisztus életére, lelkületére. Kezdjük el azonnal. Reggel mihielyt öntudatunk visszatér, már az ébredés féleszmélő homályában keressünk Krisztus felé. Jézussal való eleven kapcsolatunk tisztuló tudatában kezdjük a napot. A lélek zavart, pókhálós a reggel, tisztítsunk, tapogassunk, kapaszkodjunk. Esmélésünk csikorgó kapuja, világosságunk első hasadása Krisztusra nyíljon, ne bocsássuk el a pihentség első fehér galambját másfelé. Ó milyen fontos a reggel! Milyen élettermő ez az első fogódzás! Mennyi lélek-

nevelés kell ahhoz, hogy a féltudatos ébredő lélek ne tévedjen tehetetlen, szálkás, napi aprólékosságok közé. Nagy vonalat a nappal kis tettei fölé, rendezze őket a krisztusi szándék. Aztán e szívbeli motívummal igazi benső jóakarásban induljunk napi kötelességeink egyformasága elé. Tegyük mindent szívvel, szeretettel, mosolygó arccal. Így a lélek szeme nem arra fog irányulni, ami a napi munka materialitását teszi, nem a szokott, a poros mindennapiságra, hanem arra, hogy azt miképpen teljesítsük: mennyi szeretettel és Istennek tetsző szándékkal, milyen odaadott lelkülettel.

Imánkat végezzük a lélek teljes tevékenységében. Úgy fogjunk hozzá, mint legfontosabb dolgunkhoz, mint valami életbevágó cselekedethez. Ő, a mindennapiság ne engedje felednünk, hogy Istenhez közelíteni válságos szent pillanat, hogy Isten elé lépni örökön ismétlődő lelki csoda, hogy az innáság a természetfölöttiség partjaira visz, a Végtelen párkányain hajoltat ki bennünket. Ne legyenek imáink természetes szavak. Isten irgalma beéri ezzel is, beéri néhány átfigyelt szóval is, de adjunk az imában figyelemnél többet, adjunk akaratot, lelket, életet. Minden ott vár az isteni Szívben, fogjuk át ezt a Szívet, szorítsuk magunkba, imádkozni fog bennünk. Ez az igazi «önmagunkba»-térés, a Krisztusba-térés, mert úgy kell, hogy Krisztus legyen ez az önmagunk. Így erőink összegyűlnek, belső életünk eleven forrása megindul. Megduzzadnak az élő vizek s a lélekben hatalmas érzéseket váltanak ki. Ez Jézus isteni Szívének reggeli hangulata, harmatos frissesége, üde, tiszta, «kipihent» lelkülete. Lépünk hozzá, mint valami illatos, hajnali réthez, melyet kora reggel be kell járnunk. Mennyi rét, mely nem ruháink porát, hanem szomjazó lelkünket lepi be drága cseppjeivel. Itt jutunk annak tudatára, hogy Isten szelleme, az ételszóró Lélek vesz körül és jár bennünk, hogy a Krisztus felé fordított élet nem fáradtság, hanem szüntelen megajándékoztatás, elmulthatatlan, örök ifjúság. De akarni, törni, kapaszkodni, küszni kell, adni — és százannyit kapunk, fáradni — és megcenyhülünk, igát öltetni — és szárnyaink nőnek. Nem, nem, ne engedjünk, a nehézkesség maradjon idegen nekünk. Gyermekmódra kitárt ujjakkal nyúlunk, ágaskodjunk szüntelenül azokért a csalhatatlan eszközökért, melyek bennünket ilyen tevékeny lelkiség felé, ilyen rügyező belső élet felé segítenek. Apró emberi akarásokat állítsunk nagy törekvéseink szolgálatába, fogjuk hamba a mindennapot, a kis életet, a napnak észrevétlenül gördülő homokszemeit egységes, meg-

szentelt szándékkal. Gyakoroljuk újra meg újra azt a belső megiffodást, amit oly sok lélekismerettel tanácsol ez a kis német mondóka :

Mach einen Sprung,
Erinnerung, —
Zurück zu jenen Tagen,
Da du noch jung,

Voll Kraft und Schwung,
Um neu dein Glück zu wagen,
Gelingt der Sprung,
So bist du jung.

Az élet és szeretet dala.

8. Nem elég, hogy vagyunk, élünk is keli. Pusztá léte van a holt kőnek is. Az ember rokonsága Istennel, hasonlatossága Istenhez még a természetes vonatkozásokban sem szorítkozik a pusztá létnek alsóbbrendű fokára, hanem a tudatos tette való képességben áll. A tudatos tett szellemi lényunktől létünk egyszerű tudomásulvételénél többet követel. Benne lelkiéletünk nem csupán állapotszerűségekre irányul, mint ezt az ázsiai szellem diktálja. Passzívnak lenni szellemi értelemben annyi, mint valójában nem élni. Élni itt valami gyökeresen mást jelent. Isten *«actus purus»*, a lényeges, szakadatlan tett. Ha a mi Urunk és Megváltónk ázsiai szellemenben szólana, így beszélne: «Aki bennem hisz, annak lelke tisztavízű ciszternához fog hasonlítani, melyben a mennybolt kékje és fellegei s a vizet merítő rabszolgák arcai tükröződnek». Jézus azonban nem így beszél. «Aki bennem hisz, — mondja, — abból élő vizek forrásai erednek.» Élő vizeké, melyek a lélek mélyéből örökké újan csobognak elő, tehát nem álló vizeké és nem állott vizeké. Ebben az esetben a belső életet nem meríti ki a visszapillantás a múlta, hanem egyre újonnan adódó, mindig jelenvaló gondolkozás, érzés, akarás hullámoz benne. Épen ez a szépsége és ereje. *Ma* kell hinni, *ma* remélni és szeretni, ha azt akarjuk, hogy miénk legyen az élet. Hit, remény, szeretet ne csupán mint állapot legyen a lélekben, ne is mint emlékezés tegnapi hitekre, tegnapi reményekre. Nem, *ma* akarunk az Úrban örvendezni, őt szeretni, *ma* akarunk az élő vizek forrásából meríteni. *Ma* világítson Krisztus arca elénk, *ma* törjenek elő a vonzalom lángjai szívünkéből, *ma* ver ez a szív, *ma* éljen, *ma* szeressen... Ez tényleges, személyes, öntudatos élet, nem pedig lenyomata annak, ami tegnap volt és *ma* már nincsen. Ez eleven kapcsolat Istennel hitben és szeretetben szívünk minden dobbanásán át. Ezek az aktusok a lélek legigazibb és legértékesebb tevékenységei, ez a létünket emelő szellemi hullámverés. Ez az áradás vigyen engem, ebből a vízből iszom, ebből akarom édes, gyönyörűséges üdülésemet.

Mit tartanánk olyan emberekről, akik kiszáradt nyelvvel, a szomjanhalás küszöbén, hús forrás partjánál üldögélnének, ott szomjúságról és vízről beszélgetnének, de nem inna senki sem. Testvéreim, ne kérdezzétek, hány ilyen eszelőst tudna felmutatni az élet. E szomorú alakokkal szemben csak azt akarom hangsúlyozni, hogy vannak a szellemi életnek funkciói, melyekből a lélek gyógyulása, jóléte, frissisége fakad. Ezek források, és nem arra való, hogy disszertáljunk róluk, hanem arra, hogy igyunk belőlük. Aki szomjas, annak víz kell, nem szóbeszéd. Szellemi létünknek szépségre és erőre való törekvésében ne feledjük e forrásokat. Inni belőlük annyit tesz, mint az élő és belénk sugárzó isteni lélek funkcióival eleven kapcsolatba lépni, ezzel a természetfölötti életet magunk számára valósággá tenni. Hitünk eleven érzésével beleolvadni annak valóságába, reményünk erős édes biztonságával merülni el annak ígéreteibe, szeretetünk mindig aktív és aktuális tényeivel ötvöződni bele abba a folytonosan tevékeny odaadásba, mely Isten kiáradása a világra. Más szóval: öntudatosan kell élnünk, a hitnek, a szeretetnek tudatos aktusait kell végeznünk, tudatos viszonyban kell Istenhez lennünk, tudatosan és tevékenyen akart-odaadással kell benne megnyugodnunk.

Ez a tudatosság fontos. Nem ragad el bennünket mindig felsőbb áramlatok ereje, nem hordoz mindig szárnyain a Lélek. Aki egészen erre hagyatkozik, elfelejti a tevékenységet és nem tud válaszolni a felsőbb indításokra akkor sem, mikor része van bennük. Elsatnyul, elsenyved, mint a nem dolgozó szervek; mert munka a fejlődés tengelye, és az akart, választott, elfogadott munka a lélek törzse. E passive váró lelkekkel szemben volna a másik véglet, a tettbemerülés, a tettbe-fulladás lelkülete, a Márta-komponens szélsősége, mely céllá válnék, és nyomasztó, őrlő kényszerével elaltatná bennünk saját mivoltának tudatosságát. Ilyen volna a magunknak, és nem Istennek végezett munka, melynek lélekirtó ereje a túlterheltségben mindenkit megfenyeget és hajlandó kiformálni a gépembert a másik véglettel, az álmodozóval szemben. A kettő között van a tudatosan Istennek adott munka, a Lélek ajándékainak szüntelenül tevékeny tettekbe öntése, mellyel hitet, szeretetet valósággá kovácsolunk magunkban. Igen, járjon a pöröly és a kalapács, sűrögjenek a kezek, és mellette ujjongva, válaszolva, építve énekeljen a lélek. Ez a dalos kézműves a földi lét ideálja, mélyen valóságos, boldogítón isteni életnek megszállottja, aki mert munkájával Isten-

nek válaszol és szellemközösségbe fogódzik, jobb napszámos itt a földön is, mint az emberi tekintetek szolgája. Isten szemével ítéli magát. A vallási életük miatt tehetetlenné, dologtalanná, szórakozottá váló emberek rossz úton járnak, mert a vallás lényege Isten-közösség, az Isten-közösség bővebb, teljesebb életnek forrása, az élet telítése pedig nem passzív merengésben, hanem az egész, a cselekvő embernek a lét minden kötelmeihez való pontos, egyensúlyos, nagy-szolgáltatású alkalmazásában áll. Az ilyen vallási álmodozók nézzék meg magukat jól, mert hibáznak valahol, és nem élet-szentség az, mely kötelességmulasztásokból táplálja lendületeit, épügy mint nem harmonikus és egyensúlyos lélek az, mely bennfeledkezik a malomkerékben, s nem tudja, hogy kezében az apró tettek lisztszemeinek az élet kenyérévé kell válniok. Ahhoz pedig a szeretetnek forró kemencéje kell. Tehát sem őrlő tettek, sem terméketlen álmok, hanem egyszerű, izmos, mindig felfelé tartó öntudatos hálaadás Isten felé.

Igy fejlesztünk teljes értékű emberi létet és leszünk egész lényünkkel, minden képességünkkel Istennek becsületére váló teremtményekké. Az értelmes emberi lény Istent legjobban a maga erős, harmonikus, kegyelemtől istenivé vált életével dicsőíti meg. «Beszélj, Mózes, — kiáltott Michelangelo kőszobrára, — beszélj, mert tökéletesre vestelek!» Beszélj szív, emeld fel hangodat, — szól a Végtelen az emberhez, — beszélj, mert a legfölségesebb vonatkozásokba teremtettek. Beszélj, emberszív, beszéld a hitnek, a bizalomnak, a szeretetnek nyelvét. Messze szálljon a hangod, örömtől reszkessen a dalod, és énekeld az életnek harmóniás hullámzásait!» Szent Gertrud Jézusnak isteni Szívét űrága nangszernek, a legszentebb Háromság ezüstös hárfájának mondja, melynek húrjain szól a legfölségesebb Isten-dicséret. Milyen igaz! Jézus Szíve nem néma, Jézus Szíve zengő hárfa, és dala egyetlen. De vajjon nincsen minder emberszívnek is dala? Pacsirtaszó és fülemüecsattogás is van, de Isten egyetlen teremtményébe sem tett annyi motívumot arra, hogy szeressen, újjongva örvendezzen, neki dicséretet zengjen, mint az ember szívébe. Ha az ember ez ajándékoknak tudatára jut, ha a világ-egészben megpillantja önmagát, felébrednek benne a szunnyadó dalok, ég és föld visszhangzik dicsérő énekétől, s élete maga is himnussá nemesül. Igen, akár a fülemülének bársonyhangja, akár a pacsirtának ezüstös újjongása, az emberszívnek is van a Teremtőt magasztalo éneke. Ez a gondolat boldogít, s a lét a drága Isten-ajándékok állandó

öröme gyújt. És ha bűnösöknek kell is vallanunk magunkat, ha vissza is éltünk Isten adományaival, akkor is szabad megbocsátó Urunknak himnuszainkat énekelnünk. Dalt vár tőlünk akkor is, dalt, melybe tévedtségünk bánatos szeretete és esedező fájdalma vegyül. Isten nem töri össze kezeinek művét. Mennyei hatalma behajlítja a rossznak makacs töredezett vonalait a jónak harmónikus szépségébe. És a bűn szennyes iszapjából kiemelt lélek tüzezebben, odaadottabban énekel, mint elesése előtt. Nincs mélyebb szeretetforrás, mint a bűnbocsánat alázatos, megtört szívű tudata. A lélek, mely átéli, hogy örök gyötrelmekben kellene égnie, mikor a megbocsátó Isten karjaiban pihen, meg tudja mérni az Úr szeretetét és megsemmisülten viszonozza azt. Ő a bűnbánat mély és áhítatos dallamokat fon a dicséret fölséges harmóniai közé, engesztelésre, áldozatra szomjas, forró melódiákat, melyek a szentség diadalát éneklük az Úr lábainál. A bűnt a megbocsátás isteni kegyelme erény forrásává teszi, Magdolnák, Pálok, Ágostonok születnek belőle, s az isteni irgalom győzedelmes hatalomként állítja a bűnt a szentség szolgálatába. Mert Isten abban leli dicsőségét, hogy szívek, melyekben egykor a bűn metsző diszonanciái uralkodtak, most feléje fordulnak, most alázatosan térdelnek oltárainál, most áldozatosan várnak szentélyeinél és fonséges tiszta hangon énekelik az Úr dicséretét.

Jézus szíve legyőzi a rosszat.

9. I. A hit Istent minden dolgok eredetének és okának mondja. Isten teremtette a világot, ő gondolta el és hívta életre mindazt, ami van. E miatt a rossznak helyes beállítására a meglevő dolgok közé ősidőktől fogva probléma. A hit megtiltja, hogy e problémát a rossznak mint ősprincipiumnak elfogadásával tegyük el láb alól. Az értelem is tarthatatlannak látja ezt a megoldást. Viszont a világon ténylegesen fennáll a rossz, s az ember, ha nem is önként, mégis vagy ösztönösen vagy öntudatlanul beleütközik. Ha az ember homlokára tövisszorosít fon, szeméből könnyeket sajtol a gonoszság, feltolul ajkán a kérdés: Uram, te vagy az örökös a végnélküli jószág, a szeretet; nézd e fájdalmat, e szenvedést. Megengedheted?

Az ilyen kérdéssel Jézushoz, a «fájdalmak emberéhez» kell lépnünk, hozzá, aki legmélyebben megismerte a szenvedést s aki a kereszten legyőzte a gonosz hatalmát. Az Úr pedig szívére mutat és kijelenti, hogy a rossz csak addig lehet

kedvetlenségünkre, míg fel nem ismertük, hogyan multa felül azt győzedelmesen a jó ; hogyan szorította a rosszat a világ-mindenségnek alárendelt tényezőjévé, melynek végeredményében a jót kell szolgálnia és az isteni szeretet és bölcseség terveinek megvalósításán kell dolgoznia.

A rossz csak addig lehet kedvetlenségünkre, míg azt tévesen győző hatalomnak nézzük. Ha mint ilyet állítjuk szembe a végtelen jó Istennel, ez megzavar. Jézus Szíve azonban megadja nekünk a legszemléletesebb tanítást arról, hogyan győzi le a jó a rosszat még ott is, ahol a rossz győzedelmeskedni látszik. Jézus szíve megtanít rá, hogy a fájdalmat, a szenvedést a szeretet szellemében fogadjuk, s a gonoszsággal szeretetet állítsunk szembe. Tanítja az Istentől élő és belőle erőt, örömet merítő léleknek törhetetlenségét. Tanít kitartást és ellenállást a rossz környezetnek enerváló, romboló befolyásaival szemben. Tanít féltretenni minden összetűzést, minden keserűséget, a panaszszót kimondatlanul hagyni, vigasztalást Istennél, a szenteknél, imában keresni.

Hogyan tanítja? Nem beszéddel, hanem étellel. A beszéd, a szépen font okoskodás, a finom elemzés vagy szónoki lendület ezzel a súlyos problémával szemben tehetetlenül áll. Jézus egyszer sem formulázta elvont szavakban, hogy a rossz a jónak szolgálatában áll. De életével leigázta a rosszat és befogta a jónak lélekszántó ekéjébe. Ez a győzelem életének csúcspontja, ez a leigázás a megváltás ténye. A letörni való gonoszságnak meg kellett a szintéren jelennie, ó ennek a ténynek fényes nappal, mindenek szeme előtt kellett végbemennie. Két aktusa volt : a Golgota és az Olajfák hegye. Amaz a legfeketébb emberi gonoszság felvonulása, emez a jónak napvilágos diadala. Két hegyorom kellett hozzá, elhullt, elporlott koponyák földje a gonosznak, napsugaras, illatos olajfalomb a boldogságos diadalnak. Itt olvashat, aki tényekben olvasni tud. A legnagyobb földi kín a meghalás, a legnagyobb ember-gondolta öröm a mennyország. Amaz a bűn, ez az életszentség műve. Itt valaki meghalt sohasem utánczolt szörnyűséges módon, soha el nem ért lélekfönségben ; megélte a bűnnek borzalmas átkát szentséges tiszta önmagán, hogy diadalmas istensége megmérje rajta hatalmát a mi földi látószögeink szerint. Aki tehát azt kérdezi tőlem, honnan a világban a rossz, hogyan tűri meg Isten a fájdalmat, hogyan fér össze az irgalmas szeretettel a szenvedés, annak azt mondom : tedd meg az utat a Golgotától az Olajfák hegyéig, éld meg az utat nyitott lélekkel, és a koponyák vér-

illatos pora s az olajfák napsütötte lehellete majd válaszol neked. Majd beleénekelik a szívedbe a jó diadalát és a rossznak végleges szolgává-gyűrését a krisztusi Szívnek ebben az egyszavú történetében : «Meváltottalak!»

Ez a szó a mi szívünk iskolája. Jézus Szíve szüntelenül ezt dobogja felénk. Ez az örömszó megtanít arra, mi legyen életünk törzsöke, talppontja, erőssége : Isten-szerető, áldozatkész, a jót mindenekfölött akaró szív, mely harcba áll a jóért, felveszi a küzdelmet érte minden gonosszal, és tud szenvedni, lemondani. Ha sokallaná a fájdalmát, felnéz a Golgotára, a szörnyűségek hegyére, ahol kimult az Isten és vérfagyasztó lelkét adott nekünk abból, hogyan kell szenvedni. Ha bizalma inogna, odaáll a mennybeszállás szent fái alá, ahol Jézus megmutatta, a fájdalom hova vezet. Ezt a szívet elbocsáthatatlanul kell lényünkbe szorítanunk. Az élet sok támadásnak tesz ki bennünket. A szenvedés győtrő kényszere egyensúlyában fenyegetheti meg a lelket. Vannak fájdalmak, melyek porba sujtanak, és kábult lényünk elveszíti a helyes irányok, a termékeny lelki kapcsolatok tudatát, széduiten próbálunk talpraállani és visszaesünk százszor is az első lépés előtt. Vannak fájdalmak, melyek mint a lélek földrengései, mindent leomlasztanak, amit építettünk ; elveszünk bennük, mint az omladékok eltemetettjei, ha nincs kezünkben az isteni Szívtől átjárt akarat erős csákánya, mely minden romok alól napvilágra és bennünket. Vannak belső, rejtett emésztődések, melyekben lelki súlypontjaink, értékeléseink eltolódnak, elveszítjük a természetfölötti gravitációnak Isten felé vonzó irányát, vagy legalább is ez az irány nem eléggé diadalmas bennünk ; idegen vonzások darabolják lelkünk egységét, ingadozó értékelések rázzák belső épületeinket. Ilyenkor megeshetik, hogy a lélekben második középpont alakul, mely a lelki életet alapjában összezavarja és föl-emésztí. Bizonyos módon két centrum, két szív van az emberben. Egyik, mely alkalomadtán hívó, Istenben bízó, és egy másik, mely a rosszon megbotránkozik, s engedi, hogy a szenvedés jóformán gyógyíthatatlanul elkésérítse. Óvakodjunk az ilyen vezetésétől. Imáink kiüresedésére, tetteink értéktelenedésére vezet, és paraziták módjára emésztí lelkünk természetfölötti életét kis földies szándékokkal, kesernyés elégedetlenségekkel, világfájdalmas nembánomsággal, s a mennyországot legjobb esetben földi érdekeink lebonyolító intézetének nézzük, lehúzzuk magunkhoz, ahelyett, hogy mi emelkednénk odaig. Ez mindenesetre helytelen s teljesen egészségtelen

állapot. Ha beleestünk, ezt az ellentétet a szívből föltétlenül száműzni kell. Csak egy lelkiületnek szabad bennünk uralkodnia s ez az Isten-szerető szívé, mely szenvedés közben is tud szeretni, mely tud szeretni ott is, ahol nem talál viszonzást, és még akkor is tovább szeret, ha tövisekkel fonják körül és lándzsával döfik át. Szívnek kell bennünk uralkodnia, mely hisz a jó győzelmében, s a szeretet diadalmas hatalmában s e hitet magatermelte szeretetéből erősíti. Isten iránti szeretetünk Isten-hitünknek gyakorlati tevékenysége s egy-szersmind próbaköve. Akkor bizonyítjuk, hogy Istenben hiszünk, ha mindvégig megőrizzük hozzá való hűségünket, ha szeretetünket nem hűti bajainkon való méltatlankodás, és ha a rosszat soha és sehol győzelmes hatalomnak el nem ismerjük.

Ó Jézus legszentebb Szíve, a jóba vetett diadalmas hitnek nagy mintaképe, te hitvallásodat szeretetteddel mondtad el. Taníts engem hinni, hogy én is szeressek, bármennyi a rossz, bármennyi a szenvedés a földön. Taníts engem Istenben erősen bízni s benne a jónak végleges győzelmét várni még akkor is, ha időnkint a rosszat körülöttem vagy akár magamban is uralkodni látom! Ember vagyok, félni, elesni tudó ember, fogj meg engem a te Isten-karoddal. Tudok reszketni, sírni, elijedni, bocsáss be engem a te szívednek bízó szentélyébe. Te mindenek félelmes tudója és birtoklója, te szelid és megadó tudtál lenni a szenvedésben, mert a jót szolgáltad vele, lélekmilliók emberfölötti szent javát, — taníts meg engem úgy szenvedni, mint te mutattad. Taníts, hogy minden emberi káprázat ellenére, minden érthetetlenség eleven cáfolatául a te kezedből örömmel fogadjam az élet terheit, és szüntelenül érezsem, hogy a fájdalom szerető elfogadása az a szent varázslat, az a természetfölötti erő, melyben el van vetve a gonoszság diadalmas letiprása s az Isten megronthatatlan dicsőségének, szeretetének végleges, boldog győzedelme.

II. Jézusnak isteni Szíve arra tanít, hogy Isten-hitünket a jó győzelmébe vetett hittel hozzuk kapcsolatba. Példája arra a meggyőződésre juttat bennünket, hogy szívünknek erő adatott a rossz legyűrésére, a jó győzelmének elősegítésére. Feladatul állítja eléink, hogy műveljük a jót, s befolyásunk egész tartományában üldözzük, nyomjuk el a rosszat. Ezt hivatásunknak kell tekintenünk.

Minden emberi létben van elég szenvedés és nehézség. Az örömek sok keserőséggel keverednek. A munka, mely

mindig fáradsággal, megerőltetéssel, kimerüléssel jár, nem mindig sikeres. Az elemek feldúlják, amit az ember szorgalma teremtett, lehet rossz termése szorgos földművesnek is. Ellenséges emberek kárt okoznak, gyomot vetnek a lelkekbe, vagy a nyilvánosság, a közvélemény folyton készenálló szénavilláira. A szentírás említi a lét fáradalmaitól körülvelt ember kísértéseit. «Láttam mindent, ami a nap alatt történik, és íme minden hiúság és a lélek gyötrelme» (Eccl. 1, 14.). «Egy az ember és barmok vége, minden hiúság alá van vetve» (u. o. 3, 19.). Vagy ismét: «Kedves a világosság és gyönyörűséges a szemeknek látni a napot. De ha sok esztendeig él is az ember és mindazokban örül, meg kell emlékeznie a sötét időről és azon sok napról, melyek midőn eljönnek, hiúságról fogják vádolni a multakat» (11, 7—8.). Lehetnek, akik erre így kiáltanak fel: «Barátaim, keressük az élet napfényes oldalait. Szedjük az öröm rózsáit és verjük ki fejünkéből minden komor gondolatot. Akkor majd vígan élünk és mindent könnyen elviselünk». Ha az «öröm rózsái» alatt megengedett élvezeteket és kellemességeket értünk, akkor az ilyen intés egyes esetekben hozzájárulhat vidámságunk emeléséhez. Mégis teljesen elégtelen és felmondja a szolgálatot, mihelyt a rossz ellen az akaratot kell acéloznunk, s ellenálló erőt, támadó szellemet kell vele közölnünk. Itt több kell, mint vidám életkedv, itt magasabb hivatásunk legyőzhetlen, átszellemült tudatának kell uralkodnia bennünk. Minden szenvedéssel dacolva kell Istenben erősen bizakodnunk, szeretetében soha nem kételkednünk. Kísértésektől körülövezve is helytállanunk, minden helyzetben a jobbik ént, a lelkiismeret szavát követnünk, a rosszal férfiasan szembeszállanunk s a jó győzelmében való kételkedésnek soha tért nem adnunk. Erősen kell hinnünk, hogy a rosszat le tudjuk győzni, hogy a rosszat le kell győznünk, mert Isten akarja, és Isten segíteni fog. Ilyen szellemben bátran és türelmesen fogunk kitartani, és minden kishitűségnek, minden levertségnek állhatatosan kaput zárunk.

Ily módon azt is átlátjuk, hogy ez harc a jóért, egy-szersmind harc Krisztus zászlójáért is. Mind keresztes vitézek vagyunk, mind hadba szállunk Isten dicsőségét hirdetni, kegyelmének világmegváltó hatását nyilvánvalóvá tenni. Ha a jót magunkban vagy másokban győzelemre juttatjuk, akkor Isten utain járunk és Krisztus nyomait követjük. Míg a szomorkodásnak és a kislelkűségnek ellenállunk, türelmeben kitartunk, addig eleven tanúi vagyunk e szavaknak:

«Az Istent szeretőknek minden javokra szolgál» (Rom. 8, 28). Ezt az erős lelkületet merítjük Jézus Szívéből. Benne lépett a jószág hatalma győzelmesen a rossz elé. Benne találunk nemcsak bátorságot és tüzet, hanem forrást is, mely üdit és sebeinkre a küzdelemben olajt és balzsamot önt. Jézus látta a rosszat, ismerte a kísértést, és mégsem volt sötét pesszimista, sem világmegvető stoikus. Az igazán látónak tág pillantása volt az övé, ki a halálon, a romlásán túl a szépség országába látott, mert minden Isten- és emberszeretetének fényében állott előtte. A szeretet új látványokra teszi fogékonnyá a lélek szemeit. Mint láthatatlan sugarakra válaszoló lemezek érzékeny anyaga a vak üveglemezt, úgy vonja be a szeretet a lelket a nagy, természetfölötti sugárjárásokra felelő érzékenységgel. Nem pusztán *többet*, hanem *mást* lát a szeretet, mint a közömbös szív. A köznapi szemek szűkretolt, sovány színképéhez hozzáadja a láthatatlan sugármezők nagy kincseit, azokat az «ultraviola» lélekkhatásokat, melyek eszmélésünkre vetett képeikben elárulják a dolgok és tények titkos belsejét, a lélekkapcsolatok ismeretlen izületeit. Semmi sincs előle önmagába zárva, a tények, az embertettek s a lelki áramlások világa egy véghetetlen egészet alkot, melyben minden mindennel kapcsolatos, és minden egy beláthatatlan szent szándéknak munkája. Nem értelmi kapcsolatokat, oki tagozódásokat lát, nem *érti* s nem *ítéli* a providenciális fonalak szövődését, de szívével éli és hitével egybeöleli a teremtségségét, melyben ellentmondást szeretete nem talál. Okoskodás az ész mesgyéje, a szívé a szeretet. Az ész nem érti a rosszat, nem fogja érteni soha, de a szív, a Megváltó Szíve előtt könnyező szív, érti, hogy a szenvedést szeretni kell, s hogy a bűnt a megbocsátás a jónak ekéjébe fogta.

Megváltóm isteni Szíve add, hogy ezt mélyen átérezzem! Engedd, hogy szívemnek legmélyén nyissak rá a te győzelmedre. Engedd megéreznem, hogy minden sötét filozófia, minden pozitivistá és naturalista életbölcseiség, mindenféle agnoszticizmus alján mélységes gyász lakik, s ezek a ködös, komor gondolatirányok sűrű nehéz ponyvákat teregetnek a lélekre. Ezek a kesernyés, hátráló világnézetek sohasem segítenek győzelemre. Bizonytalanságot, ingadozást vetnek a lélekbe, kioltják ott a szeretet tüztét, megállítják a szívek hatalmas lendítő kerekét. Negatívumok, és vereségre visznek. Csak az Isten-szeretet győzedelmes, mely az Úrnak adta magát, és hűséges marad, bármit vesz is az Úr kezéből. Győzedelmes az igent mondó krisztusi szeretet, mely egyetlen öle-

lésbe kapcsol Istent, Istenembert, szenteket és földi harcolókat és egyetlen erőforrás élet-keringését járhatja bennük. Nem, a diadal nem a tompa, a süket passzivitásé, nem is a végnélkül tépelődő elemzéseké, nem az aggodalmas gondolatcáfolatoké, melyek a tagadások létráján keresik az igazságot. A győzelem a szereteté. Jézus Szíve a mi szeretetmintánk. A legmagasabb életbölcse ség forrása és eszményképe, a «starker Ja-sager», a nagy igent-mondó, a legfölségesebb élő hatalom, aki nem font dialektikus cáfolatokat, nem merült önvizsgáló álmodozásba, a tétlen szemlélődés árka i mögé, hanem cselekedett. Beszéde tetteinek volt alázatos szolgálója, és tettei voltak beszédének fönséges illusztrációi abban az utánozhatlanul megélt szentséges képeskönyvben, melyet az emberiség gyermekszíveinek szánt. Forgassuk ezt a könyvet, és győzzük tanítását odaadott szívvel. Adjuk át magunkat egészen a fölséges, a nagy igen-nek, mely elhangzott a Golgotáról, találjuk meg benne a gonosz minden diadalának mélységes tagadását, vegyük vállainkra terhét, küzdjük meg a harcát a nagy Igent-mondónak diadalmas, napsugaras lelkülete szerint.

Jézus Szívének képe mint szimbolum.

10. I. Jézusnak isteni Szíve számunkra az isteni szeretet szimboluma, azé a szereteté, mely a Megváltót a földre hozta, s a világ bűnösségének s tökéletlenségének egyetlen diadalmas ellensúlyozója. Jézus szívének képe arra int, hogy a szeretet hatalmát magunkban nagyra neveljük, ha a világon győzedelmeskedni akarunk. A szeretetnek kell bennünket gyökeresen átalakítania. A szeretet az építő, embert és emberiséget nemesítő, tehát igazán szociálisan ható erő. A szereteten át érvényesül az erény áldása életünkben.

Ezen a képen a Megváltó szívéből lángok törnek elő, a szeretet szimbolumai. Ez a lángoló krisztusi szeretet életünk vezérlő tűzoszlopa. Az életben a legnagyobb érték nem a küzdelmeké, sem a nehézségké és szenvedéseké, hanem a szereteté. A szent Szív képen a lángok uralkodnak. Uralkodjanak életünkben is. A szeretet legyen hatalmas egész lényünkön, fájdalomkon és örömünkön, édességen és keserűségen, bőségen és nélkülözésen. Uralkodjék felettünk és emeljen minden örömezés és bánat fölé. Akár a vigasztalanság sötétjében álljunk, akár az öröme nek fényessége öntsön körül, legyen mindegy nekünk — mindeneke előtt Istent szeressük. A szeretet tágitja a szívet és a léleknek igazi belső szabadságot ad. Mindazt, ami öröme deteset, vigasztalót hoz az élet, fogadjuk

hálásan, élvezzük vidáman. Isten küldte. Jósága gondolta el nekünk. Ha pedig gyász és fájdalom ér, viseljük bátran és szeressük Istent rendíthetlen hűséggel. Sem örömnnek, sem fájdalomnak ne legyünk szolgálivá, a szeretet emeljen minden helyzet fölé, ez tegyen világ és élet urává bennünket.

Ami a szeretet szociális misszióját, az emberekre gyakorolt befolyását illeti, a világnak semmire sincs oly égetően szüksége, mint arra a megváltó szeretetre, mely Jézus Szívéből sugárzik. A világ több jóságért, szeretetért kiált, szeretetet könyörög mind a bűnösök és elvetemültek seregének, mind az igazság szolgálóinak. Aki a jót szeretetben gyakorolja, az már ezzel jótékonyan hat egész környezetére, olyan mint a napsugár, mely a virágokat a sötét földből kicsalogatja. Még a bűnösök, a gonoszok is elsősorban a szeretet útján akarnak behódolni. Romlott belső világukban tudattalanul szunnyadnak a jóra való készség impulzusai, melyeket gyakran csak a szeretet sugarai ébreszthetnek fel. A szeretetnek ez okból nagy apostoli küldetése van a földön. Hisz az emberben, hisz a kegyelmi hivatásban, hisz a lélek örök rendeltetésében. Ezért sohasem pusztít, sem nem tapos; tisztel és felemel. Szenvedélye menteni és nem elítélni. Az elesettbe a helyes önbecsülést s ezzel a megtérés vágyát önti. A megtérés mélyén van az a hit, hogy Isten tulajdonai vagyunk, tehát az igazi, legmagasabb önbecsülés. A szeretet mindig új munkára, új tettekre tör. Nem a már végbevittet nézi, hanem azt, ami tennivalója van. Sohasem engedi, hogy rosszat rosszal fizessünk, jót állít szembe a rosszal. Igaz, hogy csalódhatik az emberekben, talán rászedik, visszaélnék vele. De hát e tévedésnek maga a nap is ki van téve, mikor sugarait a tág világterbe, az ürességekbe küldi! És amint a világ egészében semmiféle energia, tehát egyetlen sugárkéve sem vész el, úgy az erők sem vesznek el, melyeket a szeretet keringésbe hoz. Lehet, hogy itt-ott eltékozzotlatni látszanak, de az nem változtat semmit azon a tényen, hogy a szeretet mint ragyogó nap áll földi létünk felett, annak irányt mutat és törhetetlenül, következetesen a jó irányába állít be minden erőt.

A szeretet folytonosan kész segíteni. Örömet mások szolgálásában keresi. Ez igazán mindenütt ismeretes, és aki csak segítségre szorul, azt magától értetődőleg Isten-szerető szívektől várja. E lelkekből sugárzik a fény és a meleg az élet sötét harcaiba. Ezek a lelkek érzik, mit akar tőlük Jézus Szíve: határtalan, elfogyhatatlan, kielégíthetetlen szeretetet. Ez a szeretet szomjas, és égető nyugalanságát csak a tettek,

az áldozatos tettek enyhítik. Hegyeket hordana el, ha nem áldozhatna. Szenvedésben, nehézségekben, fáradalmak szent elfogadásában él, s az önfeláldozás meredek lejtőjén nem tud megállni: törhetetlenül viszi fölfelé keresztjét, hogy kitűzze az ormon és kiterjessze rajta karjait. Legjobban szeret az, aki életét adja barátaiért — hallja szüntelen, és hol a szív, mely természetfölötti szeretetet izelt, és nem akarna «legjobban» szeretni? Életet, életet adni, — susogja benne szüntelenül az áldozatvágy, — életet adni, ha nem kell vérben, adni szüntelen kiszolgáltatottságban, másoknak adott cselekedetekben, fáradhatatlan segítségben, alázatban, türelemben éveken, évtizedeken, emberéleten át... Ó, esdjük le magunkra Jézus kezétől ezt a nevelést. Higgyük nyíltan és mélyen, hogy a szeretet lelkülete a nagy, a győzedelmes erő, melynek nem szabad belőlünk kiköltözni soha, a szeretet az eltéphetetlen, a minden útvesztőből kivezető aranyfonál, melyet nem szabad elbocsátanunk soha. Nem mond igazat és rossz felé vezet bennünket, aki nekünk szeretetlenséget tanácsol. «Tanuljatok tőlem, mert én szelid vagyok és alázatos szívű.» Aki ezt mondotta, az megérte, szörnyűségesen megszenvedte szeretetének csúfúfátételét. És a borzalmak, a gyalázatok dombján, a latroknak készült szegényfán is szeretett: «Atyám, bocsáss meg nekik»... Mi pedig félénk szeretetünk kárvallásaitól? Ott, a nagy, a legszentebb kárvalló lábainál? Nem, nem, el az ürügyekkel, el a szeretetlenség kényelmes motívumaival, míg a szeretettel kézenfogva jár az erő, addig nincsen félnivalónk. Ez kivételt nem ismerő parancs. A szeretetnek mindig és minden körülmények között uralkodnia kell bennünk, és nem lehet nagyobb veszteségünk, mint a szeretet lelkületének sérülései. Inkább minden sebet, mint ezen a kristályon egyetlen karcolást. Ez annyit jelent, mint erőt, munkát, lelket osztogatni, annyit jelent, mint a krisztusi szív lángjai fölé hajolni, hogy szívünk a lángokba öltözöttlen semmit se keveseljen, semmit se sokaljon, soha önmagáé ne legyen s egészen másoknak s bennük Krisztusnak adottan égjen mindhalálig.

II. Keresztet, töviskoszorút és sebet látunk Jézus Szívén: az Úr áldozatkészségének és hősiek lelkének szimbolumai. Nekünk is hősöknek kell lennünk, legjobban a saját énünkkel folytatott küzdelemünkben. Az ember lényében sok a tövises: szenvedélyek, melyek belsejét megszaggatják. Az ösztönösség ez, melyen feltétlenül diadalmaskodnunk kell, ha énünk lealacsonyításába belenyugodni nem akarunk. Akkor azonban offenzívába kell lépünk; passzív magatartás itt célhoz

nem vezet. A hibák és szenvedélyek tövisai ellen a szeretet, a lelki hősiesség lángjaival kell küzdenünk. Távol legyen tőlünk az öncsalás, mintha az emberben magától már eleve rendezett volna minden, mintha lehetne a természetet szabadjára hagyni és az erény útján mégis előrejutni. Nem! A nyers kőből, legyen az még oly értékes is, véső és kalapács nélkül sohasem lesz műremek, a fa olló és balta nélkül vadhajításoktól mentes nem marad. Az ember sem lehet meg belső felszabadulás, lelki újjászületés nélkül. Az embernek csak a második, a teremtető kezétől kegyelemben korrigált kiadása méltó az örök életre. Még a legmesszebbmenő optimizmus is kénytelen elfogadni, hogy az erénynek sok elkeseredett ellensége van. Innen a parancsolat, hogy óvakodjunk, hogy védekezzünk, hogy erős fundamentumokat rakjunk. Lehetetlenség állandó küzdelem, állandó munka nélkül szép, nemes életet élni, s ez a lehetetlenség bennünket teljes életünkben éberségre, erőink megfeszítésére kényszerít. Munkában szabadság, szolgátságban kínlás. Míg az ösztönök igája alatt nyögünk, addig sok a fájdalomunk. Az ember azon szenved, hogy engedékeny a rossz impulzusokkal szemben. Ha erejét az ösztönösség ellen érvényesíteni akarja, munkát, küzdelmet kell vállalnia. A természet nagy országa körülöttünk és bennünk a szellemi ént sokféleképpen nyomja. Az ösztönvilágnak természetes nyeresége harcra hívja a személyes hőslélkűséget. A jobbik, az igazán emberhez méltó világ, a külső épűgy, mint a belső, áldozatot kíván vérben és életben; erős ellenállással, döntő diadalokkal kell meghódítanunk.

Ezt elismerni s minden egyes esetben keresztülvinni, adja a keresztény jellemben a hősiességnek, a valóságérzéknek, az idealizmusnak eleven összeolvadását. Valóságérzék kell a hamis optimizmussal szemben, mely az emberben nem akarja látni az alacsonylat, a féktelent, a fegyelmezetlent, de ezzel az örülettel az emberiséget jobbá nem teszi. Idealizmus kell anyagiságunk szüntelen hívásaival szemben, az az egyetlen igazi idealizmus, mely az eszményi jót emeli pajzsára és annak trónjogait erősen védelmezi.

Hősiesség kell a természet ostromló erőivel szemben, mert a lelki kultúra tartományában csak hősiesség vezet a célhoz. Ez a hősiesség az alsóbbrendű ösztönvilággal folytatott küzdelemben nem pótolható sportgyakorlatokkal, sem a katonai fegyelem szigorával, sem háborús hőstettekkel. Ezek is az élet puhaságával szállanak szembe, s kitartásra, ellenállásra nevelnek. Csakhogy célban és hatásban nagyon is egy-

oldalúak s így az ember szenvedélyeinek, érzelmeinek, meggyőződéseinek együttesét igazi lelki hősiesség felé nem irányíthatják. A sportnak semmi köze az önlegyőzés erkölcsi motívumaihoz, önszeretet, rekordvágy, hiúság a hajtó eszközei a háborúban pedig sok bűn, sok erőszakosság megy végbe. Az önmegtagadásnak, önlegyőzésnek igazi szellemi harca belső lelki indítókból ered, mely e harcnak kizárólagos sajátja. Nem kell felhőtlen égre, száraz porondra várni, hogy munkába állhasson. Nem veri be másnak a fejét, hogy erejét megmérje rajta. Jókká, nemesekké tesz bennünket, mert saját énünknek üzen háborút, és önuralmat, önmegtagadást követel. Ha ennek a harci kötelességnek hűségesen eleget teszünk, tapasztaljuk, hogy nem rak vállainkra rabszolga ígát, hanem lelkünk tisztaságát és szabadulását szolgálja. Látni fogjuk azt is, hogy földi törekvéseink útjába sem tesz akadályokat, hanem azzal a belső fegyellemmel, melyben részesít, létünk egész vonalán erkölcsi segítséget nyújt a lelkiismeretes, a hézagtalan kötelesség-teljesítésre.

Ezt a harcot mindenki látatlanul vívja meg, ez rejtett, néma háború, és nem szűnik meg, míg élünk. Nincs tere benne a technikai, mechanikai ügyességeknek, minden perce új, minden problémája egyetlen, azért nem rutin, hanem feszült öntudat kell hozzá. Teljes öntudatosságban kell a léleknek szembeállania egész társadalmi csoportok, szervek, irodalom, művészet, tévedt világnézetek támadó frontjával, mely puhaságra, engedésre, örömhajhászatra hív és romlásba kerget. Az értesületlen, fegyelmezetlen, lelki kultúrát nem élő s az ösztönösségbe úgyis túlfutott elmerülő ember enged és elvész. Mennyi lélekpusztítás rejtőzik egy ilyen stanzában:

Ne mondj le semmiről. Minden lemondás
Egy kis halál... lélekontás...
Minden vágyad az Isten szava benned
Mutatva, hogy merre rendelte menned.

Szerencsétlen evangélium! Az emberi vágyak zürzavaros, szennyes forgataga volna a lélek erkölcsi irányítója? Akár összetéveszteni a romboló, tépő vihart a célja felé küzdő hajóval! Az ember zavaros, tisztátalan ösztönösségei, a lélek felkavart indulatai, a vágyak szerszámtalan, hámtalan szertekapkodása és úttalan futkosása volna a belénk helyezett felső szózat, mely mutatná, hogy merre rendeltetett mennünk? Testvérem, az ilyen evangélium megmutatja, hogy merre kell menned a lelked feloszlása felé, életednek besötétítése, gonosz kétségekkel benépesítése, fosztogató árnyak házába hivo-

gatása felé. Megmutatja, merre kell menned személyes erőidnek, akaratomnak, lelki épségednek porba fecsérlése felé, merre a lélekrontás, nemzetmétélyezés, társadalmi felbomlások felé, az emberi ösztönállat erkölcsi fertőzetének testi-lelki ragályokat lehelő árcai felé. Mutatja, merre kell mennünk leányaink eladása, asszonyaink megbecstelenítése, családjaink megmétélyezése felé, merre kell mennünk az egyéni és társadalmi meghasonlás, minden emberközösség feloszlása, minden lélek-tisztaság megcsúfolása felé, merre a végleges lelki halál, az örök gyötrelmek, a maga szörnyű realitásában váró kárhozat felé.

Erősítsen meg bennünket a kiáltó tévedés az igazságban. Az erő útja a lemondások létráján vezet fölfelé. Kemény és sziklás ösvény, hegyekbe vert vashágcsókon, drótköteleken kapaszkodik rajta felfelé a lélek. Az állat bennünk van, iga kell neki és ostor. «Minden vágyak» közt leghangosabbak az ő vágyai. Ha fegyelme nincs, elnyomja a lélek természetéből folyó magasabb szándékokat. A lelkeségért meg kell küzdenünk a test győzelmes ösztönösségével előbb, a lélekre ráfestődő testiséggel azután, míg a szellemünk hatalomra jut, és nemességét, tisztaságát a legyőzött testre visszazínezi. Nem önsanyargatásokban beteggé hajszolt szervezet, hanem egészségesen megépített, szolgálatkész s a lélek igájába hajló, engedelmes, átszellemült test és e testet szüntelenül a maga eszközéül néző, őt használó, nemesítő, tökéletesítő lélek legyen az ideálunk. Lehet higiéniaát üzni a lélekért, lehet testet tökéletesíteni a lélekért, lehet a test-kivánta fegyelmekeket munkába vinni a lélekért. Krisztus ragyogó, viruló, szépséges ember-testet hordozott végig Palesztina dombjain, s megadta nekünk a mintát arra, mikép lehet a test megrongálása nélkül fegyelmet és önmegtagadást gyakorolni, mely áthárul a lélekre is. A tövisszorosút nem kell keresni, a sebeket nem kell magunkon kivésni és a keresztet nem kell hivatgatni, — Isten kiméri nekünk, s akkor szeretettel, bátorsággal, hálaadással kell elviselnünk. Fegyverezzük fel magunkban a vállálás és az elfogadás erőit, üzenjünk háborút vágyaink egész seregének, a lélek tud válogatni, mert természetfölötti szellemi gravitációval érzi, merre van felfelé. Küzdjünk erővel és érzékenységgel a belső harmóniáért, a harmónia közel van, és Isten keze lelkünk bejáratánál vár. Erő a kivitelben, érzékenység a választásban, hősiesség az elfogadásban — ezen belső háromság nélkül nem jut előre a lélek. Ez szüntelen feszültséget, mindig beirányított akaratot, óvatosan, féltékenyen selejtező

gondot jelent. A földi élet kereszthordó, a földi élet töviskoszorús, a földi sziveken sebeknek kell égniök, és a Golgota a mennybemenetel prelúdiuma.

Vétkeinkért engesztelő áldozat.

11. Jézus elsősorban azért jött a földre, hogy Isten megsértett fölségét helyettünk megengesztelje, neki helyettünk elégtételt szolgáltatson. Az emberré lett Isten, a tisztaság, a szentség maga, így érintkezésbe jutott a bűnnel, közel jutott a bűnhöz, teher gyanánt önként vállaira vette, szörnyű vezeklő köntösül magára öltötte, Isten-alakjára borzalmas, fojtó fellegül ráborította a bűnt, hogy ezzel a rettenetes antinómiával álljon a bántalmazott Végtelen elé. A Getszemaniban, a szenvedések szörnyű kapujánál vált testté ez a minden moralitást megborzongató valóság, a bűn terhe alatt nyögő, síró, verítékező Isten, egyellenül szörnyűséges pillanat nemcsak a kis Terra bolygó «világ»-történelmében, hanem bizonyára minden természetfölöttiségek kozmikus lélekhistóriájában is. Emberségünk megtörik, összemorzsolódik, szívünk reszket, elménk elszédül és ajkaink imádságot keresnek e gyötrődve térdelő Istennek látomása előtt, aki most odaáll, aki most egymaga feszít mellet, dobogó szívű, lihegő embermellet, a minden lelkekre törő gonoszságok, a leőrölt bűnlajstromos emberéletek és minden leendő, ó a világok végezetéig mindenfelé szanaszét ömlő emberi bűnfertők elé.

«Elkezdte bánkódni» — sirja az evangélium, az apostol keze megreszket, míg leírja és lelkében elhullámszik a szörnyű éjszaka. «Elkezdte bánkódni» . . . ő ennek a testbe száműzött Istennek emberlelke hogyan telhetett meg utálattal, borzalommal, rémülettel ! «Elkezdte bánkódni» . . . hogyan «bánkódhatott» ez az istenileg finomszövésű lélek, ez a szent érzékenység, amit az evangelista egyszerű munkáskeze elemezni nem tudott, de életével valóra váltott, szeretetében szóltanul megélt — hogyan bánkódhatott a lélekmentő szentség, a bűnös embersorsért halálba induló tüzes irgalom, hogyan bánkódhatott a világ lelki szennyének szörnyű panorámája előtt ! Bűn bűn hátán . . . bizalmasainak, övéinek bűnei . . . örvények választják el szentséges lelkét az alacsonyásznak, öznésnek, közönségesnek minden árnyékától. Nincs a teremtésnek nagyobb ellentéte, mint a bánkódó Jézusnak sugárzó büntelensége és a vétkek, az erkölcsi elvetemültségnek sötét mocsarai között. Lelke minden erejével eltaszítaná a bűnt . . . de nem, hogyan tehetné ? Hiszen nem az Isten báránya-e, kinek a világ bűneit vinnie kell ? Hiszen az Úr az ő vállaira tette

gonoszságainkat ! Ezeket el kell vinni, ezeket valakinek el kell vinni . . . s most a perc betelt, most itt van az óra, a szörnyű vállalás . . . ó, múltak el a pohár . . . a borzalom könyörgése a megváltásra induló Isten ajkán . . . Benne van a mélységes lelki lehetetlenség, a bűnbeöltözött Isten, — akkora, mint a másik lehetetlenség, a teremtménye por-lelkétől dacosan megsértett Isten.

És kitárulnak a Végtelennek emberkarjai : Atyám, ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd . . . Az Isten-ember szépséges, ifjúságos élete most felölti értünk a halált. Minden utálattal, minden borzalommal szembeszáll ; ó a Kálváriának legmélyebb gyötrelme ez, ez a kínos lelki bűnvállalás. Az Üdvözítő szelíden hallgat, míg tépik, roncsolják, szegeznek a testét, hallgat, mikor erejefogytán összerogy, hallgat minden szagató korbács és sebző szegverés alatt, de itt, itt feljajdul és zokog. A könnye véres, a Getszemani füvein piros cseppek kúsznak lassan a föld felé. Ahol térdelt, lázas gyötrelmétől forró a fű . . .

Az emberlélek képtelen egész szörnyűségében felfogni, mit jelentett Jézusnak ez az engesztelés, ez az elegettevés. Lelke felnyögött az irtózatosságnak a teher alatt, de nem ingadozott. Átadta magát az égi atyának engesztelő áldozatul. Ó milyen tüzes ölelkezése volt e perc a Végtelenség imádkozó ember-lelkének a teremtető Főnség szeretetével. Hogy zokogott s milyen háladalalt sírt a mennyország e tündöklő emberszív körül, mely szeretetből vállaira vonta minden bűnhődések félelmes igáját. Ó, e szívből források törtek elő, hogy a világot minden bűntől tisztára mossák. Az áldozati bárányszívéből imádat és főnséges dicséret szállott a Legmagasabbnak trónusához, mint a bűntelen, a szent Istenfiúnak hatalmas válasza a bűnös ember lázadására. A lelkek hajójának szédítő erejű kormány-csavarodása ez, végleges elfordulás a bűn miazmás szigeteitől és szent beirányulás a tisztaság és világosság örök kontinensei felé.

A Getszemaniban Jézus mindnyájunkért gyászol nagy engesztelő fájdalommal. Melyik szív maradna itt hideg ? Isten értünk reszket, értünk szomorú, értünk zokog, mert szeret. Odaadja magát, mert szeret. Mélységes fájdalom ül Isten-arcán, szépséges vonásait mint gyászfért borítja. Ajkán engesztelő panasz ; hallom, — ó nekem szól, egyenesen nekem, senki másnak mint nekem. «Te is megterhelte engem ; te is fájdalommal lettél, keserű, szomorú színjátékká nekem. Nézd, téged is visellek ; nézd, átöllelek, felemellek, kiveszlek

a bűn nyomorából. Tudod, hogy honnan mentelek ? Tudod, hogy merre vitt sok szörnyű elesésed ? Most fogom a kezéd, most tiszta vagy, mert áldozat lettem helyetted, mert nagyon szerettelek. És tudod, hogy a szeretetem erősebb, mint a vágyad? Tudod, hogy a szívemnek kiszökkenő szikrája életfogytiglan éget? Tudod, hogy az én áldozatos színem, a boldogságos szenvedések- és gyötrelmes örömöknek szent kohója, téged vár, téged keres? Gondolj, ó gondolj erre mindig !»

Ez a fényesség megremegett engem. Lelkemnek legmélyén eszmélek rá, milyen számlálhatatlanok a bűneim, a botlásaim, mennyi szeretetlenség vádol, mennyi közönyösség tompítja Isten-szolgálatomat, mennyi hanyagság, elfeledkezés, mennyi lélektelenség szűrődik tetteim közé, mily tévedtek a gondolataim, milyen szétszórt az áhítatom. Ó beh szomorú, beh szomorú színjáték vagyok neked, Uram !

De te eljöttél, a bűneimért jöttél. Érttem jöttél, s hogy tiszta legyek, elviszed a bűneimet. Ó te erős bűnhordozó Lélek, minden hatalom a tiéd. A te remegő emberkezed Isten keze. A te könnytől befutott szemed a Végtelenség szeme. A te vérrrel verítékező arcod az emberlélek napsugara, a te borzalomtól reszkető szíved minden szeretetnek forró tűzhelye. Leborulok Uram, és arcomat a porba temetem. Könnyörülj rajtam, minden irgalom a tied. Csak te, csak te segíthetsz, nélkülöd mitsem tehetünk. Ó, mi vérharmatos szőlőtőkéink ! Ó mi verítékes magvetőnk ! Ó hogy bűneink emléke izzítsa ki szeretetünket, és minden izünkben reszketve érezzük meg alázatos függésünket, és örökké kielégíthetetlenül tudhassuk, hogy tüzesebben kell szeretnünk, forróbban ölelnünk téged, hogy minden lángunk halvány mécsvilág a te szívednek sugárzó napkorongja mellett. A Szív mellett, melynek lobogó tiszta vérét az értünk való gyötrelmem verítékcseppekben sajtolta ki arcodon !

Jézus, aki engesztel helyettünk, hősies, erőszakkal akarja a bűnt legyőzni. Az engesztelés lényege az, hogy a bűnt nem pusztán bánja, hanem jóvátenni, a világból kitenni, úgyszólván megsemmisíteni akarja. Valami természetfölötti erő kifejtés ez visszanyerni azt, ami a bűn által veszendőbe ment. Visszahatás a gonosz hatalma ellen. Támadásba lépés, hogy a rossz az egész vonalon hátrálásra kényszerüljön. A jót nem csupán helyreállítani, előbbi méreteiben újra megvalósítani, hanem fokozni akarja. Tisztaságvágya telhetetlen, nem csupán lemosni, hanem szépíteni kíván. Bármennyit tett, soha-

sem elégedett, mintha a bűnnel szemben az offenzíva befejezhetetlen volna. Az engesztelés a szeretet szomjúsága, a bűnbánatos szeretet kielégíthetetlen szent bosszúállása. Mintha a bűn az erény inait heves rohamra ingerelné. Az engesztelés így nem csupán penitencia-gyakorlatokban jut kifejezésre, hanem a szeretet, odaadás, önfeláldozás kiapadhatatlan aktsait teremti.

Jézus Szíve az engesztelés szellemére akar bennünket nevelni, az engesztelés buzgalmát akarja bennünk felgyújtani. Még pedig úgy, hogy először is saját bűneinket tartsuk szemeink elé s az akarat nagy intenzitásával vágyódjunk arra, hogy jóvátegyük őket. Hatalmasan kell szívünkben a kiáltásnak előtörnie; «Uram, én Istenem, mindenért eleget akarok neked tenni, mindent jóvá akarok tenni, a te dicséretedért akarom szolgálni engesztelésül a szégyenért, melyet rajtad elkövettem! Ó gyujts meg engem eleven fákljául, hogy hirdessem a te világosságodat! Építs meg engem a te kezeddal, hogy a szentség lakozzék bennem! Fogadj engem a te kerted munkásául, hogy veritékesen szolgáljalak. Ime minden érzésem és akaratom, szívem és kezem a tiéd. Fogadj el és kormányozz engem».

Az engesztelés, a föltétlen odaadás szellemében szívünkben mindent el kell távolítanunk, ami Isten nemtetszését érdemelné. Akaratunk minden erejével kell kívánnunk, hogy a szívtisztaságnak ezt az engesztelő aktusát, mint az igazi, elégtételt szomjazó Isten-szeretet tényét valósítsuk meg. Beletesszük egész lelkünket, hogy a legbensőbbben kapcsolódjunk Krisztus szeretetéhez. E forró, engesztelő törekvés ébredjen fel mindenütt a szívekben, hol Isten-szeretet és Krisztussal való barátság lakik. Az engesztelés legyen bennünk lelki szükséglet, legyen nélkülözhetetlen vigasztalás, mély-séges öröm. Nemcsak magunkért, hanem másokért is. Krisztus arra tanít, hogy ne zárkózzunk saját lelkünk gondjába, arra, hogy más lelkek fontosak legyenek nekünk, hogy testvéreink lelkét szeressük, üdvükre gondunk legyen, vétkeiket tehernek érezzük. Azt akarja, hogy a lelkek sorsa valami égetően foglalkoztató kérdés legyen nekünk, hogy mások elesése bennünket emésszen, hogy bűnők, melyeket mások elkövetnek és nem bánnak meg, mint egyenesen ránk tartozó személyes bajok, a mi vállainkat terhelő szemrehányások éljenek lelkünkben és szüntelenül tette, segítségére, gyógyításra indítsanak bennünket. Krisztus azt akarja, hogy e hideg lelkekbe szívünk melegét árásszuk, akarja, hogy me-

revségükkel, tompaságukkal, sötétségükkel állítsuk szembe a mi szeretetünknek fény- és hőhullámain. A tavaszi napsugárral megfutamodásra készíti a telet, a mi lelkünk sugárzatával pedig el akarja tüntetni a szíveknek fagyos merevségét. Akarja, hogy gondolatban végigjárjunk szeretteink képén, megérezzük, mi kell nekik, és imádkozzunk mindazokért, kiknek erre szükségük van, indítsunk fel magunkban helyettünk bánatot és ajánljunk fel engesztelést. Mélyen átérteni a lelkek életközösségét a kegyelem országában annyit jelent, mint eleven vágyat hordozni arra, hogy mindazt, ami ott foltos vagy pusztult, megtisztítsuk, megjavítsuk, újra megeremtsük.

Ez a földi életnek valóságosan isteni hatalma Istenkézből származik; a lélek cselekvésszabadságának nagy szándékából fakad, mely minden földi vállalat természetfölötti értékűvé tesz. A szabad választás a lélekország ellenállhatatlan varázspálcája; apró szenvedések szerető elfogadásával mondhatatlan túlvilági kínokat lehet megváltani. Csak azért, mert emezt *választom*, amaz pedig *kiméretlik*; itt még lehetne bűnösen, vakon lázadoznom, ott nincs más számomra mint az összetörtség, a tűrés, az elfogadás. A tisztító-tűz gyötrelmeinek gondolatán meg lehet mérni, mennyire becsüli Isten az emberi szabadságot, milyen sokra tartja a földön már egészen neki adott életet. A lelkek életközösségének e szabad vállalások a termékeny csomópontjai, igazi sejtmagjai. Minden Istennek adott akarati aktus mint ragyogó *nucleus* ég a lélekközösségek végtelen sejtszövetében és életet, természetfölötti orgánumokat termel maga körül, szüntelenül megújulva mintázza ki őket a szeretet reszkető protoplazmájából.

Uralkodjon bennünk ez a szeretet, mint minden lelki-ségnek eleven közege, érezzük át remegő szívvel a földi engesztelések fönséges hatalmát. Osztogassuk szét magunkat, kínáljuk szenvedésünket másokért, hordjuk áldozatainkat mások nevében, segítsünk, mentünk, szeressünk. Jézus akarja, s ha tényleges szenvedést nem tudunk felajánlani, beéri az engesztelés vágyával is. Nem a vágy elgondolásával, nem a vágyódás sápadt fogalmával, hanem annak a nagy kötelezettségnek eleven, forró átérzésével, melyet a lelkek közösségébe tartozásunk tesz vállainkra. A nagy, misztikus Gertrud értette ezt, és Krisztus-jelenéseiben fönséges való-sulással meg is élte. Minden elveszett kegyelmet, minden kárbament lélek-illetést, minden eltévedt imát és minden

lázadva viselt szenvedést, mi a föld terhét súlyosítja, szent vágyódással foglalt szívébe, átjáratta szeretete tüzével és lelke bíborával átitatva, esengve tette az Úr lábaihoz. És a királyi Krisztus, a nagyhatalmú *Dominus Jesus* mint tündöklő gyöngyöket emelte diadémjába ezeket az ajándékokat, a jelenések fönséges szimboliztikájával értésünkre adva, hogy egyetlen át meg átgulladt s a szeretetben emésztődő lélek odaadott, szenvedélyes vágyódása elegendő arra, hogy az emberiség szomorú lélekhulladékait érintésével drágakövekké bűvölje, melyeket az Üdvözítő boldogan ragyogtat végig mennyei udvarán.

Hatalmunk, mennyei hatalmunk van itt a földön, ha szeretünk. Isten-oltotta hatalmunk az árnyak, a szennyek, a gonoszságok ellen. Hatalmunk van a megtépett krisztusi testet lelkünk olajával behegeszteni, hatalmunk van könny- és vérpatakos arcát tisztaságunk fátyolával letörölni; hatalmunk van fájó sebeit édes örömmé csókolni, és szívének bántódásaiból neki mennyei diadalt szőni egyedül azzal, hogy minden emberi bűnnel szembeszegezzük szeretetünk lélekmentő sugarait. Legyünk tiszták, és erősebbek leszünk a bűnnél, szeressünk, s engesztelésünk erősebb lesz mint a bántalom, mert Istenből merít, ki mindent megbocsát annak, aki nagyon szeretett. Így a megváltásnak nemcsak passzív, hanem aktív részesei, Krisztus sorsának osztlányosai leszünk a nagy engesztelő munkában, mely Istent lehozta közénk.

Az Irgalmas közbenjáró Szíve.

12. Az Úr az engesztelés nagy művét véghetetlen gyöngéd irgalommal viszi végbe. Az irgalom a bűnös lélekre boruló szeretet, az irgalom a szeretet harca a bűn ellen a bűnterhelt lélekért. Jézus Szíve tele van részvétellel, könyörülettel a bűnös világ iránt, s egymaga akarja helyettünk nyújtani, amit mi nyomorunkban szolgáltatni képesek nem vagyunk. Ezt a szeretetteljes készséget jelzi a próféta: «és ime, sietve hamar-sággal eljő» (Iz. 5, 26). És az apostol is emlegeti, mikor a Megváltónak e szavakat adja ajakára: «Áldozatot és ajándékot nem akartál, testet pedig alkottál nekem. Az égő és bűnáldozatokat nem kedvelted. Akkor mondtam: Ime, jö-vők! A könyvben főleg felőlem van írva, hogy cselekedjem, Isten! a te akaratodat» (Hebr. 10, 5—8). Uram, megérezte-d velünk, mennyire szenvedélye szívednek fogyatkozásainkat helyrehoznod, szegénységünknek segítségére jönnöd. Ó, Uram — hogy ezt megtetted... hogy jöttél... hála neked.

legjóságosabb Megváltó . . . hogy adósságunk minden gondja megenyhül, minden keserves búsulásunk megnyugszik a te Szíveden . . . Ime, aki kellett nekünk . . . ime, aki e szavakkal jó felénk : Eljöttem, a közbenjárótok vagyok . . .

Ah, ehhez hatalom kellett — és szeretet. Mert számunkra minden, minden el volt rontva, véglegesen és emberi erővel visszavonhatlanul. Az ember elvesztette örökkévalóságának jogait. Kivert szolga lett, aki előbb Isten szívében pihent. Gyötrődött, tapogatott, tévelygett, homályos, elfelejtett valóságok kísértettek körülötte. Isten tompa sejtelemmé fakult szívében. Mint lidércnyomás alatt az öntudat, úgy vergődött, torzult, nyomorodott benne az Isten-keresés, otromba anyagba metszett bálványokat álmodott, kérdezte az erdőt, a vizeket, a tüzet, a napot, szörnyetegeket gyúrt, állatokat imádott, s a sok eltévedtségben fojtottan, sűgva hallatszott a lélek betemetett mélyéről : hol? hol vagy Isten?

Ide hatalom kellett. Valakinek kellett jönni, aki úgy tanítson «mint akinek hatalma vagyom», aki győzze a közbenjárást a sértett Végtelen s a porbatiport ember között. Ő, ezt a távolságot a Szentség és a bűn intervalluma méri, ezt csak Isten-karok foghatták által. Keresztreszegezett karok kellették hozzá, melyeknek ölelésében elfér a világ, mert Isten fájdalma növeszti őket végtelenné. Az Istenfiú kiszegzett karjai kellették, hogy míg egyikkel alázatos odaadásban Atyját öleli, a másikkal a bűnben gyötrődő emberiséget emelje fel és fektesse Atyja szívére. Jaj, a keresztfán kiterjesztett karok mentő ölelése vérenvett közvetítés, a szeretet fontos tékozlásának örökérvényű aktusa, mely a Golgota hegyéről a mindenség párkányáig s az áprilisi délután szörnyűséges, üdvösséges pillanatától az idők eredetéig és végéig nyúlik, s egyetlen ponton, egyetlen percen végtelent és örökkévalóságot vásárol. Félelmes, rettentő közvetítés, megreszket tőle a föld, zokognak az égi csillagok, földig hasadnak nehéz nyomasztó kárpitok — de az Istenember szeretetté ölelte a Teremtőt és meghasonlott alkotását . . .

Lehet még csüggedni? Ki mer bátortalan lenni, ki fél az elhagyatottságtól, mikor Isten vérző keze nyúl feléje, s a hulló, tüzes cseppek szívünkre pettyezik : megváltottalak. Hisz itt, itt van, akit keresünk. Itt van az irgalmas szamaritánus, kilépett a végtelenség kapuján és hozza olaját, mert menteni akar — a bűn nyomora, az örök romlás nincsen az Isten kedvére. Ez az átvért kéz erősebb minden kezeknél, ezek a tépett inszalagok örvényeket hidalnak át, ezek a zú-

zott izomszálak engem minden köteléknél erősebben kötöznek Isten oszlopaihoz, beleszíjznak Isten jármába. Engem, engem, aki oly mélyre, oly messze estem ! Ó fogom, megfogom, ajkammal, csókommal szorítom ezt a remegő, véres kezét, ezt az Isten-hidat, ezt az üdvösség-kaput ! Nekiadom magam, mély alázatban, lélekzetfojtott érzékenységhen várom, merre vezet, merre terel, irányítására megfeszítem inaimat és megyek utána, vele, tűzön és vízen át, hogy véghezvigyen bennem mindent, amit elgondolt nekem. Ó félem és szeretem ezt a kezét, s míg követem és fogom, tudom, hogy másika az Atya térdén pihen s fogódzásomban egy vagyok az én hatalmas Istenemmel. Ó imádságos emberség, ó szentelő léptek, ige-illatos ajkak, vezetésben acélos, szeretetben bársonyos kezek ! Ó, sebekben kipontozott szentséges iránytű, te Isten és ember közé fekvő mennyei védelem, te minden bűnök fölé táruló, vérbeöltözött megbocsátás ! Te rám gondoltál, te véreddel magadra írtál engem, hiszek neked, bízom benned, a tied vagyok, tenyeredbe rejtőzöm porszemnyi mindenemmel, ne ejts el, ne feledj el engem !

Az irgalomra bízalom a válasz ; alázatos szent reménykedés. «*Simple abandon*», — éneklí korunknak csodálatos gyermekszentje, a «kis» Terézia. Az irgalom eljött értünk, testbe takaródzott a lelkünkért. Megszentelte az emberséget. A rontás itt is a szentség szolgálatába sodródott, elvitte a szépségnek, a szeretetnek diadalmas áradása. A megrongált eltorzult emberlélek rémületes sorsa természetfölötti mentő aktusra bírta a megbocsátó isteni szeretetet. Idejött, hogy fölszabaduljunk, hogy újból szépek, győzelmesek legyünk. «Add nekem, fiam, a szívedet», — mondotta és mi ne adnók? Kihez mennénk? Kire bízunk magunkat? Isteni kéz nyúl kezünkért, isteni ajak suttag hívó szavakat felénk. «Szomjazom» — hallja a csodálatos kis lisieux-i szent — «szívedre szomjazom». Értünk jött, akar minket, — van-e bűn, mely ne lobbanna szél-kapta porrá ennek az irgalomnak tűzében? Hozom, mélységes szegyenkezéssel hozom bűneimet, és megálázódásomnál csak szeretetem nagyobb. A bánat zokog és a szeretet énekel. És a bánat sírásától hangosabb lesz a szeretet dala. A szeretet a bánatot ássa, a bánat a szeretetet sarjasztja, növeli. És ennek a fölséges lelki életkeringésnek ütőere a megbocsátás. A megbocsátás a szeretetnek és bánatnak valami sajátságos, megállíthatatlan lelki dinamóvá szerveződése, melyben a szeretetet a bánat, a bánatot a szeretet erősíti végtelenül. A bűn így válik lélektisztítóvá, a legyőzött gonosz

Igy vonja az erénynek diadalmas jármát. *Felix culpa*, — már értjük, mit jelent. Remegve suttogja az irgalom e paradoxonát a Magdolnák, az Ágostonok ajka, mert érzi, hogy bűne szeretet-sebekké mélyed, mikor az elvetemültség gyötrelméből, életének sáros tönkrementéből kivezeti a mentő kéz, a megbocsátásnak főséges szimboluma. Mi mást lehet erre felelni, mint boldog bizalmat, édes odaadást, megsemmisülő szeretetet?

Ez az odaadás az én Jézusba kapcsolódásom, az én kapaszkodó szálfám, ez az én életpoharam, melyből a megváltás mentő italát iszom. Nem úgy, hogy tétlenül várnám a varázshitelt, hogy tehetetlenül függnek a vezető láncon, nem úgy. Más az odaadás és más a renyheség. Nem tétlen lelket adok, hanem cselekvő életet. Nem petyhüdt heverést adok, hanem feszült inakat. Nem lusta áradozást, hanem dolgozó, építő, izzító erőket. «*Simple abandon*» — igen, de amit odaadok, az nem üresség, hanem sziporkázó erőter legyen, s ha a kémlelő isteni ujj bejárja adásomat, tetteimnek villanyos csókja érje segítő ízületeit. Tetteket kínálunk, forgó tengelyeket, nem kongó kádakat, élő vizeket, nem egymásra fulladt, lekövesült iszaplerakódásokat. A bizalom sarkaljon, az odaadás építsen, az engedelmesség ostromozzon, — szent erőszak önmagunk ellen az abszolút Istenre-hagyatkozásnak tartó pillértestvére. Kitarás, ellenállás, tetthűség dolgozzon üdvösségünk feltékeny gondjával egy műhelyben, s ha az irányítást vettük, induljunk teljes lendülettel. Minden bűnünk mint égető tartozás sarkantyúzzon, minden mulasztásunk sokszorozza meg tetterőnket. Ez termékeny bűnbánat. Az engesztelő cselekvés mélyíti a bánatot, a tettekész bánat acélozza a cselekvőképességet. A bánat elégtétel, s az elégtétel bánat, mikor a lélek valóságában megjelenik. Csak az elnevezés, a magyarázkodás szedi ketté ezt az egyetlen, irgalomszülte valóságot.

Azonban bármennyit is tegyünk, tudnunk kell, hogy tetteink magunkban nem elegendőek és nem szolgálhatnak engesztelésül. Mint ahogyan nem a szeg tartja a rajtafüggő szentképet, hanem a fal, melyre erősítettük. A szeg a fal szorítása nélkül lehull, a szeget tartani kell. Így a mi elegendő tetteink is csak támasznélküli, faltalan szegek. A nagy, a hatalmas, a bűn ellen bevehetetlenné emelt védő várfal a megváltás. Tetteink a kapaszkodó kapcsok, melyekkel e fal védelmét megszerezzük. Magukban mit sem érnek, s a megváltásba fogózva isteni értékűek. De fogózni kell. Nem feledni a főséges ifjú szent megkapó hasonlatát a kaleidoszkóp színes

hulladékáról — a természet által motivált tetteink, melyek természetfölötti rendet, szépséget, értéket nyernek az isteni Háromság fénylő kristálylapjai között. Szeretetünk a megváltás tényén át olvadjon Jézus Szívébe, bánatunk az ő fájalmával forrjon össze, engesztelésünk az ő könnyörgésébe merüljön, elégtételünk az ő tetteiben vesszen el. Vele bánkodjunk, vele vezekeljünk. Bizalommal sírjunk, sírva bizakodjunk, kishitűleg el ne csüggedjünk, lelkünk mélységes önvádjait alázattal, penitenciásan hordozzuk.

Megbánt, beismert, megbocsátott bűneinken nyugtalanodni nagy hálátlanság volna az Úrral szemben. Annyi volna, mint vele igazán egyesülve nem lenni, mint a megváltás művét valóságosan át nem élni. Megtenni mindent, ami hatalmunkban van, elfogadni, győzni mindent, amit Isten kíván — ez kötelesség. De ugyanily kötelesség felhagyni minden kétséggel, hálából a megváltó szeretet iránt.

Vannak bűnterhükre érzékeny lelkek, akik multjokra szüntelenül visszatérnek. Különösen nagy kegyelmek árán hirtelen megtisztult lelkek eshetnek abba a veszélybe, hogy szinte lidércnyomásból ébredő önismeretük nehezen eszmél a hihetetlen, a valószínűtlen, a diadalmas valóságra. A megtisztult lélek nem felejtí a bűnt, természetszerűen bánja, kifogyhatatlanul bánja, s az engesztelésben telhetetlen. E bánatnak nem szabad lélekbénító önkínzássá fajulnia, ez sérelmes volna Isten megbocsátó szeretetére nézve. A bánatnak a megbocsátás gondolatában kell elmerülnie s onnan a lélek szent békéjét táplálnia. Isten elfeledte bűneinket, mi nem feledjük el, ez nagylelkűség, ez helyes. Menjünk elébe az elégtételnek, ne várjuk kényszerét; a szabadon vállalt engesztelés hatalmasabb, mint a büntetés, mely reánk kiméretett. De engesztelésünk legyen telve boldog hálaadással. Higgyünk az irgalomban, melynek isteni tűzében elhamvadnak a legnagyobb gonoszítottak is. Tartozunk? Igen, határtalanul, megtízethetetlenül. De kinek? Annak, aki szeretett bennünket, mielőtt voltunk, annak, aki tárt karral jött elibénk a szent keresztségben, aki nem küldött kárhozatra bűneinkben, hanem eljött és «életét adta barátaiért», értem is, — őt kell kiengesztelnünk, az irgalmas Szívet, aki szeretettel hajolt fölénk s könnyögött értünk, míg mi bántalmaztuk őt... Lehet kételkedni a megbocsátásban, mikor az a közbenjárónk, akinek tartozunk?

Az élet és szentség forrása.

13. Jézusnak isteni Szíve belső életünk forrása. Mert nekünk a kegyelmet, a lélek természetfölötti életét megszerezte; és mert szüntelenül adja az igazi lelki nagyság impulzusait, az igazi lelki szépség motívumait. Ő a gyökér, melyből a nemzetek, az életviszonyok, a személyek sajátossága szerint a földön az isteni élet dús flórája fakad. Mily csodálatos szellemi világ! Itt a gyöngéd és a bensőséges, a mélység és az erő egymás mellett lakik. Új belátások, új érzések, új felfogások egész világa. Álmélkodva állunk az élet teljessége előtt, mely itt csodálatos, élő panorámává tárul, a szellem lehelle-tét szívjuk, lélek áramlik felénk. Futtassuk végig tekintetünket azon a lelki pompán, mellyel a szellemi valóság virágba-fakad. Élet, mely Jézus Szívéből a szentek lelkébe ömlik. Szemléljük az üdvözült Istenbe-olvadás formáit, melyekben ez az élet elmondja önmagát; nem tolul ajkunkra az antifona: «Szenteid mint a liliomok, mint a balzsamok illata?»

A szentek lelkülete a mi iskolánk. Lelkeik a lehető legintenzívebben válaszolnak mindenre, ami Isten vagy isteni, ami imádásra, Isten-félelemre, tisztaságra, szentségre vonatkozik. Folytonosan eleven tudatuk van Isten végtelen nagyságáról és hatalmáról, az ember tökéletlenségéről és semmiségéről. Ez a tudat lelkük életére a teljes, a befejezett belső igazság jellegét nyomja. A legváltozatosabb módon nyilvánult alázat- és imádásgyakorlataikban. A szentekben lobogva ég emberi tartozásaink és büntetésre érettségünk tudata. Érzik a bűn egész terhét s a léleknek minden undorodását a véték gyalázataitól. Az embernek Urával és Teremtőjével szemben való nagy hálatartozása, melyet tompa lelkek csak távolról sejtenek, szenvedélyes megindulásokat vált ki bennük.

Szent Margit Mária Jézus isteni Szívének iskolájában reszketve tanulta Isten szentségét felismerni, és semmiségének, bűnösségének tudata lelkét keresztüljárta. Az Úr engedte, hogy rémülettől áthatva pillantsa meg az isteni fölséget úgy mint Mózes, Jób, Izaiás látták... Életleírásában olvassuk, mennyire kitűzesítette benne az Úr a szeretetet. Ezek a lángok mintha intőleg sepernének végig a mi lelkünkön is. Egy jelenése után így ír: «Napokon át úgy tűnt fel nekem, hogy egészen tűzből vagyok. Szemem, lelkem úgyszólván káprázott, s annyira magamon kívül voltam, hogy csak a legnagyobb megerőltetéssel tudtam itt-ott egy-egy szót kiejteni». Nem égi tűz ez, mely szikraesőben hull a földre? Nem ráz fel lustaságunkból, lanyhaságunkból? Nem hajt va-

lami hatalmas akaratkifejtésre, szenvedélyes erőszakos törekvésre a szentség felé? Isten szeme előtt fátyolozatlanul álló lelkünk képe rázzon meg mélyen, töltsön el aggodalommal és rémülettel. Mennyit tettünk, hogy eltorzítsuk, lealacsonyítsuk, elértéktelenítsük. Jézusnak tartozunk szentségtelenitetlen szeretetünk első hímporos virágjaival. S mi megvonszoltuk őket az út porában; sokan végigtapostak rajtuk. . . Testvérem, tudod-e, hogy magának, szent önmagának teremtetted téged az Úr, és te elosztogattad magad? Gondolj bűnös szeretetekre, gondolj a szeretet fönséges misztériumának megszenteltelenítéseire, szemétdombokra hullt mirtuskoszorúkra, a legszörnyűbbre, amit ember tehet, a mindennapos erénytaposásra, a szeretet Isten-patakjának szennye-seire. Ó, borzadj meg önmagadtól, ha volt ezekben részed, éljed meg mélységes önmegvetéssel azt a gyötrelmes tudatot, hogy legjobban vétkezik az, ki a szeretetben gázol. Aki másét eltapossa, bűnös, de ezerszer bűnös, ki a magáét szórja az út sarába. Saját szíved szeretetkincsének megszenteltelenítésétől reszkess a legjobban, és minden lelki mozdulat, mely emberek felé von, legyen gondos, imádkozó kritikád tárgya. Mert a legsúlyosabb és leggyógyíthatatlanabb lelki bajok erednek emberek egymáshoz-kapcsolódásából, ha az nem Isten karjai között történt. Ó ne ölelj át senkit, ha kezébe nem Isten tette a kezedet, és kérdezd szüntelen és újra meg újra százzszor, akarod-e Uram? És lesd a választ lelkedben, eseményekben, életed alakulásában; Isten válaszol azoknak, kik őt szorgosan kérdezik. Ha ezen a vonalon el nem merültél, a kárhozat szörnyű szikláinak legveszedelmesebb zátonyát kerülted meg, és hálát kell énekelned érte az Úrnak. Ha pedig megzúzta hajódat és megtépte köntösödet ez a vihar, rettegj, könyörögj, engesztelj. Ó semmi se legyen sok, semmi se legyen túlságos nehéz neked, semmi se fájjon elbírhatlanul, hiszen érett gyümölcse voltál a kárhozatnak, hiszen az Urat ott sebezted meg, ahol legjobban fáj, tetteid ördögi korbácsa egyenesen érte a Szívét. . . A Lelket szomorítottad meg benne, ölelésre tárt karját taszítottad el, föléd hajló mennyei ajkától földted el arcodat, mikor a lelkedbe öntött szeretetkincset becstelenítetted, mikor emberségünk fönséges hordozóját, mennyországunk ragyogó talentumát, az örök Szépségnek szívünkbe tett zálogát, a szeretetet gyaláztad meg magadban. És ezt cselekszi a mi szerencsétlen földi nemzedékünk a vérfertőző, szennyes férfiakban, a leányárudákban, a strandok vaskos flörtjeiben, a «társaságok»

raffinált kacérságaiban, a vásár-házasságokban, társadalmunk elnézően kezelt, ezer, undorító lélekrothasztó szokásában. Jaj, ki van köztetek, akit ez a mótely nem ért? Ki van, aki a szívébe tett kincset növesztve őrizi? Ó, ha van valaki, az imádkozzék és meglátja magán a szeplőt, a szeretethibát. Minél kisebb a botlás, annál fájdalmasabb, mert annál megálázottabb, annál szenvedőbb a zokogva ráboruló, megsértett szeretet.

De mindegy, mindegy, nagy bűnök, kis bűnök, ne alkudozzunk, mind Istent bántja, mind a szeretetet sebei. Forduljunk meg, akármerre jártunk. Ne méregessük tetteinket. Vajjon a szerető édesanya így beszél-e: Késsel nem vágom meg a fiamat, de ezt a gombostűt beleszúrom? Jaj, ne mérjük rőffel a bűnt, és bánatunkat ne mérsékelje a botlások «jelentéktelensége». Mind a szeretet ellen van, az utolsó félretekintés a templomban, gondolatunk minden elsőkökenése imáink mélységeiből. Nincsen kis bűn, mind az Istent bántja, az utolsó elfeledkezés is az irgalmas szeretetet tolja el magától. Forduljunk meg, akárhol jártunk. Legyünk újak, szebbek, lobogóbbak. A szentségnek nincs határa, mert a Krisztus-minta nem határ, hanem végtelenség. A bűnnek nincs mértéke, mert mind ellenállás Istennek, és a legkisebbben is csírázik a mi gőgös, kárhozatos mértéktelenségünk. Az Irgalom nem büntet érte azonnal, mert nyomorúságunkat látja. Büntessük mi önmagunkat. Nem szeges övekkel és ostorozásokkal, ez a penitencia gőgje volna és elsodorna, — hanem elszánt, komoly vállalásával mindannak, amit Isten földi életünk nagy próbaidején kioszt nekünk. Fegyelmezni akarátunkat, Isten akarátát keresni tetteinkkel, nagy komolysággal, nagy elhatározottsággal tartani penitenciát, igazi, bensőséges, lélektermékenyítő bűnbánatot. Bűneink felismerésén és legyőzésén megtisztult szívvel fogni lényünk átképzéséhez, neveléséhez, hogy nemesülten, izzó szeretettel tartozhassunk Jézushoz. Siessünk, talán nincsen sok időnk, siessünk, míg kezünkben van a lét hatalma, míg szolgálhatja a lelket a test, míg mintázhatja a testet a lélek, siessünk, míg a lélek diadalkapujához szabadságunk hordhatja a követ, míg önként szolgálhatjuk a szeretetet, míg mennyei adományunk, a lélek korlátlan döntő hatalma, Istennek osztogathat ajándékokat... Érezzük meg eredetünk mélységeit, rendeltetésünk magaslatait, és mondjuk Jézusnak: Téged akarlak Uram, téged, a mennyországodat, a te szentekkel örökölni örökök. A te szentekkel és az én szenteimmel, mert

a te szenteid az enyéme is. Mind az enyéme, nem hagy-nak el, hozzád vonzanak, nálad várnak engem. Közel vannak hozzám, feléjük kíváncsozom, közéjük igyekszem, lelkükből meritek vigasztalást és segítséget. Kölcsönadom nekik teste-met és földiségem érdemszerző értékeit azzal, hogy felaján-lom tetteimet, lemondásaimat, áldozataimat azokért az elég-telenségekért, melyek földi útjokon égették e sugaras, szere-tetszomjas emberszíveket. Kölcsönadják nekem a lelküket és mennyei örömeik kiapadhatlan erőforrásait azzal, hogy érdemeik, tetteik, szeretetük fényét a lelkemben szertesugá-roztatják és megedzenek, megacéloznak minden jóra. Így élík az én életemet, s én élem az ő életüket, s eleven való-sággá tüzesítjük, amit a Hiszekegyben mondunk, — a szent-ek egységét.

Jó nekünk a szentek lelki atmoszférájában élni, velük egyesülten küzdeni. Nyomaikban Jézus Szívének imalelkü-letéhez is közelebb lépünk, kezükön vezetve abba mindig mélyebbre hatolunk. Ha Istent szellemben és igazságban akar-juk imádni, azonnal érezzük gyengeségünket, elégtelensé-günket. Az imádás, az Isten-dicséret nagy szolgálata meg-haladja erőnket, segítséget keresünk, magányos dalunk el-halkul, elvész a végtelennek határtalan csarnokain; kórusra vágyunk, égő lelkek dicsérő kórusába szeretnénk tartozni, mert szegényül, képtelenül állunk egy fölséges, tökéletes Hatalom előtt. Ránk száll a szférák félelmetes csendje, hol az örökkévalóság szárnyasuhogása sodorja a percnyi ember-éltek millióit, kicsinységünk meggyötör, elnyom, és jó ne-künk, ha nem vagyunk magunk, jó nekünk, ha sokan vannak velünk, nálunknál mind jobbak, szebbek, akiknek szívei, mint szentjánosbogarak a firenzei éjtszakákat, kigyujtják a szférák csendjének fénytelen ürességét, akiknek ajka, mint hajnali madárhimnuszok, énekes imaszóval zúgja tele a min-denek némaságát. Az igazi, a teljes ima a minden lelkek imája, a legforróbb Isten-dicséret a minden lelekkel egye-sült magasztalás, a szeretet szent telhetetlenségének vég-telen melódiája.

A szentek örömmel egyesülnek velünk Isten dicséreté-ben. Ők a lángoló lelkek, a sötétben égő fáklyák, az eleven harmóniák. Jó nekünk, ha tökéletlen dicséretünk a lelkek fön-séges magasztaló énekeivel egyesülhet, ha szerény dalunkba az ő akkordjaik vegyülnek, és lelki pompájuk sugárzása fénybe borítja a mi sötétségünket. Igen, jó téged magasz-talunk, Uram, «szenteiddel örökkön örökké». Ezért egyesültek

áhitatgyakorlatainkban oly szívesen az ég lakóival a Jézus Szíve Ajjatosság vezető szellemei, Szent Gertrud és Szent Margit Alacoque. A szentek mind így fogtak tüzet Jézus Szívén, és izzó imaszellemük kigyújt minket is. Egyesüljünk velük Jézus isteni Szívének imáadásában. Imádjuk a Szívvel egyesülve a legszentebb Háromságot s vigyük elébe dícséretünk adóját. Az imáadás szellemének a szenteken át kell hozzánk férkőznie, belőlünk Jézus Szívébe ömlenie s ezen át Istenhez áradnia. Az imáadás az a végtelen tengerjárás, mely a lelkek szeretet-óceánjának vonzásaiból ered. Hordja az odaadás melegét, váltogatja az istenfélelem szent hűségének lélekjőzánító áramlásaival. Az imáadás a lelkek atmoszférájának keringő passzát-szele, az élő, az elköltözött és megdicsőült szívek hatalmas hőhullámozása, «a minden szív királya és középpontja» körül. Az imáadás a szentek közösségében az életjárás, az egység hordozója; ezek szeretet-árkok, ezek végnélkül egymásbanótt, tropikus párázatú szent folyók, melyekben az élő vizek keringenek «a minden élet és szentség forrása» körül. Az imáadás a lelkek vére, a mi vérünk, a Krisztus vére, egyetlen létölölő, forró keringés, és nem lehet egyedül imádkozni. Aki imád, az egyesül, aki imád, az Krisztusba olvad, aki imád, az milliónyi lélekből álló közösségben oszlik el, az elvész, az megszűnt körülrajzolt személy, magáramaradt ember lenni. Aki imád, az adakozik és részesül, az feloszlik és formát ölt, az megsemmisül és újrashületik. Aki imád, az nincsen és ezerszer újra van, mert az imádság, bár egyéni akarat a megindítója, mikor megvalósul, már nem egyéni többé, az egyén legmagasabb aktusa, melyben önmagát adja át, hogy eloszoljon a lelkek nagy szellemi kozmoszában, melyben nincs körülzárt tulajdon, mert törvénye a szeretet, és a szeretet adás, közösség, egyesülés.

A hatalmas, türelmes, lrgalmas szív.

14. Jézus szívének két hatalmas szárnya van, melyeken Istenhez emelkedik : a világölölő, minden mélységet megjáró *ismeret* s a világot emelő isteni *érzék*, hatalmas vágy az Isten-ség magaslatai felé. Ez a szív a mélységekből kiált Istenhez és oly magasságokba száll, hol nem jár senki más. Tudja, hogy az igazság tanújául jött a földre. Át van hatva küldetésének méltóságától és hatalmától : «Minden hatalom nekem adatott égen és földön». Mélységes tűz hevíti : «azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra». Szelleme pünkösdi vihar, és megújítja a világot. Tudja «honnan jött ki és hova

kell visszamennie», — Istenből Istenhez. Jézus hatalmas volt beszédben és cselekedetben. Szelleme átlelkésítette az apostolokat, a vértanúkat, a szenteket. Ő a *«fortis armatus»*, az erős fegyveres ember, ki ott őrködik lelkünk küszöbén. Ő védelmezz, segíts minket, Uram, te erős ember, te diadalmas felfegyverzett hatalom! Ő védelmezz, mert oly rövidke lelki lélekzeteink! Szellemi légkörben úszunk és lelket kellene folytonosan belehelnünk, lelket kellene osztogatnunk. Nagy közösséget kellene szüntelenül éreznünk, s mint a magasságok szálldosó madarai, az ormok széljárásainak nagy ütőerein keresni az utakat, melyeken Isten felé szálltak legjobbjaink. Segíts bennünket, mert bebörtönöz a testünk, körülhálóz apró igényeivel, lefüggönyözi láthatárunkat és közellátóvá lesz parancsaitól a lelkünk. Tettről-tetre gördülő rögös kerekeken visz, rossz kerékvágásokon zörög velünk, szándéka csak zökkenőről zökkenőre ér, és nem éri a lélek messze akarásainak beláthatatlan vonalát. Végtelenbe tűnő célpontok felé sodorna a belső szomjúság, és lélekzetelenségünk nem szabadul a testnek súlyos ponyvái alól. Ő fogj át engem, te Hatalmas, fogj át és suhogtasd meg vég telen szárnyadat, az én erőm legyen a fogódzásom, az én akaratom legyen a könyörgésem, az én tettem legyen az odaadásom. Ragadj el engem, járj be engem, cselekedjél velem, rajtam, bennem; használd az erőmet, itt a munkára feszített karom; használd a gondolkodásomat, itt van a megismerésre gyúlt szellemem; szórd a szeretetemet, itt van kis öröklámpásom, a szívem. Tüntesd el erőmet hatalmadban, látásomat tekintetedben, szeretetemet szívedben, és add nekem a legkisebb eleven szikrát önmagadból, hogy égjek benne és égjen bennem mindörökké!

Jézus szíve *türelmes*. A türelem a lélek erős reakciója, erő kifejtés a ránehezedő terhek ellen. Helytállani, kitartani, nem ingadozni — ez a türelem jellegzetes ténye. Nem csupán passzív elviselés, hanem győzelmes erő. A világ nem érti a türelmet, mert nem próbálja. Csupa ingerültség, csupa felborzoltság, csupa méltatlankodás. Kuszált lelkek, akik messziről nézik a türelmet, nem látnak benne egyebet, mint pusztta zérust. A maguk rendszertelenül csapkodó ellenálláskísérleteinek hiányát. Pedig a küzdelemben megőrzött egyensúly látszólagos zérusa rendszeres erő kifejtést rejtget. Mennyi hatást kell kompenzálni! És nem pusztán lekompenzálni, hanem szervezni, beirányítani, az Istennek adott munka kerékvágásába tolni. Az Istennek felajánlott, Isten

kedvéért örömmel fogadott szenvedés olyan, mint az életre törő ellenerő, melyet a lélek művészete váratlan fordítással az élet pozitívumának irányába állít: mint az emberi technika, mely magukban véve romboló természeti erőket visz az emberi akarat szolgálatába, pusztító elemeket, tüzet, vizet, szélvészt, villámot soroz érdekeinek műhelyébe, vagy szándékainak igájába fog. A türelem a lelki életnek fölséges, bölcs technikája, mely minden balsorsot, minden káros szenvedélyt, minden lelki fájdalmat az örökkévalóság szolgálatába küld. A lélek viharai, szélvészei, árvizei és villámai engedelmes erőkké válnak szelíd, de győzhetetlen kezében. A türelem tehát nagyon tevékeny. Nem látszatos, akár a kábelben futó áram, vagy a testünket átjáró meleg. De cselekszik, nagy erőkön játszik, és termékei az életbölcse ség tettei.

Ezt a folytonosan tevékeny türelmet szemléljük Jézusban. Mint «holt terhet» hordta az egész világot, ez volt a feladata, nagy keresztje, szenvedése. Hordta szóltalanul, panasztalanul, mosolygó arccal. Mélyen és keserűen érezte, de a szenvedéssel szemben lelkülete tűzpróbás merő türelem volt. Jézus életében rendesen leköti figyelmünket a látható szenvedések szörnyű kálváriája, az utolsó huszonnégy óra; rágondolunk olykor az utolsó három esztendő fáradalmaira és nélkülözéseire, talán a harminc év rejtett szegénységére is; de legtöbbször feledjük a megváltás küldetésének szakadatlan tudatát, mely az emberiség bűnterhének folytonos szemléletét és viselését jelentette. Ó volt-e pillanata Jézus életének, melyben istenileg tevékeny türelemre ne lett volna szüksége velünk szemben? Hiszen bűneinkben nyitott sebe voltunk, hiszen hordozta minden gonoszságunk látomását, és szeretett bennünket. Tudta, látta minden bántásunkat, szentsége ellen irányuló gonosz merényleteinket — és szeretett. Mi egyéb ez, mint szüntelenül munkás türelem? Mi egyéb ez, mint isteni ellenállás egyénenkint minden bűnnek, minden gonosznak, és a megbocsátás nagy fegyverének, a lélekország e csodatevő hatalmának, az isteni türelem és szeretet termőföldjéből való kisarjasztása. Nézzük meg Jézust, hogyan tekintett a bűnösre, aki az ő belső és szüntelen kálváriájának forrása volt; szégyenkezzünk, és tanuljunk türelmet kis balsorsainkkal szemben!

A türelmes szenvedésben sok húsvéti érzés, sok lélek-tavas sz rejlik. Jézus lelke sohasem volt komor. Ha fején töviskoszorút látunk is, tudjuk, hogy a lelke tölgykoszorús. Az igazi, a győzelmes türelem nem gyötrődik. Felülről nézi

az emberi szenvedések zilált ösvényeit, tépő hozótfait. Ez Krisztus türelme, melyből ha ki is tör a méltatlankodás: «Meddig visellek még el benneteket?» — ugyanakkor lelket emel, gyógyít. Ez a türelem derűs, bízó arccal jár a romokon is, a hullamezőkön is. Azért bízik, mert erős, és azért derült, mert bízik. Ez nem idegenség az emberi szenvedésekkel szemben, ez mélyebb megértése a szenvedésnek mint a békétlen kesergés, ez leszállás a fájdalmak legmélyére, ahol meg lehet csókolni Isten tenyerét, — mert a fájdalmakat Isten nyújtja felénk, s aki fenéig üríti a poharat, megtudja, hogy a kehely Isten keze volt. A türelem azért mosolyog a fájdalmak hordozása közben, mert tudja, hogy minden szenvedésnek természetes szerkezete az, ami a Golgotáé; húsvétot hordoz méhében. Ki értené meg e nélkül a szentek szenvedélyes sóvárgását a fájdalomért? Tudták, hogy a fájdalom a szeretet legtüzesebb próbaköve; és a szerető, áldozatos túrés szent örömét, természetfölötti báját szomjazták benne. Ezt a húsvétot kell nekünk is fájdalmainkban meghódítanunk.

Jézus Szíve *irgalmas*. A keménység összeférhetetlen az igazi lelki nagysággal. Igazán nagy szívekben mások szenvedéseivel szemben nemes részvétnek tüze ég, s a környezetre ennek jótékony melege sugárzik. A Megváltó életprogramja az irgalmas szamaritánusé volt és nem a levitáé, aki szívtelenül sietett el a szenvedő mellett. Tanítványainál is a szeretet cselekedeteit sürgeti Jézus. «Irgalmasságot akarok» — «legyetek irgalmasok» — ez az Úr parancsa a szentírásban. A szent Szívnek szentelt votívmise introitusa az irgalmasság szavaival kezdődik. Jézus Szívének szeretete az ember iránt mindenekelőtt irgalmas szeretet. Jézus akarja, hogy így érezzünk mindazokkal szemben, akik gyengék és nyomorultak. Szelidségünk legyen az ő támaszuk és erősségük. Keménységünkkel sohase adjunk alkalmat arra, hogy mások védekezésből hazugságokhoz vagy elferdítésekhez nyúljanak. Jézus nem akarja az elnyomatást, nem akarja, hogy a keresztény közösségben a szegénynek a megvettetés legyen az osztályrésze. Szíve arra tanítja a világ nagyjait, hogy a kicsinyekhez leereszkedjenek, mint ahogy ő maga folytonosan a szegények és a szenvedők pártfogója volt. Az irgalmas Jézus tanítványai az egyház kezdete óta nyílt harcban állottak a klasszikus világ keményszívűségével. Később jött Assisi sz. Ferenc, az irgalmas szeretet átszellemült apostola, ki a szegényeket testvéreinek nevezte s a szegénységet úrnőjéül és királynőjéül választotta.

Jézus Szíve egyházára hagyta az irgalmas felebaráti szeretet parancsát. Ez volt az örökség, mely az első keresztények közösségét illatos kertté, a testvéri szeretet paradicsomává alakította. Ez nem maradt mindig így, de az Úrnak parancsa ma is az a nagy tradíció, mely a keresztény szívekben századokat áthidalva él. Krisztus egyházában mindig újra meg újra hintik az emberiség sebeire az irgalmas szamaritánus olaját. Ez az olaj nem fogy ki soha. Irgalmasságot akarunk mi is gyakorolni azzal, hogy hűségesen imádkozunk másokért, a betegekért, az éhezőkért, a foglyokért. Az irgalmasságnak sok műve esik most a szociális tevékenység kereteibe. Kár, hogy ez az új név adódott, mely nem hordja régesrégől Krisztus bélyegét, mint a *Caritas* hagyományos művei, melyek programjukat szintén közvetlenül az irgalmas szamaritánustól származtatják.

Az isteni Szív irgalmasságát akkor értjük meg igazán, ha magunk is gyakoroljuk a szeretet műveit. Oly csodálatosan meleg lesz a szívünk körül, és csak akkor jutunk tudatára annak, hogy Isten ezerszer irgalmasabban bánik velünk, mint mi a szegényekkel. Akkor lép csak igazán a lelkünk elé, mennyi jót tesznek nekünk az emberek, mennyi könnyebbiséget és kellemességet nyújtanak nekünk szolgálataik. Végre is semmivel sem érdemeltük meg, hogy egész életünk Isten jótéteményeinek és embertársaink szolgálatainak sűrű szövédéke legyen. Irgalmas szeretet adta nekünk a léte, irgalmas szeretet tart életben. Nem kell-e szívünk szükségletévé lennie, hogy magunk is irgalmasságot gyakoroljunk?

Menjünk tehát a szegények elé krisztusi szeretettel. Az irgalmasságot Krisztus oly alaperénynek tekintí, hogy az utolsó ítéletet jövendőli szavaiban «Atyja áldottait» a könyörtelensékekkel, a kárhozottakat a könyörtelenekkel azonosítja. Annyira szereti az irgalmasságot, annyira akarja irgalmasságra nevelni lelkünket, hogy önmagát, az ő imálandó isteni lényét állítja a szegények és nyomorultak helyébe s *Iránia* való szeretetünket akarja rájuk hárítani. Mondhatott volna ennél súlyosabbat, adhatott ennél mélyebben megrázó tanácsot? A nyomorultban, az elesettben engem fogtok szeretni, engem vigasztaltok, engem öleltek át. Nem értitek? Minden emberi seb nekem fáj, minden emberi gyötrelem bennem ég, minden keserves, bűnös elesettség az én keresztem. A könnyek az én könnyeim, a szenvedések az én sebeim; a bűnök az én ostromoztatásaim. Esméljétek, tárjátok ki karjaitokat, siessetek a nyomor felé; nem ismeritek a hangomat? Én éhezem, én

szomjazom, én fekszem elhagyottan, én zokogok a szegénység zugaiban. Én nyujtom felétek könyörgésre kulcsolt kezeimet, az én könnyem pereg a nyomornak szennyes köntösén, az én idegeim reszketnek a bekötetlen sebek sajgásaiban. Nem ismertek rám? Az én keresztem van a vállakon, az én gyötrelmem a szívek mélyén, a szenvedők, az elhagyottak szent egységében ők mind Krisztusok, és én vagyok mindenik. Én esedezem, én hívlak, én várom az irgalmat, én, aki a bűntől visszavásároltalak benneteket; értitek-e már, hogy az irgalmasság nem ajándékosztás, hanem elődázhatatlan szent kötelesség?

Gyakorlati kötelességeink vezérfonalai.

15. Jézus nekünk adja önmagát, szeretetét, szellemét, s adja minden melegségével, erejével és örömével. Tőlünk függ, hogy ezt ne csak mint jó hírt vegyük tudomásul, hanem lelkünk tényleges tapasztalatává alakítsuk. Tudni, hogy a szeretet fogalma mit zár magába, még nem az eleven érzés, még nem a valóságos szeretet. Az isteni Megváltó ígéri, hogy a szívéhez forduló áhítat, az erényeibe és lelkületébe való elmélyedés felgyújtja bennünk a szeretetet. Hiszünk ebben az ígértben, kérjük a teljesedését. De egyéni erénygyakorlatokkal kell közremunkálkodnunk, hogy ez az ígért bennünk megvalósulásra jusson.

Először azzal, hogy törekedjünk lelkiismeretünknek egészen gyengéd tisztaságára. Itt nem csupán azt a lelkiismeretességet gondoljuk, mely kerül minden tudatos bűnt, minden szabad akaratból elkövetett hibát. E mellett jut még hely sok morális fogyatékosagra, sok szívbeli hidegségre, sok öntudatlan tetszelgésre, sok nyomorúságra, mely lényünkhöz tartozik. Lelki életünkben annyi a szürke színtelenség. Majd hiányzik a nemes, egyenes szándék, majd a lovagias lelkület, majd az igazi részvét felebarátaink jó vagy rossz sorsában. Másor hiányzik a kötelességérzet, a feszültség és az energia, a munka szelleme, a buzgalom. Igazán itt sok a szürkesség, mely a lélekből a külvilágra is rávetődik, s az egész láthatárt, az egész életet színtelennek, pusztának mutatja.

Ilyen állapotban lelkünket fonnyadt, ráncos archoz hasonlíthatnók, melyen sok önzés, sok önhitság, és nagyon kevés önismeret tükröződik. Archoz, melyen a határozatlanság bélyege ül, hiányzanak róla a világos körvonalak. Mennyi kapkodás olvasható rajta, a gondolatok, érzések és felindulások micsoda zűrzavara. Aki a saját lelkének mélyen a szemébe néz, és fogyatkozásainak tudatára jut, abban felébred a vágy

Krisztus lelkének nagy stílusa után. Felébred az igazi erkölcsi értékek, a belső átmunkáltatás, a lelki finomodás, a több belátás vágya. És megéri benne az elhatározás, hogy mindent kiirtson magából, ami a lelket eltorzítja. Minél komolyabban járjuk a magunkba-térés útját, annál jobban növekedik szeretetünk Krisztus iránt, képe annál elevenebben áll lelkünk előtt s kezd bennünket egészen betölteni.

Ez a Krisztus-arc olyanná válik bennünk, mint a szüntelenül ránk néző, szándékainkat, mozdulatainkat folytonosan kísérő felsőbb értékelés. Vigyáz ránk. Tekintetét nem kerüli el semmi sem. Egyetlen percünk sem marad magára. Semmit sem tudunk elrejtenei, semmit sem tudunk jelentéktelennek vagy mellékesnek venni. Akiben Krisztusnak ez az átható tekintete él, az nem felejt el soha az önfegyelmézést. Ez a szem belát a motívumok bonyolult szövedékébe, bejárja tetteink útvesztőinek egymásba torkolló folyosóit, titkunk előtte nem marad. S mert ő lát, mi is látjuk magunkat. Nem úgy, mint a mindeneken átvilágító Isten-szem, de úgy, mint a tetteink irány- és értéktényezőit látó emberi önismeret. Ez az egyre tisztuló látás a gyakorlati vallásos életnek legnagyobb eredménye. Nem pusztán látás, hanem küldések, vonzások, indítások és megállítások szövedéke. A Krisztus-arc nem csupán tekintet, a Krisztus-arcnak beszédes ajka van, a Krisztus-archoz vállainkat átfogó karok, vezető, hívó léptek tartoznak. A lélek otthonossá vált Krisztusának irányító keze van, mely szelíden von, terel, és ujsa érintése elég, hogy tudjuk, merre kell mennünk. Ez az érzékenység nem adódik készen. Ezt kérni kell, ezért dolgozni kell, ezért szenvedni is, verítékezni is kell, mint minden magas technikáért. A lélek-fegyelem technikája ugyanis nem pusztá érzékenység, hanem az érzékenységgel párosult acélosság. Mint a magasiskolás nemes paripa, melynek nem kell ostor és sarkantyú, hanem megérzi lovasának legenyhébb térde-szorítását, alig kezdődő kantárvonását, hogy finom rugalmasságú acélinaival azonnal teljesítse annak szándékait, úgy a gyakorlatilag fegyelmezett lélek nem szorul a szenvedések ostorára, olvas minden apró élettényből, minden legenyhébb érintésből, és friss, tavaszos erővel indul minden kivitel felé. Mert tudja, hogy életének formája, feladatai, körülményei isteni keretek, isteni érintések, isteni vezetés, hogy mindezeknek forrása egyenesen rá-szabott, lelke érdekeihez idomított, gondviselésszerű mennyei pedagógia, és munkába viszi minden erejét, hogy az égi nevelés kívánalmainak eleget tegyen.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy minden komolyságunkkal kell törekednünk akarataunkat Isten akaratával véglegesen azonosítani. Erős urává legyünk minden vágyunknak, hajlamunknak, minden kedvetlenségünknek, depresszióknak. A lélek előteréből, ahova ezek mindig betolakodnak, erélyesen el kell távolítanunk őket, s elsősorban azt kell kérdeznünk: mit akar most tőlem Isten? Bizonyára valami egészen határozottat akar, mert életünk minden helyzetében megvannak a tervei velünk. Körülményeink, viszonyaink mögött az ő kezemunkája rejtőzik. Meg kell szándékait keresnünk, hogy mindig és mindenütt elsősorban a mi Urunk és Istenünk akarata legyen számunkra a mértékadó. Erre kell lelkünket ránevelnünk, minden helyzetben ösztönszerűen Isten felé tekintenünk, szent akaratát tudakolnunk, annak elébe mennünk: «Ime Uram, itt vagyok!» Ilyen lelkületből nő ki az élet nagy stílusa, hol a létnek erkölcsi értékei valóban érvényre jutnak s a lélek legbelső tapasztalataivá válnak. Ha idejutottunk, úgy vagyunk, mint aki a lelki ürességek pusztaságából hosszú vándorlás után a belső életnek igazi folyamához ér. Ezt a folyamatot kell követnünk, mint az eltévedt utas, aki a tenger felé igyekszik. Mi a végtelen Élet óceánja felé tartunk, és sokat tévelygünk iszapos állóvizek, sekély filozófiák, beteges képzelgések, üres szóbuborékok körül. Van ott is tenyészet, nevet a pontusi mocsár, de hűz az iszap, kötöz a hinár, s a lélek mozgása lankadt lesz és beteg. Nekünk élő vizek kellenek, nem holt vizek, melyek megrekedve, önmagukban látják céljukat. Az igazi erős életnek élő vizek kellenek, nagy lendületek, nem passzív kontemplációk. Az élő vizek vezetnek, az élő vizek valami másra mutatnak, mint önmaguk, és ha követjük őket, valaki más felé tartunk, mint önmagunk. E Valaki Más, akiből lettünk s akibe visszavágyunk, minden tettünket beirányítja maga felé s az élő vizek mentén elvezet az örök óceánhoz.

Benne kell magunkat, életünket látnunk. Ez annyit jelent, hogy létünknek minden eseményét, jelenségét, örömet, jólétet, kellemetlenséget, veszteségeket, minden külsőt, ami ér és minden belsőt, ami megindít, a lélek hangulatainak, szeszélyes időváltozásainak zavaros tömegét az erkölcsi világgal kell vonatkozásba állítanunk. Ezzel annál a gyökerünkél fogjuk meg őket, mellyel az isteni gondolatokba vannak beágyazva. Egész lelki tartalmunk, mind a tudatos eszméleti élet, mind eszmélet-alatti jelenségeink, sok gyökeret hajtának másfelé is — az ürességbe! Ily «gyökerek» a lélek ösztönös

reakciói, melyeken át nem árad beléje erkölcsi életerő. Más, ha az életet azoknál a gyökereknél fogjuk, melyekből a lélek erkölcsi értékei fakadnak, ezeket az értékeket vesszük irányadókul, ezek szerint vizsgáljuk, javítjuk, nemesítjük cselekvésünket. Ez a folytonos elmélyülés nagy valóságok benső megérzését nyújtja, melyeket tudtunkon kívül magunkban hordozunk. Igazi lelki élettartalmunknak állandóan megújuló tapasztalását adja, olajat önt a tökéletesség felé törésünk tüzébe.

A negyedik követelménye a szeretet gyakorlásának és megtapasztalásának az, hogy áhítatgyakorlatainkat, lelki törekvésünknek minden aktusát, mint teljes érvényű, nagytevékenységű műveleteket végezzük el. Akkor ezek is állandóan nagy lelki tényekkel hoznak bennünket érintkezésbe. Ha a szentségekhez járulunk, vagy imádkozunk, ezt céltudatosan kell tennünk, mint valaki, akinek határozott szándéka van, határozottat akar s a kezét kinyújtja utána. *«Extendo memetipsum»*, — «kinyúlok», — mondja Szent Pál, s így kell nekünk is tennünk. Kinyújtani a lelket, feszíteni az akaratot Isten és a nagy célok felé... A kegyelmi eszközök használatában úgy kell munkához fogni, mint akik tényleg forrásból merítenek, mint olyanok, akik most igazságban, gyógyulásban, kegyelemben részesülnek, melyeket csak itt és másutt nem lehet elérni. Ha fájdalom, bánat ér, ha emberi hálátlanság, szeretetlenség bánt, szilárdan helyt kell állanunk és Krisztus szellemében felebarátunk javát, épülését, a kötelességet elébe tennünk személyes fájdalomainknak, kellemetlenségeinknek. Ki akarunk tartani, mint a harc golyózáporában a tiszt, ki nem hagyja el a fontos pozíciót, melyet vezére reábizott.

Ez meg fog menteni a terméketlen érzelmi élettől is, a tartalmatlan külső gyakorlatokban való elsekélyesedéstől is. Valóságot, valóságot a lelki életbe, termékeny átéléseket, nagy, mozgató erejű érzéseket, gondolattól és érzéstől áthatott cselekedeteket. Isten az egész embert akarja, nem üres magatartás-sorozatokat (szokássá vált, tartalmatlan szentséghez-járulás), sem tétlen érzelméseket (tetteinkre ki nem ható imaszolgálat). Vonzalmaink értékét a belőlük fakadó tettek mérik, tetteink súlyát az őket lelkesítő átézés és szándék szabja meg. Az ember természetes lustasága révén szívesen téved kényelmes automatizmusba vagy felelősségtelen ömlengésekbe. Mind a kettő könnyű. Ami nehéz, ami kényelmetlen, ami feszültséget kíván, az e két erőnek összehangolása,

összeszervezése, egyetlen koncertté organizálása életünk egész vonalán. Ha elhagyjuk magunkat, tetteink peregnék gazdátlanul, érzelmeink hullámanak eredménytelenül. A feszültség magatartásunk hitbe öltöztetése, érzelmeink tette-váltása. Ez a munka az Urat és kegyelmét rögzíti lelkünkbe s úgyszólván kényszeríti őt, hogy velünk maradjon és szüntelenül válaszoljon nekünk.

Próbáljuk meg ezen az alapvetően praktikus módon élni el nagy életcélunkat úgy, hogy lelkünk összes morális értékeit gyökerükben fogjuk és kivirágoztatjuk. Ha csak kissé is elmélyedünk, azonnal találunk ily értékeket. Lelkületünk kialakításának munkája a nagy tényekkel és értékekkel való érintkezésben erős és mindenestül valóságos érzéseket fog bennünk kiváltani, alakító, termékeny érzéseket, melyek nem pusztá hangulatok, hanem lélekmunkáló erők, a Krisztussal való életközösség cselekvő szimptomái, és belőlük fakad az a «bővebb élet», melyért az Istenfiú emberséget öltött.

«Titket pedig barátaltnak neveztelek.»

16. Jézus Szíve szakadatlanul dolgozik a világ megszentelésén. A Megváltó élete, példája, szavai a fonséges morális erőnek megannyi emanációja, melyeket Szíve a világba küld. Erényei számtalan emberszívnek szolgálnak az átszellemült élet impulzusául; emelik, tisztítják a lelkeket köröskörül a földön. Nézd a tenger telhetetlen áradását, mikor enyhe hullámokban locsolja a partot s aztán mintha megpihenne. Hogy ömlik végig a fénylő homokon, hogy vész el a lagunák nádasaiban és ragyogó cseppeket hagy a part füvein. Ahová bejut, hozza a tengernek friss, acélozó lehelletét. Így képezelem el gyakran a mi Urunkat és Megváltónkat, az emberfiát, az ő Istenből szakadt ember-szívével. Hogyan önti végig a világon nemeslelkűségét, kedélyének szent sértetlenségét, erejének, mérhetetlen jóságának tengeráramlásait. Bizonyos, hogy ahová egy ilyen hullám elér, ott a lelkek új életre kelnek, új erőből, új készségtől duzzadoznak. Úgy gondolom, hogy ez főleg a lelki élet két irányában érvényesülhet.

A hitre nézve. A Jézus-szíve-áhitat az evangélium Krisztusát hozza közel hozzánk. Úgy mutatja az Üdvözítőt, amint az első keresztények látták. Ha Szívét nézem, úgy áll előttem, mint előttük állt, egész Isten-emberi nagyságában és sajátosságában szemlélem őt, mint a legfölségebb műremeket s engedelmem lelkemre hatni, mint az emberiségnek adott nagy isteni megnyilatkozást. Mintha Istenségének minden titkát,

emberré válását, kereszttáldozatát, evangéliumát, életét, egyházát, alapjaiban fognám. Ezek az igazságok úgy kínálkoznak nekem, mint szívének megannyi kisugárzása, mint szívéből előtörő lángolás. Képtelen vagyok a rövidlátó emberi értelem nevében tanításával és parancsaival szemben ellenvetéseket tenni. Ki tenne ellenvetéseket a napsugárnak?...

Tovább kérdezek. Vajjon a virágos mező, a Napnak e ragyogó gyermeke, a maga módja szerint nem több tanúbizonyság-e a napnak erejéről és szépségéről, mint a kalendárium papírlapjai, melyeken az évszakok járását s a napi égboltozat állását szabályszerűen jelezve találjuk? Fordítsuk ezt a szellemi életre. Pompás virágzást, életkibontakozást látunk, melyet csupán a tudás, a definíciók visszaadni nem képesek. Akkor lesz részük benne, ha a Krisztus-hozta nagy kegyelmi tartalmat a lelkünkbe öleljük. «Ez szellem és élet», ez az igazság, melyre vágyódom. Ez az igazi Krisztus, az isteni Szó, az Üdvözítő, ki bennem igazán lakik és kegyelmeiben nekem átadja magát.

Krisztusnak isteni adakozása hitéletünk mellett *átjárja kedélyéletünket is*. A kapcsolat Krisztussal lelkünknek folytonosan az érzés frissességét és rugalmasságát hozza. A világ szellemi atmoszférája sok bacillust, sok lelki infekciót rejtget. Érzékenység-elemek, haragra, bosszankodásra vivő hajlamok vannak lelkünkbe szöve. Megesik, hogy elkeseredés, unalom, életuntság légkörében élünk, mely mindenáron és hosszan ránk tapad. Az evangéliumból azonban tiszta, friss magaslati levegő áramlik felénk. Az ilyen lelkület betegszobájába úgy lép a Krisztus, mint aki új atmoszférát hoz magával, mint aki az erdők s az illatos hegyi rétségek lehelletét hordozza ruháiban. Hogy sóvárog feléje a lelkem, hogyan kell őt félő tisztelettel, bizással fogadnom, mint erős barátomat, ki az élet teljességével közeledik felém! Szívem tágra nyílik előtte és esdekel, hogy lehelje őt színing szellemével. Mikor a reggeli levegőnek friss lélekzete a tárt ablakon bevonul szobámba, minden régi, használt levegőnek ki kell térnie és helyet kell adnia az új nappal tiszta hűvösének. Krisztus «jó hír»-ének szent életlehellete, hatolj be így a szívembe, járj át egészen! Teremts bennem átlátszó tisztaságot, kristályos átlátszóságot! Javíts engem, ints engem, tölts meg engem életem újjáalakítására nagy buzgalommal. Ne engedd, hogy gyásznak, világfájdalomnak adjam magam. Ne engedd, hogy tétlen, álmatag létben elfeledjem, elveszítsem magam. Hadd merítsem érintésedből megújulásom

olthatatlan vágyát, a te tavaszodat, mely nem múlik el soha!

Folytonos szellemi megújulás, az evangélium szelleméhez való idomulás kell nekem, hogy kevésbbé legyek méltatlan isteni barátomhoz. Nagyon jól tudom, hogy Isten, az Úr, milyen mérhetetlen lelki méltóságra szánt bennünket, mikor egyszülött Fiát barátul adta nekünk. És azt is tudom, mennyi por tapad reám, a vándorlásnak, a küzdelemnek mennyi rossz nyoma. De most minden kétségem eloszlik. Most szívvel és lélekkel csak egyet akarok: lelkileg megújulni, megtisztulni, megerősödni. Őszinte és határozott akarok lenni, mint ez a Megváltónak kedvére van. Nyitva előtte a lelkem, hogy ki és be járjon rajta és lakást vegyen benne. Hogy ez a lélek egészen át meg át legyen hatva az Úrnak szellemétől, jelenlétének illatától. Szívembe akarom a szívét, arcomra az arcát, kezembe a kezét, magamhoz szorítom ezt a kezét s úgy vezettetem magam általa. Szenvedélyesen szeretem ezt a Krisztust. Nem elég nekem, hogy rám nézzen, hogy hívjon, hogy vezessen. Nekem az is kevés, hogy a Krisztus öleljen meg. Be akarom lélczeni őt, vagy odaadni magamat, hogy leheljen be engem. Nekem minden egyesülés kevés addig, míg tudom, hogy magam külön lélek módjára vagyok. A szeretet nem *lenni* akar, a szeretet *adni és elveszni* akar. Át akarok változni Krisztussá. Élni akarok, de ne úgy, hogy én éljek, hanem Krisztus éljen bennem. Neki adom szemeimet és füleimet, hogy lásson és halljon velük. Neki adom kezeimet, hogy dolgozzon velük. Neki adom elmémet, képzeletemet, emlékezetemet, hogy isteni tetszése szerint éljen velük. Neki adom a szívemet, hogy szeressen vele, neki adom a szabadságomat és az örökkévalóságomat, hogy akarjon és éljen, imádkozzék és örvendezzen helyettem és bennem minden időközön át.

A szívnek e lángoló vágya magában nem elég. Bele kell költöznie életünk mindennapiságába. Barátságunkat Jézussal ki kell dolgoznunk, meg kell alakítanunk. Akit Krisztus barátjának nevez, annak a természetfölötti értelemben vett jó nevelést sohasem szabad megtagadnia. Ne legyünk kislelkűek. Kegyelemével ezt el lehet érni. Jézus maga hív bennünket baráti közelségébe. Az egyformaság, az egymáshoz hasonulás törvénye, mely minden lelki közösségben érvényesül, ebben az esetben kudarcot vallana? Bizonyos, hogy a Jézus barátságára való hivatottság lelkünkben a tisztaságra, igazságra, erőre törekvést fogja felébreszteni. Bizonyos, hogy mint Jézus

barátai, hozzá hasonlóan meleget és lendületet fognak a megdermedt világgal közölni. Barátsága kényszeríteni fog arra, hogy a hitet, reményt és szeretetet szüntelenül elevenen hordozzuk magunkban. Minden egyéniség hat a környezetére, jóra indító morális energiát sugároz bele, vagy befolyást áraszt a rossz felé. Egész lényünkben, minden tettünkben, magatartásunkból áradjon az a szent és győzelmes tudomás, hogy Jézus bennünket életörömré, életerőre ébresztett és hogy erre másokat is rá akarunk segíteni. Krisztus barátsága olyan, mint a világosság, nem lehet egyedül hordozni, nem lehet elszigetelten birtokolni; aki megszerezte, akaratlanul osztogatja. Nem lehet csak magunknak világítani. A fizikai fény is osztogatás, de a lelki fényesség százszorososan az. Aki világít, az mindenkié. A Krisztus-barátságából fakadó szent életöröm a föld legsugárzóbb világossága. Vannak lelkek, akikben annyi tavaszt, annyi harmóniát, annyi fogyhatatlan életbőséget termel, hogy közelükben akaratlanul is a földi megdicsőülés egy nemére gondolunk. Lábaik még a földet taposásák, de lelkeik az égi halmokon járnak. E természetfölötti benyomást érezték mindazok, akik a szentek földi tartózkodásának atmoszférájában éltek.

Ma is élnek szentek közöttünk. Nem találjuk őket? Mert hallgatnak. Az «én» szó nehezen hagyja el ajkukat. És mert egészen eltűnnek Krisztusukban, eleven Isten-közelséget hordoznak magukkal. Csak akit szavaik, tetteik szent hálójába fognak, az ismeri meg őket. Lelkek halászhálói, mint az apostolok. Hol vannak? Krisztus tanítványai, barátai között. Kérassuk, ismerjük fel őket. Krisztus szeretete, mint szent ragály adódik lélekről lélekre. Hacsak nem vagyunk minden nemessel szemben megérdesültek, egy igazán mélyen Isten-szerető lélek közelsége belénk oltja, vagy lassan belénk szivároztatja szíve kincsét. Ne zárkózzunk el e hatások elől. A magába fojtott lélek elzárja az életközösségek nagy és termékeny áramlásait maga körül és mint a betokozott sejt, lassan kiszárad. A Krisztus-hűség egymásbaolvadást, önfeláldozást jelent. Krisztusnak mindnyájunkra sugárzó barátsága egymás barátaivá tegyen bennünket és valósuljon meg rajtunk a ma és mindenkor időszerű megváltói szó: «Arról fognak megismerni benneteket az emberek, hogy szeretitek egymást.»

Isteni barátunk lábainál.

17. Jézushoz megyek, a főséges Istenemberhez, aki eljött közénk, mert tudta, mi kell szívünknek, lelkünknek, egész életünknek, s mindezt saját lelkében, saját életében akarta elhozni nekünk. Jézushoz megyek, aki világítva élt közöttünk, aki azért jött, hogy szeressen, hogy vezessen. Minden érintése mélyen a lelkembe nyúl és mint bimbót a meleg tavaszi lehellet, kinyitja Isten arca felé. Az én «emberem» ő (János 5, 7), a jóságos, akinek mindent elpanaszolhatok, ami lelkemet súlyosbítja. Hozzája kell mennem minden kétségemmel, minden gondolatommal, minden fájdalommal. Abban, hogy milyen volt a lelke Istenhez, világához, emberhez, meghallom a választ minden kérdezésemre. Tudom, hogy nemcsak önzetlennek, nagylelkűnek akar engem, tudom, mivel készíthetek örömet főséges lelkének. Amint lélek hasonul lélekhez, amint élet meríthet életből, úgy akarja Jézus, hogy hozzá idomuljunk és belőle éljünk. Azért lép eléink az evangéliumok soha nem halványuló vonásaiban, azért virraszt köztünk, mint oltáraink szentséges lakója. Evangélium és eucharisztia mindent megadnak nekünk arra, hogy vele érintkezzünk. Mindkettővel áthatja lelkünket, mindkettővel árasztja kegyelmeit belső életünkbe. Jézus akarja az emberlelekkel ezt a közvetlen együttélést, akarja, hogy néki a lélek tartózkodás nélkül kibeszélje magát. Megszámálhatatlan sokszor igazán nincs a léleknek Jézuson kívül senkije. Vannak problémáink, melyekre csakis akkor hull világosság, ha a lelkünk legmélyén mutatjuk meg Istenünknek. Akkor, ha Isten kezébe tesszük őket és lelkünk legbenső rejtékében lessük Isten választ, hogy követendő lelki magatartásunkat belőle kiolvassuk. Oly sok minden van, amit a földön senkivel sem közölhetünk. Nem csupán azért, mert meg nem értenék, hanem gyakran azért is, mert épen a legkedvesebb, legmeghittebb barátainkról, hozzánk tartozókról van szó. Talán szívünknek panasza van rájuk, talán valamerről nem értjük jól egymást. Vagy talán belső változások mentek végbe bennük, melyekről maguk sem tudnak. Ilyenkor alig lehet valamit szavakba önteni. Hogyan volna szemrehányás ajkainkra ott, ahol lelkek változtak el velünk szemben?

Gondolkodás- és érzésmódunknak legsajátosabb hangnemeire, mindarra ami nagyon is mélyen, a lélek gyökerei körül él bennünk, nincsen szavunk, ezek a szó legteltesebb értelmében elmondhatatlanok. Ezekről csak önmagunk tudunk, egyedül nézzük lényünknek e rejtett birodalmában

lejátszódó eseményeket. Minden ember sajátossága eszmélésének legmélyéről fakad, a lelki világ megközelíthetetlen örvényeiben készül és a maga abszolút mivoltában csakis ott mutatkozik. Itt van a léleknek legtitkosabb, mindenkinek hozzáférhetetlen birodalma, melyről az imádság beszél: «Isten, kinek nyitva minden szív, kihez szól minden akarat, tisztítsd meg a Szentlélek tüzével szívünknek gondolatait». Isten behatolhat oly mélységeinkbe, hova a szív ha még akarna sem bocsáthatna be senkit. Isten akkor is érti az emberszívet, mikor annak nincsen szava, hogy magáról és állapotairól számot adjon.

Igazán megszámlálhatatlan esetben csak az Egyetlenegy, az Úr marad nekünk, aki lelkünk szótlán beszédére hallgat. Akkor is, ha szülők, jóbarátok, hitvestárs élnek mellettünk. Istennel folytatott e párbeszédeinkhez legközelebb állanak azok a lelkünk legbizalmasabbjaival töltött percek, melyekben a szónak alig van szerepe és inkább hallgató lelkek merülnek egymásba. Emberekből, kiket Istenben szeretünk, sugarak áradnak reánk, melyek világítva, tisztítva mélyednek kuszált gondolat- és érzésvilágunkba. Ha ránk néz, jobban látjuk magunkat, ha vállunkon pihen a keze, tudjuk, merre kell mennünk. Talán nem lát belénk úgy, mint mi látjuk magunkat, s mégis tekintete okozza, hogy jobban látjuk magunkat. A lelki élet paradox jelenségekkel van tele, és az egymáshoz kapcsolódó, egymásban élő egyéniségek lelkei között az áram-indukciókhoz hasonló tűnemények játszódnak le, melyekkel önmagukba és egymásba több energiát, tevékenységet, több szeretetet, több életet árasztanak. Ezt a közösséget nem a szavak hordozzák, ez az egység más tengelyen jár, és az ismeretlen, titokzatos lelki affinitások tartományából való. A szavak sokszor inkább útban vannak, és ebben az értelemben igaza volt annak, aki azt mondotta, hogy a beszéd nem annyira a gondolatok közlésére, mint inkább elrejtésére való. Akiknek lelkei Istenben olvadtak eggyé, azok nem a szavak hídján járnak. A szó csak annyi ott, mint a hegyi vándorlónak az útmutató tábla; ki zavarná össze a fákra mázolt színes jeleket a völgyek, az ormok, az erdők váltakozásával, a havasi lélekzetek jövésmenésével, patakzúgással, szélsuttogással? A szavak nem adnak többet a lélekből, mint turista-egylet rajzolta sávok a fősínes tájakból, a magasságok vándora rájuk pillant, felveszi irányukat és indul a beláthatatlan felé. Ilyen beláthatatlant nyitnak meg az egymáshoz intézett szavak azokban az Isten-

termelte egységekben, melyeket az Úrnak fölséges játszó keze egészen nekiadott lelkekből alkot. Akarja, hogy emberiségükből úgyszólván kilépve, egy-egy pillanatra úgy izleljék egymást, amint ő látja őket. Az egymásba intuálásnak e fönséges perceivel egymásnak közvetlen lelkiségébe meríti őket, és már itt a földön átvillantja rajtuk a lélekközösségeknek természetfölötti szépségeit, melyeknek nagy kozmikus közege a szeretet. Nem azon múlik a megértésük, mit mondanak, beszédük elégtelenségét tudják. De kitárulnak egymásnak, értékeik kicserélődnek, bensőleg egy szervezetté, egyetlen lelki rendszerré válnak. Bár földi létformáik, organikus egyéniségük külön lényekké szakítja őket, élük a lelkek közösségének nagy egységesítő erejét, a spirituális világnak azt a minden eszmélést szeretetközösségbe vonzó győzelmes aktusát, melyet földi szavunkkal Istenközelségnek nevezünk. Sehonnan sem jön a lélekhez oly közel az Isten, mint neki teljesen átadott lelkek hozzánk hajlásában. Milyen jótékony, milyen boldogító az, lelekkel, kik fönséges mértékükben, belső harmoniájukban Istenben áttisztult mivoltukban felettünk állanak, ilyen mélységes kapcsolatba jutni, belső világunkat nekik szeretettel kiszolgáltatni és irányításukat elfogadni. A lélek mintha bennük mindig bensőbbben önmagára, önmagában Istenre lelne, s a természetfölötti értékek e folytonos kicserélődéseiben a tisztulásnak határtalan útjára lép.

Az emberi lélekközösségeknek ez a csodálatos ereje, melyeken mindig megérzik a természetfölöttinek illata, a maga összes emberi szépségével és hatalmával együtt csupán egy-egy lobbanása annak a határtalan tűznek, mely Jézus személyéből árad felénk, hogy egészen magába olvasszon bennünket. Azért az igazi, a legmélyebb lelki vonatkozások nem is egyebek, mint öntudatosan közös elmerülések ennek a szeretetnek tengerébe. Mindaz, amit emberlelkek egymásbaolvadásáról mondtunk, végtelenül fokozott mértékben áll Krisztussal való egyesülésünkről, mert ez az egyesülés minden más emberi érzésünknek is forrása, és az a «szeretet», mely nem a krisztusi szeretet e természetfölötti talajába bocsátja gyökereit, nem is életképes, inkább romlásunkra, mint üdvösségünkre van. Isten féltékeny, de csak azokra, akiket az ő imádandó lényén kívül szeretünk. Isten féltékeny, de csak oly szeretetre, mely bennünket tőle eltávolít. Lehet földi társakat, vezető lelkeket egészen Benne és egészen Neki adottan szeretnünk, áldozatosan, magunkat mindinkább

feledve hajolni feléjük, Istenbe merülve, hálatalten gyönyörködni bennük. Az ilyen szeretetre Isten nem féltékeny, hanem megtisztítja, bearanyozza, szent lélekkulcsot mintáz belőle, melyet a szeretett lény kezével teszünk Isten lábaihoz.

Igy akar velünk Krisztus egyesülni. Az ilyen személyes emberszeretet az ő szeretetének kapuja. E szent portikuszon áthaladva érezzük, hogy a Végtelennek szíve küldi kegyelmének sugarait szívünk felé. Megfog és vezet ez a sugár, jobban és mélyebben átjár, mint a pogány mágusokat a karácsony csillaga, mert emberszívünk a kegyelem otthona, s e sugarak Isten szívéből hozzánk hazajárnak. Ha egyszer megérintették lelkünket, úgy érezzük, hogy mindig azért élünk, minden nyomoron, talán nagy eleséseken, sötét bűnösségeken azért gázoltunk át, egész multunk, mint mágnesre a szétszórt vasszemek, rendeződik, beáll e szeretetnek mindenható pólusai felé. Ezért voltunk, ezért lettünk, ezért élünk és nagy természetfölötti öntudattal érezzük át rendeltetésünket, a minden lelkek egységében Krisztusba-olvadásunkat. E Szívben ismerjük fel magunkat, e Szívben tudunk semmivé válni, s e Szív, amint egyre jobban övé vagyunk, százszorosan visszaad önmagunknak. Annak a jobb önmagunknak, kit elfödtek a renyhe életösztönök, akit elfojtottak mocsaras lehelletek, kinek feltörő akarásai, mint a vulkánok mélyére fagyott tüzek, hasztalan feszültek bennünk és csak egy-egy titokzatos villanásban ütöttek végig rajtunk, míg a sötétség útjain jártunk. Most kiáradt ez a tűz, s a tűz pusztít, perzsel, semmisít, de új földet, bőtermő lávaföldet önt szét a lelken, melyen majd az élet tüzes bora fakad.

Ezt a rejtett, ezt az eltemetett, Isten-csókolta ént szabadítja ki az érzékek börtönéből a krisztusi szó, amit Urunk lábainál hallgatunk, a krisztusi Szív, melynek dobogását lessük, míg mellén pihenünk. Aki megélte ezt a tavaszt, annak minden tavasz csak e lélektavasznak utánzó szimboluma. Nem másolata, annak nincsen mása, csak napugaras színjátéka, édes klaviatúrája, melyen az isteni Kéz a szegény, tompa, néma anyagból a lélek dalait hívja elő. Azért az igazán önmagára talált lélek nem fél többé testétől és érzékeitől, nem fél a látványok, az illatok, az emberi vonzalmak elterelő hatalmától, mert mindezekben nem tud mást látni, mint Istent s a szellemi lét fönséges gyermekszemével, a magasabb örömök szent idegenségével nézi az anyagi emberség bűn felé vezető utait. Neki minden szépség Isten költeménye, minden lélekadás Isten kiáradása. És mint az értés keresi a szó

mögött a gondolatot, vagy inkább nem is veszi tudomásul másként a szót, mint a gondolat nagy áramlásának felénk csillanó habfelületeit, úgy az ilyen lélek nem merülhet el a teremtményben, hanem keresi mögöttük a Végtelent, a szépség, a szeretet nagy Valóságát. Tudja, hogy minden teremtett szépség e mérhetlen kegyelemfolyamnak egy-egy szemünkbe verődő habfodrozódása. És a velünk egyesült lelkek szépségein úgy olvassuk a kegyelmek nagy áramlásainak irányát, mint a csillogó habjátékon a tengerjárást

Ez az egyesülés Krisztus lelkével, személyével, emberiségével, a «legjobb rész» az igazi Magdolna-lelkület, mindenünk átadása. Hasonlíthatlanul, egyetlenül vezet és megbecsülhetetlen kincseket közöl velünk szüntelenül. Könnyűvé és édessé teszi a tisztaságot, lehetetlenséggé az elfogadott bűnt, természetes légkörünké az igazi, önzetlen, áldozatos lelkületet, a belső harmóniát. El lehet jutni a Krisztussal való együttélésnek oly bensőségeig, melyben minden érzésünket, szándékunkat, tettünket a legintimebben kormányozza. Mert jobban szeret bennünket, mint emberszív szeretni képes és jobban lát bennünket, mint látjuk önmagunkat. Közelebb van hozzánk, mint szívünk érverése, közelebb mint legtitkosabb gondolataink. Tiszta látássá, forró meggyőződésé, a jónak, a fegyelemnek, az áldozatnak olthatatlan tüzes vágyává válósul bennünk. Minden szelleminek ölelő antennája, minden erőnyek tetterős, megértő orgánuma. Tanít választani és kitérni, tanít esdeni és menekülni, tanít hallgatni és énekelni, tanít élni Isten felé.

Uram, egész lelkem a te isteni Szívedre tárul, megigézettén állok szent bűvkörödben. Minél inkább közeledem hozzád, annál messzebb van a Végtelenséged, de szent emberiséged annál mélyebben enyém. Már nem én imádkozom, hanem te imádkozol bennem. Már nem térdeidet ölelem, hanem Szíveden nyugszom, és hallom az isteni érverés ritmusát, hallom, mint megállíthatlanul suhanó lépteket az üdvösség felé.

Jézus szíve utánunk kiált.

18. Jézus azt akarja, hogy lelkével a lehető legbensőbb viszonyba lépjünk, s a köteléket, mely bennünket hozzája fűz, eleven bensőséggel érezzük. Az Úr ezen szándékát főképen a legméltóságosabb Oltáriszentség juttatja kifejezésre. Az Oltáriszentség élő bizonyossága annak, mennyire vágyódik Jézus velünk a legszorosabban egyesülni. A *Hostia*-ban Jézus maga jön elénk. A szentségi színek alatt virraszt közöttünk,

mint szeretetének, hozzánk vonzódásának, szívünkbe vágyódásának eleven dokumentuma. E legszentebb szentség hangos hívás, az Úrnak a lelkekhez intézett szózata. «Ugyan mit akarhatott Krisztus az eucharisziával?» — kérdezte egy hívőtől egy tudós. S a hívő így felelt: «Krisztus volt a lélek-hívó isteni kiáltás. Az evangélium hívó szózat a lelkek után, s az eucharisztia e kiáltásnak érzékelhető kifejezése.» Jézus vágyakozó szívének néma kiáltása. Ha ez így van, ha Krisztus oly hatalmasan vágyódik felénk, s az eucharisziát mint soha el nem hangzó lélekhívást állította a világba, akkor nekünk, mint az Úr hívottainak, egészen nyilvánvalóan van hivatásunk. Ez a hivatás lelkünknek Krisztushoz, az Úrhoz való kapcsolódása. E viszonyt mindig bensőbbé tenni, jobban elmélyíteni életmunkánk, élethivatásunk. Igen, élethivatásunk minden földi terv, szándék és akarat felett álló, egész lelkünknek beirányítását nyújtó életprogrammunk magunkat egész lélekkel, egész lényünkkel az Üdvözítőnek adni. Isten neki adott bennünket s akarja, hogy Fiát tele szívvel szeressük mindazért, amit értünk tett, amit értünk szenvedett. Akarja, hogy e szeretetben egész életünket Krisztusnak szenteljük, egyéniségében, szellemében egészen feloldódjunk. Nemcsak hasonlítanunk kell hozzá, bele kell olvadnunk, benne megsemmisülnünk s nevének, szeretetének, áldozatos szívének valóságos részeseivé kell válnunk. Erre hívja Isten a lelkeket.

Ha valakiben az a meggyőződés él, hogy Isten őt valaki másnak boldogságára szánta és teremtette, ez a lélekből legtöbbször az érzés, az odaadás, csodálatos finomságait váltja ki. Az ilyen lélek, miközben lemond önmagáról, s minden tettét, mozdulását, egész létét a másik élet szolgálatába állítja, minden ízében átszépül, átnemesül. A lelkek országának főiséges paradoxonai közül való az is, hogy aki mindenét odaadta, az a leggazdagabb. «Oszd ki mindenedet a szegények között, jöjj és kövess engem.» Ez a mindenünk kiosztása nem áll meg a pénzen. A nagy osztogatás lélekosztás. Itt, főleg itt kell az adakozás. Oszd ki mindenedet. Aki tud igazán adni, az dúsgazdag lesz lelkiekben, mert minden adásában százannyit kap vissza. A szeretetben teljesen odaadott lélek nem is «visszakap», többet és jobbat kap. A földi utak porában megvonszolt lélek helyett új, érintetlen, tiszta lelket kap ajándéku. Nem ismer önmagára. Az odaadás tele van tavaszszal, tele van ifjúsággal, az odaadás a nagy lelki *Verjüngungskur*, amit nem kell megismételni, mert az örökkévalóságra

szól. Azért nincs is nagyobb kegyelem, mint lélekre lelni, akinek Istenben átadhatjuk magunkat s aki bennünket egészen elfogad; akiről elmondhatjuk, hogy neki születünk, érte lettünk; akiről érezzük, hogy hozzátartozásunk egész létünknek értelmet ad, hogy mindaz, amit megéltünk s a maga kuszáltságában meg nem értettünk, most világos, egyenes úttá sorakozik, melyen e lelket kerestük.

Mindenki találhat ilyen lelket? Mindenki, mindenki... Testvérem, egyedül vagy? Nincs célod, nem látod értelmét életednek? Húnyt szemmel jársz, nyisd ki a szemed. Bánatos csend hallgat körülötted? Egyedül vagy, nincs akit szeress? Füleid be vannak tömve, nem hallod, hogy Jézus utánad kiált? Ott vár téged tabernakuluma mélyén, — vár téged, szeretni akar. Majd elmondja neked, hogy érte lettél, hogy neki születél. Majd elmondja, hogy lelked neki van szánva, arravaló, hogy szeretetében megsemmisüljön, hogy odaadásában örök tavaszra nyissa szeméit már itt, ezeken az árnyékos, iszapos, bozótos földi mesgyéken. Érte vagy, övé vagy, neki adott az, aki teremtett, nincs más választásod, mint vergődni abban, hogy ezt nem tudod, nem éled, vagy szent elfogadásban fenni ebbe az isteni ténybe személyes akaratodat, és megkezdeni már e földi téreken, minden tövises és tarlók között mennyországodat. Ébredjen, újjongjon fel a lelked, övé vagy, szabad, kell az övének lenned, ez a dobogó Isten-szív megvásárolt téged az örökkévalóságnak. Szeretetébe hív, fölemel, megszentel, boldogít. Édes öröm iesz a lelkedben otthon. Ha magadra maradsz, szétmálló mocsár vagy, mely csak fertőzetet termel, ha pedig Krisztussal egyesülsz, olyan vagy mint a hatalmas eleven folyó, mely méltóságosan és feltarthatlanul hömpölyög tengere felé. Királyi úton még y Isten elébe.

Akarom ezt a királyi utat. Akarom ezt a krisztusi felkületet. Akarom annak életközösségét, akinek hívása szívemig hatott. Hozom neki ezt a szívet, mert szívet kér tőlem. Magamra esdem isteni barátságát, lelkemre borítom üdvösséges felkületét. Igen, egészen az övé vagyok. Isten neki szánta a felkemet. Isten azért formálta a szívemet, pergette eddig életemet, hogy most minden útam hozzá vezessen. Azért hallom most a hívást. Hallom és örvevdezek, hogy követhetem, hogy mindenek között őt választhatom. Végtelen hódolattal jövök. Félő tisztelettel az isteni Fölség iránt, aki hív engemet. Engem, az elveszettet.

E belátás tiszta fényében akarok élni. E világosságban

akarom az evangéliumi Isten-szavakat olvasni. Ebben az odaadásban akarom perceimet Krisztus lábai elé szórni, Krisztus szándékától kormányoztatni, vele meghittén megbeszélni minden tettemet és engedésemet. Önmagamát így elfeledve akarok a legszentebb Oltáriszentség előtt imádkozva leborulni . . . Ő itt hályogok esnek le szememről, mintha látni tanulna a lelkem és a tanítványokkal mondanám : «Megtaláltam a Messiást». Nemcsak neve szerint, nemcsak hallomásból, nemcsak az evangélium betűiben, nem, most elevenen áll előttem ragyogó fönségében a fehér köntösű, aranyfürtű Krisztus, a szépségek, a szentségek, a tisztaságok fejedelme, s én a földbemélyedő saruját csókolom . . . Fölemel, nem ereszt el, nem szakadok el tőle többé soha. Helyet mutat nekem Isten-ujja, és Jákobbal mondhatom : «Valóban ez szent hely, s én nem tudtam . . .» Megmutatja a helyet, hol megnyílik nekem az ég, és Isten angyalai járnak föl alá. Helyet, ahova mindig visszamehetek, ahova újra eltalálok, ahol Istenemet kerestem, kiáltását meghallottam, arcát lelkembe ittam. Kérdelek, hol van ez a szent hely? A lélek, a szív mélységeiben, hol a kegyelem Isten és emberszívet olvaszt egymásba.

És himnuszos köszöntés száll a szívemből. Uram, hála neked, hogy hívtál, hála neked, hogy megparancsoltad hozzád hasonlítanom, hála neked, hogy lelkem épségét vizsgálatásoddal védelmezed. Uram, minden a tiéd. E mindenhez most alázattal adom hozzá a te kegyelmedből szabad emberi akaratomat. Ez az akarat belőled fakadt, te szárnyaira bízod, íme sok tévelygés után most hozzád visszaszáll és esdekel: rejts el engem a szívedben. Meríts el engem végtelenség tengerében, nem akarok enmagam lenni, mert meghallottam a szavadat. Meghallottam az élet zúgó, dübörgő tengerzajában, meghallottam a te hívásodat. Tévedt gondolatok egymásra-üvöltése, emberi elveszettségünknek csörömpölve törődő sziklatörmelékei nem tudták túljajongani a te eucharisztiasuttogásodat. Eljöttem, mert vártam a hajódat, mert megismertem a vitorládat, lelkem a te szomjazó Sentád, aki viharzúgásra süketen meghallotta a sóhajtságodat. Engem vártál, a tiéd vagyok. Végy el önmagamtól, legyen karom a te karod, izmom a te izmod, ajkam a te ajkad, szívem a te szíved. Akaratod mozgasson engem, szereteted égessen engem, s a te szolgálatodba, örök fogságra fogadj be engem !

A szent Öröm Iskolája.

19. I. Jézus Szíve, melyben a legnagyobb életerő lüktet, örvendező szív, egyetlenül sugárzó, forró örömmel otthona. Örömház, és örömét a mi szívünkbe szánja. Szent János evangéliumában azt mondja: «Ezeket szólottam nektek, hogy az én örömem bennetek legyen és a ti örömetek teljes legyen». Azt akarja, hogy állandó és teljes örömben legyen részünk. Különös hangsúlyt tesz azonban az Úr arra, hogy az Ő örömét s nem akármilyen más örömet akar belénk oltani.

Öröme az Istennel való lényeges egyesülésből, a Szentlélek kenetéből, a Lélek teltségéből, erejéből, pompájából árad; mint a tenger dagadása, mely minden kis partrésbe beszűrődik, úgy az Istenség, mely Krisztus szent emberségét minden megmozdulásában, minden képességében egészen és tökéletesen átítatja. Ha tehát az Úr nekünk az ő örömét akarja adni, hogy az állandóan bennünk lakozzék, «és örömeteket senkisémet veszi el tőletek» (Ján. 16, 22), ha örömét akarja adni, melynek az élet legkeserűbb harcaiban is miénknél kell maradnia, mely hatalmas minden fájdalom és szenvedés felett, ez bizonyára az Úrnak mérhetlenül nagy szándéka, egészen rendkívüli terve velünk. Az öröm, melyet nekünk akar adni, ugyanaz, mint amely szívét születésének pillanata óta eltöltötte. Az az öröm, mely egész lényéből világított s a néptömegeket mozgatta, mikor az embereknek beszélt. Öröm, melyben azóta a megváltottak milliói részesedtek s fognak még részesedni. Az egész világ öröme, hogy «az Ige testté lett s köztünk lakott». Az evangéliumban találunk helyeket, hol az Úrnak örömről van szó. Így Lukácsnál (10, 21): «azon órában Jézus örvendezte a Szentlélekben. . .» A táborhegyi megdicsőülésben Jézus örömben, fenségben, szépségben úszott, s mindez külsőleg is előmlött rajta. És nekünk is szól a meghívás: «Örüljete az napon és vigadjatok, mert íme nagy a ti jutalmatok a mennyekben» (Luk. 6, 23).

Ez a mi örökségünk, Jézus öröm-testamentuma. Az Úr azt akarta, hogy szívbeli örömének érütése egyházában tovább éljen, hogy élete, szeretete, kegyelmei, vigasztalásai az egyház szívében megannyi örömhullámmá változzanak. Mindnyájunkat nagy reményések örökösévé rendel, s hogy «a reménykedésben örvendezzünk», békéjét zárja szívünkbe, vigasztalását árasztja ránk. Az egyház, a mi szent anyánk, valóban az Úrnak szándékait szolgálja. Amint Krisztussal

együtt harcol és szenvedésein siránkozik, úgy örömeinek is részese. Az egyházi év miseszövegeiben fönséges szavakkal ad ennek kifejezést. A fehér vasárnap *secretájában* így imádkozik: «Vedd kegyelmesen ó Uram, a te örvendező egyházad áldozatát, és ki oly nagy okot adtál az örömrre, nyujtsd nekünk az örökkévaló boldogság gyümölcsét». Ez az ima telítve van a feltámadott fönségének húsvéti örömeivel, s az örök boldogság örömeiért esedezik, melyeket Krisztus nekünk megérdemelt. De nem csupán a halál utáni boldogságot kéri, hanem az itteni földi létben kezdődő «örökkévaló boldogságot», melyet a lelkek magukkal vihessenek a másik világba. Az öröm nem a túlvilág privilégiuma, az öröm már kezdődik idelent, mert az Istennel való egyesülésnek lelki reakciója, fölséges irányjele annak, hogy a lélek természetfölötti rendeltetésének útján halad. Azért mindazok, akik a vallásból nem merítenek erélyes, tevékeny, diadalmas örömet, valamiben hibáznak és nagyon meg kell vizsgálniok magukat. A nagy szentek sugároznak a boldogságtól. Halálos gyötrelmek mélyén is boldogok. Szent Erzsébet, a Magyarországból Thüringiába szakadt csodálatos lélek, gyermekkorában a komorarcú imádkozóknak azt mondotta: «Mért imádkoznak így? Akárcsak meg akarnák ijeszteni a jó Istent.» Ő maga mindig boldog, napsugaras arccal imádkozott és mikor hajléktalan koldussá tették, *Te Deum*-ot mondatott. Ilyen hősiesség nem minden léleknek sajátja. De aki Istent odaadással keresi, abban kivirágzik az öröm. Minden élet örvendezik, mely éltető elemébe merül.

A keresztény lélek vidámsága ez, mely átlátszó, tiszta lelki atmoszférában mozgat bennünket. Derűtség, mely besugározza környezetünket, és mindentől elveszi a földieség súlyát, mert a lélek oly földöntúlian könnyű és vidám. Kell nekünk a szív szent öröme, szent könnyűsége, kell, mint a tiszta hajnali levegő, és legyünk bizalmatlanok minden szellemi irányzattal szemben, mely kioltja az Istenakarta életvidámságot, s a lelket örömtelenné, sötétté, szomorúvá, hideggé teszi. Az bizonyos, hogy a vidámságra való hajlam az egyes emberekben nagyon változó. Vannak a harmóniára, az örömrre természetből hangolt lelkek, mások pedig önkínzó és könnyen elhangolódnak. De már tisztán természetes szempontból is könnyebben úrrá lesznek az életem azok, akik a lélek felsőbbiségét az eseményekkel szemben jobban megvalósítják, akik értik, hogyan kell az örömet a szerencsétlenségben, a fájdalomban is megőrizni. Az öröm

kis életlámpánk olaja. Ha az olaj kifogy, még izzik a bél, de már nem világít. Az örömtelen lélek fölemésztí magát, rosszkedvet, ingerlékenységet, szomorúságot áraszt, senkinek sem világít. Lehet küzdeni a hajlamok ellen. A depressziós lélek beteg, gyógyítania kell magát. És mint a tüdőbajos ember megtanulhat lélekzeni, ha magaslati tájakra megyen, úgy a lelkiileg fulladozók is megkereshetik a belső élet magaslatait. Nyissuk ki minden reggel a lelkünket, lélekzetszomjas ajkunkat a krisztusi fénylő hegyormok felé és úzzunk el minden bosszantó gondolatot, minden kedvetlenséget, bátortalanságot, minden fáradt, elnyomott állapotot a lelkünkéből, mint ahogy naponta szobánkat is kiszellőztetjük. Azután nézzünk jókedvvel mindannak elébe, ami kellemetlenséget hozhat a nappal, amire egyébként talán már reggel kedvetlenül gondolnánk: üzletek, kötelességszerű munka, emberekkel való érintkezés, terhes levelezések, az időjárás alkalmatlanságai stb.

Ha Krisztus, mint napsugár fénylik reggelünk homlokán, ha lelkünket szívének hangjaival hangoljuk össze, akkor sem a nehézkesség, sem a kedvetlenség nem győzhet le bennünket. Meg sem érinthet, mert már elűzi a hajnal, mint a felkelő nap körül előbb bearanyozódnak, aztán a nagy színjáték után eloszlanak a fellegek. Így oszlatja Krisztus napja a mi kesernyős hajlamaink telhőit előbb édes imádsággá, a lélek hajnali fellegjátékává fényezve őket. Napközben gondoljunk a reggeli szépségre, melyben részesedtünk, legyen az emléke hatalmasabb rajtunk, mint a fáradalmak gyűrő, sodró, nyomasztó hatásai. Hordozzuk szüntelenül az örömnél láthatatlan koronáját, királyi emberré tesz bennünket a sötétség rontó hatalmaival szemben és diadalmasan járjuk földi vándorlásunk útját akkor is, ha egészen kiskörű, vagy egészen lélekörló munkát végezzünk. Mert szándékban, értékelésben, munkánk szűkös materialitása fölé emel, és mélyen megéreztetni velünk, hogy mindegy, vajjon diadalszekéren, vagy taligát tolva haladunk az Isten kapuja felé.

II. Az «Úr örülni fog alkotmányaiában» (Zsolt. 103, 31). Ezért kell örömmel mélyednünk a teremtetek nagyságába és teljességébe, legjobban pedig Istenünk közelségébe s emberekkel való közlekedésébe. Ujjongjon a szívünk, hogy a kegyelemmel bennünk van s mi őbenne. Szent Gertrud életében olvassuk, hogy egy éjszaka nem tudott aludni, s édes, csendes tevékenységben dolgozott a szent sír ékesítésén, amelybe nagypénteken a keresztet fektetik. Ekkor lehajolt hozzá az Úr, ki az őt szeretőknek legkisebb szolgálataiban

is örömet leli és szolt : «Örvendezzél az Úrban én szerelmesem, és ő szívednek vágyait be fogja tölteni». És e szavakkal értésére adta azt, hogy ha egy lélek az Úrban örvendezik, ha akár csak szolgálatában örömmel dolgozik, vagy rávonatkozó tárgyokban keres érzékelhető örömet, az Úr őt tetszéssel szemléli s örül neki, mint az atya, ki gyermekének örömeiben gyönyörködik. És hajlandó minden kívánságát teljesíteni, hogy örömet teljessé tegye.

Gertrud akkor így szolt az Úrhoz : «Mely dicsőítést meríthetsz te, ó legédesebb Uram, oly örömből, melyben a szellemnél több része van az érzékeknek?» Jézus így felelt neki : «Vajjon a fősvény uzsorás nem használ-e fel minden alkalmat arra, hogy tőkéből a lehető legmagasabb kamatokat nyerje? No jó ; én, aki elhatároztam, hogy benned gyönyörűségemet találok, még sokkal nagyobb buzgalommal fáradozom azon, hogy abból, amit te az én megörvendeztetésemre és tetszésemre felajánlasz, semmit se hagyjak veszendőbe menni. Egyetlen gondolatodat sem, sőt a kisujjadnak mozdulatát sem». És Gertrud válaszolt : «Ha a te végtelen jóságod odáig ereszkedik, hogy ezekben az apró-cseprő dolgokban oly nagy tetszést találjon, mennyivel többet találhat abban a kis költeményben, melyet írtam neked, hogy fájdalmaidban vigasztaljalak». Erre felelt az Úr : «Oly nagy örömet találok benne, mint találna egy jóbarát, kit barátja a leggyöngédebb öleléssel kedves kertbe vinne, hogy ott az illatos levegőt szívja, a sokféle virág látványában örvendezzen, édesszavú zene hangjaiban gyönyörködjek és pompás gyümölcsökkel üdítse magát. Adok is neked bőségesen örömért örömet, gyönyörűségért gyönyörűséget, vigasztalásért vigasztalást. És ugyanígy teszek mindazokkal, kik a könyvedet azzal a lelkiülettal olvassák, amellyel te megírtad» (A. Prévot : *Liebe, Friede und Freude im Herzen Jesu*. 190. 1.).

Ezt a párbeszédet, mely Szent Gertrud kinyilatkoztatásairól szóló beszámolójában fordul elő, itt egész terjedelmében adtuk, hogy a szentek örömeiben eligazodni tanuljunk. Oly öröm ez, mely az egész embert befolyásolja, a szív és érzékek öröme, «*cor el caro*»*, mint a zsoltáros mondja. Öröm, mely Istenbe merülten gyönyörködni tud mindenben, ami körülveszi, minden fény sugarban, mely a lelken átvonul. Öröm, mely a szépséges természetből és Isten szeretetéből él, s még «a kisujj mozdulatát» is befoglalja, ha azt a szeretet

* «Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum» (Zs. 83, 3).

okozta. A belső életnek lélekismerő mestere az embertől az Isten-szolgálat örömét követelik. Az Úr szolgálatában a szív, a lélek örömeinek hatalmas hullámmá kell dagadnia. Ebből fejlődik a lelki mélység, és erő, mely szeretve győzi az életnek terhét. Az ilyen öröm nem bódulat, melyben elveszne, ellazulna a lélek. Ez az öröm az igazságot még világosabban láttatja velünk, átfinomul tőle a lelki élet, megerősödik a szellemiség uralma. Tehát nem szabad ellentétet keresnünk a lélek tiszta öröme és a kegyelem között. A szívnek és érzékeknek, vagyis az egész embernek részvétele nem tisztátalanító források beszűrődése a lélek életébe. Ezt gyakorlatilag feltételezni nagy hiba volna, mely a leket bátortalanságba, kedvetlenségbe sodorná. Lélek és szív, kegyelem és kedély erős, tiszta összhangzásában, az egész ember benső örömeinek harmonikus tudatában kell Isten szolgálatát vállalnunk, és benne szüntelenül erősödnünk. Hogy ez tiszta keresztény öröm legyen, Isten törvényének, az erény vonalainak kell azt meghatározniok, s igazi átszellemült öntudatnak kell feleltetnie uralkodnia. Ez az öröm csak annak az embernek lelkéből buzog, aki Istennel egyesült. Ha nem is látunk mindig e forrás legmélyére, tudjuk, hogy tiszta. Az öröm maga pedig szívünk hullámverése, síkló ritmusa, eleven forrásainak ezüstös csobogása . .

A rohanó hegyi patak a Krisztustól megváltott ember túláradó örömét jelképezi: partjain lepihenek és örvendezek az Isten gyermekeinek szabadságán, nézem a siető hullámokat, nézem, amint habosan egymásra tolódnak s a mohos sziklán ritmikusan megtörnek. És örülök, hogy nincs betonból épített mesterséges medre, és nem méri vízóra a habok állását.

Örülök, hogy itt látom annak szimbolumát, amiben lelkemet Krisztus részesíti. A «fösvény uzsorás» akarok lenni, és mindent ki akarok magamnak sajátítani, amit természet és kegyelem, a jó, a művészet, az istenalkotta világ és Isten, az Úr, lelkem öröme és haladására nyújt. És Szent Gertruddal akarom hinni, hogy Jézus Szíve az ilyen neki szentelt életen, ó az iránta való szeretetből megmozdult legkisebb kisujjon is, örömét találja.

Az öröm úgy hat a lélekre, mint valami erősítő fürdő. Ha vidámság tölti szívünket, ha a belső örvendezés hulláma hordoz, ha lelkünk énekel, akkor nem érzünk terhet, akkor nekünk a kötelesség édes, és mindenütt helytállunk. Ez mindenestre jobb, mint bátortalantul, kedvetlenül menni

munkába s agyonnyomott, rosszkedélyű cselédül szolgálni Istent. Mikor Jézus nekünk az örömet akarta adni, akkor ezt bizonyára az Úr örvendező szolgálásának gondolta. Már csak embertársaink kedvéért is kell magunkban a szívbeli örömet ápolnunk. Semmi sem tesz olyan jót, semmivel sem lehetünk jobban testvéreink kedvére, mint azzal, hogy tiszta, vidám kedéllyel közeledünk feléjük. Ez elfeledteti gondjaikat, s az örömsugár, mely a lelkükbe szűrődik, ott fényt és meleget áraszt. Mindenki szereti azokat az embereket, akikből szent vidámság, keresztény derűtség világít, mindenki szereti a harmonikus életöröm hordozóit. Ebben persze szintén nagyon különböző a természetes rátermettség. Senki se öltön magára kényszervidámságot, de mindnyájan törekedjünk őszinte jóakaratra, felebarátaink szívbeli szeretetére. A gyöngéd figyelmeesség, a találékony jóság is oly sugár, mely az életet, a lelkeket fénybe borítja. A kis szívességekből, a szeretet vidám, csendes tetteiből végtelenül több «emberbarátság» árad, mint sok nagy pénzadományból. Az életnek megvannak a maga keménységei, a munka nehezünkre esik, a szürke mindennap durva szálakból van fonva. De az érzékeknek és a szívnek Istenben való öröme, az embernek Jézus szívében való világfölötti örvendezése olyan, mint valami drága, színpompás hímzés, melyet az életre dolgozunk. Mindenhova beilleszthető, minden alaptól kivarázsolható. «Álom-szerű»-nek nevezi egy magyar népdal az «ősidők búzavirágait, rózsáit és tulipánjait», melyeket a falusi asszonyok nemzedékek óta hímezni szeretnek. Minden hímzés egy-egy álom. De a keresztény öröm hímző keze, a lelki magatartás, mely ezt az örömet az élet durva vásznára dolgozza drága varratással, nem álmodott hímesség, hanem nagy, kegyelemmel teljes valóság!

Fogjuk meg ezt a valóságot. Akkor is, ha a természet nem adott hozzá különös tehetséget. A kegyelem lélekformáló hatalma nagyobb, mint a mi személyes lehetőségeink. Minél mélyebben járunk az öröm hegyeinek sugaras ormai alatt, másszuk annál több lendülettel, annál több kitartással a lejtőt. A kegyelem nem fősvény, a kegyelem gyakran csak az első spontán mozdulatot várja, hogy segítő hatalmával átöleljen. Ha késik, tűrjük, ha eljön és segít, hálát énekeljünk. Az öröm, az Isten-közelségnek ez az eleven, termékeny lehellete, félig ajándék, félig hódítás. Isten akarja, hogy küzdőjünk is, könyörögjünk is érte. Aki készen várja, sohasem kapja meg. Aki csak takarít, cáfol és rendez, de nem esdekel,

az sem kapja meg. Mégis, mintha ebben a fejlődésben jórészt a negatív munka lenne a mienk. Félretenni, ellentállni, kiküszöbölni, legyőzni. Félretenni a kedvetlenséget, kiküszöbölni a kesernyés hangulatokat, ellentállni a restségnek, tompaságnak, legyőzni a megállító, gátló, lassító hatásokat. Mintha tiszta földet kérne az Úr, hogy az öröm magvait elvetesse bennünk. Tisztítsunk, gyomláljunk buzgón. Szántunk kis áldozatainkkal mély barázdákat a tisztított földön, hogy kedve legyen az Úrnak elvetni benne az ő szent örömét. Várjuk a remélő tavaszi földnek esdeklő illatával a fönséges magvető kezét, majd kihajt és kalásszá érik bennünk az öröm, s aranyos hullámszája fölött Isten arca mosolyog művére, — életünkre.

«Cor unum et anima una in Corde Jesu.»

20. Az Isten-szeretetet nem hajszálhasogató megkülönböztésekkel tanuljuk. Órizzunk még jobban attól, hogy a léleknek Isten-adta, kegyelemű impulzusait finomkodó, kétségeskedő spekulálással kioltogassuk. Jézussal szemben ilyesmi nincs helyén. A szív egyszerűségében kell az Úrhoz közelednünk úgy, amint ő közelít felénk, magunkat fenntartás és analízis nélkül átadnunk, úgy, amint ő adta magát nekünk. «Szeretett engem s odaadta magát értem» — mondja az apostol. És minden Isten-szerető lélek ismétli: «Szeretett engem s magát nekem adta.» Az én javamat, az én legjobbat akarta, egy pillantással megértette, mi kell nekem. Nem úgy jött, mint filozófiai rendszer hirdetője, hanem a szeretet teljességével szállott le a földre. A szeretet életét élte elénk, magát nem kímélte, magát odaadta, hogy bennünket szívéig emeljen. Szeretete azt kívánja, hogy mi is hozzá hasonlók legyünk. Minél hasonlóbb leszek hozzá, annál jobban tud szeretni engem, annál többet juttat nekem az ő üdvösségéből. Így akarja ő, így tette ő, a nagy Krisztus, a fölséges Isten. Ez lényemnek minden ízet viszonzszeretetre hívja, ez egészen az ő tulajdonává tesz engem. Ővé vagyok. Ő pedig enyém, mert nekem adta magát. Szívemben hordom őt s ő engem hord a szívében. Amint ő sohasem fárad el abban, hogy magát nekem ajándékozza, én sem fáradok bele, hogy magamat neki adjam. Szent szakramentumai, kivált a szent eucharisztia által egészen magához akar vonni. Én pedig nem állok ellent. Megragadom az üdvösség eszközeit, kegyelmének és szeretetének zálogait, s azok visznek engem. Hozzája menekülök, lelkem karjait nagyra tárom feléje, minden lét és élet középpontja felé. Át merem ölelni őt, szíven pihenek s ott meg-

tudom: ez az én helyem. Schol sem vagyok olyan egészen otthon, mint itt. Tisztító kegyelmi áramok tolnak lelkembe és kimosnak belőle minden nemtelent, minden kislelkűséget, minden szűket és tökéletlent. Nincs okom félni, hogy az ilyen szeretet a féltiszteletre valamiképpen sérelmes volna. Nem, a jellemzője ennek, ami minden más szeretettől lényegesen különböztető az, hogy ez imádó szeretet: az emberszívnek imádásig fokozott szeretete Isten fia iránt.

Imádságos viszonzása az ő szeretetének, aki neveinket véresen írta kezére és lábaira, és szent szívének sebébe. Imádó megválaszolása szeretetének, amit semmivel sem érdemeltünk, s mely bennünket saját szabad elhatározásával hívott a semmiből a létbe... Ha Krisztus szeretetének kellő módon tudatára ébredünk, akkor mélyen besugárzik lelkünkbe, beszövdök lényünk minden szálába. Térdre kényszerít bennünket és ellenállhatlanul az Üdvözítő karjaiba von. Ezt tapasztalják azok is, akik egykor súlyos bűnöket követtek el. Lehet, hogy bűnösségük gondolata egy ideig távoltartja őket az Úrtól s alig bocsátja őket lábaihoz. De a szeretet nem tartja ki a porban, felemeli alázatban meghajtott fejét, Isten karjaiba veti magát, Isten szívére akar nyugodni. Érti, hogy aki vétkezett, annak még izzóbb szeretettel kell és szabad Jézushoz tartoznia, mintha nem esett volna el. A nagy bűntéher tudatában még mélyebben markol a szívbe az a tény, hogy Isten értünk adta magát, s nem annyira az égnek kell gondolnunk, melyet számunkra megnyitott, sem a pokolra, melyet előttünk bezárt, hanem rá magára, szívére, szeretetére. Mindig mélyebben töltsön el a meggyőződés, hogy csak egyetlen nagy szeretet van, egyetlen szeretet, melyhez nincs fogható, mely minden szeretetnél hasonlíthatatlanul fölségebb: az a szeretet, mely a mindenség fölött világít, az isteni szeretet, Krisztus szeretete, minden lét, minden élet, minden üdvösség középpontja. Ez a szeretet az én napom.

Ó Istenem, szeretlek forrón, mélyen,
nem mert a kárhozatos szörnyű éjen
győtrő tűzbe vetsz, ha elhagytalak,
s nem mert egednek édes lényességét,
szent örömben úszó angyal zenéjét
ígéred nekem szárnyaid alatt.
De mert a kereszten karjaid kitértad
emberi szívemet Szívedre vártad,
rútul kiszögezve jaj felém hajoltál,
vérfutotta arcod, édes, tüzes oltár,
bűnömért viselt el szörnyű ékességet...

Meg nem állottál a gyötrelmek mesgyéjén,
átmentél az éjek szörnyűséges éjén
borzalmas kíséret, gyalázat és szítok,
lélekhérokok, gyűlölet-kárpltok
födtek, jaj, követtek az utolsó szóig...
Rettentő mértékkel mérted szeretésed
Ó legyek, hadd legyek könnyező vetésed
hadd legyek, én legyek a te aratásod,
míg gyötrelmeiddel lelkem földjét ásod.
Szeretlek, szeretlek, nem mert megmenlettél,
hanem mert a vérig, halálig szeretted
s amint te szeretted, szeretlek most téged,
életem és lelkem elkínálom néked,
szeretlek, szeretlek, te vagy a királyom
Istenem, mindenem, örök mennyországom!

(Xav. sz. Ferenc)

A szeretet a léleknek legértékesebb, legszebb tartalma — a legnagyobb tett, melyet az ember elkövethet. Szeretni annyit tesz, mint magunkat más tulajdonául adni, az ő birtokává, életének egy darabjává lenni, s őt viszont birtokolni, őt elevenen a szívünkben hordani. «Krisztus az életem» — mondja Szent Pál. Igen, ő az én egész életem... Nem túlzás mégis így beszélni? Az élet oly sokoldalú s annyi minden van benne, ami nem szeretet. És aztán: szabad nekünk Istent oly kizárólagosan szeretni? Senkit mást mint Istent? Nem szereti az anya gyermekét is, a vőlegény menyasszonyát? Nem szeretik egymást a jóbarátok? Mindezeknek az emberi szereteteknek el kell apadniuk, ki kell száradniuk Krisztus kizárólagos szeretete kedvéért? Erre ezt válaszoljuk: A szeretet az emberszívnek bizonyára nem egyetlen affektusa, s ép oly igaz, hogy Istenen kívül mást is, teremtményeket is szeretünk. Az igazi Isten-szeretet, mint a léleknek nagy középponti érzése, mégis minden érzelmet magába foglal. Átölel, áthat, áttüzesít mindent, minden szeretet, mely bennünk úrrá lett, egész lényünkre üti pecsétjét. Ha Krisztus szeretete uralkodik bennünk, akkor minden meghódol neki lelkünkben, akkor a szív minden hajlamára, minden ösztönére kihat és egészen átjárja azokat. Ha azonban más szeretet az úr, szívünkre akkor is elhatározó befolyása van. Az Isten iránti szeretet semmiféle szeretetet nem zár ki, mely Isten szándékainak megfelel, tehát nem számúzi a szívből a szülői, gyermeki, hitvesi szeretetet, az igazi barátságot. Az igazi Isten-szeretet a lélek minden érzését meg nem őríti, felgyújtja, átvilágítja. Minél jobban szeretjük Istent, annál bensőbbben zárjuk szívünkbe azokat, kiket szeretben hozzánk fűzött, mellénk vezetett. Ha azonban Isten-

ellenes szeretet jut uralomra bennünk, az lealacsonyítja a lelket, s képtelenné teszi arra is, hogy más valakit, vagy más valamit igazán szeressen. Ahol Isten kedve szerinti a szeretet, ott nem veszélyes szeretni. Krisztus szeretete megtanít Istent, kedveseinket, hazánkat, népünket úgy szeretni, mint ő szeretett. Átvilágít és átmelegít mindent, ami szívünket mozgatja és mindent a maga varázskörébe von. Minden igazi, nemes szeretet az Isten-szeretet gyökereiből fakad.

Krisztust szeretni tehát nem azt jelenti, hogy most már senki és semmi mást nem szeretünk, hanem azt, hogy minden szeretetünket az ő isteni szándéka hordozza, isteni szeretete izzítja át. Krisztus nem azért jött a földre, hogy itt kevesebb szeretet legyen, sem azért, hogy a szívek kihűljenek és elszáradjanak. Adjuk az ő kedvéért azoknak, kiket kötelességszerűen szeretni tartozunk, meleg szívbeli hajlandóságunkat, s aztán ne aggodalmaskodjunk, ez semmit sem fog elvonni Isten iránti szeretetünkől. Ahol ketten, vagy többen Istenben szeretik egymást, e szívek lángjai összezsápnak, hogy Teremtőjüket egyesülten annál tüzesebben szeressék. Ami Isten akaratának megfelel, az az övé, s az övé marad. Az egyetlen fontos kérdés, melyet hűségesen szemünk előtt kell tartanunk, éppen az, vajjon e szeretet önmagában véve Isten akaratának megfelelő-e. A világ éppen nem abban szenved, hogy az emberek túlságosan szeretnék egymást, hanem abban, hogy hiányzik belőle az a szeretet, mely az embereket az Isten akaratának megfelelő módon kapcsolná egymáshoz. Az isteni temperamentum szeretete hiányzik, azért van oly hideg a földön. A szentírás mondja: «Isten az embert igazzá teremtette, és ő végtelen kérdésekbe bonyolította magát» (Pred. 7, 30). Az ember Isten gondolatait sokszorosan félreértette, «rosszat jónak, jót rossznak nevezett». És mindenekelőtt félreérti önmagát és saját szívét...

Érzi, hogy a szeretet lelkének iránya, érzi, hogy a lelkekhez-tartozás a legtisztább örömök kapuja, ez olyan általános tudomás, hogy nincs az a romlott lélek, aki ne valamiféle «szeretet» nevű érzésben keresné boldogságát. Homályos, szennyes öntudatok mélyén is ott reszket valami haldokló vágy a tiszta szeretet felé, megátalkodott gonoszok szempilláján is megül a könnyecsepp édesanyjuk emlékére. De az Isten felé be nem irányított lélek nem ismerheti a szeretetet. Az ember elesettségének legszerencsétlenebb tünetei közé tartozik a szeretet eltévelyedése, a szeretet természetfölötti eredetének félreismerése, ennek a lélekbe vetett isteni mag-

nak földi vetésekkel való elnyomása. Isten úgy akarta, hogy Isten-szeretetünk fái teremjenek emberszeretetünk virágai, az ember pedig nem hagyja fává nőni a magot, hanem céljukat önmagukban kereső emberi vonzalmakat ültet köréje, melyek elisszák tőle a lélek talajának életnedveit. Nem érti, nem akarja érteni, hogy boldogságának nincs más útja, mint Isten, hogy szeretetének nem lehet más iránya, mint Isten, s tévedt érzéseinek természetes katasztrófaival, a test vonzalmán épülő összetartozások elkerülhetetlen tragédiáival önmagát ostromozza. Nem érti szívét, nem érti vágyait, nem látja, hogy a csapásokat saját kezével méri önmagára. Nem érti, hogy a lelki válságoknak, a világfájdalmaknak, a csalódásoknak, az elkeseredéseknek, minden székszeisnek és pesszimizmusnak egyetlen és csallhatatlan panaceája az Isten-szeretet, a mindent harmóniába olvasztó, gyógyító, nemesítő, megszentelő Hatalom, amelyben minden szeretetek értel-műkre lelnek.

Ó Uram, add, hogy szeresselek ; téged és azokat, akiket szereteted nekem adott, hogy életemet értékesebb és gazdagabbá tegyék. Add Uram, hogy oly mértékben s oly módon szeresselek, mint te akartad s oly szeretettel, aminőre engem teremtetél. Add, hogy a szeretet engem megszenteljen, tanítványoddá, gyermekeddé tegyen. Hogy az élő vizek forrását megnyissa bennem, és hordozzam és osztogathassam az emberek között a te szeretetednek léleknevelő édességét.

Emlékezel, Uram?

21. Szent Gertrud «Kinyilatkoztatásai»-ban olvassuk az Úr következő ígét : «Keresd ki, leányom, a szentírásnak azon szavait, melyekből szeretetemet a legjobban kiolvassod, írd föl magadnak, olvasd gyakran őket s őrizd szent ereklyék gyanánt. Ha jó barátok meg akarnak emlékezni ama napokról, midőn először érezték, hogy kölcsönös szeretet vonzza őket egymáshoz, így szólnak : Gondolj csak arra, milyen lélekkel mondtad, ezt vagy ezt ! Emlékezel, hogyan éreztél akkor? Hidd el leányom, a földön hagyott legdrágább ereklyeim szeretetem szavai, melyek szívemből fakadtak».

Milyen fölséges kijelentés ! Biztosít arról, hogy az evangélium szavaiból igazán az Úr szíve beszél hozzánk, az Úr hangja cseng felénk. Jézus szavai a szeretet emlékoszlopai, életének, lelkületének sugárzó relikviái. Sőt kegyeleműs szentségeknak, szakramentáliáknak mondhatnók őket. melyekből lelke árad. Ha feljűk nyűlunk, ha szívűnkbe öleljűk

őket, megérezzük Krisztus szellemét, Krisztus szívének szellemét, mely magában hordta az eget. Ezek a szavak élénk tárják Isten-emberi lényét, erényeit, szeretetét, ezeket az örökéletű isteni valóságokat, melyek ma is élnek, ma sem múltak el. Ezeket a szavakat nekünk szánta. A mi értésünk nyelvén mondta el bennük azt, amit Krisztusról tudnunk életkérdés. Ezek a szavak a mélybe utalnak, egyszerűsége intenek, Isten felé vonnak, biztosságot öntenek belénk. Némelyikük olyan, mint egészen vékony fátyol; melyen áttűzel reánk az imádandó Krisztuslélek. Olvassuk ezeket különös feszültséggel, áhítatos, félő tisztelettel, s érezzük meg bennük Krisztus szellemének kiváltságos megnyilatkozásait. Olvassuk eleven, éber valóságérzéssel, mintha a Megváltó előttünk állana és maga intézné őket hozzánk. Keressük a szépséges emberiának ránk szegeződő isteni tekintetét, hangjának zengő ritmusát, meleg acélos csengését, és megcsúfolva a századok időáramát, hallgassuk e szavakat egészen közlelő, egészen a jelenből, egészen lelkünk mélyéről, legyenek nekünk mint az édes méz, mint az erős, nemes borital. Izleljük, élvezzük, vérünkkel fogadjuk e szavaknak kiapadhatatlan gazdagságát, örökösön megújuló rejtett értelmét, minden léleknek minden percében szüntelenül új kincseket osztogató jelentését.

Igy Krisztus a századok távolságából is közvetlenül hozzánk szól, nekünk beszél. Fölénk hajol és fülünkbe súg. Hallgassuk, de ne elégedjünk meg a tétlen hallgatással, a szeretet édes, benső bizalmasságában szólaljunk meg mi is, és kérdezzük csendes, meghitt alázattal: Emlékezel, Uram? Emlékezel, mit éreztél, mikor ezeket szóltad... mikor szíved úgy túláradt szeretettől és vágyódástól...? Emlékezel az isteni részvétre, mely megjárta lelkedet, mikor mondottad: Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok...! Úgy-e tudtad, hogy benned a vigasztalásnak, az édességnek tengere hullámoz, hogy bősége eltünt minden emberi keserűséget? Úgy-e arra gondoltál, hogy az Atyától végtelen erőket hoztál a földre, s hogy hatalmad és szereteted győzedelmeskedni jött tehetetlenségünk és hidegségünk fölött... telve voltál szent feszültséggel, mennyei kényszerrel, hogy segíts, vidíts, alakíts... Emlékezel Uram, a te győzelmes, lélekformáló szavadra: «Jöjj és kövess!» Ó, milyen volt a tekinteted, hogyan mélyedt választottaid lelkébe. Hogyan hívott a hangod, és ők «elhagytak mindent», mint rossz köntöst vetették le a régi kis életet és felöltözködtek

a te akaratodba. Nem száraz parancs volt ez ajkadon, hanem gyöngéd és hatalmas vonzás, baráti intés, mennyei beavatkozás, nagyságodnak édes, benső megnyilatkozása. Ó, hogyan tudtál te hívni! Idáig zeng a lelkemig a hangod. Én is «mindent elhagyok» és megyek veled.

Gondolj Uram vágyódásodra, mely akkor szólt belőled, midőn mondtad, hogy jöjjön hozzád, aki életet szomjazik. Úgy-e láttad akkor az emberlélek mélységeiben az eleven vizek forrásait, melyek medret ásnak a hitnek és beágaznak minket, ha elfogadjuk a te ujjaidnak életfakasztó érintéseit? Emlékezel Uram, hogyan nézted a szegény, széledező, pásztortalan nyájat, az emberek szomorú, haldokló seregét és mennyire tele volt a szíved könnyüreltel, mikor ajkadra tolult az édes, biztató ige: «én vagyok a jó pásztor, ki életét adja...» Úgy-e akkor szemedbe villantak a lelkek mélyén elásott kincsek eleven tüzei, úgy-e tudtad, hogy e betemetett üszkők rejtve várnak reád, a te nagy fölszabadító, mindenható gyújtásodra, és hamujok alatt megreszketnek világmegváltó szereteted szavára: «Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra, és mi mást akarok, mint hogy égjen?» Úgy-e azt akartad, Uram, hogy szeretettől égjünk és bevilágítsuk a mindenséget! Úgy-e azt akard ma is, amit akkor, mert szíved ma is izzik, mint akkor, és tüzet foghatunk rajta ma is, mint akkor. Uram, osztogasd a tüzedet, nem félek a lángjaidtól, csak a hamutól, a szív ürességétől, hidegétől félek.

Jöttél, és hideg volt itt neked. Jöttél, és láttad az elesett országot, veszendő lelkek szomorú tanyáit. Jöttél és diadalmasan tudtad, hogy nálad van az örök ország. Nem országot keresni, hanem országot osztogatni jöttél. Emlékezel sok hasonlatosságodra, melyekkel országodat lelkünkbe énekelted? Emlékezel, hogyan tüzelt a vágy, hogy ezt az országot bennünk megteremtsed? Hogyan adtad hírül, hogy közel van, bennünk van az ország! Úgy-e akkor engem is tudtál, úgy-e Isten-szemed a jövődök tágas mezőin látott engem is, úgy-e velem is meg akartad éreztetni akkor, hogy a te országod közel van, bennem van? Emlékezel az utolsó vacsorára, gondolsz a szavakra, melyeket a búcsú óráiban intéztél tiédhez? Mondtad, hogy azok főparancsaid, és bennük szent örökséget, sugárzó példát hagytál nekik és nekünk. Hogy Istent úgy szeressük, mint te szeretted, s egymást úgy szeressük, mint te szerettél. Emlékezel ígéretedre, hogy nem hagysz el akkor sem, ha majd eltávoztál tőlünk? Mondtad, hogy házad atyai ház marad nekünk, és hogy odamégy szá-

munkra lakást készíteni. És megígérted a Vigasztalót, a te Szentlelkedet, hogy ne maradjunk magunkra árván. Kenyér-szinbe rejtett titokzatos jelenlétedben magadat ajándékoztad nekünk. hogy közel maradj hozzánk az idők végéig. Emlékezel, Uram, milyen feszült figyelemmel hallgatták tanítványaid minden szavadat, mihelyt ajkadat megnyitottad, hogy az embereket tanítsd? Nézd, ma is ajkadon függünk és úgy lessük minden szavadat, mintha éppen most ejtenéd ki őket. És igazán ma is beszélsz hozzánk, hiszen ma is szeretsz, hiszen ma is hívod a lelkeket. Ma is megennyhítesz éppen úgy, mint azokat a fáradozókat, akik akkor közeledtek feléd. Ma is, mint akkor, eltölt a vágy, hogy velünk, köztünk maradj. Ma is szeretünk, ma is keresünk, ma is szomjazzuk a hangodat, ma is az első hallomás szüzi erejével mélyednek szívünk talajába magvető szavaid, ma is várunk az útfélen tisztulásért kiáltva feléd, ma is könnyeket, illatos kenetet hullatunk lábaidra, minden, minden úgy van ma is, mint akkor... Ó Uram, mennyi vigasztalást merít a lélek abból a kívánságodból, hogy minden szavadra emlékeztessünk, hogy e szavakból ma is örömet, sugárzó energiákat merítsünk.

Szívesen, elevenen kell a lelkünk előtt állania mindannak, amit az Úr a földön mondott és cselekedett, tiszta képekben kell a lelkünkre verődni életének, szenvedésének, földi vándorlásának, egész lelkületének, a világgal szemben fölvetett magatartásának. Krisztus szellemében mindezt belsőleg újra meg újra át kell élnünk és ezzel az Úr lelkületébe kell öltözködnünk. Így az ő világa a mi világunkká válik. Az ő szemeivel látunk, az ő szívével érezzük, s mindent lelkén át tapasztalunk. Az evangélium ne legyen nekünk olvasmány, pusztá szöveg, legyen Krisztussal való együttélés, lelkével való társalkodás. Tanuljuk megásni a szavak mélyét, s ne a mi fakó megértéseinket, hanem Krisztus élményeit keressük bennük. Kérdezzük szent alázattal: Tudod-e még, Uram? Emlékezel? Emlékezel gyermekségedre és ifjúságod napjaira? Anyai karokra, anyai szemekre, anyai csókra... édesanyád hangjára, lépteire, dalaira? Emlékezel a kútra, hol mint fiú vizet merítettél és tükrében megláttad arcodat? Emlékezel a názáreti házakra, otthonod küszöbére, melyen ki-bejártak isteni lépteid? Emlékezel szomszédaidra, gyermekkori játszópajtásaidra, kikkel a vidék meredek dombjairól lepillantottál és a fellegek vonulását nézted a kék boltozaton? Akikkel virágot szedtéél, hogy édesanyádnak bokrétába kösd? Emlékezel, amint multak az évek s a búcsú napja elkövetkezett? Hogy

Názaretet elhagytad, anyádnak Istenhozzádot mondtál s a Jordán partján leszállottál? Emlékezel mi történt, míg János keresztelt téged, hogyan nyílt meg az ég s te hallottad az Atya szavát? Hogyan léptél ki a mennyek országát megjeleníteni . . . És úgy-e minden, amit láttál, Isten országának képe volt neked : a rét virágai, az ég madarai ; a mustármag fészése és az esthajnal biborszíne ; a hazavonuló nyájak s a vőlegény elébe siető szűzleányok. Isten országát láttad a magvetőben, ki szántóföldjét beszórta, a hálóban, melyet Galilea halászhálója kivetettek. S minderről szóltál a te fonséges hasonlataidban. Emlékezel, hogyan jártál világot övező istenfiúi öntudatoddal a kis zsidó hazában köröskörül? Hogy te, minden emberek és angyalok pompája fölött fölséges Úr, szívédnek túlradó isten- és emberszeretetében mezítlábasan mérted a palesztinai ösvényeket? Tudod még, hogyan borult a szeretet, mint aranyos fényesség Judea és Galilea mezőire és hogyan estek sugarai betegekre, útszéli poklosokra, vakokra és bénákra, menyegzőkre és gyászmenetekre? Hogyan ölelte dús szívárványába a názáreti műhelyt, Jeruzsálem utcáit és templomát, Betsaidát és Bethániát, ó Pilátust magát, a hóhérokat és a keresztet . . . mindent, mindent megdicsőített ez a szeretet, és az egész életed köré, istenemberi örömeid és keserű fájdalomaid mennyei koszorújául vontad e szeretetet s benne, mögötte láttál mindent. És úgy-e azt akarod, hogy én is a te szereteted rózsakeretében nézzem a világot és az életet?

Úgy-e Uram, ez a mult megfogyatkozatlan frissességgel áll a te lelked előtt? Legszentebb szívedben ma is úgy tükröződnek ezek az események, mint mikor végigélted őket. Jó nekünk, ha evangéliumodban, szívedben, szellemedben nem multat, hanem jelent, nem elsápadt emlékezést, hanem színesen, frissen ömlő életet birtokolunk, belőle merítünk, benne megújulunk ; ha emlékeidet valóságokká testesítjük, melyeket folytonosan szemlélhetünk, melyeknek szüntelenül örvendezhetünk. Szíved és lelked él bennünk és alkotja világunkat. Ma is a te világotat éljük, ma is a te elévülhetetlen igazságaidon épülünk, ma is lelkünkbe ömlik az evangélium szelleme épen úgy, mint ma is buzognak a názáreti hegyi források, vagy a Jordán fakadása a Libanon magasán. Ma is lelkünkbe vetődik az Úrnak képe, mint ahogy a Genezáret tavában ma is tükröződnek a hegyek, melyeknek ormain az Üdvözítő imában töltötte éjszakáit.

Mikor a nép királyá akart tenni, elrejtőztél, ó Uram !

Nem akartál muló királyságot, hogy politika és földi hatalom el ne töröljék alakod örök vonásait. Annak nem volt szabad sem zsidó nemzeti, sem klasszikus, sem középkori stílusban állani előttünk, annak örök emberinek kellett lennie. Csak így beszélhetett minden idők emberéhez. A kultúra, a külső szokások változásoknak vannak alávetve, az emberszívnek azonban ugyanazok a maga örökös szükségességei. Ezeket csak az Úr tanítása és példája elégítheti ki úgy, amint személyes létével adta azokat nekünk, mikor közöttünk járt a földön. Igen, Uram, te magad vagy eleven ideálunk. Példát adtál, hogy amint te tettél, úgy tegyünk mi is, hogy a szívedet és szellemedet éljük, érvényesítsük mi is, hogy bennünk lakozzék a lelked és utánad az egyetlen emberi cél legyen hozzád hasonlítani.

Uram, te vagy az én életmintám. Szavaidban hallok a lelkedet és egészen közel vagy bennük nekem. Nagy meghittségben, nagy egységben tartanak veled, mert az egységnek forrása nem a tér és az idő, hanem a lélekközelség. Uram, úgy teremtettél, hogy kellesz nekem, te pedig bennem lakni vágyol. Úgy teremtettél, hogy szomjazzalak téged, te pedig szomjazol engem. Úgy teremtettél, hogy keresve keressem a te tüzedet, te pedig meggyújtasz engem. Úgy teremtettél, hogy éhezlek téged, te pedig magadat adod nekem mennyei ételül, örökkévaló symposionjául lelkem szeretetre, tökéleteségre, elmúlhatatlan szépségre való vágyódásának. És lelkem beléd horgonyoz kitéphetlenül és örvendezve tudja, hogy a tiéd s te kellesz néki, Jézusom, Megváltóm, te lelkemnek Lelke, te Uram és Istenem, te aki közénk jöttél, aki hozzánk hasonlónak lettél, ki emberi nyelvünkön szóltál, ki elfogadtad értelmünk nehézkes, szegényes formáit és természetfölötti kincseidet beöltöztetted a mi gyarlóságunk gyermekszavaiba! Ráadtad az igazságra az emberszabta gondolatruhákat, hogy ráismerjünk isteni eredetünkre, eltompult lelkiségünk örök titkaira, melyeknek tiszta látásától megfosztott a bűn. És ajkaddal megszentelted emberi beszédünket, és igazságaidkal értelmet, célt adtál szavainknak. Hallgatom, lesem, őrzöm e szókat, az enyéme, nekem szólnak, engem mintáznak, bennem virágzanak. Mindenik egy-egy tündöklő mélység, mindenik lelkedre nyit egy-egy kaput, mindenik szeretetednek oldja le zsilipjeit. «Akinak füle van, hallja meg!» — zenged végig évezredek bolthajtásain és szavadat erősítve visszahangozzák a századok. Kis országban és keveseknek sügtad őket, de a te hangodat nem oltja ki, hanem hatalmasítja a

köréje növd tér és idő. S ma az ezredévek távolából is mintha arcunkhoz simuló ajkad suttogását hallanók. Ó mert téged megiljít az idő és növeszt a távolság, ez a te Végtelenséged törvénye Uram, s e Végtelenség egyre hangosodó, egyre tüzesedő szavakat hagyott itt nekünk, melyeknek élete öröklétből öröklétbe nyúl.

Isten országa Jézus Szívének ajándéka.

22. Urunk és Megváltónk evangéliumában a fősúlyt Isten országára fekteti. A szentírásnak ez az uralkodó gondolata. Az Üdvözítő folytonosan emlegette, lépten-nyomon hirdette. Ez az a nagy ajándék, melyet nekünk az égből hozott, egyetlen kívánsága ezt az országot szívünkben fölépíteni. Isten országán Krisztus végeredményben azt az eleven, kegyelemteljes vonatkozást, azt a gyermeki viszonyt érti, mellyel bennünket mennyei Atyjához láncolni akart. Ez az ország a lélek kapcsolódása Istenhez a kegyelem, a hit, remény, szeretet és hűség által. A Megváltónak valóban szíven feküdt, hogy Istenhez közelebb hozzon bennünket. Vágyódott arra, hogy lelkünket Istenhez tartozásunk, Isten-gyermekségünk tudatára ébressze. Akarta, hogy Isten országának »jó híre« eljusson minden emberszívbe, hogy az emberiséget saját méltóságának tudata vezesse az Úrnak, az üdvösségnek útjaira.

Jézus úgy nyilatkoztatta ki Isten országát, mint aki fölülről erőt hozott. És tette ezt üdvösségünkért lángoló vágyódással. »Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a földre, és mi mást akarok, mint hogy égjen?«, és máskor: »Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradotok és terhelve vagytok s én megennyhitlek titeket.« Mintha mondani akarta volna: »Jöjjetek hozzám és kiemellek a nyomorból, ki a tisztult, a megszabadult lelkiismeret magaslataira. Szíveteket békével és örömmel akarom betölteni.« És mintha kiegészítésül hozzátenné: »Nézzétek, ez kell a világnak, és ezt egyedül én adhatom.« A tudomány és a technika minden vívmányai dacára a világ számára más úton nincs haladás, nincs üdvösség. Az a pont, melyből a világot sarkaiból ki lehet emelni, nem az ész és tudomány, hanem az ember kapcsolata Istennel. Ide, a kegyelem állapotába kell emelni az emberiséget. Ez az Isten országa a lelkek mélyén.

Ezt a lelkületet olvasom Jézus Szívéből, nekem az egész evangélium erről beszél. Tele van az emberfiának varázsával, ki igénytelenül, isteni bájjal lép elénk és kiönti belső világának gazdagságát, szívének kincseit. Lelkületében, magatartásában, szívének mesterkéletlen melegében nyilvánvalóvá

lesz előttünk, hogy mindnyájunkat magához vonzani, mindnyájunkat fölemelni jött. Azért jött, hogy bennünket fönséges lelki szépségek világába segítsen, mely fölül áll minden kultúrkoron, minden történelmi időszakon. Az Isten-fiának hivatása és királyi művészete, hogy világosságot és vigasztalást, erőt, örömet és harmóniát osztogasson. A léleknek belső átalakulása a kegyelem által, az egész ember tisztulása, átszellemülése, egészen új lelki tartalmak begyökereztetése, ez az a mű, amelyet Jézus tervez velünk. Nemcsak Urunk: Megváltónk is, legnagyobb jótevőnk. A lélek az isteni kegyelem fényében fölismeri azt. Rájön, mit jelent neki Krisztus hívását követni, híradását szívébe fogadni. Boldog, ha reá és országára bizza sorsát. Boldog, ha a világot és az életet Krisztus fényében látja, Krisztus szemével nézi. Boldog, ha mélységei föltárulnak, némasága megoldódik, mert legbensőbb szükségletei nevükön szólítottak. Boldog, ha kegyelemteljes, belső élet árama buzog föl benne s fölszakad szívéből a sóhajtság; «Uram, mi többet, mi jobbat kérhetnék tőled?»

Az Úr hív ugyan az önmegtagadásra is, a keresztségére is, lemondást és áldozatot kíván. De mindez nem cél, hanem eszköz. A cél Isten országa bennünk, a cél az, hogy Isten lakást vegyen bennünk, a cél az «igazságosság, béke és öröm». Cél mindaz, amivel bennünket megnyihítni akar, cél ez: «Nyugalmat találtok lelketeknek».

Nézzétek, így akarja Jézus Szíve. Az Üdvözítő nem azért jött, hogy minél többet szenvedjünk, nem is azért, hogy a világ tetteink híréből visszhangozzék. Nem akarta az igát súlyosabbá, a terhet nyomasztóbbá tenni. Azt akarta, hogy lelkünk, mint az övé, Isten fényében, az isteni akarat teljes megvalósulásában éljen. Azt akarta, hogy Istenhez hitben és bizalomban közeledjünk, szeretetben kapcsolódjunk. Azt akarta, hogy örömlőnk a vele való életközösségben, az ő isteni barátságában találjuk. Ennek az útja a büntartozásunktól való megtisztulás. Az üdvösség kristályos árama, Istennel való kiengesztelődésünk szent öröme ömöljön el rajtunk, hogy teljesen épek és egészségesek legyünk. Jézus Szíve, szelleme teremtsen bennünk a Megváltóval való egyesülést, legbensőbb életközösséget, legyünk az ő életének folytatásai, lelkületének hűséges másai. Mindezt a lelki öröm teljességében és vigasztalásainak kegyelemmel gazdag kenetében.

Ahol Isten-gyermek jár — akár mezítláb is, — ott ör-

vendjen a föld, hogy ilyen léptek érik. Ahol kegyelem vonul a lélekbe, ott örvendjen erdő és mező s az út pora, mert átok vétetett el a földről.

Jézus Szíve ég a vágytól, hogy Isten országát minden emberszívben megalkossa. Ott hordozza az ő nagy, harmónikus lelkében, és szelíd, alázatos szívvel adja nekünk. Lehetünk megfosztva a szellem ragyogó ajándékaitól, hősi erényekhez hiányozhatnak alkalmaink, a remeték szigorúsága rémíthet, riaszthat, — ha hitben, reményben, szeretetben Istennek adjuk magunkat, ha tudunk Jézus Szívével imádkozni, vele egyesülten élni, akkor Isten ösvényén, Isten országában járunk. Jézus Szíve a nap, mely Isten országát bevilágítja. Csodálattal akarom szemlélni, imádkozva szeretni azokban a sugarakban, melyeket az evangéliumon át küld felém.

Milyen visszhangot kell szívemben kelteni Krisztus nagy próklamációjának, az Isten-közösség, az Isten-ország szent hírének? Milyen legyen az emberszív válasza a sürgető hívásra, «Jöjjetek hozzám mindnyájan!»? Mit kell művelnie bennünk ennek a megváltói kényszernek, e krisztusi szeretetnek? Szinte úgy érezzük, mintha csak az Úrtól függene, hogy bennünket Isten felé vonjon! Pedig nincsen így. Bármily hatalmasan visz bennünket hívása a magasabbrendű élet felé, mégis kell hozzá a szív készsége, hűsége, a kegyelemnek sugalmazásai s az Úr közeledésének finom megérzése. Tőlünk függ, hogy Isten országának, vagy az elvetemültségnek adunk-e szívünkbe bebocsáttatást. Szomorúan kell ezt tudomásul vennünk, félő tisztelettel és áhítattal kell hivatásunkra gondolnunk. Éreznünk kell, hogy mindannyiszor a kegyelem csodája megy végbe rajtunk, mikor a vétek sötét szennye lelkünkéről elvételük, és Isten tetszésének világossága gyűl ki helyében.

Vannak lelkek, akik szeretnének a Megváltóval, úgy amint ő a földön járt, szembekerülni s vele egészen közvetlenül és bizalmasan beszélni. Nem akarnak róla oly képet, melynek a történeti korszak s a kultúra is kölcsönzött vonásokat. Nem akarnak tolmácsokat maguk és Krisztus közé, hogy idegen gondolatok ne szivárognak az Úr szavaiba. Magát az Urat akarják kérdezni, őt magát hallani, hogy őt és önmagukat megérthessék. Mi könnyebb ennél? Hogy az Úr lelkületét megismerjük, csak szavait kell kérdeznünk. Hiszen megnyilatkozott nekünk, nem a tudósok nyelvén, hanem minden gyermeknek érthetően, a lélek anyanyelvén. Azt mondja: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradotok és

terhelve vagytok . . » Tehát : Jöjjetek mind, akik szenvedtek, akiket kétség és gond gyötör, jöjjetek, akik nem tudjátok, hol keressetek üdvösséget, sem azt, honnan nyer tartalmat és értéket az élet, — jöjjetek hozzám. De magatok jöjjetek ! Saját személyetekben kell jönnötök, ne küldjétek hozzám követeket, ne küldjétek a tudományotokat, jöjjetek minde-
nestül, úgy amint vagytok és éltek, egész lényetekkel, harcai-
tokkal, szenvedéseitekkel. Jöjjetek mint terheltek, mint fára-
dozók, akik a megmentőhöz közelítenek, s alázatosan, biza-
lommal tekintenek fel reá . . . Akkor meglátjátok, hogy meg-
hallom kérdéseiteket, megértelek, mert megennyhítlek titeket.
Nem mint fáradtak és terheltek mentek el tőlem, az Isten
országát viszik a lelketekben.

Az Úr meghívását napvilágos, kegyelemtől sugárzó szív-
vel kell fogadnunk. Hívásunk, hogy magunkévá tegyük s
megőrizzük, amit az Úr kegyelemben ajándékozni jött nekünk.
Az országot, mely nem e földről való. Az országot, melynek
nem lesz vége soha. Az országot, melyért nem kell messze
keresztes hadba szállanunk, mert nincs távolabb tőlünk mint
önmagunk. Az országot, mely lelkünk szépségét, fölségét rejti
s míg meg nem hódítottuk, nem tudjuk, kik vagyunk. Ne jár-
juk idegenül saját életünk útjait. Aki még nem éli Isten orszá-
gát, az jövevény saját lelke ösvényein. Krisztus hív. Hova
hív? Önmagunkba. Hazahív. És mindaddig fáradozók és
terheltek leszünk, míg haza nem megyünk. Az otthon a lel-
künk, a benne temetve élő Isten-országa az a Krisztus-vilá-
gitotta fölséges lélekvidék, amerre egy út vezet : a szeretet.

Az Istenség édesszavú hárfája.

23. Szent Gertrud Jézus isteni Szívét az Istenség édesszavú
hárfájának nevezi. Azt akarja ezzel mondani, hogy Isten a
krisztusi Szívben a legtisztább és legharmónikusabb érzel-
meket ébresztette. Jézus Szíve a lángoló Isten-szeretet egyet-
len, hasonlíthatlan szerve, és Krisztusnak emberi lelke ezt a
szeretetet a legfönségesebb módon nyilatkoztatta meg.
Imádás, hála, dicséret, bizalom és a legtisztább istenszeretet
fönséges akkordokban zengett Krisztus lelkéből az Atya tró-
nusa felé. Jézus isteni Szíve olyan volt, mint a hárfá, melyen a
Szentlélek, a kegyelemnek telisége, égi melódiákat játszott.

Az érzelem, a kedély mélysége, az eszmélésnek titkos
belső világa ugyan emberi lényünk része, de alig tudunk szá-
mot adni róla. Mily kevéssé ismerjük saját örvényeinket,
melyeket szinig tölt az Isten, mily tudatlanok vagyunk a

bennük végbemenő fénylésekről és elsötétülésekről ! Az ember-szív talányos mélység, mely sokat rejt, amit néven nevezni nem tudunk . . . Ki járta be saját lelkének szakadékait ? Ki nézte végig szándékai születését és ki látta, milyen titkokon gyullad a lélek vonzódásainak, elhúzódásainak rejtelmes kohója ? Isten nem tárta ki a lelket emberi világosságnak. A lélektan sok győzelme mellett is botolva poroszkál előre. Theóriát theóriára halmoz és rövid életű multjában több az eltemetett, ásatag réteg, mint a római császárházak alatt. Minden lélek egyetlen, s minden ily egyetlenségnek minden születő perce teremtés. A lélek lelkisége abban áll, hogy Isten szüntelenül teremteti vele önmagát. Ebben üt el a rest materiától, mely invenciótlanul terpeszti ismétlődéseit és a lélek beleoltásának köszöni minden újulását. A lélek megéli, de nehezen látja a maga teremtdését. Vannak útjai, melyeken Isten egyedül akar járni, szent öntudatlanságok, melyekből a lélek élete fakad. Vannak szakadécai, melyekben az anyaggal való kapcsolódása készül, és eszmélésünk e sülylesztőiben próbálnak belénk fogózni az árnyak, lehúzó hajlamosságaink. Amott a Lélek illetései, itt anyagiságunk gépiesítő gesztusai. Amott diadalmas emelkedések ismeretlen forrásai, itt bénító lélekmegállások rejtett okai, érthetetlen kiüresedések, ellazulások indítói. Kell nekünk valaki, aki belénk énekelje, merre van felfelé, akinek dala lényünknek sok keserves negatívumán folytonosan győzni segítsen, akinek messzehangzó szava végigzengjen szegénységünk kongó csarnokain és eligazítson, ha szakadékos vidékeken eltévedünk. A szent halmoknak isteni hárfája kell nekünk, daloló szív, melyben úgy lakott az Isten, mint senkiben még soha, melyet úgy hangolt a Lélek, mint senkit még soha. Egy szívnek sem voltak a Lélek legfőnségesebb eszményeinek hangnemére hangolt húrjai, egy szív sem volt oly érzékeny a Lélek illetéseire. Édesen és erősen, gyöngéden és hatalmasan tudott zenélni e szív, a tökéletes hangszer, melyen Jézus az Atya imáadásának, az emberiség megtérítésének főnséges oratoriumát játszotta el. E szívből áradtak a dicséret himnuszai az Atya trónusához s az erény, a lelki nagyság, a nemes emberiesség hullámai a világban szerteszét. Hullámok, zengések, szíveket kereső szentséges dalok, lelkeket egybehangoló, belőlük hatalmas életáramokat indító himnuszok. Ah ezek a szólamok ismerték a szívek rejtett utait. bejárták a lelkek életének titokzatos magaslatait, teremtettek hősokeket félénk koldusokból, vértanúkat puhult testű mulatozókból, ezek a dallamok nem tévedtek el a lelkek sűrű-

jében, számukra nem volt elvesztő a bozót, sem túlkeskeny az ösvény, sem szűk az úttalanság; nem volt félelmes a szakadék, sem áthághatatlan a hegyorom, kitért nekik az eszméletlenség sötétje s a komor emberi szándékok rajzó serege.

Képzeletünk erejét messze meghaladja Jézus Szívének ez óriási hatása az emberlélekre. Elemzéseink nem érik utól, mert ott jár, ahova nem ér el magunkbanéző tekintetünk. Húnyjuk le szemeinket és vegyük lelkünkbe áhitattal e fontos, természetfölötti élethullámokat, menjünk benső buzgalommal e kegyelmes szándékok elé. Krisztus-hasonlóságra vagyunk hivatva — mondja az apostol. Ezért vett Krisztus emberi szívet, lelket; olyan akart lenni mint mi, hogy mi olyanok lehessünk mint ő, szívet akart, hogy szívünk követhesse. Ugyanaz a teremő Lélek, mely a mi szívünket alkotta, intonálja Jézus Szívében az Isten-dicséret zsoltárait. Isten, aki bennünket a maga dicséretére teremtett, ezt a zsoltárt tőlünk is akarja hallani . . . Hinnünk kell ebben, és Isten dicséretét legnagyobb földi hivatásunknak kell tekintenünk: Ez a dicséret énekel az erény értékében, erkölcsi erejében, melyek mint rezgések és sugárzások indulnak az emberszívekből a szellemi világba. Szellemlapcsolatban élni nagy felmagasztaltatás nekünk, legyünk telve tisztelettel saját méltóságunk iránt, legyen bennünk üdvös és szent félelem, nehogy szívünkben, a Szentlélek e titokzatos hangszerében, gondatlanságunkkal, készségtelenségünkkel, ügyetlen kezdeményezéseinkkel kárt tegyünk. Hagyjuk rá készségesen a nagy mesterre, hogy hangolja és hatalmasan húrjaiba markoljon. Nőjünk magunknál nagyobbra, legyünk Isten engedelmes műszereivé, hangszereivé, legyünk «a Szentlélek hárfáivá».

Uram, Istenem, nézz le teremtményedre és ne vesd meg kezeden munkáját. Világosítsd meg szívemet. Szellemed lengjen lelkemnek mélyén, hogy a szeretetnek tiszta és szent dala énekeljen ott a te isteni szívednek örömére.

A te örömed akarok lenni Atyám. Minden lehelletemnél érezni akarom, hogy megszenteltél s a lelkembe oltott végtelen értékért felelős vagyok. Érezni akarom, hogy belőled szakadtam ki, hogy a kezed formált engem önmagadból. Hogy létem, lelkem közege, napfénye, szent magja vagy. És mert magadból vettél, mert hozzád hasonlóvá tettél, mert testi formáinkban emberséget öltöttél s engem emberhangon tanítottál, minden örömet, akaratomat, tetszésemet, vágyamat, bánatomat és örvendezésemet a kezedbe teszem. Köszönöm neked, hogy erre nekem hatalmat adtál, köszönöm, hogy a vak törvény

rácsaiból kiemeltél, és a dolgokon végignéző tekintetet, választó, ítélő lelket bízál reám. Mert ezzel nyújtottad nekem, hogy most magamat néked ajándékozhatom. Hogy elvihetem önkényes boldog adással a szívemet a te kórusodba, várva, hogy illessél, énekeltes engem. Uram, minden dalom a tiéd. Ha nem érintesz, alázatosan hallgatok. Ha megérintesz, elindul bennem az ének, mint erdők mélyén a kezdődő szél-suttogás. Minden dalom a te dalod. A teremtményed, szomjazó dicséreted vagyok.

A keresztyény lélek Jézus lelkével a legbensőbbben összeolvad. «Én vagyok a tőke, és ti vagytok a szőlővesszők.» Jézus Szívéből és lelkéből isteni élet impulzusai szívódnak a mi lelkünk gyenge hajtásaiba. Mint a szőlőtőke a föld termőerejének felgyűjtése eleven növényi orgánummá, mely munkára kész nedveket halmoz és a növény testének valóságos éléstára, úgy Krisztus lelke a természetfölötti termékenységnek emberi lelkünk számára előkészített, szent nedveit gyűjtötte egybe és küldi szüntelenül nekünk, a szőlővesszőknek, akik reánótunk, beléje nőttünk. Ha leszakitanak, elhalunk. Ha megtöredünk, ha a természetfölötti vérkeringésnek bűneinkkel útját álljuk, és a szent nedveknek forradásokon, védő sarjakon kell dolgozniuk, akkor nem lesz belőlük virágos, termő venyige. Krisztushoz növésünk tudatában egységes, sértetlen, szomjas csatornákkal kell magunkba szívunk a Tőke drága nedvét, a nekünk szánt, édesillatú életvizet, ezeket a fonséges, számunkra asszimilált kegyelemoldatokat, melyeknek isteni értékeit bennünk kell kidolgozniuk. Az Urnak szívén fekszik, hogy kegyelmének sugalmazásai bennünket természetfölötti, erényes lelkületre vezessenek. Nekünk pedig ez a tudat, ez az erős hit a Krisztussal való lélekközösségben hatalmas indító legyen a jóra. Mily drága Krisztus-relikvia a szőlőtökének e csodálatos metaforája! Mennyi bátorság és bizalom árad csupán abból a gondolatból, hogy minden kegyelem az ő szívéből ömlik belénk! Mennyire meghozza ez a meggyőződés azt, hogy lelkünk legkisebb mozdulata is feléje tör, és életünk mindig jobban, mindig tudatosabban olvad az övébe! Krisztusnak fonséges, szeretettől és tisztaságtól ragyogó lelkülete, minden, amit mint erényre való törekvést, nemes szándékot szívünkbe áraszt, bennünk szüntelenül új életet intonál. Hogyne fogna dalba, hogyne rezegne az övével együtt a lelkünk! Valahányszor megérzünk egy-egy kegyelemhullámot, mely hozzánk az isteni élet lüktetését közvetíti, egészen át kell magunkat adnunk a szent indítás-

nak. Örvezdeznünk kell az isteni szempontok, isteni vágyak, isteni tüzek felgyulladásán s ezeket önmagunkká, legmélyebb énünké kell asszimilálnunk.

Boldog a lélek, ha Krisztussal kapcsolódik és feléje vonja őt minden vágya, legmélyebb sóvárgása. Boldog, aki Krisztus lelkével, életével egynek tudja magát, vele minden akaratában, törekvésében, imájában egyesül. Mint anya imádkozik a gyermekével s annak szívét a magáéba zárva emeli Istenhez, mert szereti, mozdulatait követi, vezeti, — úgy tesz a Megváltó velünk. Adjuk át magunkat, mint gyermek anyjának, álljunk egészen vezetése alá, tekintsünk tulajdonunknak mindent, ami az övé, imáját, érzelmeit, életének, érzéseinek melegét, tisztaságát, energiáját. Krisztus szívéből, Krisztussal kézenfogva lépünk Isten elé.

Igy tanulunk megállni a harcban ; így finom életösztonnel fordulunk el mindattól, ami nemtelen, ami az esést szolgálja, így mindent Krisztussal s abban a bizalomban teszünk, hogy ő bennünk van s mi benne vagyunk.

Ha szenvedés a sorsunk, akkor a Jézussal való bensőséges lélekközösség jobban kell, mint valaha. A szenvedésben az ember ki van szolgáltatva a fájdalom sötétjének és gyötrelmének. Csak akkor hull a lelkére világosság és vigasztalás, ha a szenvedő Megváltóval egyesül, ha Krisztus kezén vezetettve hatol át a szenvedés éjszakáján az isteni akarat megismerése és elfogadása felé. Akkor világos és meleg lesz a lélekben, akkor Isten-szeretetet tolul fájdalomtól merev szívünkbe, mint jeges erdőbe a napsugár. Emberi kéz le nem választhatná az erdőségek kuszált galyfonataira fagyott csillogó darát, de feljön a nap, és minden lehull ! Sok kín és fájdalom tűnik el a lélekben, ha Jézus Szívével egyesülten szenvedünk. Akkor szívünk minden érzése az ő istenemberi érzelmvilágának nagy folyamába ömlik és annak hullámai ragadnak magukkal. Gondolkodásunk tág lesz, mint az övé, és gyengeségünk, nyomorúságunk az ő hatalmas szívéből erőt és lendületet nyer. Panaszainkat, fájdalomnyögéseinket túlhangozzák az ő Isten-dicséretének hatalmas akkordjai. Ne maradjunk távol, ne maradjunk fájdalomunkban egymagunk, rejtjük szívünket Szívébe, hogy átjárjanak fonséges lelkületének rezgései. Jézus Szívével egyesülten, szívünket Szívébe merítve érezni, harcolni és szenvedni végeredményben annyit jelent, mint szállani az ő istenemberi szándékainak magaslatai felé. Érzéseinket és szándékainkat az övével akkor egyesítjük, ha alázatos, hűséges szeretettel mélyedünk el Krisztus életébe, készséges, formálható

lélekkel fogadjuk azokat a szent érintéseket, melyek evangéliumán át érnek bennünket.

A feladattól nem szabad megriadnunk. Krisztus úgy élte elibénk a lélek fönséges mintaéletét, hogy utánozni lehessen. Nem másolni, nem külsőségekben aprózva megismételni, hanem a lelki magatartást, a belső megindulásokat a lélek újratemtő erejével a mi egyéni életünknek sajátjává tenni. Lehet, hogy életünk külsőleg semmiben sem hasonlít Krisztus életéhez, bensőleg mégis lehetünk egészen krisztusiak. Erre hív bennünket az Úr, mikor Szent Gertrudot és Szent Margitot arra kéri, hogy szentséges Szívét használja Isten imádására. Ő akar imádkozni bennünk, ő akar énekelni bennünk. Nem elég neki az eucharisztia rejtett jelenvalósága, igazi ember-testekben is itt akar járni. Újra földi életet akar élni bennünk, benned és bennem, mindenkiben. Bele akar imádkozni habozó szavainkba, beleénekelni félénk dalunkba, beledobogni szívünk verésébe. Azt akarja, hogy csupa krisztusok járjanak itt, himnuszok, alázatos, rejtett krisztusok, élni akar a lelkek millióiban s az isteni Szív szent telhetetlenségével akarja új és új életekben ismételni önmagát az idők határáig.

Diadalmas örömet érez, ha az emberlélek urává fogadta őt. Azt mondja Szent Mechtildnek : «Vagy a tabernakulumban, vagy Gertrud szívében keress engem». És egyszer így magyarázza meg, mennyire birtokában érzi Gertrudnak édes, tüzes lelkét : «Gertrud oly mélyen egy az én szívemmel, s én őt úgy a szívemhez kötöttem, hogy egy lélek lett velem. Úgy is él, hogy teljesen akaratomtól függ ; a testnek tagjai nem függnék oly szorosan a lélektől, mint Gertrud az én akaratomtól. Mihelyt az ember csak pusztá gondolattal is mondja kezének : tedd ezt ; a szemnek : tekints fel ; a nyelvnek : mondd ezt ; a lábnak : lépj előre, — a kéz, a nyelv, a szem, a láb azonnal, a legkisebb habozás nélkül engedelmeskedik. Gertrud nekem annyi, mintha kezem, szemem, nyelvem volna, vele kedvem szerint rendelkezem, anélkül, hogy ő kívánságaimmal bármi módon is ellenkezneek.»

Igy akar bennünket Krisztus birtokolni. Kezeket kíván, hogy akarátát műveljék, nyelveket, hogy szavát hirdessék, szemeket, hogy szeretetét ragyogják. Adjuk neki szemünket, ajkunkat, kezünket, fogódzzunk bele minden odaadásunkkal ebbe az isteni vágyba, akkor imádságunk Krisztus imája, életünk Krisztus élete lesz. Ez nem nehéz, ez nagyon egyszerű. Krisztus elibénk jön, ha keressük. Elfogadja lelkünket, ha kínáljuk. Bejön a hajlékunkba, ha ajtót tárunk. És velünk

énekel, ha elkezdünk dalolni, hangja, mint félénk gyermekhangot, öleli és viszi a mienket, s az Ur imánkon megismeri Fiának szeretett akcentusát. Így Krisztus miénk lesz egészen, cselekszi tetteinket, formálja szándékainkat, éli gondolatainkat, sóhajtja érzéseinket. Szenvedni, engesztelni, dicsérni fog bennünk, könnyeink az ő könnyei, örömeink az ő örömei, szívünk a Szíve, az Istenségnek édesszavú hárfája lesz, melyen szerető újjakkal játssza el a Végtelen a rövid földi éneket, az örök daloknak múltó prelúdiumát.

Jézus Szívének szeretete főleg az eucharisztiaiban.

24. Szeretni annyit tesz, mint szívünkkel és érzékeinkkel valaki felé fordulni. Szívvel és lélekkel feléje törni, rajta függni, benne elmerülni. Annyit tesz, mint a dolgokat a szeretett lénynek lelkén át nézni, szívével érezni, minden látásban, minden megérzésben vele egyesülni, vele azonosulni. Az Énekek énekében a völgyényről mondja a szentírás, — és az egyházatyák e helyet a Megváltóra vonatkoztatják —: «Íme falunk mögött áll ő, nézve az ablakon, nézdelve a rostélyon át» (Énekek Éneke 2, 9). A rácsozott ablakot mint belső megvilágosodást értelmezhetjük, mint megismerést, mint fogalmakat, melyeken át az Üdvözítővel kapcsolatba lépünk. Szeretete e szakadásokon, e hasadásokon át nyúl a lélekbe, hogy magát nekünk adja, és viszontszeretetünket fogadja. Neki, akit «falaink mögött látunk», neki kell szívünk csarnokaiba bebocsáttatást adnunk. Fel kell ismernünk, át kell ölelnünk, hogy bennünk éljen és bennünket egészen önmagává változtasson. Így nézni, adni, fogadni annyi mint szeretni. Az absztrakciónak itt kevés tere van. Szerepe a fonálé, melyre a cukorkristályok ülnék. Egy ilyen kis vékony fonálra, egészen kicsiny ismeretsugárra, felgyűlhet lelkünk minden édessége, Isten-szerelmünk minden melege, megindulása. Milyen határtalanul jó a léleknek, ha ezt elérte! Milyen szegény, ha ezt nélkülöznie kell! Ki mutatja meg a lélekkítőrések titkos forrásait? Ki jövendőli meg a «*luminosissima, flagrantissima, suavissima caritas*», e sugárzó, lángoló, édes Isten-szerelem nagy évszakait? . . .

Ennek a kiszámíthatatlan, eleven szeretetlángnak e földön a legszentebb Szentségben jelenvaló Jézusnak Szíve, az ő titokzatos köztünk maradása a gyújtópontja. Itt van a berácsozott ablak, melyről az Ének beszél. Ő fonjuk be szeretetünk kúszó rózsáival, álljunk, várjunk, könyörögjünk az ablak előtt, hogy ránk nézzen az Úr, hogy szóljon hozzánk.

hogy magához emeljen, aki ott áll a rácsok mögött és oly közel van, oly mondhatatlanul közel, hogy akár szájának lehelletét éreznők és csókját fogadhatnók. Ő ez a Krisztus-közelség tropikus vidéke! Itt forrók a szívek, mert itt van az Úr! Itt hív, itt vár. Itt osztja isteni titkának fátyola mögött, a szentségi formák alatt létének mennyei valóságát. Itt él, itt lép ki a történelem kereteiből, hogy időtlenül, hogy minden időközön át lelkünk tápláléka legyen. Itt ver a szíve, itt szól az ajka. Hangtalanul, szótlánul beszél s a lelkem issza suttogását, hogy egészen elvessen a szeretetben. Itt van az Isten egészen, és ez, épen ez kell nekem. Nem elég csak hitben egyesülnöm vele, csak hitben birnom őt. Nekem a valósága kell. Nem tudok megnyugodni, míg el nem érem, át kell karolnom, bele kell ömlenem. Semmi sem elég nekem. A patak sem áll meg a parti virágnak, sem a hegyoldal fenyvesének, nincs pihenése a tengerig. Nem elég tudnom, hogy van tenger. Nem elég hinnem, hogy egyszer odajutok. Meg kell csókolnom azt a partot, el kell merülnöm abban az óceánban.

Lelkünk bonyolult szükségletek egész világát rejtegeti. Felvevő képessége rendkívül sokszoros és sokféle. Nem elég az értelem igényeit szem előtt tartanunk, azt is meg kell adnunk a léleknek, ami a szeretetre alkotott szívnek kijár. Az emberi hangulatjáték tele van váratlan ugrásokkal. A lélek néha oly tágnak sejtí magát, mintha Isten és a mindenség megférne benne. Máskor vágya oly kizárólagos, hogy belemerül, és nem akar tudni semmi másról. Majd nyitott, mint a síkság, és tártan fogadja a seregek vonulását, majd bizalmas otthonhoz hasonló, hol csak a legszorosabb hozzátartozóink laknak. A közvetlen, a kizárólagos egyedüllétnek szükségletét főleg Istennel szemben érzi. Szeretni akarja, mint egyetlen szerelmesét, birtokolni akarja, be akar telni vele, meg akar nyugodni benne. Hazavágyik bele, s míg oda nem jutott, nincsen pihenése. A legszentebb Szentség e parancsoló vágyódásnak teljesedése. Az alkotta meg, aki az emberszívet. Az mérte ki a benne áradó végtelen szeretetet, aki az emberi lélek vágyainak megrajzolta medreit. E fehér *Hostia* előtt lecsillapodik a lélek emésztő nyugtalansága, e *Hostia* tekintetébe merülve, a maga isteni elemében otthon érzi magát a lélek.

Talán azt mondja valaki, hogy így beszélni annyi, mint a földi szeretet sajátosságait vinni Istennel való vonatkozásainkba. Ez nem igaz. Mi Istenből vagyunk. Isten vonzza a lelket s a lélek sóvárog feléje, vágyódik vele, a legnagyobb jóval egyesülni. Ez legmélyebb és leghatalmasabb kényszere.

a szellemi világban szüntelenül tevékeny őserő, s úgy dolgozik a lelkeken, mint anyagon a gravitáció. Innen merítünk minden földi szeretetet is, csak eltévesztjük, elmossuk, eltorzítjuk, idegen utakra támo lygunk vele, meghordozzuk utcán, porondon, útvesztőkben. A szeretet szellemiségünk ismertető jele, Isten kezéből vett lelki örökségünk, s nem a földi szeretet vonásai kerülnek imádásunkban Istennel való közösségünkbe, hanem az Isten-szeretet vonásait vesszük olykor nemes hűséggel, máskor szégyenletesen hibázva emberközi viszonyainkba. Nem embereken tanultunk szeretni, a szeretet-szomjúság a lélek létével koextenzív, s azért szeretünk embert is, mert a léleknek szeretet az itala, mert szeretnünk kell, és szeretjük azt, aki élénk akad s aki számunkra tud hasonlítani ahhoz az isteniességhez, vagy annak valamely lefelé tévelyedéséhez, melynek igazi lelki kényszerűl van lelkünkbe oltva a szeretet szomjúsága. Az emberszív Isten-szeretetre van teremtvé s mikor az eucharishtiában embermódra szeretjük a Krisztust, Isten-szeretetünk hazatalált.

Ha ezt megértettük, minden emberi szeretetünk mint hódoló aláztos planéta fog keringeni Jézus Szívének vonzó napja körül. Az ilyen helyes értékelés és beállítás minden szeretetünket megtisztítja, megszenteli, lelkünk minden hajlamát rendezi s átlátszó tisztaságot, világosságot tesz bennünk otthonossá. Tűz lakik majd bennünk, salak és pernye nélkül való boldogságos, lelki izzás. Azért fölöslegesen szegényíti magát az, aki Isten iránti szeretetét azzal akarja növelni, hogy a teremtményektől megvonja szívét. Isten szeretete nem fosztogató erő, Jézus nem irtani jött közénk. Adni jött, bővebb életért jött. Aki nem tudja a teremtményt Istenben szeretni, aki nem tudja embertársainak lelki szépségével, szellemi fensőbbiségével Istent énekelni, akit a teremtmény elvon Istentől, ne azon kezdje, hogy vakon és válogatás nélkül mindent eltaszít magától. Telítse az emberekhez vonzódását Isten szándékával. Keresse a szeretett egyének értékeiben Isten kezenyomát. Lelje fel hozzájuk tartozásában Isten irányítását, s ha a szeretet érzéki elemei útjában vannak, üzenjen nekik könyörtelen harcot, de ne vesse ki velük együtt magát az egész lelki összetartozást. Tisztítsa meg szeretetét. Aki a földiek szeretetének kiirtásával akarja szeretni Krisztust, az akár lekoppasztaná koszorúját az illatos kelyhektől, mielőtt az Úr lábaihoz tenné. Minden tiszta emberszeretet színes, pompázó virágpárta Isten koszorújában, engedjük élni annak természetfölötti értékeit. Minden földi szeretet, mely Istennel

van telítve, igazi lélekiskola, s mint az orvos halotton tanulja az élő, úgy a lélek emberen tanulja Istent, emberszereteten át halad Isten szeretete felé.

A fő az, hogy lelki magatartásunk, pszichológiai beállítottságunk ne tévessze el sohase a Végtelent. Akinek tekintete Istenre van beállítva, az minden emberszívben Istent találja fel, az minden rokonlélekben az Istenség végnélküli szövetségnek egy-egy fonálát fogja és nem kell félnie, hogy a teremtmény eltereli Istenétől. A teremtmények szeretetében szellemet, lelket keressünk, s az érzéki elemet szorítsuk háttérbe. Így egész érzelmi életünk szent lesz és komoly, napsugaras és emelkedett, mert Isten szeretetében olvad minden emberi vonatkozásunk, azt színezi, gazdagítja, beviszi földi létünk minden izületébe, beszívároztatja belső világunk eleven hajszálcsöveibe. A legistenibb életnek is földiség az anyaga idelelt, és nem az a cél, hogy a földet lerázzuk. Testben maradunk e földi létben át, arról van szó, hogy testiségünket a lélekig emeljük, földiségünket megszenteljük, anyagunkat a lélek szolgájává tegyük és mindezzel dicsérjük a test és lélek egybe-olvadásának isteni tervét, melyben az anyag nem megsemmisülésre, hanem szolgálatra van rendelve s a lélek diadala nem az, hogy anyagát elnyomorítsa, hanem az, hogy diadalmas szépségben, lélektől átjárva, átszellemesítve fogja be az Úrnak édes és könnyű igájába.

Maga az a tény, hogy Szívének szeretettől lángoló invenciójával Jézus az eucharisziát megteremtette, Isten-éhségünk szüntelen csillapítására nekünk a földön hagyta, mutatja, hogy tökéletesedésünket itt nem az anyagtalanodásra akarta beállítani. Az ember anyag és szellem szövédéke, szellemi kapaszkodóin anyagba fogódzik. Metafizikai szemmel nézve, emésztő, lélekző, vérhajtó rendszerre szerelt idegzet, csodálatos szenzorimotor készülék, mely a Lélek remekműve és munkatere. Az anyagnak és szellemnek e szövetekezésében a szellem a formáló, a kezdeményező, az uralkodó erő, és munkájával az emberi organizmust az erkölcsi szabadság műszerévé teszi. E szabadságműszer organikus törvényei alatt az Istenfiú megélt egy emberéletet. Istenségtől átjárt materiáját feltámadásával megdicsőítette s az Öröklét csarnokaiba magával vitte. Nekünk pedig a mindenható szeretet állandó csodájaként itt hagyta templomaink tabernákulumaiban a *Hostiát*, nem emléket, nem szimbolumát, nem ígérét, hanem dobogószívű véres valóságát.

Ezzel kimondhatlanul és minden időkre megszentelte

életünk anyagiságát. Mert eledelt, igazi, ajkunkra vehető eledelt adott nekünk, és mindenkorra elítélt minden oly gondolatirányt, mely az anyagiságot merőben «rossz»-nak, romlottnak állítaná. Anyagi valósághoz kötötte, anyagban hordozhatóan akart itt maradni köztünk, látható, fogható, ízlelhető anyagban akart a miénk lenni, és az aranyos hullámú búzaföldek szűzfehér, eleven lisztjére s a nevető szőlőgerezdek kristályos, nemes nedvére esett szentséges választása. Étél és ital akart lenni itt a földi mesgyéken, mindenható, édes szeretettel hajolt anyagiságunk fölé és megszentelte azt. Megszentelte azzal, hogy beszívta erdőink illatos párázatát, földjeink kenyeréből újíttotta meg vérét és erejét, kútjaink vizéből oltotta istenajka szomjúságát s kiválasztotta a szőlőszemet és a búzakarászt örök velünkmaradásának szentséges hordozójául.

És azóta telik a föld az isteni jelenlét tüzes csomópontjaival, születnek a tabernákulumok a napjárás végtelen boltozatai alatt, emelkednek a dómok és a misszióskunyhók a Hostia titkának mélyén dobogó Isten-szív hajlékai fölé. És tüzelnek az emberlelkek felé az esengő szeretet, a lobogó, hívó, sürgető szeretet fénykévei és átégnek a krisztus-szemek sugarai éjtszaka a hallgató templomfalakon megkeresni a szeretetet és a bűnt, magányos, tiszta lelkek szóvalan nyugalalmát és tobzódó szennyek zsibongó tanyáit. Testvérem, ha késő éjen zárt templom mellett haladsz el s a *Hostia* halvány lámpásának fénye megcsillan a színes rajzú ablaküvegen, érzed az isteni szeretetnek minden kőfalakon átverődő tüztét, mely eleven lángerekkel fon bele tégedet a lélekközösségek izzó hálózatába? És ha a nappal forgatagában, zúgó gépkocsik, túlkölő futása közt bonyolítva utad, messziről templomkereszt rajzolódik az égen, rágondolsz, hogy alatta természetfölötti vonzások kohója ég, érzed a nagyváros zűrzavaros emberkavargásában, egymásrafekvő kódobozai közt a katolikus keresztek aljából széttüzelő sugármetszéseket, melyek mind mind a te szívedet keresik? Tudod, hogy a néma templomok oltárházaiból a fehér Hostiák Isten-szive igazi természetfölötti hullámleadással szövi be a várost, a hegyvidéket, a kerekarcú földet, a faltalan mindenséget, s hogy ennek a mennyei rádió-szolgálatnak csupa emberszív a detektora, váró kristálya, felvevő lámparácsa? És érzed, hogy mikor templomod homályában letérdelsz a zárt oltárház előtt, a szeretet édesen ragyogó szeme tüzel reád, hogy titokzatos életkeringés indul a Hostia eleven szívéből a te szíved felé,

hogy mint igazi életcsatorna kapcsol téged ez az egyesülés ahhoz a búzaszemekből préselt hófehér materiához, melyet titokzatos otthonául választott az Isten, hogy megmaradjon a te tériességed határai s a te időérzésed igényei között?

Igy mutatta meg nekünk, hogy anyagba fogózva, anyagra támaszkodva, anyaggal harcolva lelket éljünk és mindig szellemibbé legyünk. Az eucharisztia az anyag eszköz vételének, szolgálatba állításának ragyogó példája. Az anyag minden lelkiségnek arravaló, amire az eucharisztia csodájában Krisztus használja. Élethordozó, léleklakás, térbeli és időbeli útbaigazító. Jézus megelégedhetett volna azzal, hogy «veletek vagyok mindennap» és beérhette volna a tisztán szellemi jelenléttel. De a szeretet telhetetlen, kivált mikor adakozik. Mindaddig tovább ad, míg elérte adásának határait. Előbb «életet adja barátaiért». Vajjon itt a határ? Nem, még van valami az életen túl, az odaadható földi életen túl is. Ott van az eucharisztia örökös élet, az eucharisztia mindenüttvaló élet. Élet, mely egy halvány fehér színfoltból tekint reánk s azt mondja : nézd, *most* jövök, nézd, *itt* vagyok ; jöjj, *téged* kereslek, jöjj, *beléd* költözöm. Minden oltárodon ott várok, minden szentmiséden kereslek, minden hívó : *za-* *vadra* *ujjaid* *közé* *szállok*, minden sóhajtasodra ajkadig ereszkedem, korlátlanul, kényre-kedvre, esengően, egészen a tietek vagyok. Egy szemernyi kenyér, egy csepp bor elég nekem és megmutatom nektek, hogy jövök, hogy vagyok, hogy mindnyájatoké vagyok.

Tanuljatok tőlem. Öntse túl a lelketek testiségeteket, mint én tüzemmel túlöntöm a kelyhet és a hostiát, legyen szolgálótok és eszközötök az anyag, mint az én szeretetemnek szolgálója és eszköze a patena fehér kovásztalanja s a kehely kristályos itala. Szeressétek a teremtest, az enyém, nektek készítettem, szeressétek egymást, enyémekek vagytok, egyazon karommal öllelek mindnyájatokat magamhoz, de szeressétek mindezt lélekben és bennem, s ezzel a szeretettel közeledjete az én rátok szabott eucharisztia szívemhez, mely ott akar dobogni minden oltáron és minden emberszívbén. — Amen.

Krisztus szeretetének kultusza, mely minden ismeretet meghalad.

25. Jézus Szíve iránt érzett spontán, átszellemült szeretetünk megszépíti, megnemesíti, s létének, éltének egész vonalán megdicsőíti lelkünket. Ez a szeretet napsugár, mely a lélek tavaszát hozza ránk, mely bennünk a jónak palántáit sorra

bontja, növeszti, virágoztatja. Ez a szeretet a fény, a tisztaság, az igazi lelki szépség principiuma. Tehetne más Krisztus szeretete a lélekben? Lehetne számunkra ez a szeretet egyéb, mint elevenítő, mennyei napfény, mely az alvó erőknél parancsol, mely hűnyt szemű magvakat bont égrenéző virágarcokká, homályos Isten-vágyakat azerények tavaszi mezejévé? *Paulus* az Isten fiát «a dicsőség fényének» nevezi (Hebr. 1, 3). *Paulus* megélte ennek a diadalmas napnak lélekfakasztó erejét a megterésnek földresújtó szépségétől a vértanúság tüzes pálmacsokráig, megélte a bűnök mélységéből való győzelmes, félelmes felszakadásnak, s az élet, a dobogószívű, pirosvérű élet, alázatos, hősies odaadásának beláthatatlan intervallumát. Saját lelkének forráságos mezőiről tudta, hogy a «dicsőség fénye» élelnövesztő, életbúvóló, minden erőket tele kézzel szóró, győzelmes napsugár.

A krisztusi Szív csirabontó ereje megtalál lelkünkből minden zugot, minden szakadékot. Szívünkbe szövődik, mint a napfény a tavaszi természetbe. Amit ott kibont, az egyszerre az övé és a mienk, az egyszerre isteni és emberi. Egy darab belőle s egy darab belőlünk. Ezt a két elemet kegyelem és szeretet egymásba olvasztja s elválaszthatatlanul egyesíti. Egyek lesznek, nem mint két összekevert anyag, hanem mint két ölelkező szélroham. Egyek lesznek, nem mint összefogódzott emberek, hanem mint egymásbamerült lelkek. Mint ahogy a rózsaszirm közös munkája a földnek és a napos nyárnak, vagy mint ahogy a szívárvány abból születik, hogy halvány esőcseppeket tündöklő sugárnyilak szűrnak át.

Ez a fényesség vezet. Minden gondolatunkba, szeretésünkbe, cselekvésünkbe a szellemi szépséget, az égit, a természetfölöttit oltja be. Lelkünkből minden megindulásában, akaratunk minden moccanásában krisztusi szándékok csiráit teszi munkálkodóvá és minden tettünket a természetfölöttinek légkörébe vonja. Minden szeretetünk, minden törekvésünk, minden megindulásunk Krisztusé legyen, baráti, rokoni, szülői, hitvesi, gyermeki szeretetünk, szülőföld és hazaszeretetünk Krisztus lélekszineibe öltözik. Ha szívünk Jézus Szívét mintázza, jézusi emberek leszünk. Emberek, akiknek minden érzelmében az örök szeretet indításai reszketnek és teljes őszinteséggel mondhatják: az enyémetek mind az örök világosság derült napsugarával és nem a földi szenvedély ríktó, romboló tüzével szeretem. Szeretetem motívumai nemesek, mert krisztusiak. Egészen az Úré vagyok mindazzal a szeretettel, odaadással, természetfölötti szenvedéllyel, ami lel-

kemben lakik. Minden az ő tulajdona, és az enyém. Mert minden szeretetben, örömben és odaadásban, melyet bennem fölébresztett, önmagát adja nekem. Minden vonzalmamban Krisztus lesz az enyém. Átkarolom őt, elveszek benne. Nincs közöttünk határvonal. Itt hallgasson az intellektus az ő fogalmi distinkcióival: «ez természet, ez kegyelem», — mert már nem tudom, hol végződik a természet, a természetet előnti, elborítja, átjárja a kegyelem és nem marad bennem egy szemernyi földi sem. Messziről hallom, hogy fogalomalkotó igények megint széjjeltákolnak itt valamit «emberi ösztönösre egyrészt és természetfölötti szellemire, krisztusi tulajdonra másrészt.» De nem értem, mit akarnak. Talán a nemesített bokróról meg lehet mondani, hol végezték a metszést. De az emberlélek nem oltott növény, és a kegyelem nem szemzés, hanem záporosó. Hol van a fában az «egyrészt» és a «másrészt», mikor életosztó vízával gyökértől koronáig megöntözte az ég? A kegyelem mindenestül szentel Isten-gyermekké. Amit megérint, az természetfölötti értékévé válik bennünk s a lelket nem lehet darabonként érinteni. Mint a villanyozott élő test, egészében összerezzen minden illetésre, és az Isten-gyermekség áhítatos karaktere nem bújlik lélekzúgokba, hanem bejárja a megnyitott házat, mint hajnali levegő az éjjel megfűlledt szobákat. Aki magát tudatosan Krisztus szeretetének sugaraiba állította, és e szeretet benne mint szüntelenül tevékeny, munkás principium él, az ne töprengjen azon, mennyi az ő lélekadásában a természet egyrészt, a kegyelem másrészt, mennyiben vonja őt el Istentől anyja, vagy jegyese, vagy hitvесе, vagy gyermeke. Egészen Krisztusé, és neki él, ha szerettein csúng is és karjaikban pihen.

A Krisztusban való lélekközösség, az igazi felebaráti szeretet az a legmélyebb életgyökér, melyből egész létünk vallásos megszentelése fakad. E szeretetben nyújtja az Isten-félelem a szent örömnök azokat a virágait, melyek a keresztény szellemre, főleg a katolikus lelki alkatra nézve olyan jellemzők. Mély és áhítatos öröm ez, mely abból a tudatból fakad, hogy Isten velünk van és hogy Krisztus minden szívüket átható szeretetével szüntelenül köztünk időzik. Hogyan szerethetnénk másképen, mint vele, érte és benne, mikor itt van, közel van, bennünk van és ölelő karját fonja körénk? Hogyan tarthatnánk nélküle szeretteinkhez, mikor kezeiket ő teszi kezünkbe, ajkukat ő szorítja homlokunkra? Hogyan élhetnénk lélekközösséget nélküle, a minden lelkek

útvesztő folyamainak vágyva keresett óceánja nélkül, hol mindnyájan találkozunk? Mint a kenyér, mely ezer mag lisztjéből áll, és az áldozati bor, mely száz fürtnek nedvéből cseppent, a szentségi formákban az egyetlen Krisztust zárják magukba: a széledten növő, egymást kereső emberlelkek, tévedt magvak, szétpergő szőlőcseppek Krisztus lelki valóságában válnak egyetlen győzelmes étletté. Ez a nagy szeretet-hordozta egység, mely az egész kereszténységet átfogja, egybeköti, ez a titokzatos és valóságos szellemi összetartozás, mely a tiszta lelkeket ellenállhatatlan lelki természettörvénnyel fogja egyggyé, az a szentillatú, tropikus atmoszféra, melyet oltáraink Szentsége áraszt a világba.

Az Oltáriszentség a lelkek szeretetben való egyesülésének isteni vonzó centruma, igazi Léleknep, mely körül leküzdhetetlen vonzás forgó köreiben kering a szeretet. Élő atmoszféra, a vonzalomnak szikrázó erőtere és mint villamos térben az érzékeny kémlelőgolyó, tüzet fog benne a szeretet. A közöttünk virrasztó Isten gondolata ellenállhatatlan szíveinknek, a szolgálatunkba szegődött alázatos Végtelen a szomjazó megalázódást égeti ajkunkra, mikor a fehér Hostiában velünk egyesül, és nem gondolhatunk vágyódásunkban enyhülést, keresésünkben nyugalmat, míg lelkünkbe nem zártuk az Istent. Csak benne, csak az örvénymélységű eucharisztiai szeretetnek légkörében jut az emberszív sóvárgása nyugovóra, mert beirányul egy mindent átölelő szeretet és egység felé. Itt érzi magát otthon a lélek és örömmel vállalja, hogy mindig jobban, mindig teljesebb szívvel szeressen.

Igazán, a szeretet több mint absztrakció, vagy sápadt gondolat. Az örökkévalónak, az örök mélységnek, az örök istenszeretetnek vonzása ez, mely az emberszívet elragadja úgy, hogy az átengedi magát, elvész benne és nem marad egyebe, mint az a tudat, hogy szeret. A legnagyobb istenszeretet, a legteljesebb odaadás pillanataiban a megismerés úgyszólván elbűvölődik. Könnyek fátyolozzák a szemet, nincsenek szavak, minek beszélni is, mikor őt fogjuk, őt öleljük, jelenlétének gyönyörűségét ízleljük? Minek beszélni, mikor minden kívánságunk betelt, mikor egyek vagyunk Istenünkkel, s az a bizonyosság hat át, hogy többé semmi és senki el nem választhat tőle? Szent Pál lángoló szavakkal kiáltotta ezt bele a világba: «Ki választ el engem Krisztus szeretetétől? háborúság-e? szorongatás-e? éhség-e? mezítelenség-e? veszedelem-e? üldözés-e? fegyver-e? De mindezekon győzedelmeskedünk azáltal, ki minket szeretett. Mert bizo-

nyos vagyok benne, sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erősség, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Isten szeretetétől, mely a mi Urunk Jézus Krisztusban vagyón» (Rom. 8, 35—39).

Ha pedig így van, akkor e szeretetnek mindenütt tért kell adnunk, uralkodni engednünk élet és halál, hatalom és uraság, jelen és jövő, magasság és mélység, angyalok és emberek felett... Akkor élünk folyton egyesülésben a mindent felülmúló szeretettel, mely egybeköt és magába foglal mindeneket.

Szükségünk van e szeretet-temperamentumra. Krisztus azért jött, hogy megadja nekünk, mintául megélte nekünk. Ezért ölelt magához mindent a földön mérhetetlen mélységű szeretettel: Anyját és bennünket, testvéreit, hazáját s a világ minden lelkét; a napot az égen s a virágokat a mezőn; a tékozló fiút, Zakeust, Mártát, Máriát. A szeretet tüzét hozta a földre, hogy az egész világ, az egész emberi nem felgyulladjon. Értsük meg ezt jól. Ha csak tépelődünk, okoskodunk, mindig szörnyű gondterheltek vagyunk és ezt soha fel nem fogjuk. Itt nemcsak érteni kell. Itt égni kell, itt a lángnak belénk kell kapnia. A kultúra, mely ebből a lángból támad, végtelenül magasabb minden értelmi kultúránál.

Ez a kultúra aszkézist és örömet mond egyszerre. Az igazi keresztény aszkézis az öröm *formája*, a lét rendetlenségét szabályozó, körülrajzoló, mérsékelő, arányosító tevékenység. A léleknek a maga teljesedését kereső kiömlései az örömök rendetlen állóvizeivé pocsolyásodnának, az aszkézis pedig a maga megállító, terelő, elfordító, kényszerítő hatalmaival ezt a kiáradást útválasztó, tengerkereső mederbe gyűjti. Az aszkézis a lélek eleven vizeinek bölcs folyószabályozása, s a legmagasabb értelemben vett örömgyűjtés, örömvezetés a nagy célok felé. Alaphangja, hogy a gyöttrődés, a nyomorgás nem cél, hogy a gátak, a fékek, a tilalmak nem önmagukért kellenek, hogy a szenvedés nem a vergődésért van, melyen átvonszol, hanem a diadalért, mellyel a lélekert leigázza. Az aszkézis a lélekmintázó véső, mely sebezve formál, de célja nem romboló sebzés, hanem a diadalmas forma.

A tettek az aszkézis munkás műszerei. Semmi sem alakít bennünket más, mint a tett. Merengéssel idegpályákat ki nem járunk, télen örömmel öntudatos reflex-hidainkat meg nem építjük. Az aszkézis a cselekvés fegyelme, feladata a

tettek hordozóját, a testet, a lélek szófogadó organumává tenni. A lélek emlékezik és teremt, mindkettővel túlárad önmagán, s áradása öröm. Ez a habzó szintenger, ez az immateriális valóságfolyam eleven idegkészülékbe fogódzik és részt vesz annak sorsában. Élő gépezete csalja, rontja, ő pedig míg egyrészt építi, másrészt bontja és emésztí is saját szerkezetét. Ez a koncert magárahagyottan ösztönös tetteket, vagy tétlen álmodozást termelne. Az aszkézis e csodálatos együttesnek szabályozó készüléke. Munkaeszközei az örömek fegyelmezése és a szenvedések elvállalása. Eredménye a mérték, a harmónia fönsége, az a felsőbbrendű kultúra, mely a test és lélek összjátékát üresen pergő tengelyek szövédékeiből erkölcsi alkotó, termelő erővé teszi.

Ez a kultúra nem fogalmak rácsozatára épül, hanem élő magvak csírázásaként nővi be lelked talaját, a kultúra, melyet nem hódíthatsz meg értelmed száraz kategóriáival akkor sem, ha a legmesteribb tornajátékot végezteted velük, mert e kultúrával szemben minden fogalomtánc sápadt *danse macabre* marad. A holtak lejtése, a lélek holtjainak, valóságmaszkjainak bábutánca, mert, tudományos diadalai dacára, okoskodó képességünk nem ad több valóságot a lélek mély életéből, mint a gyermeki kőépítő-szekrény a szabad hegyvidék hullámozásából s az élő vizek feltarthatatlan tódulásából óceánjuk felé. Ez a kultúra cselekvő ismeretfőlöttiség, a szeretet élő vizeinek nagy folyamhálózata, a krisztusi szívnek örök forrásából megállíthatatlanul ömlő bőség, mely a szeretetet a lélek atmoszférájává, alapanyagává teszi és megindítja benne azt a belső, rendező, asszimiláló, válogató, növesztő munkát, mely a természetfőlötti életnek eleven forrását, az Istenszívet teszi bennünk otthonossá.

Ez az a kultúra, amelyre Krisztus szíve nevel, ez «Krisztus minden tudományt felülhaladó szeretetének» kultúrája (Eph. 3, 19).

A kiadó jegyzetei.

E kötet elmékedései közül a következőknek címei valók a szerzőtől: 270. 274. 275. 289. 298. 301. 303—305. 310. 319. 321—323. 338. 348. 349. 352. 353. 356. 357. 359. 360. 364. 365. 386. 390. 393. 394. 400—401. 404—406. 409. 411. 414—418. 422. 424. 425. 427—431. 433. 435—439. 441. 443—454. 456. 459—465. A többi a kiadótól ered.

24. lap — 286c.: Jóllehet a szentírásnak a világvéggel kapcsolatos természeti katasztrófa-leírásai részben költői, részben népies elemeket tartalmaznak, a gondos szövegértelmezés legalább annyit kihüvelyez belőlük, hogy a «lélek-végnek» méltó lesz a külső kerete.

199. lap — 429.: A harmadik «fényöv» csak jelezve van; nincs kidolgozva.

231. lap: A 459—463. elm. némi változtatással a századvégi «Gondolatok»-ból vannak véve. Lásd Ö. M. XII. (Ünnepnapok) 108. kk. II. —

Élővizek forrása először német fordításban jelent meg «Die Quelle lebendigen Wassers, Gedanken über das göttliche Herz Jesu» címmel, mint az «Elmékedések» füzetes kiadásának (lásd VI. k. 350. l.) egy része. Mikor a magyar kiadásra került a sor, kitűnt, hogy a fordítás alapjául szolgáló kézirat elkallódott. Erre a szerző, akit lábfájás hónapokig tartó pihenőre kényszerített, a német fordítás szemmeltartásával jelentékeny bővítésekkel tollba mondta az itteni szöveget. Stílusbeli sajátossága jórészt ezzel függ össze. — Az «Élővizek forrása» megjelent Fehérvárt, mint a Szociális Missziótársulat kiadása 1927-ben, a szerző halála napján: s kb. egy hónapra rá ugyanott változatlan második kiadásban.

252. lap: Az az önmegsemmisülés, amelyről itt szó van, nem metafizikai, hanem pszichikai értelemben van mondva: teljes, a magafeledésig menő Isten-szeretés. A misztikában gyakori gondolat, hogy az Isten iránti teljes odaadás Istenbe való visszasemmisülés.

254. lap: Az 5. sorban ez a kifejezés: «a bűnbe öltözött Isten» csak azt akarja mondani, hogy Krisztus Urunk magára vette bűneink büntetését, nem a bűnösséget — amint ez az előző lap gondolataiból világosan kitűnik.

295. lap: «Nincs kis bűn» t. i. a szövegben tárgyalt szeretetfokon. Ez a szenteknek is meggyőződése: sokszor egészen csekély mulasztásért egész életükön keresztül megrendítő penitenciát tartottak.

